

NORGES OFFISIELLE STATISTIKK. VI. 186.

SUNDHETSTILSTANDEN
OG
MEDISINALFORHOLDENE
1916.

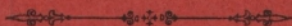
64DE ÅRGANG.

*(Rapport sur l'état sanitaire et médical pour l'année 1916,
avec une carte.)*

64IÈME ANNÉE.

UTGITT AV
DIREKTØREN FOR DET CIVILE MEDISINALVESEN.

(UN RÉSUMÉ EN FRANÇAIS SE TROUVE PAGE VII.)

KRISTIANIA.
I KOMMISSJON HOS H. ASCHEHOUG & CO.
1920.

Norges Offisielle Statistikk, rekke VI. (Statistique Officielle de la Norvège, série VI.)

Trykt 1917:

- Nr. 91. Norges sparebanker 1915. (*Caisses d'épargne.*)
- 92. Kreaturholdet 30 september 1916. (*Bétail, le 30 septembre 1916.*)
- 93. Arbeidslønninger 1915. (*Gages annuels des domestiques et salaires des ouvriers.*)
- 94. Sundhetstilstanden og medicinalforholdene 1914. (*Rapport sur l'état sanitaire et médical.*)
- 95. Norges bergverksdrift 1915. (*Mines et usines.*)
- 96. Veterinærvesenet og kjøtkontrollen 1915. (*Le service vétérinaire et l'inspection de la viande.*)
- 97. Norges handel 1915. (*Commerce.*)
- 98. Fængselsstyrelsens aarbok 1913. (*Annuaire de l'Administration générale des prisons 1913.*)
- 99. Forseømte og forbryderske barn i Norge. (*Enfants moralement abandonnés et enfants criminels en Norvège.*)
- 100. Norges kommunale finanser 1913/14. (*Finances des communes.*)
- 101. De offentlige jernbaner 1915/16. (*Chemins de fer publics.*)
- 102. Norges telegrafvæsen 1915/16. (*Télégraphes et téléphones de l'Etat.*)
- 103. Norges skibsfart 1915. (*Navigation.*)
- 104. Jordbruk og fædrikt 1911—15. (*Agriculture et élevage du bétail.*)
- 105. Dyrtidens virkninger paa levevilkårene. 1ste del. (*Effets de la cherté des vivres sur les conditions d'existence. 1ère partie.*)
- 106. Forsikringsselskaper 1915. (*Sociétés d'assurances.*)
- 107. Ulykkesforsikringen 1914. (*Assurances contre les accidents du travail.*)
- 108. De spedalske i Norge 1911—1915. (*Rapport sur les lépreux en Norvège pour les années 1911—1915.*)
- 109. Sindssykeasylenes virksomhet 1915. (*Hospices d'aliénés.*)
- 110. Kommunevalgene 1916. (*Elections en 1916 pour les conseils communaux et municipaux.*)
- 111. Folkemængdens bevægelse 1915. (*Mouvement de la population.*)
- 112. Norges postvæsen 1916. (*Statistique postale.*)
- 113. Kriminalstatistik 1913 og 1914. (*Justice criminelle.*)
- 114. Skiftevesenet samt overformynderiene 1915. (*Successions, faillites et biens pupillaires.*)
- 115. Norges fiskerier 1915. (*Grandes pêches maritimes.*)
- 116. Private aktiebanker 1916. (*Banques privées par actions.*)
- 117. Fængselsstyrelsens aarbok 1914. (*Annuaire de l'Administration générale des prisons 1914.*)
- 118. Norges sparebanker 1916. (*Caisses d'épargne.*)
- 119. Fiskeriforsikringen 1916. (*Assurances contre les accidents des marins pêcheurs.*)
- 120. Norges Skibsfart 1916. (*Navigation.*)

NORGES OFFISIELLE STATISTIKK. VI. 186.

SUNDHETSTILSTANDEN
OG
MEDISINALFORHOLDENE
1916.

64DE ÅRGANG.

*(Rapport sur l'état sanitaire et médical pour l'année 1916,
avec une carte.)*

64IÈME ANNÉE.

UTGITT AV
DIREKTØREN FOR DET CIVILE MEDISINALVESEN.

(UN RÉSUMÉ EN FRANÇAIS SE TROUVE PAGE VII.)

KRISTIANIA.

I KOMMISSJON HOS H. ASCHEHOUG & CO.

1920.

For årene 1882—1897 se Norges Offisielle Statistikk, rekke III.

—«— 1898—1903 —«— — IV.

—«— 1904—1911 —«— — V.

For året 1912 se Norges Offisielle Statistikk, rekke VI, 19.

—«— 1913 —«— — VI, 56.

—«— 1914 —«— — VI, 94.

—«— 1915 —«— — VI, 133.

Indhold.

(Table des matières).

	Side (page).
A. Almindelig beretning om sundheds- og medicinalforholdene i riket 1916. (Rapport général sur l'état sanitaire et médical en Norvège pendant l'année 1916).	1*
Fortegnelse over tabellerne. (Liste des tableaux).	
I. Lægedistriktsinddeling, flateindhold, indbyggerantal, medicinal-personale.....	1*
(Division médicale, superficie, population, nombre des médecins, des dentistes, des sages-femmes, des aides-vaccinateurs, des pharmacies).	
II. Dødeligheten i riket, dets bygder og byer	8*
(La mortalité dans le royaume, dans les communes rurales et dans les villes).	
III. Døde i forhold til 1000 levende fødte	9*
(Nombre des décès par 1000 enfants nés vivants).	
IV. Av lægerne anmeldte tilfælde av epidemiske sygdomme, fordelt paa amterne	10*
(Les maladies épidémiques dans les départements).	
V. De av lægerne opgivne tilfælde av epidemiske sygdomme efter maaned, kjøen og alder.....	14*
(Le nombre des cas connus des maladies épidémiques par mois, par sexe et par âge).	
VI. De i byerne anmeldte tilfælde av epidemiske sygdomme	16*
(Les maladies épidémiques dans les villes, par mois).	
VII. Epidemiske sygdomme i amternes byer	18*
(Les maladies épidémiques dans les villes par départements).	
VIII. Tilfælde av tyfoidfeber, cerebrospinalmeningit, akut poliomyelit, skarlagensfeber, difteri og lungebetændelse pr. 1000 indvaanere	20*
(Nombre des cas de la fièvre typhoïde, de la meningite purulente épidémique, de la poliomyélite antérieure aiguë, de la scarlatine, de la diphthérie et de la pneumonie par 1000 habitants).	
IX. Dødsfald paa barselseng	26*
(Décès pendant les couches dans les départements).	

	Side.
X. Dødsårsaker for barselkvinder. Døde efter obstetriciske operationer. (<i>Causes de décès pendant les couches; décès après des opérations obstétricales</i>).	27*
XI. Indkomne tilfælde av veneriske sygdomme paa sykehusene (<i>Cas nouveaux de gonorrhée et de la uréthrite dans les hôpitaux</i>).	28*
XII. Utenfor sykehus behandlede tilfælde av veneriske sygdomme (<i>Cas des maladies vénériennes traités en dehors des hôpitaux</i>).	29*
XIII. Til- og avgang av spedalske i anstalterne (<i>Tableau des lépreux dans les hospices</i>).	30*
XIV. Anmeldte tilfælde av tuberkuløse sygdomme ifølge de indsendte utdrag av tuberkuloseprotokollene for byer og herreder (<i>Cas des maladies tuberculeuses d'après les registres des commissions de santé</i>).	32*
XV. Dodeligheten av lungetuberkulose i de forskjellige amter for aarene 1914—1916 (<i>Mortalité par la phthisie dans les départements pendant les années de 1914—1916</i>).	46*
XVI. Antallet av syke, som behandles for lungetuberkulose paa sanatorier og pleiehjem i 1916 (<i>Le nombre des malades, souffrant de tuberculose pulmonaire, traités aux sanatoriums et hôpitaux spéciaux</i>).	48*
XVII. Antallet av sindssyke, forpleiet med statsbidrag efter lov av 27/6 1891 og de samlede utgifter ved deres forpleining for stat og kommuner [<i>Le nombre des aliénés, dont l'entretien est partiellement à la charge de l'Etat d'après la loi du 27/6 1891, et le total de l'entretien de ces aliénés (les frais de l'Etat et des communes ensemble)</i>].	52*
XVIII. Utdrag av jormødrenes bøker (<i>Extrait des registres des sages-femmes</i>).	54*
XIX. Av lægerne utførte obstetriciske operationer (<i>Opérations obstétricales, faites par les médecins</i>).	56*
XX. Obstetriciske operationers utfald for mødre og barn (<i>Résultats des opérations obstétricales pour les mères et pour les enfants</i>).	58*
XXI. Tvillingfødsler med kunstig forløsning A) av begge tvillinger. B) av en tvilling (<i>Jumeaux nés après des opérations obstétricales A) sur tous les deux B) sur l'un des deux</i>).	59*
XXII. Utfald av de obstetriciske operationer efter de forskjellige indikationer (<i>Résultats des accouchements: a) par forceps, b) par version, c) par extraction, d) des accouchements prématurés artificiels, e) par opération césarienne, f) par perforation, g) par embryotomie, h) par avortement provoqué, — d'après les indications différentes</i>).	60*
XXIII. Fødte og døde (<i>Naissances et décès</i>).	63*
XXIV. Fødte og døde i byerne og bygderne (<i>Nombre des naissances et des décès dans les villes et dans la campagne</i>).	64*
XXV. Procentforhold mellem de av lægerne opgivne dødsfald med kjendt årsak og de ialt indtrufne dødsfald inden riket og amterne (byer og bygder) og i de enkelte lægedistrikter (<i>Décès totaux par cause connue dans les départements et dans les districts civils médicaux</i>).	66*

	Side.
XXVI. De hyppigste av lægerne opgivne dødsårsaker ved sygdom	70*
[Causes des décès (morts par accidents non compris) classées par ordre de fréquence].	
XXVII. Vakcinerte	71*
(Vaccination).	
XXVIII. Oversigt over utførte retsmedicinske forretninger	72*
(Liste des actes médicaux forenses).	
XXIX. Meddelelser om pleiebarn efter helseraadenes protokoller (jfr. lov nr. 2 av 29de april 1905)	74*
[Tableau des enfants assistés (loi nr. 2 de 29 avril 1905)].	
Dødsfald blandt norske undersaatte i fremmede land i 1916	75*
XXX. Dødsfald blandt norske sjømænd i 1916	76*
(Décès de marins norvégiens dans l'étranger).	
XXXI. Apotek og personale	78*
(Des pharmacies et de leur personnel).	
XXXII. Tabel over tilfælde av sindssygd, behandlet paa sykehus	84*
(Mouvement des aliénés dans les hôpitaux).	
XXXIII. Antal av de paa sykehusene behandlede syke	86*
(Mouvement des malades dans les hôpitaux).	
XXXIV. Opgaver over dødsfald med kjendte dødsårsaker	90*
(Causes de décès par départements).	
XXXV. Opgaver over kjønn og alder ved de av læger meldte dødsfald	98*
(Causes de décès par sexe et âge).	
XXXVI. Opgaver over kjendte dødsårsaker i byerne	106*
(Causes de décès dans les villes).	
XXXVII. Opgaver over kjønn og alder ved kjendte dødsårsaker i byerne	116*
(Causes de décès par sexe et par âge dans les villes).	
XXXVIII. En del av lægerne behandlede epidemiske sygdomme, fordelt paa lægedistrikter og maaneder	124*
(Cas des maladies épidémiques par districts civils médicaux et par mois).	

B. Beretninger for de enkelte civile overøvrighetsdistrikter.
(Rapports spéciaux pour les départements différents).

I. Kristiania by	1
II. Akershus amt	23
III. Smaalenenes —	31
IV. Buskerud —	41
V. Jarlsberg og Larvik —	50
VI. Hedemarkens —	59
VII. Kristians —	72
VIII. Bratsberg —	81
IX. Nedenes —	94

		Side.
X.	Lister og Mandal amt	105
XI.	Stavanger —	118
XII.	Søndre Bergenhus —	131
XIII.	Bergens by	145
XIV.	Nordre Bergenhus amt	156
XV.	Romsdals —	170
XVI.	Søndre Trondhjems —	184
XVII.	Nordre —	200
XVIII.	Nordlands —	214
XIX.	Tromsø —	234
XX.	Finmarkens —	246

C. Anhang.

(Appendices).

1.	Utdrag av medicinalberetning for Kongsberg stadslægedistrikt for 1916 fra stadslæge Fodstad	260
2.	Utdrag av medicinalberetning for Trysil lægedistrikt for 1916 fra distriktslæge Mejlænder	262
3.	Utdrag av medicinalberetning for Lebesby lægedistrikt for aaret 1916 fra distriktslæge H. Svindland	263
4.	Utdrag av medicinalberetning for Sydvaranger lægedistrikt for aaret 1916 fra distriktslæge A. B. Wessel	265
	Om bacillebærere ved tyfus- og paratyfusinfektioner. En veiledning fra Medicinaldirektøren	267

L'état sanitaire du pays paraît avoir été satisfaisant en général. Le chiffre total des cas connus et déclarés des maladies épidémiques fut de 210 800 ou 84,4 sur mille habitants (en 1915: 176 079).

Parmi les maladies prédominantes nous citons:

La fréquence de la fièvre typhoïde a augmenté de 0,23 sur mille habitants en 1915 à 0,44 en 1916. Le plus grand nombre de cas présentent les villes de Christiania et Harstad (département Tromsø). Il y a eu aussi beaucoup de cas dans les villes de Stavanger et Bergen, à Drammen et environs, ainsi que dans les districts médicaux d'Askøy (Département Søndre Bergenhus) et Gamvik (Département Finnmarken). Les cas de méningite purulente épidémique furent beaucoup plus fréquents que l'année précédente tandis que la poliomyélite aiguë a montré à peu près la même fréquence. Il y a eu des cas de ces maladies dans la plupart des départements du royaume. La première a augmenté de 0,02 par 1 000 habitants en 1915 à 0,05 en 1916. La seconde fut stationnaire à 0,04 par mille. Les cas de scarlatine ont diminué de 2,0 par mille habitants en 1915 à 1,6 par mille en 1916. La rougeole a eu un caractère épidémique dans tout le pays et a causé beaucoup de décès. Les cas de diphthérie ont de nouveau augmenté, de 1,5 par mille habitants en 1915 à 1,7 par mille en 1916. La majorité des cas furent rapportés de Christiania et environs, des communes autour de Sarpsborg, de Christiansand S., Stavanger, Bergen et environs, ensuite d'Aalesund, Drontheim et Hadsel (dans le département de Nordland). La mortalité moyenne pour le royaume fut 6,9 pct. (en 1915: 6,7 pct.). La coqueluche a diminué beaucoup comparé avec l'année précédente. Le nombre de cas déclarés représente 3,4 pct. de tous les cas de maladies épidémiques déclarés contre 6,2 pct. en 1915. Les cas déclarés de maladies catarrhales de l'appareil respiratoire, ainsi que la grippe, présentent une augmentation considérable comparés avec l'année dernière, tandis que la pneumonie montre la même fréquence qu'en 1915. Les cas de diarrhée aiguë furent un peu plus nombreux qu'en 1915.

La mortalité de l'année 1916, calculée sur la population moyenne supposée de 2 497 304, fut 13,8 par mille habitants. Le nombre des décès a été 34 202, des morts-nés 1 350. Le nombre des naissances (66 055) a dépassé de 31 693 le nombre des décès.

842 personnes sont mortes par suite d'accidents, 113 de suicide, et 16 d'homicide.

Quant aux 34 202 décès indiqués ci-dessus (les accidents, les suicides et les homicides non compris), la cause a été médicalement constatée dans 31 168 cas (90,7 pct.). Le plus grand nombre de décès a été occasionné par les maladies suivantes: la décrépitude (5 073), la phthisie et les tubercules pulmonaires (4 566), les maladies cancéreuses (2 614), la pneumonie (1 858), l'apoplexie et l'embolie cérébrale (1 722), les maladies organiques du coeur (1 641), la bronchite aiguë et la pneumonie catarrhale (1 280), la tuberculose miliaire et autres affections tuberculeuses en dehors des poumons (1 215), la débilité congénitale (1 057), l'artériosclérose (841), la maladie de Bright (643), la paralysie du coeur (637), la bronchite chronique (511), l'entérite gastrique aiguë (415), la rougeole (364), les convulsions des enfants (321), la diphthérie (croup) (305), la méningite suppurative (247).

Dans les hôpitaux, dont on possède des rapports, 50 728 malades ont été traités, 45 732 sont sortis, dont 3 589 morts, ce qui constitue une mortalité de 7,8 pct. des sortis.

Dans les asiles des aliénés 5 350 malades ont été traités, 1 319 sont sortis, dont 309 morts.

Le royaume est divisé en 286 districts médicaux civils. Le nombre total des médecins autorisés a été 1 306, dont 51 femmes.

La vaccination a été pratiquée sur 39 748 enfants, soit par des médecins, soit par des aides-vaccinateurs, dont le nombre a été 856.

Il y a 1 449 sages-femmes diplômées.

Le nombre de pharmacies a été 207.

A. Almindelig beretning

om sundheds- og medicinalforholdene i riket.

Lægedistriktsinddeling, flateindhold, indbyggerantal, medicinalpersonale.

Section médicale (1), superficie (2), population (3), nombre des médecins (4), des dentistes (5), des sages-femmes (6), des aides-vaccinateurs (7), des pharmacies (8).

Tabel I.		1	2	3	4	5	6	7	8
Amt.	Lægedistrikter.	Flateindhold i km. ²	Tilstedev. folke- mængde 1ste decbr. 1910.	Antal					
				Læger.	Tandlæger.	Jordmødre.	Hjælpe- vaccinatorer.	Apotek og filialapotek.	
I.	1. Kristiania (by)	16,29	242 850	305	161	116	-	26	
II.	Akershus amt	5 332,31	129 323	72	13	67	40	12	
	2. Aker	1 052,77	59 380	51	4	24	11	5	
	3. Ullensaker	2 152,36	35 073	9	5	16	15	3	
	4. Høland	1 276,85	14 860	4	1	15	7	1	
	5. Follo	850,33	20 010	8	3	12	7	3	
III.	Smaalenenes amt	4 180,59	150 690	61	25	72	34	18	
	6. Eidsberg	1 223,23	21 176	6	2	12	9	3	
	7. Moss stadslægedistrikt ..	2,10	8 572	9	3	4	-	2	
	8. — lægedistrikt	792,89	15 944	6	1	6	6	1	
	9. Fredrikstad stadsfysikat.	10,20	15 481	10	7	14	-	4	
	10. Sarpsborg	693,85	56 036	15	5	22	10	5	
	11. Fredrikshald stadsl.distr.	2,07	12 023	12	6	5	-	3	
	12. Hvaler	86,42	4 045	1	-	2	2	-	
	13. Idd	634,88	12 180	1	-	3	3	-	
	14. Aremark	322,60	1 829	1	-	1	1	-	
	15. Rødenes og Øymark....	412,35	3 404	-	1	3	3	-	
IV.	Buskerud amt	14 808,76	123 863	55	25	65	25	13	
	16. Drammens stadsfysikat .	7,01	24 937	17	14	11	-	4	
	17. Drammens lægedistrikt .	600,37	17 787	7	-	7	3	1	
	18. Norderhov	1 087,08	15 703	7	4	8	5	1	
	19. Aadalen	645,64	3 392	1	-	3	2	-	
	20. Modum	2 335,28	30 787	12	3	16	2	4	
	21. Nes	2 862,14	7 571	2	1	4	3	1	
	22. Aal	2 657,00	5 478	1	-	2	2	-	
	23. Kongsberg stadsl.distr...	64,14	6 132	4	3	4	-	1	
	24. Sandsvær	674,22	5 757	1	-	4	2	1	
	25. Rollag	1 010,97	3 476	2	-	3	3	-	
	26. Nore	2 864,91	2 843	1	-	3	3	-	
V.	Jarlsberg og Larvik amt	2 335,71	103 333	41	19	51	14	12	
	27. Tønsberg stadsl.distr....	4,47	9 416	5	5	5	-	2	
	28. — lægedistrikt	791,67	29 211	7	1	13	9	1	
	29. Horten stadslægedistr...	3,87	9 609	9	3	6	-	2	
	30. Hof	868,42	20 931	6	2	12	1	2	
	31. Larvik stadslægedistr...	2,59	9 458	6	4	5	-	2	
	32. — lægedistrikt	664,69	24 708	8	4	10	4	3	

Lægedistriktsinddeling, flateindhold, indbyggerantal, medicinalpersonale.

Tabel 1 (forts.)	1	2	3	Antal				
				4	5	6	7	8
Amt.	Lægedistrikter.	Flateindhold i km. ²	Tilstedev. folke- mængde 1ste decbr. 1910.	Læger.	Tandlæger.	Jornedre.	Hjælpe- vaksinater.	Apotek og filialapotek.
VI.	Hedemarkens amt ¹⁾	27 527,67	133 485	48	26	63	52	11
	33. Sør-Odal	514,91	6 343	1	1	1	1	1
	34. Nord-Odal	500,33	4 421	1	-	2	2	-
	35. Eidskog	643,12	5 838	1	1	1	2	-
	36. Vinger	500,12	6 212	4	2	3	2	1
	37. Brandval	509,89	3 629	1	-	2	2	-
	38. Grue	838,71	6 120	1	-	3	2	-
	39. Hamar stadslægedistr.	1,12	6 171	5	6	4	-	2
	40. Hedemarken	2 697,68	42 512	15	4	14	10	2
	41. Hof	416,78	3 097	1	-	2	2	-
	42. Aasnes	638,55	5 083	3	2	2	2	-
	43. Vaaler	699,54	3 761	2	1	1	1	-
	44. Elverum	1 303,98	9 818	4	3	5	3	2
	45. Trysil	2 962,01	5 773	2	1	7	7	1
	46. Engerdalen	2 202,51	1 227	1	-	1	1	-
	47. Rendalen	6 655,37	10 803	3	1	8	8	1
	48. Tønset	6 443,05	12 677	3	4	7	7	1
VII.	Kristians amt	25 250,44	118 901	44	18	54	44	9
	49. Hadeland og Land	2 929,19	27 206	11	2	12	9	3
	50. Søndre Valdres	2 488,38	10 313	3	2	8	8	1
	51. Nordre —	2 073,82	4 246	1	-	3	3	-
	52. Østre Slidre	869,50	2 386	1	-	1	1	-
	53. Toten	1 494,83	29 779	11	6	10	6	2
	54. Faaberg	2 309,43	17 554	9	5	6	4	2
	55. Ringebu	3 168,23	11 489	3	2	4	3	-
	56. Lom	5 752,23	8 655	2	-	6	6	-
	57. Lesje	4 164,83	7 273	3	1	4	4	1
VIII.	Bratsberg amt	15 185,53	106 791	48	21	68	39	11
	58. Skien stadsfysikat	6,65	14 449	8	8	6	-	3
	59. — lægedistrikt	1 047,89	26 750	10	4	13	7	2
	60. Langesund stadslid.	0,88	1 488	2	-	1	-	1
	61. Bamble	292,68	4 553	-	-	2	2	-
	62. Kragerø stadslid.	1,13	4 621	4	1	3	-	1
	63. Skaatøy	309,01	6 507	-	-	6	2	-
	64. Drangedal	1 054,85	4 029	1	1	3	3	-
	65. Hollen	1 141,81	12 169	7	2	9	5	1
	66. Sauland	1 716,04	11 339	5	2	7	5	1
	67. Kviteseid	1 377,91	5 980	3	1	4	3	1
	68. Nissedal	878,16	1 735	1	-	2	2	-
	69. Laardal	982,25	3 078	1	1	3	3	-
	70. Fyresdal	1 253,18	1 824	2	-	2	1	-
	71. Vinje	3 046,27	2 668	1	-	3	3	-
	72. Tinn	2 076,82	5 601	3	1	4	3	1
IX.	Nedenes amt ²⁾	9 348,00	71 272	29	15	56	25	8
	73. Risør stadslægedistr.	1,43	3 409	2	1	1	-	1
	74. Østre Nedenes	872,73	18 349	6	2	14	7	1
	75. Arendal stadslægedistr.	15,61	9 750	8	9	6	-	2
	76. Vestre Nedenes	878,04	23 110	6	1	21	6	2
	77. Birkenes ²⁾	349,93	3 369	1	-	4	2	-

¹⁾ Jfr. anm. under Søndre Trondhjems amt. ²⁾ Kvadratinhold og tilstedeværende folkemængde for Tveit herred, som hører til Lister og Mandal amt, er ikke medtat i summen for Nedenes amt.

Lægedistriktsinddeling, flateindhold, indbyggerantal, medicinalpersonale.

Tabel 1 (forts.)		1	2	3	4	5	6	7	8
Amt.	Lægedistrikter.	Flateindhold i km. ²	Tilstedev. folke- mængde 1ste decbr. 1910.	Antal					
				Læger.	Tandlæger.	Jornedre.	Hjælpe- vaksinater.	Apotek og filialapotek.	
	78. Aamli	1 695,85	5 289	1	1	4	4	1	
	79. Evje	805,86	3 518	1	-	2	2	1	
	80. Vegusdal	633,43	1 637	-	-	2	2	-	
	81. Bygland	1 356,90	2 190	4	1	1	1	-	
	82. Valle	2 849,81	2 194	-	-	1	1	-	
X.	Lister og Mandals amt..	¹⁾ 7 264,24	¹⁾ 77 237	31	18	55	35	6	
	83. Kristiansands stadsfysik.	16,04	15 408	15	12	9	-	3	
	84. Oddernes	255,39	6 471	1	-	5	3	-	
	85. Vennesla	309,26	3 265	1	-	2	2	-	
	86. Søgne	239,83	3 297	1	-	4	2	-	
	87. Mandal stadslægedistr..	0,92	3 268	1	3	2	-	1	
	88. Halsaa	229,97	4 142	1	-	2	3	-	
	89. Laudal	365,64	2 388	1	-	3	3	-	
	90. Bjelland	1 163,78	2 872	1	-	3	3	-	
	91. Undal	430,86	5 695	1	-	6	3	-	
	92. Lyngdal	380,24	4 245	1	-	2	3	-	
	93. Hægebostad	461,59	1 785	-	-	1	1	-	
	94. Farsund	129,24	3 256	2	1	3	2	1	
	95. Vanse	139,10	5 220	1	-	3	2	-	
	96. Kvinesdal	895,42	3 841	1	-	2	2	-	
	97. Flekkefjord	725,27	9 055	2	2	6	4	1	
	98. Sirdalen	1 410,10	1 486	1	-	2	2	-	
XI.	Stavanger amt	9 147,15	137 581	49	23	93	46	13	
	99. Sogndal	291,82	2 749	1	-	2	1	-	
	100. Lund	498,95	2 547	1	-	2	2	-	
	101. Egersund stadslægedistr.	0,32	3 112	2	2	3	-	1	
	102. Egersund lægedistrikt ..	1 151,69	6 456	-	-	3	3	-	
	103. Time	459,21	10 009	2	-	6	4	1	
	104. Sandnes	389,48	9 865	4	1	5	2	1	
	105. Stavanger stadsfysikat ..	7,41	36 621	22	13	23	-	5	
	106. Stavanger lægedistrikt ..	227,01	10 912	3	-	8	5	-	
	107. Høgsfjord	1 448,74	4 989	1	-	4	4	-	
	108. Finnøy	120,69	3 287	1	-	4	3	-	
	109. Hjelmeland	1 082,88	3 604	1	-	3	3	-	
	110. Nerstrand	412,81	3 438	1	-	3	3	-	
	111. Sand	2 204,71	6 482	1	1	6	6	1	
	112. Kopervik	378,45	10 222	1	1	9	4	1	
	113. Skudenes	68,77	3 746	1	-	3	1	1	
	114. Haugesund	404,21	19 542	7	5	9	5	2	
XII.	Søndre Bergenhus amt ..	15 585,03	134 328	32	2	107	85	6	
	115. Sveio	273,04	3 774	1	-	3	3	-	
	116. Skaanevik	659,05	4 512	3	-	6	2	-	
	117. Ølen	435,57	3 610	-	-	3	3	-	
	118. Stord	318,65	5 457	1	-	4	3	1	
	119. Finnaas	225,15	5 102	1	-	7	5	-	
	120. Tysnes	252,25	4 243	-	-	4	4	-	
	121. Kvinnherred	790,25	5 150	2	-	5	5	-	
	122. Ullensvang	2 583,94	6 950	3	1	7	3	1	
	123. Ulvik	2 110,62	2 562	1	-	3	2	-	
	124. Røldal	670,85	778	1	-	2	1	-	

¹⁾ Tveit herred, som hører til Birkenes lægedistrikt i Nedenes amt, har et flateindhold av 111,59 km.² og 1543 indbyggere.

Lægedistriktsinddeling, flateindhold, indbyggerantal, medicinalpersonale.

Tabel I (forts.)	1	2	3	4 5 6 7 8				
				Antal				
Amt.	Lægedistrikter.	Flateindhold i km. ²	Tilstedev. folke- mængde 1ste decbr. 1910.	Læger.	Tandlæger.	Jordmødre.	Hjælpe- vaksinater.	Apotek og filialapotek.
	125. Ytre Hardanger	877,34	7 816	2	-	5	4	-
	126. Voss	2 262,56	12 990	3	1	5	3	1
	127. Fane	347,44	10 860	3	-	3	3	1
	128. Fuse	647,99	6 636	2	-	5	5	-
	129. Askøen	340,56	14 822	2	-	9	7	1
	130. Sund—Austevold	176,87	4 583	1	-	5	5	-
	131. Haus	365,58	9 709	2	-	9	8	1
	132. Bruvik	392,26	3 972	1	-	3	3	-
	133. Hosanger	804,09	3 224	1	-	5	4	-
	134. Lindaas	819,58	8 856	1	-	7	7	-
	135. Manger	231,39	8 722	1	-	7	5	-
XIII.	136. Bergen (by)	34,92	83 173	68	39	30	-	9
XIV.	Nordre Bergenhus amt	18 481,51	88 943	21	3	84	73	5
	137. Aurland	1 455,95	2 328	-	-	2	2	-
	138. Lærdal	2 156,21	4 089	1	-	7	3	1
	139. Lyster	1 559,87	3 051	2	-	3	3	-
	140. Hafslo	1 111,95	4 027	1	-	3	3	-
	141. Sogndal	440,66	3 610	1	1	1	1	-
	142. Leikanger	465,13	2 591	1	-	3	3	-
	143. Balestrand	626,15	2 213	1	-	2	2	-
	144. Vik	714,66	3 417	-	-	3	3	-
	145. Kirkebø	667,00	1 668	1	-	3	3	-
	146. Lavik	685,97	4 484	1	-	3	3	-
	147. Gulen	629,89	4 877	1	-	7	6	-
	148. Gaular	560,94	3 349	-	-	3	3	-
	149. Fjaler	505,36	3 734	1	-	3	3	-
	150. Askvold	178,27	2 839	1	-	7	2	1
	151. Indre Søndfjord	2 191,43	4 945	1	-	4	4	1
	152. Gloppen		5 968	1	1	3	3	-
	153. Bremanger	347,24	2 393	1	-	4	4	-
	154. Kinn	687,76	6 310	2	1	6	5	1
	155. Naustdal	519,96	3 625	1	-	3	3	-
	156. Ytre Nordfjord	79,35	2 573	1	-	2	2	-
	157. Selje	242,84	3 277	-	-	2	2	-
	158. Daviken	640,69	3 269	1	-	2	2	-
	159. Nordfjordeid	252,40	3 190	1	-	2	2	1
	160. Indviken	1 761,83	7 116	-	-	6	6	-
XV.	Romsdals amt	15 054,98	143 102	47	19	113	83	8
	161. Vannelsen	305,55	2 869	-	-	2	2	-
	162. Sande	166,27	2 831	1	-	2	2	-
	163. Herø	140,05	3 832	1	-	3	3	-
	164. Ulstein	182,61	3 498	-	-	2	2	-
	165. Ørsten	365,01	3 407	1	-	3	2	-
	166. Volden	520,59	5 032	1	1	4	3	1
	167. Hjørundfjord	479,11	1 881	1	-	2	2	-
	168. Østre Søndmør	2 040,94	6 432	1	-	7	7	-
	169. Ørskog	720,23	7 121	1	-	6	5	-
	170. Nordre Søndmør	225,32	8 591	1	-	7	6	-
	171. Aalesund stadsfys.	2,14	14 785	8	8	8	-	2
	172. Haram	106,36	3 594	1	-	4	3	-
	173. Molde	271,83	5 979	6	2	6	3	1

Lægedistriktsinddeling, flateindhold, indbyggerantal, medicinalpersonale.

Tabel I (forts.).		1	2	3	4	5	6	7	8
Amt.	Lægedistrikter.	Flateindhold i km. ²	Tilstedev. folke- mængde 1ste decbr. 1910.	Antal					
				Læger.	Tandlæger.	Jornedre.	Hjælpe- vakter.	Apotek og filialapotek.	
	174. Bud	525,68	8 415	1	-	7	7	-	
	175. Vestnes	351,60	3 654	1	-	2	2	-	
	176. Indre Romsdal	2 525,46	9 984	4	1	9	8	1	
	177. Søndre Nordmør	808,72	12 260	2	-	9	9	-	
	178. Kristiansund stadsfys. ...	8,80	15 891	7	5	7	-	3	
	179. Sundalen	1 951,22	5 078	3	1	7	7	-	
	180. Surendalen	1 530,55	5 697	2	1	4	3	-	
	181. Rindalen	606,30	2 292	1	-	2	1	-	
	182. Nordre Nordmør	946,72	6 702	2	-	7	3	-	
	183. Edø	273,92	3 277	1	-	3	3	-	
XVI.	Søndre Trondhjems amt	18 696,79	147 525	63	26	91	57	12	
	184. Trondhjems stadsfysikat	35,34	46 256	39	24	24	-	9	
	185. Strinden	687,77	16 292	5	-	6	5	-	
	186. Selbu	2 561,72	4 832	1	-	2	2	-	
	187. Røros ¹⁾	2 693,00	7 395	2	1	3	3	1	
	188. Singsaas	1 608,86	3 057	-	-	3	3	-	
	189. Steren	1 162,88	7 227	1	-	4	4	1	
	190. Melhus	239,89	3 227	1	-	1	1	-	
	191. Opdal ²⁾	2 850,03	5 169	2	-	5	3	-	
	192. Orkedalen	1 943,00	15 358	5	1	13	8	1	
	193. Hevne	1 094,01	4 756	1	-	4	4	-	
	194. Hitteren	678,07	5 134	1	-	6	5	-	
	195. Freya	243,77	5 779	-	-	5	5	-	
	196. Ytre Fosen	618,67	9 749	2	-	5	5	-	
	197. Indre —	806,79	6 869	1	-	5	5	-	
	198. Nordre —	1 779,38	7 432	2	-	5	4	-	
XVII.	Nordre Trondhjems amt..	22 419,12	84 640	36	5	54	45	5	
	199. Stjørdalen	2 176,14	11 000	5	-	5	4	1	
	200. Frosta	75,23	2 950	1	-	1	1	-	
	201. Leksviken	431,19	3 055	1	-	2	2	-	
	202. Skogn	480,60	5 344	1	-	2	2	-	
	203. Levanger	1 738,54	9 893	7	-	5	3	2	
	204. Inderøen	985,28	10 703	2	-	10	5	-	
	205. Stenkjær	1 570,50	10 070	6	2	7	5	1	
	206. Grong	6 477,64	4 957	2	-	3	5	-	
	207. Lierne	2 970,43	1 606	1	-	3	3	-	
	208. Namsos	240,89	3 835	4	3	2	1	1	
	209. Klingen	975,88	2 809	1	-	2	2	-	
	210. Overhallen	1 270,08	3 487	1	-	2	2	-	
	211. Flatanger	462,18	1 792	1	-	1	1	-	
	212. Fosnes	860,82	2 694	-	-	2	2	-	
	213. Kolvereid	1 085,30	5 102	1	-	3	3	-	
	214. Vikten	317,27	3 276	1	-	2	2	-	
	215. Leka	301,15	2 035	1	-	2	2	-	
XVIII.	Nordlands amt	38 164,42	161 105	52	11	105	79	14	
	216. Bindalen	1 509,00	2 502	1	-	2	2	-	
	217. Vik	232,66	2 505	1	-	1	1	-	
	218. Velfjord	600,39	1 425	-	-	1	1	-	

¹⁾ Medregnet de til Hedemarkens amt hørende dele av Tolgen herred. ²⁾ Medregnet det til Hedemarkens amt hørende Inset sogn av Kvikne.

Lægedistriktsinddeling, flateindhold, indbyggerantal, medicinalpersonale.

Tabel I (forts.).	1	2	3	4	5	6	7	8
				Antal.				
Amt.	Lægedistrikter.	Flateindhold i km. ²	Tilstedev. folke- mængde 1ste decbr. 1910.	Læger.	Tandlæger.	Jordmødre.	Hjælpe- vaksinører.	Apotek og filialapotek.
	219. Brønnøy	150,19	3 274	1	1	1	1	1
	220. Vega	147,27	2 422	1	-	1	1	-
	221. Tjøtta	866,80	3 318	1	-	4	3	-
	222. Alstahaug	408,54	4 205	2	1	-	3	1
	223. Herøy	172,83	3 627	-	-	2	1	-
	224. Vefsen	3 405,94	4 894	1	-	-	1	1
	225. Mosjøen stadslægedistr.	0,83	1 721	1	1	-	-	-
	226. Hatfjelldalen	3 102,51	1 061	1	-	1	1	-
	227. Ranen	6 323,05	16 651	4	1	7	5	1
	228. Lurøy	288,22	2 727	1	-	3	3	-
	229. Rødøy	696,83	2 666	-	-	2	1	-
	230. Meløy	872,26	3 487	1	-	2	1	-
	231. Gildeskaal	1 893,00	6 027	1	-	3	4	-
	232. Bodø	1,03	4 895	3	3	3	-	2
	233. Bodin	671,34	5 218	3	-	4	3	-
	234. Skjerstad	511,54	1 800	1	-	2	1	-
	235. Saltdalen	2 162,58	3 316	2	-	2	2	-
	236. Fauske	1 108,88	6 760	3	-	3	2	1
	237. Sørfold	2 020,96	3 469	1	-	2	2	-
	238. Nordfold	748,78	2 602	-	-	2	2	-
	239. Steigen	252,21	2 235	1	-	1	1	-
	240. Hamarøy	931,88	3 104	1	-	2	2	-
	241. Lødingen	1 201,36	4 055	1	-	4	4	-
	242. Tysfjord	1 444,61	3 143	1	-	3	3	-
	243. Narvik stadslægedistr.	12,82	4 922	3	1	5	1	1
	244. Ofoten	2 816,50	7 166	1	-	6	6	1
	245. Værøy	28,87	1 501	1	-	3	1	-
	246. Flakstad	298,98	3 242	1	-	2	2	-
	247. Buksnes	169,01	5 524	1	1	5	2	1
	248. Borge	256,79	4 533	1	-	3	2	-
	249. Gimseøy	185,34	1 625	-	-	2	2	-
	250. Vaagan	286,17	5 828	2	1	4	2	2
	251. Hadsel	725,39	8 037	2	1	7	1	1
	252. Bø	212,00	4 435	1	-	2	1	-
	253. Øksnes	362,61	3 293	1	-	2	2	-
	254. Sortland	409,93	3 536	3	-	2	2	1
	255. Dverberg	674,52	4 354	1	-	4	4	-
XIX.	Tromsø amt	26 985,86	80 554	18	5	64	49	5
	256. Trondenes	545,30	10 499	4	2	6	5	1
	257. Kvæfjord	659,31	2 980	1	-	2	1	-
	258. Bjarkøy	110,40	1 787	1	-	2	1	-
	259. Ibbestad	807,58	5 351	1	-	6	5	-
	260. Salangen	897,08	4 461	-	-	3	1	1
	261. Serreisa	357,84	2 039	-	-	1	1	-
	262. Tranøy	714,36	3 436	1	-	3	3	-
	263. Berg	632,02	2 811	-	-	5	2	-
	264. Lenvik	1 145,63	7 260	1	-	4	4	-
	265. Maalselven	4 454,94	3 796	1	-	2	2	-
	266. Bardu	2 577,03	1 622	1	-	1	1	-
	267. Balsfjord	1 667,44	5 019	-	-	4	4	-
	268. Tromsø stadsl.distr.	0,71	8 262	6	3	6	-	3
	269. Tromsøysund	1 449,89	5 068	-	-	4	4	-

Lægedistriktsinddeling, flateindhold, indbyggerantal, medicinalpersonale.

Tabel 1 (forts.)		1	2	3	4	5	6	7	8
Amt.	Lægedistrikter.	Flateindhold i km. ²	Tilstedev. folke- mængde 1ste decbr. 1910.	Antal					
				Læger.	Tandlæger.	Jornedre.	Hjælpe- vaksinatorer.	Apotek og filialapotek.	
	270. Lyngen.....	3 644,15	6 334	-	-	3	3	-	
	271. Karlsøy.....	1 417,91	3 569	-	-	5	5	-	
	272. Skjervøy.....	5 904,27	6 260	1	-	7	7	-	
XX.	Finmarkens amt	48 018,29	39 126	1) 16	2	41	31	4	
	273. Alten.....	11 892,01	3 347	1	-	2	2	-	
	274. Talvik.....	1 652,92	2 475	1	-	4	4	-	
	275. Løppen.....	1 266,24	2 638	-	-	3	4	-	
	276. Hammerfest.....	2 502,26	5 240	2	1	5	2	1	
	277. Maasø.....	1 333,24	2 052	-	-	2	2	-	
	278. Kjelvik.....	576,72	2 389	1	-	3	2	-	
	279. Kistrand.....	4 986,92	1 926	1	-	1	2	-	
	280. Karasjok.....	5 261,06	823	1	-	2	1	-	
	281. Lebesby.....	3 567,71	1 726	1	-	2	2	-	
	282. Gamvik.....	2 575,69	2 245	1	-	2	3	-	
	283. Tanen.....	3 708,26	1 853	1	-	2	1	-	
	284. Vardø.....	3 023,74	4 363	2	1	4	2	1	
	285. Vadsø.....	2 603,74	4 479	2	-	4	1	1	
	286. Sydvaranger.....	4 067,78	3 570	2	-	5	3	1	
		323 837,61	2 357 790	1136	476	1449	856	207	

1) Foruten de i hvert distrikt opførte læger er der en distriktslæge uten fast distrikt med skiftende bopæl efter amtmandens nærmere bestemmelse. Stillingen var dette aar ikke besat.

Flateindhold. For alle herreder i Smaalenene, Akershus, Hedemarken, Jarlsberg og Larvik og de tre nordligste amter er de ældre arealopgaver revidert. Ogsaa for en række andre herreder, væsentlig i Kristians, Buskerud, Bratsberg og Søndre Trondhjems amter er flateindholdet anført efter nye reviderte opgaver.

Folkemængden. Den for rikets amter og lægedistrikter opførte folke-mængde (tabel I) er den tilstedeværende folke-mængde ifølge de av det Statistiske Centralbyraa meddelte opgaver over resultaterne av folketællingen i Norge den 1ste december 1910. Hvor forandringer i inddelinger har fundet sted efter folketællingens avholdelse, er folkemængden angivet efter de nye grændser. Til utregning av dødelighetsforhold og andre forholdsutregninger er brukt den av byraaet til Medicinaldirektøren meddelte opgave over den utregnede tilstedeværende middelfolkemængde i 1916 (tabel II).

Sundhetstilstanden synes at ha været i det hele nogenlunde tilfredsstillende. Av epidemiske sygdomstilfælde meldtes ialt 210 800 med 5 393 døds-fald mot henholdsvis 176 079 og 4 906 i 1915.

Dødeligheten i riket, dets byer og bygder.

La mortalité dans le royaume, les communes rurales et les villes par départements.

Amter.	Riket.				Byene.				Bygdene.			
	Utregnet tilstedev. middel- folke- mængde.	Dødsfald i 1916.	Døde av 1000 levende.		Utregnet tilstedev. middel- folke- mængde.	Dødsfald i 1916.	Døde av 1000 levende.		Utregnet tilstedev. middel- folke- mængde.	Dødsfald i 1916.	Døde av 1000 levende.	
			1915.	1916.			1915.	1916.			1915.	1916.
Riket.....	2 497 304	34 262	13,3	13,8	769 947	10 725	13,1	13,9	1 727 357	23 637	13,5	13,7
1. Kristiania.....	257 509	3 511	12,9	13,6	257 509	3 511	12,9	13,6	-	-	-	-
2. Akershus.....	142 384	1 583	11,3	11,1	2 882	39	13,5	13,5	139 502	1 544	11,2	11,1
3. Smaalenene.....	160 819	1 925	12,0	12,0	50 058	647	12,3	12,9	110 761	1 278	11,8	11,5
4. Buskerud.....	131 747	1 724	12,2	13,1	35 887	576	12,4	16,1	95 860	1 148	12,2	12,0
5. Jarlsberg og Larvik.....	108 328	1 462	12,8	13,5	39 793	571	13,5	14,3	68 535	891	12,4	13,0
6. Hedemarken.....	141 391	1 812	13,2	12,8	8 036	98	12,2	12,2	133 355	1 714	13,3	12,9
7. Kristians.....	124 523	1 496	12,8	12,0	9 098	100	11,3	11,0	115 425	1 396	12,9	12,1
8. Bratsberg.....	116 465	1 437	12,9	12,3	35 775	436	13,2	12,2	80 690	1 001	12,8	12,4
9. Nedenes.....	71 707	1 070	15,7	14,9	18 078	289	17,1	16,0	53 629	781	15,2	14,6
10. Lister og Mandal.....	79 356	1 195	14,4	15,1	23 729	385	13,5	16,2	55 627	810	14,7	14,6
11. Stavanger.....	150 797	2 206	13,3	14,6	67 145	975	12,9	14,5	83 652	1 231	13,6	14,7
12. Søndre Bergenhus.....	137 580	2 001	14,1	14,5	-	-	-	-	137 580	2 001	14,1	14,5
13. Bergen.....	89 699	1 193	13,1	13,3	89 699	1 193	13,1	13,3	-	-	-	-
14. Nordre Bergenhus.....	89 617	1 284	13,7	14,3	1 614	22	9,1	13,6	88 003	1 262	13,8	14,3
15. Romsdal.....	150 531	2 193	13,0	14,6	37 336	458	10,5	12,3	113 195	1 735	13,8	15,3
16. Søndre Trondhjem.....	157 792	2 577	15,5	16,3	52 073	793	14,9	15,2	105 719	1 784	15,8	16,9
17. Nordre —.....	86 704	1 270	15,5	14,6	6 895	121	15,2	17,5	79 809	1 149	15,5	14,4
18. Nordland.....	170 519	2 412	13,3	14,1	13 116	142	12,4	10,8	157 403	2 270	13,4	14,4
19. Tromsø.....	86 613	1 153	12,6	13,3	12 458	180	12,4	14,4	74 155	973	12,7	13,1
20. Finmarken.....	43 223	858	17,9	19,9	8 766	189	20,4	21,6	34 457	669	17,2	19,4

Døde i forhold til 1 000 levende fødte.

Nombre des décès par 1 000 enfants nés vivants.

Tabel III.										
	1907.	1908.	1909.	1910.	1911.	1912.	1913.	1914.	1915.	1916.
Riket.....	540	545	515	518	509	527	524	532	560	520
Byer.....	526	563	510	521	530	554	528	549	560	567
Bygder.....	568	538	516	517	500	516	523	526	560	501
Amter:										
Kristiania.....	547	588	558	541	620	630	595	620	624	635
Akershus.....	548	525	511	528	496	528	484	527	537	466
Smaalenene.....	465	471	454	462	437	438	487	475	513	475
Buskerud.....	502	472	460	463	432	478	468	480	501	501
Jarlsb. og Larvik	564	585	555	541	523	536	541	533	521	505
Hedemarken.....	515	494	471	468	438	462	442	452	519	435
Kristians.....	529	487	460	492	471	481	464	488	542	490
Bratsberg.....	558	557	500	490	469	501	512	496	559	409
Nedenes.....	623	629	542	591	652	652	679	623	723	633
Lister og Mandal	722	628	594	663	628	631	620	671	681	629
Stavanger.....	496	573	474	465	470	480	466	484	481	502
Søndre Bergenhus	526	559	534	556	515	554	570	522	567	529
Bergen.....	538	583	515	520	493	547	492	544	570	518
Nordre Bergenhus	566	541	563	583	595	631	646	610	657	633
Romsdal.....	494	559	521	572	563	561	583	570	569	561
Søndre Trondhjem	634	585	546	565	578	557	560	565	596	600
Nordre Trondhjem	659	632	470	574	543	581	612	633	686	606
Nordland.....	492	472	481	449	443	415	456	487	534	473
Tromsø.....	455	473	503	434	420	477	470	480	451	410
Finmarken.....	600	683	655	620	481	620	486	532	555	504

De hyppigst forekommende epidemiske sygdomme var som vanlig de akute katarrar i aandedrætsorganerne (deri ogsaa medtat katarralsk lungebetændelse). De utgjorde 43,6 pct. av alle meldte epidemiske sygdomstilfælde. Dernæst i hyppighet kom influensa med 14,6 pct., meslinger med 10,4 pct., akut diarree (kolerine) med 8,6 pct., lungebetændelse med 4,8 pct. Forøvrig henvises til tabel V, kolonne 2.

De meldte tilfælde av epidemisk sygdom svarer til 84,4 pro mille av den for aaret utregnede middelfolkemængde, hvilket er 13,0 pro mille mere end aaret forut. Om forholdet for de enkelte amter se tabel IV, kolonne 3. I forhold til aaret forut viser det sig i større eller mindre grad nedgang for Smaalenene, Hedemarken og Bergen.

Av lægerne meldte tilfælde av
Les maladies épidémiques

Tabel IV.		Meldte tilfælde av epidemiske sygdomme.		Meldte tilfælde av epidemiske sygdomme pr. 1000 indbyggere.	Tyfoid-feber (paratyfus).		Cerebrospinalmeningit.		Akut polio-myelit.	
		Tilf.	Dødsf.		Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.
Riket		210800	5393	84,4	1108	64	134	67	96	23
Byer		103307	2173	134,2	621	33	46	21	8	3
Bygder		107493	3220	66,2	487	31	88	46	88	20
Amter:										
1.	Kristiania	16491	748	64,0	343	6	10	6	1	-
2.	Akershus	11685	237	82,1	105	4	4	3	2	1
3.	Smaalenene	12050	315	74,9	13	3	7	3	2	-
4.	Buskerud	16013	283	121,5	90	1	-	-	1	-
5.	Jarlsberg og Larvik.	10264	190	94,8	55	5	9	4	-	-
6.	Hedemarken	13248	228	93,7	4	-	4	2	3	-
7.	Kristians	8758	185	70,3	9	-	2	1	2	-
8.	Bratsberg	10632	189	91,3	1	-	3	-	3	1
9.	Nedenes	6816	169	95,1	2	-	-	-	19	3
10.	Lister og Mandal ..	6296	179	79,3	3	1	4	-	14	2
11.	Stavanger	16542	466	109,7	74	3	5	2	11	4
12.	Søndre Bergenhus ..	7033	317	51,1	50	3	11	7	7	3
13.	Bergen	11602	234	129,3	53	6	3	3	1	-
14.	Nordre Bergenhus ..	3988	133	44,5	12	2	7	3	11	4
15.	Romsdal	10785	291	71,6	51	4	11	3	7	2
16.	Søndre Trondhjem ..	19802	390	125,5	32	1	11	7	5	-
17.	Nordre — ..	7504	164	86,5	10	1	12	5	2	1
18.	Nordland	12908	314	75,7	19	1	19	10	1	1
19.	Tromsø	5025	203	58,0	124	19	12	8	3	-
20.	Finmarken	3358	158	77,7	58	4	-	-	1	1

For 99,5 pct. av de meldte epidemiske sygdomstilfælde er disses optræden i de forskjellige maaneder opgit. Som almindelig forekom de fleste i aarets 1ste kvartal, de færreste i 3dje.

Dødeligheten utgjorde efter de av det Statistiske Centralbyraa meddelte opgaver over folkemængdens bevægelse i 1916 13,8 pro mille av den utregnede tilstedeværende middelfolkemængde. I 1915 var dødeligheten 13,3 pro mille. Forøvrig henvises til tabel II.

Tabel III (omst.) viser forholdet mellem levende fødte og døde i de ti aar 1907—1916.

epidemiske sygdomme fordelt paa amterne.
dans les départements.

Skarlagensfeber.		Meslinger.		Difteri (croup).		Blodgang.		Barsel-feber.		Septicopyæmi.		Pemfigus hos nyfødte.		Rosen.	
Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.
4078	67	21845	364	4440	305	75	4	208	61	402	182	68	10	2270	103
1505	24	11864	214	2285	117	52	2	57	15	150	73	28	1	1158	50
2573	43	9981	150	2155	188	23	2	151	46	252	109	40	9	1112	33
657	11	2403	103	912	28	10	1	6	5	39	35	3	1	177	15
323	3	1536	17	385	16	-	-	12	3	9	6	2	1	92	7
146	3	1396	6	301	19	2	-	9	1	43	8	3	-	161	6
446	11	1387	12	141	11	1	-	6	4	32	11	14	-	295	19
138	2	692	4	79	10	-	-	2	-	6	2	1	-	80	2
336	4	651	-	119	8	-	-	14	6	18	11	4	-	139	5
167	4	624	-	81	9	-	-	5	1	23	7	2	-	82	4
90	-	1498	9	190	8	-	-	15	5	12	10	-	-	74	1
93	1	512	1	85	10	-	-	5	-	13	2	-	-	76	2
75	-	814	8	218	14	-	-	3	-	18	9	2	-	35	2
401	12	2280	61	259	24	7	1	13	4	12	9	12	2	158	3
72	1	974	22	152	18	-	-	12	5	17	8	-	-	78	8
46	-	256	7	321	16	22	-	4	3	6	6	3	-	159	4
90	1	413	14	89	11	-	-	1	-	14	3	-	-	35	1
45	1	1001	19	138	7	3	-	29	8	26	13	2	1	143	10
546	6	2787	42	273	17	2	-	21	6	16	14	7	2	220	2
131	2	523	1	52	10	-	-	3	2	12	6	2	1	44	3
156	4	1334	18	339	22	15	-	13	3	62	12	6	1	121	5
106	1	489	15	241	37	2	-	11	1	10	8	4	-	64	1
14	-	275	5	65	10	11	2	24	4	14	2	1	1	37	3

Epidemiske sygdomme. I tabel IV (ovenst.) gives en oversigt over alle av lægerne opgivne tilfælde og dødsfald av epidemiske sygdomme med disses fordeling paa amterne.

Tabel V (side 14* og 15*) gir oplysning om tiden for de epidemiske sygdomstilfældes optræden og de sykes kjønn og alder, forsaavidt opgaver derom foreligger. Desuten oplyser tabellen om de enkelte sygdommes procentforhold til alle meldte tilfælde av epidemiske sygdomme og om dødelighetsprocenten.

Tabel VI (side 16*) gir en oversigt over de i alle byer meldte epidemiske sygdomstilfælde med opgave over procentforholdet til alle i riket meldte tilfælde av samme sygdom. Tabellen er utarbeidet efter de til Medi-

Av lægerne meldte tilfælde av
Les maladies épidémiques

Tabel IV (forts.).											
	Røde hunde.	Vandkopper.		Kusma.		Kikhoste.		Akute katarer i aandedrætsorganerne.		Influenta.	
	Tilf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dødsf.	Tilf.	Dsf.
Riket	1382	2782	1	4142	1	6418	208	91962	1280	30785	178
Byer	1075	1842	1	1897	-	2954	100	45371	508	14652	85
Bygder	307	940	-	2245	1	3464	108	46591	772	16133	93
Amter:											
1. Kristiania	49	166	1	55	-	570	31	6999	174	1643	26
2. Akershus	24	118	-	65	-	362	7	4806	52	1671	4
3. Smaalenene	36	265	-	124	-	400	7	5504	81	815	3
4. Buskerud	20	221	-	90	-	383	4	6953	58	3169	15
5. Jarlsberg og Larvik ..	58	270	-	50	-	290	2	4985	48	1767	4
6. Hedemarken	111	108	-	313	-	932	15	6588	81	1486	3
7. Kristians	30	57	-	199	-	420	8	3879	51	1724	5
8. Bratsberg	10	133	-	329	-	135	14	4355	62	1900	6
9. Nedenes	27	78	-	155	-	295	5	2518	29	1824	16
10. Lister og Mandal ..	11	57	-	141	1	302	11	2880	36	775	7
11. Stavanger	472	115	-	100	-	439	22	6539	108	2158	11
12. Søndre Bergenhus ..	15	57	-	333	-	138	11	2835	89	899	14
13. Bergen	252	586	-	526	-	554	15	4904	40	1734	14
14. Nordre Bergenhus ..	22	24	-	139	-	34	2	1503	26	727	4
15. Romsdal	11	54	-	156	-	254	17	4211	70	2647	16
16. Søndre Trondhjem ..	114	213	-	748	-	148	4	9976	99	1864	7
17. Nordre — ..	58	74	-	515	-	91	4	3803	28	798	6
18. Nordland	28	114	-	76	-	316	8	5010	62	2387	12
19. Tromsø	18	27	-	6	-	124	2	2413	49	357	1
20. Finmarken	16	45	-	22	-	231	19	1301	37	440	4

cinaldirektøren for hver maaned indsendte lister over epidemiske sygdomme i byerne.

Tabel VII (side 18* og 19*) gir en oversigt over fordelingen av de epidemiske sygdomstilfælde og dødsfald paa de forskjellige amters byer.

Uoverensstemmelsen mellem de to sidste tabeller skriver sig hovedsagelig fra, at katarrale og follikulær angina er medtat i tabel VI, men ikke i tabel VII. Desuten er de ved den førstnævnte tabels utarbeidelse brukte maanedlige lister for byerne tildels rettet eller forandret ved senere indkomne opgaver. Tallet paa

epidemiske sygdomme fordelt paa amterne.
dans les départements.

Lunge- betændelse.		Pleurit.		Gigtfeber.		Kold- feber.		Akut diarré (kolerine).		Skjør- buk.	Beri- beri.
Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Tilf.
10126	1858	6116	124	4314	77	10	1	18028	415	8	3
3973	663	2216	38	1833	24	4	-	9713	201	1	2
6153	1195	3900	86	2481	53	6	1	8315	214	7	1
461	219	168	12	210	7	-	-	1609	67	-	-
521	85	244	3	276	3	-	-	1127	22	1	-
752	124	487	11	344	7	1	-	1239	33	-	-
664	110	297	2	304	4	-	-	1498	21	-	1
436	84	169	6	171	3	1	-	1005	14	-	-
613	69	359	3	263	2	-	-	1182	19	1	-
531	83	164	4	191	2	-	-	566	6	-	-
370	42	213	4	258	9	-	-	1043	18	-	-
327	84	162	10	142	2	2	-	480	4	-	1
185	73	159	3	81	1	-	-	517	11	2	-
1021	149	435	7	292	4	4	-	1734	40	-	1
507	89	290	8	169	12	-	-	417	19	-	-
431	91	358	3	327	4	-	-	1056	22	-	-
269	51	204	3	120	2	-	-	274	6	-	-
554	96	482	9	210	2	-	-	750	13	-	-
746	136	481	10	331	2	-	-	1261	35	-	-
365	70	221	8	172	4	-	-	614	12	2	-
965	127	810	8	262	4	2	1	852	15	1	-
283	40	238	5	107	2	-	-	386	14	-	-
125	36	175	5	84	1	-	-	418	24	1	-

dødsfald er i tabel VII opført efter de endelige opgaver over kjendte dødsårsaker for aaret.

I slutten av den almindelige beretning (tabel XXXVIII) er indtat opgaver for enkelte epidemiske sygdommes vedkommende over deres fordeling paa hver maaned inden de enkelte lægedistrikter og særskilt for byer og bygder.

Av **tyfoidfeber** (ileotyphus, febris typhoidea) forekom de fleste tilfælde i Kristiania og Harstad med disse byers omegn. Der var ogsaa mange tilfælde paa Drammenskanten, i Stavanger by, Bergen og Askøen, samt i Gamvik lægedistrikt (Finmarken).

De av lægerne opgivne tilfælde av epidemiske sygdomme efter maaned, køn og alder.
Le nombre des cas des maladies épidémiques traités par mois, par sexe et par âge.

Tabel V. Sygdom.	Ialt meldte tilfælde.	Procentfor- hold til alle opgivne tilfælde av epidemiske sygdomme.	Ialt meldte dødsfald.	Procent døde av alle tilfælde av samme syg- dom.	Kjøn og alder (par sexe et âge).				Tiden er opgit for
					1		2		
					Barn (under 15 aar).		Voksne (over 15 aar).		
					Mandkjøn.	Kvindekj.	Mandkjøn.	Kvindekj.	
Tyfoidefeber	1108	0,5	64	5,8	174	178	346	405	1097
Cerebrospinalmeningit	134	0,1	67	50,0	47	36	34	17	121
Akut poliomyelit	96	-	23	24,0	35	31	19	11	91
Skarlagensfeber	4078	1,9	67	1,6	1606	1750	289	404	4076
Meslinger	21845	10,4	364	1,7	8271	8337	2028	1699	21795
Difteri (croup)	4440	2,1	305	6,9	1468	1595	610	760	4427
Blodgang	75	-	4	5,3	33	18	10	14	75
Barselfeber	208	0,1	61	29,3	-	-	-	208	191
Septicopyæmi	402	0,2	182	45,3	31	22	230	113	317
Pemfigus hos nyfødte	68	-	10	14,7	40	28	-	-	65
Rosen	2270	1,1	103	4,5	112	143	819	1159	2260
Røde hunde	1382	0,7	-	-	455	499	196	218	1371
Vandkopper	2782	1,3	1	-	1192	1199	197	165	2782
Kusma	4142	2,0	1	-	791	690	1957	662	4116
Kikhoste	6418	3,1	208	3,2	3012	3171	107	106	6403
Akute katarrer i aandedrætsorganerne	91962	43,6	1280	1,4	17986	16731	30574	25126	91427
Influenza	30785	14,6	178	0,6	2529	2683	13614	11700	30732
Lungebetændelse	10126	4,8	1858	18,4	2514	2005	3141	2328	9952
Pleurit	6116	2,9	124	2,0	479	450	3 00	2169	6092
Gigtfeber	4314	2,0	77	1,8	440	437	1628	1770	4286
Koldfeber	10	-	1	-	-	1	7	2	9
Akut diarré (kolerine)	18028	8,6	415	2,3	5356	4642	4449	3513	17975
Skjærbuk	8	-	-	-	2	-	2	4	8
Beriberi	3	-	-	-	-	-	3	-	3
Tilsammen	210800		5393		46573	44646	63260	52553	209671

Tabel V (forts.).

Sygdom.	Januar.	Februar.	Mars.	April.	Mai.	Juni.	Juli.	August.	September.	Oktober.	November.	December.
Tyfoidfeber	29	41	16	34	63	55	66	192	296	144	102	59
Cerebrospinalmeningit	4	8	18	17	16	12	12	13	6	6	3	6
Akut poliomyelit	5	2	1	3	3	5	8	13	21	12	12	6
Skarlagensfeber	470	400	378	312	298	275	138	184	298	432	523	368
Meslinger	1296	2170	2153	3642	3573	2960	1538	562	450	1111	1434	906
Difteri (croup)	405	319	380	322	300	284	243	360	473	473	413	455
Blodgang	9	5	5	8	-	9	13	-	3	12	5	6
Barselfeber	25	18	19	15	14	9	14	19	12	15	16	15
Septicopyæmi	33	30	26	24	16	22	24	30	22	26	41	23
Pemfigus hos nyfødte	11	5	2	7	9	5	5	3	7	7	2	2
Rosen	210	199	170	172	192	165	159	134	169	192	269	229
Røde hunde	215	176	236	226	188	116	36	19	35	37	40	47
Vandkopper	264	280	213	210	150	138	111	96	147	380	422	371
Kusma	949	810	597	448	386	230	107	97	83	121	137	151
Kikhoste	603	808	733	513	513	518	447	363	373	393	532	606
Akute katarrer i aandedrætsorganerne	11303	12945	11470	8502	7811	5671	4052	3597	4491	6329	7410	7846
Influenza	5284	9798	7293	2371	985	447	256	224	310	525	1697	1542
Lungebetændelse	1158	1192	1228	1035	1085	703	459	306	415	694	792	885
Pleurit	555	582	627	565	603	523	469	407	398	425	496	442
Gigtfeber	479	430	409	404	421	310	269	196	211	306	414	437
Koldfeber	1	-	-	1	1	2	-	-	-	-	3	1
Akut diarré (kolerine)	1268	1111	1003	974	1139	1272	1998	2305	2221	1680	1550	1454
Skjorbuk	-	1	-	2	-	-	-	1	-	-	2	2
Beriberi	-	1	-	-	1	-	-	1	-	-	-	-
Tilsammen	24576	31331	26977	19808	17767	13731	10424	9122	10441	13320	16315	15859

De i byerne anmeldte tilfælde av epidemiske sygdomme¹⁾.
Les maladies épidémiques dans les villes.

Tabel VI.	Sygdom.	Antal anmeldte tilfælde.	Procentfor- hold til de i hele riket anmeldte tilfælde av samme sygdom.	Antal opgivne dødsfald.	Januar.	Februar.	Mars.	April.	Mai.	Juni.	Juli.	August.	September.	Oktober.	November.	December.
	Tyfoidfieber.....	625	56,4	21	15	23	5	15	35	16	18	83	242	89	55	29
	Cerebrospinalmeningit.....	42	31,3	22	1	1	3	10	5	3	2	9	3	1	2	2
	Akut poliomyelit.....	8	8,3	3	-	-	1	-	-	-	-	-	3	1	1	2
	Barselfeber.....	53	25,5	9	8	4	6	3	3	2	3	4	1	5	6	8
	Vandkopper.....	1855	66,7	-	147	168	126	131	88	81	53	52	133	304	321	251
	Skarlagensfeber.....	1483	36,4	17	164	136	148	123	107	103	44	62	125	163	162	146
	Røde hunde.....	1080	78,1	-	194	158	205	196	147	67	20	12	24	16	16	25
	Meslinger.....	11613	53,1	201	894	1606	1460	2175	1834	1453	540	149	114	392	637	359
	Rosen.....	1173	51,7	41	108	95	83	101	103	80	63	60	94	99	171	116
	Pyæmi, septichæmi.....	131	32,6	46	10	10	12	12	8	6	7	8	9	11	25	13
	Pemfigus hos nyfødte.....	28	41,2	1	3	1	-	3	3	5	4	1	2	4	1	1
	Kikhoste.....	2948	45,9	81	286	414	341	245	241	215	172	139	129	174	289	303
	Difteri (croup).....	2293	51,6	107	236	208	164	167	195	139	99	152	211	233	236	253
	Kusma.....	1903	45,9	-	596	414	301	216	142	77	20	20	24	28	35	32
	Akut katarr i luftveiene og bronkit	44478	48,4	235	5714	6450	5362	4065	3737	2539	1692	1559	2309	3384	3758	3909
	Katarralsk og foll. angina.....	13038	-	-	1259	1485	1335	1151	994	672	575	544	837	1261	1773	1152
	Influenta.....	14650	47,6	70	3168	5477	2769	774	332	148	64	88	154	239	801	644
	Lungebetændelse.....	3934	38,8	565	483	481	426	401	434	286	271	127	207	281	303	334
	Pleurit.....	2188	35,8	17	198	199	213	204	207	186	158	136	162	160	202	163
	Gigtfeber.....	1830	42,4	14	199	171	158	179	197	143	104	82	92	135	187	183
	Koldfeber.....	4	40,0	-	1	-	-	1	-	-	-	-	-	-	1	1
	Akut diarré (kolerine).....	9596	53,2	144	639	586	541	524	609	605	899	1104	1371	998	898	822
	Blodgang.....	41	54,7	3	2	4	-	1	-	9	-	-	3	12	4	6
	Skjærbuk.....	1	12,5	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-
	Tilsammen.....	114995	-	1597	14325	18091	13659	10697	9421	6833	4708	4383	6249	7990	9885	8754
	Veneriske saar.....	777	-	-	34	39	37	31	36	58	47	47	72	79	137	160
	Nye tilfælde av chanker og syfilis	1648	-	11	99	90	109	79	111	108	93	105	161	122	243	328
	Gonorré og uretrit.....	5488	-	-	371	355	381	320	426	444	335	375	471	463	666	981

¹⁾ Summerne stemmer for en del ikke med de enkelte, trykte maanedslister, idet feil er rettet, og opgaver, som kom forsent inden listens trykning, her er medtat.

I første rubrik av tabel VIII (side 20* og flg.) er opgit tallet paa angrepne av tyfoldfeber blandt 1 000 indbyggere i riket, amter og lægedistrikter.

De uthævede tal betegner, at de ligger over det gjennemsnitlige for riket.

Om **cerebrospinalmeningit** (meningitis cerebro-spinalis epidemica), **akut poliomyelit** (poliomyelitis anterior acuta), **skarlagensfeber** (scarlatina) se tabellerne IV, V, VIII og XXXVIII.

Om **meslinger** (morbilli) se tabellerne IV, V og XXXVIII. Sygdommen hadde stor utbredning; tallet paa meldte tilfælde er det største hittil opførte.

Av **difteri** (croup) er de fleste tilfælde meldt fra Kristiania og omliggende trakter, men sykdommen forekom ogsaa hyppig i bygderne omkring Sarpsborg, i Kristiansand, Stavanger og Bergen med nærliggende grænder; endvidere i Aalesund, Trondhjem og Hadsel (Nordlands amt). Gjennemsnittsdødeligheten for det hele land var 6,9 pct. (i 1915 6,7, i 1914 7,0 pct.).

Paa tabel VIII (side 20* og flg.) findes en oversigt over angrepne av difteri (croup) blandt 1 000 indbyggere i riket, amter og lægedistrikter.

De uthævede tal betegner, at de ligger over det gjennemsnitlige for riket.

Barselfeber (febris puerperalis). Tabel IX (side 26*) gir en oversigt over tallet paa barselkvinder, dødeligheten paa barselseng, foruten tilfælde og dødsfald av barselfeber med fordeling paa amterne.

Forholdet til alle barselkvinder var 3,1 pro mille.

Gjennemsnittsdødeligheten av barselfeber var 29,3 pct. Av alle barselkvinder døde 0,92 pro mille av denne sygdom (i byerne 0,78 og i bygderne 0,97 pro mille).

Om **dødeligheten paa barselseng** se tabel IX, sidste kolonne.

Alderen for de (ifølge presternes opgaver) paa barselseng døde var følgende:

5 var under	20 aar.
49 « mellem 20 og 30	—
49 « — 30 « 40	—
25 « — 40 « 50	—
for 1 « alderen uopgit.	

Dødeligheten paa barselseng fordelte sig saaledes paa maanederne:

Januar	11	Mai	11	September	9
Februar	15	Juni	6	Oktober	15
Mars	8	Juli	6	November	9
April	11	August	8	December	10

Av disse døde 2 uforløst, 1 i Balestrand i august og 1 i Ørlandet i januar. (Om 2 andre barselkvinder som døde uforløst, se teksten til Romsdals amt).

For 2 forelaa ingen opgave.

Tiden i barselseng er nærmere opgit for 113 dødsfald:

1ste døgnet	27	8de døgnet	8
2det «	17	9de «	5
3dje «	10	10de «	3
4de «	3	11te «	2
5te «	2	12te «	1
6te «	3	13de «	1
7de «	5	14de «	3

Epidemiske sygdomme i amternes byer.
Les maladies épidémiques dans les villes par départements.

Tabel VII.		Ialt kjendte		1		2		3		4		5		6		7		8		9		10		11	
Sygdom.		tilfælde.	dødsfald.	Kristiania.		Akershus amt.		Smaalenenes amt.		Buskerud amt.		Jarlsberg og Larvik amt.		Hedemarkens amt.		Kristians amt.		Bratsberg amt.		Nedenes amt.		Lister og Mandal amt.		Stavanger amt.	
				Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.
Tyfoidefeber.....	621	33	343	6	-	-	-	2	1	21	-	13	2	1	-	-	-	-	-	1	-	2	1	47	2
Cerebrospinalmeningit (epid.).....	46	21	10	6	-	-	-	7	2	-	-	5	3	-	-	-	-	1	-	-	-	3	-	4	2
Akut poliomyelitis.....	8	3	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	3	1	3	2
Skarlagensfeber.....	1505	24	657	11	4	-	-	17	-	98	2	56	-	5	-	22	-	26	-	14	1	20	-	138	6
Meslinger.....	11864	214	2403	103	36	-	-	793	2	735	6	587	1	118	-	158	-	677	3	311	-	548	5	1773	46
Difteri (croup).....	2285	117	912	28	4	1	-	73	10	51	4	39	5	4	-	9	2	94	2	26	2	150	7	202	20
Blodgang.....	52	2	10	1	-	-	-	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	4	1
Barsel-feber.....	57	15	6	5	-	-	-	5	-	1	1	2	-	-	-	-	-	3	1	2	-	1	-	7	2
Pyæmi, sept hæmi.....	150	73	39	35	-	-	-	30	3	19	3	3	-	1	1	5	5	4	2	2	-	7	2	5	2
Pemfigus (hos nyfødte).....	28	1	3	1	-	-	-	2	-	7	-	1	-	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	4	-
Rosen.....	1158	50	177	15	2	-	-	94	4	183	11	32	1	13	-	7	1	31	-	36	-	23	1	117	2
Røde hunde.....	1075	-	49	-	2	-	-	23	-	17	-	54	-	55	-	-	-	4	-	6	-	7	-	467	-
Vandkopper.....	1842	1	166	1	1	-	-	193	-	118	-	221	-	13	-	10	-	31	-	47	-	41	-	90	-
Kusma.....	1897	-	55	-	-	-	-	26	-	26	-	25	-	34	-	56	-	76	-	106	-	122	-	83	-
Kikhoste.....	2954	100	570	31	-	-	-	235	4	148	3	198	2	98	-	3	-	57	3	161	2	245	10	321	16
Akutte katarrher i aandedrætsorganerne.....	45371	508	6999	174	99	2	-	2987	28	3279	18	3469	19	880	3	754	2	1856	27	1086	8	2217	17	5553	69
Influenza.....	14652	85	1643	26	72	-	-	415	2	1458	4	1219	2	297	-	134	-	1235	3	910	9	574	5	1581	7
Lungebetændelse.....	3973	663	461	219	8	2	-	413	43	297	45	200	21	42	1	74	10	164	7	103	17	87	33	730	66
Pleurit.....	2216	38	168	12	4	-	-	231	3	106	-	93	2	10	1	12	-	82	1	61	-	68	2	294	5
Gigtfeber.....	1833	24	210	7	7	-	-	167	4	154	-	99	-	24	-	3	-	126	6	62	-	43	-	175	1
Koldfeber.....	4	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	3	-
Akut diarré (kolerine).....	9713	201	1609	67	20	-	-	796	12	741	8	619	7	203	2	53	-	522	9	212	2	412	2	1425	30
Skjærbuk.....	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Beri-beri.....	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	1	-
Tilsammen.....	103307	2173	16491	748	239	5	-	6511	118	7459	105	6936	65	1800	8	1300	20	4989	64	3147	41	4573	86	13027	279

Epidemiske sygdomme i amternes byer.
Les maladies épidémiques dans les villes par départements.

Tabel VII (forts.).	13		14		15		16		17		18		19		20	
Sygdom.	Bergen.		Nordre Bergenhus amt.		Romsdals amt.		Søndre Trondhjems amt.		Nordre Trondhjems amt.		Nordlands amt.		Tromsø amt.		Finmarkens amt.	
	Tilf.	Dødsf.	Tilf.	Dødsf.	Tilf.	Dødsf.	Tilf.	Dødsf.	Tilf.	Dødsf.	Tilf.	Dødsf.	Tilf.	Dødsf.	Tilf.	Dødsf.
Tyfoidefeber	53	6	-	-	35	2	8	-	1	1	3	-	85	9	6	3
Cerebrospinalmeningit (epid.)	3	3	-	-	8	1	4	3	-	-	-	-	1	1	-	-
Akut poliomyelit	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Skarlagensfeber	46	-	-	-	21	-	271	3	27	-	50	-	33	1	-	-
Meslinger	256	7	25	-	425	6	1993	25	73	-	615	4	249	5	89	1
Difteri (croup)	321	16	-	-	88	1	211	11	4	-	37	3	49	4	11	1
Blodgang	22	-	-	-	3	-	-	-	-	-	11	-	-	-	-	-
Barselfeber	4	3	-	-	5	1	7	1	-	-	-	-	-	-	14	1
Pyæmi, septhæmi	6	6	-	-	17	6	5	5	1	-	1	-	1	1	4	2
Pemfigus (hos nyfødte)	3	-	-	-	-	-	2	-	-	-	1	-	3	-	-	-
Rosen	159	4	-	-	71	5	134	1	4	1	32	2	28	-	15	2
Røde hunde	252	-	-	-	8	-	84	-	15	-	9	-	10	-	13	-
Vandkopper	586	-	1	-	50	-	172	-	14	-	36	-	18	-	34	-
Kusma	526	-	4	-	118	-	551	-	51	-	15	-	2	-	21	-
Kikhoste	554	15	-	-	121	4	86	-	4	-	5	-	40	-	108	10
Akute katarrer i aandedræts- organerne	4904	40	44	-	1611	30	5714	45	593	2	1503	5	1349	14	474	5
Influenza	1734	14	65	-	1543	6	833	2	134	1	462	2	178	-	165	2
Lungebetændelse	431	91	3	1	241	26	382	48	39	6	185	7	75	7	38	13
Pleurit	358	3	2	1	167	1	249	4	25	-	172	1	61	1	53	1
Gigtfeber	327	4	3	-	81	1	199	1	20	-	75	-	34	-	24	-
Koldfeber	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Akut diarré (kolerine)	1056	22	8	1	405	7	923	15	101	2	284	5	171	4	153	6
Skjorbuk	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-
Beri-beri	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Tilsammen	11602	234	155	3	5018	97	11828	164	1106	13	3496	29	2387	47	1223	47

Tilfælde av tyfoidfeber, cerebros spinalmeningit, akut poliomyelit, skarlagensfeber, difteri og lungebetændelse pr. 1000 indbyggere.

Nombre des cas de la fièvre typhoïde, de la méningite purulente épidémique, de la poliomyélite antérieure aigüe, de la scarlatine, de la diphthérie et de la pneumonie par 1000 habitants.

Tabel VIII.						
Riket, amter og læge- distrikter.	Tyfoid- feber.	Cerebro- spinal- meningit.	Poliomye- lit.	Skar- lagens- feber.	Difteri.	Lungebe- tændelse.
Riket.....	0,44	0,05	0,04	1,6	1,7	4,1
Byer.....	0,81	0,06	0,01	2,0	3,0	5,2
Bygder.....	0,28	0,05	0,05	1,5	1,2	3,6
Kristiania.....	1,33	0,04	-	2,6	3,5	1,8
Akershus amt.....	0,74	0,03	0,01	2,3	2,7	3,7
Aker.....	1,14	0,02	0,02	3,8	5,0	4,2
Ullensaker.....	0,11	0,03	0,03	0,6	1,0	4,3
Høland.....	0,81	0,07	-	1,6	1,2	3,1
Follo.....	1,05	0,05	-	2,8	1,6	3,9
Smaalenenes amt...	0,08	0,04	0,01	0,9	1,9	4,7
Eidsberg.....	-	-	0,05	1,1	1,0	4,0
Moss stadsl.distrikt..	0,12	0,12	-	0,6	3,6	20,0
— lægedistrikt...	0,57	-	-	1,8	1,9	2,0
Fredrikstad stadsfysik.	0,06	0,37	-	0,1	1,7	5,5
Sarpsborg lægedistrikt	0,04	-	0,02	1,2	3,1	4,9
Fr.hald stadsl.distrikt	-	-	-	0,7	0,3	5,5
Hvaler.....	-	-	-	0,2	2,0	3,0
Idd.....	-	-	-	-	-	-
Aremark.....	-	-	-	0,5	0,2	1,3
Rødenes og Øymark)	-	-	-	-	-	-
Buskerud amt.....	0,68	-	0,01	3,4	1,1	5,0
Drammen stadsfysik.	0,78	-	-	1,8	2,0	6,8
— lægedistr...	3,31	-	0,06	2,6	1,9	2,6
Norderhov.....	0,06	-	-	3,4	0,2	11,4
Aadal.....	-	-	-	-	1,2	1,8
Modum.....	0,32	-	-	6,7	1,6	4,3
Nes.....	-	-	-	4,4	-	0,6
Aal.....	-	-	-	4,4	-	0,5
Kongsberg stadl.dist..	-	-	-	4,4	0,2	10,3
Sandsvær.....	-	-	-	0,9	0,2	8,3
Rollag.....	-	-	-	-	-	-
Nore.....	-	-	-	0,6	-	1,1
Jarlsberg og Larviks amt.....	0,51	0,08	-	1,3	0,7	4,0
Tønsberg stadl.distr..	0,42	0,11	-	0,5	2,9	5,7
— lægedistrikt	0,92	0,14	-	0,4	0,1	3,9
Horten.....	0,56	0,28	-	1,9	0,9	6,2
Hof.....	0,77	0,05	-	0,6	0,5	2,9
Larvik stadsl.distrikt	0,10	-	-	2,5	-	4,5
— lægedistrikt..	0,04	-	-	2,6	1,1	3,8
Hedemarkens amt.	0,03	0,03	0,02	2,4	0,8	4,3
Søndre Odalen.....	0,47	-	-	0,8	0,3	3,5
Nordre Odalen.....	-	0,23	-	-	-	3,2

Tabel VIII (forts.).						
Riket, amter og læge-distrikter.	Tyfoidefeber.	Cerebro-spinal-meningit.	Poliomyelitis.	Skarlagensfeber.	Difteri.	Lungebetændelse.
Eidskogen	-	-	-	4,3	5,0	2,6
Vinger	-	0,16	-	0,6	0,3	2,3
Brandval	-	-	-	0,6	1,4	2,8
Grue	-	-	-	1,1	-	2,5
Hamar stadsl.district	0,16	-	-	0,6	0,5	4,9
Hedemarken	-	0,05	-	1,8	0,1	6,1
Hof	-	-	0,32	5,2	0,6	4,5
Aasnes	-	-	0,20	1,6	-	5,3
Vaaler	-	-	-	5,9	0,3	3,5
Elverum	-	-	-	6,3	1,4	6,0
Trysil	-	-	-	0,2	4,9	6,2
Engerdalen	-	-	-	4,1	-	5,7
Rendalen	-	-	-	3,2	-	1,6
Tønset	-	-	0,08	5,3	2,2	4,8
Kristians amt	0,07	0,02	0,02	1,3	0,7	4,3
Hadeland og Land...	0,07	-	0,04	1,8	1,1	5,3
Søndre Valdres	-	0,10	-	2,0	-	3,2
Nordre —	0,47	-	-	-	2,1	3,1
Østre Slidre	-	0,42	-	-	-	0,4
Toten	0,17	-	0,03	1,5	0,8	7,2
Faaberg	-	-	-	2,2	0,1	2,8
Ringebu	-	-	-	0,3	1,2	1,9
Lom	-	-	-	0,5	-	4,3
Lesje	-	-	-	1,2	0,4	2,1
Bratsberg amt	0,01	0,03	0,03	0,8	1,6	3,2
Skien stadsfysikat...	-	-	-	1,2	3,3	4,6
— stadsl.district ..	-	-	0,07	0,8	2,0	4,1
Langesund stadsl.dist.	-	-	-	-	-	7,4
Bamble	0,21	-	-	-	1,1	0,7
Kragerø stadsl.distr.	-	-	-	-	2,6	4,8
Skaatøy	-	0,15	0,15	-	1,4	2,8
Drangedal	-	-	-	0,7	-	2,2
Holla	-	-	-	3,3	0,6	3,2
Sauland	-	0,09	-	0,3	1,1	5,0
Kviteseid	-	-	-	0,2	-	1,5
Nissedal	-	-	-	-	0,6	1,7
Laardal	-	-	-	-	-	0,3
Fyresdal	-	-	-	-	-	0,5
Vinje	-	-	-	-	-	1,9
Tinn	-	0,36	-	0,5	7,5	3,0
Nedenes amt	0,03	-	0,26	1,3	1,2	4,6
Risør stadsl.district ..	-	-	-	-	0,6	5,6
Østre Nedenes	0,05	-	0,22	2,1	1,5	6,1
Arendal stadsl.district	0,09	-	-	1,2	0,8	5,6
Vestre Nedenes	-	-	-	1,6	1,1	3,6
Birkenes	-	-	-	-	1,8	1,2
Aamli	-	-	-	-	1,3	1,1
Evie	-	-	2,66	-	1,3	1,9
Vegusdal	-	-	-	-	-	-
Bygland	-	-	0,23	0,7	-	7,5
Valle	-	-	-	-	-	-

Tabel VIII (forts.).						
Riket, amter og læge- distrikter.	Tyfoid- feber.	Cerebro- spinal- meningit.	Poliomye- lit.	Skar- lagens- feber.	Difteri.	Lungebe- tændelse.
Lister og Mandals amt	0,04	0,05	0,18	0,9	2,7	2,3
Kr.sand stadsfysikat.	0,06	0,18	0,12	1,0	8,7	3,2
Oddernes	-	-	0,15	2,6	2,8	2,3
Vennesla	-	0,31	0,61	2,8	7,3	1,8
Søgne	-	-	-	2,7	-	2,1
Mandal stadsl.district	0,31	-	-	0,9	-	4,9
Halsaa	-	-	0,24	0,5	-	2,2
Laudal	-	-	-	-	-	0,8
Bjelland	-	-	-	-	-	0,7
Undal	-	-	-	0,2	-	2,6
Lyngdal	-	-	-	0,2	-	0,9
Hægebostad	-	-	-	5,0	-	-
Farsund	-	-	1,53	-	0,6	1,8
Vanse	-	-	0,38	1,0	1,3	1,1
Kvinesdal	-	-	-	0,3	1,0	1,3
Flekkefjord	0,11	-	0,11	0,2	2,1	4,1
Siredalen	-	-	-	-	-	1,3
Stavanger amt	0,49	0,03	0,07	2,7	1,7	6,8
Sokndal	-	-	-	1,1	1,1	0,7
Lund	-	-	0,39	0,8	-	2,0
Egersund stadsl.distr.	-	0,32	-	2,9	0,6	9,6
Egersund	0,15	-	0,15	5,1	0,3	4,0
Time	0,70	-	0,30	8,7	0,6	6,6
Sandnes	0,81	-	-	5,1	0,6	5,8
Stavangerstadsfysikat	1,14	0,07	0,02	2,8	3,0	11,9
— lægedistrict	0,37	0,09	-	1,9	1,3	1,0
Høgsfjord	0,20	-	0,20	0,4	1,0	2,2
Finne	-	-	-	0,9	-	0,9
Hjelmeland	-	-	0,56	0,3	1,1	7,2
Nerstrand	-	-	-	0,3	0,3	2,0
Sand	0,15	-	-	5,1	0,6	3,5
Kopervik	-	-	-	0,8	0,1	2,7
Skudenes	1,33	-	-	0,8	0,3	7,7
Haugesund	-	-	0,1	1,6	4,5	10,6
Søndre Bergenhus amt	0,36	0,08	0,05	0,5	1,1	3,7
Sveio	-	-	-	1,1	1,6	6,1
Skaanevik	-	-	-	-	-	-
Ølen	-	-	-	-	-	4,1
Stord	0,73	-	-	-	-	5,3
Finnaas	0,78	-	-	-	-	5,5
Tysnes	0,24	-	-	-	1,4	3,1
Kvinnherred	0,78	0,19	-	1,4	2,1	3,5
Ullensvang	0,29	-	-	1,9	0,9	4,6
Ulvik	-	-	-	-	-	1,6
Røldal	-	-	-	-	-	1,3
Ytre Hardanger	0,13	0,13	0,13	-	1,5	0,9
Voss	0,31	0,07	0,07	-	3,1	6,4
Fane	0,28	0,28	0,92	1,0	1,4	2,8
Fuse	-	-	-	-	-	1,2
Askeo	0,95	-	0,14	0,6	3,4	1,7
Sund-Austevold	0,44	-	-	0,2	1,3	2,6
Haus	-	0,31	0,10	0,4	2,3	4,1
Bruvik	-	0,25	-	4,3	-	4,3

Tabel VIII (forts.). Riket, amter og læge- distrikter.	Tyfoid- feber.	Cerebro- spinal- meningit.	Poliomye- lit.	Skar- lagens- feber.	Difteri.	Lungebe- tændelse.
Hosanger	-	-	-	-	-	4,0
Lindaas	0,23	-	0,11	0,5	0,8	4,7
Manger	1,00	0,14	0,14	0,2	0,8	5,4
Bergen	0,59	0,03	0,01	0,5	3,6	4,8
Nordre Bergenhus amt	0,13	0,08	0,12	1,0	1,0	3,0
Aurland	-	-	-	2,0	-	1,9
Lærdal	-	-	-	-	-	1,0
Lyster	-	-	-	1,0	-	3,5
Hafslo	-	1,00	-	0,2	5,2	1,9
Sogndal	-	-	-	-	0,6	2,3
Leikanger	-	-	-	2,3	1,2	1,4
Balestrand	-	-	-	-	-	2,6
Vik	-	-	-	-	0,9	3,6
Kirkebø	-	-	1,22	3,0	1,2	4,0
Lavik	-	-	0,22	0,2	0,9	5,9
Gulen	0,20	-	0,20	0,4	0,6	1,5
Gaular	1,79	-	-	-	-	3,8
Fjaler	0,27	-	-	-	-	2,5
Askvold	-	-	-	-	-	5,5
Indre Søndfjord	0,20	0,20	-	1,2	1,6	2,2
Gloppen	-	-	-	5,5	-	2,1
Bremanger	0,42	0,42	-	-	-	4,8
Kinn	-	-	0,32	0,3	2,9	1,7
Naustdal	0,28	-	-	-	-	5,1
Ytre Nordfjord	-	-	0,34	1,0	0,7	5,5
Selje	-	-	-	-	2,8	1,3
Daviken	0,31	-	0,31	-	-	0,3
Nordfjordeid	-	0,31	0,63	3,4	-	-
Indviken	-	-	-	0,1	1,7	-
Romsdals amt	0,34	0,07	0,05	0,3	0,9	3,7
Vannelsen	-	-	-	0,2	0,2	4,9
Sande	-	-	-	-	-	5,5
Herø	-	-	0,14	-	-	-
Ulstein	-	-	-	-	-	1,5
Ørsten	-	-	-	-	0,1	5,9
Volden	-	-	-	-	1,1	1,6
Hjørundfjord	-	-	-	-	-	2,2
Østre Søndmør	-	-	0,62	0,3	-	5,6
Ørskog	-	-	-	-	-	8,4
Nordre Søndmør	0,35	-	-	0,4	0,4	0,6
Aalesund stadsfysikat	1,76	0,45	-	0,2	1,2	2,7
Haram	-	0,56	0,28	-	-	1,4
Molde	0,17	-	-	-	0,2	0,8
Bud	0,48	-	-	0,5	0,8	1,3
Vestnes	-	-	-	-	-	3,5
Indre Romsdal	0,10	-	-	-	0,2	6,6
Søndre Nordmør	0,16	-	-	0,8	1,1	3,9
Kr.sund stadsfysikat	0,44	0,06	-	1,1	4,4	1,9
Sundalen	1,18	-	-	0,8	-	6,6
Surendalen	-	-	-	-	2,5	1,2
Rindalen	-	-	0,44	-	-	3,4
Nordre Nordmør	-	0,15	-	-	0,7	-
Edø	-	-	-	-	-	-

Tabel VIII (forts.).						
Riket, amter og læge-distrikter.	Tyfoidefeber.	Cerebro-spinal-meningit.	Poliomyelitis.	Skarlagensfeber.	Difteri.	Lungebetændelse.
Søndre Trondhjems amt	0,20	0,07	0,03	3,5	1,7	4,7
Tr.hjems stadsfysikat	0,15	0,08	-	5,2	4,0	7,3
Strinden	0,74	-	0,12	2,8	2,0	1,5
Selbu	-	-	-	2,1	0,2	0,6
Røros	0,41	0,41	-	6,2	0,4	5,9
Singsaas	-	-	-	0,9	-	3,6
Støren	-	-	-	3,4	0,3	8,4
Melhus	-	-	-	1,9	0,6	5,6
Opdal	1,54	-	-	4,9	-	5,5
Orkedalen	0,06	-	0,06	-	0,8	5,5
Hevne	-	-	0,21	-	-	-
Hitteren	-	0,09	-	0,4	0,2	2,2
Frøya	-	-	-	3,3	0,5	1,7
Ytre Fosen	-	0,31	-	4,5	0,9	0,9
Indre —	-	-	0,15	-	0,5	5,7
Nordre —	-	-	-	-	-	-
Nordre Trondhjems amt	0,12	0,14	0,02	1,5	0,6	4,2
Stjørdalen	-	0,91	-	1,9	1,3	8,2
Frosta	-	-	-	0,2	0,2	1,3
Leksviken	-	-	-	0,2	-	0,2
Skogn	0,19	-	-	6,6	0,4	3,0
Levanger	0,10	-	0,10	2,4	1,0	4,1
Inderøen	-	-	-	0,7	1,4	9,8
Stenkjær	0,53	0,20	0,10	0,4	-	2,2
Grong	0,20	-	-	-	-	3,1
Lierne	-	-	-	0,8	0,3	7,0
Namsos	0,26	-	-	1,4	-	8,9
Klingen	-	-	-	0,3	0,9	0,9
Overhallen	-	-	-	-	0,2	1,6
Flatanger	-	-	-	-	0,6	1,2
Fosnes	-	-	-	-	-	0,9
Kolvereid	-	-	-	-	-	2,9
Vikten	-	-	-	-	-	-
Leka	-	-	-	-	-	-
Nordlands amt	0,11	0,11	0,01	0,9	2,0	5,7
Bindalen	-	-	-	-	-	2,0
Vik	0,40	-	-	-	-	0,8
Velfjord	-	-	-	0,6	2,8	1,7
Brønnøy	0,21	-	-	-	3,3	3,7
Vega	-	-	-	1,5	2,7	2,1
Tjøtta	-	0,30	-	-	-	-
Alstahaug	-	-	-	1,4	0,3	3,0
Herøy	-	-	-	2,2	-	2,0
Vefsen	-	-	-	4,7	2,9	10,4
Mosjøen stadsl.distr.	-	-	-	-	-	4,7
Hatfjelldalen	-	-	-	0,7	0,7	9,5
Ranen	0,18	-	-	-	-	7,0
Lurøy	0,37	0,73	-	-	-	2,6
Rødøy	-	-	-	2,3	2,0	2,9
Meøy	-	-	-	0,8	0,7	5,6
Gildeskaal	-	1,33	-	7,1	5,1	18,2
Bodø	0,41	-	-	0,2	2,1	1,3
Bodin	-	-	-	-	-	-

Tabel VIII (forts.).						
Riket, amter og læge-distrikter.	Tyfoidf- feber.	Cerebro- spinal- meningit.	Poliomye- lit.	Skar- lagens- feber.	Difteri.	Lungebe- tændelse.
Skjerstad	0,56	-	-	-	2,2	10,6
Saltdalen	-	-	-	2,7	9,9	3,9
Fauske	-	-	-	-	3,7	7,2
Sørfold	-	-	-	0,2	1,5	-
Nordfold	-	-	-	-	0,4	4,9
Steigen	-	-	-	-	-	3,5
Hamarøy	-	-	-	-	6,4	7,6
Lødingen	0,25	-	-	-	-	8,3
Tysfjord	-	-	-	-	-	15,9
Narvik stadslægedistr.	0,20	-	-	1,4	1,4	3,5
Ofoten	0,14	-	0,14	0,4	0,1	4,7
Værøy	-	-	-	0,1	0,1	-
Flakstad	-	1,2	-	-	0,3	1,8
Buksnes	0,18	-	-	3,6	1,4	1,8
Borge	1,32	-	-	-	0,2	5,0
Gimsøy	-	0,13	-	1,9	3,6	7,8
Vaagan	-	-	-	1,0	8,3	4,3
Hadsel	-	-	-	-	1,4	-
Bø	-	-	-	-	-	12,4
Øksnes	-	-	-	-	1,1	17,0
Sortland	-	-	-	-	1,6	-
Dverberg	-	0,46	-	-	-	-
Tromsø amt	1,43	0,14	0,03	1,2	2,8	3,3
Trondenes	10,20	-	-	2,3	5,6	2,5
Kvæfjord	0,34	0,34	-	0,7	4,7	4,0
Bjarkøy	-	-	-	-	0,6	8,4
Ibbestad	1,87	0,19	-	0,2	2,4	3,7
Salangen	-	-	-	-	-	-
Sørreisa	-	-	-	-	-	-
Tranøy	-	-	-	-	3,2	2,9
Berg	-	-	-	-	6,4	8,9
Lenvik	0,28	-	-	0,6	5,0	4,7
Maalselven	-	0,26	0,53	-	1,3	5,5
Bardu	-	-	-	36,4	-	6,8
Balsfjord	-	-	0,20	-	-	0,6
Tromsø stadsl. distrikt	0,11	0,11	-	1,7	4,0	7,4
Tromsøysund	-	-	-	0,2	5,7	1,0
Lyngen	-	0,63	-	-	0,8	0,6
Karlsøy	0,28	-	-	-	0,8	2,2
Skjervøy	-	0,64	-	-	1,9	3,4
Finmarkens amt...	1,34	-	0,02	0,3	1,5	2,9
Alten	0,30	-	-	-	0,6	2,1
Talvik	0,40	-	-	-	2,0	2,8
Loppen	-	-	-	-	3,8	2,7
Hammerfest	0,19	-	-	-	1,0	3,2
Maasø	-	-	-	3,9	2,9	-
Kjelvik	-	-	-	-	5,4	4,6
Kistrand	-	-	-	-	4,1	2,6
Karasjok	-	-	-	-	-	1,2
Lebesby	-	-	-	-	1,2	1,2
Gamvik	21,33	-	-	2,7	-	0,9
Tanen	-	-	-	-	1,1	1,6
Vardø	0,92	-	-	-	1,4	6,2
Vadsø	0,67	-	-	-	-	0,9
Sydvaranger	-	-	0,28	-	1,7	9,0

Dødsfald paa barselseng.
Décès pendant les couches dans les départements.

Tabel IX.	Barselkvinder.	Døde paa barselseng ifølge		Barselfeber.				Av 1000 barselkvinder døde ¹⁾ i	
		prester-nes opga-ver.	læ-ger-nes op-gaver.	Av lægerne opgivne				1915.	1916.
				til-fælde.	an-grepne av 1000 fø-dende.	døds-fald.	døds-pro-cent av an-grep-ne.		
Riket	66458	129	171	208	3,1	61	29,3	2,1	1,9
Byer	19128	27	47	57	3,0	15	26,3	2,0	1,4
Bygder	47330	102	124	151	3,2	46	30,5	2,1	2,2
Amter:									
1. Kristiania	5625	9	16	6	1,1	5	83,3	1,7	1,6
2. Akershus	3406	6	10	12	3,5	3	25,0	2,0	1,8
3. Smaalenene	4047	6	9	9	2,2	1	11,1	2,2	1,5
4. Buskerud	3454	8	12	6	1,7	4	66,7	2,5	2,3
5. Jarlsberg og Larvik	2907	2	4	2	0,7	-	-	1,5	0,7
6. Hedemarken	4149	10	11	14	3,4	6	42,9	1,1	2,4
7. Kristians	3061	5	6	5	1,6	1	20,0	2,1	1,6
8. Bratsberg	3534	8	9	15	4,2	5	33,3	3,0	2,3
9. Nedenes	1715	2	5	5	2,9	-	-	1,9	1,2
10. Lister og Mandal	1922	4	2	3	1,6	-	-	2,4	2,1
11. Stavanger	4446	5	10	13	2,9	4	30,8	1,7	1,1
12. Søndre Bergenhus	3801	11	13	12	3,2	5	41,7	3,5	2,9
13. Bergen	2333	3	8	4	1,7	3	75,0	2,9	1,3
14. Nordre Bergenhus	2034	3	5	1	0,5	-	-	0,5	1,5
15. Romsdal	3910	16	12	29	7,4	8	27,6	0,9	4,1
16. Søndre Trondhjem	4327	6	12	21	4,8	6	28,6	1,0	1,4
17. Nordre —	2106	5	6	3	1,4	2	66,7	2,5	2,4
18. Nordland	5133	10	10	13	2,5	3	23,1	2,1	1,9
19. Tromsø	2842	2	2	11	3,9	1	9,1	3,3	0,7
20. Finnmarken	1706	8	9	24	14,1	4	16,7	4,3	4,7

¹⁾ Efter de av presterne opgivne dødsfald.

Tilsammen i 1ste uke	67
- 2den —	23
- 3dje —	10
- 4de —	2
- 5te —	5
- 6te —	2
- 7de —	2
- 8de —	2

Dødsårsaker for barselkvinder. Døde efter obstetriciske operationer.

Causes de décès pendant les couches. Décès après des opérations obstétricales.

Tabel X.	Dødsfald paa barselseng. ¹⁾		Derav i		Dødsfald efter følgende operationer: ²⁾							
Dødsårsaker.			byer.	bygder.	Ialt.	Tangforløsning.	Vending.	Partus præmaturus artificialis.	Hysterotomi.	Perforation.	Embryotomi.	Efterbyrds-operation.
Barselfeber; peritonit etc	61	15	46	8	4	-	1	1	-	-	-	3
Barselkrampe; uræmi.	35	11	24	10	3	-	2	3	1	-	-	1
Emboli og thrombose	13	2	11	1	-	-	-	-	-	-	1	-
Blødning	25	4	21	10	2	6	-	-	-	-	-	2
Livmorbristning	8	2	6	1	-	-	-	-	1	-	-	-
Dystoki	5	2	3	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Abort	10	6	4	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Ektopisk svangerskap	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Andre sygdomme under svangerskap og barselseng	7	3	4	4	2	-	1	1	-	-	-	-
Ukjendt eller uopgitt årsak	6	1	5	2	1	-	-	-	1	-	-	-
Tilsammen	171	47	124	36	12	6	3	5	3	1	6	

¹⁾ Efter dødslisterne. ²⁾ Efter listerne over obstetriciske operationer.

Paa lægernes dødslist er opført 171 dødsfald paa barselseng med opgave over dødsårsaker, se tabel X (ovenst.), hvor tillike dødsårsakerne for de efter obstetriciske operationer døde kvinder er opgit.

Kikhoste (tussis convulsiva) utgjorde 3,4 pct. av alle opgivne epidemiske sygdomstilfælde mot 6,2 pct. i 1915.

Om **lungebetændelse** (pneumonia crouposa) findes paa tabel VIII (side 20*) en oversigt over angrepne blandt 1 000 indbyggere i riket, amter og lægedistrikter. De uthævede tal betegner, at de ligger over det gjennomsnittlige for riket.

Med hensyn til de øvrige epidemiske sygdomme henvises til tabellerne IV og V.

Veneriske sygdomme. Om de paa rikets sykehus behandlede tilfælde henvises til tabel XI (side 28) og om de utenfor sykehus behandlede til tabel XII (side 29*).

Spedalskhet (lepra). Tabel XIII (side 30*) gir en oversigt over til- og avgang i aarets løp av spedalske i anstalterne.

Forøvrig henvises til Norges offisielle statistikk VI. 108. De spedalske i Norge, beretning for femaaret 1911—1915.

Tabel XIV (side 32* og flg.) gir opplysning om de meldte tilfælde av **tuberkuløse sygdomme** inden lægedistrikterne og i amternes byer og bygder. Tabellen er utarbeidet efter de innsendte utdrag av helseraadens tuberkuloseprotokoller (jfr. lov av 8de mai 1900). Den indeholder opgaver over de ved flytning, hel-

Indkomne tilfælde av veneriske sygdomme paa sykehusene.

Cas nouveaux des maladies vénériennes traités dans les hôpitaux.

28*

Tab. XI.	Syfilis								Veneriske saar. (Ulcus molle).		Gonorré, uretrit.				
	Sum.	Barn.		Voksne.		er- hver- vet.	med- født.	Antal forplei- ningsdage for alle behand- lede syfilis- patienter.	M.	K.	Sum.	Barn.		Voksne.	
		G.	P.	M.	K.							G.	P.	M.	K.
Riket	793	35	23	424	308	735	58	³⁾ 47106	72	6	350	1	14	236	99
Amter:															
1. Kristiania	410	33	19	170	188	358	52	34106	44	3	108	-	11	66	31
2. Akershus	2	-	1	-	1	1	1	-	-	-	3	-	-	3	-
3. Smaalenene	29	-	2	20	7	27	2	2050	6	1	7	-	-	6	1
4. Buskerud	13	-	-	7	6	13	-	861	-	-	10	-	2	4	4
5. Jarlsberg og Larvik ..	42	-	-	33	9	42	-	2354	-	-	38	-	-	37	1
6. Hedemarken	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	1
7. Kristians	2	-	-	-	2	2	-	151	-	-	1	-	-	1	-
8. Bratsberg	19	-	1	9	9	19	-	367	-	-	3	-	-	2	1
9. Nedenes	6	-	-	5	1	6	-	201	1	1	5	-	-	4	1
10. Lister og Mandal	14	-	-	9	5	14	-	734	5	-	9	-	-	6	3
11. Stavanger	41	-	-	22	19	41	-	2153	4	1	17	-	-	12	5
13. Bergen	110	-	-	86	24	110	-	1789	-	-	63	-	-	54	9
15. Romsdal	9	-	-	3	3	¹⁾ 8	²⁾ 1	252	7	-	11	-	-	9	2
16. Søndre Trondhjem ...	35	-	-	25	10	35	-	450	3	-	18	-	-	12	6
17. Nordre — ...	2	2	-	-	-	-	2	394	1	-	-	-	-	-	-
18. Nordland	21	-	-	8	13	21	-	832	1	-	21	1	1	2	17
19. Tromsø	8	-	-	6	2	8	-	202	-	-	13	-	-	8	5
20. Finmarken	30	-	-	21	9	30	-	210	-	-	22	-	-	10	12

¹⁾ Uopgit kjøen for 2. ²⁾ Uopgit kjøen. ³⁾ For de syges vedkommende, for hvem tallet paa forpleiningsdage var opgit (henholdsvis 847 og 47035) kom der 55,5 dag paa hver.

1916.

Tabel XII.		Veneriske saar og syfilis.							Gonorré og uretrit.					
		Tilsammen behandlet.	Kjøn og alder.				Veneriske saar.	Sygds.form forsyfilis.		Tilsammen behandlet.	Kjøn og alder.			
			Barn.		Voksne.			erhvervet.	medfødt.		Barn.		Voksne.	
			Md.	Kv.	Md.	Kv.					Md.	Kv.	Md.	Kv.
Riket		1841	17	23	666	179	420	1367	54	6316	-	26	3522	375
Amter :														
1.	Kristiania	736	-	-	-	-	⁶⁾ 52	⁷⁾ 666	⁸⁾ 18	⁹⁾ 1821	-	-	-	-
2.	Akershus	20	2	-	8	10	2	16	2	36	-	-	31	5
3.	Smaalenene	48	2	2	34	10	8	36	4	128	-	1	125	2
4.	Buskerud	32	-	-	27	5	16	16	-	160	-	2	138	20
5.	Jarlsberg og Larvik	81	-	2	61	18	25	55	1	220	-	1	199	20
6.	Hedemarken	12	-	1	7	4	1	11	-	57	-	1	55	1
7.	Kristians	4	-	-	2	2	1	3	-	35	-	-	33	2
8.	Bratsberg	30	-	-	27	3	7	23	-	168	-	5	145	15
9.	Nedenes	38	-	-	32	6	18	20	-	99	-	-	91	8
10.	Lister og Mandal	39	-	-	36	3	21	16	2	146	-	-	130	10
11.	Stavanger	¹⁾ 213	4	7	160	37	59	144	10	²⁾ 736	-	2	662	69
12.	Søndre Bergenhus	18	1	2	10	5	5	12	1	39	-	-	35	4
13.	Bergen	¹⁰⁾ 214	-	-	-	-	127	87	-	¹¹⁾ 654	-	-	-	-
14.	Nordre Bergenhus	3	-	-	2	1	2	1	-	24	-	-	21	3
15.	Romsdal	54	1	1	47	5	13	39	2	298	-	3	270	25
16.	Søndre Trondhjem	148	3	3	120	22	34	109	5	³⁾ 720	-	5	714	93
17.	Nordre —	-	-	-	-	-	-	-	-	63	-	-	51	12
18.	Nordland	⁴⁾ 83	4	2	50	26	14	64	5	⁵⁾ 483	-	4	427	50
19.	Tromsø	23	-	-	16	7	10	13	-	⁵⁾ 172	-	-	150	20
20.	Finmarken	45	-	3	27	15	5	36	4	257	-	2	245	10

¹⁾ Kjøen og alder uopgit for 5. ²⁾ Kjøen og alder uopgit for 3. ³⁾ Kjøen og alder uopgit for 8. ⁴⁾ Alder og kjøen uopgit for 1.
⁵⁾ Alder og kjøen uopgit for 2. ⁶⁾ Derav 49 mandkjøn, 3 kvindekjøn. ⁷⁾ Derav 523 mænd, 143 kvinder. ⁸⁾ Derav 3 mandkjøn, 15
kvindekjøn. ⁹⁾ Derav 1681 mandkjøn, 140 kvindekjøn. ¹⁰⁾ Derav 202 mandkjøn, 12 kvindekjøn. ¹¹⁾ Derav 591 mandkjøn, 63 kvindekjøn.

Til- og avgang av spedalske i anstalterne.

Tableau des lépreux dans les hospices.

Anstalt.	Tilbake- liggende fra 1915.			Indkomne i 1916.			Tilsammen be- handlet.			Avgang.												Tilbake- liggende ved utgangen av 1916.			Spedalsk- hetens form hos de tilbake- liggende.			Antal for- plei- nings- dage.	Dag- lig mid- del- belæg.
										Hel- bredet.				Utgaat i bedring.				Uhel- bredet.											
	Tils.	Md.	Kv.	Tils.	Md.	Kv.	Tils.	Md.	Kv.	Tils.	Md.	Kv.	Tils.	Md.	Kv.	Tils.	Md.	Kv.	Tils.	Md.	Kv.	Tils.	Md.	Kv.	Tuber- kulos.	Ange- stetisk.	Blandet.		
Pleiestiftelsen nr. 1 ¹⁾	65	27	38	9	6	3	74	33	41	1	-	1	-	-	-	-	-	-	12	7	5	61	26	35	16	40	5	23517	64,2
St. Jørgens hospital ²⁾	17	4	13	-	-	-	17	4	13	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	1	-	16	3	13	1	13	2	5897	16,1
Reitgjerdets pleie- stiftelse	62	27	35	6	4	2	68	31	37	-	-	-	1	-	1	-	-	-	5	2	3	62	29	33	21	41	-	22025	60,3
Tilsammen	144	58	86	15	10	5	159	68	91	1	-	1	1	-	1	-	-	-	18	10	8	139	58	81	38	94	7	51439	140,6

¹⁾ Omfatter baade kur- og pleieavdelingen. ²⁾ Der optages ingen nye patienter i hospitalet.

bredelse og bedring eller død av protokollerne utgaaede og over de tilfælde, hvor der er gjort bruk av tuberkuloselovens §§ 6 og 10.

Lungetuberkulose (tuberculosis pulmonum, phthisis) er opgit som dødsarsak for 4566 personer.

Tabel XV (side 46* og 47*) gir opplysning om dødsfald av lungetuberkulose i riket, dets byer, bygder og amter for aarene 1914—1916 i forhold (procent) til alle kjendte dødsfald ved sygdom, til dødsfald av ikke epidemiske sygdomme og i forhold (pro mille) til folkemængden.

Tabel XVI viser tallet paa syke som i aarets løp blev behandlet paa sanatorier og pleiehjem for tuberkulose.

Paa de almindelige sykehus er opgit behandlet 2 259 patienter lidende av denne sygdom.

De kjendte dødsfald av tuberkuløs hjernebetændelse, miliærtuberkulose og tuberkulose i andre organer var tilsammen 1215. Se tabel XXVI.

Av **kræft** (cancer, sarcoma) kjendes ialt 2 614 dødsfald. Se tabel XXVI.

Sindssygdом (insania). Paa sykehus indkom sindssyke i 1915 180, i 1914 413, i 1913 356. En oversigt over disse findes i tabel XXXII (side 84* og 85*). Der er opgit 192 dødsfald av sindssygdом uten angivelse av sekundær dødsarsak.

Paa rikets sindssykeasyler laa tilbake ved utgangen av 1915 3 958 patienter. I løpet av 1916 indkom 1 392; tallet paa alle behandlede var 5 350, men av disse var 6 indlagt 2 ganger i aarets løp. Tallet paa utgaaede 1 319, derav 309 døde. Tilbakekommende ved aarets utgang var 4 031. Tallet paa forpleiningsdage var 1 470 460 og det gjennomsnittlige daglige middelbelæg for alle asyler 4 017. For det offentliges regning behandledes 4 584 eller 85,7 pct. av de ialt i aaret behandlede syke. De paa asylerne indtrufne dødsfald er henført under de nærmere kjendte dødsarsaker i det amt, hvor asyllet ligger. Tallet paa asyler var ved aarets utgang 21 med ialt 3 799 sykeplasser; nærmere redegjørelse for asylernes virksomhet i 1916 findes i Norges offisielle statistikk VI. 109.

Tabel XXXII viser tallene paa tilfælde av sindssygdом, behandlet paa sykehus.

Tabel XVII (side 52* og 53*) gir efter de fra amtmændene indkomne opgaver opplysninger om tallet paa sidssyke forpleiet med statsbidrag efter lov av 27de juni 1891 og om de samlede utgifter ved deres forpleining for stat og kommuner.

Ifølge ovennævnte lov, som traadte i kraft 1ste januar 1892, erstattes $\frac{4}{10}$ av utgifterne ved fattige sindssykes forpleining av statskassen, de øvrige $\frac{6}{10}$ utredes av vedkommende amts- eller bykommune, dog saaledes, at indtil halvdelen av amtskommunernes tilskud kan overføres paa vedkommende fattigdistrikt.

Tabel XVIII (side 54* og 55*) gir opplysning om tallet paa barselkvinder som har brukt jormor, med fordeling paa amterne og rikets byer og bygder. Tabellen er utarbeidet efter de utdrag av jormødrenes bøker, som er foretat av ordførerne i helseraadene. Den indeholder tillike opgave over, hvor mange kvinder var førstefødende og flerfødende, endvidere hvor mange var gifte og ugifte. For barnenes vedkommende er, saavidt meddelelse derom foreligger, opgit kjøen og fødselens utfald, fostrenes leier og utviklingsgrad, endvidere tallet paa tvilling- og trillingfødsler.

Ifølge opgave fra det Statistiske Centralbyraa fødte 66 458 kvinder i 1916 (19 128 i byerne og 47 330 i bygderne) ialt 67 405 barn. Jormødrene skulde saaledes i henhold til tabel XVIII ha betjent 80,0 pct. av fødende kvinder (93,7 pct. i byerne og 74,4 pct. i bygderne). Av 933 kvinder (14,04 pro mille), som i

Meldte tilfælde av tuberkuløse sygdomme ifølge de ind-
Cas des maladies tuberculeuses d'après

Amt	Tabel XIV. Lægedistrikter.	Tilfælde indført i									
		Ialt.			Derav var						
					aandedræts- organerne.		tarm- kanalen.		ben og led.		
		Sum.	Md.	Kv.	Md.	Kv.	Md.	Kv.	Md.	Kv.	
	Riket.....	6951	3190	3761	3056	3655	17	25	70	45	
	Byer.....	2259	1051	1208	1034	1193	1	3	8	4	
	Bygder.....	4692	2139	2553	2022	2462	16	22	62	41	
I.	Kristiania.....	818	399	419	393	412	-	1	3	3	
II.	Akershus amt.....	360	150	210	138	207	1	1	5	2	
	Byer.....	2	2	-	2	-	-	-	-	-	
	Bygder.....	358	148	210	136	207	1	1	5	2	
	Aker.....	222	89	133	84	133	-	-	2	-	
	Ullensaker.....	55	23	32	20	29	-	1	1	2	
	Høland.....	26	8	18	8	18	-	-	-	-	
	Follo.....	57	30	27	26	27	1	-	2	-	
III.	Smaalenenes amt.....	328	148	180	146	176	-	1	2	3	
	Byer.....	103	44	59	44	59	-	-	-	-	
	Bygder.....	225	104	121	102	117	-	1	2	3	
	Eidsberg.....	39	18	21	17	20	-	-	1	1	
	Moss stadslægedistrikt.....	17	5	12	5	12	-	-	-	-	
	— lægedistrikt.....	42	14	28	14	26	-	-	-	2	
	Fredrikstad stadsfysikat...	35	15	20	15	20	-	-	-	-	
	Sarpsborg.....	112	56	56	56	55	-	1	-	-	
	Fredrikshald stadslægedistr.	34	16	18	16	18	-	-	-	-	
	Hvaler.....	7	4	3	4	3	-	-	-	-	
	Idd.....	28	14	14	13	14	-	-	1	-	
	Aremark.....	4	2	2	2	2	-	-	-	-	
	Rødenes og Øymark.....	10	4	6	4	6	-	-	-	-	
IV.	Buskerud amt.....	234	104	130	101	124	-	3	1	2	
	Byer.....	82	35	47	35	46	-	-	-	-	
	Bygder.....	152	69	83	66	78	-	3	1	2	
	Drammens stadsfysikat.....	64	28	36	28	36	-	-	-	-	
	— lægedistrikt.....	45	19	26	19	26	-	-	-	-	
	Norderhov.....	21	10	11	10	8	-	3	-	-	
	Aadalen.....	6	5	1	5	1	-	-	-	-	
	Modum.....	62	28	34	27	32	-	-	1	2	
	Nes.....	6	2	4	1	4	-	-	-	-	
	Aal.....	6	3	3	2	3	-	-	-	-	
	Kongsberg stadslægedistrikt	15	5	10	5	9	-	-	-	-	
	Sandsvær.....	5	2	3	2	3	-	-	-	-	
	Rollag.....	4	2	2	2	2	-	-	-	-	
	Nore.....	4	2	2	2	2	-	-	-	-	
V.	Jarlsberg og Larvik amt.....	265	125	140	119	138	2	1	2	-	
	Byer.....	104	48	56	46	54	-	1	1	-	
	Bygder.....	161	77	84	73	84	2	-	1	-	
	Tønsberg stadslægedistrikt...	31	17	14	17	14	-	-	-	-	
	— lægedistrikt.....	71	35	36	35	36	-	-	-	-	
	Horten stadslægedistrikt...	24	7	17	7	17	-	-	-	-	
	Hof.....	41	16	25	15	25	-	-	1	-	
	Larvik stadslægedistrikt...	18	9	9	9	9	-	-	-	-	
	— lægedistrikt.....	80	41	39	36	37	2	1	1	-	
VI.	Hedemarkens amt.....	353	156	197	137	187	3	2	10	3	
	Byer.....	20	6	14	6	14	-	-	-	-	
	Bygder.....	333	150	183	131	173	3	2	10	3	
	Søndre Odalen.....	9	3	6	2	6	-	-	1	-	
	Nordre —.....	14	7	7	6	7	-	-	1	-	
	Eidskogen.....	20	8	12	8	11	-	-	-	-	
	Vinger.....	10	4	6	3	6	-	-	-	-	

sendte udtag av tuberkuloseprotokollerne for byer og herreder.
 es registres des commissions de santé.

protokollerne 1916.						Tilfælde utgaat av protokollerne 1916.				Tilfælde, hvor forpleining utenfor hjem- met har fundet sted i henhold til lovens § 6.		Tilfælde, hvor lovens § 10 er brukt.	
uberkulose i						Ialt.	Paa grund av			Md.	Kv.	Md.	Kv.
lymfe- kjerter.		urin- og kjønsorganer.		huden.			flyt- ning.	helbre- delse.	død.				
Md.	Kv.	Md.	Kv.	Md.	Kv.								
12	18	24	9	11	9	5937	546	911	4480	713	769	12	11
3	5	1	2	4	1	1892	229	286	1377	343	347	1	1
9	13	23	7	7	8	4045	317	625	3103	370	422	11	10
-	2	-	-	3	1	721	94	144	483	172	177	-	-
-	-	4	-	2	-	274	45	41	188	27	47	-	-
-	-	-	-	-	-	3	-	1	2	-	-	-	-
-	-	4	-	2	-	271	45	40	186	27	47	-	-
-	-	3	-	-	-	156	33	23	100	18	36	-	-
-	-	1	-	1	-	68	5	16	47	3	5	-	-
-	-	-	-	-	-	17	-	1	16	1	4	-	-
-	-	-	-	1	-	33	7	1	25	5	2	-	-
-	-	-	-	-	-	274	26	31	217	19	15	1	-
-	-	-	-	-	-	93	10	8	75	7	1	-	-
-	-	-	-	-	-	181	16	23	142	12	14	1	-
-	-	-	-	-	-	37	5	-	32	2	1	-	-
-	-	-	-	-	-	19	1	1	17	1	-	-	-
-	-	-	-	-	-	33	4	9	20	4	2	-	-
-	-	-	-	-	-	51	6	7	38	3	-	-	-
-	-	-	-	-	-	60	2	5	53	3	6	1	-
-	-	-	-	-	-	19	3	-	16	3	1	-	-
-	-	-	-	-	-	15	1	5	9	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	27	1	2	24	3	4	-	-
-	-	-	-	-	-	3	-	1	2	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	10	3	1	6	-	1	-	-
1	1	1	-	-	-	220	15	16	189	35	57	-	-
-	1	-	-	-	-	77	11	6	60	8	21	-	-
1	-	1	-	-	-	143	4	10	129	27	36	-	-
-	-	-	-	-	-	55	5	2	48	7	19	-	-
-	-	-	-	-	-	30	1	1	28	7	14	-	-
-	-	-	-	-	-	34	1	2	31	1	2	-	-
-	-	-	-	-	-	7	-	2	5	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	58	2	1	55	14	19	-	-
-	-	1	-	-	-	2	-	1	1	-	-	-	-
1	-	-	-	-	-	4	-	-	4	4	-	-	-
-	1	-	-	-	-	17	5	4	8	1	2	-	-
-	-	-	-	-	-	7	1	2	4	1	1	-	-
-	-	-	-	-	-	6	-	1	5	-	-	-	-
2	1	-	-	-	-	198	16	28	154	11	18	2	-
1	1	-	-	-	-	70	3	9	58	6	7	-	-
1	-	-	-	-	-	128	13	19	96	5	11	2	-
-	-	-	-	-	-	15	1	-	14	3	4	-	-
-	-	-	-	-	-	59	6	7	46	3	5	-	-
-	-	-	-	-	-	20	1	3	16	2	2	-	-
-	-	-	-	-	-	38	3	12	23	-	3	2	-
-	-	-	-	-	-	17	1	-	16	1	1	-	-
2	1	-	-	-	-	49	4	6	39	2	3	-	-
1	4	4	1	1	-	380	42	82	256	72	82	4	4
-	-	-	-	-	-	9	1	-	8	3	1	-	-
1	4	4	1	1	-	371	41	82	248	69	81	4	4
-	-	-	-	-	-	9	-	-	9	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	14	2	5	7	-	-	-	-
-	1	-	-	-	-	20	2	3	15	5	1	-	-
-	-	1	-	-	-	10	-	5	5	5	7	-	-

Meldte tilfælde av tuberkuløse sygdomme ifølge de ind.

Amt.	Lægedistrikter.	Tilfælde indført									
		Ialt.			Derav va.						
					aandedræts- organerne.		tarm- kanalen.		ben og led		
Sum.	Md.	Kv.	Md.	Kv.	Md.	Kv.	Md.	Kv.			
VII.	Brandval	13	3	10	2	10	-	-	1	-	
	Grue	14	7	7	4	7	1	-	2	-	
	Hamar stadslægedistrikt ..	16	5	11	5	11	-	-	-	-	
	Hedemarken lægedistrikt ..	94	46	48	46	48	-	-	-	-	
	Hof	5	5	-	4	-	-	-	-	-	
	Aasnes	14	3	11	1	11	-	-	2	-	
	Vaaler	11	4	7	2	5	2	1	-	-	
	Elverum	22	12	10	10	10	-	-	1	-	
	Trysil	34	15	19	12	13	-	-	2	3	
	Engerdalen	5	4	1	4	1	-	-	-	-	
	Rendalen	20	14	6	14	6	-	-	-	-	
	Tønset	52	16	36	14	35	-	1	-	-	
	VIII.	Kristians amt	220	93	127	86	116	-	2	6	5
		Byer	29	9	20	9	20	-	-	-	-
Bygder		191	84	107	77	96	-	2	6	5	
Hadeland og Land		45	20	25	20	24	-	-	-	-	
Søndre Valdres		17	4	13	4	9	-	-	-	2	
Nordre —		6	4	2	3	1	-	-	1	-	
Østre Slidre		11	4	7	3	6	-	-	1	1	
Toten		50	19	31	17	29	-	-	2	2	
Faaberg		46	19	27	18	25	-	2	-	-	
Ringebu		23	14	9	14	9	-	-	-	-	
Lom		22	9	13	7	13	-	-	2	-	
Lesje		-	-	-	-	-	-	-	-	-	
IX.		Bratsberg amt	273	119	154	116	150	1	1	2	3
		Byer	57	27	30	27	30	-	-	-	-
	Bygder	216	92	124	89	120	1	1	2	3	
	Skien stadsfysikat	27	15	12	15	12	-	-	-	-	
	— lægedistrikt	66	30	36	30	36	-	-	-	-	
	Langesund stadslægedistr. .	4	-	4	-	4	-	-	-	-	
	Bamble	9	4	5	4	5	-	-	-	-	
	Kragerø stadslægedistrikt ..	9	3	5	3	5	-	-	-	-	
	Skaatø	22	8	14	8	14	-	-	-	-	
	Drangedal	12	5	7	5	7	-	-	-	-	
	Hollen	38	19	19	19	18	-	1	-	-	
	Sauland	26	10	16	10	16	-	-	-	-	
	Kviteseid	14	4	10	4	10	-	-	-	-	
	Nissedal	4	1	3	1	3	-	-	-	-	
	Laardal	7	-	7	-	7	-	-	-	-	
	Fyresdal	5	2	3	1	2	1	-	-	-	
	Vinje	4	-	4	-	4	-	-	-	-	
	Tinn	27	18	9	16	7	-	-	2	-	

sendte udtag av tuberkuloseprotokollerne for byer og herreder.

protokollerne 1916.						Tilfælde utgaat av protokollerne 1916.				Tilfælde, hvor forpleining utenfor hjem- met har fundet sted i henhold til lovens § 6.		Tilfælde, hvor lovens § 10 er brukt.	
tuberkulose i						Ialt.	Paa grund av			Md.	Kv.	Md.	Kv.
lymfe- kjerter.		urin- og kjensorganer.		huden.			flyt- ning.	helbre- delse.	død.				
Md.	Kv.	Md.	Kv.	Md.	Kv.								
-	-	-	-	-	-	33	5	19	9	-	2	-	-
-	-	-	-	-	-	14	1	1	12	3	-	-	-
-	-	-	-	-	-	9	1	-	8	2	1	-	-
-	-	-	-	-	-	99	28	13	58	47	66	4	4
1	-	-	-	-	-	10	-	1	9	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	13	-	1	12	1	2	-	-
-	-	-	-	-	-	11	1	3	7	-	-	-	-
-	-	1	-	-	-	28	-	6	22	3	1	-	-
-	3	-	-	1	-	30	-	5	25	1	-	-	-
-	-	-	-	-	-	7	-	3	4	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	20	-	2	18	5	-	-	-
-	-	2	-	-	-	53	2	12	36	-	2	-	-
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	1	1	3	202	12	33	157	15	28	1	-
-	-	-	-	-	-	25	2	5	18	2	3	-	-
-	-	-	1	1	3	177	10	28	139	13	25	1	-
-	-	-	1	-	-	42	5	1	31	5	10	-	-
-	-	-	-	-	2	6	-	-	6	-	1	-	-
-	-	-	-	-	1	12	-	2	10	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	11	-	2	9	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	57	3	13	41	4	6	-	-
-	-	-	-	1	-	33	3	-	30	3	9	1	-
-	-	-	-	-	-	20	-	4	16	3	1	-	-
-	-	-	-	-	-	18	1	6	11	-	1	-	-
-	-	-	-	-	-	3	-	-	3	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	268	26	43	199	41	36	-	-
-	-	-	-	-	-	73	1	17	55	12	7	-	-
-	-	-	-	-	-	195	25	26	144	29	29	-	-
-	-	-	-	-	-	29	1	4	24	4	1	-	-
-	-	-	-	-	-	75	10	9	56	10	12	-	-
-	-	-	-	-	-	8	-	-	8	2	2	-	-
-	-	-	-	-	-	11	-	5	6	4	2	-	-
-	-	-	-	-	-	11	-	6	5	2	1	-	-
-	-	-	-	-	-	15	1	-	14	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	14	-	5	9	1	1	-	-
-	-	-	-	-	-	37	-	3	34	1	5	-	-
-	-	-	-	-	-	29	1	8	20	7	5	-	-
-	-	-	-	-	-	9	-	-	9	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	1	-	-	1	1	-	-	-
-	-	-	-	-	-	7	4	2	1	-	3	-	-
-	-	-	-	-	-	5	-	-	5	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	5	-	1	4	2	-	-	-
-	-	-	-	-	-	12	9	-	3	7	4	-	-
1	-	1	-	-	-	169	9	27	133	12	5	-	-
1	-	-	-	-	-	36	-	5	31	5	3	-	-
-	-	1	-	-	-	133	9	22	102	7	2	-	-
-	-	-	-	-	-	3	-	3	-	-	1	-	-
-	-	-	-	-	-	52	-	5	47	3	-	-	-
-	-	-	-	-	-	17	-	1	16	4	2	-	-
1	-	1	-	-	-	50	2	4	44	3	2	-	-
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	17	1	3	13	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	9	4	-	5	1	-	-	-
-	-	-	-	-	-	1	-	-	1	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	14	-	9	5	1	-	-	-
-	-	-	-	-	-	6	2	2	2	-	-	-	-

Meldte tilfælde av tuberkuløse sygdomme ifølge de ind-

Amt.	Tabel XIV (forts.). Lægedistrikter.	Tilfælde indført i								
		Ialt.			Derav var					
					aandedræts- organerne.		tarm- kanalen.		ben og led.	
		Sum.	Md.	Kv.	Md.	Kv.	Md.	Kv.	Md.	Kv.
X.	Lister og Mandal amt...	201	93	108	93	106	-	-	-	2
	Byer.....	70	34	36	34	36	-	-	-	-
	Bygder.....	131	59	72	59	70	-	-	-	2
	Kristiansands stadsfysikat..	54	24	30	24	30	-	-	-	-
	Oddernes.....	17	8	9	8	9	-	-	-	-
	Vennesla.....	14	8	6	8	6	-	-	-	-
	Søgne.....	10	4	6	4	6	-	-	-	-
	Mandal stadslægedistrikt..	4	1	3	1	3	-	-	-	-
	Halsaa.....	17	5	12	5	12	-	-	-	-
	Laudal.....	2	1	1	1	1	-	-	-	-
	Bjelland.....	8	3	5	3	5	-	-	-	-
	Undal.....	8	4	4	4	4	-	-	-	-
	Lyngdal.....	14	6	8	6	7	-	-	-	1
	Hægebostad.....	3	-	3	-	3	-	-	-	-
	Farsund.....	12	3	9	3	9	-	-	-	-
	Vanse.....	8	4	4	4	4	-	-	-	-
	Kvinesdal.....	7	5	2	5	2	-	-	-	-
	Flekkefjord.....	19	15	4	15	4	-	-	-	-
	Siredalen.....	4	2	2	2	1	-	-	-	1
XI.	Stavanger amt.....	469	206	263	201	260	1	1	2	-
	Byer.....	220	90	130	88	128	1	1	1	-
	Bygder.....	249	116	133	113	132	-	-	1	-
	Sokndal.....	9	4	5	4	5	-	-	-	-
	Lund.....	11	4	7	4	7	-	-	-	-
	Egersund stadslægedistrikt.	12	6	6	5	6	-	-	1	-
	— lægedistrikt.....	17	9	8	9	8	-	-	-	-
	Time.....	30	16	14	16	14	-	-	-	-
	Sandnes.....	38	13	25	11	24	-	-	1	-
	Stavanger stadsfysikat.....	163	64	99	63	98	1	1	-	-
	— lægedistrikt.....	37	11	26	11	26	-	-	-	-
	Høgsfjord.....	16	11	5	11	5	-	-	-	-
	Finnø.....	15	4	11	4	11	-	-	-	-
	Hjelmeland.....	8	3	5	2	5	-	-	-	-
	Nerstrand.....	1	1	-	1	-	-	-	-	-
	Sand.....	26	13	13	13	13	-	-	-	-
	Kopervik.....	28	19	9	19	9	-	-	-	-
	Skudenes.....	7	5	2	5	2	-	-	-	-
	Haugesund.....	51	23	28	23	27	-	-	-	-
XII.	Søndre Bergenhus amt...	308	131	177	123	171	-	1	5	3
	Sveio.....	12	5	7	5	7	-	-	-	-
	Skaanevik.....	7	3	4	2	4	-	-	-	-
	Ølen.....	1	-	1	-	1	-	-	-	-
	Stord.....	6	2	4	2	3	-	-	-	-
	Finnaas.....	8	4	4	4	4	-	-	-	-
	Tysnes.....	12	6	6	6	6	-	-	-	-
	Kvinherred.....	11	3	8	2	7	-	1	1	-
	Ullensvang.....	27	13	14	13	13	-	-	-	1
	Ulvik.....	3	2	1	2	1	-	-	-	-
	Røldal.....	4	2	2	1	2	-	-	1	-
	Ytre Hardanger.....	30	12	18	10	17	-	-	1	-
	Voss.....	25	13	12	13	12	-	-	-	-
	Fane.....	22	10	12	9	12	-	-	1	-
	Fuse.....	13	8	5	8	5	-	-	-	-
	Askøen.....	29	14	15	14	15	-	-	-	-

sendte udtag av tuberkuloseprotokollerne for byer og herreder.

Protokollerne 1916.						Tilfælde utgaat av protokollerne 1916.				Tilfælde, hvor forpleining utenfor hjem- met har fundet sted i henhold til lovens § 6.		Tilfælde, hvor lovens § 10 er brukt.	
Tuberkulose i						Ialt.	Paa grund av			Md.	Kv.	Md.	Kv.
lymfe- kjerter.		urin- og kjensorganer.		huden.			flyt- ning.	helb- delse.	død.				
Md.	Kv.	Md.	Kv.	Md.	Kv.								
-	-	-	-	-	-	152	10	10	132	14	16	1	-
-	-	-	-	-	-	41	5	-	36	7	7	1	-
-	-	-	-	-	-	111	5	10	96	7	9	-	-
-	-	-	-	-	-	30	2	-	28	7	6	-	-
-	-	-	-	-	-	16	2	-	14	2	-	-	-
-	-	-	-	-	-	11	1	1	9	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	4	-	-	4	-	3	-	-
-	-	-	-	-	-	3	1	-	2	-	-	1	-
-	-	-	-	-	-	11	-	-	11	1	-	-	-
-	-	-	-	-	-	3	-	-	3	-	1	-	-
-	-	-	-	-	-	11	-	-	11	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	12	-	5	7	-	1	-	-
-	-	-	-	-	-	11	-	-	11	2	1	-	-
-	-	-	-	-	-	5	-	-	5	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	5	-	-	5	-	1	-	-
-	-	-	-	-	-	11	2	4	5	2	2	-	-
-	-	-	-	-	-	5	-	-	5	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	13	2	-	11	-	1	-	-
-	-	-	-	-	-	1	-	-	1	-	-	-	-
-	-	2	1	-	1	282	22	12	248	17	15	-	-
-	-	2	1	-	1	133	14	5	114	12	12	-	-
-	-	-	-	-	-	149	8	7	134	5	3	-	-
-	-	-	-	-	-	10	-	-	10	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	5	-	-	5	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	6	-	-	6	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	10	-	-	10	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	23	3	3	17	-	-	-	-
-	-	1	-	-	1	25	5	-	20	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	91	3	2	86	5	5	-	-
-	-	-	-	-	-	21	-	-	21	1	2	-	-
-	-	-	-	-	-	9	-	-	9	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	6	-	-	6	1	-	-	-
-	-	1	-	-	-	10	-	-	10	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	5	-	2	3	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	3	-	-	3	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	13	2	1	10	3	-	-	-
-	-	-	-	-	-	4	-	-	4	-	-	-	-
-	-	-	1	-	-	41	9	4	28	7	8	-	-
1	-	2	2	-	-	274	14	34	226	11	16	2	3
-	-	-	-	-	-	12	-	-	12	1	1	-	-
-	-	1	-	-	-	8	-	-	8	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	3	-	-	3	1	-	-	-
-	-	-	1	-	-	4	-	-	4	-	1	-	-
-	-	-	-	-	-	16	1	3	12	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	9	-	-	9	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	18	-	7	11	1	1	-	-
-	-	-	-	-	-	19	2	3	14	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	4	-	-	4	-	-	1	2
-	-	-	-	-	-	2	-	-	2	-	-	-	-
-	-	1	1	-	-	18	-	-	18	1	2	-	-
-	-	-	-	-	-	17	-	5	12	3	4	-	-
-	-	-	-	-	-	18	2	6	10	-	2	-	-
-	-	-	-	-	-	7	-	1	6	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	31	3	1	27	-	-	-	-

Meldte tilfælde av tuberkuløse sygdomme ifølge de ind-

Amt.	Tabel XIV (forts.). Lægedistrikter.	Tilfælde indført i									
		Ialt.			Derav var						
					aandedræts- organerne.		tarm- kanalen.		ben og led.		
		Sum.	Md.	Kv.	Md.	Kv.	Md.	Kv.	Md.	Kv.	
	Sund-Austevold	9	4	5	4	4	-	-	-	1	
	Haus	29	10	19	10	18	-	-	-	1	
	Bruvik	15	3	12	3	12	-	-	-	-	
	Hosanger	14	6	8	4	8	-	-	1	-	
	Lindaas	18	6	12	6	12	-	-	-	-	
	Manger	13	5	8	5	8	-	-	-	-	
XIII.	Bergen	214	115	99	115	99	-	-	-	-	
XIV.	Nordre Bergenhus amt ..	239	124	115	113	106	1	-	5	6	
	By	8	6	2	6	2	-	-	-	-	
	Bygder	231	118	113	107	104	1	-	5	6	
	Aurland	6	1	5	1	5	-	-	-	-	
	Lærdal	6	3	3	3	1	-	-	-	-	
	Lyster	5	3	2	3	2	-	-	-	-	
	Hafslo	13	5	8	4	7	-	-	1	1	
	Sogndal	3	1	2	1	2	-	-	-	-	
	Leikanger	14	9	5	9	4	-	-	-	1	
	Balestrand	5	1	4	1	4	-	-	-	-	
	Vik	9	4	5	4	5	-	-	-	-	
	Kirkebø	7	5	2	3	2	1	-	1	-	
	Lavik	12	5	7	5	7	-	-	-	-	
	Gulen	16	11	5	11	5	-	-	-	-	
	Gaular	6	3	3	3	2	-	-	-	1	
	Fjaler	10	4	6	2	4	-	-	-	1	
	Askvold	8	5	3	2	3	-	-	2	-	
	Indre Søndfjord	7	3	4	3	4	-	-	-	-	
	Bremanger	6	4	2	4	2	-	-	-	-	
	Kinn	30	20	10	17	9	-	-	1	1	
	Naustdal	7	2	5	2	4	-	-	-	1	
	Ytre Nordfjord	10	5	5	5	5	-	-	-	-	
	Selje	14	9	5	9	5	-	-	-	-	
	Daviken	11	8	3	8	3	-	-	-	-	
	Nordfjordeid	7	4	3	4	3	-	-	-	-	
	Indviken	8	3	5	3	5	-	-	-	-	
	Gloppen	19	6	13	6	13	-	-	-	-	
XV.	Romsdals amt	468	207	261	202	258	-	3	3	-	
	Byer	111	48	63	47	63	-	-	-	-	
	Bygder	357	159	198	155	195	-	3	3	-	
	Vannelven	7	3	4	3	4	-	-	-	-	
	Sande	10	6	4	5	4	-	-	-	-	
	Herø	20	9	11	8	11	-	-	1	-	
	Ulstein	9	5	4	5	4	-	-	-	-	
	Ørsten	2	1	1	1	1	-	-	-	-	
	Indre Søndmør	10	7	3	7	3	-	-	-	-	
	Hjørundfjord	6	3	3	3	3	-	-	-	-	
	Østre Søndmør	14	8	6	8	6	-	-	-	-	
	Ørskog	30	15	15	15	15	-	-	-	-	
	Nordre Søndmør	22	14	8	14	8	-	-	-	-	
	Aalesund stadsfysikat	49	24	25	23	25	-	-	-	-	
	Haram	5	1	4	1	4	-	-	-	-	
	Molde	32	14	18	14	18	-	-	-	-	
	Bud	23	10	13	9	13	-	-	1	-	
	Vestnes	10	1	9	1	9	-	-	-	-	
	Indre Romsdal	38	17	21	16	21	-	-	1	-	

sendte udtag av tuberkuloseprotokollerne for byer og herreder.

protokollerne 1916.						Tilfælde utgaat av protokollerne 1916.				Tilfælde, hvor forpleining utenfor hjem- met har fundet sted i henhold til lovens § 6.		Tilfælde, hvor lovens § 10 er brukt.	
tuberkulose i						Ialt.	Paa grund av			Md.	Kv.	Md.	Kv.
lymfe- kjerter.		urin- og kjensorganer.		huden.			flyt- ning.	helbre- delse.	død.				
Md.	Kv.	Md.	Kv.	Md.	Kv.								
-	-	-	-	-	-	7	-	-	7	1	-	-	-
-	-	-	-	-	-	13	-	-	13	1	3	-	-
-	-	-	-	-	-	11	-	4	7	2	2	-	-
1	-	-	-	-	-	8	-	-	8	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	29	5	2	22	-	-	1	1
-	-	-	-	-	-	20	1	2	17	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	187	30	6	151	56	30	-	-
2	1	3	1	-	1	211	7	37	167	8	2	-	-
2	1	3	1	-	1	203	7	32	164	7	2	-	-
-	-	-	-	-	-	5	-	-	5	-	-	-	-
-	-	-	1	-	1	4	-	2	2	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	3	-	-	3	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	6	-	-	6	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	4	-	-	4	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	6	1	1	4	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	5	-	-	5	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	6	-	-	6	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	5	-	-	5	1	-	-	-
-	-	-	-	-	-	17	2	2	13	1	1	-	-
-	-	-	-	-	-	19	-	3	16	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	4	1	-	3	-	1	-	-
2	1	-	-	-	-	13	-	9	4	2	-	-	-
-	-	1	-	-	-	3	-	1	2	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	6	-	1	5	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	3	-	-	3	1	-	-	-
-	-	2	-	-	-	33	2	13	18	2	-	-	-
-	-	-	-	-	-	7	-	2	5	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	12	1	-	11	1	-	-	-
-	-	-	-	-	-	12	-	-	12	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	10	-	1	9	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	6	-	2	4	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	6	-	-	6	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	16	-	-	16	-	-	-	-
-	-	2	-	-	-	416	20	70	326	22	36	-	-
-	-	1	-	-	-	98	12	21	65	8	14	-	-
-	-	1	-	-	-	318	8	49	261	14	22	-	-
-	-	-	-	-	-	4	-	-	4	1	-	-	-
-	-	1	-	-	-	7	-	1	6	1	1	-	-
-	-	-	-	-	-	13	1	4	8	2	1	-	-
-	-	-	-	-	-	6	-	-	6	-	2	-	-
-	-	-	-	-	-	4	-	1	3	3	2	-	-
-	-	-	-	-	-	8	2	1	5	2	3	-	-
-	-	-	-	-	-	4	-	1	3	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	15	1	-	14	-	2	-	-
-	-	-	-	-	-	25	-	5	20	1	1	-	-
-	-	-	-	-	-	16	-	6	10	-	-	-	-
-	-	1	-	-	-	33	4	3	26	4	3	-	-
-	-	-	-	-	-	12	-	3	9	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	22	2	-	20	1	2	-	-
-	-	-	-	-	-	33	-	9	24	-	3	-	-
-	-	-	-	-	-	7	-	3	4	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	30	-	5	25	2	4	-	-

Meldte tilfælde av tuberkuløse sygdomme ifølge de ind-

Amt.	Lægedistrikter.	Tilfælde indført i									
		Ialt.			Derav var						
					aandedræts- organerne.		tarm- kanalen.		ben og led.		
		Sum.	Md.	Kv.	Md.	Kv.	Md.	Kv.	Md.	Kv.	
	Søndre Nordmør.....	45	22	23	22	22	-	1	-	-	
	Kristiansund stadsfysikat..	48	16	32	16	32	-	-	-	-	
	Sundalen.....	18	5	13	5	13	-	-	-	-	
	Surendalen.....	31	10	21	10	21	-	-	-	-	
	Rindalen.....	5	2	3	2	2	-	1	-	-	
	Nordre Nordmør.....	24	9	15	9	14	-	1	-	-	
	Edø.....	10	5	5	5	5	-	-	-	-	
XVI.	Søndre Trondhjems amt	676	301	375	297	370	-	1	3	4	
	Byer.....	242	113	129	113	128	-	-	-	1	
	Bygder.....	434	188	246	184	242	-	1	3	3	
	Trondhjems stadsfysikat...	242	113	129	113	128	-	-	-	1	
	Strinden.....	72	32	40	32	40	-	-	-	-	
	Selbu.....	14	3	11	2	10	-	1	-	-	
	Røros.....	36	19	17	18	17	-	-	1	-	
	Singsaas.....	31	13	18	13	18	-	-	-	-	
	Støren.....	54	29	25	29	25	-	-	-	-	
	Melhus.....	23	8	15	7	14	-	-	1	1	
	Opdal.....	15	3	12	3	12	-	-	-	-	
	Orkedalen.....	57	24	33	24	32	-	-	-	1	
	Hevne.....	20	9	11	9	10	-	-	-	1	
	Hitteren.....	14	5	9	5	9	-	-	-	-	
	Frøya.....	21	4	17	4	17	-	-	-	-	
	Ytre Fosen.....	26	12	14	12	14	-	-	-	-	
	Indre —.....	21	11	10	11	10	-	-	-	-	
	Nordre —.....	30	16	14	15	14	-	-	1	-	
XVII.	Nordre Trondhjems amt.	246	109	137	104	130	-	4	3	3	
	Byer.....	12	2	10	1	10	-	-	1	3	
	Bygder.....	234	107	127	103	120	-	4	2	-	
	Stjørdalen.....	38	16	22	15	22	-	-	-	-	
	Frosta.....	12	5	7	5	7	-	-	-	-	
	Leksviken.....	11	6	5	6	5	-	-	-	-	
	Skogn.....	21	10	11	10	10	-	-	-	1	
	Levanger.....	25	7	18	6	17	-	-	1	1	
	Inderøen.....	20	7	13	7	13	-	-	-	-	
	Stenkjær.....	24	7	17	6	17	-	-	-	-	
	Grong.....	16	8	8	6	5	-	2	2	1	
	Lierne.....	4	2	2	2	2	-	-	-	-	
	Namsos ¹⁾	-	-	-	-	-	-	-	-	-	
	Klingen.....	9	4	5	4	5	-	-	-	-	
	Overhallen.....	14	5	9	5	7	-	2	-	-	
	Flatanger.....	3	1	2	1	2	-	-	-	-	
	Fosnes.....	7	5	2	5	2	-	-	-	-	
	Kolvereid.....	20	12	8	12	8	-	-	-	-	
	Vikten.....	11	5	6	5	6	-	-	-	-	
	Leka.....	11	9	2	9	2	-	-	-	-	
XVIII.	Nordlands amt.....	525	264	261	245	245	4	2	10	3	
	Byer.....	32	19	13	19	12	-	-	-	3	
	Bygder.....	493	245	248	226	233	4	2	10	-	
	Bindalen.....	5	2	3	2	3	-	-	-	-	
	Vik.....	11	7	4	6	4	-	-	1	-	
	Velfjord.....	7	4	3	4	3	-	-	-	-	

¹⁾ Ingen opgave.

sendte udtag av tuberkuloseprotokollerne for byer og herreder.

protokollerne 1916.						Tilfælde utgaat av protokollerne 1916.				Tilfælde, hvor forpleining utenfor hjem- met har fundet sted i henhold til lovens § 6.		Tilfælde, hvor lovens § 10 er brukt.	
lymfe- kjerter.		urin- og kjensorganer.		huden.		Ialt.	Paa grund av			Md.	Kv.	Md.	Kv.
Md.	Kv.	Md.	Kv.	Md.	Kv.		flyt- ning.	helbre- delse.	død.				
-	-	-	-	-	-	44	1	3	40	-	1	-	-
-	-	-	-	-	-	57	6	18	33	3	10	-	-
-	-	-	-	-	-	15	1	-	14	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	15	-	2	13	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	9	-	-	9	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	25	-	3	22	1	-	-	-
-	-	-	-	-	-	12	2	2	8	1	1	-	-
-	-	-	-	1	-	566	65	76	425	54	72	-	1
-	-	-	-	-	-	226	31	52	143	29	44	-	-
-	-	-	-	1	-	340	34	24	282	25	28	-	1
-	-	-	-	-	-	226	31	52	143	29	44	-	-
-	-	-	-	-	-	33	16	-	17	6	9	-	-
-	-	-	-	1	-	14	-	-	14	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	20	1	-	19	7	2	-	-
-	-	-	-	-	-	26	3	1	22	-	2	-	-
-	-	-	-	-	-	61	7	14	40	1	-	-	-
-	-	-	-	-	-	13	1	5	7	3	6	-	-
-	-	-	-	-	-	14	1	-	13	2	3	-	-
-	-	-	-	-	-	48	3	-	45	3	6	-	-
-	-	-	-	-	-	12	2	-	10	1	-	-	-
-	-	-	-	-	-	15	-	-	15	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	19	-	-	19	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	13	-	-	13	1	-	-	-
-	-	-	-	-	-	24	-	-	24	-	-	-	1
-	-	-	-	-	-	28	-	4	24	1	-	-	-
-	-	2	-	-	-	223	17	27	179	19	14	1	1
-	-	-	-	-	-	7	-	-	7	-	-	-	-
-	-	2	-	-	-	116	17	27	172	19	14	1	1
-	-	1	-	-	-	44	4	7	33	4	4	-	-
-	-	-	-	-	-	3	-	-	3	2	-	-	-
-	-	-	-	-	-	13	-	-	13	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	19	1	2	16	1	-	-	-
-	-	-	-	-	-	31	3	9	19	6	-	-	-
-	-	-	-	-	-	17	7	-	10	1	3	1	1
-	-	1	-	-	-	19	-	3	16	1	2	-	-
-	-	-	-	-	-	14	1	-	13	2	1	-	-
-	-	-	-	-	-	5	-	-	5	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	7	-	1	6	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	13	-	1	12	1	1	-	-
-	-	-	-	-	-	7	1	1	5	-	1	-	-
-	-	-	-	-	-	7	-	-	7	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	12	-	2	10	1	2	-	-
-	-	-	-	-	-	7	-	1	6	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	5	-	-	5	-	-	-	-
2	7	2	2	1	2	509	31	121	357	51	59	-	1
2	7	2	1	1	2	24	6	1	17	3	6	-	1
-	-	-	-	-	-	485	25	120	340	48	53	-	-
-	-	-	-	-	-	10	-	3	7	-	2	-	-
-	-	-	-	-	-	13	1	5	7	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	7	-	2	5	1	-	-	-

Meldte tilfælde av tuberkuløse sygdomme ifølge de ind-

Tabel XIV (forts.).		Tilfælde indført i								
Amt.	Lægedistrikter.	Ialt.			Derav var					
					aandedræts- organerne.		tarm- kanalen.		ben og led.	
		Sum.	Md.	Kv.	Md.	Kv.	Md.	Kv.	Md.	Kv.
	Brønnøy	12	8	4	8	4	-	-	-	-
	Vega	9	4	5	4	5	-	-	-	-
	Tjøtta	16	9	7	9	7	-	-	-	-
	Alstahaug ¹⁾	-	-	-	-	-	-	-	-	-
	Herøy	15	6	9	6	9	-	-	-	-
	Vefsen	10	4	6	2	6	-	-	2	-
	Mosjøen stadslægedistrikt ..	5	2	3	2	2	-	-	-	-
	Hatfjelldalen	15	4	11	3	9	1	-	-	-
	Ranen	38	17	21	16	18	-	-	-	1
	Lurøy	7	5	2	4	2	-	-	1	-
	Rødøy ¹⁾	-	-	-	-	-	-	-	-	-
	Meløy	17	8	9	7	7	1	1	-	-
	Gildeskaal	23	14	9	13	9	-	-	1	-
	Bodø stadslægedistrikt	12	7	5	7	5	-	-	-	-
	Bodin	18	9	9	9	9	-	-	-	-
	Skjerstad	7	3	4	3	4	-	-	-	-
	Saltdalen	23	7	16	6	14	-	-	-	-
	Fauske	31	11	20	11	20	-	-	-	-
	Sørfold ¹⁾	-	-	-	-	-	-	-	-	-
	Nordfold ¹⁾	-	-	-	-	-	-	-	-	-
	Steigen	4	1	3	1	2	-	-	-	-
	Hamarøy	7	4	3	4	3	-	-	-	-
	Lødingen	11	9	2	9	2	-	-	-	-
	Tysfjord	17	6	11	6	11	-	-	-	-
	Narvik stadslægedistrikt ..	15	10	5	10	5	-	-	-	-
	Ofoten	20	9	11	9	8	-	1	-	-
	Værøy	6	3	3	3	3	-	-	-	-
	Flakstad ¹⁾	-	-	-	-	-	-	-	-	-
	Buksnes	9	7	2	7	2	-	-	-	-
	Borge	26	16	10	16	10	-	-	-	-
	Gimsøy	4	2	2	2	2	-	-	-	-
	Vaagan	21	11	10	11	10	-	-	-	-
	Hadsel	27	16	11	16	11	-	-	-	-
	Bø	28	15	13	12	12	-	-	2	1
	Øksnes ¹⁾	-	-	-	-	-	-	-	-	-
	Sortland	33	17	16	13	16	2	-	1	-
	Dverberg	16	7	9	4	8	-	-	2	1
XIX.	Tromsø amt	306	145	161	139	157	-	-	3	2
	Byer	48	22	26	21	26	-	-	-	-
	Bygder	258	123	135	118	131	-	-	3	2
	Trondenes	32	12	20	12	20	-	-	-	-
	Kvæfjord	12	7	5	4	4	-	-	3	1
	Bjarkøy	4	4	-	4	-	-	-	-	-
	Ibbestad	44	19	25	19	25	-	-	-	-
	Salangen	32	15	17	15	16	-	-	-	-
	Sørreisa ¹⁾	-	-	-	-	-	-	-	-	-
	Tranøy	4	2	2	2	2	-	-	-	-
	Berg	8	4	4	3	4	-	-	-	-
	Lenvik	21	4	17	4	17	-	-	-	-
	Maalselven	20	13	7	13	7	-	-	-	-
	Bardu	18	8	10	7	9	-	-	-	-
	Balsfjord	12	6	6	6	6	-	-	-	-

¹⁾ Ingen opgaver.

sendte udtag av tuberkuloseprotokollerne for byer og herreder.

protokollerne 1916.						Tilfælde utgaat av protokollerne 1916.				Tilfælde, hvor forpleining utenfor hjem- met har fundet sted i henhold til lovens § 6.		Tilfælde, hvor lovens § 10 er brukt.		
tuberkulose i						Ialt.	Paa grund av			død.	Md.	Kv.	Md.	Kv.
lymfekjertler.		urin- og kjensorganer.		huden.			flyt- ning.	helbre- delse.						
Md.	Kv.	Md.	Kv.	Md.	Kv.									
-	-	-	-	-	-	16	1	5	10	1	2	-	-	
-	-	-	-	-	-	6	-	-	6	2	-	-	-	
-	-	-	-	-	-	12	-	1	11	2	1	-	-	
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	
-	-	-	-	-	-	14	-	-	14	-	-	-	-	
-	-	-	-	-	-	19	3	-	16	3	2	-	-	
-	-	-	1	-	-	3	-	-	3	1	1	-	-	
-	2	-	-	-	-	12	-	7	5	-	-	-	-	
-	1	-	-	1	1	36	1	15	20	1	-	-	-	
-	-	-	-	-	-	5	-	1	4	-	-	-	-	
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	
-	-	-	1	-	-	11	1	-	10	2	2	-	-	
-	-	-	-	-	-	34	-	15	19	1	1	-	-	
-	-	-	-	-	-	10	2	1	7	1	2	-	-	
-	-	-	-	-	-	14	4	-	10	2	2	-	-	
-	-	-	-	-	-	7	-	3	4	-	2	-	-	
1	2	-	-	-	-	10	1	2	7	5	7	-	-	
-	-	-	-	-	-	21	4	7	10	5	6	-	-	
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	
-	-	-	-	-	1	4	-	-	4	1	2	-	-	
-	-	-	-	-	-	11	-	5	6	-	-	-	-	
-	-	-	-	-	-	9	1	-	8	-	-	-	-	
-	-	-	-	-	-	27	-	14	13	3	3	-	-	
-	-	-	-	-	-	11	4	-	7	1	3	-	1	
-	2	-	-	-	-	19	-	1	18	-	-	-	-	
-	-	-	-	-	-	4	-	-	4	1	-	-	-	
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	
-	-	-	-	-	-	29	5	9	15	1	2	-	-	
-	-	-	-	-	-	11	-	-	11	1	1	-	-	
-	-	-	-	-	-	4	-	-	4	-	-	-	-	
-	-	-	-	-	-	19	1	-	18	3	2	-	-	
-	-	-	-	-	-	31	-	1	30	9	8	-	-	
1	-	-	-	-	-	25	1	16	8	1	1	-	-	
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	
-	-	1	-	-	-	30	-	6	24	1	4	-	-	
-	-	1	-	-	-	15	1	2	12	2	3	-	-	
1	-	1	1	1	1	236	15	48	173	38	23	-	1	
1	-	1	1	1	1	28	3	-	25	11	8	-	-	
-	-	-	-	-	-	208	12	48	148	27	15	-	1	
-	-	-	-	-	-	20	-	2	18	3	4	-	-	
-	-	-	-	-	-	5	-	2	3	1	2	-	-	
-	-	-	-	-	-	2	-	1	1	-	-	-	-	
-	-	-	-	-	-	20	1	11	18	5	1	-	-	
-	-	-	1	-	-	15	-	8	7	3	2	-	-	
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	
-	-	-	-	-	-	3	-	2	1	-	-	-	1	
-	-	1	-	-	-	3	-	1	2	-	-	-	-	
-	-	-	-	-	-	23	2	4	17	1	1	-	-	
-	-	-	-	-	-	16	1	7	8	3	1	-	-	
1	-	-	-	-	1	18	-	8	10	2	3	-	-	
-	-	-	-	-	-	9	-	-	9	3	-	-	-	

Meldte tilfælde av tuberkuløse sygdomme ifølge de ind-

Amt.	Tabel XIV (forts.). Lægedistrikter.	Tilfælde indført i									
		Ialt.			Derav var						
					aandedræts- organerne.		tarm- kanalen.		ben og led.		
					Md.	Kv.	Md.	Kv.	Md.	Kv.	
	Tromsø stadslægedistrikt...	32	16	16	15	16	-	-	-	-	
	Tromsøysund.....	16	7	9	7	9	-	-	-	-	
	Lyngen.....	26	19	7	19	7	-	-	-	-	
	Karlsøy.....	10	4	6	4	6	-	-	-	-	
	Skjervøy.....	15	5	10	5	9	-	-	-	-	1
XX.	Finmarkens amt.....	222	109	113	101	110	2	1	4	-	
	Byer.....	38	12	26	10	25	-	-	1	-	
	Bygder.....	184	97	87	91	85	2	1	3	-	
	Alten.....	19	10	9	9	9	1	-	-	-	
	Talvik.....	26	12	14	11	14	1	-	-	-	
	Loppen ¹⁾	-	-	-	-	-	-	-	-	-	
	Hammerfest.....	29	9	20	8	18	-	1	-	-	
	Maasø.....	6	4	2	4	2	-	-	-	-	
	Kjelvik.....	8	5	3	5	3	-	-	-	-	
	Kistrand.....	11	7	4	5	4	-	-	1	-	
	Karasjok.....	10	5	5	5	5	-	-	-	-	
	Lebesby.....	6	1	5	1	5	-	-	-	-	
	Gamvik ²⁾	5	4	1	4	1	-	-	-	-	
	Tanen.....	12	6	6	5	6	-	-	1	-	
	Vardø.....	26	10	16	9	16	-	-	1	-	
	Vadsø.....	31	16	15	15	14	-	-	1	-	
	Sydvaranger.....	33	20	13	20	13	-	-	-	-	

¹⁾ Ingen opgaver. ²⁾ Opgave kun fra Berlevaag herred.

henhold til byraaets opgaver fødte flere end 1 barn, var 919 (13,86 pro mille) tvillingfødende, 14 (0,18 pro mille) trillingfødende.

Med hensyn til de av lægerne utførte **obstetriciske operationer** og utfaldet ved disse saavel for mødre og barn som efter de forskjellige indikationer, samt om kunsthjælp ved tvillingfødslar, henvises til tabellerne XIX til og med XXII (side 56*—62*).

Tabel XXIII (side 63*) viser tallet paa **fødte** og **døde** i riket og amterne; den er et utdrag av de fra det Statistiske Centralbyraa meddelte opgaver over folkemængdens bevægelse i aaret.

Tabel XXIV indeholder en fordeling av fødte og døde m. v. paa rikets byer og bygder.

Av nedenstaaende sees forholdet mellem fødte og døde og forholdet mellem det Statistiske Centralbyraas og lægernes opgaver over døde.

	Levende fødte.	Døde.	Overskud av fødte.	Forhold mellem fødte og døde.
Riket.....	66 055	34 362	31 693	100 : 52,0
Byerne.....	18 908	10 725	8 183	— 56,7
Bygderne.....	47 147	23 637	23 510	— 50,1

sendte utdrag av tuberkuloseprotokollerne for byer og herreder.

protokollerne 1916.						Tilfælde utgaat av protokollerne 1916.				Tilfælde, hvor forpleining utenfor hjem- met har fundet sted i henhold til lovens § 6.		Tilfælde, hvor lovens § 10 er brukt.	
tuberkulose i						Ialt.	Paa grund av			Md.	Kv.	Md.	Kv.
lymfe- kjerter.		urin- og kjensorganer.		huden.			flyt- ning.	helbre- delse.	død.				
Md.	Kv.	Md.	Kv.	Md.	Kv.								
-	-	-	-	1	-	26	3	-	23	10	6	-	-
-	-	-	-	-	-	20	1	1	18	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	17	5	-	12	2	2	-	-
-	-	-	-	-	-	10	-	-	10	-	1	-	-
-	-	-	-	-	-	19	2	1	16	5	-	-	-
1	2	-	-	1	-	175	30	25	120	19	21	-	-
1	1	-	-	-	-	33	6	1	26	1	6	-	-
-	1	-	-	1	-	142	24	24	94	18	15	-	-
-	-	-	-	-	-	12	1	2	9	1	1	-	-
-	-	-	-	-	-	17	3	2	12	-	2	-	-
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
1	1	-	-	-	-	18	1	1	16	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	4	-	1	3	1	-	-	-
-	-	-	-	-	-	7	1	-	6	-	-	-	-
-	-	-	-	1	-	5	-	2	3	3	-	-	-
-	-	-	-	-	-	7	-	1	6	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	4	-	-	4	1	3	-	-
-	-	-	-	-	-	3	-	-	3	-	1	-	-
-	-	-	-	-	-	2	-	-	2	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	22	5	-	17	3	8	-	-
-	1	-	-	-	-	27	2	4	21	1	2	-	-
-	-	-	-	-	-	47	17	12	18	9	4	-	-

	Døde.	Dødsfald med opgit aarsak ifl. lægerne opgaver.	For- hold i pct.	Døde med fradrag av dødsfald ved unaturlig død.	Dødsfald ved sygdom i henhold til lægerne opgaver.	For- hold i pct.
Riket	34 362	31 157	90,7	33 391	30 096	90,1
Byerne	10 725	10 160	94,7	10 413	9 834	94,4
Bygderne	23 637	20 997	88,8	22 978	20 262	88,2

De av lægerne opgivne dødsaaarsaker i procentforhold til alle indtrufne dødsfald i riket, dets byer og bygder og i de enkelte lægedistrikter sees av tabel XXV (side 66* og 69*).

De hyppigste av lægerne opgivne dødsaaarsaker ved sygdom sees av tabel XXVI (side 70*).

De opgivne dødsaaarsaker er sammenstillet i tabellerne XXXIV—XXXVII. I tabel XXXIV findes opført de kjendte dødsaaarsaker i riket og amterne, tabel XXXV er en opgave over alder og kjøen for de i riket døde med kjendt dødsaaarsak. I tabel XXXVI er anført dødsaaarsakerne i byerne og i tabel XXXVII opgave over kjøen og alder for de i byerne døde.

Tallet paa vaksinerte i riket utgjorde ifølge embedslægerne indberetning 62 211 eller 62,8 pct. av middeltallet av levende fødte i 3-aaret 1914—1916.

Dødeligheten av lungetuberkulose i de
Mortalité par la phthisie dans les départe.

Tabel XV.	1916.				Forhold av dødsfald		
	Opgivne dødsfald ved				til alle opgivne dødsfald ved sygdom i pct.		
	sygdom.	lunge- tuber- kulose.	epide- miske syg- domme.	ikke epide- miske syg- domme.	1914.	1915.	1916.
Riket.....	30096	4566	5393	24703	14,9	15,1	15,2
Byer	9834	1434	2173	7661	14,2	14,6	14,6
Bygder	20262	3132	3220	17042	15,3	15,4	15,5
Amter:							
1. Kristiania.....	3198	448	748	2450	13,9	14,3	14,0
2. Akershus	1615	224	237	1378	14,0	15,4	13,9
3. Smaalenene.....	1748	218	315	1433	10,3	11,7	12,5
4. Buskerud	1491	187	283	1208	12,6	14,3	12,5
5. Jarlsberg og Larvik	1333	152	190	1143	12,3	11,1	11,4
6. Hedemarken	1558	235	228	1330	13,6	14,9	15,1
7. Kristians	1330	164	185	1145	9,7	10,8	12,3
8. Bratsberg	1220	179	189	1031	16,6	15,3	14,7
9. Nedenes	992	138	169	823	15,0	13,2	14,0
10. Lister og Mandal..	1057	135	179	878	16,1	14,4	12,8
11. Stavanger	1897	268	466	1431	14,1	14,3	14,1
12. Søndre Bergenhus..	1668	232	317	1351	13,5	11,8	13,9
13. Bergen	1163	189	234	929	14,3	15,3	16,2
14. Nordre Bergenhus..	1122	177	133	989	16,8	17,2	15,8
15. Romsdal	2014	336	291	1723	16,8	17,4	16,7
16. Søndre Trondhjem..	2255	453	390	1865	18,4	19,8	20,1
17. Nordre — ..	1126	201	164	962	16,7	18,1	17,8
18. Nordland	1793	353	314	1479	20,3	18,1	19,7
19. Tromsø	898	157	203	695	18,6	16,8	17,5
20. Finmarken	618	120	158	460	18,9	23,6	19,4
Kristiania og Bergen	4361	637	982	3379	14,0	14,5	14,6
De øvrige byer.....	5473	797	1191	4282	14,3	14,8	14,6

Tabel XXVII (side 71*) viser tallet paa vakcinerte i amterne og forholdet til middeltallet av levende fødte i 3-aaret for hvert amt.

De 15 ved instituttet podede kalver var alle gjennomgaaende sunde og velnærte dyr.

Der blev høstet 385 gram vaccine, gjennemsnitlig 25,67 gram pr. kalv. —

forskjellige amter for aarene 1914—1916.

ments pendant les années de 1914—1916.

av lungetuberkulose			Dødeligheten av lungetuberkulose (pro mille av folkemængden).						
til dødsfald av ikke epide- miske sygdomme i pct.			Efter lægernes opgaver.			Efter utregning av alle dødsfald.			
1914.	1915.	1916.	1914.	1915.	1916.	1914.	1915.	1916.	Gjennem- snitlig i treåret 1914—1916.
18,2	18,3	18,5	1,76	1,75	1,83	2,01	2,02	2,08	2,04
18,1	18,4	18,7	1,77	1,75	1,86	1,94	1,92	2,03	1,95
18,2	18,2	18,4	1,75	1,75	1,81	2,04	2,07	2,12	2,08
18,4	18,4	18,3	1,73	1,64	1,74	1,93	1,84	1,91	1,89
16,8	18,0	16,3	1,66	1,70	1,57	1,68	1,73	1,54	1,65
13,3	14,5	15,2	1,19	1,28	1,36	1,27	1,40	1,49	1,39
15,7	16,7	15,5	1,46	1,57	1,42	1,58	1,74	1,64	1,65
15,2	13,1	13,3	1,43	1,25	1,40	1,68	1,42	1,54	1,55
16,2	18,1	17,7	1,53	1,73	1,66	1,70	1,98	1,93	1,87
11,2	12,7	14,3	1,05	1,27	1,32	1,17	1,38	1,48	1,34
20,1	18,7	17,4	1,78	1,68	1,54	2,11	1,98	1,81	1,97
17,4	15,7	16,8	1,89	1,91	1,92	2,17	2,07	2,08	2,10
18,4	17,1	15,4	2,04	1,66	1,70	2,40	2,07	1,92	2,10
17,6	17,9	18,7	1,51	1,65	1,78	1,88	1,91	2,07	1,95
16,5	14,3	17,2	1,53	1,40	1,69	1,87	1,67	2,02	1,85
17,3	18,8	20,3	1,94	1,92	2,11	1,97	1,99	2,16	2,04
19,2	19,3	17,9	1,96	1,97	1,97	2,34	2,38	2,26	2,33
19,4	19,7	19,5	2,13	2,10	2,23	2,33	2,26	2,43	2,34
22,2	24,3	24,3	2,47	2,60	2,87	2,75	3,06	3,28	3,03
19,7	22,0	20,9	2,10	2,34	2,32	2,51	2,80	2,62	2,64
24,1	21,9	23,9	2,18	1,91	2,07	2,66	2,41	2,79	2,62
23,5	20,1	22,6	1,97	1,55	1,81	2,52	2,13	2,33	2,33
25,7	28,4	26,0	2,22	2,82	2,78	3,88	4,22	3,86	3,82
18,1	18,5	18,9	1,78	1,72	1,83	1,94	1,88	1,98	1,93
18,0	18,3	18,6	1,76	1,79	1,89	1,95	1,95	2,07	1,99

Ved kurset for sanitetsofficerer blev en podet kalv og vaccinationsteknikken demonstrert. Efter anmodning har man hvert kvartal tilstillet Jennerinstituttet i London en del vaccine til kalvevaccination. Der er mottat beretning om, at lymfen har været særdeles virksom, og som gave fra instituttet har man faat tilsendt nogen liter neutral glycerin, som man ellers ikke hadde hat anledning til

Antallet av syke, som behandlede for lungetuberkulose

Le nombre des malades, souffrant de tuberculose pulmonaire,

Tabel XVI. Amter.	Tilbakeiggende fra det forrige aar.			Indkomne.			Tilsammen behandlede.		
	Tils.	Md.	Kv.	Tils.	Md.	Kv.	Tils.	Md.	Kv.
Kristiania:									
Bellevue pleiehjem (kun for kvinder) .	36	-	36	32	-	32	68	-	68
Akershus amt:									
Grefsen folkesanatorium (N. K. S.)...	115	55	60	346	153	193	461	208	253
— nye sanatorium (Dr. Mjøen)...	62	27	35	208	82	126	270	109	161
N. K. S. pleiehjem, Haugen pr. Grorud	16	-	16	43	-	43	59	-	59
Fru Marie Plahtes Minde	10	-	10	27	11	16	37	11	26
Glittre sanatorium	53	24	29	117	59	53	165	83	82
Jesseim tuberkulosehjem	19	10	9	38	17	21	57	27	30
Nes —	6	2	4	4	-	4	10	2	8
Follo ¹⁾ —	-	»	-	13	7	6	13	7	6
Smaalenenes amt:									
Mysen tuberkulosehjem	20	14	6	30	14	16	50	28	22
Buskerud amt:									
Drammen tuberkulosehjem	24	uopgit		38	uopgit		62	uopgit	
Røken kommunale sykehus ²⁾	13	8	5	15	4	11	28	12	16
Gifstad tuberkulosehjem (Lier)	21	10	11	20	11	9	41	21	20
Modum — paa Brevik	18	10	8	25	8	17	43	18	25
Trogstad —	28	19	9	38	22	16	66	41	25
Jarlsberg og Larvik amt:									
Tønsberg tuberkulosehjem	13	6	7	18	7	11	31	13	18
Sem — (Grande)	19	9	10	26	12	14	45	21	24
Hedemarkens amt:									
Eidskogen tuberkulosehjem	7	4	3	8	4	4	15	8	7
Løiten sykehjem	10	4	6	11	6	5	21	10	11
Finsal —	12	6	6	25	14	11	37	20	17
Furnes —	2	2	-	8	2	6	10	4	6
Valseth —	4	4	-	7	3	4	11	7	4
Elverum tuberkulosehjem	19	14	5	11	6	5	30	20	10
Storelvdalens —	1	1	-	13	9	4	14	10	4
Mesnaliens kursted	41	23	18	76	41	35	117	64	53
Trysil tuberkulosehjem	4	2	2	7	3	4	11	5	6
Kristians amt:									
Amtssykehusets tuberkuloseavdeling (Lillehammer)	16	9	7	23	12	11	39	21	18
Lillehammer tuberkulosehjem	16	9	7	55	16	39	71	25	46
Søndre Lands —	14	5	9	17	8	9	31	13	18
Granheim sanatorium	35	17	18	87	49	38	122	66	56
Kornhaug —	32	15	17	69	32	37	101	47	54
Bratsberg amt:									
Høgaas tuberkulosehjem	21	15	6	21	10	11	42	25	17
Furulund —	20	10	10	39	20	19	59	30	29
Solbakken —	17	9	8	27	10	17	44	19	25
Granlien —	16	8	8	14	5	9	30	13	17
Nedenes amt:									
Egra tuberkulosehjem	20	13	7	14	9	5	34	22	12

¹⁾ Hjemmet aapnedes for drift i august 1916. ²⁾ Sykehuset brændte kort før aarets

paa nedenfor anførte sanatorier og pleiehjem i 1916.

traités aux sanatoriums et hôpitaux speciaux dans 1916.

Utgaaat.						Tilbake­liggende ved aarets slutning.			Gjennem­snitlig daglig belæg.	Kurpenger pr. dag. Kr.	Antal syke­pladser ialt.
Levende.			Døde.			Tils.	Md.	Kv.			
Tils.	Md.	Kv.	Tils.	Md.	Kv.						
22	-	22	22	-	22	24	-	24	uopgit	1,60	40
328	151	177	1	-	1	132	57	75	132	3,00—3,10	136
203	79	124	4	1	3	63	29	34	62	?	63
37	-	37	5	-	5	17	-	17	20	2,75	20 à 22
17	4	13	8	3	5	12	4	8	18	3,00	18
110	53	57	2	1	1	53	29	24	52,86	3,49	53
26	11	15	13	9	4	18	7	11	19,5	2,50	20
-	-	-	4	1	3	6	1	5	5,65	2,00	10
4	4	-	1	-	1	8	3	5	8	2,50	10
17	11	6	18	7	11	15	10	5	18	2,00	20
23	uopgit		14	uopgit		25	uopgit		25	2,50	25
22	8	14	6	4	2	-	-	-	-	-	-
17	8	9	4	1	3	20	12	8	21	2,17—2,65	21
14	4	10	12	7	5	17	7	10	19	2,50	21
24	15	9	15	9	6	27	17	10	27	2,50—3,00	34—38
12	6	6	6	3	3	13	4	9	18	1,00—1,50	15
12	5	7	10	6	4	23	10	13	20	2,50—2,75	23
6	1	5	4	3	1	5	4	1	?	1,75	10
4	3	1	4	4	-	13	3	10	12	2,50	13
14	8	6	9	3	6	14	9	5	15	2,50—3,00	16
5	2	3	1	-	1	4	2	2	3,55	2,50	6
1	-	1	3	2	1	7	5	2	5,8	2,50	13
3	1	2	11	5	6	16	14	2	16	1,80—2,00	15 à 16
-	-	-	6	4	2	8	6	2	8	2,80	8
73	35	38	3	3	-	41	26	15	38	5,00—8,00 +15 % tillæg fra 1/7 1916	39
6	3	3	3	1	2	2	1	1	5	1,50	5
13	6	7	11	7	4	15	8	7	ca. 20	1,50	20
47	19	28	4	1	3	20	5	15	15,8	2,50—3,00	19
18	10	8	4	1	3	9	2	7	12,6	2,75—3,25	13
76	45	31	1	1	-	45	20	25	40	5,00 à 6,00	42
61	26	35	4	3	1	36	18	18	36,6	6,00 à 7,00	37
10	8	2	9	3	6	23	14	9	22	2,75—3,00	22
32	16	16	8	3	5	19	11	8	20,9	2,75—3,00	21
21	8	13	9	4	5	14	7	7	17	2,25	18
13	4	9	5	1	4	12	8	4	15	3,00	16
8	7	1	10	7	3	16	8	8	19,3	1,85—2,50	25

utgang.

Antallet av syke, som behandlede for lungetuberkulose

Tabel XVI (forts.). Amter.	Tilbakeleggende fra det forrige aar.			Indkomne.			Tilsammen behandlede.		
	Tils.	Md.	Kv.	Tils.	Md.	Kv.	Tils.	Md.	Kv.
Lister og Mandal amt:									
Solvang tuberkulosehjem.....	28	13	15	34	17	17	62	30	32
Solhøgda —	8	3	5	30	18	12	38	21	17
Stavanger amt:									
Ramsvig tuberkulosehjem ¹⁾	-	-	-	12	4	8	12	4	8
Førre —	12	8	4	23	10	13	35	18	17
Nerstrand —	4	2	2	25	8	17	29	10	19
Søndre Bergenhus amt:									
Ekely tuberkulosehjem (pr. Valen) ...	17	8	9	30	14	16	47	22	25
Fagerlid —	14	3	11	15	6	9	29	9	20
Bjerkeli —	17	6	11	20	10	10	37	16	21
Nordre Bergenhus amt:									
Lærdal pleiehjem	6	2	4	8	2	6	14	4	10
Lyster sanatorium	118	57	51	361	209	151	469	266	203
Askvold tuberkulosehjem	5	2	3	15	9	6	20	11	9
Romsdals amt:									
Volda tuberkulosehjem	12	6	6	10	3	7	22	9	13
Reknes sanatorium	65	36	29	263	144	119	328	180	148
Vestnes tuberkulosehjem	16	10	6	26	9	17	42	19	23
Vonheim — i Tingvold ..	31	12	19	48	20	28	79	32	47
Søndre Trondhjems amt:									
Røros tuberkulosehjem	6	1	5	13	8	5	19	9	10
Opdals sykehjem	7	4	3	10	3	7	17	7	10
Meldalens —	17	uopgit		32	uopgit		49	uopgit	
Orkedalens —	22	12	10	34	21	13	56	33	23
Melhus tuberkulosehjem	15	6	9	22	8	14	37	14	23
Nordre Trondhjems amt:									
Hegre tuberkulosehjem	11	5	6	23	10	13	34	15	19
Værdalen —	17	8	9	20	13	7	37	21	16
Stenkjær —	8	5	3	10	4	6	18	9	9
Namsos —	9	4	5	12	6	8	23	10	13
Nordlands amt:									
Brønnøy tuberkulosehjem ²⁾	-	-	-	7	3	4	7	3	4
Vefsen —	7	5	2	33	12	21	40	17	23
Rødvik — (Fauske) ..	25	13	12	20	9	11	45	22	23
Fredly — (Tysfjord) ..	3	1	2	5	1	4	8	2	6
Narvik —	26	10	16	23	16	7	49	26	23
Vaagan —	14	6	8	13	9	4	27	15	12
Ekern — (Hadsel) ..	14	6	8	15	5	10	29	11	18
Sortland —	15	7	8	19	7	12	34	14	20
Tromsø amt:									
Tromsø tuberkulosehjem	29	8	21	42	25	17	71	33	38
Ibbestad —	10	6	4	8	6	2	18	12	6
Maalselven —	10	4	6	20	13	7	30	17	13
Lyngen —	7	3	4	13	9	4	20	12	8
Finmarkens amt:									
Tanagaard tuberkulosehjem	14	7	7	24	13	11	38	20	18

¹⁾ Aapnet for drift i december 1916. ²⁾ Aapnet for drift den 15de september 1916.

paa nedenfor anførte sanatorier og pleiehjem i 1916.

Utgaaet.						Tilbake­liggende ved aarets slutning.			Gjennem­snitlig daglig belæg.	Kurpenger pr. dag. Kr.	Antal syke­pladser ialt.
Levende.			Døde.								
Tils.	Md.	Kv.	Tils.	Md.	Kv.	Tils.	Md.	Kv.			
43	uopgit		7	uopgit		12	?	?	uopgit	uopgit	35
21	12	9	9	5	4	8	4	4	12,3	2,00	16
-	-	-	-	-	-	12	4	8	-	3,00	30
12	9	3	6	1	5	17	8	9	15	2,50	17
18	5	13	3	3	-	8	2	6	0,08 ?	1,65	14
24	14	10	6	3	3	17	5	12	18,4	uopgit	21
7	1	6	10	3	7	12	5	7	12,17	2,50	14
10	5	5	7	3	4	20	8	12	19	1,20—2,00	21
2	1	1	5	1	4	7	2	5	7	1,50—2,00	9
366	?	?	3	?	?	100	55	45	112,9	-	115
8	2	6	4	3	1	8	6	2	7,46	1,50—2,00	10
5	1	4	5	2	3	12	6	6	11,3	uopgit	10 à 12
263	142	121	ingen			65	38	37	65,9	-	85
9	5	4	16	6	10	17	8	9	17	2,00	17
32	14	18	12	8	4	35	10	25	34,5	2,00	39
5	3	2	8	2	6	6	4	2	5,56	1,50—2,00	18
7	2	5	3	2	1	7	3	4	7	2,00	7 à 8
18	uopgit		10	uopgit		21	uopgit		19,6	1,75—2,25	20
16	11	5	17	8	8	23	13	10	22	1,75—2,25	22
12	5	7	7	2	5	18	7	11	16,32	2,00—2,50	18
11	4	7	9	4	5	14	7	7	13	1,90—2,60	14
7	2	5	15	7	8	15	12	3	15,37	1,90	17
2	1	1	6	2	4	10	6	4	11,12	2,50	15
5	2	3	10	5	5	8	3	5	8,7	1,90	10
-	-	-	-	-	-	7	3	4	4,5	3,00	14
14	5	9	18	9	9	8	3	5	10,6	2,50—3,00	14
5	1	4	11	6	5	29	15	14	26	2,50	29
4	-	4	-	-	-	4	2	2	4,18	1,50—2,00	4
11	6	5	18	9	9	20	11	9	25	2,50	34
15	9	6	4	3	1	8	3	5	5	3,00	15
6	2	4	9	2	7	19	7	7	14	3,00	18
15	7	8	7	3	4	12	4	8	13,4	2,30	20
23	13	10	18	3	15	30	17	13	29,25	2,50	39
4	2	2	5	4	1	9	6	3	9,93	1,60	11
12	9	3	10	3	7	8	5	3	?	1,60—2,20	13
3	2	1	7	4	3	10	6	4	9,8	1,50	14
13	10	3	9	3	6	16	7	9	15,1	1,20	18

Antallet av sindssyke forpleiet med statsbidrag efter lov av
og kom-

Le nombre des aliénés, dont l'entretien est partiellement à la charge de l'état
de l'état et des

	Tabel XVII. Amter.	Antal sindssyke.		Utgifter. Kr.
		Ialt.	Derav paa asyl.	
I.	Kristiania.....	1018	703	580 584,17
II.	Akershus amt	291	234	160 747,02
	Byer	4	2	2 178,68
	Bygder.....	287	232	158 568,34
III.	Smaalenenes amt.....	362	249	185 296,34
	Byer	120	82	60 298,09
	Bygder	242	167	124 998,25
IV.	Buskerud amt	287	87	118 531,19
	Byer	82	26	37 066,29
	Bygder.....	205	61	81 464,90
V.	Jarlsberg og Larvik amt ...	340	90	142 489,38
	Byer	106	23	42 908,68
	Bygder.....	234	67	99 580,70
VI.	Hedemarkens amt	434	259	202 148,91
	Byer	22	11	9 031,82
	Bygder	412	248	193 117,09
VII.	Kristians amt.....	288	224	144 509,06
	Byer	16	11	8 893,06
	Bygder.....	272	213	135 616,00
VIII.	Bratsberg amt	418	232	187 456,46
	Byer	97	33	39 678,65
	Bygder.....	321	199	147 777,81
IX.	Nedenes amt.....	340	151	80 695,12
	Byer	98	38	42 112,19
	Bygder.....	242	113	38 582,93
X.	Lister og Mandal amt	387	189	189 736,24
	Byer	105	58	51 145,44
	Bygder.....	282	131	138 590,80

²⁷/₆ 1891 og de samlede udgifter ved deres forpleining for stat muner.

d'après la loi du ²⁷/₆ 1891 et le total de l'entretien de ces aliénés (les frais communes ensemble).

	Amter.	Antal sindssyke.		Utgifter. Kr.
		Ialt.	Derav paa asyl.	
XI.	Stavanger amt	511	253	220 803,50
	Byer	195	109	90 774,98
	Bygder.....	316	144	130 028,52
XII.	Søndre Bergenhus amt....	407	232	182 603,59
XIII.	Bergen.....	337	271	183 743,72
XIV.	Nordre Bergenhus amt....	243	114	91 060,55
	By	-	-	-
	Bygder.....	243	114	91 060,55
XV.	Romsdals amt	370	217	184 513,90
	Byer	96	65	41 546,62
	Bygder.....	274	152	142 967,28
XVI.	Søndre Trondhjems amt...	454	258	184 910,33
	By	180	119	78 108,17
	Bygder.....	274	139	106 802,16
XVII.	Nordre Trondhjems amt...	231	89	91 532,55
	Byer	23	10	10 108,07
	Bygder.....	208	79	81 424,48
XVIII.	Nordlands amt.....	361	197	146 707,53
	Byer	23	15	9 736,00
	Bygder.....	338	182	136 971,53
XIX.	Tromsø amt	219	126	88 302,43
	Byer	27	24	14 322,14
	Bygder.....	192	102	73 980,29
XX.	Finmarkens amt	130	71	50 087,79
	Byer	27	18	12 620,18
	Bygder.....	103	53	37 467,61
	I hele riket	7 428	4 246	3 416 459,78
	Byer	2 576	1 618	1 314 856,95
	Bygder.....	4 852	2 628	2 101 602,83

Utdrag av jormødrenes bøker.
Extrait des registres des sages-femmes.

54*

1916.

Tabel XVIII.		Barselkvinder.							Barn.								
		Sum.	Derav :						Sum.	Derav :							
			Førstefødende.	Flerfødende.	Uopgit.	Gifte.	Ugifte.	Uopgit.		Mandkjøn.	Kvindekjøn.	Uopgit.	Levende.		Død-fødte.		Uopgit.
													Md.	Kv.	Md.	Kv.	
Riket	54037	13353	40547	137	50296	3635	106	54815	28309	26454	52	26276	24878	1050	784	1827	
Byer.....	17952	5209	12743		16213	1729	10	18191	9325	8865	1	8226	8017	384	317	1247	
Bygder	36085	8144	27804	137	34083	1906	96	36624	18984	17589	51	18050	16861	666	467	580	
Amter :																	
1. Kristiania	5455	2005	3450	-	4641	814	-	5520	2839	2681	-	2683	2555	156	126	-	
2. Akershus	3030	662	2281	87	2860	152	18	3077	1588	1489	-	1524	1435	64	41	13	
3. Smaalenene	3537	867	2670	-	3324	186	27	3589	1854	1703	32	1793	1654	61	49	32	
4. Buskerud	2962	638	2324	-	2827	135	-	3004	1553	1449	2	1481	1402	70	45	6	
5. Jarlsberg og Larvik	2671	673	1998	-	2564	107	-	2710	1362	1348	-	1311	1306	51	42	-	
6. Hedemarken	3347	709	2638	-	3017	280	50	3406	1737	1661	8	1686	1624	49	37	10	
7. Kristians	2525	662	1863	-	2404	111	10	2563	1320	1243	-	1275	1208	41	34	5	
8. Bratsberg	2752	666	2086	-	2639	113	-	2773	1461	1312	-	1375	1262	59	26	51	
9. Nedenes	1453	287	1166	-	1421	32	-	1472	732	739	1	703	715	29	24	1	
10. Lister og Mandal	1606	315	1291	-	1563	43	-	1629	826	803	-	796	777	36	26	-	
11. Stavanger	3968	880	3088	-	3832	136	-	4009	2133	1876	-	1416	1275	43	30 ¹⁾	1245	
12. Søndre Bergenhus	3076	685	2391	-	3004	72	-	3125	1642	1483	-	1582	1447	60	34	2	
13. Bergen	2157	593	1562	-	2022	135	-	2184	1112	1071	1	1043	1060	28	52	1	
14. Nordre Bergenhus	1577	332	1245	-	1524	53	-	1599	805	794	-	783	777	23	16	-	
15. Romsdal	3340	836	2504	-	3166	174	-	3406	1767	1637	2	1706	1590	61	47	2	
16. Søndre Trondhjem	3662	908	2707	47	3213	449	-	3716	1897	1819	-	1672	1612	78	53 ²⁾	301	
17. Nordre —	1647	351	1296	-	1550	97	-	1678	875	800	3	847	776	28	24	3	
18. Nordland	2632	610	2019	3	2320	312	-	2666	1414	1249	3	1274	1148	54	36	154	
19. Tromsø	1711	465	1245	-	1565	146	-	1739	881	858	-	844	836	36	22	1	
20. Finmarken	929	208	721	-	840	88	1	950	511	439	-	488	419	23	20	-	

¹⁾ Av disse var 1206 levende og 39 dødfødte, men kjønn ikke opgit; alle fra Stavanger by. ²⁾ Av disse var 295 levende og 6 dødfødte.

Utdrag av jormødrenes bøker.
Extrait des registres des sages-femmes.

Tabel XVIII (forts.).	Barn (forts.).																	Tvillingfødsler.	Trillingfødsler.
	Fosterleier:					Fødselen fuldendt ved				Av fostrene var:									
	Isseleie.	Ansigtseleie.	Sæte- eller fotleie.	Tverleie.	Andet eller uopgitt leie.	tang.	vending.	uttrækning.	efterbyrdsoperationer.	Aborter (født i 5te, 6te og 7de kalendermaaned).		Ufuld- baarne (født i 8de kalendermaaned).		Fuldbaarne (født efter 8de kalendermaaned).		Uopgit.			
										Md.	Kv.	Md.	Kv.	Md.	Kv.				
Riket	51473	227	1608	257	1250	62	120	233	304	263	192	602	504	26230	24783	2241	762	8	
Byer.....	17286	54	598	74	179	-	21	31	39	136	97	205	181	8147	7967	1458	235	2	
Bygder	34187	173	1010	183	1071	62	99	202	265	127	95	397	323	18083	16816	783	527	6	
Amter:																			
1. Kristiania.....	5236	10	226	26	27	-	-	-	-	54	46	95	73	2690	2562	-	65	-	
2. Akershus	2856	19	96	16	90	11	7	13	12	16	14	45	39	1521	1434	8	47	-	
3. Smaalenene.....	3293	10	104	18	164	-	10	18	18	21	10	39	33	1794	1660	32	52	-	
4. Buskerud	2823	14	77	17	73	1	6	11	19	15	14	47	30	1455	1366	77	40	1	
5. Jarlsberg og Larvik	2578	13	74	11	34	-	3	14	9	8	13	23	20	1331	1315	-	39	-	
6. Hedemarken.....	3114	15	80	23	174	3	11	13	28	7	10	52	29	1678	1622	8	55	2	
7. Kristians.....	2367	18	68	11	99	1	11	18	26	15	8	29	22	1276	1213	-	38	-	
8. Bratsberg	2653	15	77	8	20	2	4	13	8	15	3	32	15	1265	1180	263	21	-	
9. Nedenes.....	1422	4	32	6	8	1	2	5	9	7	2	15	17	710	720	1	17	1	
10. Lister og Mandal	1529	5	54	12	29	-	12	7	11	9	9	25	8	792	786	-	23	-	
11. Stavanger.....	3797	14	94	21	83	3	6	11	15	8	3	14	17	1436	1285 ¹⁾	1246	41	-	
12. Søndre Bergenhus	2901	19	98	16	91	10	6	30	22	12	4	29	21	1601	1458	-	49	-	
13. Bergen	2104	2	51	3	24	-	1	-	2	9	11	3	10	1059	1091	1	25	1	
14. Nordre Bergenhus	1461	9	48	9	72	2	5	22	28	2	1	6	9	797	684	-	22	-	
15. Romsdal	3224	13	93	14	62	17	14	16	32	14	12	32	38	1720	1587	3	64	1	
16. Søndre Trondhjem	3479	13	129	22	73	-	-	-	-	26	18	42	40	1682	1607 ²⁾	301	54	-	
17. Nordre —	1598	10	46	7	17	2	4	12	20	3	1	15	21	857	778	3	31	-	
18. Nordland.....	2524	11	69	9	53	4	7	17	24	8	6	28	32	1259	1111	222	34	-	
19. Tromsø	1623	9	58	11	38	5	7	11	8	9	2	15	17	817	803	76	28	-	
20. Finmarken	891	4	34	2	19	-	4	2	13	5	5	16	13	490	421	-	17	2	

¹⁾ Blandt disse var 15 aborter, 26 ufuldbaarne og 1204 fuldbaarne, men kjøen ikke opgit; alle fra Stavanger by. ²⁾ Av disse var 1 abort, 10 ufuldbaarne og 290 fuldbaarne.

Av lægerne utførte
Opérations obstétricales

Tabel XIX.		Barsel- kvinder.	Opera- tioner.	Forhold i pct.	Tangfor- løsning.
Riket		66 458	2 631	4,0	2 014
Amter:					
1.	Kristiania.....	5 625	²⁾ 609	10,8	487
2.	Akershus	3 406	97	2,7	80
3.	Smaalenene.....	4 047	303	7,5	249
4.	Buskerud	3 454	103	3,0	82
5.	Jarlsberg og Larvik	2 907	135	4,6	105
6.	Hedemarken.....	4 149	88	2,1	66
7.	Kristians	3 061	87	2,8	64
8.	Bratsberg.....	3 534	103	2,9	81
9.	Nedenes	1 715	59	3,4	43
10.	Lister og Mandal	1 922	64	3,3	36
11.	Stavanger	4 446	183	4,1	123
12.	Søndre Bergenhus	3 801	86	2,3	63
13.	Bergen	2 333	211	9,0	148
14.	Nordre Bergenhus	2 034	49	2,4	37
15.	Romsdal	3 910	104	2,7	85
16.	Søndre Trondhjem	4 327	³⁾ 125	2,9	95
17.	Nordre —	2 106	61	2,9	47
18.	Nordland	5 133	78	1,5	59
19.	Tromsø.....	2 842	57	2,0	45
20.	Finmarken	1 706	29	1,7	19

¹⁾ Som indikation er opgit tuberkulose 9, nefrit etc. 5, hyperemesis 3, pyelit 1, myoma medtat en repositio uteri efter inversion.

at skaffe sig paa grund av krigen. Man har som følge av den politiske situation stadig hat et oparbeidet lager paa over 100 000 portioner vaccine. Til militære revakinationer er i dette aar utsendt 23 263 portioner vaccine; der er indberettet om 15 437 podninger med en anslagsprocent av 57.

Forøvrig indkom der i 1916 ialt 1 274 rekvisitioner paa 105 895 portioner vaccine, og der ekspedertes i 1 351 sendinger vaccine i 12 208 rør til 105 023 personer. — Om resultaterne av podningen foreligger hittil beretning om 38 609 1ste gangs vaksinationer og 15 374 revaksinationer med henholdsvis 95,4 pct. og 59,3 pct. anslag.

Instituttet kunde iaar feire sit 25-aarige jubilæum.

Tabel XXVIII gir oplysning om tallet paa utførte **retsmedicinske** forretninger i 1916 efter opgave fra den retsmedicinske kommission.

Obstetriciske operationer.
Gjorte af lægerne.

Vending.	Ud- trækning.	Partus præma- turus arti- ficialis.	Hystero- tomi. Keiser- snit.	Per- foration.	Embry- otomi. Decapi- tation.	Efter- byrds- operation.	Abortus provo- catus. ¹⁾
197	145	40	13	30	7	163	20
34	32	14	8	7	-	25	1
10	-	-	-	-	-	7	-
21	14	2	-	-	-	16	1
10	6	-	-	3	-	2	-
12	5	1	-	-	-	10	2
9	5	1	-	1	1	5	-
6	4	-	-	3	-	10	-
12	4	-	-	1	-	5	-
6	1	2	-	1	-	6	-
5	9	4	1	1	1	5	2
16	14	3	-	1	-	20	6
7	9	1	-	-	-	6	-
15	23	6	3	-	1	14	1
3	3	-	-	3	-	3	-
8	3	2	-	1	1	4	-
11	5	2	1	3	-	6	1
3	2	-	-	3	3	3	-
3	3	1	-	2	-	6	4
5	2	1	-	-	-	3	1
1	1	-	-	-	-	7	1

Heri 1 og truende sindssygdhed 1. ²⁾ Heri ogsaa medtaget en episiotomi. ³⁾ Heri ogsaa

Sykehus. Statsanstalter. Rikshospitalet i Kristiania, 3 stiftelser for spedalske (2 i Bergen og en i Strinden ved Trondhjem), 4 sanatorier for tuberkulose (1 ved Molde, 1 i Lyster, 1 i Sætersdalen og 1 i Saltdalen), 3 militære sygehuse (garnisonssykehuset i Kristiania, Karl Johansværns sykehus i Horten og det militære sykehus i Fredrikstad). Under statens styre hører fremdeles vaarsildavgiftsfondets sykehus ved Haugesund og Florø, foruten 3 mindre sygehuse, som kun bruges under fisket (Skudenes, Aakre og Kalvaag). Staten yder bidrag til kysthospitalet for skrofulose børn ved Fredriksværn og i Hageviken ved Bergen. Av amtssykehus findes et eller flere i de fleste amter, i det hele 17. I Tromsø stift tilhører disse vedkommende amters medicinalfond; under dette hører desuten en del mindre sykehuse, av hvilke de fleste alene er aapne i fisketiden. I de fleste byer og enkelte landdistrikter findes kommunale sykehuse tildels i for-

Obstetriciske operationers utfald for mødre og barn.
Résultats des opérations obstétricales pour les mères et pour les enfants.

Tabel XX.		Mødre ¹⁾ .				Barn.			
Operation.	Samlet antal opera- tioner.	Utfaldet er opgit for	Derav døde ²⁾ .	Forhold i pct.		Utfaldet er opgit for	Derav var død- fødte.	Forhold i pct.	
				i 1915.	i 1916.			i 1915.	i 1916.
Tangforløsning	2014	1993	12	0,5	0,6	2014	97	5,6	4,8
Vending	197	191	6	5,2	3,1	197	71	32,7	36,0
Uttækning ved bæk- kenendeleie	145	142	-	0,6	-	145	33	23,0	22,8
Partus præmaturus artificialis	40	40	3	4,5	7,5	40	13	31,8	32,5
Hysterotomi	13	13	5	28,0	38,4	14	3	40,0	21,4
Perforation	30	30	3	2,9	10,0	-	-	-	-
Embryotomi; decapi- tation	7	7	1	-	14,3	-	-	-	-
Efterbyrdsoperation .	163	163	6	0,6	3,7	-	-	-	-
Abortus provocatus .	20	20	-	-	-	-	-	-	-

¹⁾ Hvor begge tvillinger er forløst ved kunsthjælp, er utfaldet for moren som regel opført ved den paa anden tvilling utførte operation. (Se tabel XXI). ²⁾ Døds-
aarsakene sees av tabel X.

bindelse med epidemilasaretter. Av andre sykehus kan videre nævnes diakonisse-
anstaltens og diakonhjemmets samt Vor Frue hospital (katolsk) i eller ved
Kristiania, flere private klinikker i Kristiania, Bergen og andre byer og nogen
av den katolske mission oprettede mindre sykehus. Ved landsfængslerne var ind-
rettet sykeavdelinger, og ved forskjellige fattighus, et par bergverk etc. findes
større eller mindre sykelokaler.

Om tallet paa de paa sykehus behandlede syke se tabel XXXIII (side 86*
og flg.).

Der var 3 **fødselsstiftelser** i virksomhet, 1 i Kristiania og 1 i Bergen,
begge tilhørende staten og begge forbundet med jørmorskoler. Desuten 1 i Trond-
hjem («Erik Dahls stiftelse»). Til kvindekliniken i Kristiania er knyttet en av-
deling for kvindesygdomme.

Tallet paa **sindssykeasyler** var ved aarets utgang 21, nemlig 4 stats-
asyler, 2 til milde stiftelser knyttede asyler, 12 kommunale og amtskommunale
asyler, 3 private asyler og kriminalasylet i Trondhjem.

Med hensyn til sundhetstilstanden ved rikets **landsfængsler** henvises til
den trykte beretning om disse.

Riket var delt i 286 lægedistrikter, hvorav 9 stadsfysikater og 16
stadslægedistrikter. Desuten i Finmarkens amt en distriktslægestilling uten fast
distrikt; denne stilling var dette aar ikke besat

Medicinalpersonale. 37 læger utgik i aarets løp fra universitetet.
Ifølge den officielle lægefortegnelse for 1916 og dennes tillæg var, efter fradrag
av 9 som døde i aarets sidste maaneder, tallet paa autoriserte læger ved aarets

Tvillingfødsler med kunstig forløsning A) av begge tvillinger, B) av en tvilling.

Jumeaux nés après des opérations obstétricales A) sur tous les deux B) sur l'un des deux.

Tabel XXI. Operation. ¹⁾	Utfaldet for							
	mødre.		1ste tvilling.		uopgit hvilken tvilling.		2den tvilling.	
	Lev.	Død.	Lev.	Dødf.	Lev.	Dødf.	Lev.	Dødf.
A. Begge tvillinger.								
Tang paa begge tvillinger	9	-	9	-	8	1	-	-
Tang paa første, vending paa anden tvilling.....	12	-	12	-	12	-	-	-
Vending paa begge tvillinger.....	3	-	2	1	1	2	-	-
Vending paa første, tang paa anden tvilling.....	2	-	2	-	2	-	-	-
Vending paa første, uttrækning paa anden tvilling	1	-	1	-	1	-	-	-
Uttrækning paa begge tvillinger..	2	-	-	1	-	1	1	1
Uttrækning paa første, vending paa anden tvilling	1	-	1	-	1	-	-	-
Tilsammen	30	-	27	2	25	4	1	1
			29		29		2	
B. En av tvillingerne.								
Tang	10	1	5	-	5	-	1	-
Vending.....	20	-	1	-	17	2	-	-
Uttrækning	1	-	-	-	-	1	-	-
Exvisceration	1	-	-	-	-	1	-	-
Decapitation.....	-	1	-	-	-	1	-	-
Tilsammen	32	2	6	-	22	5	1	-
	34		33					

¹⁾ Ved Kvindeklipnikken forekom 19 tvillingfødsler. Ved en av dem forløstes ved keisersnit; førstetvilling levede 16 dage, andentvilling dødfødt.

utgang 1 306, hvorav 51 kvindelige. 81 var bosat i utlandet. For 1 133 kjendtes opholdsstedet; 692 eller 61,1 pct. bodde i byerne og 441 eller 38,9 pct. i bygdene. For 92 var opholdsstedet ikke opgit. Av de i utlandet bosatte var 11 i forskjellige land i Europa, 55 i Nord-Amerika, 1 i Argentina, 6 i Asien (Kina), 1 i Australien og 1 paa Spitsbergen.

Av de her i landet bosatte var ifølge lægefortegnelsen og statskalenderen 16 professorer, 1 lærer i epidemiske sygdomme, 1 docent, 5 stipendiater, 2 pro-sektorer, den ene tillike sekretær ved det medicinske fakultet, og 3 amanuenser ved universitetet; 1 var medicinaldirektør, 1 kontorchef og 3 sekretærer i medicinaldirektoratet; 1 epidemi- og karantænelæge; 1 direktør for det civile veterinær-

Utfald av de obstetriciske operationer efter de forskjellige indikationer.

Résultats des accouchements A) par forceps, B) par version, C) par extraction, D) des accouchements prématurés artificiels, E) par opération césarienne, F) par perforation, G) par embryotomi, H) par avortement provoqué, — d'après les indications différentes.

Tabel XXII.		Mødre			Barn		
Indikation.	Ialt udførte operationer.	ilive.	døde.	uopg.	levende født.	dødfødt.	uopgitt utfald.
A. Tangforløsning.							
Risvækkelse, langsom fremgang etc.	1529	1507	5	-	1483	46	-
Trangt bækken	124	122	2	-	102	22	-
Barselkrampe (truende barselkr.; albuminuri)	57	53	3	-	49	8	-
Placenta prævia og blødning	4	4	-	-	4	-	-
Ueftergivelige fødselsdele	49	49	-	-	48	1	-
Truende livmorbristing	1	1	-	-	1	-	-
Blødning	2	2	-	-	2	-	-
Fare for moren (sygdom, utmattelse etc.)	31	30	1	-	30	1	-
Forhodeleie (isseleie med panden fortil)	53	52	1	-	51	2	-
Skakt hodeleie	5	5	-	-	4	1	-
Ansigtsleie	7	7	-	-	6	1	-
Dyp tverstand	14	14	-	-	14	-	-
Stort fosterhode (hydrokefalisk hode)	4	4	-	-	2	2	-
Fremfald av navlesnor	13	12	-	-	6	7	-
Hydramnion	1	-	-	-	1	-	-
Fare for fosteret (daarlige fosterlyd)	109	109	-	-	101	8	-
Uopgitt indikation	11	10	-	-	10	1	-
Tilsammen	2014	1981	12	-	1914	100	-
		1993			2014		
B. Vending.							
Risvækkelse etc.	16	16	-	-	13	4	-
Trangt bækken	6	6	-	-	4	2	-
Barselkrampe etc.	6	5	-	-	3	3	-
Placenta prævia og blødning	33	28	5	-	8	25	-
Blødning	2	2	-	-	2	-	-
Skakt hodeleie	2	2	-	-	2	-	-
Tverleie	107	104	-	-	78	29	-
Fremfald av navlesnor	8	8	-	-	4	4	-
Fare for fosteret	3	2	-	-	3	-	-

Tabel XXII (forts.).	Indikation.	Ialt udførte opera- tioner.	Mødre			Barn		
			ilive.	døde.	uopg.	levende født.	dødfødt.	uopgitt utfald.

Tabel XXII (forts.).	Ialt utførte opera- tioner.	Mødre			Barn		
Indikation.		ilive.	døde.	uopg.	levende født.	dødfødt.	uopgitt utfald.
E. Hysterotomi (keisersnit).							
Trangt bækken.....	3	3	-	-	3	-	-
Barselkrampe	6	6	-	-	5	¹⁾ 2	-
Placenta prævia	2	2	-	-	2	-	-
Retroplacentært hematoma.....	1	-	1	-	-	1	-
Rigid mormund.....	1	-	1	-	1	-	-
Tilsammen	13	11	2	-	11	3	-
		13			14		
F. Perforation.							
Risvækkelse etc.....	2	2	-	-	-	-	-
Trangt bækken.....	17	15	2	-	-	-	-
Barselkrampe	2	2	-	-	-	-	-
Placenta prævia	1	1	-	-	-	-	-
Hydrokefalisk fosterhode	1	1	-	-	-	-	-
Kollaps	1	1	-	-	-	-	-
Invaliditet (lam i 3 aar)	1	1	-	-	-	-	-
Tverleie.....	4	3	1	-	-	-	-
Dødt foster.....	1	1	-	-	-	-	-
Tilsammen	30	27	3	-	-	-	-
		30					
G. Embryotomi. Decapitation.							
Tverleie.....	7	6	1	-	-	-	-
H. Abortus provocatus.							
Lungetuberkulose	9	9	-	-	-	-	-
Andre indikationer ²⁾	11	11	-	-	-	-	-
Tilsammen	20	20	-	-	-	-	-

1) Av disse en andentvilling.

2) Jfr. anm. paa tabel XX.

Fødte og døde.

Naissances et décès.

Tabel XXIII.	Fødte		Døde						
	levende.	død-fødte.	ialt	0—1 aar.	i 1ste døgn.	paa barsel-seng.	ved ulykkelige hændelser.	selvmord.	mord og drap.
Riket	66055	1350	34362	3937	439	129	842	113	16
Amter:									
1. Kristiania	5529	165	3511	417	51	9	73	17	5
2. Akershus	3394	72	1583	199	34	6	41	5	2
3. Smaalenene	4052	62	1925	256	33	6	64	11	-
4. Buskerud	3439	70	1724	218	31	8	50	4	-
5. Jarlsberg og Larvik ..	2898	59	1462	149	18	2	42	6	-
6. Hedemarken ..	4161	62	1812	218	22	10	34	16	1
7. Kristians	3052	57	1496	131	17	5	24	7	1
8. Bratsberg	3517	66	1437	187	28	8	36	5	-
9. Nedenes	1691	42	1070	85	11	2	24	1	-
10. Lister og Mandal ..	1900	47	1195	100	8	4	22	6	-
11. Stavanger	4396	86	2206	297	28	5	52	3	-
12. Søndre Bergenhus ..	3786	70	2001	205	27	11	60	2	-
13. Bergen	2301	50	1193	144	9	3	20	3	1
14. Nordre Bergenhus ..	2028	40	1284	78	7	3	30	2	1
15. Romsdal	3911	76	2193	225	32	16	60	3	2
16. Søndre Trondhjem ..	4295	93	2577	255	30	6	49	5	1
17. Nordre — ..	2096	46	1270	91	10	5	21	4	1
18. Nordland	5098	96	2412	294	24	10	67	7	-
19. Tromsø	2810	60	1153	168	7	2	36	6	1
20. Finnmarken	1701	31	858	220	12	8	37	-	-

væsen; 9 stadsfysici, 16 stadslæger, 199 distriktslæger¹⁾; 4 var direktører og 4 reservelæger ved statens sindssykeasyler; 1 læge ved kriminalasylet (tillike bestyrer av kommunalt sindssykeasyl), 24 læger ved kommunale eller private sindssykeasyler og 1 bestyrer ved Ørje kursted for alkoholister; 4 var direktører for tuberkulosesanatorier og 2 læger ved de 2 kysthospitaler for skrofuløse barn. 1 var direktør for abnormskolevæsenet, 1 chefsinspektør for fabriktilsynet og 1 bestyrer av den biologiske havstation i Drøbak. Ved Rikshospitalet var 1 direktør, 9 overlæger, 9 reservelæger og 6 assistenter ved enkelte hospitalsavdelinger og det patologisk-anatomiske institut, 1 bestyrer av Røntgeninstituttet. 1 overlæge for den tuberkuløse sygdom, 1 overlæge for den spedalske sygdom og 2 læger ved stiftelser for spedalske. 2 overlæger og 2 reservelæger ved de 2 fødsels-

¹⁾ Ved fortegnelsens utgivelse var ca. $\frac{1}{5}$ av distriktslægeembederne ubesat.

Fødte og døde i
Nombre des naissances et des décès

Tabel XXIV.	Byerne.					
	Fødte		Døde			
	levende.	død- fødte.	ialt.	0—1 aar.	i 1ste døgn.	paa barsel- seng
Riket	18908	445	10725	1419	139	27
Amter:						
1. Kristiania	5529	165	3511	417	51	9
2. Akershus	67	2	39	5	-	-
3. Smaalenene	1165	20	647	94	7	2
4. Buskerud	791	16	576	88	12	-
5. Jarlsberg og Larvik	1000	22	571	61	5	1
6. Hedemarken	189	4	98	8	-	1
7. Kristians	176	4	100	10	1	-
8. Bratsberg	1009	15	436	58	6	2
9. Nedenes	407	9	289	23	3	-
10. Lister og Mandal	527	8	385	33	2	-
11. Stavanger	1933	36	975	166	13	3
12. Søndre Bergenhus	-	-	-	-	-	-
13. Bergen	2301	50	1193	144	9	3
14. Nordre Bergenhus	42	1	22	-	-	-
15. Romsdal	954	27	458	87	9	1
16. Søndre Trondhjem	1494	42	793	111	12	1
17. Nordre —	149	4	121	7	2	1
18. Nordland	445	13	142	33	2	2
19. Tromsø	391	6	180	34	2	-
20. Finnmarken	339	1	189	40	3	1

stiftelser; 3 var læger ved landsfængsler og ca. 60 ved amtssykehus, kommunale eller andre sykehus (deriblandt flere distriktslæger); 1 var direktør for Kristiania bys sykehus, 2 var sundhetsinspektører, og 21 er opført som by- eller kommune-læger i byerne. 20 indehadde stillinger som amtslæger eller sindssykeinspek-tører, 63 andre læger end embedslæger var ordførere i helseraad.

I **armeens sanitet** var der 1 sanitetsoberst, 1 oberstløjtnant, 6 majorer, 37 kapteiner og 10 faste premierløjtnanter.

I **marinens sanitet** var der 1 kommandørkaptein, 6 kapteiner og 7 premierløjtnanter.

byerne og bygderne.

dans les villes et dans la campagne.

			Bygderne.								
			Fødte		Døde						
ved ulyk- kelige hæn- delser.	selv- mord.	mord og drap.	levende.	død- fødte.	ialt.	0—1 aar.	i 1ste døgn.	paa bar- sel- seng.	ved ulykke- lige hændel- ser.	selv- mord.	mord og drap.
262	42	8	47147	905	23637	2518	300	102	580	71	8
73	17	5	-	-	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	3327	70	1544	194	34	6	41	5	2
25	4	-	2887	42	1278	162	26	4	39	7	-
20	1	-	2648	54	1148	130	19	8	30	3	-
17	3	-	1898	37	891	88	13	1	25	3	-
4	2	-	3972	58	1714	210	22	9	30	14	1
4	-	-	2876	53	1396	121	16	5	20	7	1
10	3	-	2508	51	1001	129	22	6	26	2	-
7	1	-	1284	33	781	62	8	2	17	-	-
7	3	-	1373	39	810	67	6	4	15	3	-
30	2	-	2463	50	1231	131	15	2	22	1	-
-	-	-	3786	70	2001	205	27	11	60	2	-
20	3	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	1986	39	1262	78	7	3	30	2	1
14	1	2	2957	49	1735	138	23	15	46	2	-
13	1	-	2801	51	1784	144	18	5	36	4	1
5	-	-	1947	42	1149	84	8	4	16	4	1
3	-	-	4653	83	2270	261	22	8	64	7	-
4	1	-	2419	54	973	134	5	2	32	5	1
6	-	-	1362	30	669	180	9	7	31	-	-

Av de i landet bosatte læger havde ca. 460 fast ansættelse, og 1 havde civilt embede udenfor lægestanden¹⁾.

Tallet paa **apoteke** og **filialapoteke** i virksomhet var 207, derav 35 med salgbart privilegium, 172 med personlig, derav 1 git Rikshospitalet som saadant. Filialapotekenes antal var 7, som er medregnet blandt apoteke med personlig privilegium.

Apotekenes og filialernes fordeling paa lægedistrik-

¹⁾ Flere læger havde mer end én stilling.

Procentforhold mellem de av lægerne opgivne dødsfald med kjendt
(byer og bygder) og i
Décès totaux par cause connue dans les

Amt.	Tabel XXV. Lægedistrikter.	Dødsfald			Amt.	Lægedistrikter.	Dødsfald		
		ialt.	meldt av læger.	pet.			ialt.	meldt av læger.	pet.
	Riket	34362	31168	90,7		Hof	255	237	92,9
	Byer	10725	10160	94,7		Larvik stadslæge- distrikt	157	137	87,3
	Bygder	23637	21008	88,8		Larvik lægedistrikt	344	332	96,5
I.	Kristiania	3511	3292	93,8					
II.	Akershus amt	1588	1675	105,7	VI.	Hedemarkens amt.	1812	1611	88,9
	Byer	39	32	82,1		Byer	98	70	71,4
	Bygder	1544	1643	106,4		Bygder	1714	1541	89,9
	Aker	728	900	123,6		Søndre Odalen	88	85	96,6
	Ullensaker	416	382	91,8		Nordre Odalen	53	52	98,1
	Høland	189	179	94,7		Eidskogen	86	96	111,6
	Follo	250	214	85,6		Vinger	82	-	-
						Brandval	44	16	36,5
						Grue	73	69	94,5
III.	Smaalenenes amt ..	1925	1826	94,8		Hamar stadslæge- distrikt	78	70	89,7
	Byer	647	633	97,8		Hedemarken læge- distrikt	559	515	92,1
	Bygder	1278	1193	93,4		Hof	41	42	102,4
	Eidsberg	277	273	98,6		Aasnes	78	79	101,3
	Moss stadslægedistr.	145	112	77,2		Vaaler	56	55	98,2
	— lægedistrikt ..	206	206	100,0		Elverum	134	127	94,8
	Fredrikstad stadsfys.	218	237	108,7		Trysil	94	90	95,7
	Sarpsborg	676	615	91,0		Engerdalen	12	13	108,3
	Fredrikshalds stads- lægedistrikt	179	192	107,3		Rendalen	129	112	86,8
	Hvaler	43	40	93,0		Tønsset	205	190	92,7
	Idd	181	151	83,4	VII.	Kristians amt	1496	1360	90,9
	Aremark					Byer	100	107	107,0
	Rødnes og Øymark }					Bygder	1396	1253	89,8
IV.	Buskerud amt	1724	1552	90,1		Hadeland og Land.	356	333	93,6
	Byer	576	518	90,0		Søndre Valdres	126	99	78,6
	Bygder	1148	1034	90,1		Nordre —	56	52	92,9
	Drammen stadsfysik.	385	364	94,5		Østre Slidre	32	30	93,8
	— lægedistr.	232	216	93,1		Toten	339	310	91,4
	Norderhov	227	221	97,4		Faaberg	233	222	95,3
	Aadalen	21	8	38,1		Ringebu	135	124	91,9
	Modum	420	347	82,6		Lom	137	131	95,6
	Nes	108	81	75,0		Lesje	82	59	72,0
	Aal	60	53	88,3					
	Kongsberg stads- lægedistrikt	129	119	92,2	VIII.	Bratsberg amt	1437	1261	87,8
	Sandsvær	61	57	93,4		Byer	436	396	90,8
	Rollag	48	86	106,1		Bygder	1001	865	86,4
	Nore	33				Skien stadsfysikat	145	157	107,6
						— lægedistrikt ..	383	377	98,4
V.	Jarlsb. og Larv. amt	1462	1398	95,6		Langesund stads- lægedistrikt	32	31	96,9
	Byer	571	521	91,2		Bamble	52	47	90,4
	Bygder	891	877	98,4		Kragerø stadslæge- distrikt	67	59	88,1
	Tønsberg stadslæge- distrikt	146	141	96,6		Skaata	99	56	56,6
	Tønsberg lægedistr.	424	422	99,5		Drangedal	58	53	91,4
	Horten stadslæge- distrikt	136	129	94,9		Hollen	167	131	78,4

¹⁾ Slaaes opgaverne fra Aker (317—428), Bærum (136—166) og Asker (96—112) herreder Paa Kristiania sindssykeasyli i Asker, Dikemark, døde 36 personer. ²⁾ Jfr. anm. under beret-

aarsak og de ialt indtrufne dødsfald inden riket og amterne
de enkelte lægedistrikter.

départements et dans les districts civils médicaux.

Tabel XXV (forts.).		Dødsfald					Dødsfald		
Amt.	Lægedistrikter.				Amt.	Lægedistrikter.			
		ialt.	meldt av læger.	pct.			ialt.	meldt av læger.	pct.
	Sauland	157	169	107,6		Egersund stadslæge-			
	Kviteseid	75	46	61,3		distrikt	71	74	104,2
	Nissedal	15	16	106,6		Egersund	107	102	95,3
	Laardal	33	17	51,5		Time	131	125	95,4
	Fyresdal	30	29	96,7		Sandnes	113	101	89,4
	Vinje	35	37	105,7		Stav. stadsfysikat ..	589	542	92,0
	Tinn	89	37	41,6		Stav. lægedistrikt ..	164	124	75,6
						Høgstfjord	61	45	73,8
						Finne	54	42	77,8
						Hjelmeland	62	50	80,6
						Nerstrand	49	43	87,8
						Sand	129	121	93,8
						Kopervik	188	186	99,0
						Skudenes	48	44	91,7
						Haugesund	369	300	81,3
IX.	Nedenes amt ²⁾	1070	1020	95,3					
	Byer	289	287	99,3					
	Bygder ²⁾	781	733	93,9					
	Risor stadslæge-								
	distrikt	43	44	102,3					
	Østre Nedenes	302	290	96,0					
	Arendal stadslæge-								
	distrikt	163	162	99,4					
	Vestre Nedenes	340	330	97,1					
	Birkenes ²⁾	43	38	88,4					
	Aamli	58	65	112,1					
	Evje	60	45	53,6					
	Vegusdal	24							
	Sætersdalen	28	46	82,1					
	Valle	28							
X.	Lister og Mand. amt ²⁾	1195	1092	91,4					
	Byer	385	377	97,9					
	Bygder ²⁾	810	715	88,3					
	Kristiansands stads-								
	fysikat	254	261	102,8					
	Oddernes	82	85	103,7					
	Vennesla	49	40	81,6					
	Søgne	41	29	70,7					
	Mandal stadslæge-								
	distrikt	64	60	93,8					
	Halsaa	74	75	101,4					
	Laudal	29	25	86,2					
	Bjelland	45	13	28,9					
	Undal	76	79	104,0					
	Lyngdal	77	75	97,4					
	Hægebostad	32	25	78,1					
	Farsund	60	49	81,7					
	Vanse	75	78	104,0					
	Kvinesdal	59	49	83,1					
	Flekkefjord	140	136	97,1					
	Siredalen	19	13	68,4					
XI.	Stavanger amt	2206	1959	88,8					
	Byer	975	893	91,6					
	Bygder	1231	1066	86,9					
	Sogndal	41	35	85,4					
	Lund	30	25	83,3					

sammen med opgaverne fra Kristiania by blir procentforholdet for disse kommuner tilsammen 98,5.
ningen for Nedenes amt.

Procentforhold mellem de av lægerne opgivne dødsfald med kjendt aarsak
de enkelte

Amt.	Tabel XXV (forts.) Lægedistrikter.	Dødsfald			Amt.	Lægedistrikter.	Dødsfald		
		ialt.	meldt av læger.	pet.			ialt.	meldt av læger.	pet.
	Vik	40	32	80,0		Rindalen	40	38	95,0
	Kirkebø	27	25	92,6		Nordre Nordmør ...	102	106	103,9
	Lavik	64	63	98,4		Edø	64	65	101,6
	Gulen	88	77	87,5		XVI. Søndre Trondhj. amt	2577	2319	90,0
	Gaular	57	51	89,5		By	793	791	99,7
	Fjaler	63	53	84,1		Bygder	1784	1528	85,7
	Askvold	31	35	112,9		Trondhj. stadsfysik.	793	791	99,7
	Indre Søndfjord ...	86	84	97,5		Strinden	249	170	68,3
	Bremanger	24	23	95,8		Selbu	99	82	82,8
	Kinn	101	96	95,0		Røros	119	140	117,6
	Naustdal	54	47	87,0		Singsaas	223	193	86,5
	Ytre Nordfjord ...	50	70	68,6		Støren			
	Selje	52	49	94,2		Melhus	59	48	81,4
	Daviken	52	49	94,2		Opdal	74	72	97,3
	Nordfjordeid	46	57	124,0		Orkedalen	309	240	77,7
	Indviken	94	83	88,3		Hevne	85	75	88,2
	Gloppen	93	78	83,9		Hitteren	172	156	90,7
	XV. Romsdals amt ...	2193	2087	95,2		Frøya			
	Byer	458	435	95,0		Ytre Fosen	146	110	75,3
	Bygder	1735	1652	95,2		Indre —	135	120	88,9
	Vannellen	82	77	93,9		Nordre —	114	122	107,0
	Sande					XVII. Nordre Trondhj. amt	1270	1149	90,5
	Herø	115	110	95,7		Byer	121	89	73,6
	Ulstein					Bygder	1149	1060	92,3
	Ørsten	110	96	87,3		Stjørdalen	197	191	97,0
	Volden					Frosta	90	86	95,6
	Hjørundfjord	36	34	94,4		Leksviken			
	Østre Søndmør ...	103	98	95,1		Skogn	76	8	83,3
	Ørskog	110	89	80,9		Levanger	145	176	
	Nordre Søndmør ...	125	131	104,8		Inderøen	154	159	103,2
	Aalesund stadsfysik.	193	190	98,4		Stenkjær	165	133	80,8
	Haram	52	45	86,5		Grong	74	64	86,5
	Molde	101	96	95,0		Lierne	25	24	96,0
	Bud	136	136	100,0		Namsos	70	60	85,7
	Vestnes	50	46	92,0		Klingen	45	45	100,0
	Indre Romseal. ...	157	143	91,1		Overhallen	37	36	97,3
	Søndre Nordmør ...	200	195	97,5		Flatanger	56	50	89,3
	Kristiansund stads-	229	213	93,0		Fosnes			
	fysikat					Kolvereid	62	48	77,4
	Sundalen	92	85	92,4		Vikten	52	45	86,5
	Surendalen	96	94	97,9		Leka	22	24	109,0

terne sees av tabel I. Tabel XXXI (side 78* og fig.) gir en oversikt over det ved apotekene tjenestgjørende personale, forsaavidt man derom har opplysning.

I 1916 underkastet 23 sig apotekereksamen, derav 11 kvinder.

Av **tandlæger** var der ifølge fortegnelsen over autoriserte læger, tandlæger og dyrlæger for 1916 ialt 523, av disse var 25 bosat utenfor Norge. For 468 er deres bopæl i lægedistrikterne kjendt (se tabel I).

Av **jormødre** uteksaminertes 62, derav ved jormorskolen i Kristiania 42, ved jormorskolen i Bergen 20. Tallet paa jormødre i riket var efter embeds-

og de ialt indtrufne dødsfald inden riket og amterne (byer og bygder) og i lægedistrikter.

Amt.	Tabel XXV (forts.). Lægedistrikter.	Dødsfald			Amt.	Lægedistrikter.	Dødsfald		
		ialt.	meldt av læger.	pct.			ialt.	meldt av læger.	pct.
XVIII.	Nordlands amt	2412	1877	77,8		Sortland	51	48	84,1
	Byer	142	143	100,7		Dverberg	69	75	108,7
	Bygder	2270	1734	76,4		Døde u. Lofotfisket	-	4	-
	Bindalen	41	42	102,4					
	Vik	37	33	89,2					
	Velfjord	87	72	82,8	XIX.	Tromsø amt	1153	936	81,2
	Brønnøy					Byer	180	177	98,3
	Vega	48	46	95,8		Bygder	973	759	78,1
	Tjøtta	45	39	86,7		Trondenes	142	154	108,5
	Alstahaug	88	-	-		Kvæfjord	37	33	89,2
	Herøy	67	5	7,5		Bjarkøy	24	25	104,2
	Vefsen	82	69	84,1		Ibbestad	71	58	81,7
	Mosjøen stadsldistr.	28	28	100,0		Salangen	59	51	86,4
	Hatfjelldalen	25	13	52,0		Sørissa	41	-	-
	Ranen	233	221	94,8		Tranøy	44	49	111,4
	Lurøy	51	44	86,3		Berg	37	43	116,2
	Rødøy	32	-	-		Lenvik	105	52	49,5
	Meløy	54	55	101,2		Maalselven	56	56	100,0
	Gildeskaal	94	88	93,6		Bardu	22	21	95,5
	Bodø stadslægedi-	60	65	108,3		Balsfjord	60	39	65,0
	distrikt.					Tromsø stadsldistr.	146	142	97,3
	Bodin	70	69	98,6		— sund	82	65	79,3
	Skjerstad	33	27	81,8		Lyngen	119	66	55,5
	Saltdalen	52	50	96,2		Karlsøy	34	17	50,0
	Fauske	78	75	96,2		Skjervøy	74	65	87,8
	Sørfold	107	5	4,7	XX.	Finmarkens amt ..	858	665	77,5
	Nordfold					Byer	189	179	94,7
	Steigen	43	56	130,2		Bygder	669	486	72,6
	Hamarøy	44	33	75,0		Alten	75	51	68,0
	Lødingen	61	50	82,0		Talvik	38	42	110,5
	Tysfjord	33	32	97,0		Loppen	46	40	87,0
	Narvik stadsldistrikt	54	51	94,4		Hammerfest	123	108	87,8
	Ofoten	98	80	81,6		Maasø	30	10	33,3
	Værøy	19	21	110,5		Kjelvik	63	33	52,4
	Flakstad	23	1	4,3		Kistrand	55	43	78,2
	Buksnes	73	60	82,2		Karasjok	15	10	66,7
	Borge	74	65	87,8		Lebesby	40	32	80,0
	Gimsøy	138	100	72,5		Gamvik	20	20	100,0
	Vaagan					Tanen	37	25	67,6
	Hadsel	125	112	89,6		Varde	105	85	81,0
	Bø	58	43	74,1		Vadsø	107	92	86,0
	Øksnes	37	-	-		Sydvaranger	104	74	71,2

lægenes opgaver 1 444, hvis fordeling paa amter og lægedistrikter vil sees av tabel I.

Av **hjelpevaksinatører** var der efter embedslægenes opgaver for riket 847, deres fordeling paa amter og lægedistrikter sees ogsaa av tabel I.

Følgende kommuner fik i 1916 approbation paa sundhedsforskrifter eller tillæg til eller forandringer i disse samt tuberkuloseforskrifter:

Kristiania by 7de januar.

Son ladested (Akershus amt) 21de januar.

De hyppigste av lægerne opgivne dødsårsaker ved sygdom.

Causes de décès (morts par accidents non compris), classées par ordre de fréquence.

Dødsårsak.	Sum.	Derav i		Procentforhold av alle opgivne dødsfald ved sygdom.		
		Byer.	Bygder.	Riket.	Byer.	Bygder.
Alderdomssvakhet	5073	831	4242	16,9	8,4	20,9
Lungetuberkulose	4566	1434	3132	15,2	14,6	15,5
Kræft (cancer og sarkom)	2614	854	1760	8,7	8,7	8,7
Krupøs lungebetændelse	1858	663	1195	6,2	6,7	5,9
Hjerneslag	1722	638	1084	5,7	6,5	5,4
Organisk hjertesygdom	1641	647	994	5,5	6,6	4,9
Akute katarrar i aandedrætsorg...	1280	507	773	4,3	5,2	3,8
Tuberkulose utenfor lungerne og miliærtuberkulose.....	1215	421	794	4,0	4,3	3,9
Medfødt svakhet	1057	381	676	3,5	3,9	3,4
Arteriosklerose	841	300	541	2,8	3,1	2,7
Kronisk nefrit (morbus Brighti)...	643	265	378	2,1	2,7	1,9
Hjertelammelse	637	235	402	2,1	2,4	2,0
Kronisk bronkit og bronkiektasi ..	511	148	363	1,7	1,5	1,8
Akut gastro-enterit (kolerine).....	415	201	214	1,4	2,0	1,1
Meslinger.....	364	215	149	1,2	2,2	0,7
Kramper hos smaabarn	321	118	203	1,1	1,2	1,0
Difteri (croup).....	305	119	186	1,0	1,2	0,9
Suppurativ meningit	247	78	169	0,8	0,8	0,8
Cystit, cystopyelit.....	239	79	160	0,8	0,8	0,8
Indeklemt brok, volvulus etc.....	223	62	161	0,7	0,6	0,8
Diabetes.....	216	75	141	0,7	0,8	0,7
Kikhoste	208	100	108	0,7	1,0	0,5
Diffus peritonit	203	64	139	0,7	0,6	0,7
Sindssygdomme (paral. gen. etc.)..	192	58	134	0,6	0,6	0,7
Septiko-pyæmi	182	73	109	0,6	0,7	0,5
Influenta	178	85	93	0,6	0,9	0,5
Blindtarmbetændelse	165	52	113	0,5	0,5	0,6
Mavesaar, duodenalsaar	151	64	87	0,5	0,7	0,4
Astma, emfysem	145	31	114	0,5	0,3	0,6
Mave-tarmkatarr (kronisk)	116	43	73	0,4	0,4	0,4
Akut nefrit	115	38	77	0,4	0,4	0,4
Rosen.....	103	50	53	0,3	0,5	0,3
Epilepsi	102	25	77	0,3	0,3	0,4
Andre dødsfald ved sygdom.....	2248	880	1368	7,5	8,9	6,8
Ialt opgivne dødsfald med kjendt sygdomsårsak	30096	9834	20262			

Ø mark herred (Smaalenenes amt) 21de januar.

H of herred (Jarlsberg og Larvik amt) 21de januar.

Lillehammer by 21de januar.

Vaksinerte.
Vaccination.

Tabel XXVII.		Middeltal av levende fødte i treaaret 1914—1916.	Vaksinerte i 1916.	Forhold i pct.
Riket		62211	39748	63,9
Amter:				
1.	Kristiania	5460	2486	45,5
2.	Akershus	3149	2549	80,9
3.	Smaalenene	3945	2981	75,6
4.	Buskerud	3326	2318	-
5.	Jarlsberg og Larvik	2745	2037	74,2
6.	Hedemarken	3853	2998	77,8
7.	Kristians	2995	2310	77,1
8.	Bratsberg	3009	2041	67,8
9.	Nedenes	1633	1021	62,5
10.	Lister og Mandal	1769	444	25,1
11.	Stavanger	4150	1385	33,4
12.	Søndre Bergenhus	3677	2189	59,5
13.	Bergen	2094	775	37,0
14.	Nordre Bergenhus	1972	1771	89,8
15.	Romsdal	3635	2568	70,6
16.	Søndre Trondhjem	4146	2618	63,1
17.	Nordre —	2033	1990	97,9
18.	Nordland	4605	2683	58,3
19.	Tromsø	2521	1681	66,7
20.	Finmarken	1494	903	60,4

Hjelmeland herred (Stavanger amt) 21de januar.

Sjernerø herred (Stavanger amt) 21de januar.

Austad herred (Lister og Mandal amt) 21de januar.

Øislebø herred (Lister og Mandal amt) 21de januar.

Ringebu herred (Kristians amt) 28de januar.

Lærdal herred (Jarlsberg og Larvik amt) 28de januar.

Kristiansand by 28de januar.

Hægebostad herred (Lister og Mandal amt) 28de januar.

Lyngdal herred (Lister og Mandal amt) 28de januar.

Opdal herred (Søndre Trondhjems amt) 28de januar.

Frænen herred (Romsdals amt) 28de januar.

Hemnes herred og Hemnesberget strandsted (Nordlands amt) 28de januar.

Hollen herred (Bratsberg amt) 25de februar.

Oversigt over de utførte

Liste des actes

Tabel XXVIII. Overøvrighetsdistrikter.	Legale obduktioner		Syns- forretninger over lik og lik- rester.	Under- søkelser av levende i anledning av tilføiet legems- skade.
	av nyfødte.	av andre.		
Riket.....	33	66	18	5
Amter:				
1. Kristiania	7	13	-	-
2. Akershus	8	14	4	-
3. Smaalenene	1	4	-	1
4. Hedemarken	1	1	-	-
5. Kristians	-	2	-	1
6. Buskerud	2	2	1	1
7. Jarlsberg og Larvik	-	2	5	-
8. Bratsberg	3	2	3	-
9. Nedenes	-	-	-	-
10. Lister og Mandal	-	2	-	-
11. Stavanger	1	4	-	-
12. Søndre Bergenhus	-	6	-	-
13. Bergen	-	6	-	1
14. Nordre Bergenhus	-	-	1	-
15. Romsdal	1	-	-	-
16. Søndre Trondhjem	3	4	-	-
17. Nordre —	-	1	1	-
18. Nordland ..	4	1	1	-
19. Tromsø	-	2	1	1
20. Finnmarken	2	-	1	-

Klepp herred (Stavanger amt) 25de februar.

Høiland herred (Stavanger amt) 25de februar.

Breim herred (Nordre Bergenhus amt) 25de februar.

Sande herred (Romsdals amt) 25de februar.

Stemshaug herred (Romsdals amt) 25de februar.

Flakstad herred (Nordlands amt) 25de februar.

Tingvold herred (Romsdals amt) 8de mars.

Steigen herred (Nordlands amt) 8de mars.

Vardø by 8de mars.

Søkkelven herred (Romsdals amt) 24de mars.

retsmedicinske forretninger.

médicaux forenses.

Undersøkelser av kvinder til avgjørelse av spørsmål om		Under- søkelser av barn eller voksne kvinder til av- gjørelse av spørs- maal om forøvet utugt.	Under- søkelser av hel- bredstil- stand.	Andre rets- medi- cinske forret- ninger.	Til- sammen alminde- lige rets- medi- cinske forret- ninger.	Rets- psykia- triske erklæ- ringer.	Rets- kemiske erklæ- ringer.	Samlet antal erklæ- ringer og forret- ninger.
sted- fundet samleie.	svanger- skap eller fødsel.							
1	8	17	1	14	163	74	3	240
1	1	2	-	6	30	5	-	35
-	1	1	1	2	31	3	1	35
-	-	2	-	4	12	5	2	19
-	1	1	-	1	5	1	-	6
-	-	-	-	-	3	2	-	5
-	-	-	-	-	6	5	-	11
-	-	-	-	-	7	2	-	9
-	-	-	-	-	8	5	-	13
-	1	1	-	-	2	-	-	2
-	-	-	-	-	2	3	-	5
-	-	-	-	-	5	8	-	13
-	1	1	-	-	8	6	-	14
-	-	1	-	1	9	7	-	16
-	-	-	-	-	1	3	-	4
-	-	4	-	-	5	3	-	8
-	3	1	-	-	11	5	-	16
-	-	1	-	-	3	1	-	4
-	-	1	-	-	7	5	-	12
-	-	1	-	-	5	4	-	9
-	-	-	-	-	3	1	-	4

Sveio herred (Søndre Bergenhus amt) 14de april.

Tromsø by 14de april.

Berlevaag herred (Finmarkens amt) 14de april.

Hylestad herred (Nedenes amt) 28de april.

Valle herred (Nedenes amt) 12te mai.

Øvre Siredalen herred (Lister og Mandal amt) 12te mai.

Granvin herred (Søndre Bergenhus amt) 12te mai.

Molde by 19de mai.

Bodø by 2den juni.

Leiranger herred (Nordlands amt) 9de juni.

Saude herred (Stavanger amt) 20de oktober.

Kristiansund by 27de oktober.

Sarpsborg by 9 december.

Gol herred (Buskerud amt) 15de december.

Meddelelser om pleiebarn efter helseraadenes protokoller
(jfr. lov nr. 2 av 29de april 1905).

Tabel XXIX.		Kommuner i hvert amt ifl. statskalenderen 1916.	Kommuner, hvor omhandlede lovs §§ 1—9 er gjort gjældende i sin helhet (jfr. lovens § 15).	Antal barnehjem beregnet paa at modtage flere end 2 barn (jfr. lovens § 2).	Pleiebarn, som i aarets løp er kommet under tilsyn efter forlangende av anden kommunes vergeraad (jfr. lovens § 9).	Pleiebarn utsat i løpet av aaret 1916.										Barn som er blitt flyttet i henhold til lovens § 8.
Amt.	Ialt					Av disse var										
						i alderen				født						
						0—1 aar.	1—7 aar.	7—14 aar.	uopgit	i ekteskap	utenfor ekteskap	uopgit.				
Kristiania	1	1	17	-	702	113	382	207	-	421	281	-	1			
Akershus	29	15	16	3	489	198	184	107	-	155	333	1				
Smaalenene	31	17	4	-	164	29	67	68	-	102	62	-				
Buskerud	26	3	2	-	106	20	29	48	-	45	52	-				
Jarlsberg og Larvik	26	2	6	4	108	12	27	69	-	45	63	-				
Hedemarken	31	4	6	-	118	22	46	50	-	47	70	1				
Kristians	37	9	2	3	87	8	31	48	-	45	42	-				
Bratsberg	32	5	3	17	29	3	13	13	-	17	12	-				
Nedenes	35	-	4	1	22	5	8	9	-	12	10	-				
Lister og Mandal . . .	41	-	2	1	28	1	4	23	-	15	13	-				
Stavanger	49	4	6	-	24	1	10	13	-	18	6	-				
Søndre Bergenhus . .	48	-	-	2	4	2	-	2	-	2	2	-				
Bergen	1	1	-	-	21	-	-	-	21	-	-	21				
Nordre Bergenhus . .	37	-	-	2	4	3	-	1	-	1	3	-				
Romsdal	63	-	-	1	14	-	5	9	-	8	6	-				
Søndre Trondhjem . .	49	6	1	-	109	54	40	15	-	20	85	4				
Nordre —	45	-	-	1	24	3	5	16	-	13	10	1				
Nordland	51	3	-	-	3	-	3	-	-	-	1	2				
Tromsø	27	2	1	-	8	1	3	4	-	5	3	-				
Finmarken	23	3	-	-	12	3	5	4	-	3	9	-				
Sum	682	75	70	35	2076	478	862	706	21	974	1063	30	1			

¹⁾ Derav i Modum: Født i ekteskap 0—1 aar gl. 1. 1—7 aar gl. 3. Født utenfor ekteska 0—1 aar gl. 3. 7—14 aar gl. 2.

Av dødsfald blandt norske undersaatte i fremmede land i 1916

har norske konsuler til Utenriksdepartementet og Sjøfartskontoret meldt 490 tilfælde, hvorav 21 hos kvinder.

Av mændene var 355 sjøfolk¹⁾ og 114 i anden eller uopgitt stilling.

Med hensyn til dødsårsakerne blandt de førstnævnte i forbindelse med opgave over de døde alder og dødssted se tabellen paa næste side.

Av andre døde 27 i Europa²⁾, 74 i Nordamerika, 3 i Sydamerika, 7 i Afrika, 1 i Asien, 1 i Australien og 1 paa Sandwichøerne. — 52 døde av sygdom (derav tuberkulose 13, lungebetændelse 8, hjertesygdom 10), 1 begik selvmord, 1 blev myrdet under et overfald av koreanere, 8 faldt i krigen, 5 omkom ved drukning og 30 ved andre ulykkestilfælde; for 17 var ingen dødsårsak opgitt.

Av de 21 kvinder døde 10 i de Forenede Stater og Kanada, 1 paa Island, 1 i Danmark, 3 i Tyskland, 6 i Frankrike og 1 i Afrika. — 13 døde av sygdom (derav tuberkulose 2); for 8 var ingen dødsårsak opgitt.

¹⁾ Derav var 23 skibsførere, 37 styrmænd, 1 bedstemand, 6 baatsmænd, 72 matroser, 7 tømmermænd, 5 seilmakere, 23 kokker og stuerter, 10 jungmænd og dæksgutter etc., 63 maskinister og fyrbøtere, 3 kullempere, 5 donkeymænd og 69 «sjømænd» uten nærmere betegnelse. Blandt de resterende 31 var 24 opført som fiskere, og 1 i hver av følgende stillinger, los, hvalfanger, lægtermand, sliper, smører. — 37 dødsfald indtraf i januar, 31 i februar, 20 i mars, 26 i april, 18 i mai, 19 i juni, 21 i juli, 25 i august, 22 i september, 25 i oktober, 33 i november og 24 i december; for 54 savnes oplysning herom.

²⁾ Danmark 6, Tyskland 3, Frankrike 13, Belgien 3, Holland 1 og England 1.

Dødsfald blandt norske
Décès de marins norvégiens

Tabel XXX.	Tilsammen.	Alder.				
Sygdom.		15—20	20—30	30—40	40—50	50—60
Infektionssygdomme.						
Tyfoidefeber	7	1	2	2	1	-
Cerebrospinalmeningit	1	1	-	-	-	-
Poliomyelit	1	-	1	-	-	-
Lungebetændelse	5	1	-	2	1	-
Influenza	1	-	-	-	-	1
Dysenteri	4	-	1	-	-	-
Pyæmi	1	-	-	-	-	1
Tetanus	2	-	2	-	-	-
Malaria	2	-	1	-	1	-
Tuberkulose	21	4	9	5	3	-
Syfilis	1	-	1	-	-	-
Andre sygdomme.						
Beri-beri	1	-	-	-	-	1
Diabetes	1	-	-	1	-	-
Anæmi	1	-	-	-	1	-
Alkoholisme	2	-	-	1	1	-
Apoplexi	6	-	1	-	4	1
Meningit	3	-	2	-	1	-
Epilepsi	1	-	-	-	-	1
Hjernesygdom. Lammelse	2	-	-	-	-	2
Sindssygdom	1	-	-	-	1	-
Hjertesygdom, — lammelse etc.	19	1	4	2	6	2
Bronkit	1	-	-	-	-	1
Mavesaar	1	-	-	-	-	1
Blindtarmbetændelse	1	-	1	-	-	-
Peritonit	2	1	-	1	-	-
Volvulus	1	-	1	-	-	-
«Mavesygdom»	1	-	-	-	-	-
Nyresygdom; uræmi	3	-	-	-	-	3
Cystopyelit	1	-	1	-	-	-
Blodstyrtning	2	-	1	-	1	-
Indre blødning	1	-	-	1	-	-
Vatersot	1	-	-	-	1	-
Unaturlig død.						
Selv mord	4	-	-	2	-	-
Drap	7	-	1	-	5	-
Gasforgiftning	1	-	-	-	-	-
Drukning	120	16	45	19	12	9
Forlist; savnet	49	-	10	10	4	-
Andre ulykkestilfælde	53	10	16	8	8	1
Ukjendt dødsårsak	23	3	4	3	5	2
Tilsammen	355	38	104	57	56	26

¹⁾ Dræbt ved sænkning av skib, torpedering, skud fra ubaat. ²⁾ Derav 22 fiskere
4 dræbt ved eksplosion av sjøminer.

sjømænd i utlandet i 1916.
dans l'étranger.

		Dødssted.					
60—70	Uopgit.	Europa.	Asien.	Afrika.	Amerika.	Australien.	I sjøen. Paa reise.
-	1	3	-	1	3	-	-
-	-	1	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	1	-	-
-	1	4	-	-	1	-	-
-	-	1	-	-	-	-	-
1	2	1	2	-	1	-	-
-	-	-	-	-	1	-	-
-	-	1	-	-	1	-	-
-	-	1	-	-	1	-	-
-	-	10	1	1	5	1	3
-	-	-	-	-	1	-	-
-	-	-	-	-	-	-	1
-	-	-	-	-	-	-	1
-	-	1	-	-	-	-	-
-	-	1	1	-	-	-	-
-	-	2	1	-	1	-	2
-	-	2	-	1	-	-	-
-	-	-	-	-	1	-	-
-	-	2	-	-	-	-	-
-	-	1	-	-	-	-	-
4	-	6	1	-	5	1	6
-	-	1	-	-	-	-	-
-	-	1	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	-	1
-	-	1	-	-	-	-	1
-	-	1	-	-	-	-	1
1	-	-	-	-	-	-	1
-	-	-	-	1	2	-	-
-	-	1	-	-	-	-	-
-	-	-	1	-	1	-	-
-	-	-	-	-	1	-	-
-	-	-	-	-	1	-	-
-	2	-	-	-	1	-	3
-	1	-	-	1	1	-	¹⁾ 5
-	1	-	-	-	1	-	-
3	16	33	1	2	25	2	57
-	25	-	-	-	-	-	²⁾ 49
1	9	16	-	1	18	1	³⁾ 17
1	5	13	2	-	2	-	6
11	63	104	10	8	75	5	153

i Amerika (20 av disse opført som dypvandsfiskere i farvandet ved Alaska). ³⁾ Derav

Apotek og personale.
Des pharmacies et de leur personnel.

	Tabel XXXI. Amt.	Privilegium		Personale:					
		salgbart.	personlig.	Apoteker.	Autorisert bestyrer eller fuldmægtig.	Farma- centisk kandidat.	Farmaceut uten apote- kerekseamen.	Lærling.	
I.	Kristiania: ¹⁾								
	Svanen	1	-	1	-	8	-	-	
	Elefanten	1	-	1	-	2	2	-	
	Løven	-	1	1	-	3	-	-	
	Rikshospitalets apotek	-	²⁾ 1	-	1	6	-	1	
	Hjorten	-	1	-	1	2	1	-	
	Nordstjernen	-	1	-	1	3	1	-	
	Falken	-	1	1	-	3	1	1	
	Hygiea	-	1	1	-	4	-	1	
	Oslo apotek	-	1	1	-	3	1	1	
	Grünerløkkens apotek	-	1	1	-	2	1	1	
	Orion	-	1	1	-	6	-	-	
	Idun	-	1	1	-	1	1	1	
	Jernb.torvets apotek	-	1	1	-	3	1	-	
	Kronen	-	1	1	-	5	1	1	
	Uranienborg apotek	-	1	1	-	2	-	-	
	Hebe	-	1	1	-	3	-	-	
	Bien.....	-	1	1	-	4	1	1	
	Sagene apotek.....	-	1	1	-	1	1	1	
	Rodeløkkens apotek	-	1	1	-	2	1	1	
	St. Hans Hagens apot.	-	1	1	-	2	-	1	
	Bjørnen	-	1	1	-	1	1	1	
	Apot. ved Vestbanen	-	1	1	-	4	-	1	
	Majorstuens apotek...	-	1	1	-	3	1	1	
	Frogner	-	1	1	-	1	-	1	
	Trygg	-	1	1	-	1	-	1	
	Fagerborg apotek.....	-	1	1	-	1	-	1	
II.	Akershus amt:								
	Nordstrand	-	1	1	-	-	-	1	
	Ski i Kraakstad. (Filial av Nordstrand apot.)	-	1	-	1	-	1	-	
	Sandviken	-	1	1	-	1	1	1	
	Lysaker	-	1	1	-	1	-	1	
	Asker	-	1	1	-	2	-	1	
	Lillestrøm	-	1	1	-	1	1	1	
	Eidsvold	-	1	1	1	-	1	1	
	Jesseim	-	1	1	-	-	-	1	
	Drebbak	1	-	1	-	-	1	1	
	Vestby apotek. (Filial av Elefanten i Moss)	-	1	-	1	-	-	-	
	Aarnes apotek. (Filial av Skarnes apotek).	-	1	-	1	-	-	-	
	Bjerkelangen	-	1	1	-	-	-	-	
III.	Smaalenenes amt:								
	Moss:								
	Elefanten	1	-	1	-	1	-	1	
	Ørnen	-	1	1	-	2	1	1	

¹⁾ Ved flere apotek i Kristiania har enkelte farmaceuter kun halvpost. ²⁾ Ifølge kgl. resolution av 4de december 1856 har Rikshospitalet som saadant ret til at drive et apotek.

Apotek og personale.

	Tabel XXXI (forts.).	Privilegium		Personale:					
		salgbart.	personlig.	Apoteker.	Autoriseret bestyrer eller fuldmægtig.	Farma- centisk kandidat.	Farmaceut uten apote- kereksamen.	Lærling.	
	Fredrikstad:								
	Vestsidens apotek . . .	1	-	1	1	2	-	1	
	Svanen	-	1	1	-	1	-	1	
	Hjorten	-	1	1	-	2	-	1	
	Løven	-	1	1	-	1	-	1	
	Græsvik	-	1	1	-	-	-	1	
	Selbak	-	1	1	-	1	-	1	
	Greaaker	-	1	1	-	-	-	1	
	Sarpsborg:								
	Bjørnen	-	1	1	-	1	1	1	
	Løven	-	1	1	-	2	1	1	
	Rakkestad	-	1	1	-	-	-	-	
	Mysen	-	1	1	-	-	1	1	
	Askim. (Filial av Mysen apotek)	-	1	-	1	1	-	-	
	Spydeberg	-	1	1	-	-	-	1	
	Fredrikshald:								
	Svanen	-	1	1	-	1	1	1	
	Ørnen	-	1	1	-	1	1	-	
	Tistedalen	-	1	1	1	-	-	-	
IV.	Buskerud amt:								
	Drammen:								
	Bragerne	1	-	1	-	3	-	1	
	Strømsø	-	1	1	-	2	1	-	
	Ørnen	-	1	1	-	1	-	1	
	Bien	-	1	1	-	1	-	1	
	Lier	-	1	1	-	-	-	-	
	Hønefoss	1	-	1	-	2	-	1	
	Hongsund i Øvre Eker .	-	1	1	-	1	-	1	
	Mjøndalen	-	1	1	-	1	1	1	
	Vikesund, Modum . . .	-	1	1	-	1	-	1	
	Aamot	-	1	1	-	-	1	1	
	Kongsberg	1	-	1	-	-	1	1	
	Vittingfoss	-	1	1	-	-	-	1	
	Hallingdal	-	1	1	-	-	-	1	
V.	Jarlsberg og Larvik amt:								
	Horten:								
	Løven	-	1	1	-	2	-	1	
	Fram	-	1	1	-	-	1	1	
	Tønsberg:								
	Løven	1	-	1	-	1	1	1	
	Svanen	-	1	1	-	2	1	-	
	Svelvik	-	1	1	-	-	1	1	
	Holmestrand	1	-	1	-	1	-	1	
	Sandefjord:								
	Hvalen	-	1	1	-	1	-	-	
	Nordstjernen	-	1	1	-	1	1	1	
	Stokke	-	1	1	-	-	-	1	
	Larvik:								
	Ørnen	1	-	1	-	1	1	1	
	Svanen	-	1	1	1	1	-	-	
	Fredriksværn	-	1	1	-	-	-	-	

Apotek og personale.

	Tabel XXXI (forts.). Amt.	Privilegium		Personale:				
		salgbart.	personlig.	Apoteker.	Autorisert bestyrer eller fuldmægtig.	Farma- ceutisk kandidat.	Farmaceut uten apote- kerekksamen.	Lærling.
VI.	Hedemarkens amt:							
	Kongsvinger.....	1	-	-	1	-	1	-
	Skarnes.....	-	1	1	-	1	-	-
	Hamar:							
	Svanen.....	-	1	1	-	2	-	1
	Løven.....	-	1	1	-	2	-	1
	Stange.....	-	1	1	-	1	-	1
	Ringsaker.....	-	1	1	-	-	1	1
	Elverum.....	-	1	1	-	1	1	-
	Trysil.....	-	1	1	-	-	1	1
	Rena.....	-	1	1	-	-	1	1
	Flisen.....	-	1	1	-	1	-	-
	Tønsset.....	-	1	1	-	-	2	1
VII.	Kristians amt:							
	Brandbu.....	-	1	1	-	1	-	-
	Dokka.....	-	1	1	-	-	1	1
	Valdres.....	-	1	1	-	-	1	1
	Toten.....	-	1	1	-	1	-	1
	Gjøvik.....	-	1	1	-	3	-	1
	Lillehammer.....	1	1	1	-	3	-	1
	Otta.....	-	1	1	-	-	1	1
	Randsfjord.....	-	1	1	-	-	1	1
VIII.	Bratsberg amt:							
	Skien:							
	Skiens apotek.....	1	-	1	-	1	1	1
	Løven.....	-	1	1	-	1	1	1
	Bien.....	-	1	-	1	-	1	1
	Porsgrund.....	1	-	-	1	-	1	1
	Brevik.....	1	-	1	-	1	1	1
	Langesund.....	-	1	1	-	-	-	1
	Kragerø.....	1	-	1	-	-	1	-
	Ulefoss.....	-	1	1	-	-	-	1
	Kviteseid.....	-	1	1	-	1	-	1
	Notodden.....	-	1	1	-	1	1	1
	Saaheim.....	-	1	1	-	-	2	-
IX.	Nedenes amt:							
	Risør.....	1	-	1	-	1	-	1
	Tvedestrand.....	-	1	-	1	-	1	1
	Arendal:							
	Løven.....	1	-	1	-	1	-	1
	Svanen.....	-	1	1	-	2	-	1
	Grimstad.....	1	-	-	1	-	1	1
	Lillesand.....	-	1	1	-	-	1	-
	Nergaarden i Aamli..	-	1	1	-	-	-	1
	Evje.....	-	1	1	-	-	-	1

Apotek og personale.

	Tabel XXXI (forts.).	Privilegium		Personale:					
		salgbart.	personlig.	Apoteker.	Autorisert bestyrer eller fuldmægtig.	Farma- centisk kandidat.	Farmaceut uten apote- kerekksamen.	Lærling.	
X.	Lister og Mandal amt:								
	Kristiansand:								
	Elefanten.....	1	-	1	-	1	-	1	
	Løven	1	-	1	-	2	-	-	
	Svanen	-	1	1	-	1	1	1	
	Mandal	1	-	1	1	-	1	1	
	Farsund.....	-	1	1	-	-	1	1	
	Flekkefjord.....	1	-	1	-	-	-	1	
XI.	Stavanger amt:								
	Egersund.....	-	1	1	-	2	-	1	
	Sandnes.....	-	1	1	-	1	-	-	
	Time	-	1	1	-	-	-	1	
	Stavanger:								
	Hygiea	1	-	1	-	2	-	1	
	Svanen	-	1	1	-	4	-	-	
	Hjorten	-	1	-	1	1	1	-	
	Løven	-	1	1	-	1	1	1	
	Storhaug apotek	-	1	1	-	1	1	1	
	Sand.....	-	1	1	-	-	-	1	
	Kopervik.....	-	1	1	-	1	-	1	
	Skudenes.....	-	1	1	-	1	-	1	
	Haugesund:								
	Løven	-	1	1	-	1	1	1	
	Havfruen	-	1	1	-	2	-	-	
XII.	Søndre Bergenhus amt:								
	Laksevaag	-	1	1	-	-	-	1	
	Vossevangen.....	-	1	1	-	-	1	-	
	Lervik	-	1	1	-	-	1	1	
	Odda	-	1	1	-	2	-	1	
	Arne.....	-	1	1	-	-	-	1	
	Nestun. (Filial av Sol- heimsvikens apotek, Bergen.....)	-	1	-	1	-	-	-	
XIII.	Bergen:								
	Svanen.....	1	-	1	1	7	-	1	
	Løven	1	-	1	-	2	2	1	
	Elefanten	-	1	1	-	2	1	-	
	Hjorten	-	1	1	-	1	-	-	
	Nordstjernen	-	1	1	-	4	1	-	
	Ørnen.....	-	1	1	1	3	-	-	
	Hygiea	-	1	1	-	1	1	-	
	Solheimsvikens apotek.	-	1	1	-	-	1	1	
	Møhlenpris apotek ...	-	1	1	-	-	-	1	

Apotek og personale.

	Tabel XXXI (forts.).	Privilegium		Personale:					
		salgbart.	personlig.	Apoteker.	Autorisert bestyrer eller fuldmægtig.	Farma- centisk kandidat.	Farmaceut uten apote- kerekksamen.	Lærling.	
XIV.	Nordre Bergenhus amt:								
	Lærdalsøren	-	1	1	-	-	1	-	
	Florø	-	1	1	-	-	2	1	
	Førde	-	1	1	-	-	-	-	
	Nordfjordeid	-	1	1	-	-	-	1	
	Askvold. (Filial av Førde apotek)	-	1	-	1	-	-	-	
XV.	Romsdals amt:								
	Volden	-	1	1	-	-	1	1	
	Aalesund:								
	Svanen	1	-	1	-	2	1	-	
	Nordstjernen	-	1	1	-	1	-	1	
	Molde	1	-	1	-	1	1	-	
	Aandalsnes	-	1	1	-	-	-	1	
	Kristiansund:								
	Løven	1	-	-	1	2	-	1	
	Filialapoteket Nord- landet. (Filial av apoteket Løven)	-	1	-	1	-	-	-	
	Svanen	-	1	1	1	1	1	1	
XVI.	Søndre Trondhjems amt:								
	Trondhjem:								
	Løven	1	-	1	1	2	-	-	
	Svanen	1	-	-	1	3	1	-	
	Hjorten	-	1	1	-	3	-	-	
	Ørnen	-	1	1	-	2	-	-	
	St. Olaf	-	1	1	-	4	1	1	
	Ladejarlen	-	1	1	-	1	2	-	
	Elgesøter	-	1	1	-	1	2	1	
	Ilen	-	1	1	-	1	-	1	
	Nordstjernen	-	1	1	-	2	-	1	
	Røros	1	-	-	1	1	-	1	
	Ørkedalsøren	-	1	1	-	1	-	1	
	Støren	-	1	1	-	1	-	1	
XVII.	Nordre Trondhjems amt:								
	Stjørdalen	-	1	1	1	-	1	-	
	Levanger	-	1	1	-	1	-	1	
	Værdalsøren	-	1	1	-	-	1	1	
	Stenkjær	1	-	1	-	2	-	1	
	Namsos	-	1	1	-	1	1	1	

Apotek og personale.

	Tabel XXXI (forts.).	Privilegium		Personale:					
		salgbart.	personlig.	Apoteker.	Autorisert bestyrer eller fuldmægtig.	Farma- ceutisk kandidat.	Farmaceut uten apote- kerekamen.	Lærling.	
XVIII.	Nordlands amt:								
	Brønnøy	-	1	1	-	1	-	1	
	Mosjøen	-	1	1	-	-	-	1	
	Sandnessjøen	-	1	1	-	-	-	1	
	Mo i Ranen	-	1	1	-	-	-	-	
	Bodø:								
	Svanen	1	-	-	1	2	-	1	
	Tordenskjold	-	1	1	-	1	-	1	
	Fauske	-	1	1	-	-	-	-	
	Narvik	-	1	1	-	1	1	-	
	Liland	-	1	1	-	-	-	-	
	Buksnes	-	1	-	1	-	-	1	
	Kabelvaag	-	1	1	-	-	-	1	
	Svolvær	-	1	1	-	-	1	-	
	Stokmarknes	-	1	1	-	2	-	1	
	Sortland	-	1	1	-	-	-	1	
XIX.	Tromsø amt:								
	Sjøveien	-	1	1	-	-	-	1	
	Harstad	-	1	1	-	-	1	1	
	Tromsø:								
	Renen	-	1	1	-	2	-	-	
	Svanen	-	1	1	-	2	-	1	
	Nordstjernen	-	1	1	-	1	-	-	
XX.	Finmarkens amt:								
	Hammerfest	-	1	1	-	1	-	-	
	Vardø	-	1	1	-	-	1	-	
	Vadsø	-	1	1	-	-	-	1	
	Kirkenes	-	1	1	-	1	-	1	
	Tilsammen	35	172	186	31	234	94	152	

Tabel over tilfælde av sindssyg

Mouvement des aliés

Tabel XXXII.	Tilbakeleggende 1ste januar 1916.			Indkommet.			Tilsammen behandlet.		
	Tils.	Md.	Kv.	Tils.	Md.	Kv.	Tils.	Md.	K
Rikshospitalets avdelinger	-	-	-	1	-	1	1	-	5
Kristiania bys sykehus	9	2	7	94	48	46	103	50	
Det militære sykehus	-	-	-	1	1	-	1	1	
Diakonisseanstaltens —	-	-	-	2	-	2	2	-	
Diakonhjemmets —	6	1	5	14	4	10	20	5	1
Akers kommunale —	-	-	-	6	2	4	6	2	
Bærums —	-	-	-	1	-	1	1	-	
Eidsvold —	-	-	-	2	-	2	2	-	
Sarpsborg bys —	-	-	-	3	1	2	3	1	
Fredrikstad —	-	-	-	4	1	3	4	1	
Fredrikshald —	-	-	-	3	-	3	3	-	
Karljohansværens —	-	-	-	2	2	-	2	2	
Jarlsberg og Larvik amts og Tønsberg bys sykehus	-	-	-	11	5	6	11	5	
Løiten sykehjem	-	-	-	1	1	-	1	1	
Trysil sykehus	1	-	1	3	1	2	4	1	
Kristians amts sykehus	-	-	-	2	-	2	2	-	
Kragerø bys —	-	-	-	1	-	1	1	-	
Risør —	3	1	2	1	1	-	4	2	
Arendal —	-	-	-	3	3	-	3	3	
Lister og Mandal amts sykehus	-	-	-	1	1	-	1	1	
Kristiansand bys sykehus	1	-	1	-	-	-	1	-	
Mandal —	2	1	1	5	3	2	7	4	
Stavanger amts —	-	-	-	1	1	-	1	1	
— bys —	-	-	-	22	13	9	22	13	
Haugesund —	-	-	-	2	1	1	2	1	
Sandnes kommunale —	-	-	-	1	-	1	1	-	
Bergen —	-	-	-	-	-	-	12	6	
— «St. Franciskus» hospital	-	-	-	-	-	-	1	-	
— Arbeids- og pleiehjemmet	2	1	1	3	1	2	5	2	
Trondhjem bys sykehus	5	5	-	42	19	23	47	24	2
— Kalvskindets —	-	-	-	2	-	2	2	-	
— «St. Elisabets» hospital	2	-	2	-	-	-	2	-	
Meldalens sykehus	-	-	-	1	-	1	1	-	
Orkedalens —	1	-	1	2	2	-	3	2	
Skjervøy —	-	-	-	7	2	5	7	2	
Tromsø amts sykehus i Tromsø .	-	-	-	5	2	3	5	2	
Finmarkens amts — i Hammer- fest	-	-	-	1	-	1	1	-	
Trondenes sykehus	1	-	1	1	1	-	2	1	
Tilsammen	33	11	22	251	116	135	297	133	16

om, behandlet paa sykehus.
ns les hôpitaux.

Utgaaet						Tilbakeleggende 31te december 1916.			Sygdomsform hos de indkomne:								
levende.			død.						Melancholia.	Mania.	Amentia.	Dementia.	Paranoia.	Idiotia.	Paralysis generalis.	Imbecillitas.	Diverse andre diagnoser (insania, psychosis etc.).
ls.	Md.	Kv.	Tils.	Md.	Kv.	Tils.	Md.	Kv.									
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1
9	36	43	12	7	5	12	7	5	9	5	-	38	-	4	5	4	29
1	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1
1	-	1	-	-	-	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	2
4	5	9	3	-	3	3	-	3	1	-	-	4	-	-	-	-	9
6	2	4	-	-	-	-	-	-	-	-	1	1	-	-	-	-	4
1	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1
1	-	1	-	-	-	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	2
3	1	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	3
4	1	3	-	-	-	-	-	-	4	-	-	-	-	-	-	-	-
3	-	3	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	3
2	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	2
8	4	4	2	1	1	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	11
1	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1
4	1	3	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	3
2	-	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	2	-	-	-	-	-
1	1	-	-	-	-	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	1
3	3	-	-	-	-	3	1	2	1	-	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	-	-	-	2	-	-	-	-	-	-	-	1
1	-	1	-	-	-	1	1	-	2	-	-	-	-	-	-	-	1
7	4	3	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	5
1	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1
2	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	22
1	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	2	-	-	-	-	1
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
5	2	3	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	3
7	18	19	3	3	-	7	3	4	-	-	-	1	-	-	-	-	41
2	-	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	2	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	2	-	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-
1	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1
3	2	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	2
6	2	4	-	-	-	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	7
4	1	3	-	-	-	1	1	-	-	-	-	2	-	-	-	-	3
1	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1
2	1	1	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-
7	90	117	20	11	9	34	13	21	18	5	1	52	-	4	5	4	162

Tallet paa de paa syke

Mouvement des malad

Tabel XXXIII.	Tilbakeleggende 1ste januar 1916.			Indkommet.			Tilsammen behandlet.		
	Tils.	Md.	Kv.	Tils.	Md.	Kv.	Tils.	Md.	Kv.
Rikshospitalets medicinske avdelinger	131			964			1095		
— chirurgiske —	109			1572			1681		
— hudsyke-avdeling	73			366			439		
— øien —	60			883			943		
— avdeling for øre-, næse-, strupe- og svelg-sygd.	36			329			365		
— barneavdeling	33			163			216		
— nerve —	23			150			173		
— radium —	5			598			603		
Rikshospitalets avdelinger tilsammen	470	254	216 ¹⁾	4822	2634	2188	5292 ¹⁾	2888	24
Kvindeklinikkens gynækolog. avdeling	25	-	25	560	-	560	585	-	5
Kristiania bys sykehus	1220	579	641	9908	4733	5175	11128	5312	58
Diakonisseanstaltens —	60	14	46	577	179	398	637	193	4
Kristiania militære —	20	20	-	567	567	-	587	587	
«Vor Frue» hospital	61	8	53	1206	163	1043	1267	171	10
Akers kommunale sykehus	119	51	68	403	167	236	522	218	3
Diakonhjemmets —	66	39	27	644	328	316	710	367	3
Bærums komm. sykehus og epidemil.	19	6	13	291	130	161	310	136	1
Stensby sykehus (Eidsvold)	3	3	-	63	31	32	66	34	
Smaalenenes amts —	31	18	13	254	139	115	285	157	1
Moss bys —	21	-	-	287	-	-	308	-	-
Sarpsborg bys —	26	17	9	330	170	160	356	187	1
Fredrikstad — — og epid.las.	47	17	30	282	151	131	329	168	1
— Det katolske hospital	36	14	22	321	150	171	357	164	1
Fredrikshald bys sykehus	24	14	10	276	163	113	300	177	1
— St. Josefs» hospital	11	1	10	172	48	124	183	49	1
Drammen bys «sykehus og epid.lasaret	123	66	57	1805	865	940	1928	931	9
Kongsberg bys sykehus	6	3	3	68	44	24	74	47	
Drammen «St. Josefs» hospital	8	5	3	230	115	115	238	120	1
Jarlsberg og Larvik amts og Tøns-									
berg bys sykehus	46	21	25	456	225	231	502	246	2
Karl Johansværns sykehus	28	24	4	481	422	59	509	446	
Hamar bys sykehus	21	12	9	199	91	108	220	103	1
Ringsaker kommunale sykehus	10	6	4	33	18	15	43	24	
Valseth sykehjem	10	6	4	21	1	14	31	13	
Furnes —	7	5	2	31	15	16	38	20	
Finsal sykehjem	26	11	15	104	46	58	130	57	
Løjten sykehus	19	11	8	58	36	22	77	47	
Trysil —	6	4	2	61	31	30	67	35	
Kongsvinger epidemisyrkehus	-	-	-	-	-	-	7	-	
Eidskogen kommunale sykehus	3	1	2	17	12	5	20	13	
Kristians amts sykehus	52	27	25	222	118	104	274	145	1
Gjøvik bys —	-	-	-	80	39	41	80	39	
Østre Totens epid.lasaret og sykehjem	2	1	1	28	9	19	39	10	
Bratsberg amts sykehus	46	22	24	566	269	297	612	291	3
Kragerø bys —	11	4	7	133	46	87	144	50	
Porsgrund «St. Josefs» hospital	7	2	5	99	26	73	106	28	
Risør bys hospital	14	4	10	39	19	20	53	23	

¹⁾ Uoverensstemmelsen med summen av de ovenfor anførte tal skyldes flytninger mell

usene behandlede syke.

ns les hôpitaux.

Utgaat						Tilbake- liggende 31te december 1916.			Mortali- tets- procent til alle ut- gaede.	Daglig middel- belæg.	Tallet paa forplei- ningsdage for hver be- handlet.	Utgift til medicin for hver syk i døgnet. øre.	Tallet paa forplei- nings- dage.	Tallet paa syke- pladser.
levende.			død.											
s.	Md.	Kv.	Tils.	Md.	Kv.	Tils.	Md.	Kv.						
29			138			128			14,3	120	39	36	42775	-
88			83			110			5,3	131	29	48	48042	-
58			4			77			1,1	81	57	55	25028	-
79			-			64			-	75	29	19	27012	-
28			16			21			4,7	32	30	40	10881	-
47			33			16			18,3	39	67	47	14405	-
42			10			21			6,6	23	50	24	8579	-
98			2			2			0,3	10	4	118	2532	-
646	2468	2078	286	172	114	460	248	212	5,9	510	34	41	179255	-
55	-	555	9	-	9	21	-	21	1,6	-	-	-	-	-
76	4015	4561	1126	595	531	1426	702	724	11,6	1445	48	-	528927	1827
22	165	357	61	20	41	54	8	46	1,0	64	35	38	23285	70
51	551	-	5	5	-	31	31	-	0,9	31	20	23	11486	40
58	148	1010	47	9	38	62	14	48	3,9	75	22	17	27604	80
45	144	201	56	27	29	121	47	74	13,9	-	-	-	-	-
78	291	287	64	34	30	68	42	26	10,0	85	44	19	31238	-
96	131	165	2	2	-	12	3	9	0,7	26	31	18	9563	57
53	27	26	6	4	2	7	3	4	10,1	-	-	-	-	-
24	119	105	23	16	7	38	22	16	9,3	37	47	24	13508	25
61	-	-	20	13	7	27	-	-	7,1	28	33	28	10136	30
09	163	146	31	16	15	16	8	8	9,1	22	23	25	8049	30
51	128	123	32	17	15	46	20	26	11,3	50	56	22	18336	115
12	147	165	12	9	3	33	8	25	3,7	35	36	34	12991	45
51	151	100	22	16	6	27	10	17	8,1	24	29	12	8678	50
64	46	118	8	1	7	11	1	10	4,7	15	30	21	5573	28
88	801	887	107	64	43	133	66	67	6,0	137	26	16	50092	110
56	36	20	8	6	2	10	5	5	12,5	9	44	-	3232	22
17	110	107	12	6	6	9	4	5	5,2	14	21	10	5027	29
131	209	222	39	22	17	32	15	17	8,3	49	36	17	18059	55
158	406	52	12	8	4	39	32	7	2,6	28	21	-	10900	-
58	75	83	33	15	18	29	13	16	17,3	29	49	30	10750	32
23	15	8	8	4	4	12	5	7	25,8	12	100	-	4280	12
15	3	12	5	2	3	11	8	3	25,0	-	-	-	-	-
20	12	8	5	-	5	13	8	5	20,0	10	99	9	3744	16
90	36	54	14	6	8	26	15	11	13,5	28	79	-	10261	36
51	34	17	7	6	1	19	7	12	12,1	19	93	-	7133	25
61	33	28	2	-	2	4	2	2	3,2	6	31	-	2086	12
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
13	10	3	4	2	2	3	1	2	23,5	-	-	-	-	-
191	101	90	33	22	11	50	22	28	14,7	50	67	17	18471	60
79	38	41	1	1	-	-	-	-	1,2	4	-	-	1549	-
18	7	11	4	1	3	8	2	6	18,1	4	-	-	1360	20
539	248	291	35	22	13	38	21	17	6,1	106	64	-	38936	125
118	43	75	10	3	7	16	4	12	7,8	12	31	16	4475	21
80	21	59	14	5	9	12	2	10	14,9	10	35	-	3707	18
33	18	15	9	4	5	11	1	10	21,4	14	98	-	5213	22

vdelingerne.

Tallet paa de paa syke

Tabel XXXIII (forts.).	Tilbakeleggende 1ste januar 1916.			Indkommet.			Tilsammen behandlet.		
	Tils.	Md.	Kv.	Tils.	Md.	Kv.	Tils.	Md.	Kv.
Tvedestrand bys hospital	3	3	-	52	25	27	55	28	2
Arendal — —	11	7	4	180	91	89	191	98	9
Grimstad bys sykehus	5	2	3	51	27	24	56	29	2
Aamli sykehus	2	2	-	22	12	10	24	14	1
Lister og Mandal amts sykehus	12	8	4	228	132	94	240	140	10
Kristiansand bys sykehus	25	13	12	610	286	324	635	299	33
— «St. Josefs» hospital	25	13	12	1024	480	544	1049	493	55
Mandal bys sykehus	11	5	6	177	82	95	188	87	10
Stavanger amts sykehus	53	27	26	574	290	284	627	317	31
— bys —	123	62	61	1390	649	741	1513	711	80
— «St. Franciskus» hospital	7	3	4	525	232	293	532	235	29
Egersund bys hospital	10	5	5	99	71	28	109	76	3
Sandnes kommunale —	4	2	2	62	28	34	66	30	3
Haugesund bys —	26	16	10	278	188	90	304	204	10
Voss epidemilaset	-	-	-	-	-	-	77	-	-
— private sykehus	9	3	6	185	126	59	194	129	6
Bergen bys sykehus	251	-	-	3126	-	-	3377	-	-
St. Franciskus's hospital i Bergen ..	13	4	9	410	239	171	423	243	18
Diakonissehjemmets klinik —	21	8	13	720	275	445	741	283	45
Kommunale arbeids- og pleiehjem i Bergen	140	76	64	347	258	79	477	334	14
Betanien	14	6	8	629	157	472	643	163	48
Lungegaardens sykehus	82	43	39	221	149	72	303	192	11
Romsdals amts sykehus	23	10	13	508	237	271	531	247	28
Kristiansund bys —	31	-	-	778	-	-	809	-	-
Aalesund — —	24	16	8	452	264	188	476	280	19
Trondhjem — —	249	138	111	2178	1113	1065	2427	1251	117
Kalvskindets — i T.hjem	50	20	30	53	23	30	103	43	6
Orkedalens sykehjem	35	19	16	88	48	40	123	67	5
Meldalens —	10	3	7	38	17	21	48	20	2
St. Elisabeths hospital i Trondhjem ..	60	24	36	607	300	307	667	324	34
Nordre Trondhjems amts sykehus ved Levanger (Indherred)	56	27	29	609	301	308	665	328	33
Nordlands amts sykehus i Alstahaug ..	17	8	9	303	159	144	320	167	15
— — — Bodø	31	20	11	412	218	194	443	238	20
— — — Buksnes	24	12	12	142	89	53	166	101	6
— — — Stokmark- nes	29	13	16	239	112	127	268	125	14
Sanitetsforeningens sykehus i Narvik ..	22	14	8	286	223	63	308	237	7
Sulitjelma sykehus	9	5	4	152	77	75	161	82	7
Tromsø amts sykehus i Tromsø ..	65	33	32	600	297	303	665	330	33
— epidemilaset —	2	-	2	75	36	39	77	36	4
St. Elisabeths hospital —	19	8	11	519	245	274	538	253	28
Trondenes sykehus i Harstad	18	10	8	206	104	102	224	114	11
Skjervøy — i Skjervøy	3	1	2	44	24	20	47	25	2
Finmarkens amts sykehus i Hammer- fest	45	31	14	647	405	242	692	436	25
— — — Vardø	28	20	8	410	236	174	438	256	18
— — — Vadsø	27	20	7	276	154	122	303	174	12
Tilsammen ¹⁾	4428	2050	2075	46216	20685	21340	50728	22735	2341

¹⁾ For 4512 er kjøen ikke opgit; 84 av dem er kun opført som «i alt behandlet». ²⁾ Pa

husene behandlede syke.

Utgaaet						Tilbake- liggende 31te december 1916.			Mortali- tets- procent til alle ut- gaaede.	Daglig middel- belæg.	Tallet paa forplei- ningsdage for hver be- handlet.	Utgift til medicin for hver syk i døgnet. øre.	Tallet paa forplei- nings- dage.	Tallet paa syke- pladser.
levende.			død.			Tils.	Md.	Kv.						
Tils.	Md.	Kv.	Tils.	Md.	Kv.	Tils.	Md.	Kv.						
54	27	27	1	1	-	-	-	-	1,8	3	22	-	1205	10
149	78	71	20	13	7	22	9	13	11,8	7	14	49	2707	24
50	24	26	4	4	-	2	1	1	7,4	-	-	-	-	-
22	13	9	1	1	-	1	-	1	4,3	1	16	-	385	6
213	126	87	12	8	4	15	6	9	5,3	19	30	23	7070	28
558	262	296	41	23	18	36	14	22	6,8	43	25	33	15555	85
987	459	528	27	13	14	35	21	14	2,7	52	18	-	19010	66
175	83	92	10	3	7	3	1	2	5,4	14	28	-	5285	19
544	274	270	38	20	18	45	23	22	6,5	50	29	25	18335	48
1276	603	673	94	44	50	143	64	79	6,9	145	35	10	53203	-
493	216	277	15	9	6	24	10	14	3,0	24	17	53	8839	36
97	66	31	11	9	2	1	1	-	10,2	7	23	-	2488	11
58	26	32	4	1	3	4	2	2	6,5	6	34	29	2221	23
256	172	84	24	17	7	24	15	9	8,6	25	30	23	9030	-
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
176	118	58	5	3	2	13	8	5	2,8	-	-	-	-	-
2837	-	-	257	-	-	283	-	-	8,3	290	32	30	106421	-
398	230	168	3	2	1	22	11	11	0,7	22	20	13	8233	30
704	260	444	20	16	4	17	7	10	2,8	35	17	36	12899	32
252	116	36	63	34	29	162	84	78	2,0	147	113	12	53937	171
615	158	457	13	2	11	15	3	12	2,1	37	21	-	13679	50
150	101	49	69	43	26	84	48	36	3,2	-	-	-	-	-
474	216	258	23	12	11	34	19	15	4,6	38	26	26	13850	68
736	-	-	27	-	-	46	-	-	3,5	-	-	-	-	-
424	248	176	25	15	10	27	17	10	5,6	27	21	28	9953	36
1898	978	920	238	135	103	291	138	153	11,1	23	36	-	85083	-
24	11	13	28	11	17	51	21	30	53,9	-	-	-	-	-
59	36	23	27	12	15	37	19	18	31,4	36	107	-	13159	43
35	13	22	4	2	2	9	5	4	10,3	9	71	-	3427	10
574	279	295	28	10	18	65	35	30	4,7	60	33	33	22039	73
540	277	263	49	21	28	76	30	46	8,3	83	46	-	30268	136
259	139	120	33	18	15	28	10	18	11,3	24	28	21	8811	35
390	204	186	22	13	9	31	21	10	5,3	35	29	20	12925	40
133	84	49	11	6	5	22	13	9	7,6	24	53	26	8802	32
226	107	119	19	11	8	23	7	16	7,8	33	46	28	12205	24
277	215	62	7	5	2	24	17	7	2,5	25	30	-	9114	30
138	70	68	8	4	4	15	8	7	5,5	-	-	-	-	-
568	279	289	38	20	18	59	31	28	6,3	65	36	-	23642	68
71	34	37	5	2	3	1	-	1	6,6	5	24	-	1836	-
493	230	263	12	8	4	33	15	18	2,4	-	-	-	-	-
172	95	77	19	10	9	33	9	24	9,9	-	-	-	-	-
40	23	17	4	2	2	3	-	3	9,1	-	-	-	-	-
623	390	233	17	13	4	52	33	19	2,7	-	-	-	-	48
371	219	152	24	13	11	43	24	19	6,1	44	37	-	16228	48
263	145	118	17	12	5	23	17	6	6,7	-	-	-	-	30
42143	18754	19555	3589	1763	1522	4912	2217	2339	*)	38	-	-	1627278	-

de sykehus, paa hvilke forpleiningsdagene er opført, behandledes 42613 patienter.

Opgaver over dødsfald med

Causes de décès par

Dødsårsaker. (Causes de décès).	Sum.	Kristiania.		Akershus amt.		Smaalenenes amt.		Buskerud amt.		Jarlsberg og Larvik amt.		Hedemarkens amt.		Kristians amt.	
		Mandkj.	Kvindekj.	Mandkj.	Kvindekj.	Mandkj.	Kvindekj.	Mandkj.	Kvindekj.	Mandkj.	Kvindekj.	Mandkj.	Kvindekj.	Mandkj.	Kvindekj.
I. Medfødte sygdomme og dannelsesfeil.															
Medfødt svakhet	1057	88	54	51	27	50	42	28	28	22	14	54	27	19	21
— cyanose	16	3	-	-	-	-	-	1	-	1	1	-	-	-	-
Andre medfødte eller i umiddelbar tilslutning til fødselen optrædende sygdomme ¹⁾	74	7	6	2	-	-	-	2	2	1	2	2	-	1	3
Misdannelser i centralnervesystemet	17	1	1	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	2
Andre dannelsesfeil	14	1	-	-	1	2	1	-	1	1	-	-	-	-	-
II. Alderdomssygdomme.															
Alderdomssvakhet	5073	59	120	107	105	92	115	99	129	78	104	140	157	140	198
Alderdomsgangræn	68	4	3	1	-	1	-	2	2	1	1	3	2	3	1
III. Infektionssygdomme.															
Tyfoidfeber	64	3	3	1	3	2	1	1	-	3	2	-	-	-	-
Epid. cerebrospinalmeningit ...	67	3	3	1	2	3	-	-	-	2	2	-	2	1	-
Akut poliomyelitis	23	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Meslinger	364	50	47	8	9	3	3	9	3	1	3	-	-	-	-
Skarlagensfeber	67	5	6	3	-	2	1	6	5	2	-	3	1	2	2
Kikhoste	²⁾ 208	12	19	2	5	3	4	1	3	1	1	6	9	3	5
Difteri (croup)	³⁾ 305	17	11	7	9	10	9	6	5	6	4	5	3	3	6
Lungebetændelse (croupøs)	1858	127	92	49	36	58	66	60	50	41	43	34	35	47	36
Influenza	178	6	20	-	4	3	-	10	5	2	2	-	3	2	3
Dysenteri	4	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Gigtfeber	77	1	6	2	1	4	3	3	1	3	-	-	2	-	2
Rosen	103	9	6	3	4	2	4	12	7	-	2	2	3	2	2
Flegmone, absces	33	3	3	-	-	-	-	3	1	2	1	-	1	2	2
Septicopyæmi	182	12	23	5	1	6	2	9	2	1	1	9	2	3	4
Barsefeber	61	-	5	-	3	-	1	-	4	-	-	-	6	-	1
Pemfigus hos nyfødte	10	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Tetanus	17	2	-	1	2	1	-	2	-	-	-	1	-	-	-
Akut gastro-enterit (cholera nostras)	415	32	35	12	10	18	15	7	14	10	4	8	11	4	2
Koldfeber	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Aktinomykose	4	1	-	-	-	-	-	1	-	-	-	1	-	-	-
Tuberkulose i lunger	4566	231	217	86	138	111	107	91	96	72	80	100	135	68	96
— - tarmkanal	125	6	10	2	3	2	3	7	8	1	2	4	4	-	3
— - urin- og kjønsg.	46	1	-	2	1	1	1	1	-	-	1	2	2	-	1
— - ben og led	116	6	3	2	4	5	2	-	4	3	1	7	4	3	2
— i kjertler (skrofulose)	38	-	-	1	2	1	1	1	1	2	-	1	1	-	-
— - hud (lupus)	4	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
— - hjernebinder	748	36	29	11	10	15	13	14	15	16	15	20	27	16	11
— - andre organer ell. med uopgitt sæte	58	4	2	2	-	2	3	1	2	3	1	-	1	-	2

¹⁾ Medfødt syfilis og pemfigus hos nyfødte er opført under III (infektionssygdomme). ²⁾ Derav

kjendte dødsarsaker.

départements.

Bratsberg amt.		Nedenes amt.		Lister og Mandal amt.		Stavanger amt.		Søndre Bergenhus amt.		Bergen.		Nordre Bergenhus amt.		Romsdals amt.		Søndre Trondhjems amt.		Nordre Trondhjems amt.		Nordlands amt.		Tromsø amt.		Finmarkens amt.	
Mandkj.	Kvindekj.	Mandkj.	Kvindekj.	Mandkj.	Kvindekj.	Mandkj.	Kvindekj.	Mandkj.	Kvindekj.	Mandkj.	Kvindekj.	Mandkj.	Kvindekj.	Mandkj.	Kvindekj.	Mandkj.	Kvindekj.	Mandkj.	Kvindekj.	Mandkj.	Kvindekj.	Mandkj.	Kvindekj.	Mandkj.	Kvindekj.
30	25	12	7	19	14	33	33	25	27	10	22	11	10	34	18	23	22	11	9	38	34	19	17	12	17
.	.	.	1	.	.	1	1	1	.	.	.	.	.	.	1	1	.	.	2	.	2	.	.	.	.
4	2	.	.	2	1	4	1	2	1	5	4	3	2	.	.	5	2	1	1	3	.	1	1	.	1
.	1	.	.	.	.	1	.	.	.	.	.	.	.	2	2	.	2	.	.	2	1	1	.	.	.
.	.	.	.	.	.	1	2	.	.	.	.	.	.	1	.	.	.	1	.	1	.	.	.	.	.
52	85	78	90	111	118	132	161	144	225	33	63	138	242	203	283	177	245	16	137	162	196	79	85	35	40
2	3	.	2	2	1	2	3	2	1	2	2	3	.	2	1	3	1	3	5	4	.	.	.	.	.
.	.	.	.	1	.	1	2	1	2	4	2	2	.	2	2	.	1	.	1	1	.	4	15	3	1
.	.	.	.	.	.	2	2	2	5	2	1	2	1	2	1	3	4	.	3	2	6	6	2	.	.
1	.	1	2	1	1	3	1	2	1	1	2	3	1	1	1	.	.	1	1	1	4	.	1	.	.
2	7	.	1	4	4	28	33	10	12	6	1	10	4	13	6	21	21	1	11	7	10	5	5	.	.
.	1	1	.	.	.	7	5	1	.	.	.	1	1	1	.	6	.	.	2	2	2	1	1	.	.
7	7	1	2	6	5	13	9	6	5	8	9	1	1	6	11	2	2	.	4	4	1	1	8	11	.
5	3	6	4	8	6	18	6	10	8	8	8	6	5	2	5	7	10	7	3	11	9	21	16	4	6
18	24	54	30	34	39	74	75	43	46	45	46	29	22	54	42	70	66	32	38	69	58	20	20	20	16
5	1	5	11	3	4	6	5	7	7	5	9	2	2	5	11	2	5	3	3	4	8	.	1	4	.
4	5	1	1	1	.	.	.	4	3	9	1	3	1	.	2	1	1	3	1	1	3	1	1	1	2
1	1	1	1	2	.	1	2	3	5	2	2	.	1	3	7	2	.	.	3	2	.	1	1	1	2
7	3	1	1	3	6	8	1	5	3	3	3	1	2	10	3	10	4	3	3	7	5	7	1	2	.
.	5	.	.	.	.	4	.	.	5	.	3	.	.	.	8	.	6	.	2	.	3	.	1	.	4
.	1	.	.	.	.	1	1	.	.	.	.	.	.	1	2	1	2	1	.	1	.	.	.	.	.
8	10	.	4	7	4	21	19	11	8	10	12	4	2	4	9	20	15	5	7	8	7	5	9	13	11
.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	1	.	.	.	.	.
77	102	64	74	66	69	115	153	106	126	98	91	97	80	158	178	223	230	95	106	171	182	72	85	57	63
3	5	1	1	1	.	3	3	2	6	3	4	1	1	3	6	3	3	.	7	5	3	.	1	3	3
1	.	1	.	1	.	3	2	2	1	1	.	4	1	2	1	.	.	1	2	4	2	2	2	1	.
4	1	1	.	1	.	4	5	3	2	6	5	4	6	.	.	6	1	1	3	8	2	2	2	2	2
.	2	2	1	.	1	3	1	1	.	5	1	.	1	.	.	2	2	.	.	2	1	.	.	.	2
.	.	.	2	.	1	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.
28	25	5	8	20	13	27	20	23	17	11	15	10	10	33	30	25	40	14	14	30	23	9	12	19	9
1	1	1	2	1	1	1	.	3	1	.	.	1	4	2	2	4	5	.	1	1	.	1	2	.	.

2 uten opgit kjøn i Nedenes amt. ³⁾ Derav 2 uten opgit kjøn i Nordlands amt.

Opgaver over dødsfald med

Dødsårsaker. (Causes de décès).	Sum.	Kristiania.		Akershus amt.		Smaalenenes amt.		Buskerud amt.		Jarlsberg og Larvik amt.		Hedemarkens amt.		Kristians amt.	
		Mandkj.	Kvindekj.	Mandkj.	Kvindekj.	Mandkj.	Kvindekj.	Mandkj.	Kvindekj.	Mandkj.	Kvindekj.	Mandkj.	Kvindekj.	Mandkj.	Kvindekj.
Miliærtuberkulose	80	2	5	2	-	3	2	-	1	-	1	-	1	-	-
Spedalskhet.	22	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Syfilis, medfødt	24	6	3	-	-	2	-	-	-	-	2	-	-	-	-
—, erhvervet efter fødselen	7	2	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Andre infektionssygdomme	4) 7	1	1	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-
IV. Kroniske blod- og ernæringssygdomme.															
Gigt (arthritis urica)	5	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1
Kronisk rheumatisme. Arthritis deformans	48	-	4	-	3	-	2	2	-	1	1	2	1	-	1
Diabetes.	216	17	11	7	5	6	8	4	5	5	7	4	11	5	3
Leukæmi, pseudoleukæmi	27	2	3	2	1	1	2	2	1	1	2	-	-	1	-
Pernicious anæmi	86	3	4	3	1	1	6	4	4	5	6	2	5	1	3
Morbus maculosus Werlhof, purpura hæmorrhagica	11	-	1	-	-	-	-	2	-	1	-	-	-	-	-
Hæmofili	5	2	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-
Rakit	67	4	4	4	1	1	-	3	2	2	1	2	1	-	-
Andre sygdomme i denne gruppe	23	4	5	-	-	-	-	-	-	-	1	-	1	-	-
Kroniske forgiftninger:															
Alkoholisme ⁵⁾	16	6	1	1	1	-	-	-	-	-	-	1	-	1	-
Andre kroniske forgiftninger ⁶⁾	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
V. Sygdomme i nervesystemet.															
Apoplexi og hjerneemboli	1722	84	115	56	53	45	65	33	56	49	44	40	43	34	42
Meningit (suppurativ)	247	11	8	6	5	9	6	7	2	10	5	4	4	1	2
Paralysis generalis	56	10	3	18	1	3	-	1	-	-	-	-	-	-	-
Andre sindssygdomme	136	5	7	8	4	6	9	1	5	5	4	4	2	1	3
Epilepsi	102	2	4	16	7	5	2	2	4	3	2	2	3	1	2
Andre hjernesygdomme	126	16	9	3	2	3	1	5	2	5	4	4	4	4	1
Rygmarvstæring (tabes dorsalis)	14	2	1	2	-	1	2	1	-	-	-	-	-	-	-
Andre rygmarvssygdomme	53	3	6	2	-	3	2	1	1	2	3	3	1	1	1
Kramper hos småbarn	321	11	6	10	13	19	3	11	9	11	9	3	4	9	4
Andre sygd. i nervesystemet ..	49	-	-	-	-	-	1	-	1	1	2	2	1	1	1
VI. Sygdomme i kredsløpsorganerne.															
Endo-, perikardit	70	4	6	2	-	1	4	4	1	1	-	2	1	-	-
Klappfeil	1350	85	128	32	37	42	67	39	48	40	38	18	23	24	37
Hjertemuskelssygdomme	291	13	7	5	4	9	15	3	6	10	5	12	18	8	6
Arteriosklerose	841	32	26	23	31	33	28	35	16	35	30	34	21	19	9
Aneurysma	20	6	2	2	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-
Hjertelammelse	637	54	36	38	40	24	21	17	13	25	19	11	12	9	18
Andre hjerte- og karsygdomme ..	69	-	2	6	4	2	3	5	-	-	-	5	-	6	1

⁴⁾ Derav 1 angina (modumsjuken), 1 feber, 1 vandkopper, 1 ostemyelit og pyæmi. ⁵⁾ Her er 1 kronisk sulfonalforgiftning.

Opgaver over dødsfald med

Dødsårsaker. (Causes de décès).	Sum.	Kristiania.		Akershus amt.		Smaalenenes amt.		Buskerud amt.		Jarlsberg og Larvik amt.		Hedemarkens amt.		Kristians amt.	
		Mandkj.	Kvindekj.	Mandkj.	Kvindekj.	Mandkj.	Kvindekj.	Mandkj.	Kvindekj.	Mandkj.	Kvindekj.	Mandkj.	Kvindekj.	Mandkj.	Kvindekj.
VII. Sygdomme i aandedrætsorganerne.															
Bronkit, akut	639	32	45	17	14	28	23	20	15	15	12	28	27	10	8
—, kronisk, bronkiektasi..	511	19	28	23	22	19	27	21	13	19	21	11	12	8	15
Astma, emfysem	145	5	2	4	7	10	8	4	1	3	6	1	6	6	3
Lungebetændelse, katarralsk ¹⁾ ..	641	45	52	12	9	16	14	7	16	9	12	14	12	16	17
Lungegangræn	27	6	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	3	1
Lungeemboli	22	1	3	-	1	-	1	2	-	-	-	4	-	-	1
Pleurit, serøs	76	3	1	2	1	4	5	1	-	1	1	1	-	2	1
—, purulent	48	4	4	-	-	2	-	1	-	2	2	2	-	1	-
Andre sygd. i aandedrætsorg..	48	7	2	3	-	3	1	2	-	-	1	-	3	-	1
VIII. Sygdomme i fordøielsesorganerne.															
Mave-tarmkatarr (kronisk)	116	7	9	3	6	2	1	3	4	4	1	3	2	8	4
Mave-, duodenalsaar	151	12	10	2	2	5	5	1	4	3	4	6	2	3	2
Blindtarmbetændelse (appendic.)	165	6	11	7	5	7	7	5	5	3	1	4	8	2	6
Diffus peritonit	203	6	15	9	9	2	9	5	8	4	4	4	9	1	3
Indeklemt brok	65	1	6	2	6	2	-	1	-	-	1	-	3	-	2
Volvulus og ileus av andre aars.	158	9	12	4	1	8	3	5	5	3	10	3	5	4	3
Galdestenssygdomme	54	3	5	1	2	2	3	-	2	2	3	1	7	2	-
Leverkirrose	34	8	-	1	1	1	2	1	2	1	-	1	-	1	3
Andre sygd. i fordøielsesorg..	106	9	9	5	3	1	2	1	4	2	2	3	6	1	3
IX. Sygdomme i urin- og kjønsorganerne.															
Nefrit, akut	115	9	3	5	2	8	3	3	4	2	2	5	6	1	3
—, kronisk (morb. Brightii)	643	72	46	15	12	14	28	23	20	16	13	5	6	16	5
Cystit, cystopyelit	239	16	4	7	1	8	4	10	-	17	4	9	4	10	-
Nyresten- og blærestenssygdomme	17	1	-	3	1	1	2	-	-	-	-	1	-	1	1
Andre nyre- og urinveissygd..	96	15	2	6	6	5	1	3	-	3	-	6	1	2	4
Sygd. i kjønsorg., som ikke hen-															
hører under nogen anden gruppe	9	-	4	1	-	-	-	1	-	-	-	-	1	-	-
X. Svulster.															
Carcinom (kræft) i huden	53	3	1	4	-	2	1	4	1	-	1	-	3	2	1
— i mavesækken	1425	55	62	47	26	56	39	43	24	50	41	56	52	50	36
— - fordøielsesorg. ellers	405	45	46	10	9	13	15	8	6	7	12	4	2	8	5
— - brystkjertelen	109	-	17	-	6	-	5	-	3	-	6	-	4	-	5
— - livmoren	166	-	27	-	3	-	12	-	8	-	9	-	7	-	6
— - andre organer eller															
med uopgit sæte ..	324	15	16	16	20	11	10	4	8	6	7	8	5	9	8
Sarkom i bensystemet	49	4	2	-	1	3	1	1	-	3	-	2	2	-	2
— - kjertlerne	22	1	1	1	-	-	1	-	-	-	1	1	-	-	2
— - andre organer eller															
med uopgit sæte	61	3	3	2	1	-	1	5	3	-	1	3	2	4	3
Andre svulster	129	11	25	-	5	3	4	5	4	2	6	6	4	1	7

¹⁾ Den croupøse lungebetændelse er opført under III (infektionssygdomme).

kjendte dødsårsaker.

Bratsberg amt.		Nedenes amt.		Lister og Mandal amt.		Stavanger amt.		Søndre Bergenhus amt.		Bergen.		Nordre Bergenhus amt.		Romsdals amt.		Søndre Trondhjems amt.		Nordre Trondhjems amt.		Nordlands amt.		Tromsø amt.		Finmarkens amt.	
Mandkj.	Kvindekj.	Mandkj.	Kvindekj.	Mandkj.	Kvindekj.	Mandkj.	Kvindekj.	Mandkj.	Kvindekj.	Mandkj.	Kvindekj.	Mandkj.	Kvindekj.	Mandkj.	Kvindekj.	Mandkj.	Kvindekj.	Mandkj.	Kvindekj.	Mandkj.	Kvindekj.	Mandkj.	Kvindekj.	Mandkj.	Kvindekj.
20	16	8	7	12	6	26	20	21	13	6	7	10	5	26	15	31	13	8	9	13	16	9	16	8	4
21	9	6	8	9	12	6	8	2	9	7	5	9	10	13	16	22	15	2	7	14	17	4	16	3	3
2	7	1	6	2	3	7	4	5	4	2	2	2	6	5	6	4	2	1	1	4	-	2	-	1	1
11	15	8	6	9	9	32	30	31	24	14	13	7	4	12	17	21	34	5	6	12	21	15	9	16	9
1	-	-	-	-	-	3	1	1	-	3	2	-	-	2	-	-	-	-	-	-	-	2	-	-	-
-	1	-	-	-	-	-	1	-	1	1	1	-	-	1	-	-	1	-	-	1	-	1	-	-	-
3	1	3	1	1	-	3	3	4	-	1	1	2	-	5	3	4	2	3	3	3	4	2	2	2	2
1	-	-	1	3	2	3	-	1	1	1	-	-	-	1	-	-	2	1	1	-	-	1	1	-	-
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	4	-	-	1	1	-	-	-	-	-	-
-	1	3	1	3	-	3	3	1	4	2	4	4	1	5	2	4	4	2	1	3	3	3	-	2	-
2	6	4	4	3	4	5	6	1	8	6	3	4	3	1	2	6	6	3	1	2	5	2	-	2	-
5	3	1	2	4	2	3	3	5	2	-	3	4	2	9	4	6	3	3	2	2	11	3	1	2	3
5	5	5	3	1	4	3	5	3	4	-	1	1	4	6	7	1	15	3	6	8	16	4	3	2	2
3	2	1	2	1	2	6	3	6	7	-	2	7	-	9	4	2	3	3	1	5	-	1	1	3	2
2	3	-	-	2	3	1	2	-	1	1	1	-	-	-	1	2	1	-	-	-	-	-	-	-	-
2	3	1	3	1	1	2	1	-	2	6	2	4	2	4	2	5	5	1	2	3	1	1	-	-	-
3	5	2	1	2	-	6	6	3	1	-	2	-	1	5	5	3	-	2	3	4	5	2	2	-	-
10	26	16	9	14	12	22	18	18	11	16	14	4	7	16	17	23	17	3	7	31	11	10	16	2	3
2	-	8	1	9	1	9	8	17	3	7	4	-	-	8	2	25	6	9	2	7	2	6	1	-	-
5	-	-	-	2	-	-	-	3	-	1	1	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-
1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-
2	-	1	2	2	2	-	1	3	2	-	1	2	-	-	1	-	1	-	-	3	1	2	2	2	1
37	22	24	16	22	20	40	36	52	34	16	24	37	23	36	39	50	31	48	34	57	36	14	16	18	6
7	11	15	10	10	12	8	6	6	6	11	14	4	5	16	11	14	11	6	6	9	6	2	2	7	-
-	5	-	4	-	5	-	10	1	6	-	6	-	4	-	5	-	8	-	2	-	5	-	2	-	-
-	5	-	10	-	4	-	12	3	-	-	5	-	2	-	9	-	25	-	5	-	10	-	2	-	2
8	2	5	6	9	1	10	11	11	9	3	8	7	4	8	16	14	19	3	5	5	4	7	5	1	-
1	1	2	3	2	1	1	-	2	1	-	-	2	-	3	2	2	2	1	1	1	1	1	-	-	-
1	1	-	-	-	1	-	-	1	1	2	-	1	1	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-
1	1	3	-	2	2	1	-	-	-	-	-	-	2	5	3	-	1	3	1	1	-	-	-	-	-
4	1	1	1	-	1	2	2	1	8	3	4	1	1	-	4	-	3	-	3	1	4	-	1	-	-

Opgaver over dødsfald med

Dødsårsaker. (Causes de décès).	Sum.	Kristiania.		Akershus amt.		Smaalønes amt.		Buskerud amt.		Jarlsberg og Larvik amt.		Hedemarkens amt.		Kristians amt.	
		Mandkj.	Kvindkj.	Mandkj.	Kvindkj.	Mandkj.	Kvindkj.	Mandkj.	Kvindkj.	Mandkj.	Kvindkj.	Mandkj.	Kvindkj.	Mandkj.	Kvindkj.
XI. Sygdomme i hud, bindevæv, ben og led, som ikke kan henføres under nogen av de foregaaende grupper.															
Hudsygdomme	9	2	1	-	1	-	-	1	-	-	-	-	1	-	1
Gangræn (ikke senil)	16	-	1	-	1	-	-	1	1	1	1	1	-	-	-
Ben- og ledsygdomme	34	3	2	-	2	1	1	-	-	2	1	3	2	-	-
XII. Svangerskaps- og barsel-sygdomme.¹⁾															
Barselkrampe	35	-	3	-	1	-	4	-	3	-	2	-	2	-	2
Emboli og thrombose	13	-	-	-	2	-	-	-	2	-	-	-	-	-	1
Blødning	25	-	-	-	2	-	1	-	2	-	2	-	1	-	-
Livmorbristning	8	-	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	2	-	-
Dystoki	5	-	1	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-
Abort	10	-	4	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	1
Ektopisk svangerskap	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Andre svangerskaps- og barsel-sygdomme ²⁾	7	-	-	-	-	-	2	-	-	-	-	-	-	-	1
Ukjendt eller uopgitt årsak	6	-	1	-	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
XIII. Andre sygdomme.															
Myxødem	3	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Basedows sygdom	14	-	-	1	1	-	1	-	1	-	-	-	-	-	4
Addisons —	8	-	1	-	-	-	1	1	-	-	-	-	1	-	-
Diverse andre sygdomme ³⁾	20	7	2	-	-	-	-	3	-	1	-	-	-	-	-
Dødsf. med kjendt sygd.årsak	30096	1570	1628	824	791	853	895	753	738	666	667	751	807	619	711
XIV. Unaturlig død.															
Selv mord ⁴⁾	97	9	3	6	2	6	3	5	-	1	-	12	2	5	-
Drap og mord	19	2	3	-	5	-	-	-	1	-	-	1	-	1	-
Ulykkestilfælde:															
a. Akut alkoholforgiftning ...	17	2	1	1	-	-	-	3	-	-	-	2	-	-	-
b. Andre akutte forgiftninger ⁵⁾ ..	13	1	1	1	-	3	-	-	-	-	-	-	-	1	-
c. Drukning ⁶⁾	474	10	1	15	7	34	4	20	2	35	2	10	3	9	3
d. Forfrysning	5	-	-	-	-	-	-	1	-	1	-	-	-	-	-
e. Forbrænding	71	4	4	1	3	1	4	2	-	2	4	1	1	1	-
f. Elektr. strøm og lynnedslag ..	5	1	-	-	-	-	-	-	2	-	-	-	-	-	-
g. Vaadeskud	40	-	-	-	-	2	-	3	-	1	-	2	-	3	-
h. Andre ulykkestilfælde ⁷⁾ ...	331	34	18	18	1	17	4	18	6	13	4	18	1	7	-
Dødsf. ved unaturlig død	1072	63	31	42	18	63	15	52	9	55	10	46	7	27	3
Dødsf. med ukjendt årsak ...	1266	13	12	26	16	14	13	24	17	3	1	14	11	34	19
Ialt av læger opgivne dødsfald	32434	1646	1571	892	825	930	923	829	764	724	678	811	825	680	733

¹⁾ Barselfeber er opført under III (infektionssygdomme). ²⁾ Derav inversio uteri 1. ³⁾ Derav ammoniakopløsning 1, syre 1. ⁴⁾ Derav ved krigsforlis 4. ⁵⁾ Derav ved commotio 4, conqussatio forlis 1, fraktur 105, grubeulykke 7, jernbaneulykke 3, krigsulykke (torpedering) 3, ligget ihjel i sengen (hvorav 3 med cykel og 1 med bil), ruptur av indre organer 4, sagbrukulykke 1, skiulykke 1, stensked 2, vulnus (trauma) 7.

de av læger meldte dødsfald.
par sexe et âge.

Fordeling paa alder (par âge).																			Alder er opgit for	
20—25 aar.		25—30 aar.		30—40 aar.		40—50 aar.		50—60 aar.		60—70 aar.		70—80 aar.		80—90 aar.		90—100 aar.		Over 100 aar.		
Mandkj.	Kvindekj.	Mandkj.	Kvindekj.	Mandkj.	Kvindekj.	Mandkj.	Kvindekj.	Mandkj.	Kvindekj.	Mandkj.	Kvindekj.	Mandkj.	Kvindekj.	Mandkj.	Kvindekj.	Mandkj.	Kvindekj.	Mandkj.	Kvindekj.	
1	2	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	
-	-	-	-	-	-	1	1	-	2	49	65	518	632	1231	1654	359	533	2	3	
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	5	4	11	10	18	10	5	3	1	1	
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	
3	6	4	6	9	9	3	2	2	3	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	
10	4	2	-	-	2	-	-	1	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	
5	1	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	
2	1	-	1	-	2	-	1	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	
-	-	-	-	-	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	
-	-	-	-	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	
4	6	1	1	-	2	2	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	
54	21	34	28	59	56	77	66	86	74	116	128	150	165	69	85	5	7	1	-	
-	-	2	2	1	-	-	8	4	4	12	18	23	30	14	33	3	2	-	-	
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	
3	5	1	4	3	2	3	4	6	1	1	9	2	2	1	2	-	-	-	-	
-	2	2	-	1	3	4	3	11	4	12	6	7	9	4	4	-	-	-	-	
4	1	1	-	-	2	2	1	-	3	3	-	3	-	2	-	-	-	-	-	
10	6	12	4	9	17	12	5	21	9	15	10	11	2	3	-	1	-	-	-	
-	10	-	12	-	27	-	10	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	
1	-	1	-	-	-	1	3	-	-	-	-	2	-	-	-	-	-	-	-	
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	
1	-	4	3	3	-	3	3	1	9	6	8	4	14	4	9	1	5	-	-	
1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	
2	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	
491	400	296	331	345	441	234	253	179	191	141	131	59	63	6	8	-	-	-	-	
8	14	5	9	8	11	2	4	4	4	3	3	2	-	-	-	-	-	-	-	
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	
2	1	5	3	7	4	4	4	6	2	3	-	1	-	-	-	-	-	-	-	
14	6	11	6	7	4	5	6	-	6	5	3	3	2	-	-	-	-	-	-	
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	
1	1	1	-	-	-	-	1	1	-	-	-	1	-	1	-	-	-	-	-	
-	-	-	-	-	1	-	1	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	
24	16	15	9	13	11	6	5	5	5	1	2	2	1	-	-	-	-	-	-	
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	
7	4	-	2	4	4	2	4	-	4	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	
8	7	2	6	7	2	2	2	-	2	1	1	-	1	-	-	-	-	-	-	
1	-	1	-	-	1	3	3	1	1	3	1	1	2	-	3	-	-	-	-	

Dødsaaarsaker. (Causes de décès).	Sum.	De viktigste døds- aarsakers forhold i pct. til alle opgivne døds- aarsaker ved sygd.	Fordeling paa køn (par sexe).		Kjøen er ikke opgitt for	0—1 aar.		1—5 aar.		5—10 aar.		10—15 aar.		15—20 aar.	
			Mandkj.	Kvindekj.		Mandkj.	Kvindekj.	Mandkj.	Kvindekj.	Mandkj.	Kvindekj.	Mandkj.	Kvindekj.		
Syfilis, medfødt	24	-	14	10	-	13	9	1	1	-	-	-	-	-	-
—, erhvervet efter fød- selen	7	-	5	2	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-
Andre infektionssygd. ...	7	-	4	3	-	-	2	1	-	1	-	1	-	-	-
IV. Kroniske blod- og ernæringssygdomme.															
Gigt (arthritis urica)	5	-	1	4	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Kronisk rheumatisme. Ar- thritis deformans	48	-	16	32	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Diabetes	216	0,7	101	115	-	1	-	3	5	4	5	11	8	7	9
Leukæmi, pseudoleukæmi ..	27	-	14	13	-	-	-	-	2	1	-	-	1	5	2
Perniciøs anæmi	86	-	38	48	-	-	1	2	-	-	-	2	1	1	1
Morbus maculosus Werl- hofi, purpura hæmor- rhagica	11	-	7	4	-	-	1	3	-	1	-	-	1	1	-
Hæmofili	5	-	3	2	-	-	-	1	-	1	-	-	-	-	1
Rakit	67	-	41	26	-	12	15	26	11	3	-	-	-	-	-
Andre sygdomme i denne gruppe	23	-	10	13	-	3	2	1	1	2	1	-	-	-	-
Kroniske forgiftninger:															
Alkoholisme	16	-	14	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Andre kroniske forgiftn...	2	-	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
V. Sygdomme i nerve-systemet.															
Apoplexi og hjerneemboli ..	1722	5,7	783	939	-	-	1	-	-	1	-	-	-	1	1
Meningit (suppurativ)	247	0,8	152	95	-	20	15	34	19	12	11	16	15	15	10
Paralysis generalis	56	-	47	9	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Andre sindssygdomme	136	-	67	69	-	-	-	-	1	-	-	1	1	1	1
Epilepsi	102	0,3	60	42	-	-	-	-	-	2	4	4	4	12	7
Andre hjernesygdomme ..	126	-	71	55	-	1	1	3	3	2	4	4	6	6	1
Rygmarvstæring (tabes dorsalis)	14	-	8	6	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Andre rygmarvssygdomme ..	53	-	33	20	-	1	-	-	-	1	1	-	1	1	1
Kramper hos småbarn ..	321	1,1	180	141	-	156	106	21	33	2	2	1	-	-	-
Andre sygd. i nervesyst..	52	-	23	26	-	2	2	-	1	3	1	1	2	3	3
VI. Sygdomme i kredsløps-organerne.															
Endo-, perikardit	70	0,2	37	33	-	1	-	3	-	4	1	3	4	8	4
Klappefeil	1350	4,5	592	758	-	3	6	5	9	12	8	17	16	23	26
Hjertemuskelsygdomme ..	291	1,0	143	148	-	-	-	-	-	-	1	1	-	-	2
Arteriosklerose	841	2,8	503	338	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Aneurysma	20	-	15	5	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Hjertelammelse	637	2,1	346	291	-	1	4	6	4	2	4	2	7	10	2
Andre hjerte- og karsygd.	69	-	43	26	-	2	1	1	-	2	3	1	1	1	1
VII. Sygdomme i aande-drætsorganerne.															
Bronkit, akut	639	2,1	348	291	-	170	101	80	59	15	9	5	2	4	3
—, kronisk, bronki- ektasi	511	1,7	238	273	-	1	1	5	2	1	1	1	-	1	-
Astma, emfysem	145	0,5	70	75	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-

de av læger meldte dødsfald.

Fordeling paa alder (par åge).																		Alder er opgit for			
20—25 aar.		25—30 aar.		30—40 aar.		40—50 aar.		50—60 aar.		60—70 aar.		70—80 aar.		80—90 aar.		90—100 aar.				Over 100 aar.	
Mandkj.	Kvindekj.	Mandkj.	Kvindekj.	Mandkj.	Kvindekj.	Mandkj.	Kvindekj.	Mandkj.	Kvindekj.	Mandkj.	Kvindekj.	Mandkj.	Kvindekj.	Mandkj.	Kvindekj.	Mandkj.	Kvindekj.	Mandkj.	Kvindekj.	Mandkj.	Kvindekj.
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	14	10
-	-	-	-	1	1	1	-	2	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	5	2
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-	4	3
-	-	-	-	-	-	-	1	-	1	-	1	1	1	-	-	-	-	-	-	1	4
1	-	-	2	-	1	-	1	3	5	6	11	6	8	-	4	-	-	-	-	16	32
7	8	7	8	6	5	10	7	15	18	19	25	8	13	3	4	-	-	-	-	101	115
-	1	-	1	2	1	-	1	3	3	2	1	1	-	-	-	-	-	-	-	14	13
1	1	-	3	4	3	1	10	8	16	14	7	4	5	1	-	-	-	-	-	38	48
-	-	-	-	1	-	-	1	-	-	1	-	-	1	-	-	-	-	-	-	7	4
-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	3	2
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	41	26
1	1	-	-	1	1	-	2	-	2	1	1	1	1	-	1	-	-	-	-	10	13
-	-	-	-	5	-	4	1	3	1	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	14	2
-	-	-	-	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	1
3	1	3	2	8	14	33	37	92	102	194	234	279	315	157	213	12	19	-	-	783	939
14	5	7	3	10	8	9	2	10	4	3	2	1	1	-	-	-	-	-	-	151	95
-	1	-	-	14	-	14	2	14	7	3	-	1	-	-	-	-	-	-	-	47	9
2	2	3	5	6	4	14	11	14	8	13	20	9	8	4	8	-	-	-	-	67	69
8	4	7	6	8	6	8	5	2	5	5	1	3	4	1	-	-	-	-	-	60	42
2	1	2	2	10	4	6	3	12	10	13	13	9	6	1	1	-	-	-	-	71	55
-	-	-	1	-	-	2	1	3	1	2	1	1	2	-	-	-	-	-	-	8	6
1	-	1	2	3	5	5	1	9	1	7	4	4	5	-	-	-	-	-	-	33	20
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	180	141
2	1	-	3	1	1	1	-	3	5	2	3	5	2	-	2	-	-	-	-	23	26
7	4	2	2	1	4	2	1	2	4	1	3	3	5	-	1	-	-	-	-	37	33
24	21	17	23	47	48	51	61	71	109	132	147	152	197	36	81	1	5	-	-	591	757
-	-	1	-	4	2	7	1	25	26	35	43	48	53	21	19	1	1	-	-	143	148
-	-	-	-	2	-	2	2	14	6	88	50	227	134	151	129	19	17	-	-	503	338
-	-	-	-	-	-	2	1	5	-	4	1	3	1	-	2	-	-	-	-	15	5
5	5	4	8	10	17	44	26	64	29	76	65	81	85	38	33	3	2	-	-	346	291
-	-	1	1	1	1	4	2	5	3	7	3	11	5	6	5	1	-	-	-	43	26
-	1	2	1	2	1	-	5	2	9	14	16	26	46	21	32	6	6	-	-	347	291
1	1	-	-	2	-	7	4	11	17	60	59	93	118	52	58	3	11	-	-	238	272
-	-	-	1	1	1	3	1	8	9	15	24	30	26	11	12	1	-	-	-	70	75

Opgaver over køn og alder ved

Tabel XXXV (forts.).		Sum.	De viktigste døds- aarsakers forhold i pct. til alle opgivne døds- aarsaker ved sygd.	Fordeling paa køn (par sexe).		Kjøen er ikke opgitt for	0—1 aar.		1—5 aar.		5—10 aar.		10—15 aar.		15—20 aar.	
Dødsaaarsaker. (Causes de décès).	Mandkj.			Kvindekj.	Mandkj.		Kvindekj.	Mandkj.	Kvindekj.	Mandkj.	Kvindekj.	Mandkj.	Kvindekj.	Mandkj.	Kvindekj.	
Lungebet., katarraleisk ...	641	2,1	312	329	-	116	114	99	84	13	8	2	5	3	3	
Lungegangræn	27	-	20	7	-	-	-	-	-	-	-	3	1	1	-	
Lungeemboli	22	-	9	13	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	
Pleurit, serøs	76	0,3	47	28	-	-	1	-	1	3	-	2	4	4	2	
—, purulent	48	-	36	12	-	2	1	5	4	4	1	1	-	4	1	
Andre sygdomme i aande- drætsorganerne	48	-	27	21	-	1	2	6	2	1	2	2	1	1	-	
VIII. Sygdomme i for- døiellesorganerne.																
Mave-tarmkatarr (kronisk)	116	0,4	65	51	-	21	11	6	4	-	-	-	1	2	1	
Mave-, duodenalsaar	151	0,5	74	77	-	1	-	-	-	-	1	-	-	5	2	
Blindtarmbet. (appendicit)	165	0,5	21	84	-	-	-	5	6	7	6	4	6	11	12	
Diffus peritonit	203	0,7	73	130	-	6	2	1	6	5	6	6	13	6	10	
Indeklemt brok	65	0,2	29	36	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	
Volvulus og ileus av andre aarsaker	158	0,5	91	67	-	8	2	3	-	2	-	3	1	-	-	
Galdestenssygdomme	54	-	19	35	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	
Leverkirrose	34	-	22	12	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	
Andre sygdomme i fordøi- elsesorganerne	106	-	52	54	-	10	4	-	2	1	-	2	3	2	-	
IX. Sygdomme i urin- og kjønsorganerne.																
Nefrit, akut	115	0,4	61	54	-	4	4	8	2	7	4	6	8	7	7	
—, kronisk (morb. Brightii)	643	2,1	336	307	-	1	-	-	3	4	1	5	4	6	8	
Cystit, cystopyelit	239	0,8	192	47	-	1	-	1	2	-	-	-	-	3	-	
Nyresten- og blæresten- sygdomme	17	-	13	4	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	
Andre nyre- og urinveis- sygdomme	96	-	74	22	-	1	-	1	-	-	-	1	-	-	3	
Sygdomme i kjønsorg. som ikke henholder under nogen anden gruppe ...	9	-	3	6	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	
X. Svulster.																
Carcinom (kræft) i huden ..	53	0,2	31	22	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	
— — — mave- sækken	1425	4,7	808	617	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	
— — — fordøiel- sesorg.	405	1,3	210	195	-	-	1	-	-	-	-	-	-	1	-	
— — — bryst- kjertelen	109	0,4	1	108	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	
— — — livmoren	166	0,6	-	166	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	
— — — andre org., ell. med uop- gitt sæte	324	-	160	164	-	-	-	1	-	-	-	-	-	1	-	
Sarkom i bensystemet ...	49	-	32	17	-	-	-	1	-	-	1	1	1	-	-	
— — lymfekjertler ...	22	-	12	10	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	
— — andre org. eller med uopgitt sæte	61	-	35	26	-	-	-	-	1	2	-	-	1	1	1	
Andre svulster	129	-	41	88	-	-	-	1	-	3	-	-	3	-	3	

de av læger meldte dødsfald.

Fordeling paa alder (par åge).

20—25 aar.		25—30 aar.		30—40 aar.		40—50 aar.		50—60 aar.		60—70 aar.		70—80 aar.		80—90 aar.		90—100 aar.		Over 100aar.		Alder er opgitt for	
Mandkj.	Kvindekj.	Mandkj.	Kvindekj.	Mandkj.	Kvindekj.	Mandkj.	Kvindekj.	Mandkj.	Kvindekj.	Mandkj.	Kvindekj.	Mandkj.	Kvindekj.	Mandkj.	Kvindekj.	Mandkj.	Kvindekj.	Mandkj.	Kvindekj.	Mandkj.	Kvindekj.
2	1	1	3	2	3	1	3	8	2	12	18	33	43	20	36	-	6	-	-	312	329
1	-	2	1	2	2	5	-	3	1	2	2	1	-	-	-	-	-	-	-	20	7
-	-	-	-	-	3	2	1	1	3	3	3	1	2	1	1	-	-	-	-	9	13
6	5	1	2	3	2	7	3	4	1	7	5	8	2	2	-	-	-	-	-	47	28
2	-	4	-	3	2	3	1	1	1	5	1	2	-	-	-	-	-	-	-	36	12
2	4	1	3	2	1	5	1	4	2	2	-	-	3	-	-	-	-	-	-	27	21
-	-	1	1	3	1	4	3	9	9	11	7	7	6	1	7	-	-	-	-	65	51
3	6	3	2	13	7	10	12	18	13	11	18	8	14	2	1	-	1	-	-	74	77
8	11	6	5	8	7	12	9	13	6	5	9	2	5	-	2	-	-	-	-	81	84
5	4	6	19	6	20	8	13	7	12	9	15	7	10	1	-	-	-	-	-	73	130
-	-	2	-	1	-	-	1	4	2	6	14	10	10	4	9	1	-	-	-	29	36
2	1	5	1	5	3	6	5	12	10	19	10	21	21	5	10	-	3	-	-	91	67
1	-	1	1	1	2	1	3	1	7	9	7	5	9	-	4	-	2	-	-	19	35
-	-	-	-	2	3	7	2	3	2	6	3	3	-	1	2	-	-	-	-	22	12
-	-	4	2	4	3	5	2	7	15	7	7	4	14	2	2	1	-	-	-	52	54
4	2	2	3	5	8	4	4	5	4	6	5	2	2	1	1	-	-	-	-	61	54
14	12	10	9	24	22	43	35	66	59	70	81	70	58	23	14	-	1	-	-	336	307
1	1	2	-	2	1	6	6	6	5	28	7	80	15	58	8	3	1	-	-	191	46
-	-	-	-	-	-	-	-	2	1	2	3	8	-	1	-	-	-	-	-	13	4
-	1	3	-	-	4	3	3	6	1	10	4	36	4	12	-	3	-	-	-	74	22
-	-	-	-	-	2	-	1	-	1	-	2	3	-	-	-	-	-	-	-	3	6
-	-	-	1	-	1	1	2	2	6	11	3	9	3	4	5	4	1	-	-	31	22
-	1	1	2	21	17	59	53	166	123	274	192	214	169	67	57	5	3	-	-	808	617
1	-	3	3	5	6	25	19	34	38	66	62	54	50	19	16	2	-	-	-	210	195
-	-	-	1	-	4	-	23	-	31	1	25	-	18	-	5	-	1	-	-	1	108
-	-	-	1	-	11	-	37	-	41	-	40	-	19	-	17	-	-	-	-	-	166
-	1	2	2	3	2	9	28	34	41	50	35	41	39	17	16	2	-	-	-	160	164
1	1	-	-	2	-	3	2	11	2	8	5	1	4	3	1	1	-	-	-	32	17
1	-	3	-	-	-	2	-	1	3	2	3	3	2	-	1	-	-	-	-	12	10
1	1	-	2	4	1	2	3	10	6	7	6	4	4	3	-	1	-	-	-	35	26
1	-	1	3	3	12	6	13	11	19	10	16	3	15	2	4	-	-	-	-	41	88

Opgaver over køn og alder ved

Dødsaaarsaker. (Causes de décès).	Sum.	De vigtigste døds- aarsakers forhold i pct. til alle opgivne døds- aarsaker ved sygd.	Fordeling paa køn (par sexe).		Kjøen er ikke opgitt for	0—1 aar.		1—5 aar.		5—10 aar.		10—15 aar.		15—20 aar.	
			Mandkj.	Kvindekj.		Mandkj.	Kvindekj.	Mandkj.	Kvindekj.	Mandkj.	Kvindekj.	Mandkj.	Kvindekj.		
XI. Sygdomme i hud, bindevæv, ben og led, som ikke kan henføres under nogen av de foregaaende grupper.															
Hudsygdomme	9	-	3	6	-	1	3	-	-	-	-	-	-	-	-
Gangræn (ikke senil)	16	-	9	7	-	-	1	-	-	1	-	-	-	-	-
Ben- og ledsygdomme ...	34	-	14	20	-	-	1	3	-	1	-	1	1	1	-
XII. Svangerskaps- og barselsygdomme.															
Barselkrampe	35	-	-	35	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	3
Emboli og thrombose	13	-	-	13	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1
Blødning	25	-	-	25	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1
Livmorbristning	8	-	-	8	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Dystoki	5	-	-	5	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Abort	10	-	-	10	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Ektopisk svangerskap...	1	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Andre sygd. under svangerskap og barselseng..	7	-	-	7	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Dødsfald i denne gruppe av ukjent eller uopgitt aarsak.....	6	-	-	6	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
XIII. Andre sygdomme.															
Myxødem	3	-	1	2	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	1
Basedows sygdom	14	-	1	13	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1
Addisons —	8	-	3	5	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Diverse andre sygdomme	20	-	12	8	-	-	1	1	1	-	-	1	-	-	-
Dsf. m. kjendt sygd.aarsak	30096	-	14772	15320	4	1669	1313	925	794	359	331	318	397	600	648
XIV. Unaturlig død.															
Selv mord	97	-	76	21	-	-	-	-	-	-	-	-	-	4	1
Drap og mord	19	-	9	10	-	4	8	1	-	-	-	-	-	-	-
Ulykkestilfælde:															
a. Akut alkoholforgiftn.	17	-	16	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-
b. Andre akutte forgiftninger.....	13	-	9	4	-	1	1	3	-	-	1	-	-	2	1
c. Drukning	474	-	417	57	-	3	1	48	10	39	6	24	8	53	6
d. Forfrysning	5	-	3	2	-	-	-	2	1	-	-	-	-	-	-
e. Forbrænding	71	-	34	37	-	6	3	13	20	-	6	1	-	1	-
f. Elektrisk strøm og lynnedslag	5	-	4	1	-	-	-	-	-	-	-	1	-	1	1
g. Vaadeskud	40	-	38	2	-	-	-	1	-	1	-	4	-	8	-
h. Andre ulykkestilfælde	331	-	276	55	-	3	5	10	11	15	2	12	4	21	3
Dødsf. ved unaturlig død	1072	-	882	190	-	17	18	76	43	56	15	42	12	91	12
Ukjendt dødsaaarsak	1266	-	638	628	-	208	177	65	42	21	7	5	13	17	3
Ialt av læger opgivne dsf.	32434	-	16292	16138	4	1894	1508	1066	879	436	353	365	422	708	663

le av læger meldte dødsfald.

fordeling paa alder (par åge).																			Alder er opgit for		
20—25 aar.		25—30 aar.		30—40 aar.		40—50 aar.		50—60 aar.		60—70 aar.		70—80 aar.		80—90 aar.		90—100 aar.		Over 100 aar.		Mandkj.	Kvindekj.
Mandkj.	Kvindekj.	Mandkj.	Kvindekj.	Mandkj.	Kvindekj.	Mandkj.	Kvindekj.	Mandkj.	Kvindekj.	Mandkj.	Kvindekj.	Mandkj.	Kvindekj.	Mandkj.	Kvindekj.	Mandkj.	Kvindekj.	Mandkj.	Kvindekj.		
-	-	-	-	-	-	-	1	1	-	-	-	1	1	-	1	-	-	-	-	3	6
1	1	3	-	1	2	-	2	2	1	2	2	3	2	2	1	4	-	-	-	9	7
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	14	20
-	6	-	11	-	13	-	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	35
-	2	-	5	-	6	-	5	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	13
-	1	-	2	-	1	-	4	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	25
-	-	-	-	-	3	-	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	8
-	-	-	3	-	7	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	5
-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	10
-	1	-	1	-	5	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1
-	1	-	2	-	2	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	7
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	6
-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	2
1	-	1	-	1	2	-	4	-	4	1	1	1	1	-	-	-	-	-	-	1	13
1	-	-	-	1	-	-	1	-	2	-	1	-	1	-	-	-	-	-	-	3	5
5	635	528	594	759	936	836	897	1182	1208	1764	1741	2451	2529	2118	2638	443	633	4	5	12	8
7	2	8	-	19	3	11	4	17	3	4	5	3	2	2	-	1	1	-	-	76	21
-	-	-	-	1	1	2	-	-	-	1	-	-	1	-	-	-	-	-	-	9	10
1	-	2	-	3	-	6	1	3	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	16	1
-	-	-	-	1	-	1	-	-	-	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-	9	4
3	7	45	3	53	4	34	5	24	4	26	1	10	-	4	2	-	-	-	-	416	57
1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	3	2
3	1	2	-	1	2	2	-	1	1	1	4	1	1	1	1	-	-	-	-	34	37
-	-	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	4	1
4	-	6	1	8	-	4	1	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	38	2
1	1	21	1	43	2	31	3	30	4	32	3	19	11	7	5	1	-	-	-	276	55
0	11	85	5	129	11	91	16	76	13	65	10	37	15	14	8	2	1	-	-	881	190
2	13	9	9	17	19	24	16	29	36	54	77	76	96	76	86	15	22	-	-	628	616
7	659	622	608	905	966	951	929	1287	1257	1883	1828	2564	2640	2208	2732	460	656	4	5	16260	16105

Opgaver over kjendt

Tabel XXXVI (forts.).			I	II	III			IV			V			VI	VII	VIII								
Dødsårsaker. (Causes de décès).	Tilsammen.	Forhold i procent til alle opgivne dødsårsaker ved sygd.	Kristiania.	Drøbak.	Son og Hølen.	Moss.	Fredrikstad.	Sarpsborg.	Fredriksbald.	Drammen.	Hønefoss.	Kongsberg.	Tønsberg.	Horten.	Holmestrand.	Svelvik.	Larvik.	Sandefjord.	Kongsvinger.	Hamar.	Gjøvik.	Lillehammer.	Skien.	Porsgrund.
VI. Sygdomme i kreds-																								
løpsorganerne.																								
Endo-, perikardit	24	-	10	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Klappfeil	523	-	218	1	-	6	18	7	16	16	5	2	7	11	-	-	13	3	-	1	-	3	4	4
Hjertemuskelsygdomme.	124	-	20	1	-	3	2	-	3	3	1	-	-	1	-	-	1	1	-	2	1	-	-	-
Arteriosklerose	300	-	58	-	-	9	11	2	3	24	2	5	7	3	1	-	6	1	-	2	-	-	3	4
Aneurysma	14	-	8	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-
Hjertelammelse	235	-	90	-	-	-	6	2	1	6	-	5	3	7	4	1	1	2	-	-	1	2	7	2
Andre hjerte- og karsyg-																								
domme	15	-	2	-	-	-	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
VII. Sygdomme i aande-																								
drøtsorganerne.																								
Bronkit, akut	232	-	77	-	1	2	9	3	4	7	-	1	7	4	-	-	1	2	-	1	-	1	8	2
—, kronisk, bronki-																								
ektasi	148	-	47	1	1	2	1	1	4	7	1	4	5	2	-	-	8	2	-	1	-	-	7	-
Astma, emfysem	31	-	7	-	-	-	1	1	-	-	-	-	-	-	1	-	2	1	-	-	-	-	-	-
Lungebetændelse, katar-																								
alsk	275	-	97	-	1	9	-	-	1	6	-	4	3	-	-	-	2	-	-	2	-	1	3	-
Lungegangræn	17	-	8	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-
Lungeemboli	8	-	4	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Pleurit, serøs	15	-	4	-	-	-	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-
—, purulent	23	-	8	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	2	-	-	1	-	-	-	-
Andre sygdomme i aande-																								
drøtsorganerne	20	-	10	-	-	2	1	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	1	-
VIII. Sygdomme i for-																								
døielsesorganerne.																								
Mave-tarmkatarr (kro-																								
nisk)	43	-	16	-	-	1	-	-	-	4	-	-	-	3	-	-	-	-	-	-	-	1	1	-
Mave-, duodenalsaar ..	64	-	22	1	-	3	-	-	-	1	-	-	1	-	1	-	-	1	-	-	-	1	2	-
Blindtarmbetændelse (ap-																								
pendicit)	52	-	17	-	-	-	3	-	2	1	1	1	-	1	-	-	-	1	-	-	-	-	1	-
Diffus peritonit	64	-	21	-	-	-	2	1	1	3	-	3	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	2	1
Indeklemt brok	16	-	7	1	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Volvulus og ileus av																								
andre årsaker	46	-	21	-	-	1	-	1	4	3	-	-	-	1	-	-	1	-	-	-	-	1	1	-
Galdestensygdomme	26	-	8	-	-	1	-	1	1	1	-	1	-	1	1	-	-	1	-	-	-	-	3	-
Leverkirrose	17	-	8	-	-	1	-	-	-	2	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-
Andre sygdomme i for-																								
døielsesorganerne	35	-	18	2	-	-	-	-	2	1	-	-	-	1	-	-	-	-	-	2	-	-	-	-
IX. Sygdomme i urin-																								
og kjønsorganerne.																								
Nefrit, akut	38	-	12	-	-	-	2	1	2	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	2	2
—, kronisk (morbus																								
Brightii)	265	-	118	1	-	-	2	4	5	15	-	4	-	2	2	-	1	1	-	-	-	2	2	-

fødsaaarsaker i byerne.

			IX				X			XI				XIII	XIV	XV		XVI	XVII	XVIII	XIX	XX													
Langesund.	Stathelle.	Notodden.	Riser.	Tvedestrand.	Arendal.	Grimstad.	Lillesand.	Kristiansand.	Mandal.	Farsund.	Flekkefjord.	Sogndal.	Egersund.	Sandnes.	Stavanger.	Skudeneshavn.	Kopervik.	Haugesund.	Bergen.	Florø.	Aalesund.	Molde.	Kristiansund.	Trondhjem.	Levanger.	Stenkjær.	Namsos.	Mosjøen.	Bodø.	Narvik.	Harstad.	Tromsø.	Hammerfest.	Vardø.	Vadsø.
-	-	2	-	-	3	-	-	22	-	-	-	-	-	-	2	-	-	-	3	-	-	-	-	3	-	-	1	-	-	-	-	-	-	1	
3	-	1	2	1	10	3	3	11	2	-	1	11	4	3	17	1	2	2	60	-	1	1	9	11	-	1	-	1	2	1	8	5	1	2	
5	1	-	1	-	10	2	-	6	1	1	1	-	-	-	13	-	-	4	22	-	9	1	5	8	-	1	-	-	-	1	1	2	-	-	
-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	2	-	6	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	
-	-	8	1	-	1	-	-	5	3	1	1	-	9	2	6	1	2	2	13	-	16	1	5	14	-	1	-	-	1	1	1	5	-	1	1
-	-	1	1	-	5	-	1	5	2	-	-	-	-	-	2	-	-	1	12	-	-	1	4	11	-	-	-	-	1	-	-	1	-	1	1
-	-	4	1	-	1	-	-	-	-	1	1	-	-	-	-	-	-	1	4	-	2	-	1	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	
1	-	2	-	-	5	-	-	6	-	1	-	-	-	1	31	-	15	27	-	-	-	8	31	-	1	-	1	2	4	4	4	-	3	-	
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	2	5	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	2	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	
-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	1	1	-	1	-	-	3	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	
-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	1	-	-	1	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	6	-	-	-	-	5	-	1	-	-	-	-	-	2	1	-	
-	-	-	-	-	2	-	1	3	1	-	-	-	1	-	5	-	3	9	-	-	-	-	5	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1
-	-	3	-	-	-	-	-	3	-	-	1	2	-	-	-	-	2	3	2	2	1	1	3	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-
-	-	-	-	-	3	-	-	-	-	-	1	-	-	-	3	-	-	1	1	-	2	-	1	12	-	-	-	-	-	-	-	3	1	-	1
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	3	-	-	-	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	
-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	2	1	-	-	2	-	-	2	-	-	-	-	2	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	1	-	-	1	-	1	-	-	-	-	2	-	-	1	2	-	1	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	8	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	9	-	-	2	-	-	1	-	-	1	-	-	-	1	-	1	-	-	-	-	-
1	-	-	-	4	3	1	-	10	-	-	1	-	1	-	6	-	1	5	30	-	-	-	10	17	1	3	-	1	-	1	1	2	-	-	2

Opgaver over kjendte

Tabel XXXVI (forts.).		Tilsammen.	Forhold i procent til alle opgivne dødsaaarsaker ved sygd.	I		II		III			IV		V			VI	VII	VIII								
Dødsaaarsaker. (Causes de décès).	Kristiania.			Drøbak.	Son og Hølen.	Moss.	Fredrikstad.	Sarpsborg.	Fredrikshald.	Drammen.	Hønefoss.	Kongsberg.	Tønsberg.	Horten.	Holmestrand.	Svelvik.	Larvik.	Sandefjord.	Kongsvinger.	Hamar.	Gjøvik.	Lillehammer.	Skien.	Porsgrund.	Resten.	
Blødning	4	-	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	
Livmorbristning	2	-	2	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	
Dystoki	2	-	1	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	
Abort	6	-	4	.	.	.	.	.	.	1	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	
Ektopisk svangerskap ..	1	-	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	
Andre sygdomme under svangerskap og barsel- seng	3	-	.	.	.	.	.	.	1	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	
Ukjendt eller uopgit aarsak	1	-	1	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	
XIII. Andre sygdomme.																										
Basedows sygdom	2	-	.	.	.	.	.	1	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.
Addisons —	4	-	1	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	
Diverse andre sygdomme	13	-	9	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	1	.	.	.	.	.	.	.	.	
Df. m. kjendt sygd.aarsak	9834	-	3198	24	8	110	228	89	182	346	35	115	135	122	34	8	134	66	-	64	35	69	151	44	2	
XIV. Unaturlig død.																										
Selv mord	36	-	12	.	.	1	.	.	1	2	.	.	.	.	.	.	.	.	.	2	.	.	4	.	.	
Drap og mord	11	-	5	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	
Ulykkestilfælde:																										
Akut alkoholforgift- ning	10	-	3	.	.	.	.	.	.	2	.	.	.	.	.	.	.	.	.	1	.	.	.	.	.	
Andre akute forgift- ninger	8	-	2	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	
Drukning	103	-	11	.	.	1	4	1	7	7	.	1	.	7	1	1	1	2	.	.	2	.	.	.	.	
Forfrysning	1	-	.	.	.	.	.	.	.	.	.	1	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	
Forbrænding	28	-	8	.	.	.	1	.	1	.	.	.	1	.	.	.	2	.	.	1	.	1	.	.	.	
Elektrisk strøm og lynneslag	1	-	1	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	
Vaadeskud	7	-	.	.	.	.	.	.	.	.	.	2	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	
Andre ulykkestilfælde	121	-	52	.	.	.	4	2	1	7	.	.	4	.	.	.	2	.	.	.	.	.	1	.	.	
Dsf. ved unaturlig død	326	-	94	.	.	2	9	3	10	18	.	4	6	7	1	1	3	4	.	4	2	1	5	.	.	
Dsf. med ukjendt døds- aarsak	89	-	25	.	.	.	4	.	1	4	.	.	1	1	.	.	.	.	.	.	.	.	1	1	.	
Ialt av læger opgivne dsf.	10249	-	3317	24	8	112	241	92	193	368	35	119	142	130	35	9	137	70	-	70	37	70	157	45	2	

dødsårsaker i byerne.

		IX								X			XI						XIII	XIV	XV		XVI	XVII	XVIII		XIX	XX								
Kragerø.	Langesund.	Stathelle.	Notodden.	Risør.	Tvedestrand.	Arendal.	Grimstad.	Lillesand.	Kristiansand.	Mandal.	Farsund.	Flekkefjord.	Sogndal.	Egersund.	Sandnes.	Stavanger.	Skudeneshavn.	Kopervik.	Haugesund.	Bergen.	Flørø.	Aalesund.	Molde.	Kristiansund.	Trondhjem.	Levanger.	Stenkjær.	Namsos.	Mosjøen.	Bodø.	Narvik.	Harstad.	Tromsø.	Hammerfest.	Vardø.	Vadsø.
57	31	8	68	41	27	158	37	17	252	58	21	32	11	73	14	519	14	17	212	1163	21	178	31	207	772	21	29	38	26	63	50	33	138	52	74	43
-	-	-	-	1	-	-	-	-	3	1	-	-	-	-	-	3	-	-	-	7	-	-	-	1	1	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	1	-	-	2	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
1	-	1	2	-	3	-	-	-	2	-	-	2	-	1	-	8	1	2	2	8	-	5	-	2	7	-	-	-	-	2	-	1	2	1	2	2
-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	1	4	-	-	3	-	3	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-
1	-	1	-	-	1	-	-	-	2	-	-	-	-	-	-	6	-	-	3	16	-	3	-	3	7	1	-	-	1	1	-	1	1	1	1	1
2	-	1	3	-	4	-	-	-	9	2	-	2	-	1	1	23	1	2	5	36	-	12	1	6	19	-	-	1	2	2	1	2	4	3	4	3
-	-	-	1	-	-	1	1	-	-	-	-	1	-	-	-	8	-	-	7	3	2	2	-	5	7	-	1	-	1	1	-	-	-	5	5	-
59	31	9	70	44	27	163	38	17	261	60	21	35	11	74	15	550	15	19	224	1202	23	192	32	218	798	21	30	39	29	66	51	35	142	60	83	46

Opgaver over kjønn og alder ved

Causes de décès par sexe

Tabel XXXVII.		Sum.	Fordeling paa kjønn (par sexe).		0—1 aar.		1—5 aar.		5—10 aar.		10—15 aar.		15—20 aar.	
Dødsaaarsaker. (Causes de décès).	Mandkj.		Kvindekj.	Mandkj.	Kvindekj.	Mandkj.	Kvindekj.	Mandkj.	Kvindekj.	Mandkj.	Kvindekj.	Mandkj.	Kvindekj.	
I. Medfødte sygdomme og dannelsesfeil.														
Medfødt svakhet	381	219	162	212	161	6	1	-	-	1	-	-	-	-
— cyanose	9	7	2	7	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Andre medfødte ell. i umiddelbar tilslutning til fødselen optrædende sygd.	35	23	12	23	10	-	1	-	1	-	-	-	-	-
Misdannelser i centralnervesystemet	6	2	4	2	4	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Andre dannelsesfeil	2	1	1	-	1	-	-	1	-	-	-	-	-	-
II. Alderdomssygdomme.														
Alderdomssvakhet	831	309	522	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Alderdomsgangræn	17	9	8	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
III. Infektionssygdomme.														
Tyfoidefeber	33	13	20	-	-	-	1	-	2	2	-	-	-	2
Epidemisk cerebrospinalmeningit	21	12	9	1	2	3	4	2	2	1	-	1	-	-
Akut poliomyelit	3	2	1	1	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-
Meslinger	215	118	97	36	23	68	60	11	11	3	1	-	-	-
Skarlagensfeber	24	14	10	1	-	11	3	1	4	-	-	-	1	2
Kikhoste	100	47	51	25	27	19	22	3	1	-	1	-	-	-
Difteri (croup)	119	72	47	8	1	29	17	23	20	9	5	1	1	1
Lungebetændelse (croupøs)	663	353	310	51	45	61	50	10	8	6	4	7	5	5
Influenza	85	32	53	4	1	1	-	-	3	-	-	-	-	-
Dysenteri	2	2	-	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-
Gigtfeber	24	7	17	-	-	1	1	3	-	1	-	3	-	3
Rosen	50	25	25	3	7	1	1	-	-	-	-	-	-	1
Flegmone, absces	20	13	7	2	2	-	1	-	-	-	-	-	-	-
Septicopyæmi	73	37	36	-	2	2	-	1	1	1	-	1	4	-
Barselfeber	15	-	15	-	-	-	-	-	-	-	-	-	2	-
Pemfigus hos nyfødte . . .	1	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Tetanus	6	4	2	-	1	-	-	1	-	1	-	1	-	-
Akut gastro-enterit (cholera nostras)	201	100	101	70	46	14	20	-	3	1	-	1	-	-
Aktinomykose	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Tuberkulose i lunger	1434	703	731	6	6	10	4	14	11	12	42	86	122	4
— tarmkanal	49	20	29	-	-	4	3	1	-	1	3	4	4	-
— urin- og kjønssorg	6	4	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
— ben og led	30	17	13	-	-	-	-	2	3	-	2	2	2	-
— kjertler (skrofulose)	9	2	7	-	1	1	2	1	2	-	2	-	-	-
— hud (lupus)	3	-	3	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
— hjernehinder	268	136	132	15	19	53	46	26	28	15	14	15	14	14
— andre org. eller med uopgit sæte	20	13	7	-	-	2	-	2	-	3	1	1	1	1
Miliærtuberkulose	36	17	19	4	1	1	2	1	1	2	2	1	4	-
Spedalskhet	13	7	6	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-

kjendte dødsaarsaker i byerne.

et par âge dans les villes.

Fordeling paa alder (par âge).																		Alder er opgit for			
20—25 aar.		25—30 aar.		30—40 aar.		40—50 aar.		50—60 aar.		60—70 aar.		70—80 aar.		80—90 aar.		90—100 aar.				Over 100 aar.	
Mandkj.	Kvindekj.	Mandkj.	Kvindekj.	Mandkj.	Kvindekj.	Mandkj.	Kvindekj.	Mandkj.	Kvindekj.	Mandkj.	Kvindekj.	Mandkj.	Kvindekj.	Mandkj.	Kvindekj.	Mandkj.	Kvindekj.	Mandkj.	Kvindekj.	Mandkj.	Kvindekj.
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	219	162
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	7	2
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	23	12
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	2	4
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	1
-	-	-	-	-	-	1	1	-	-	16	13	85	126	163	295	44	85	-	-	309	520
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	2	2	6	5	1	-	-	-	9	8
-	3	2	1	7	8	2	1	-	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	13	20
4	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	12	9
1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	2	1
-	-	-	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	118	97
-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	14	10
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	47	51
2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	72	47
22	2	12	7	25	18	39	23	37	21	38	34	27	50	16	38	2	3	-	-	353	310
-	4	2	1	-	-	-	3	-	3	5	6	7	14	7	23	3	2	-	-	32	53
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	2	-
1	2	-	2	1	1	2	2	1	-	-	1	-	1	1	-	-	-	-	-	7	17
-	-	1	-	1	3	2	2	6	2	4	4	5	4	2	1	-	-	-	-	25	25
3	-	1	-	2	2	2	-	-	2	3	-	1	-	1	-	-	-	-	-	13	7
4	5	3	3	4	13	5	2	7	3	5	3	3	-	1	-	-	-	-	-	37	36
-	3	-	5	-	5	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	15
-	-	-	-	-	-	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	4	2
-	-	-	-	1	1	2	2	1	5	2	7	3	7	2	7	1	3	-	-	99	101
148	117	76	105	134	132	94	85	59	61	46	31	15	14	2	1	-	-	-	-	1	-
1	8	2	6	3	4	-	1	2	-	-	-	2	-	-	-	-	-	-	-	702	731
-	-	1	-	2	-	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	20	29
6	2	2	2	2	1	-	3	-	-	1	1	1	-	-	-	-	-	-	-	4	-
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	17	13
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	2	7
-	-	-	-	-	1	-	1	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	3
6	2	-	2	2	4	1	1	3	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	136	131
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
2	-	-	1	3	2	-	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	13	7
1	2	1	3	4	1	1	-	-	1	1	1	-	1	-	-	-	-	-	-	17	19
1	-	1	-	-	1	1	2	1	-	2	-	1	1	-	1	-	1	-	-	7	6

Opgaver over køn og alder ved

Dødsårsaker. (Causes de décès).	Sum.	Fordeling paa køn (par sexe).		0—1 aar.		1—5 aar.		5—10 aar.		10—15 aar.		15—20 aar.	
				Mandkj.	Kvindekj.	Mandkj.	Kvindekj.	Mandkj.	Kvindekj.	Mandkj.	Kvindekj.	Mandkj.	Kvindekj.
		Mandkj.	Kvindekj.										
Syfilis, medfødt	15	9	6	9	6	-	-	-	-	-	-	-	-
—, erhvervet efter fødselen	7	5	2	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-
Andre infektionssygdomme	4	3	1	-	1	-	-	1	-	1	-	-	-
IV. Kroniske blod- og ernæringssygdomme.													
Kronisk rheumatisme. Arthrititis deformans	12	1	11	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Diabetes	75	33	42	-	-	-	-	-	1	4	3	3	2
Leukæmi, pseudoleukæmi	11	4	7	-	-	-	1	-	-	-	-	1	-
Perniciøs anæmi	41	14	27	-	1	2	-	-	-	-	1	-	-
Morbus maculosus Werlhofii, purpura hæmorrhagica	5	4	1	-	-	3	-	-	-	-	-	1	-
Hæmofili	4	2	2	-	-	-	-	1	-	-	-	-	1
Rakit	30	16	14	7	8	9	6	-	-	-	-	-	-
Andre sygdomme i denne gruppe	15	7	8	3	1	-	-	1	1	-	-	-	-
Kroniske forgiftninger:													
Alkoholisme	9	8	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Andre kroniske forgiftninger	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
V. Sygdomme i nervesystemet.													
Apoplexi og hjerneemboli	638	287	351	-	-	-	-	1	-	-	-	1	-
Meningit (suppurativ)	78	50	28	10	7	17	8	1	2	4	3	3	1
Paralysis generalis	26	19	7	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Andre sindssygdomme	32	12	20	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-
Epilepsi	25	11	14	-	-	-	-	-	1	2	-	2	2
Andre hjernesygdomme	63	35	28	-	-	1	-	2	1	1	4	2	1
Rygmarvstæring (tabes dorsalis)	7	3	4	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Andre rygmarvssygdomme	22	8	14	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-
Kramper hos småbarn	118	65	53	57	39	6	13	1	1	1	-	-	-
Andre sygdomme i nervesystemet	12	6	6	1	-	-	-	-	-	-	1	-	-
VI. Sygdomme i kredsløpsorganerne.													
Endo-, perikardit	24	12	12	-	-	2	-	3	-	-	3	4	1
Klappefeil	523	225	298	1	4	2	1	4	3	7	5	6	11
Hjertemuskelsygdomme	124	63	61	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1
Arteriosklerose	300	169	131	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Aneurysma	14	9	5	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Hjertelammelse	235	130	105	1	-	3	2	-	1	-	3	3	-
Andre hjerte- og karsygd.	15	5	10	-	-	-	-	-	1	-	1	1	-
VII. Sygdomme i åndedrætsorganerne.													
Bronkit, akut	232	121	111	61	38	27	18	1	2	1	1	-	1
—, kronisk, bronkiektasi	148	61	87	-	1	2	2	-	-	-	-	-	-

fjendte dødsårsaker i byerne.

Fordeling paa alder (par åge).																		Alder er opgit for				
20—25 aar.		25—30 aar.		30—40 aar.		40—50 aar.		50—60 aar.		60—70 aar.		70—80 aar.		80—90 aar.		90—100 aar.				Over 100 aar.		
Mandkj.	Kvindekj.	Mandkj.	Kvindekj.	Mandkj.	Kvindekj.	Mandkj.	Kvindekj.	Mandkj.	Kvindekj.	Mandkj.	Kvindekj.	Mandkj.	Kvindekj.	Mandkj.	Kvindekj.	Mandkj.	Kvindekj.	Mandkj.	Kvindekj.	Mandkj.	Kvindekj.	
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	9	6	
-	-	-	-	1	1	1	-	2	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	5	2	
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	4	1	
-	-	-	-	-	1	-	-	-	2	1	3	-	3	-	2	-	-	-	-	-	-	-
1	5	4	2	1	1	4	4	8	8	6	11	2	5	-	-	-	-	-	-	1	11	
-	-	-	1	2	1	-	-	1	2	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	33	42	
-	-	-	2	3	-	-	7	2	7	6	6	1	3	-	-	-	-	-	-	4	7	
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	14	27	
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	4	1	
-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	2	2	
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	16	14	
-	1	-	-	1	1	-	1	-	2	1	-	1	1	-	-	-	-	-	-	7	8	
-	-	-	-	4	-	3	-	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	8	1	
-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	
1	-	-	-	6	6	13	18	36	41	85	88	102	121	41	74	1	3	-	-	287	351	
3	-	3	2	4	3	3	-	1	1	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-	50	28	
-	-	-	-	6	-	5	1	6	6	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	19	7	
1	1	1	2	1	2	4	2	2	1	1	5	4	2	1	3	-	-	-	-	12	20	
1	2	2	2	1	-	1	3	1	2	1	1	-	1	-	-	-	-	-	-	11	14	
1	-	1	1	7	3	3	2	5	6	6	7	6	2	-	1	-	-	-	-	35	28	
-	-	-	-	-	-	1	1	2	-	-	1	-	2	-	-	-	-	-	-	3	4	
-	-	-	-	1	1	3	-	3	1	4	3	-	4	-	-	-	-	-	-	8	14	
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	65	53	
1	-	-	1	1	-	-	-	1	2	-	-	2	1	-	1	-	-	-	-	6	6	
-	2	1	2	-	2	1	1	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	12	12	
7	7	11	11	19	25	26	28	30	40	56	60	46	77	10	25	-	-	-	-	225	298	
-	-	1	-	2	1	4	1	15	17	14	15	19	24	8	2	-	-	-	-	63	61	
-	-	-	-	1	-	-	1	3	2	32	14	78	59	46	50	9	5	-	-	169	131	
-	-	-	-	-	-	-	1	5	-	3	1	1	1	-	2	-	-	-	-	9	5	
2	2	1	3	2	6	16	13	30	12	33	19	23	29	15	14	1	1	-	-	130	105	
-	-	-	-	-	1	-	1	1	2	12	2	-	-	1	2	-	-	-	-	5	10	
-	1	-	1	1	-	-	1	1	4	3	5	11	21	10	15	4	3	-	-	120	111	
1	1	-	-	1	-	3	1	2	3	15	14	22	44	13	18	2	3	-	-	61	87	

Opgaver over køn og alder ved

Tabel XXXVII (forts.). Dødsårsaker. (Causes de décès).	Sum.	Fordeling paa køn (par sexe).		0—1 aar.		1—5 aar.		5—10 aar.		10—15 aar.		15—20 aar.	
		Mandkj.	Kvindekj.	Mandkj.	Kvindekj.	Mandkj.	Kvindekj.	Mandkj.	Kvindekj.	Mandkj.	Kvindekj.	Mandkj.	Kvindekj.
Sarkom i andre organer eller med uopgit sæte...	13	7	6	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Andre svulster	62	22	40	-	-	1	-	2	-	-	1	-	-
XI. Sygdomme i hud, bindevæv, ben og led, som ikke kan henføres under nogen av de foregaaende grupper.													
Hudsygdomme	3	2	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Gangræn (ikke senil)....	4	2	2	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-
Ben- og ledsygdomme....	8	6	2	-	-	2	-	1	-	1	-	-	-
XII. Svangerskaps- og barselsygdomme.													
Barselkrampe	11	-	11	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Emboli og trombose	2	-	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Blødning	4	-	4	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Livmorbristning	2	-	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Dystoki	2	-	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Abort	6	-	6	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Ektopisk svangerskap....	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Andre svangerskaps- og barselsygdomme	3	-	3	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Ukjendt ell uopgit aarsak	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
XIII. Andre sygdomme.													
Basedows sygdom	2	-	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Addisons —	4	2	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Diverse andre sygdomme	13	9	4	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-
Dsf. m. kjendt sygd.aarsak	9834	4765	5067	693	529	427	338	136	125	98	115	159	21
XIV. Unaturlig død.													
Selv mord	36	28	8	-	-	-	-	-	-	-	-	-	2
Drap og mord	11	6	4	2	4	1	-	-	-	-	-	-	-
Ulykkestilfælde:													
Akut alkoholforgiftn...	10	9	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Andre akute forgiftn.ger	8	4	4	1	1	2	-	-	1	-	-	-	-
Drukning	103	89	14	-	-	7	2	15	1	5	2	5	-
Forfrysning	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Forbrænding	28	14	14	2	2	5	5	-	3	-	-	-	-
Elektrisk strøm og lyn- nedslag	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1
Vaadeskud	7	7	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Andre ulykkestilfælde	121	93	28	1	1	6	8	9	1	4	-	8	-
Dsf. ved unaturlig aarsak	326	253	73	6	8	21	15	24	6	9	2	16	-
Dsf. m. ukjendt dødsårsak	89	51	38	24	20	4	2	3	-	-	1	1	-
Ialt av læger opgivne dsf.	10249	5069	5178	723	557	452	355	163	131	107	118	176	21

Endte dødsårsaker i byerne.

Fordeling paa alder (par åge).																		Alder er opgit for	
-25 aar.	25—30 aar.		30—40 aar.		40—50 aar.		50—60 aar.		60—70 aar.		70—80 aar.		80—90 aar.		90—100 aar.		Over 100 aar.		
Kvindekj.	Mandkj.	Kvindekj.	Mandkj.	Kvindekj.	Mandkj.	Kvindekj.	Mandkj.	Kvindekj.	Mandkj.	Kvindekj.	Mandkj.	Kvindekj.	Mandkj.	Kvindekj.	Mandkj.	Kvindekj.	Mandkj.	Kvindekj.	
1 -	- 1	1 1	2 1	- 6	1 5	- 7	- 7	1 11	3 4	2 6	1 1	1 6	- -	- 1	- -	- -	- -	7 22	6 40
- - -	- - 1	- - -	- - -	- - 1	- - -	1 - 1	1 1 -	- - -	- - -	- - -	1 - -	- 2 -	- - -	- - -	- - -	- - -	- - -	2 2 6	1 2 2
- - -	- - -	4 - -	- - -	6 2 -	- - -	- - -	- - -	- - -	- - -	- - -	- - -	- - -	- - -	- - -	- - -	- - -	- - -	- - -	11 2 4
- - -	- - -	2 - -	- - -	1 - -	- - -	- - -	- - -	- - -	- - -	- - -	- - -	- - -	- - -	- - -	- - -	- - -	- - -	- - -	2 2 6
- - -	- - -	1 - -	- - -	5 1 -	- - -	- - -	- - -	- - -	- - -	- - -	- - -	- - -	- - -	- - -	- - -	- - -	- - -	- - -	1 -
1 -	- -	- 1	- -	2 -	- -	- -	- -	- -	- -	- -	- -	- -	- -	- -	- -	- -	- -	- -	3 1
- - -	- - -	- -	- 1 5	- -	- -	- 1 1	- -	1 -	- 2	1 -	- -	1 1	- -	- 1	- -	- -	- -	- 2 9	2 2 4
195	156	209	312	338	341	360	450	454	610	586	657	823	399	660	71	118	-	4762	5064
-	5	-	3 1	2	7 2	1	4	2	1 1	2	2	-	1	1	-	-	-	28 7	8 4
-	1	-	2	-	4	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	9 4	1 4
2	12	1	16	2	11	2	6	-	1 5	-	-	-	1	-	-	-	-	89 1	14 -
1	1	-	-	1	-	1	-	-	1	1	3	-	-	-	-	-	-	14	14
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1 7	-
-	6	1	15	-	7	-	7	3	13	2	5	8	1	4	1	-	-	93	28
3	25	2	39	5	31	5	20	6	22	5	10	8	3	5	1	-	-	253	73
-	-	-	4	1	5	2	2	3	4	3	3	4	-	2	-	-	-	51	38
198	181	211	355	344	377	367	472	463	636	594	670	835	402	667	72	118	-	5066	5175

Endel av lægerne behandlede epidemiske sygdomme, fordelt paa lægedistrikter og maaneder.

De romerske tal i følgende tabeller betegner de enkelte amter, saaledes som de paa sid og følgende er opført.

De av lægerne meddelte opgaver over tilfældenes fordeling paa maanederne omfatter alle behandlede tilfælde, idet tiden ikke altid er opgit for disse.

a. Tyfoidefeber (*ileotyphus*).

Tabel XXXVIII.		Tilsammen.	Januar.	Februar.	Mars.	April.	Mai.	Juni.	Juli.	August.	September.	Oktober.	November.
Distrikt.													
I.	Kristiania	343	9	19	4	2	11	6	6	42	223	18	1
II.	Aker	68	1	6	-	-	4	-	5	8	33	8	2
	Ullensaker	4	-	-	-	-	-	-	1	1	-	-	1
	Høland	12	1	1	1	-	-	3	5	-	-	1	-
	Follo:												
	Bygder	21	-	-	-	-	-	-	-	5	8	5	1
III.	Moss stadslægedistrikt	1	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-
	— lægedistrikt	9	1	1	-	-	-	1	-	-	2	-	1
	Fredrikstad stadsfysik.	1	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-
	Sarpsborg:												
	Bygder	2	-	1	-	-	-	-	-	-	1	-	-
IV.	Drammen stadsfysikat	20	-	-	-	-	1	-	-	19	-	-	-
	— lægedistrikt	59	-	-	-	-	-	-	1	57	1	-	-
	Norderhov:												
	Hønefoss by	1	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-
	Modum	10	-	1	-	3	3	1	-	-	1	1	-
V.	Tønsberg stadsl.distr. .	4	-	-	-	-	-	-	-	4	-	-	-
	— lægedistrikt	27	1	1	-	-	-	2	13	7	1	1	1
	Horten stadslægedistr.	6	-	-	-	1	-	1	-	2	-	1	1
	Hof:												
	Holmestrand by	2	-	-	-	-	-	-	1	1	-	-	-
	Svelvik by	1	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-
	Bygder	13	-	-	-	-	-	-	-	12	-	1	-
	Larvik stadsl.distrikt .	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-
	— lægedistrikt ..	1	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-
VI.	Søndre Odalen	3	-	-	-	-	-	-	-	3	-	-	-
	Hamar stadsl.distrikt .	1	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-
VII.	Hadeland og Land ...	2	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-
	Nordre Valdres	2	-	-	-	-	-	-	2	-	-	-	-
	Toten:												
	Bygder	5	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	4
VIII.	Bamble	1	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-
IX.	Østre Nedenes:												
	Bygder	1	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-
	Arendal stadsl.distrikt	1	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-

b. Epidemisk cerebrospinalmeningit (forts.).

Tabel XXXVIII (forts.).		Tilsammen.	Januar.	Februar.	Mars.	April.	Mai.	Juni.	Juli.	August.	September.	Oktober.	November.	December.
Distrikt.														
VI.	Nordre Odalen	1	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-
	Vinger:													
	Bygder	1	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-
	Hedemarken	1	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-
VII.	Søndre Valdres	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-
VIII.	Sauland:													
	Notodden by	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-
	Tinn	2	-	-	-	2	-	-	-	-	-	-	-	-
X.	Kristiansand stadsfys..	3	-	-	-	-	-	2	-	-	1	-	-	-
	Vennesla	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-
XI.	Egersund stadsldistr..	1	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-
	Stavanger stadsfysikat	3	-	-	-	1	1	-	-	-	1	-	-	-
	— lægedistrikt	1	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-
XII.	Kvinherred	1	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-
	Ytre Hardanger	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1
	Fana	3	-	2	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-
	Haus	3	-	-	-	-	-	-	-	2	1	-	-	-
	Manger	1	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-
XIII.	Bergen	3	-	-	-	2	-	-	-	-	-	-	-	1
XIV.	Hafslo	4	-	-	3	-	-	-	-	-	-	-	1	-
	Indre Søndfjord	1	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-
	Bremanger	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-
	Nordfjordeid	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-
XV.	Aalesund stadsfysikat.	7	-	-	-	5	2	-	-	-	-	-	-	-
	Kristiansund stadsfys..	1	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-
	Nordre Nordmør	1	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-
	Haram	1	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-
XVI.	Trondhjem stadsfysikat	4	-	-	-	1	-	-	1	1	1	-	-	-
	Røros	3	1	-	1	-	-	-	-	-	-	1	-	-
	Hitteren og Frøya ...	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
	Ytre Fosen	3	-	-	3	-	-	-	-	-	-	-	-	-
XVII.	Stjørdalen	10	-	2	4	1	2	1	-	-	-	-	-	-
	Stenkjær:													
	Bygder	2	-	-	-	-	-	2	-	-	-	-	-	-
XVIII.	Lurøy	2	-	-	-	-	-	-	2	-	-	-	-	-
	Gildeskaal	8	2	-	-	-	2	3	1	-	-	-	-	-
	Flakstad	4	-	-	3	-	1	-	-	-	-	-	-	-
	Vaagan og Gimsey ...	1	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-
	Dverberg	2	-	-	-	-	2	-	-	-	-	-	-	-
	Under Lofotfisket ...	1	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-
XIX.	Ibestad	1	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-
	Tromsø stadsldistrikt.	1	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-
	Lyngen	1	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-
	Skjervøy	4	-	-	-	1	-	-	1	-	1	-	-	1

c. Akut poliomyelit (*poliomyelitis anterior acuta*).

Tabel XXXVIII (forts.).		Tilsammen.	Januar.	Februar.	Mars.	April.	Mai.	Juni.	Juli.	August.	September.	Oktober.	November.	December.
Distrikt.														
I.	Kristiania	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-
II.	Ullensaker	1	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-
III.	Eidsberg	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
	Sarpsborg: Bygder	1	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-
IV.	Drammen lægedistrikt	1	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-
VI.	Hof	1	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-
	Aasnes	1	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-
	Tønset	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
VII.	Hadeland og Land ... Toten:	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-
	Bygder	1	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-
VIII.	Skien lægedistrikt:													
	Bygder	2	-	-	-	-	-	-	-	1	1	-	-	-
	Skaatøy	1	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-
IX.	Østre Nedenes:													
	Bygder	4	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	4
	Evje	14	-	-	-	-	-	-	-	2	9	3	-	-
	Sætersdalen	1	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-
X.	Kristiansand stadsfys.	2	-	-	-	-	-	-	-	-	1	1	-	-
	Oddernes	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-
	Vennesla	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	2	-	-
	Halsaa	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-
	Farsund:													
	Farsund by	1	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-
	Bygder	4	-	-	-	-	-	-	-	3	1	-	-	-
	Vanse	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	1	-
	Flekkefjord:													
	Bygder	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-
XI.	Lund	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-
	Time	3	1	-	-	-	-	-	-	1	1	-	-	-
	Stavanger stadsfysikat	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1
	Høgsfjord	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-
	Hjelmeland	2	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	1	-
	Haugesund:													
	Haugesund by	2	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	1
XII.	Ytre Hardanger	1	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-
	Voss	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-
	Fane	1	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-
	Askøen	2	-	-	-	-	-	1	-	-	1	-	-	-
	Haus	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
XIII.	Bergen	1	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-

c. Akut poliomyelit (forts.).

Tabel XXXVIII (forts.).		Tilsammen.	Januar.	Februar.	Mars.	April.	Mai.	Juni.	Juli.	August.	September.	Oktober.	November.	December.
Distrikt.														
XIV.	Kirkebø	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	2	-
	Lavik	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-
	Gulen	1	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-
	Kinn:													
	Bygder	2	-	-	-	-	1	-	-	-	-	1	-	-
	Ytre Nordfjord	2	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	1	-
	Daviken	1	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-
XV.	Herø	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
	Østre Søndmør	4	-	-	-	-	-	2	1	1	-	-	-	-
	Haram	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
	Rindalen	1	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-
XVI.	Strinden	2	-	-	-	-	-	1	1	-	-	-	-	-
	Orkedalen	1	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-
	Hevne	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
	Indre Fosen	1	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-
XVII.	Levanger:													
	Bygder	1	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-
	Inderøen	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
XVIII.	Ofoten	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-
XIX.	Maalselv	2	-	-	-	-	-	-	1	-	-	1	-	-
	Balsfjord	1	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-
XX.	Sydvaranger	1	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-

d. Skarlagensfeber (*scarlatina*).

I.	Kristiania	657	67	70	45	61	39	56	18	36	54	75	77	59
II.	Aker	224	33	12	12	4	23	17	19	22	21	18	19	24
	Ullensaker	20	4	8	1	-	2	-	-	1	2	1	-	1
	Høland	23	5	4	2	4	-	-	-	2	3	-	2	1
	Follo:													
	Drøbak	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-
	Son og Hølen	3	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	2
	Bygder	52	5	5	7	-	1	3	1	2	2	16	8	2
III.	Eidsberg	24	-	4	8	6	-	-	-	-	-	5	-	1
	Moss stadslægdistrikt	5	-	2	2	-	-	-	-	-	-	-	-	1
	— lægedistrikt	29	3	-	9	-	-	2	-	-	3	10	-	2
	Fredrikstad stadsfysik.	2	-	-	1	-	-	-	-	-	-	1	-	-
	Sarpsborg:													
	Sarpsborg by	2	-	-	-	-	-	-	-	-	2	-	-	-
	Bygder	66	2	18	7	6	4	2	3	2	3	10	5	4
	Fr.halds stadsldistr.	8	1	2	-	2	-	-	-	-	-	1	-	2
	Hvaler	1	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-
	Idd, Åreemark, Rødenes og Ødemark	9	-	-	4	-	1	4	-	-	-	-	-	-

d. Skarlagensfeber (forts.).

Tabel XXXVIII (forts.).		Tilsammen.	Januar.	Februar.	Mars.	April.	Mai.	Juni.	Juli.	August.	September.	Oktober.	November.	December.
Distrikt.														
IV.	Drammen stadsfysikat	45	5	6	7	7	1	-	1	2	6	2	5	5
	— lægedistrikt	47	3	6	6	4	3	-	4	-	3	2	4	12
	Norderhov:													
	Hønefoss by	26	-	-	-	-	-	4	-	9	6	1	-	6
	Bygder	27	1	2	7	-	-	-	-	-	1	4	5	7
	Modum	207	38	17	39	25	27	15	6	9	8	7	11	7
	Nes	34	-	-	-	-	-	-	-	-	-	32	-	2
	Aal	24	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	13	10
	Kongsberg stadsl.distr.	27	4	-	1	1	1	-	1	-	-	9	7	5
	Sandsvær	5	1	1	3	-	-	-	-	-	-	-	-	-
	Rollag og Nore	4	-	-	-	-	-	-	-	4	-	-	-	-
V.	Tønsberg stadsl.distr.	5	-	1	-	2	-	-	-	-	-	-	2	-
	— lægedistrikt	11	1	4	1	-	2	-	-	-	-	1	2	-
	Horten stadslægedistr.	20	-	-	-	-	1	-	-	-	4	-	6	9
	Hof:													
	Bygder	12	2	-	1	-	-	-	1	-	-	1	7	-
	Larvik stadslægedistr.	26	-	2	2	1	1	-	-	-	3	5	9	5
	Larvik lægedistrikt:													
	Sandefjord by	5	2	-	-	-	-	-	-	1	-	1	-	1
VI.	Bygder	58	8	6	11	11	2	3	-	2	3	4	5	5
	Søndre Odalen	5	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	2	5
	Eidskogen	25	2	-	-	-	-	4	-	1	1	11	6	-
	Vinger:													
	Kongsvinger by	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
	Bygder	3	-	-	-	-	-	1	-	2	-	-	-	-
	Brandval	2	-	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
	Grue	7	-	3	-	1	2	-	-	1	-	-	-	-
	Hamar stadslægedistr.	4	1	-	1	-	1	-	-	-	-	-	-	1
	Hedemarken	76	19	3	-	7	1	4	1	11	11	8	5	6
	Hof	16	-	7	1	1	4	2	-	1	-	-	-	-
	Aasnes	8	1	-	-	-	2	1	3	1	-	-	-	-
	Vaaler	22	-	1	9	4	-	4	4	-	-	-	-	-
	Elverum	62	10	1	3	7	9	4	6	5	3	4	6	4
	Trysil	1	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-
	Engerdalen	5	2	2	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-
	Rendalen	35	1	1	5	8	1	-	-	-	5	13	1	-
	Tønset	64	12	5	8	4	10	8	2	4	4	-	5	2
VII.	Hadeland og Land	48	2	-	1	3	3	-	2	11	8	8	1	9
	Søndre Valdres	21	-	1	-	-	-	-	-	-	2	10	5	3
	Toten:													
	Gjøvik by	15	7	-	2	-	-	-	-	-	2	1	3	-
	Bygder	29	7	1	4	1	1	1	-	2	3	3	5	1
	Faaberg:													
	Lillehammer by	7	-	-	-	2	5	-	-	-	-	-	-	-
	Bygder	31	2	4	11	2	9	2	-	1	-	-	-	-
	Ringebu	3	1	-	1	-	-	-	-	-	-	1	-	-
	Lom	4	-	1	-	-	2	-	1	-	-	-	-	-
	Lesje	9	3	5	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-
VIII.	Skien stadsfysikat	18	3	2	-	1	2	1	1	1	-	5	2	-
	Skien lægedistrikt:													
	Porsgrund by	3	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	2
	Brevik by	3	-	-	-	-	-	-	-	-	-	2	1	-
	Bygder	15	1	-	-	-	-	4	1	1	4	1	3	-

d. Skarlagensfeber (forts.).

Tabel XXXVIII (forts.).		Tilsammen.	Januar.	Februar.	Mars.	April.	Mai.	Juni.	Juli.	August.	September.	Oktober.	November.	December.
Distrikt.														
	Drangedal	3	-	-	-	-	-	3	-	-	-	-	-	-
	Hollen	40	1	5	1	-	-	4	-	-	-	-	18	11
	Sauland:													
	Notodden by	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	2	-
	Bygder	2	-	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
	Kviteseid	1	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-
	Tinn	3	2	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-
IX.	Østre Nedenes:													
	Tvedestrand by	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
	Bygder	38	2	12	4	2	1	2	-	1	4	1	5	4
	Arendal stadsdistrikt	13	5	-	-	-	-	1	-	-	-	4	3	-
	Vestre Nedenes:													
	Bygder	38	6	15	2	-	-	-	-	-	4	-	8	3
	Sætersdalen	3	-	-	-	-	-	-	-	-	-	3	-	-
X.	Kristiansand stadsfys.	16	1	-	1	1	-	-	-	1	6	4	1	1
	Oddernes	17	-	-	-	-	-	-	-	1	3	3	3	7
	Vennesla	9	6	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-
	Søgne	9	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	3	6
	Mandal stadsdistrikt.	3	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	2
	Halsaa	2	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
	Undal	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
	Lyngdal	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-
	Hægebostad	9	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	9
	Vanse	5	2	-	-	-	3	-	-	-	-	-	-	-
	Kvinesdal	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
	Flekkefjord:													
	Flekkefjord by	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-
	Bygder	1	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-
XI.	Sogndal:													
	Bygder	3	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	3
	Lund	2	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	1
	Egersund stadsdistr..	9	2	2	1	-	2	1	-	-	-	-	-	1
	Egersund	33	7	4	7	3	8	2	-	-	-	-	2	-
	Time	87	25	9	8	12	5	12	4	2	3	2	5	-
	Sandnes:													
	Sandnes by	3	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	2	-
	Bygder	47	3	-	-	7	1	4	-	2	11	7	7	5
	Stavanger stadsfysikat	115	14	11	25	18	15	3	-	4	5	4	1	15
	Stavanger lægedistrikt	19	1	4	-	-	2	-	-	-	8	1	-	3
	Høgsfjord	2	1	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-
	Finne	3	2	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
	Hjelmeland	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
	Nerstrand	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
	Sand	33	1	7	-	4	2	-	-	-	11	-	7	1
	Skudenes:													
	Bygder	3	-	-	-	-	-	3	-	-	-	-	-	-
	Kopervik:													
	Bygder	8	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	5	3
	Haugesund:													
	Haugesund by	11	3	-	3	3	1	-	1	-	-	-	-	-
	Bygder	21	-	2	2	-	8	8	-	1	-	-	-	-

d. Skarlagensfeber (forts.).

Tabel XXXVIII (forts.).		Tilsammen.	Januar.	Februar.	Mars.	April.	Mai.	Juni.	Juli.	August.	September.	Oktober.	November.	December.
Distrikt.														
XII.	Sveio	4	-	-	-	-	-	2	-	-	-	-	2	
	Kvinnherred	7	2	5	-	-	-	-	-	-	-	-	-	
	Ullensvang	13	1	-	-	3	-	3	4	-	2	-	-	
	Fane	11	1	1	-	-	5	-	-	1	-	-	3	
	Askøen	9	1	-	1	2	-	3	1	-	1	-	-	
	Sund-Austevold	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	
	Haus	4	-	4	-	-	-	-	-	-	-	-	-	
	Bruvik	17	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	14	
	Lindaas	4	-	4	-	-	-	-	-	-	-	-	-	
	Manger	2	-	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	
XIII.	Bergen	46	3	-	4	1	4	9	2	2	8	6	2	
XIV.	Lærdal	13	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	13	
	Lyster	3	-	-	-	-	-	-	-	-	-	3	-	
	Hafslo	1	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	
	Leikanger	6	-	-	-	-	-	-	-	-	-	6	-	
	Kirkebø	5	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	5	
	Lavik	1	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	
	Gulen	2	-	-	-	-	-	-	-	-	2	-	-	
	Indre Søndfjord	6	-	-	-	-	-	-	-	-	6	-	-	
	Kinn:													
	Bygder	2	-	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	
XV.	Ytre Nordfjord	6	-	-	-	-	1	-	-	2	-	-	3	
	Nordfjordeid	11	-	-	-	-	-	-	-	-	-	3	8	
	Gloppen	33	-	1	-	-	13	-	1	9	1	1	-	
	Indviken	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	
	Vannelsen og Sande ..	1	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	
	Østre Søndmør	2	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	
	Nordre Søndmør	3	1	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	
	Aalesund stadsfysikat.	3	-	-	3	-	-	-	-	-	-	-	-	
	Bud	4	-	-	-	1	1	2	-	-	-	-	-	
	Søndre Nordmør	10	1	1	1	-	3	-	2	1	-	-	1	
XVI.	Kristiansund stadsfys.	18	3	6	2	1	-	-	3	1	-	1	1	
	Sundalen	4	3	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	
	Trondhjem stadsfysikat	271	28	18	37	23	24	23	10	10	18	29	25	2
	Strinden	46	10	12	2	5	1	1	1	1	3	2	4	
	Selbu	10	2	-	-	-	-	-	-	1	1	5	-	
	Røros	46	9	11	5	7	4	3	2	1	-	-	3	
	Singsaas og Støren ..	9	-	-	5	-	-	-	-	-	1	3	-	
	Melhus	11	-	-	-	-	1	-	1	1	1	4	2	
	Opdal	10	-	-	4	4	-	-	-	-	-	-	-	
	Orkedalen	76	5	1	-	-	5	1	6	-	4	9	25	2
XVII.	Hitteren og Frøya ...	4	-	-	3	-	-	-	1	-	-	-	-	
	Ytre Fosen	32	7	8	6	6	3	1	-	-	-	1	-	
	Indre Fosen	31	2	-	7	3	1	3	-	-	1	-	13	
	Stjørdalen	21	-	4	-	5	3	3	2	-	-	-	1	
	Skogn	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	
	Levanger:													
	Levanger by	21	5	1	-	-	-	-	-	1	4	4	3	
	Bygder	44	6	3	2	-	-	-	1	1	2	5	16	
	Inderøen	26	2	4	-	1	5	4	1	-	-	8	-	

d. Skarlagensfeber (forts.).

Tabel XXXVIII (forts.).		Tilsammen.	Januar.	Februar.	Mars.	April.	Mai.	Juni.	Juli.	August.	September.	Oktober.	November.	December.
Distrikt.														
XVIII.	Stenkjær:													
	Stenkjær by	3	-	-	-	-	1	1	1	-	-	-	-	-
	Bygder	4	1	-	-	-	-	-	1	-	-	1	1	-
	Grong	2	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
	Namsos:													
	Bygder	3	-	-	-	-	1	1	1	-	-	-	-	-
	Klingen	4	-	-	-	-	-	2	-	-	2	-	-	-
	Overhallen	1	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-
	Brønnøy	3	-	-	-	-	-	2	1	-	-	-	-	-
	Tjøtta	5	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	4	-
	Herøy	5	-	-	-	5	-	-	-	-	-	-	-	-
	Mosjøen stadsl.distrikt	8	4	2	-	1	1	-	-	-	-	-	-	-
	Vefsen	11	1	6	1	-	-	2	-	-	1	-	-	-
	Ranen	11	-	-	-	-	-	-	-	-	-	11	-	-
	Meløy	8	2	1	-	1	1	2	-	-	1	-	-	-
	Gildeskaal	5	-	-	-	-	-	5	-	-	-	-	-	-
	Bodø stadslægedistrikt	35	3	6	9	-	5	-	-	-	3	3	5	1
	Bodin	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-
	Saltdalen	9	-	-	-	-	-	-	-	-	-	5	4	-
	Folden	1	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-
	Narvik stadsl.distrikt	7	-	-	-	-	1	1	-	1	1	3	-	-
	Ofoten	3	2	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-
	Værøy	2	-	-	-	-	-	-	1	-	1	-	-	-
	Buksnes	20	-	4	-	-	-	-	4	1	4	3	3	1
	Vaagan og Gimøy ...	14	4	2	5	-	1	-	-	-	1	-	-	1
	Hadsel	8	5	1	-	-	-	-	1	-	1	-	-	-
XIX.	Trondenes:													
	Harstad by	18	1	1	1	1	1	5	-	-	-	1	4	3
	Bygder	6	-	-	-	-	-	-	-	-	-	2	2	2
	Kvæfjord	2	-	-	-	1	-	1	-	-	-	-	-	-
	Ibbestad	1	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-
	Lenvik	4	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	3
	Bardu	59	-	-	2	10	-	-	-	-	3	-	44	-
	Tromsø stadsl.distrikt	15	1	1	1	2	1	3	5	-	1	-	-	-
	Tromsøysund	1	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-
XX.	Maasøy	8	-	-	-	-	-	-	-	-	-	5	3	-
	Gamvik	6	-	-	-	-	-	3	-	-	-	3	-	-

e. Meslinger (morbilli).

I.	Kristiania	2393	7	19	347	1426	504	72	13	-	1	1	-	3
II.	Aker	936	4	13	49	290	407	128	31	7	3	-	2	2
	Ullensaker	242	-	-	3	8	93	75	46	8	5	3	-	1
	Høland	113	-	-	5	5	17	25	25	9	14	1	8	4
	Follo:													
	Drøbak by	27	-	-	-	4	12	8	2	1	-	-	-	-
	Son og Hølen	9	-	-	-	-	7	1	1	-	-	-	-	-
	Bygder	199	3	-	-	35	64	53	35	6	3	-	-	-
III.	Eidsberg	163	-	-	-	12	30	29	48	9	4	11	12	8
	Moss stadslægedistrikt	388	-	-	1	12	102	207	60	6	-	-	-	-
	Moss lægedistrikt	139	-	-	-	24	48	54	11	1	1	-	-	-

e. Meslinger (forts.).

Tabel XXXVIII (forts.).		Tilsammen.	Januar.	Februar.	Mars.	April.	Mai.	Juni.	Juli.	August.	September.	Oktober.	November.	December.
Distrikt.														
	Fredrikstad stadsfys. .	221	-	-	-	7	39	99	35	18	6	12	1	
	Sarpsborg:													
	Sarpsborg by	41	-	-	-	-	1	18	2	-	-	6	7	
	Bygder	203	3	5	6	3	20	61	32	9	5	23	12	2
	Fredrikshald stadsl.d. .	143	-	-	-	6	16	39	22	15	8	23	11	
	Hvaler	12	-	-	-	1	-	5	1	-	2	3	-	
	Idd, Åremark, Rødenees og Ødemark	86	-	2	3	2	5	5	7	-	-	13	35	1
IV.	Drammens stadsfysikat	600	-	4	11	50	153	256	98	23	1	3	-	
	Drammens lægedistrikt	162	-	1	-	16	70	45	20	4	4	1	-	
	Norderhov:													
	Hønefoss by	20	-	-	-	-	-	-	2	-	-	18	-	
	Bygder	78	12	15	15	1	-	-	3	-	14	17	1	
	Modum	333	1	-	7	14	46	74	92	48	8	19	22	
	Aal	9	-	-	-	-	6	1	1	1	-	-	-	
	Kongsberg stadsl.distr.	115	5	3	-	3	18	64	16	1	3	2	-	
	Sandsvær	55	2	4	2	2	2	5	19	5	9	-	5	
	Rollag og Nore	14	1	-	-	-	-	-	7	4	3	-	-	
V.	Tønsberg stadsl.distr. .	121	-	-	-	3	11	20	32	1	3	8	18	2
	Tønsberg lægedistrikt:													
	Aasgaardstrand	2	-	-	-	1	1	-	-	-	-	-	-	
	Bygder	21	-	-	1	1	-	1	10	5	-	2	-	1
	Horten stadsl.distrikt .	320	1	-	-	5	125	135	48	2	1	2	1	
	Hof:													
	Holmestrand by	14	-	-	-	1	3	7	1	2	-	-	-	
	Svelvik by	16	-	10	4	-	-	-	-	1	-	1	-	
	Bygder	44	-	-	-	4	15	5	10	4	3	2	1	
	Larvik stadsl.distrikt .	18	-	-	-	1	-	-	3	-	-	-	-	14
	Larvik lægedistrikt:													
	Sandefjord by	96	-	-	2	4	2	6	1	5	17	35	20	4
	Bygder	40	-	-	-	3	1	5	2	4	2	9	4	10
VI.	Søndre Odalen	1	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	
	Nordre Odalen	102	1	-	-	1	20	39	29	7	-	5	-	
	Vinger:													
	Kongsvinger by	27	2	-	-	13	2	10	-	-	-	-	-	
	Brandval	6	-	-	-	-	-	4	2	-	-	-	-	
	Hamar stadsl.distrikt .	91	-	-	-	3	21	48	15	4	-	-	-	
	Hedemarken	169	5	2	2	14	6	8	15	4	-	7	43	63
	Hof	3	-	-	-	-	-	-	3	-	-	-	-	
	Aasnes	6	-	-	-	1	-	-	1	1	1	-	1	1
	Vaaler	20	-	-	-	1	-	-	2	9	8	-	-	
	Elverum	135	2	1	2	-	26	45	30	7	3	7	10	2
	Rendalen	74	-	-	-	1	5	44	22	-	1	-	1	
	Tønset	17	-	-	-	1	5	9	2	-	-	-	-	
VII.	Hadeland og Land . . .	78	1	-	-	2	20	27	10	3	1	-	6	8
	Søndre Valdres	9	-	-	-	7	-	-	-	-	-	-	2	
	Nordre Valdres	2	-	-	-	-	-	-	2	-	-	-	-	
	Toten:													
	Gjøvik by	71	-	-	-	-	-	-	8	1	-	6	18	38
	Bygder	313	2	2	-	-	2	5	25	36	21	73	102	45
	Faaberg:													
	Lillehammer by	87	-	-	-	2	85	-	-	-	-	-	-	
	Bygder	54	5	6	-	-	4	5	3	-	-	10	6	15
	Ringebu	10	-	-	-	-	2	1	2	-	-	-	-	5

e. Meslinger (forts.).

Tabel XXXVIII (forts.).		Tilsammen.	Januar.	Februar.	Mars.	April.	Mai.	Juni.	Juli.	August.	September.	Oktober.	November.	December.
Distrikt.														
VIII.	Skiens stadsfysikat ...	231	-	3	32	30	50	29	16	15	13	17	14	12
	Skiens lægedistrikt:													
	Porsgrund by	180	-	31	70	50	13	13	3	-	-	-	-	-
	Brevik by	5	-	-	-	3	-	1	-	-	-	-	1	-
	Stathelle by	55	-	-	-	5	5	27	9	9	-	-	-	-
	Bygder	107	1	10	8	19	23	22	18	4	-	-	-	2
	Langesund stadsl.dist.	60	-	-	-	28	27	4	1	-	-	-	-	-
	Bamble	132	25	54	35	15	-	-	2	1	-	-	-	-
	Kragerø stadsl.distrikt	57	-	-	-	-	2	24	30	1	-	-	-	-
	Skaatø	6	-	-	-	-	2	-	4	-	-	-	-	-
	Drangedal	22	7	8	3	1	-	-	-	-	3	-	-	-
	Hollen	150	24	30	40	23	27	2	4	-	-	-	-	-
	Sauland:													
	Notodden by	89	84	5	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
	Bygder	45	8	24	4	7	1	1	-	-	-	-	-	-
	Kviteseid	40	-	4	14	9	11	1	1	-	-	-	-	-
	Nissedal	18	-	-	-	-	-	1	3	3	1	1	2	7
	Fyresdal	55	2	2	-	3	5	34	7	2	-	-	-	-
	Laardal	65	-	8	26	6	10	8	7	-	-	-	-	-
	Tinn	171	23	34	58	23	17	13	3	-	-	-	-	-
IX.	Risør stadslægedistrikt	113	2	23	74	13	1	-	-	-	-	-	-	-
	Østre Nedenes:													
	Tvedestrand by	4	-	-	-	-	-	-	-	2	2	-	-	-
	Bygder	73	4	8	11	16	12	4	3	10	1	3	-	1
	Arendal stadsl distrikt	169	6	2	-	3	8	18	27	5	11	25	41	23
	Vestre Nedenes:													
	Lillesand by	25	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	25
	Bygder	67	-	-	-	-	1	1	2	2	3	12	25	21
	Birkenes	4	-	-	-	-	-	-	-	2	-	-	1	1
	Aamli	42	-	-	-	-	-	-	-	3	2	5	11	21
	Evje	14	-	-	-	-	8	5	-	1	-	-	-	-
X.	Kristiansand stadsfys.	274	-	-	-	11	158	77	12	5	-	1	4	6
	Oddernes	25	-	-	-	-	7	11	7	-	-	-	-	-
	Søgne	11	-	-	-	-	2	5	4	-	-	-	-	-
	Mandal stadslægedistr.	135	-	8	10	49	57	5	6	-	-	-	-	-
	Halsaa	48	-	-	-	-	37	11	-	-	-	-	-	-
	Laudal	4	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	4
	Undal	41	-	4	4	13	13	7	-	-	-	-	-	-
	Lyngdal	14	-	-	-	-	-	3	-	1	-	1	9	-
	Farsund:													
	Farsund by	22	-	-	-	-	2	14	5	-	-	1	-	-
	Bygder	4	-	-	-	-	-	3	-	-	1	-	-	-
	Vanse	4	-	-	-	-	-	1	2	1	-	-	-	-
	Kvinesdal	17	-	-	-	-	2	3	1	-	-	-	9	2
	Flekkefjord:													
	Flekkefjord by	117	-	-	-	-	43	58	11	3	2	-	-	-
	Bygder	97	-	-	1	-	27	34	16	5	6	5	-	3
	Siredalen	1	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-
XI.	Sogndal:													
	Bygder	1	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-
	Lund	13	-	-	-	1	3	2	2	1	3	1	-	-
	Egersund stadsl.distr..	81	-	-	5	54	20	2	-	-	-	-	-	-
	Egersund	52	-	-	1	20	24	7	-	-	-	-	-	-

e. Meslinger (forts.).

Tabel XXXVIII (forts.).		Tilsammen.	Januar.	Februar.	Mars.	April.	Mai.	Juni.	Juli.	August.	September.	Oktober.	November.	December.
Distrikt.														
	Time	45	21	10	1	11	1	-	-	1	-	-	-	-
	Sandnes:													
	Sandnes by	77	-	23	13	30	10	-	-	-	-	-	1	-
	Bygder	174	-	16	23	42	37	25	26	2	-	1	2	-
	Stavanger stadsfysikat	1011	295	350	225	72	40	21	2	1	1	1	2	1
	Stavanger lægedistrikt	5	1	4	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
	Høgsfjord	30	-	-	5	8	12	5	-	-	-	-	-	-
	Finne	30	-	-	4	21	1	-	3	1	-	-	-	-
	Hjelmeland	25	2	-	-	3	1	3	1	-	5	2	8	-
	Nerstrand	7	-	-	-	-	-	6	1	-	-	-	-	-
	Sand	43	-	-	-	10	12	11	2	1	-	-	-	7
	Skudenes:													
	Skudenes by	47	-	11	16	19	-	1	-	-	-	-	-	-
	Bygder	23	3	2	-	12	4	2	-	-	-	-	-	-
	Kopervik:													
	Kopervik by	5	-	4	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-
	Bygder	34	4	8	9	13	-	-	-	-	-	-	-	-
	Haugesund:													
	Haugesund by	552	5	19	234	219	60	8	6	-	-	-	1	-
	Bygder	25	1	1	10	5	6	1	1	-	-	-	-	-
XII.	Sveio	8	-	-	-	3	4	-	1	-	-	-	-	-
	Skaanevik og Ølen ..	336	8	54	59	113	17	69	8	8	-	-	-	-
	Stord	32	-	7	12	3	7	-	-	-	-	-	-	-
	Finnaas	61	3	3	2	8	25	10	9	1	-	-	-	-
	Tysnes	28	2	26	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
	Kvinnherred	6	-	2	1	3	-	-	-	-	-	-	-	-
	Ullensvang	156	29	15	21	54	32	3	1	1	-	-	-	-
	Ulvik	14	-	-	-	2	-	5	1	2	-	1	1	2
	Ytre Hardanger	59	-	9	10	21	4	-	15	-	-	-	-	-
	Voss	85	8	16	6	14	27	7	1	-	-	5	1	-
	Fane	11	5	-	2	-	2	1	-	-	-	-	1	-
	Fuse	2	1	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-
	Askøen	6	4	-	-	2	-	-	-	-	-	-	-	-
	Sund Austevold	10	-	1	-	6	3	-	-	-	-	-	-	-
	Haus	18	3	2	-	7	6	-	-	-	-	-	-	-
	Bruvik	57	-	-	12	15	21	8	1	-	-	-	-	-
	Hosanger	15	-	-	-	-	5	7	-	-	-	3	-	-
	Lindaas	38	10	10	4	5	9	-	-	-	-	-	-	-
	Manger	32	1	10	5	4	-	4	6	1	-	1	-	-
XIII.	Bergen	256	101	47	34	39	27	1	3	1	3	-	-	-
XIV.	Lærdal	2	-	1	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-
	Leikanger	4	-	-	-	-	-	-	2	2	-	-	-	-
	Balestrand	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
	Kirkebø	67	20	23	15	3	-	6	-	-	-	-	-	-
	Lavik	48	-	3	9	15	8	3	4	4	2	-	-	-
	Gulen	49	3	9	10	17	8	1	1	-	-	-	-	-
	Fjaler	25	9	-	-	1	8	2	2	3	-	-	-	-
	Askvold	21	-	-	-	21	-	-	-	-	-	-	-	-
	Indre Søndfjord	18	3	-	-	2	-	-	2	10	-	-	1	1
	Bremanger	12	2	5	2	2	-	-	-	-	-	-	-	-
	Kinn:													
	Florø by	25	17	5	3	-	-	-	-	-	-	-	-	-
	Bygder	33	4	5	16	8	-	-	-	-	-	-	-	-

e. Meslinger (forts.).

Tabel XXXVIII (forts.).		Tilsammen.	Januar.	Februar.	Mars.	April.	Mai.	Juni.	Juli.	August.	September.	Oktober.	November.	December.
Distrikt.														
	Naustdal	4	-	-	-	-	3	1	-	-	-	-	-	-
	Ytre Nordfjord	28	-	-	-	-	-	-	4	7	3	7	5	2
	Daviken	5	3	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1
	Nordfjordeid	44	6	10	13	-	-	-	2	1	-	7	2	3
	Gloppen	19	-	-	-	-	5	-	-	7	1	-	1	5
	Indviken	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	2
XV.	Vannelsen og Sande ..	4	-	-	-	-	-	1	1	2	-	-	-	-
	Herø	39	-	-	2	6	14	9	6	2	-	-	-	-
	Ulstein	10	-	-	-	-	2	5	2	-	1	-	-	-
	Indre Søndmør	97	-	-	-	1	2	3	10	6	11	51	11	2
	Hjørundfjord	27	-	-	-	-	-	-	-	-	-	16	11	-
	Østre Søndmør	57	-	-	-	-	10	11	15	8	4	2	2	5
	Ørskog	16	-	-	-	-	-	-	11	5	-	-	-	-
	Aalesund stadsfysikat	163	-	-	3	15	28	97	15	-	1	3	1	-
	Molde:													
	Molde by	12	-	-	-	1	1	7	3	-	-	-	-	-
	Bygder	15	-	-	1	1	11	-	-	2	-	-	-	-
	Bud	47	-	-	-	-	1	7	1	-	-	10	11	9
	Indre Romsdal	113	-	-	-	2	22	40	20	18	11	-	-	-
	Søndre Nordmør	40	-	-	2	2	11	12	6	-	2	1	3	1
	Kristiansund stadsfys.	250	2	-	36	94	81	18	7	1	1	2	1	7
	Sundalen	35	-	-	-	-	-	10	20	4	1	-	-	-
	Surendalen	18	-	-	1	-	5	7	4	1	-	-	-	-
	Nordre Nordmør	9	-	-	-	1	-	8	-	-	-	-	-	-
	Edø	47	-	-	-	10	9	12	12	3	1	-	-	-
XVI.	Trondhjem stadsfysikat	1993	447	1042	338	92	35	20	10	3	4	2	-	-
	Strinden	124	5	25	34	22	25	10	2	1	-	-	-	-
	Selbu	50	-	-	-	-	31	15	1	1	-	-	1	1
	Røros	33	4	11	-	-	1	8	1	1	1	-	2	4
	Singsaas og Støren ...	40	-	2	1	12	16	6	1	2	-	-	-	-
	Melhus	43	-	2	19	12	6	3	1	-	-	-	-	-
	Opdal	3	1	-	-	-	1	-	1	-	-	-	-	-
	Orkedalen	187	1	2	37	83	34	12	6	2	1	2	5	2
	Hevne	42	-	-	3	2	11	1	9	15	1	-	-	-
	Hitteren og Frøya ...	95	1	2	2	10	19	50	10	1	-	-	-	-
	Ytre Fosen	80	1	1	7	12	30	21	4	2	1	1	-	-
	Indre Fosen	7	-	1	-	3	3	-	-	-	-	-	-	-
	Nordre Fosen	90	9	16	20	11	17	4	6	7	-	-	-	-
XVII.	Stjørdalen	172	5	2	1	1	43	70	40	4	1	3	2	-
	Frosta	31	-	-	3	3	4	1	6	3	7	4	-	-
	Levanger:													
	Levanger by	41	-	-	2	2	13	13	8	1	-	1	1	-
	Bygder	133	-	-	4	-	6	40	16	5	10	17	10	25
	Inderøen	25	-	-	-	5	-	1	6	1	-	2	6	4
	Stenkjær:													
	Stenkjær by	32	-	1	-	-	-	1	6	5	-	-	5	14
	Bygder	36	-	1	-	-	1	-	-	-	1	9	21	3
	Kolvereid	17	-	-	-	1	5	3	8	-	-	-	-	-
	Vikten	1	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-
	Leka	35	3	2	-	-	-	-	4	12	7	6	1	-

e. Meslinger (forts.).

Tabel XXXVIII (forts.).		Tilsammen.	Januar.	Februar.	Mars.	April.	Mai.	Juni.	Juli.	August.	September.	Oktober.	November.
Distrikt.													
XVIII.	Vik	1	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-
	Brønnøy	10	-	-	-	-	1	1	-	6	1	-	-
	Vega	20	-	-	-	-	-	-	-	-	2	10	8
	Tjøtta	8	-	-	-	-	4	-	1	2	1	-	-
	Alstahaug	5	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-
	Herøy	4	-	-	-	-	3	-	-	-	-	-	-
	Vefsen	23	-	-	-	-	-	-	-	-	-	12	8
	Mosjøen stadsl.distrikt	61	-	-	-	-	-	-	-	-	7	37	17
	Ranen	20	-	-	-	-	7	3	2	-	-	2	4
	Lurøy	10	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	6
	Meløy	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
	Bodø stadslægedistrikt	223	-	-	-	1	1	-	-	-	-	33	151
	Bodin	36	-	-	-	-	-	-	-	-	-	18	8
	Skjerstad	15	-	-	-	-	-	-	-	1	1	5	8
	Saltdalen	27	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
	Fauske	129	-	-	-	-	-	-	-	2	30	42	44
	Hamarøy	97	-	-	-	-	-	-	-	-	-	53	41
	Lødingen	69	-	-	-	-	1	-	-	-	-	21	41
	Tysfjord	21	-	-	-	-	1	1	-	-	-	-	3
	Narvik stadsl.distrikt	321	-	-	-	-	-	-	-	1	5	25	201
	Ofoten	67	-	-	-	-	-	-	-	-	-	6	15
	Værøy	27	-	-	-	-	-	-	-	2	1	6	12
	Borge	1	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-
	Vaagan og Gimsey ..	73	-	-	-	-	4	2	12	3	18	20	10
	Hadsel	19	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	12
	Sortland	9	-	-	-	1	-	-	-	-	-	2	6
	Dverberg	33	-	-	-	-	-	-	-	-	-	23	10
XIX.	Trondenes:												
	Harstad by	62	-	-	-	-	-	-	-	-	20	40	-
	Bygder	49	-	-	-	-	-	1	-	2	7	9	16
	Kvæfjord	3	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	3
	Ibbestad	44	-	-	-	-	-	-	1	3	2	14	11
	Tranøy	20	-	-	-	-	-	-	-	5	-	6	4
	Lenvik	17	-	-	-	-	-	-	1	-	8	1	6
	Maalselven	5	-	-	-	-	-	-	4	1	-	-	-
	Bardu	55	-	-	-	-	-	10	10	-	-	-	35
	Tromsø stadsl.distrikt.	187	-	1	-	-	5	2	4	4	5	62	85
	Tromsøysund	14	-	-	-	-	-	-	-	-	-	2	9
	Karløy	8	-	-	-	-	-	-	1	-	-	6	1
	Skjervøy	20	-	1	-	4	7	-	-	-	-	2	3
XX.	Loppen	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-
	Hammerfest:												
	Hammerfest by	33	-	-	1	1	-	-	-	-	-	7	6
	Kjelvik	2	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	1
	Gamvik	1	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-
	Vardø:												
	Vardø by	9	-	-	-	-	-	2	-	-	-	-	7
	Vadsø:												
	Vadsø by	47	-	-	-	-	-	-	-	-	-	18	22
	Bygder	9	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1
	Sydvaranger	172	-	1	-	-	-	-	1	11	47	71	33

f. Difteri og strupehoste (*diphtheria, croup*).

Tabel XXXVIII (forts.).		Tilsammen.	Januar.	Februar.	Mars.	April.	Mai.	Juni.	Juli.	August.	September.	Oktober.	November.	December.
Distrikt.														
I.	Kristiania	912	88	69	46	66	62	59	31	53	85	130	109	114
II.	Aker	299	14	8	11	10	23	14	17	28	45	33	55	41
	Ullensaker	36	7	4	3	1	5	1	2	2	2	4	-	5
	Høland	17	-	-	1	-	2	2	-	-	11	-	-	1
	Follo:													
	Drøbak by	4	-	-	-	1	-	-	1	-	-	-	-	2
	Bygder	29	-	2	1	3	-	-	3	11	6	2	1	-
III.	Eidsberg	22	4	-	2	1	-	2	3	-	3	2	1	4
	Moss stadslægedistrikt	31	5	4	7	2	1	2	7	-	-	-	1	2
	Moss lægedistrikt	30	1	-	16	5	-	1	4	2	-	1	-	-
	Fredrikstad stadsfys...	27	4	12	1	3	-	1	1	1	2	-	2	-
	Sarpsborg:													
	Sarpsborg by	11	-	-	-	3	2	1	-	-	-	2	1	2
	Bygder	165	13	17	37	20	9	5	6	1	29	16	6	6
	Fredrikshald stadsl.d.	4	-	-	-	1	-	1	1	-	-	-	1	-
	Hvaler	8	-	-	-	1	1	-	1	-	1	1	2	1
	Idd, Åremark, Rødenes og Ødemark	3	-	-	-	-	-	1	-	1	-	-	1	-
IV.	Drammen stadsfysikat	50	3	-	-	-	2	1	1	7	20	8	6	2
	Drammen lægedistrikt	34	3	1	-	11	-	9	-	4	4	1	-	1
	Norderhov:													
	Bygder	3	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	2
	Modum	48	1	2	-	4	2	1	4	6	11	8	5	4
	Aadalen	4	-	-	-	-	-	-	-	-	4	-	-	-
	Kongsberg stadsl.distr.	1	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-
	Sandsvør	1	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-
V.	Tønsberg stadsl.distr..	27	-	9	2	2	5	-	1	1	-	1	1	5
	Tønsberg lægedistrikt	4	-	-	-	-	-	-	-	-	1	2	1	-
	Horten stadsl.distrikt.	10	-	-	-	2	1	-	2	1	2	2	-	-
	Hof	10	-	1	4	-	-	-	-	-	-	3	-	2
	Larvik lægedistrikt:													
	Sandefjord by	2	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	1	-
	Bygder	26	7	-	2	10	2	1	2	1	-	-	1	-
VI.	Søndre Odalen	2	-	-	-	1	-	-	-	-	-	1	-	-
	Eidskogen	28	10	5	7	-	-	-	-	5	-	1	-	-
	Vinger:													
	Kongsvinger by	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
	Bygder	1	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-
	Brandval	5	-	-	2	3	-	-	-	-	-	-	-	-
	Hamar stadslægedistr.	3	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1
	Hedemarken	6	-	-	-	-	-	-	-	3	-	1	2	-
	Hof	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	2
	Vaaler	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
	Elverum	14	1	-	1	1	1	3	2	2	-	2	-	1
	Trysil	23	8	-	-	-	1	-	3	6	5	-	-	-
	Tønset	27	2	2	-	1	-	1	-	15	1	4	1	-

f. Difteri og strupehoste (forts.).

Tabel XXXVIII (forts.).		Tilsammen.	Januar.	Februar.	Mars.	April.	Mai.	Juni.	Juli.	August.	September.	Oktober.	November.
Distrikt.													
VII.	Hadeland og Land ...	30	-	1	-	-	1	1	3	-	11	6	2
	Nordre Valdres	9	-	-	-	-	2	3	1	1	-	2	-
	Toten:												
	Gjøvik by	9	5	-	-	1	1	-	-	-	-	-	1
	Bygder	15	6	-	1	-	-	-	1	2	2	2	-
	Ringebu	14	-	-	2	-	-	6	-	6	-	-	-
	Lesje	3	-	-	-	-	-	-	-	-	-	3	-
VIII.	Skien stadsfysikat.	48	17	11	1	1	2	3	8	-	1	1	-
	Skien lægedistrikt:												
	Porsgrund by	26	14	2	-	-	-	7	2	-	1	-	-
	Brevik by	1	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-
	Stathelle by	3	-	-	-	3	-	-	-	-	-	-	-
	Bygder	23	11	1	-	1	1	1	1	1	2	3	-
	Bamble	5	-	1	-	3	-	-	-	1	-	-	-
	Kragerø stadsl.distrikt	12	3	1	1	-	-	-	-	-	2	1	3
	Skaatø	9	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	3
	Hollen	7	-	-	-	-	-	-	-	2	1	-	3
	Sauland:												
	Notodden by	4	-	-	-	-	1	-	-	2	-	1	-
	Bygder	9	-	1	-	-	3	-	1	1	-	2	-
	Nissedal	1	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-
IX.	Tinn	42	8	3	4	6	1	-	2	7	3	3	-
	Risør stadslægedistrikt	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
	Østre Nedeenes:												
	Tvedestrand by	11	-	-	-	-	-	1	-	8	2	-	-
	Bygder	17	-	-	-	-	-	3	-	2	2	-	1
	Arendal stadsl.distrikt	9	1	-	2	-	1	1	-	-	1	1	1
	Vestre Nedeenes:												
	Grimstad by	4	-	3	-	-	-	-	1	-	-	-	-
	Bygder	22	2	3	-	1	1	3	-	1	1	3	4
	Birkenes	6	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	1
X.	Aamli	7	-	-	1	-	-	-	1	1	4	-	-
	Evje	7	-	-	3	4	-	-	-	-	-	-	-
	Kristiansand stadsfys.	144	13	7	22	22	15	6	6	14	13	10	8
	Oddernes	18	1	2	1	1	1	-	-	5	4	2	1
	Vennesla	24	2	9	5	4	-	-	-	-	-	-	2
	Farsund:												
	Farsund by	2	-	-	-	1	-	-	-	-	-	1	-
	Vanse	7	-	-	4	-	1	-	-	-	-	2	-
	Kvinesdal	4	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	2
	Flekkefjord:												
XI.	Flekkefjord by	4	-	-	-	-	-	-	-	-	-	4	-
	Bygder	15	-	-	-	-	-	-	-	-	1	1	7
	Sogndal:												
	Sogndal by	3	-	-	-	-	1	-	1	1	-	-	-
	Egersund stadsl.distr..	2	-	-	-	-	-	-	1	1	-	-	-
	Egersund	2	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-
	Time	6	-	-	-	-	-	-	1	2	2	-	1
	Sandnes:												
	Bygder	6	-	1	-	1	1	1	-	-	-	2	-
	Stavanger stadsfysikat	123	10	20	9	7	30	5	7	5	16	5	1
	Stavanger lægedistrikt	14	4	1	-	3	3	1	1	-	-	-	-

f. Difteri og strupehoste (forts.).

Tabel XXXVIII (forts.).		Tilsammen.	Januar.	Februar.	Mars.	April.	Mai.	Juni.	Juli.	August.	September.	Oktober.	November.	December.
Distrikt.														
	Høgsfjord	5	-	-	-	1	1	-	1	-	2	-	-	-
	Hjelmeland	4	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	3
	Nerstrand	1	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-
	Sand	4	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	2	1
	Skudenes:													
	Bygder	1	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-
	Haugesund:													
	Haugesund by	74	1	4	15	4	3	3	6	12	7	3	12	4
	Bygder	13	-	5	-	3	-	-	-	-	-	-	1	4
XII.	Sveio	6	-	-	-	1	-	-	-	5	-	-	-	-
	Tysnes	5	-	-	-	-	-	-	2	-	-	-	1	2
	Kvinnherred	11	-	-	-	-	-	4	2	-	3	-	-	2
	Ullensvang	6	-	-	-	-	-	-	-	1	-	1	4	-
	Ytre Hardanger	12	-	-	-	5	-	-	-	6	-	-	-	-
	Voss	4	-	-	-	-	-	-	-	-	-	4	-	-
	Fane	15	1	-	-	-	-	1	-	-	2	2	2	7
	Askøen	50	8	-	4	1	1	4	5	2	5	3	7	10
	Sund-Austevold	6	-	-	-	-	-	-	3	-	-	3	-	-
	Haus	22	6	2	6	2	2	-	-	1	-	-	-	3
	Lindaas	7	-	-	-	1	-	-	1	-	-	-	5	-
	Manger	7	2	-	1	-	-	1	2	-	1	-	-	-
XIII.	Bergen	321	20	27	32	18	31	30	21	24	21	25	35	37
XIV.	Hafslo	21	-	-	-	12	-	-	-	-	-	9	-	-
	Sogndal	2	-	-	-	-	-	-	-	2	-	-	-	-
	Leikanger	3	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	3
	Vik	3	-	1	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-
	Kirkebø	2	-	-	-	-	-	-	-	2	-	-	-	-
	Lavik	4	-	-	-	-	-	-	1	2	-	-	1	-
	Gulen	3	-	2	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-
	Indre Søndfjord	8	2	-	1	5	-	-	-	-	-	-	-	-
	Kinn:													
	Bygder	18	3	-	1	3	-	-	-	-	8	1	-	2
	Ytre Nordfjord	4	-	-	-	-	1	-	-	2	1	-	-	-
	Daviken	9	-	-	-	-	-	-	7	-	1	1	-	-
	Indviken	12	-	-	-	-	-	-	3	-	1	8	-	-
XV.	Vannelsen og Sande ..	1	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-
	Indre Søndmør	1	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-
	Hjørundfjord	2	-	-	-	-	-	-	2	-	-	-	-	-
	Nordre Søndmør	3	1	-	-	-	-	-	1	-	-	1	-	-
	Aalesund stadsfysikat.	18	-	-	-	1	2	-	1	1	4	1	7	1
	Molde:													
	Bygder	1	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-
	Bud	7	-	-	1	-	-	-	-	-	-	4	2	-
	Indre Romsdal	2	-	-	-	-	2	-	-	-	-	-	-	-
	Søndre Nordmør	14	-	4	2	-	5	1	2	-	-	-	-	-
	Kristiansund stadsfys.	70	36	11	4	9	6	1	2	-	-	-	-	1
	Surendalen	14	7	-	-	1	-	-	3	1	-	-	2	-
	Nordre Nordmør	5	-	-	-	-	4	1	-	-	-	-	-	-

f. Difteri og strupehoste (forts.).

Tabel XXXVIII (forts.).		Tilsammen.	Januar.	Februar.	Mars.	April.	Mai.	Juni.	Juli.	August.	September.	Oktober.	November.	December
Distrikt.														
XVI.	Trondhjem stadsfysikat	211	4	16	13	16	18	9	-	10	30	24	26	45
	Strinden.....	33	-	-	2	4	6	1	1	1	14	2	-	2
	Selbu.....	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-
	Roros.....	3	-	-	-	-	-	1	-	-	1	1	-	-
	Melhus.....	1	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-
	Opdal.....	3	-	2	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-
	Hevne.....	4	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	4
	Hitteren og Frøya...	2	-	-	-	-	-	1	-	-	-	1	-	-
	Ytre Fosen.....	5	-	-	2	-	-	1	-	-	2	-	-	-
	Indre Fosen.....	6	1	-	-	-	2	1	1	-	-	-	1	-
	Nordre Fosen.....	4	-	3	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-
XVII.	Stjørdalen.....	14	-	1	1	2	-	-	2	3	1	2	2	-
	Levanger:													
	Levanger by.....	3	-	-	1	-	-	-	1	1	-	-	-	-
	Bygder.....	1	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-
	Inderøen.....	11	-	-	4	-	-	-	1	-	-	1	5	-
	Stenkjær:													
	Bygder.....	14	1	-	5	-	-	-	6	-	-	1	1	-
	Namsos:													
	Bygder.....	1	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-
XVIII.	Overhallen.....	3	-	-	-	-	-	-	1	2	-	-	-	-
	Kolvereid.....	3	-	-	-	-	-	-	-	-	-	3	-	-
	Brønnøy.....	13	1	1	1	-	-	3	-	-	3	1	-	3
	Vega.....	8	-	-	-	-	-	2	2	1	3	-	-	-
	Tjøtta.....	9	-	2	3	1	1	1	-	1	-	-	-	-
	Herøy.....	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1
	Mosjøen stadsl.distrikt	5	-	-	-	-	-	1	-	-	-	4	-	-
	Ranen.....	12	-	-	-	-	-	1	-	-	-	8	2	1
	Meøy.....	7	-	-	4	-	-	-	1	-	2	-	-	-
	Gildeskaal.....	4	-	-	-	-	-	2	-	-	1	1	-	-
	Bodø stadslægedistrikt	25	2	3	2	2	-	2	2	3	1	1	3	4
	Bodin.....	11	-	-	-	1	-	-	-	-	5	2	2	1
	Skjerstad.....	4	-	-	-	-	-	-	1	1	-	-	-	2
	Saltdalen.....	33	-	-	-	-	1	-	-	17	2	11	1	-
	Fauske.....	25	6	1	-	1	1	7	1	-	1	5	2	-
	Folden.....	9	1	-	-	-	2	-	-	5	1	-	-	-
	Lødingen.....	26	-	-	-	-	-	-	5	6	-	5	7	3
	Narvik stadsl.distrikt	7	-	5	1	-	-	-	-	-	-	1	-	-
	Ofoten.....	1	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-
	Værøy.....	2	-	-	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-
	Flakstad.....	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
XIX.	Buksnes.....	8	-	-	1	-	1	3	-	1	-	1	-	1
	Borge.....	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-
	Vaagan og Gimsey...	27	5	2	2	-	1	5	2	1	-	1	6	2
	Hadsel.....	67	8	2	32	2	4	6	-	-	2	9	1	1
	Bø.....	6	-	-	-	-	-	4	-	-	-	1	1	-
	Sortland.....	4	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	3	-
	Under Lofotfisket...	15	-	4	11	-	-	-	-	-	-	-	-	-
	Dverberg.....	7	-	-	3	-	1	-	-	1	-	2	-	-
	Trondenes:													
	Harstad by.....	14	-	-	1	1	1	1	-	2	-	4	1	3
	Bygder.....	45	-	-	5	-	1	3	-	7	12	4	7	6
	Kvæfjord.....	14	-	-	-	-	-	-	4	-	-	-	3	7

f. Differi og strupehøste (forts.).

Tabel XXXVIII (forts.).		Tilsammen.	Januar.	Februar.	Mars.	April.	Mai.	Juni.	Juli.	August.	September.	Oktober.	November.	December.
Distrikt.														
	Bjarkøy	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1
	Ibbestad	13	-	1	-	-	-	-	2	1	4	5	2	4
	Tranøy	11	-	-	-	-	-	1	1	-	-	3	1	3
	Berg	18	1	-	-	-	-	6	-	-	1	6	1	3
	Lenviken	36	4	2	1	5	3	5	-	4	5	2	2	3
	Maalselven	5	1	-	-	1	1	1	-	-	-	-	-	-
	Tromsø stadsdistrikt.	35	1	1	1	1	10	2	4	1	1	3	6	4
	Tromsøysund	29	-	4	5	-	-	4	-	3	3	5	1	4
	Lyngen	5	-	-	-	-	-	-	-	-	4	1	-	-
	Karlsøy	3	-	2	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-
	Skjervøy	12	-	-	1	1	-	7	-	1	2	-	-	-
XX.	Alten	2	-	-	-	-	-	1	-	-	1	-	-	-
	Talvik	5	-	1	-	-	-	4	-	-	-	-	-	-
	Loppen	10	-	-	-	-	-	-	-	1	8	1	-	-
	Hammerfest:													
	Hammerfest by	5	1	-	2	-	-	-	-	2	-	-	-	-
	Maasøy	6	3	-	-	-	1	1	1	-	-	-	-	-
	Kjelvik	12	-	-	-	-	1	2	2	1	1	1	3	1
	Kistrand	8	-	2	-	-	-	-	-	2	1	1	-	2
	Lebesby	2	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
	Tanen	2	-	-	-	-	-	-	-	2	-	-	-	-
	Vardø:													
	Vardø by	6	2	2	-	-	-	-	1	-	-	-	1	-
	Sydvaranger	6	-	-	3	-	-	1	-	1	1	-	-	-

g. Kikhoste (*tussis convulsiva*).

I.	Kristiania	570	64	116	124	72	61	53	23	19	13	8	7	10
II.	Aker	167	7	13	9	28	41	24	18	15	3	3	3	3
	Ullensaker	144	-	-	1	5	7	12	31	17	27	21	15	8
	Høland	7	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	2	5
	Follo:													
	Bygder	36	7	-	6	5	3	3	-	3	7	2	-	-
III.	Eidsberg	9	2	2	2	2	-	-	-	-	-	-	-	1
	Moss stadslægedistrikt	81	6	5	8	5	4	6	2	5	5	6	14	15
	Moss lægedistrikt	20	1	-	10	4	1	4	-	-	-	-	-	-
	Fredrikstad stadsfys. .	24	-	1	1	-	-	1	1	3	-	3	6	8
	Sarpsborg:													
	Sarpsborg by	35	-	-	-	-	-	8	4	-	-	8	13	2
	Bygder	71	8	14	9	5	-	11	1	1	-	7	4	11
	Fredrikshald stadsld..	95	1	-	8	-	-	2	4	9	7	3	19	42
	Idø, Åremark, Rødenes og Ødemark	65	-	-	1	-	-	-	2	2	13	16	18	13
IV.	Drammen stadsfysikat	82	-	5	12	20	17	13	6	3	2	1	1	2
	Drammen lægedistrikt	32	-	4	1	2	1	3	-	3	6	-	6	6
	Norderhov:													
	Hønefoss by	63	17	7	10	7	14	-	-	-	8	-	-	-
	Bygder	149	7	17	33	7	21	12	18	10	10	7	7	-
	Modum	10	-	-	1	-	-	-	1	5	-	3	-	-
	Aadalen	44	-	-	-	-	-	10	11	6	7	9	1	-
	Kongsberg stadsldistr.	3	-	-	-	-	-	-	1	-	2	-	-	-

g. Kikhoste (forts.).

Tabel XXXVIII (forts.).		Tilsammen.	Januar.	Februar.	Mars.	April.	Mai.	Juni.	Juli.	August.	September.	Oktober.	November.
Distrikt.													
V.	Tønsberg stadsdistr.	6	-	-	-	-	-	-	-	-	-	2	1
	Tønsberg lægedistrikt.	15	-	-	-	-	1	-	-	1	-	2	5
	Horten stadsdistr.	140	2	-	8	-	1	8	6	18	11	30	35
	Hof:												
	Holmestrand by....	2	-	-	-	-	-	2	-	-	-	-	-
	Bygder.....	3	-	-	-	-	3	-	-	-	-	-	-
	Larvik stadsdistr.	47	-	-	-	-	-	-	-	-	3	11	12
	Larvik lægedistrikt:												
	Sandefjord by.....	3	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	3
Bygder.....	74	-	-	-	-	-	-	-	-	-	9	19	
VI.	Nordre Odalen.....	48	1	12	16	5	8	-	3	-	-	-	3
	Eidskogen.....	3	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
	Vinger:												
	Kongsvinger by....	30	3	-	3	10	5	8	-	1	-	-	-
	Brandval.....	96	7	8	14	4	1	5	14	17	10	6	10
	Grue.....	21	-	-	1	1	-	3	12	2	-	1	1
	Hamar stadsdistr.	68	-	3	6	6	-	18	16	7	5	-	7
	Hedemarken.....	246	9	16	27	27	36	48	34	13	21	5	7
	Hof.....	75	-	3	10	8	19	23	8	3	1	-	-
	Aasnes.....	42	-	19	-	4	3	5	2	6	1	2	-
	Vaaler.....	26	-	5	7	5	-	-	4	10	-	-	-
	Elverum.....	171	53	38	45	10	9	2	3	7	1	-	2
	Trysil.....	57	26	13	12	-	1	1	-	-	-	-	-
	Rendalen.....	47	-	-	4	-	7	10	2	4	1	5	11
	Tønset.....	1	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-
VII.	Hadeland og Land...	329	35	69	79	46	30	26	14	13	1	1	4
	Søndre Valdres.....	20	-	-	-	-	2	-	2	-	-	-	7
	Toten:												
	Gjøvik by.....	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	2	-
	Bygder.....	61	7	18	3	-	1	1	3	3	13	2	4
	Faaberg:												
	Lillehammer by....	1	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-
Bygder.....	7	6	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	
VIII.	Skien stadsfysikat...	3	-	1	-	-	1	-	-	-	-	-	-
	Skien lægedistrikt:												
	Porsgrund by.....	1	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-
	Brevik by.....	4	-	1	-	-	-	-	3	-	-	-	-
	Hollen.....	7	4	2	1	-	-	-	-	-	-	-	-
	Sauland:												
	Notodden by.....	49	12	7	14	4	3	5	-	2	-	2	-
	Bygder.....	28	3	1	6	3	5	10	-	-	-	-	-
	Kviteseid.....	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
	Nissedal.....	26	-	-	-	-	-	-	-	2	-	-	15
Tinn.....	16	9	6	-	1	-	-	-	-	-	-	-	
IX.	Risør stadslægedistrikt	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	2
	Østre Nedenes:												
	Tvedestrand by....	26	-	-	-	-	-	-	-	-	2	5	18
	Bygder.....	102	1	5	6	14	8	2	5	3	20	12	13
	Arendal stadsdistr.	128	-	-	2	1	13	19	17	25	22	14	8
	Vestre Nedenes:												
	Grimstad by.....	5	-	-	1	-	-	2	2	-	-	-	-
	Bygder.....	21	-	-	-	-	2	2	5	1	3	1	3
	Aamli.....	11	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-

g. Kikhoste (forts.).

Tabel XXXVIII (forts.).		Tilsammen.	Januar.	Februar.	Mars.	April.	Mai.	Juni.	Juli.	August.	September.	Oktober.	November.	December.
Distrikt.														
X.	Kristiansand stadsfys.	163	35	42	8	25	16	14	16	4	.	3	.	.
	Oddernes	20	.	1	2	8	1	5	3	.	.	.	.	.
	Mandal stadsl. distrikt	27	.	5	6	4	9	1	.	.	2	.	.	.
	Halsaa	4	.	.	.	.	1	1	1	.	.	1	.	.
	Undal	8	.	.	.	.	.	.	.	.	.	3	1	4
	Kvinesdal	5	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	5
	Flekkefjord:													
	Flekkefjord by	55	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	21	34
	Bygder	20	.	.	.	.	.	.	.	.	.	13	2	5
XI.	Sokndal:													
	Bygder	3	.	.	.	.	.	.	.	3	.	.	.	.
	Egersund stadsl. distr.	10	.	.	.	.	.	1	1	1	.	5	2	.
	Egersund	35	.	.	.	.	10	5	2	6	1	2	8	1
	Time	18	.	.	.	.	9	.	1	7	1	.	.	.
	Sandnes:													
	Sandnes by	5	.	.	.	.	.	.	.	.	.	2	3	.
	Bygder	11	.	.	.	.	.	5	.	1	5	.	.	.
	Stavanger stadsfysikat	77	.	14	10	4	8	6	.	4	5	4	.	22
	Stavanger lægedistrikt	1	.	1	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.
	Finnøy	1	.	.	.	.	.	.	.	.	.	1	.	.
	Hjelmeland	2	.	.	2	.	.	.	.	.	.	.	.	.
	Skudenes:													
	Bygder	6	.	.	.	.	.	.	.	.	6	.	.	.
	Kopervik:													
	Bygder	38	.	.	.	4	7	10	14	.	.	.	.	3
	Haugesund:													
	Haugesund by	229	37	63	42	30	19	8	15	9	6	.	.	.
	Bygder	2	.	.	.	1	.	.	.	.	1	.	.	.
XII.	Stord	1	.	.	.	.	.	.	.	.	.	1	.	.
	Finnaas	1	1	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.
	Tysnes	3	.	.	3	.	.	.	.	.	.	.	.	.
	Kvinnherred	5	.	.	.	.	.	.	.	5	.	.	.	.
	Ullensvang	1	1	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.
	Røldal	1	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	1
	Voss	8	.	4	2	1	.	.	.	.	.	.	1	.
	Fuse	2	.	1	.	.	.	.	.	.	1	.	.	.
	Fane	19	2	3	1	.	.	4	.	.	.	1	4	4
	Sund-Austevold	2	.	.	.	.	.	.	.	2	.	.	.	.
	Haus	21	.	2	8	5	1	.	1	2	2	.	.	.
	Bruvik	4	.	.	.	.	.	.	.	1	3	.	.	.
	Hosanger	9	.	.	.	.	4	.	.	.	.	5	.	.
	Lindaas	26	2	2	7	4	5	2	2	.	.	.	2	.
	Manger	32	.	6	1	.	5	5	3	4	3	3	2	.
XIII.	Bergen	554	65	93	59	42	47	19	31	14	25	25	64	70
XIV.	Lærdal	15	.	.	.	.	.	.	.	2	2	5	3	3
	Lyster	1	.	.	1	.	.	.	.	.	.	.	.	.
	Sogndal	1	.	.	.	.	.	1	.	.	.	.	.	.
	Balestrand	3	.	2	1	.	.	.	.	.	.	.	.	.
	Bremanger	8	2	1	1	.	.	.	.	.	.	1	2	1
	Ytre Nordfjord	5	5	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.

g. Kikhoste (forts.).

Tabel XXXVIII (forts.).		Tilsammen.	Januar.	Februar.	Mars.	April.	Mai.	Juni.	Juli.	August.	September.	Oktober.	November.	December.
Distrikt.														
XV.	Vannellen og Sande..	6	1	-	3	1	1	-	-	-	-	-	-	-
	Herøy	8	-	7	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-
	Ulstein	3	-	1	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-
	Indre Søndmør	39	3	6	-	2	6	2	6	12	-	-	2	-
	Hjørundfjord	6	-	-	-	-	-	-	-	-	-	6	-	-
	Ørskog	4	-	-	-	-	2	-	2	-	-	-	-	-
	Nordre Søndmør	12	2	-	-	-	-	2	4	-	4	-	-	-
	Aalesund stadsfysikat.	57	13	39	-	3	1	-	-	-	1	-	-	-
	Vestnes	7	-	-	-	-	-	-	-	-	-	7	-	-
	Indre Romsdal	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
	Søndre Nordmør	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-
	Kristiansund stadsfys.	64	20	12	7	11	-	1	-	2	-	1	3	7
	Sundalen	2	-	-	-	-	-	-	-	2	-	-	-	-
	Surendalen	2	1	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-
	Nordre Nordmør	19	-	-	-	5	-	6	6	1	1	-	-	-
	Edey	23	-	-	-	-	-	-	-	2	2	14	2	3
XVI.	Trondhjem stadsfysikat	86	15	5	5	1	2	3	17	3	1	11	8	15
	Strinden	12	2	2	-	1	5	2	-	-	-	-	-	-
	Selbu	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
	Singsaas og Steren...	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-
	Melhus	21	-	-	-	-	-	-	1	-	-	7	11	2
	Hevne	1	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-
	Hitteren og Frøya ...	16	5	6	-	3	-	2	-	-	-	-	-	-
	Ytre Fosen	3	-	3	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
	Indre Fosen	4	-	-	-	-	-	-	-	3	1	-	-	-
	Nordre Fosen	3	-	-	-	-	-	-	3	-	-	-	-	-
XVII.	Stjørdalen	16	-	1	7	-	-	-	-	-	4	3	-	1
	Levanger:													
	Bygder	33	28	5	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
	Stenkjær:													
	Stenkjær by	4	3	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-
	Bygder	32	9	6	10	4	3	-	-	-	-	-	-	-
	Vikten	4	-	-	-	-	-	-	-	-	-	2	1	1
XVIII.	Leka	2	-	-	-	-	-	-	2	-	-	-	-	-
	Bindalen	8	-	-	-	-	-	-	-	-	-	6	2	-
	Vik	6	1	-	-	-	-	-	-	3	2	-	-	-
	Brønnøy	32	8	11	2	-	2	1	5	1	1	-	-	1
	Vega	37	-	4	9	13	5	2	3	1	-	-	-	-
	Tjøtta	28	10	8	-	4	-	1	2	1	1	1	-	-
	Vefsen	5	-	5	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
	Mosjøen stadsl.distr...	2	-	-	-	-	-	-	-	1	1	-	-	-
	Hatfjeldalen	11	-	-	-	-	-	-	-	11	-	-	-	-
	Ranen	22	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	6	15
	Lurøy	14	-	5	6	3	-	-	-	-	-	-	-	-
	Rødøy	2	-	-	-	2	-	-	-	-	-	-	-	-
	Meløy	12	12	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
	Gildeskaal	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
	Bodø stadslægedistrikt	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	2	-	-
	Saltdalen	4	-	1	-	1	-	2	-	-	-	-	-	-
	Fanske	23	3	8	8	3	1	-	-	-	-	-	-	-
	Steigen	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-
	Hammerøy	5	-	-	-	-	-	-	-	-	3	2	-	-
	Lødingen	15	-	-	-	-	-	-	5	-	5	1	4	-

g. Kikhoste (forts.).

Tabel XXXVIII (forts.).		Tilsammen.	Januar.	Februar.	Mars.	April.	Mai.	Juni.	Juli.	August.	September.	Oktober.	November.	December.
Distrikt.														
	Narvik stadsdistrikt.	1	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-
	Ofoten	2	-	-	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-
	Værøy	4	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	3	-
	Vaagan og Gimøy...	35	-	-	-	-	-	1	2	12	8	7	4	1
	Hadsel	19	-	2	-	-	-	-	-	1	10	1	3	2
	Sortland	25	-	-	-	-	-	9	5	-	2	1	1	7
XIX.	Trondenes:													
	Harstad by	5	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	4
	Ibbestad	2	-	-	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-
	Tranøy	18	5	-	4	6	-	-	-	-	-	-	-	3
	Lenvik	50	2	2	1	10	5	11	3	2	6	1	5	2
	Maalselven	6	-	-	-	-	-	-	-	-	6	-	-	-
	Tromsø stadsdistrikt	35	2	2	6	5	3	9	5	1	1	-	-	1
	Skjervøy	8	-	5	-	-	-	-	3	-	-	-	-	-
XX.	Alten	23	-	-	-	-	-	-	-	-	-	3	3	17
	Talvik	13	-	-	-	-	-	-	2	1	2	1	1	6
	Løppen	11	-	9	1	-	-	1	-	-	-	-	-	-
	Hammerfest:													
	Hammerfest by	39	-	-	1	1	3	14	4	2	6	3	3	2
	Maasøy	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	2	-
	Kjelvik	36	-	-	-	-	-	-	-	2	3	4	13	14
	Lebesby	3	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	3
	Vardø:													
	Vardø by	64	2	-	-	-	1	-	-	-	-	19	32	10
	Bygder	15	-	-	-	-	-	-	-	-	2	2	1	10
	Vadsø:													
	Vadsø by	5	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	5
	Sydvaranger	19	4	1	-	-	-	-	-	-	1	6	-	12

h. Influenta.

I.	Kristiania	1643	412	776	181	56	14	9	4	3	19	9	82	78
II.	Aker	850	177	358	164	58	9	8	2	1	8	10	19	36
	Ullensaker	325	93	86	86	20	9	2	2	2	1	-	14	10
	Høland	136	22	31	41	12	9	6	6	2	4	1	-	2
	Follo:													
	Drobak by	57	7	24	22	1	-	-	-	-	-	-	-	3
	Son og Hølen	15	-	8	4	-	1	-	-	-	-	2	-	-
	Bygder	267	54	87	73	19	5	2	2	-	-	2	10	13
III.	Eidsberg	94	11	26	30	11	4	1	-	1	1	2	5	2
	Moss stadslægedistrikt	123	46	epid.	77	-	-	-	-	-	-	-	-	-
	Moss lægedistrikt	74	6	20	33	3	1	2	-	3	-	-	4	2
	Fredrikstad stadsfys...	76	7	4	17	18	6	5	-	2	2	9	4	2
	Sarpsborg:													
	Sarpsborg by	87	6	32	23	14	9	-	1	-	-	-	1	1
	Bygder	126	18	43	35	5	13	1	-	2	2	4	9	4
	Fredrikshald stadsl.d..	129	25	8	30	23	10	3	-	-	2	2	12	14
	Hvaler	4	1	-	2	-	-	1	-	-	-	-	-	-
	Idd, Aremark, Rødenes													
	og Ødemark	101	11	3	5	3	-	-	-	-	-	10	24	45

h. Influenza (forts.).

Tabel XXXVIII (forts.).		Tilsammen.	Januar.	Februar.	Mars.	April.	Mai.	Juni.	Juli.	August.	September.	Oktober.	November.	December.
Distrikt.														
IV.	Drammen stadsfysikat	1028	153	251	178	49	23	23	8	5	9	19	197	11
	Drammen lægedistrikt	463	44	148	131	41	10	-	-	-	2	9	31	4
	Norderhov:													
	Hønefoss by	78	11	15	14	9	4	-	-	-	2	16	2	
	Bygder	248	45	51	39	20	5	1	6	-	4	35	18	2
	Aadalen	2	-	-	-	2	-	-	-	-	-	-	-	-
	Modum	737	44	107	90	28	11	2	-	8	8	18	335	8
	Nes	14	1	12	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-
	Aal	24	6	8	5	1	2	1	-	-	-	1	-	-
	Kongsberg stadsldistr.	352	19	92	46	12	7	1	-	10	12	11	123	1
	Sandsvær	115	2	50	34	8	10	2	-	-	1	-	1	-
	Rollag og Nore	108	2	28	22	8	4	1	2	1	2	7	4	2
V.	Tønsberg stadsldistr.	233	64	62	68	17	1	-	-	-	6	-	8	-
	Tønsberg lægedistrikt:													
	Aasgaardstrand by ..	8	-	2	6	-	-	-	-	-	-	-	-	-
	Bygder	149	22	44	32	20	1	1	-	3	3	-	7	1
	Horten stadsldistr.	70	8	7	18	5	6	1	1	4	-	2	12	-
	Hof:													
	Holmestrand by	53	-	6	15	-	3	-	-	-	-	-	12	1
	Svelvik by	49	1	10	22	11	2	-	-	-	-	-	3	-
	Bygder	161	18	36	47	21	5	1	-	1	-	5	9	1
	Larvik stadsldistrikt	626	65	379	104	18	6	4	3	2	6	10	17	1
	Larvik lægedistrikt:													
	Sandefjord by	180	15	72	46	-	3	-	-	-	6	5	14	1
	Bygder	238	35	82	60	13	2	5	2	-	3	8	11	1
VI.	Søndre Odalen	41	2	12	9	5	1	1	-	-	-	1	2	-
	Nordre Odalen	7	2	2	-	-	-	-	-	-	-	-	2	-
	Eidskogen	17	-	-	13	4	-	-	-	-	-	-	-	-
	Vinger:													
	Kongsvinger by	163	8	54	36	18	7	-	5	-	-	-	15	2
	Bygder	53	3	7	10	5	-	-	-	5	2	3	10	-
	Brandval	37	2	9	7	8	1	4	-	-	-	1	-	-
	Grue	22	3	8	8	-	3	-	-	-	-	-	-	-
	Hamar stadsldistr.	134	12	57	58	2	1	-	-	-	-	-	4	-
	Hedemarken	456	57	140	111	51	37	7	7	6	2	6	13	1
	Hof	59	8	11	25	5	2	-	-	-	-	1	-	-
	Aasnes	28	1	2	1	8	2	3	-	-	-	4	3	-
	Vaaler	58	14	12	12	4	-	-	-	-	-	-	6	1
	Elverum	179	36	37	61	16	8	1	2	-	-	4	7	-
	Trysil	54	11	17	17	6	1	-	1	-	-	-	-	-
	Rendalen	92	-	2	73	15	1	-	-	-	1	-	-	-
	Tønset	86	14	31	36	4	1	-	-	-	-	-	-	-
VII.	Hadeland og Land ...	974	164	293	251	110	29	3	2	-	1	3	50	6
	Søndre Valdres	70	1	20	17	4	-	1	-	-	-	1	14	1
	Nordre Valdres	39	2	9	24	2	1	1	-	-	-	-	-	-
	Toten:													
	Gjøvik by	128	60	58	4	4	2	-	-	-	-	-	-	-
	Bygder	398	151	132	48	17	13	2	7	-	4	5	6	1
	Faaberg:													
	Lillehammer by	6	1	2	2	1	-	-	-	-	-	-	-	-
	Bygder	65	7	15	19	5	-	-	1	2	-	1	5	1
	Ringebu	19	-	3	2	4	1	2	-	-	-	6	1	-
	Lom	8	-	5	-	-	3	-	-	-	-	-	-	-
	Lesje	10	-	-	7	3	-	-	-	-	-	-	-	-

h. Influenta (forts.).

Tabel XXXVIII (forts.).		Tilsammen.	Januar.	Februar.	Mars.	April.	Mai.	Juni.	Juli.	August.	September.	Oktober.	November.	Desember.
Distrikt.														
	Time	61	37	17	3	3	1	-	-	-	-	-	-	-
	Sandnes:													
	Sandnes by	170	23	18	15	13	15	8	3	5	6	14	29	2
	Bygder	336	111	99	66	31	5	7	-	-	-	-	4	1
	Stavanger stadsfysikat	487	75	161	150	31	14	4	-	1	2	12	13	2
	Stavanger lægedistrikt	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
	Høgsfjord	2	-	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-
	Rinnøy	26	3	10	3	2	2	1	-	-	-	1	1	-
	Hjelmeland	8	-	2	1	3	-	2	-	-	-	-	-	-
	Nerstrand	10	4	2	1	2	1	-	-	-	-	-	-	-
	Sand	16	-	-	1	3	1	-	-	-	-	6	-	-
	Skudenes:													
	Skudenes by	49	-	30	18	1	-	-	-	-	-	-	-	-
	Bygder	6	-	3	3	-	-	-	-	-	-	-	-	-
	Kopervik:													
	Kopervik by	44	5	29	7	-	-	-	-	-	-	-	-	-
	Bygder	53	-	4	16	9	14	-	-	-	-	-	2	-
	Haugesund:													
	Haugesund by	735	112	292	171	44	29	13	4	6	15	9	10	3
	Bygder	26	4	9	8	1	-	-	1	-	-	-	1	-
XII.	Sveio	14	1	2	6	5	-	-	-	-	-	-	-	-
	Skaanevik og Ølen ...	109	22	21	48	7	7	2	2	-	-	-	-	-
	Finnaas	57	34	12	7	2	1	-	-	-	-	-	1	-
	Tysnes	14	4	8	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-
	Kvinnherred	34	5	12	15	1	1	-	-	-	-	-	-	-
	Ullensvang	100	4	57	23	7	-	-	-	-	-	-	-	-
	Ulvik	10	-	-	-	6	3	1	-	-	-	-	-	-
	Røldal	8	6	1	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-
	Ytre Hardanger	22	8	8	2	-	-	-	-	-	-	4	-	-
	Voss	73	3	22	34	5	4	-	-	1	1	2	-	-
	Fane	133	62	48	15	-	-	-	-	-	-	-	4	-
	Fuse	12	-	2	5	5	-	-	-	-	-	-	-	-
	Askøen	25	4	6	5	6	1	-	-	-	-	1	1	-
	Sund-Austevold	15	5	6	4	-	-	-	-	-	-	-	-	-
	Haus	101	28	45	20	8	-	-	-	-	-	-	-	-
	Bruvik	33	-	15	10	6	1	1	-	-	-	-	-	-
	Hosanger	41	3	13	2	-	2	4	1	1	-	2	7	-
	Lindaas	74	14	26	4	-	-	3	11	10	5	1	-	-
	Manger	21	2	8	2	-	-	2	3	2	-	2	-	-
XIII.	Bergen	1734	987	477	92	53	5	5	2	8	16	21	34	34
XIV.	Lærdal	51	2	18	23	4	2	-	-	-	-	1	-	1
	Lyster	25	4	-	17	1	2	-	-	-	-	1	-	-
	Hafslo	15	-	-	-	2	4	1	-	-	1	1	2	4
	Sogndal	42	2	26	11	-	-	-	2	-	-	-	-	1
	Leikanger	2	-	-	-	-	-	2	-	-	-	-	-	-
	Balestrand	18	-	4	7	-	-	-	-	-	3	3	1	-
	Vik	48	-	20	19	3	-	-	3	-	-	2	1	-
	Kirkebø	9	-	8	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-
	Lavik	19	-	-	5	4	5	5	-	-	-	-	-	-
	Gulen	30	5	20	2	1	-	1	-	-	-	-	-	1
	Fjaler	35	4	21	5	1	-	-	-	2	-	2	-	-
	Askevold	7	1	2	3	-	-	-	-	-	-	-	-	1
	Indre Søndfjord	49	11	22	10	2	-	-	-	-	-	-	2	2

h. Influenza (forts.).

Tabel XXXVIII (forts.).		Tilsammen.	Januar.	Februar.	Mars.	April.	Mai	Juni.	Juli.	August.	September.	Oktober.	November.	December.
Distrikt.														
XV.	Kinn:													
	Florø by.....	65	6	18	18	5	3	2	1	-	-	-	8	4
	Bygder.....	120	2	13	80	17	3	-	2	-	-	-	2	1
	Naustdal.....	26	13	3	3	4	-	1	-	-	-	2	-	-
	Ytre Nordfjord.....	113	13	40	17	15	8	8	-	-	-	-	3	9
	Daviken.....	36	-	35	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-
	Nordfjordeid.....	17	-	13	4	-	-	-	-	-	-	-	-	-
	Vannellen og Sande..	17	1	-	7	4	1	-	-	1	1	-	2	-
	Herløy.....	32	-	19	9	-	-	-	-	-	-	-	3	1
	Ulstein.....	3	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	2
	Indre Søndmør.....	111	12	36	44	16	2	-	-	-	-	-	-	1
	Hjørundfjord.....	9	3	2	4	-	-	-	-	-	-	-	-	1
	Østre Søndmør.....	30	-	11	7	2	7	2	-	-	-	-	-	5
	Ørskog.....	126	-	31	53	15	4	3	-	6	6	-	3	6
	Nordre Søndmør.....	93	5	36	20	5	3	1	4	3	2	4	4	6
	Aalesund stadsfysikat.	467	27	191	60	63	16	7	6	2	8	22	37	28
	Haram.....	10	-	5	-	4	-	-	-	-	-	-	1	-
	Molde:													
	Molde by.....	65	3	10	39	5	3	-	-	-	2	2	-	1
	Bygder.....	31	-	6	17	4	3	-	-	-	-	-	-	1
	Bud.....	94	2	51	33	6	2	-	-	-	-	-	-	-
XVI.	Indre Romsdal.....	61	-	2	40	16	1	-	-	1	1	-	-	-
	Søndre Nordmør.....	249	45	151	34	8	3	1	1	-	-	1	3	2
	Kristiansund stadsfys.	1011	313	531	71	30	18	-	-	-	14	-	12	22
	Sundalen.....	28	2	8	5	4	4	4	-	-	-	-	-	1
	Surendalen.....	125	11	50	24	10	7	1	3	-	2	3	5	9
	Rindalen.....	17	2	4	5	-	-	-	-	1	2	-	-	3
	Nordre Nordmør.....	59	9	25	13	1	1	3	-	1	3	2	1	-
	Edøy.....	9	-	-	3	3	-	1	-	-	1	-	1	-
	Trondhjem stadsfysikat	833	155	448	143	44	14	5	3	3	3	8	1	6
	Strinden.....	121	15	75	27	-	2	1	-	-	-	1	-	-
	Selbu.....	5	2	-	2	1	-	-	-	-	-	-	-	-
	Røros.....	229	35	45	81	16	5	5	8	5	11	5	3	10
XVII.	Singsaas og Støren...	53	4	15	24	7	1	-	-	-	-	-	-	2
	Melhus.....	96	44	44	4	4	-	-	-	-	-	-	-	-
	Opdal.....	6	-	-	3	-	-	-	-	2	1	-	-	-
	Orkedalen.....	334	13	46	178	38	19	6	8	4	5	5	9	3
	Hevne.....	34	3	12	16	-	-	2	-	-	-	-	-	1
	Hitteren og Frøya...	38	-	20	10	6	2	-	-	-	-	-	-	-
	Ytre Fosen.....	41	3	16	10	4	2	4	2	-	-	-	-	-
	Indre Fosen.....	7	-	2	2	-	1	1	-	-	-	-	-	1
	Nordre Fosen.....	65	1	23	24	9	6	-	2	-	-	-	-	-
	Stjørdalen.....	121	2	18	63	14	7	7	-	1	1	-	2	6
	Frosta.....	4	-	-	-	4	-	-	-	-	-	-	-	1
	Skogn.....	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	1
	Levanger:													
	Bygder.....	69	5	3	26	9	10	6	1	-	4	-	2	3
	Indereen.....	48	3	4	18	7	3	1	2	1	2	4	2	1
	Stenkjær:													
	Stenkjær by.....	46	6	2	8	7	7	5	2	1	3	-	1	4
	Bygder.....	125	15	13	12	23	14	7	8	4	1	3	9	16
	Grong.....	38	-	-	3	18	5	8	3	1	-	-	-	-
	Lierne.....	4	2	-	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-

h. Influenza (forts.).

Tabel XXXVIII (forts.).		Tilsammen.	Januar.	Februar.	Mars.	April.	Mai.	Juni.	Juli.	August.	September.	Oktober.	November.	December.
Distrikt.														
XVIII.	Namsos:													
	Namsos by	88	1	36	40	5	3	3	-	-	-	-	-	-
	Bygder	30	-	12	16	1	1	-	-	-	-	-	-	-
	Klingen	24	1	-	8	9	-	3	-	-	-	2	-	1
	Overhallen	74	-	16	18	24	10	3	1	2	-	-	-	-
	Kolvereid	71	-	8	33	16	10	1	-	-	-	-	-	3
	Vikten	45	11	4	5	24	1	-	-	-	-	-	-	-
	Leka	9	1	-	3	2	1	-	-	-	-	-	-	2
	Bindalen	16	-	1	8	1	3	1	1	-	-	1	-	-
	Vik	7	2	2	1	-	2	-	-	-	-	-	-	-
	Vega	34	1	6	19	6	2	-	-	-	-	-	-	-
	Tjøtta	16	-	-	12	2	2	-	-	-	-	-	-	-
	Alstahaug	4	-	-	-	4	-	-	-	-	-	-	-	-
	Vefsen	33	1	6	6	14	5	-	1	-	-	-	-	-
	Mosjøen stadsl.distrikt	33	3	1	21	6	2	-	-	-	-	-	-	-
	Ranen	220	5	26	58	56	33	14	8	2	5	4	3	6
	Lurøy	29	3	4	18	4	-	-	-	-	-	-	-	-
	Rødøy	51	-	8	37	2	-	-	-	-	2	2	-	-
	Meløy	160	25	75	40	20	-	-	-	-	-	-	-	-
	Bodø stadslægedistrikt	134	-	97	27	10	-	-	-	-	-	-	-	-
	Bodin	16	2	4	10	-	-	-	-	-	-	-	-	-
	Skjerstad	2	-	-	-	1	1	-	-	-	-	-	-	-
	Saltdalen	136	-	3	115	3	4	1	-	1	1	1	7	-
	Fauske	56	-	20	19	5	-	3	-	-	-	4	5	-
	Steigen	41	1	1	2	7	8	9	3	1	2	3	3	1
	Hamarøy	32	6	6	5	1	4	4	2	2	1	4	5	1
	Lødingen	89	16	9	21	15	8	2	3	3	1	4	5	3
	Tysfjord	29	2	4	3	6	2	1	4	-	2	2	3	-
	Narvik stadsl.distrikt	295	17	21	93	72	42	18	1	-	2	13	6	10
	Ofoten	65	9	9	18	4	-	4	3	-	6	3	9	-
	Værøy	23	-	6	9	4	4	-	-	-	-	-	-	-
	Buksnes	15	4	3	3	1	1	1	1	1	-	-	-	-
	Børge	8	1	2	1	2	1	1	-	-	-	-	-	5
	Vaagan og Gimsey ..	74	2	22	40	5	-	-	-	-	-	-	-	14
	Hadsel	179	14	29	36	24	24	5	16	8	3	2	4	-
	Bø	2	-	-	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-
	Sortland	87	2	29	29	8	1	5	2	5	1	2	2	1
	Under Lofotfisket ...	490	7	173	265	45	-	-	-	-	-	-	-	-
XIX.	Trondenes:													
	Harstad by	78	29	21	14	11	1	2	-	-	-	-	-	-
	Bygder	12	2	3	4	3	-	-	-	-	-	-	-	-
	Kvæfjord	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
	Bjarkøy	14	2	-	-	-	3	3	1	3	-	1	-	1
	Ibbestad	52	8	2	8	9	5	7	4	2	1	2	1	3
	Tranøy	11	8	-	-	-	3	-	-	-	-	-	-	-
	Berg	7	-	1	2	-	3	-	-	-	-	-	1	-
	Leinvik	31	1	5	7	13	3	1	-	-	-	-	-	1
	Maalselven	5	-	-	1	1	1	2	-	-	-	-	-	-
	Bardu	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
	Tromsø stadsl.distrikt	100	-	6	64	17	6	1	-	5	-	-	1	-
	Tromsøysund	9	-	-	7	-	-	-	-	-	2	-	-	-
	Lyngen	2	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	1
	Karlsøy	5	-	-	-	-	-	-	2	1	-	2	-	-
	Skjervøy	29	3	1	-	5	3	7	5	-	-	-	1	4

i. Lungebetændelse (forts.).

Tabel XXXVIII (forts.).		Tilsammen.	Januar.	Februar.	Mars.	April.	Mai.	Juni.	Juli.	August.	September.	Oktober.	November.
Distrikt.													
V.	Tønsberg stadsl.distr. .	54	10	5	4	3	2	2	1	3	4	7	7
	Tønsberg lægedistrikt:												
	Aasgaardstrand by . .	2	-	-	-	1	1	-	-	-	-	-	-
	Bygder	113	17	17	14	7	11	10	6	4	5	8	5
	Horten stadsl.distrikt.	67	7	4	5	2	12	2	7	2	10	6	4
	Hof:												
	Holmestrand by	6	1	-	-	-	-	-	2	-	1	2	-
	Bygder	55	12	4	3	6	8	1	5	1	6	6	1
	Larvik stadsl.distrikt .	46	7	13	4	6	2	-	-	3	3	4	1
	Larvik lægedistrikt:												
	Sandefjord by	25	1	8	3	-	-	2	2	-	1	1	5
	Bygder	68	10	13	6	4	5	2	2	3	1	1	8
VI.	Søndre Odalen	22	2	1	5	3	2	-	-	3	-	-	1
	Nordre Odalen	14	2	-	-	1	1	1	-	1	1	2	2
	Eidskogen	15	-	2	-	2	4	1	-	4	-	1	1
	Vinger:												
	Kongsvinger by	11	-	-	3	1	2	-	-	-	-	-	-
	Bygder	3	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	2
	Brandval	10	1	2	2	1	1	-	-	-	-	-	2
	Grue	15	3	3	2	1	1	1	-	-	1	1	1
	Hamar stadslægedistr.	31	10	6	3	-	1	-	1	1	-	5	3
	Hedemarken	254	39	42	31	20	23	11	12	11	3	15	15
	Hof	14	1	1	2	4	-	3	-	-	1	1	1
	Aasnes	27	3	2	1	3	3	3	2	-	-	2	4
	Vaaler	13	3	2	3	3	-	-	-	-	-	-	1
	Elverum	59	9	11	11	2	2	1	1	-	6	3	5
	Trysil	36	4	5	7	3	3	2	2	-	1	2	2
	Engerdalen	7	1	1	1	1	-	-	1	-	-	-	1
	Rendalen	17	-	-	1	3	3	-	2	1	-	1	3
	Tønset	58	12	8	11	7	5	3	-	-	-	1	3
VII.	Hadeland og Land . . .	145	12	16	20	17	7	6	6	2	4	11	24
	Søndre Valdres	33	2	6	7	-	8	2	-	-	1	-	1
	Nordre Valdres	13	-	2	-	2	8	4	-	-	-	1	1
	Østre Slidre	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
	Toten:												
	Gjøvik by	45	9	12	4	3	5	6	1	-	3	-	1
	Bygder	170	19	18	32	11	17	16	12	4	7	11	11
	Faaberg:												
	Lillehammer by	29	4	4	10	4	7	-	-	-	-	-	-
	Bygder	21	3	4	2	2	1	1	-	1	-	3	1
	Ringebu	22	1	2	6	5	3	-	2	-	-	-	1
	Lom	37	6	4	-	2	11	3	2	-	-	2	4
	Lesje	15	1	2	3	2	1	-	1	1	1	2	1
VIII.	Skien stadsfysikat. . . .	66	15	7	6	3	6	6	3	2	4	6	4
	Skien lægedistrikt:												
	Porsgrund by	26	5	4	2	2	-	2	1	2	4	3	1
	Brevik by	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-
	Stathelle by	2	-	-	-	-	-	-	1	-	1	-	-
	Bygder	81	15	8	9	12	7	6	7	-	2	5	5
	Langesund stadsl.distr.	11	1	-	2	-	-	-	-	-	1	-	4
	Bamble	3	-	-	2	-	-	-	-	-	-	-	1
	Kragerø stadsl.distrikt	22	1	5	2	3	-	1	2	1	1	2	3
	Skaatø	18	3	-	3	2	1	1	1	1	1	3	2

i. Lungebetændelse (forts.).

Tabel XXXVIII (forts.).

Distrikt.		Tilsammen.	Januar.	Februar.	Mars.	April.	Mai.	Juni.	Juli.	August.	September.	Oktober.	November.	December.
IX.	Drangedal	9	2	1	1	2	-	-	-	-	-	-	-	3
	Hollen	39	11	6	3	3	3	-	2	3	1	1	3	3
	Sauland:													
	Notodden by	36	11	3	4	2	2	-	-	1	1	5	5	2
	Bygder	20	3	2	1	1	1	2	-	-	-	4	3	3
	Kviteseid	9	1	2	-	-	-	-	1	-	-	-	3	2
	Nissedal	3	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	2
	Laardal	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1
	Fyresdal	1	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-
	Vinje	5	-	2	-	-	-	-	-	1	-	1	1	-
	Tinn	17	-	4	2	1	1	1	1	1	2	3	-	1
	Risør stadslægedistrikt	19	1	2	-	2	-	1	2	2	2	1	4	2
	Østre Nedenes:													
	Tvedestrand by	10	1	-	-	-	2	3	1	-	-	2	1	-
	Bygder	101	12	6	24	17	11	4	2	1	2	9	5	8
	Arendal stadsl.distrikt	60	7	6	8	-	10	6	1	1	3	12	2	4
X.	Vestre Nedenes:													
	Grimstad by	10	-	2	-	1	1	1	-	-	-	1	2	2
	Lillesand by	4	-	-	2	1	-	-	-	-	-	1	-	-
	Bygder	70	6	12	9	9	2	3	4	-	2	6	6	11
	Birkenes	2	1	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-
	Aamli	4	-	1	-	1	-	1	-	-	-	-	1	-
	Evje	10	-	1	4	1	3	-	1	-	-	-	-	-
	Vegusdal													
	Sætersdalen	33	4	2	2	3	3	4	2	-	-	1	7	5
	Valle													
	Kristiansand stadsfys.	53	12	10	4	-	5	5	3	1	5	4	2	2
	Oddernes	15	-	-	1	-	-	3	-	1	2	2	5	1
	Vennesla	7	2	1	-	-	1	2	-	-	1	-	-	-
XI.	Søgne	16	1	2	3	1	2	-	1	3	-	1	1	1
	Mandal stadslægedistr.	9	4	-	-	1	-	1	-	-	-	2	1	-
	Halsaa	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
	Laudal	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
	Bjelland	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	1
	Undal	15	3	1	5	-	2	-	-	-	-	-	2	2
	Lyngdal	4	-	-	-	1	1	1	-	-	1	-	-	-
	Hægebostad	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
	Farsund:													
	Farsund by	5	2	1	-	-	-	1	1	-	-	-	-	-
	Bygder	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
	Vanse	5	-	-	1	-	-	-	-	-	-	3	-	1
XII.	Kvinesdal	5	-	-	2	-	-	-	1	-	-	1	1	-
	Flekkefjord:													
	Flekkefjord by	13	-	-	-	-	3	5	-	1	1	1	1	1
	Bygder	24	-	1	6	2	2	2	3	1	-	5	-	2
	Siredalen	2	-	1	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-
	Time	66	13	7	13	3	3	-	2	-	2	6	8	9

i. Lungebetændelse (forts.).

Tabel XXXVIII (forts.).

Distrikt.		Tilsammen.	Januar.	Februar.	Mars.	April.	Mai.	Juni.	Juli.	August.	September.	Oktober.	November.	December.
	Fjaler	12	1	1	-	-	2	1	2	2	1	1	-	1
	Askvold	7	1	-	-	1	-	-	-	-	-	1	2	2
	Indre Søndfjord	27	2	5	3	7	2	-	-	-	1	2	2	3
	Bremanger	5	-	1	1	1	-	-	1	-	-	-	-	1
	Kinn:													
	Flørø by	3	-	1	-	-	-	-	-	-	1	1	-	-
	Bygder	28	2	4	6	1	6	1	2	2	-	1	1	2
	Naustdal	6	2	1	-	1	-	1	-	-	-	-	-	1
	Ytre Nordfjord	30	1	2	-	3	3	6	4	1	1	1	6	2
	Selje													
	Daviken	18	-	5	2	3	2	1	2	-	-	2	-	1
	Nordfjordeid	4	-	1	-	-	-	-	-	-	-	1	-	2
	Gloppen	13	4	-	2	-	1	1	-	1	1	1	1	1
XV.	Vannelsen	28	1	2	6	3	5	-	1	1	-	1	5	3
	Sande													
	Herøy	26	2	2	3	1	2	-	2	-	2	6	2	4
	Ulstein	14	-	1	-	1	3	2	-	2	-	1	4	-
	Ørsten	13	-	-	-	-	1	3	-	1	-	2	4	2
	Indre Søndmør													
	Hjørundfjord	11	-	-	2	1	1	1	-	-	1	3	2	-
	Østre Søndmør	10	-	1	4	-	2	1	-	1	-	-	1	-
	Ørskog	16	-	1	4	-	1	2	1	-	-	1	4	2
	Nordre Søndmør	48	3	7	5	3	2	6	4	2	-	3	5	8
	Aalesund stadsfysikat.	129	5	26	7	9	6	9	3	3	1	14	27	19
	Haram	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
	Molde:													
	Molde by	7	-	3	2	-	1	-	1	-	-	-	-	-
	Bygder	9	-	-	4	1	3	-	-	1	-	-	-	-
	Bud	12	-	-	6	-	1	1	2	-	-	1	1	-
	Vestnes	3	-	-	1	1	-	-	-	-	-	1	-	-
	Indre Romsdal	13	1	3	2	1	2	1	-	-	2	-	-	1
	Søndre Nordmør	43	4	6	6	5	3	1	3	-	-	2	10	3
	Kristiansund stadsfys.	105	18	6	11	10	13	11	3	3	10	9	5	6
	Sundalen	19	3	5	3	1	1	-	1	-	-	-	1	4
	Surendalen	11	4	-	1	1	2	1	1	-	-	-	1	-
	Rindalen	15	1	2	3	1	3	-	-	-	-	1	2	2
	Nordre Nordmør	4	-	3	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-
	Edøy	9	-	-	1	3	1	-	1	1	1	1	-	-
XVI.	Trondhjem stadsfysikat	382	32	59	42	57	38	30	17	21	12	20	23	31
	Strinden	24	2	2	3	1	9	-	-	1	2	-	2	2
	Selbu	3	-	-	1	2	-	-	-	-	-	-	-	-
	Røros	44	3	9	8	2	4	4	2	3	5	1	2	1
	Singsaas	37	5	3	5	2	3	1	-	-	3	1	4	10
	Støren													
	Melhus	27	6	5	2	2	1	2	1	1	-	1	2	4
	Opdal	29	4	1	4	5	5	1	1	-	-	-	2	6
	Orkedalen	85	8	8	12	7	14	7	2	2	6	8	6	5
	Hevne	26	2	7	3	5	1	1	-	-	2	1	1	3
	Hitteren	24	3	2	4	3	2	6	1	-	1	-	-	2
	Frøya													
	Ytre Fosen	17	1	1	4	3	-	3	1	1	-	3	-	-
	Indre Fosen	6	-	3	1	-	1	1	-	-	-	-	-	-
	Nordre Fosen	42	5	14	4	5	5	4	2	-	-	-	2	1

i. Lungebetændelse (forts.).

Tabel XXXVIII (forts.).		Tilsammen.	Januar.	Februar.	Mars.	April.	Mai.	Juni.	Juli.	August.	September.	Oktober.	November.	December.
Distrikt.														
XVII.	Stjørdalen	90	7	15	17	8	10	6	5	1	1	6	9	5
	Frosta	8	1	-	1	1	-	1	-	-	-	1	3	-
	Leksviken													
	Skogn	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
	Levanger:													
	Levanger by	2	-	-	-	-	1	-	-	-	1	-	-	-
	Bygder	28	-	4	4	8	1	2	-	-	-	1	2	6
	Inderøen	44	2	3	8	9	8	1	2	-	-	1	7	3
	Stenkjær:													
	Stenkjær	16	3	2	4	1	2	-	-	-	-	2	1	1
	Bygder	83	9	6	12	21	17	5	2	-	-	1	2	8
	Grong	11	1	-	-	1	1	5	1	-	-	-	1	1
	Lierne	5	-	1	-	2	1	-	-	-	-	-	-	1
	Namsos:													
	Namsos by	21	-	7	4	6	-	-	-	-	2	1	1	-
	Bygder	6	-	1	2	2	-	-	-	-	-	-	-	1
	Klingen	25	-	4	10	-	4	1	1	-	1	1	1	2
	Overhallen	3	1	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	1
	Flatanger	7	-	2	1	-	3	-	-	-	-	-	-	1
	Fosnes													
	Kolvereid	6	-	1	1	-	1	1	1	-	-	-	-	1
	Vikten	3	-	-	-	-	1	1	-	-	-	-	-	1
	Leka	6	1	-	-	-	2	-	-	-	-	-	2	1
XVIII.	Bindalen	5	-	-	1	-	1	-	-	1	-	1	1	-
	Vik	2	-	-	-	1	-	1	-	-	-	-	-	-
	Velfjord	8	1	-	-	2	1	-	1	-	-	1	-	2
	Brønnøy													
	Vega	9	1	-	2	1	2	-	-	-	1	2	-	-
	Tjøtta	7	1	2	-	-	1	1	-	-	-	2	-	-
	Alstahaug	4	-	-	-	3	1	-	-	-	-	-	-	-
	Herøy	10	1	1	-	4	2	-	-	-	-	-	-	2
	Vefsen	10	1	2	-	1	4	2	-	-	-	-	-	-
	Mosjøen stadsl.distrikt	18	-	-	5	-	2	5	1	1	-	2	2	-
	Hattfjelddalen	5	-	4	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-
	Ranen	158	5	23	27	33	25	10	5	2	3	7	10	8
	Lurøy	19	1	2	2	2	2	1	-	-	-	3	4	2
	Rødøy	7	-	1	-	1	-	-	-	1	3	1	-	-
	Meløy	10	-	-	2	3	-	-	-	2	-	1	1	1
	Gildeskaal	84	8	9	7	-	2	-	-	-	2	3	3	-
	Bodø stadslægedistrikt	89	11	8	9	6	7	8	3	4	7	11	5	10
	Bodin	7	2	-	-	-	1	2	-	-	1	-	1	-
	Skjerstad	19	4	3	4	1	4	-	-	-	-	2	1	-
	Saltdalen	13	-	-	2	1	1	1	1	1	1	1	2	2
	Fauske	49	8	4	12	6	1	3	1	-	-	6	4	4
	Sørfold	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
	Nordfold	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
	Steigen	11	4	1	1	2	3	-	-	-	-	-	-	-
	Hamarøy	11	1	1	-	-	-	-	4	-	-	-	2	3
	Lødingen	31	4	2	4	-	6	4	2	-	2	1	4	2
	Tysfjord	26	6	1	4	2	2	4	2	-	-	4	-	1
	Narvik stadsl.distrikt	78	4	2	18	2	16	9	2	3	1	2	11	8
	Ofoten	25	1	-	4	6	1	3	1	1	-	1	3	4
	Værøy	7	-	-	2	3	-	-	-	-	-	-	1	1
	Flakstad	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
	Buksnes	10	2	2	2	1	1	-	-	-	-	-	1	1

i. Lungebetændelse (forts.).

Tabel XXXVIII (forts.).

Distrikt.		Tilsammen.	Januar.	Februar.	Mars.	April.	Mai.	Juni.	Juli.	August.	September.	Oktober.	November.	December.
	Borge	8	1	-	-	1	-	-	2	-	1	-	2	1
	Vaagan	37	3	2	8	4	4	-	-	3	1	6	2	4
	Gimsøy	63	4	5	5	15	7	3	6	1	4	1	5	7
	Hadsel	19	-	-	6	5	4	1	2	-	1	-	-	-
	Bø	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
	Øksnes	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
	Sortland	44	1	1	-	6	4	2	12	1	3	4	7	3
	Dverberg	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
	Under Lofotfisket	37	2	9	19	7	-	-	-	-	-	-	-	-
XIX.	Trondenes:													
	Harstad by	9	-	-	1	2	-	2	-	1	3	-	-	-
	Bygder	17	-	3	1	3	1	4	1	2	-	-	1	1
	Kværfjord	12	1	3	1	1	1	1	-	-	1	2	-	1
	Bjarkøy	15	1	1	3	2	3	2	-	1	-	-	2	-
	Ibbestad	20	2	-	1	1	4	5	-	2	1	4	-	-
	Salangen	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
	Sørreisa	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
	Tranøy	10	-	-	3	2	-	-	2	-	-	-	2	1
	Berg	25	1	7	3	4	1	3	2	2	-	1	1	-
	Lenvik	34	-	3	2	7	4	1	4	1	1	5	2	4
	Maalselven	21	4	4	-	-	3	2	1	2	1	1	3	-
	Bardu	11	1	1	-	1	1	1	3	2	-	-	1	-
	Balsfjorden	3	-	-	1	1	1	-	-	-	-	-	-	-
	Tromsø stadslægedistr.	66	9	6	10	7	3	3	-	-	2	5	11	10
	Tromsøysund	1	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-
	Lyngen	2	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	1
	Karløy	8	2	3	-	-	-	-	2	-	-	1	-	-
	Skjervøy	21	3	1	1	1	2	4	-	1	1	5	-	2
XX.	Alten	7	1	-	1	1	1	1	-	-	-	1	1	-
	Talvik	7	-	-	1	4	-	-	-	-	-	-	1	1
	Loppen	7	-	-	-	1	1	-	2	-	1	1	-	1
	Hammerfest:													
	Hammerfest by	6	1	-	1	2	-	1	-	-	-	1	-	-
	Maasey	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
	Kjelvik	11	1	2	3	-	-	2	-	-	1	2	1	-
	Kistrand	5	3	1	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-
	Karasjok	1	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-
	Lebesby	2	-	-	-	1	-	-	1	-	-	-	-	-
	Gamvik	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
	Tanen	3	-	-	-	-	1	-	1	1	-	-	-	-
	Vardø:													
	Vardø by	27	-	8	4	5	2	1	-	-	-	4	2	1
	Vadsø:													
	Vadsø by	2	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	1	-
	Bygder	2	-	-	-	-	-	1	-	1	-	-	-	-
	Sydvaranger	32	11	4	-	2	3	2	1	3	1	4	1	-

B. Beretninger

for de enkelte civile overøvrighetsdistrikter.

I. Kristiania by.

	Flate- indhold i km. ²	Tilstede- værende indbyggere den 1ste decbr. 1910.	Antal læger. ¹⁾	Tand- læger. ¹⁾	Jor- mødre.
Kristiania stadsfysikat	16,55	242 850	305	161	116

¹⁾ Efter den officielle fortegnelse over autoriserte læger, tandlæger og dyrlæger for 1916. Distriktslægen i Aker bor i Kristiania, men er ikke medregnet i summen.

Ifølge den trykte beretning fra Kristiania helseraad for 1916 var byens folkemængde i henhold til den kommunale folketælling av 1ste februar 1916 255 148. Efter ovennævnte aarsberetning var antallet av levende fødte barn i Kristiania i 1916 5 303, hvorav 67 døde inden 24 timer. Av de levende fødte barn var 430 født av mødre, som ellers bodde utenfor byen, og som kun for fødselens skyld opholdt sig der. Regnes disse med blir fødselstallet pr. 1 000 indbyggere 20,78 beregnet efter folketallet den 1ste februar 1916, trækkes de fra blir tallet 19,09. — Antallet av de uegte fødte levende barn var 776 eller 14,4 pct. av alle levende fødte; av de indenbys hjemmehørende barn var 688 eller 14,1 pct. uegte fødte.

Sundhetstilstanden var, efter antallet av anmeldte sygdomstilfælde av epidemisk og smitsom art og tallet paa anmeldte dødsfald at dømme, ikke saa god som i 1915. — Av vigtigere epidemiske sygdomme viser nemlig tyfoidfeber (paratyfus), meslinger, difteri (croup), akute katarrar i aandedrætsorganerne og akut diarrhoe tildels betydelig flere anmeldte tilfælde end i 1915, og det samlede antal av anmeldte epidemiske sygdomstilfælde utgjorde 16 491 med 748 dødsfald, mot henholdsvis 12 486 og 657 i 1915.

Dødeligheten. De dødes antal utgjorde efter de av det statistiske centralbyraa meddelte tabeller 3 511 eller 13,6 pro mille av den beregnede, tilstedeværende middelfolkemængde (257 509). I 1915 var dødeligheten 12,9 pro mille.

Til helseraadet indkom anmeldelser om 3 317 dødsfald, indtruffet inden

byens grænser, iberegnet 67 barn, som døde inden 24 timer efter fødselen. Av de døde var 76 hjemmehørende utenfor byen. — 114 personer, hjemmehørende i byen, men døde utenfor den, regnes ikke med i denne statistik. Dødeligheten fordeler sig saaledes paa de forskjellige maaneder:

Januar	290	Mai	350	September	218
Februar	350	Juni	255	Oktober	258
Mars	297	Juli	236	November	235
April	332	August	218	December	278

Dødsfaldenes fordeling paa de forskjellige sogne og dødeligheten inden disse i forhold til den hjemmehørende folkemængde den 1ste februar 1916 vil sees av følgende tabel:

Sogn.	Flate- indhold i km. ²	Hjemme- hørende folke- mængde.	Til helseraadet meldte dødsfald.	Dødelighets- forhold pro mille.
Vor Frelser	1,07	8 493	128	15,07
Johannes	0,63	14 423	181	12,55
Trefoldighet	1,00	19 319	213	11,03
Jakob	0,48	13 292	211	15,87
Frogner	1,69	17 326	113	6,52
Uranienborg	0,95	13 541	160	11,82
Fagerborg	0,77	17 109	165	9,64
Gamle Aker	1,83	23 173	333	14,37
Sagene	2,34	23 093	315	13,64
Paulus	0,50	22 872	258	11,28
Petrus	1,34	22 517	321	14,26
Grønland	0,63	22 600	393	17,39
Kampen	0,68	18 344	265	14,45
Oslo	1,68	8 059	113	14,02
Vaalerengen	0,70	10 987	148	13,47
Samtlige sogn	¹⁾ 16,29	255 148	3 317	13,00

¹⁾ Heri ikke medregnet det av ferskvand dækkede areal.

Tabellen paa side 4 gir en oversigt over dødeligheten (pro mille) av folkemængden ved aarets utgang i tiden fra 1860—1905, fra 1906 av indbyggerantallet efter tælling den 1ste februar det følgende aar ved det kommunale statistiske kontor i Kristiania. De til helseraadet indkomne opgaver over indtrufne dødsfald er lagt til grund for beregningen, som desuten fra 1915 er bestemt at skulle ske efter folketallet den 1ste februar i samme aar, som medicinalberetningen fra stadsfysikatet forøvrig omfatter.

Om de **epidemiske sygdomme** henvises til tabellen paa næste side; den er utarbeidet efter de fra lægerne og sykehusene til helseraadet indsendte opgaver. Det forbehold, som er tat tidligere angaaende denne tabel (se side 2 i den trykte beretning om sundhetstilstanden og medicinalforholdene i Norge for 1915), gjentages ogsaa for 1916. I det følgende skal kun omtales enkelte av de herhen hørende sygdomme, idet der forøvrig henvises til helseraadets trykte beretning for 1916.

Epidemiske sygdomme.

	Ialt kjendte		Tiden er opgit for	Januar.	Februar.	Mars.	April.	Mai.	Juni.	Juli.	August.	September.	Oktober.	November.	December.
	tilfælde.	dødsfald.													
Tyfoidfieber	343	6	343	9	19	4	2	11	6	6	42	223	18	1	2
Cerebrospinalmeningit (epid.)...	10	6	10	1	1	3	3	-	-	-	-	-	-	1	1
Akut poliomyelit	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-
Skarlagensfeber	657	11	657	67	70	45	61	39	56	18	36	54	75	77	59
Meslinger	2403	103	2393	7	19	347	1426	504	72	13	-	1	1	-	3
Difteri (croup)	912	28	912	88	69	46	66	62	59	31	53	85	130	109	114
Blodgang	10	1	10	-	-	-	-	-	9	-	-	1	-	-	-
Barselfeber	6	5	6	1	1	-	-	-	-	-	1	-	-	1	2
Pyæmi, septhæmi	39	35	39	4	6	3	-	6	3	4	2	1	3	4	3
Pemfigus (hos nyfødte)	3	1	3	-	-	-	-	1	-	1	1	-	-	-	-
Rosen	177	15	177	18	14	15	18	20	15	13	4	13	11	20	16
Røde hunde	49	-	49	1	9	18	3	3	2	2	1	-	2	3	5
Variceller	166	1	166	39	15	12	9	9	3	11	-	4	13	25	26
Kusma	55	-	55	15	9	7	5	5	2	2	1	-	-	4	5
Kikhoste	570	31	570	64	116	124	72	61	53	23	19	13	8	7	10
Akute katarrer i aandedræts-organerne	6999	174	6902	962	1143	690	562	537	390	323	142	346	607	651	549
Influenta	1643	26	1643	412	776	181	56	14	9	4	3	19	9	82	78
Lungebetændelse	461	219	461	47	46	42	60	75	28	29	16	21	27	32	38
Pleurit	168	12	168	14	11	16	8	14	13	19	9	11	16	21	16
Gigtfeber	210	7	210	33	36	23	17	23	16	10	4	7	6	20	15
Akut diarrhoe (kolerine)	1609	67	1609	85	101	74	76	107	121	175	207	259	150	144	110
Tilsammen	16491	748	16384	1867	2461	1650	2444	1491	857	684	541	1058	1076	1203	1052

Aar.	Folke- mængde. ¹⁾	Dødelig- het pro mille.	Aar.	Folke- mængde.	Dødelig- het pro mille.	Aar.	Folke- mængde.	Dødelig- het pro mille.
1860—64	—	24,21	1900	227 626	16,34	1908	235 674	13,98
1865—69	—	22,00	1901	224 909	15,80	1909	240 178	13,08
1870—74	—	20,66	1902	225 709	14,06	²⁾ 1910	244 038	12,12
1875—79	—	19,93	1903	223 649	15,10	1911	247 488	13,46
1880—84	—	19,05	1904	222 373	14,32	1912	250 423	13,72
1885—89	—	21,97	1905	226 472	16,50	1913	251 446	12,07
1890—94	—	19,03	1906	229 324	13,26	1914	250 677	13,09
1895—99	—	17,05	1907	231 687	13,41	1915	250 677	12,04
						1916	255 148	13,00

¹⁾ Folkemængden var ved aarets udgang efter beregning i 1860 53 435, i 1864 56 253, efter tælling i 1869 64 935, i 1875 75 042, i 1879 116 201, i 1884 128 300 og i 1891 148 218.

²⁾ Efter tællingen den 1ste december 1910.

Tyfoidfeber (abdominaltyfus og paratyfus) opføres med 343 tilfælde og 6 dødsfald. 33 av de angrepne med 3 døde led av abdominaltyfus, 310, ogsaa med 3 døde, av paratyfus. Alle de av abdominaltyfus angrepne indlagdes i sykehus. De fleste tilfælde iagttoges i Fagerborg og Trefoldighets sogne, nemlig 7 i hvert, forøvrig indtraf kun fra et til tre tilfælde i de øvrige sogn undtagen i Sagene, hvorfra der ikke anmeldtes nogen angrepen. Hvad paratyfusen angaar, var den mest utbredt inden Fagerborg, Uranienborg, Gamle Aker, Sagene, Paulus, Petrus og Grønlands sogn. Sygdommen forekom i alle aarets maaneder, men hovedmassen optraadte i september med 223 anmeldte. De fleste indlagdes i sykehus. Smitten skrev sig fra inficeret melk, dels indført fra Aas, dels fra Lier (i Buskerud). Om denne epidemi gav sundhedsinspektør Ustvedt en meddelelse i det Medicinske Selskap, optat i Norsk magasin for lægevidenskapen under selskapets forhandlinger den 30te september 1916, side 130, hvortil henvises for nærmere enkeltheter.

For **cerebrospinalmeningit** behandledes 10 angrepne med 6 dødsfald. Alle indlagdes i sykehus, og deres husstand blev hver gang undersøkt bakteriologisk, uten at meningokokker kunde paavises hos nogen person.

Av **akut poliomyelitis** angrepes kun en voksen mand, som kom fra det med livet.

Skarlagensfeber viser næsten nøiagtig samme antal angrepne og dødsfald som i 1915.

Meslinger hersket som en utbredt epidemi særlig i tiden fra mars—juni og naadde sit høidepunkt i april, da 1 426 av de ialt anmeldte 2 403 tilfælde indtraf. Fra juli kan epidemien betragtes som ophørt. Fordelingen paa alder og kjøen er opgit for adskillig mindre end halvdelen av de angrepne. Der indtraf 103 dødsfald, de fleste i alderen 2—3 aar.

Difteri (croup) har paaany tat opsving, idet der i 1916 anmeldtes 912 tilfælde mot 682 i 1915. Der er kun medregnet kliniske tilfælde, ikke bacillebærere. I følgende tabel gives en oversigt over difteriens optræden i Kristiania siden 1888:

Aar.	Antal tilfælde.	Angrepne pr. 1000 ind- vaanere.	Døde pr. 100 angrepne.	Aar.	Antal tilfælde.	Angrepne pr. 1000 ind- vaanere.	Døde pr. 100 angrepne.
1888	1 374	9,94	23,70	1903	1 130	5,05	8,67
1889	1 248	8,71	25,08	1904	925	4,16	6,27
1890	967	6,39	24,50	1905	1 868	8,24	7,55
1891	432	2,75	23,61	1906	2 222	9,68	6,26
1892	267	1,65	30,33	1907	1 822	7,86	5,93
1893	431	2,56	18,33	1908	1 216	5,16	5,43
1894	658	3,76	17,17	1909	1 480	6,16	4,80
1895	496	2,71	6,85	1910	1 243	5,09	4,10
1896	304	1,58	6,58	1911	902	3,64	5,21
1897	225	1,10	8,00	1912	1 174	4,69	4,51
1898	385	1,74	4,93	1913	1 138	4,52	4,56
1899	423	1,91	7,80	1914	923	3,68	3,58
1900	360	1,16	3,61	1915	686	2,74	2,92
1901	483	2,14	3,73	1916	912	3,57	3,07
1902	399	1,76	5,51				

Fremgangsmaaten ved sygdommens bekjæmpelse er den samme som tidligere beskrevet i den trykte beretning for 1914 om sundhetstilstanden og medicinalforholdene i Norge, side 3. — Av de syke isolertes 34 i sine hjem, resten behandles i sykehus. Forebyggende indsprøitninger av differiserum hos de sykes omgivelser kom heller ikke i dette aar til anvendelse. Forøvrig skal angaaende differien kun bemerkes, at der i oktober maaned paa vestkanten utbrøt en liten lokal epidemi, som skyldtes overførelse av smitte ved melk, idet alle de angrepne hadde faat melk fra en gaard i Bærum, hvor det ved undersøkelse viste sig, at en av fjøsbetjeningen var smittende.

Paa næste side findes en tabel med opgave over alder og kjøen for angrepne av tyfoidfeber (paratyfus), skarlagensfeber og difteri.

Av de 166 anmeldte som lidende av **variceller** døde et spædbarn, en pike under 1 aar.

Kikhoste anmeldtes med en del flere tilfælde end aaret forut, særlig i 1ste halvjaar. 10 voksne personer angrepes (4 mænd og 6 kvinder). 31 dødsfald indtraf.

For **katarralsk og follikulær angina** behandledes 2 579 personer.

Akut diarrhoe (kolerine) var noget hyppigere end i 1915, men dog i det hele sjeldnere end vanlig i tidligere aar.

For **skabb** behandledes 254 personer.

Veneriske sygdomme. Tabellen paa side 8 gir oplysning om de fra praktiserende læger og sykehus anmeldte nye tilfælde, fordelt paa de enkelte maaneder. Tabellen paa side 7 gir oplysning om anmeldte nye tilfælde av veneriske sygdomme i Kristiania i aarene 1878—1916. I 1916 behandledes utenfor sykehus av veneriske saar 52 (49 mænd, 3 kvinder), av erhvervet syfilis 666 (523 mænd, 143 kvinder), av medfødt syfilis 18 (3 mandkjøn, 15 kvindekjøn) og av gonorrhoe og uretrit 1 821 (1 681 mænd, 140 kvinder).

**Alder og kjøen for de av tyfoidfeber (paratyfus), skarlagensfeber og difteri (croup)
angrepne og døde.**

	Tyfoidfeber (paratyfus).							Skarlagensfeber.							Difteri (croup).						
	An- grepne.			Døde ¹⁾ .			Procent.	Angrepne.			Døde.			Procent.	Angrepne.			Døde.			Procent.
	Md.	Kv.	Sum.	Md.	Kv.	Sum.		Md.	Kv.	Sum.	Md.	Kv.	Sum.		Md.	Kv.	Sum.	Md.	Kv.	Sum.	
1ste halvaar	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	4	6	10	-	-	-	-
2det —	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	23	14	37	4	1	5	-
1ste aar	-	-	-	-	-	-	-	17	11	28	-	-	-	-	27	20	47	4	1	5	10,6
2— 3 aar	13	13	26	-	-	-	-	49	40	89	3	2	5	5,7	47	50	97	5	4	9	9,3
4— 5 —	8	10	18	-	1	1	5,6	51	50	101	1	1	2	1,0	57	77	134	4	-	4	3,8
6—10 —	26	26	52	-	-	-	-	97	117	214	-	2	2	0,9	106	139	245	1	5	6	2,5
11—15 —	16	21	37	-	-	-	-	65	64	129	-	-	-	-	47	66	113	2	1	3	2,6
16—20 —	36	32	68	-	-	-	-	25	26	51	1	-	1	2,0	40	61	101	1	-	1	-
21—25 —	15	37	52	-	-	-	-	8	19	27	-	1	1	3,7	33	48	81	-	-	-	-
26—30 —	11	23	34	-	1	1	2,9	3	6	9	-	-	-	-	14	33	47	-	-	-	-
31—40 —	13	21	34	2	-	2	5,9	3	6	²⁾ 9	-	-	-	-	17	19	36	-	-	-	-
41—50 —	4	11	15	1	-	1	6,7	-	-	-	-	-	-	-	2	7	9	-	-	-	-
Over 50 aar	1	6	7	-	1	1	14,3	-	-	-	-	-	-	-	1	1	2	-	-	-	-
Uopgit alder	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Tilsammen	143	200	343	3	3	6	1,7	318	339	657	5	6	11	3,08	391	521	912	17	11	28	3,1

¹⁾ 3 død av abdominaltyfus, 3 av paratyfus. ²⁾ Over 30 aar.

De meldte nye tilfælde av veneriske sygdomme i Kristiania i aarene 1878—1910.

Aar.	Blennorragiske tilfælde.			Ikke inficerende chanker.			Erhvervet syfilis.			Medfødt syfilis.			Til- sammen.	Folke- mængde.	Meldte tilfælde i procent av folke- mængden.
	Md.	Kv.	Sum.	Md.	Kv.	Sum.	Md.	Kv.	Sum.	Md.	Kv.	Sum.			
1878	-	-	1040	-	-	166	-	-	311	-	-	31	1548	112977	1,37
1879	951	176	1127	200	114	314	211	154	365	21	15	36	1842	116801	1,58
1880	1208	219	1427	265	99	364	268	156	424	21	22	43	2258	119407	1,89
1881	1272	196	1468	353	78	431	302	151	453	33	39	72	2424	122036	1,99
1882	1140	146	1286	580	127	707	308	188	496	21	23	44	2533	122424	2,07
1883	1100	186	1286	257	49	306	175	111	286	21	15	36	1914	124155	1,55
1884	1118	142	1260	208	57	265	172	126	298	17	22	39	1862	128300	1,45
1885	997	186	1183	175	32	207	148	123	271	33	29	62	1723	130790	1,32
1886	1095	99	1194	292	65	357	163	101	264	25	14	39	1854	134036	1,39
1887	829	106	935	306	37	343	175	97	272	21	23	44	1594	135615	1,18
1888	509	66	575	71	16	87	103	109	212	18	14	32	906	138319	0,66
1889	585	85	670	73	8	81	187	107	294	10	22	32	1077	143347	0,75
1890	679	60	739	213	25	238	330	178	508	16	13	29	1514	151130	1,00
1891	759	42	801	180	15	195	303	170	473	10	10	20	1489	156535	0,95
1892	935	90	1025	192	13	205	355	208	563	9	18	27	1820	161151	1,13
1893	1069	97	1166	260	23	283	278	229	507	12	15	27	1983	167588	1,18
1894	1283	121	1404	281	29	310	353	193	546	25	17	42	2302	174717	1,32
1895	1482	126	1608	387	34	421	518	206	724	26	14	40	2793	182856	1,52
1896	1471	149	1620	393	49	442	498	235	733	32	28	60	2855	192554	1,48
1897	2031	173	2204	447	46	493	450	233	683	25	25	50	3430	203337	1,69
1898	2125	207	2332	433	51	484	565	259	824	25	27	52	3692	221255	1,67
1899	1966	191	2157	491	44	535	543	221	764	35	34	69	3525	226423	1,56
1900	1871	170	2041	507	43	550	457	195	652	28	26	54	3297	227626	1,44
1901	1684	174	1858	292	32	324	432	208	640	23	17	40	2862	224909	1,27
1902	1576	159	1735	418	37	455	368	196	564	20	28	48	2802	225709	1,24
1903	1570	183	1753	401	39	440	431	183	614	24	20	44	2851	223649	1,27
1904	1392	139	1531	347	20	367	355	154	509	26	34	60	2467	222373	1,11
1905	1384	139	1523	278	16	294	340	128	468	24	26	50	2335	226472	1,03
1906	1108	132	1240	169	14	183	302	129	431	19	16	35	1889	229324	0,82
1907	903	112	1015	133	10	143	251	123	374	10	25	35	1567	231687	0,68
1908	1055	107	1162	198	21	219	278	134	412	24	26	50	1843	235674	0,78
1909	1149	101	1250	172	19	191	315	142	457	31	27	58	1956	240178	0,81
1910	1261	98	1359	206	14	220	332	141	473	27	13	40	2092	244038	0,86
1911	1373	94	1467	327	27	354	356	163	519	19	17	36	2376	247488	0,96
1912	1266	121	1387	147	18	165	372	164	536	22	18	40	2128	250423	0,85
1913	1326	137	1463	93	6	99	404	169	573	27	25	52	2187	251446	0,87
1914	1135	172	1307	157	14	171	411	145	556	24	14	38	2072	250677	0,83
1915	1403	146	1549	228	15	243	407	178	585	31	16	47	2424	252936	0,96
1916	1756	174	1930	383	22	405	631	229	860	28	17	45	3240	255148	1,27

Av de anmeldte syfilistilfælde angives 23 at være smittet ad andre veie end kjønseleene. For forbrydelse mot straffelovens § 155 («Den som med kundskap eller formodning om at lide av smitsom kjønssygdsm ved legemlig omgjængelse eller utugtig forhold smitter eller utsætter nogen for smitte, straffes med fængsel indtil 3 aar — —») er ifølge meddelelse fra politikamret anmeldt 19 kvinder, hvorav 1 er domfældt.

I Odd Fellow Logens pleiehjem for medfødt syfilitiske barn «Veslehjemmet», hvor der er plads til 27 barn, var der ogsaa iaar fuldt belæg. — Forøvrig henvises til Kristiania helsesraads trykte beretning for 1916, side 49 og flg.

De av byens læger og fra sykehusene anmeldte nye tilfælde av veneriske sygdomme.

Maaned.	Blennorragiske tilfælde.			Ikke inficerende chanker.			Erhvervet syfilis.			Medfødt syfilis.			Sum.
	Md.	Kv.	Sum.	Md.	Kv.	Sum.	Md.	Kv.	Sum.	Md.	Kv.	Sum.	
Januar . . .	61	8	69	16	3	19	32	11	43	5	2	7	138
Februar . . .	59	20	79	15	1	16	34	15	49	1	1	2	146
Mars	111	15	126	13	1	14	39	19	58	-	-	-	198
April	79	3	82	9	-	9	21	11	32	3	1	4	127
Mai	52	8	60	13	1	14	30	15	45	5	4	9	128
Juni	167	12	179	34	1	35	53	13	66	3	-	3	283
Juli	61	20	81	21	1	22	38	16	54	1	1	2	159
August	56	1	57	18	1	19	24	12	36	-	1	1	113
September . .	124	8	132	28	1	29	35	10	45	3	-	3	209
Oktober . . .	79	3	82	29	1	30	27	19	46	2	4	6	164
November . .	281	31	312	89	3	92	115	42	157	2	-	2	563
December . .	626	45	671	98	8	106	183	46	229	3	3	6	1012
Sum	1756	¹⁾ 174	1930	383	22	405	631	²⁾ 229	860	28	17	45	3240

¹⁾ 9 piker under 15 aar, hvorav 1 smittet av en mand. ²⁾ 1 pike under 15 aar.

Tuberkulose. Antallet av de i 1916 anmeldte og av tuberkuloseprotokollen utgaaede tilfælde av tuberkulose sygdomme vil sees av tabellen i den almindelige beretning. — Dødsfald av lungetuberkulose utgjorde 448 eller 14,0 pct. av samtlige ved sygdom foraarsakede dødsfald og 18,3 pct. av dødsfald av ikke epidemiske sygdomme. — I henhold til tuberkuloselovens § 6 indlagdes 340 personer i sykehus eller pleiehjem, derav 5 mænd og 4 kvinder 2 ganger. Forpleiningsutgifterne for disse har været kr. 163 925,05, hvorav statskassen refunderer $\frac{4}{10}$.

7 skolebarn negtedes av hensyn til smittefaren adgang til skolen; for de fleste tuberkulose barns vedkommende vil noget forbud være overflødig, da de ikke vil ha kræfter til at delta i skolearbeidet.

413 (441 i 1915) av de nyanmeldte tuberkulose er blit underlagt sundhetskommisjonens kontrol; den 31te december 1916 var 1 299 syke denne kontrol underlagt mot 1 269 i 1915 og 1 252 i 1914. Der er i aarets løp kontrollert 2 231 familier og 309 enslige patienter; familier med barn besøkes ogsaa, efterat den syke er død, indlagt i sykehus eller erklæret symptomfri.

Der er av kontoristen og sykepleierskerne foretat tilsammen 3 960 undersøkelser mot 4 643 i 1915.

Desuten har 13 bylægesøstre foretat 1 366 undersøkelser. Fra april 1916 blev bylægenes sykepleiersker mere direkte tilknyttet tuberkulosearbeidet, idet de fik sig overlatt hver i sin kreds de tuberkuløse syke, som nyder hel fattigunderstøttelse. Efter samraad med bylægerne blev det vedtat, at disse skulde overta al behandling av patienterne, mens tuberkuloseavdelingen gjennom sykepleierskerne skulde sørge for patienternes forsvarlige avsondring i hjemmene, saaledes at de skaffes seng og sengkler, spyttekrus og spytteflasker, luftputer o. s. v. Samarbeidet er ordnet saaledes, at sykepleierskerne møter paa sundhetsinspektørens kontor en gang i uken.

Sanitetsforeningen har i 1916 hat 9 melkestasjoner igang, hvor ialt 405 barn har faat melk; de møter hver dag og faar hver $\frac{1}{2}$ liter nysilt melk, som de nyter til medbragt smørrebød. Sanitetsforeningen har gjennom søstrene ogsaa utdelt havregryn til ca. 300 familier.

Videre har sykepleierskerne ved bistand fra forskjellig hold kunnet utdele kulbiller og petroleum.

A/S Norsk Hydro har likesom i flere tidligere aar underholdt en sommerkoloni for barn fra tuberkuløse familier, hvortil selskapet anvender kr. 1 500,00. 44 barn har faat et 5 ukers opphold paa gaarden Bakke i Asker, hvor de trives udmerket.

Kristiania kreds av Nationalforeningen mot tuberkulose har fortsatt sine vinterkolonier for barn fra tuberkuløse familier, og i løpet av vinteren 1915—1916 har 139 barn faat et 6 ukers opphold paa landet i den mørkeste aarstid.

Spedalskhet. Den i tidligere aarsberetninger omtalte gifte kvinde lever fremdeles i sin familie.

Sindssyke. For Kristiania fattigvæsens regning forpleiedes uten statsbidrag privat 264 sindssyke (i asyl ingen), med en utgift av kr. 71 768,17. Forøvrig henvises til tabellen i den almindelige beretning.

Kvindeklinikken. Ved aarets begyndelse laa tilbake 59 kvinder fra 1915. Der indkom i aarets løp 1 786, tilsammen behandledes altsaa 1 845 kvinder. Av de i 1916 indkomne 1 786 var 1 224 gifte, 562 ugifte. 107 (81 gifte og 26 ugifte) gikk ut uten at ha født, 37 hadde født før indkomsten, 20 behandledes for abort, og 59 laa tilbake ved aarets utgang. Paa klinikken fødte 1 622 kvinder. Medregnes de 37, som hadde født før indkomsten, var 1 133 gifte og 526 ugifte. De 1 622 barselkvinder fødte paa klinikken tilsammen 1 641 barn, idet der 19 ganger var tvillingfødsel. 14 kvinder døde, derav av barselfeber 2, pyæmi 4, peritonit 2, barselkrampe 2, broncho-pneumoni under barselkrampe 1, blødning i ligamentum latum 1, pyelo-nefrit 1, purulent meningit 1. — Av barnene var 67 dødfødte, 14 døde efter fødselen.

Fra den i forbindelse med klinikken staaende jormorskole uteksaminertes 44 elever, av hvilke 2 ikke bestod eksamen. Hjemsted er opgit for 41 fra følgende amter:

Kristiania	2	Kristians	2	Søndre Trondhjem	4
Akershus amt	2	Bratsberg	3	Nordre —	2
Smaalenene	6 ¹⁾	Nedenes	2	Nordland	2
Buskerud	1	Lister og Mandal	5	Nordland eller Tromsø 1 ²⁾	
Jarlsberg og Larvik . .	1	Søndre Bergenhus	1	Tromsø	2
Hedemarken	3	Nordre —	2		

Forøvrig henvises til den trykte beretning fra kvindeklinikken for 1916 ved professor dr. med. Kr. Brandt, utkommet i 1917.

¹⁾ Derav 1 fra Veum, antagelig i Smaalenene. ²⁾ Fra Rødsand, som findes baade i Sortland (Nordlands amt) og i Berg og Torsken (Tromsø amt).

Obstetriciske

Indikation.	Tangforløsning.				Vending.			Uttrækning ved bækken-endeleie.		
	Mødre.		Barn.		M.	Barn.		M.	Barn.	
	Lev.	Død.	Lev.	Dødf.	Lev.	Lev.	Dødf.	Lev.	Lev.	Dødf.
Paa kvindeklinikken.										
Risvækkelse	68	-	65	3	-	-	-	7	6	1
— og trangt bækken	5	-	4	1	-	-	-	-	-	-
Trangt bækken	-	-	-	-	-	-	-	2	1	1
Barselkrampe	14	-	11	3	2	2	-	1	1	-
Truende barselkrampe	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Nefrit	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Hjertefeil	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-
Psykose	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-
Rigid mormund	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Kollaps hos moren	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Feber	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-
Retroplacentart hæmatom	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Habituel avdøen av fosteret	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Hydramnion	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Hydrocephalus	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Dyp tverstand	5	-	5	-	-	-	-	-	-	-
Daarlige fosterlyd	14	-	11	3	-	-	-	1	1	-
Fremfald av navlesnor	4	-	1	3	-	-	-	2	2	-
— « arm	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Tverleie	-	-	-	-	8	5	3	-	-	-
Forsømt tverleie	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Tilbakeholdelse	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Tilsammen	113	-	100	13	10	7	3	13	11	2
Utenfor kvindeklinikken:										
Risvækkelse	129	1)	333	4	2	2	-	15	12	3
Trangt bækken	13	-	12	1	2	1	1	2	1	1
Barselkrampe	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-
Truende barselkrampe	3	-	3	-	-	-	-	-	-	-
Placenta prævia og blødning	2	-	2	-	-	-	-	-	-	-
Blødning	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Ueftergivelige fødselsdele	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-
Akut hjertesvækkelse	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-
Hjertefeil	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-
Lungesygdom (tuberkulose?)	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Skjævt isseleie	-	-	-	-	1	1	-	-	-	-
Hodet avveket	-	-	-	-	1	1	-	-	-	-
Dyp tverstand	2	-	2	-	-	-	-	-	-	-
Tverleie	-	-	-	-	14	11	4	-	-	-
Daarlige fosterlyd	12	-	10	2	-	-	-	1	1	-
Anencephalt foster	-	-	-	-	-	-	-	1	-	1
Stort foster	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-
Fremfald av fot	-	-	-	-	1	1	-	-	-	-
Tilbakeholdelse	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Uopgit indikation	-	-	-	-	2	2	-	-	-	-
Tilsammen	366	1	367	7	23	19	5	19	14	5
Samlet sum	479	1	467	20	33	26	8	32	25	7
	480		487			34			32	

1) Paa kliniken forløstes 3 ganger fosteret ved tang, 1 gang ved vending, 2 ganger ved selkrampe, for den anden barselkrampe og tilstøtende broncho-pneumoni. 4) Dødsårsak: peri

operationer.

Partus præmaturus artificialis ¹⁾ .			Episiotomi.		Keisersnit ²⁾ .				Perfora- tion.		Abortus provo- catus.	Efter- byrds- opera- tion.
M.		Barn.	M.	Barn.	Mødre.		Barn.		Mødre.		Mor.	Mødre.
Lev.	Lev.	Dødf.	Lev.	Lev.	Lev.	Død.	Lev.	Dødf.	Lev.	Død.	Lev.	Lev.
6	5	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	2	-	2	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-
1	1	-	-	-	2	³⁾ 2	4	1	-	-	-	-
2	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
1	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	⁴⁾ 1	1	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	⁵⁾ 1	-	1	-	-	-	-
1	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
2	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	4
13	11	2	-	-	4	4	7	2	5	-	-	4
-	-	-	1	1	-	-	-	-	1	-	-	-
1	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	5
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	-	-	-	⁶⁾ 1	-	-	-
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	14
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	2
1	1	-	1	1	-	-	-	-	1	1	1	21
14	12	2	1	1	4	4	7	2	6	1	1	25
14					8		9		7			

uttrækning. ²⁾ Derav 6 ganger klassisk, 2 ganger vaginalt. ³⁾ Dødsårsak for den ene bar-
tonit. ⁵⁾ Dødsårsak: pyelo-nefrit. ⁶⁾ Dødsårsak ikke opgit.

Fødseloperationer. Ifølge opgaver fra kvindeklinikken og Kristiania stadsfysikat utførtes ialt 610 operationer, derav 167 paa kvindeklinikken. Om indikationer og utfald henvises til tabellen paa side 10 og 11.

Dødsfald paa barselseng. Efter presternes opgaver døde 9 kvinder paa barselseng. Lægerne har opgit dødsårsaken for 16 kvinder saaledes: barsel-feber 5, barselkrampe 3, livmorbristning 2, dystoki 1, abort 4. — Desuten døde en kvinde av ukjent årsak.

Antallet av **fødte og døde** vil sees av følgende tabel:

Lægedistrikter.	Fødte		Døde						
	leven- de.	død- fødte.	ialt.	0—1 aar.	i 1ste døgn.	paa barsel- seng.	ved ulyk- kelige hæn- delser.	ved selv- mord.	ved mord og drap.
Kristiania stadsfysikat..	5 529	165	3 511	417	51	9	73	17	5

Der blir et overskudd av 2 018 levende fødte og forholdet mellem fødte og døde = 100 : 63,5.

De av lægerne opgivne **dødsårsaker** vil sees av tabellen paa side 14 og flg. Om dødsårsakerne i de 5 første leveaar ordnet i grupper henvises til følgende tabel:

Dødsårsaker i de fem første leveaar i 1916.

	Døde						Av 100 dødsfald var					
	under 1 aar.		i 2det og 3dje aar.		i 4de og 5te aar.		under 1 aar.		i 2det og 3dje aar.		i 4de og 5te aar.	
	Uegtefødt. Egtefødt.	Uegtefødt. Egtefødt.	Uegtefødt. Egtefødt.	Uegtefødt. Egtefødt.	Uegtefødt. Egtefødt.	Uegtefødt. Egtefødt.	Uegtefødt. Egtefødt.	Uegtefødt. Egtefødt.	Uegtefødt. Egtefødt.	Uegtefødt. Egtefødt.	Uegtefødt. Egtefødt.	Uegtefødt. Egtefødt.
Av sygdomme i tarmkanalen (diarrhoe, cholera nostras, gastroenteritis acuta & chron.)	12	23	2	17	1	1	15,38	6,63	8,70	8,50	16,67	1,85
- sygdomme i aandedrætsor- ganerne (bronkit, croupøs og katarralsk lungebetændelse)	17	82	9	54	1	16	21,79	23,63	39,13	27,00	16,67	29,63
- tuberkulose og skrofulose .	2	13	2	19	2	9	2,65	3,75	8,70	9,50	33,33	16,67
- medfødt svakhet	26	112	1	3	-	-	33,33	32,28	4,35	1,50	-	-
- kramper	1	11	-	4	-	-	1,28	3,17	-	2,00	-	-
- syfilis	6	3	-	-	-	-	7,69	0,86	-	-	-	-
- kikhoste, difteri, barnekopper, skarlagensfeber, meslinger, epid. cerebrospinalmeningit .	5	43	6	80	2	16	6,42	12,39	26,09	40,00	33,33	29,63
- rakit	-	7	-	1	-	-	-	2,02	-	0,50	-	-
- andre sygdomme	6	36	2	21	-	12	7,69	10,37	8,70	55,00	-	22,22
- ukjent dødsårsak	3	17	1	1	-	-	3,85	4,90	4,35	0,50	-	-
Tilsammen	78	347	23	200	6	54						

De **hyppigste dødsårsaker** var: lungetuberkulose 448, kræft (cancer og sarkom) 301, organisk hjerte- og karsygd (arteriosclerose) 291, croupøs lungebetændelse 219, hjerneslag 199, alderdomssvakhet 179, akut bronkit og katarralsk lungebetændelse 174, medfødt svakhet 142, Bright's nyresygd 118, tuberkulose utenfor lungerne 105, meslinger 103, hjertelammelse 90.

Veirliget. Aarets middeltemperatur var noget høiere end normalt, hvad der navnlig skyldes en forholdsvis mild januar, februar og december. Nedbørsmængden var adskillig større end normalt, mens taakedagenes antal var litt mindre.

I **helseraadet** avholdtes 13 møter. Stadsfysikus's og helseraadets journaler utviser tilsammen 5 374 journalnumere, hvorav stadsfysikatets journal 614 og bygningsjournalen 1 969.

De under sundhetsinspektørerne og stadsdyrlægen virkende medhjelpere utførte i aaret følgende antal undersøkelser: I anledning av smitsomme sygdomme 6 844, veneriske sygdomme 253, pleiebarn 18 380, melkekontrol 2 871, pølse-makerier 1 343, bakerier 2 539, næringsmiddelkontrollen forøvrig 5 062, arbeidsrum 4 891, gamlehjem, masseherberger o. lign. 240, stald, fjøs, grisehus 1 018, skibe 379, andre undersøkelser 48.

33 fartøier blev karantæneundersøkt; 25 kom fra pestsmittet havn i Amerika og 8 fra Asien. Der blev ikke fundet noget mistænkelig.

Den av formandskapet nedsatte tuberkulosekomité har avgitt følgende forslag angaaende en bedring av boligforholdene for ubemidlede tuberkuløse:

1. At fattigvæsenet ved understøttelse av tuberkuløse personer eller familier efter anbefaling av sundhetskommisjonen saavidt mulig sørger for, at de syke ogsaa kan skaffes gode boligforhold.
2. At tuberkuløse personer eller familier, navnlig saadanne som har flere barn, efter anbefaling av sundhetskommisjonen gives anledning til at erholde gode boliger til reduceret pris i eiendomme, som tilhører kommunen.
3. At der ved anlæg av de projekterte havebyer med smaahuse (som enten bygges for kommunens regning eller av byggeselskaper, som erholder garanti eller andre begunstigelser av kommunen) haves for øie, at tuberkuløst inficerte familier, navnlig saadanne med flere barn, efter anbefaling av sundhetskommisjonen til reduceret leie kan erholde hensigtsmessig beliggende boliger i endel av smaahusene.
4. At der andrages om, at kommunen maa bli delagtig i det av Stortinget til enhver tid bevilgede beløp til hjelp for ubemidlede rekonvalescenter fra tuberkulosesanatorierne (til boliger m. v.).

Paa grund av opstaaede vanskeligheter ved røkingsinspektørens kontrol med rykende fabrikkpiper m. v. blev hans virksomhet besluttet omlagt fra at være væsentlig kontrollerende til at være væsentlig undervisende og veiledende. Helse-raadet avgav paa foranledning forslag til forandring i sundhetsforskrifternes § 25, som vedrører denne sak.

Angaaende tvungen indførelse av vandklosetter avgaves forslag til forandring i sundhetsforskrifternes § 59, 1ste avsnit. — I de i de senere aar byggede skoler er indredet vandklosetter, og ogsaa i de ældre skoler er klosetterne ombygget til vandklosetter.

Utryddelsen av rotter har som tidligere været ledet av stadsdyrlægen som formand i «Norsk forening til utryddelse av rotter». Foreningen har foretat rotteutryddelse i 455 eiendomme inden byen. I henhold til sundhetsforskrifterne er der git paalæg til 27 forskjellige gaardeiere om utryddelse av rotter i de eiendomme, hvor matvarer opbevares og forhandles. Samtidig har foreningens inspektør i de av de ovennævnte 455 eiendomme, hvor utryddelsen av rotterne er skedd gjennom foreningen, søkt at føre tilsyn med, at rottehellene er blitt igjenmuret, at der er blitt sat netting for kjeldervinduerne, og at matdunker og kjøkkenavfall er blitt oppbevaret saaledes, at rotterne ikke har faat adgang til disse.

Foreningen har gjennom stadsdyrlægen til stadighet git meddelelse til sund-

Liste over de av lægerne

Dødsårsak.	Tilsammen.	Derav		Alder							
				0—1		1—5		5—10		10—15	
		Md.	Kv.	Md.	Kv.	Md.	Kv.	Md.	Kv.	Md.	Kv.
I. Medfødte sygdomme og dannelsesfeil.											
Medfødt svakhet	142	88	54	85	53	3	1	-	-	-	-
— cyanose	3	3	-	3	-	-	-	-	-	-	-
Andre medfødte eller i umiddelbar tilslutning til fødselen optrædende sygdomme	13	7	6	7	6	-	-	-	-	-	-
Misdannelser i centralnervesystemet	2	1	1	1	1	-	-	-	-	-	-
Andre dannelsesfeil	1	1	-	-	-	-	-	1	-	-	-
II. Alderdomssygdomme.											
Alderdomssvakhet	179	59	120	-	-	-	-	-	-	-	-
Alderdomsgangræn	7	4	3	-	-	-	-	-	-	-	-
III. Infektionssygdomme.											
Tyfoidfieber	6	3	3	-	-	-	1	-	-	-	-
Epidemisk cerebrospinalmeningit.	6	3	3	1	1	1	1	-	1	-	-
Meslinger	103	56	47	13	13	37	31	4	2	2	1
Skarlagensfeber	11	5	6	-	-	4	3	-	2	-	-
Kikhoste	31	12	19	5	10	6	8	1	1	-	-
Difteri (croup)	28	17	11	4	1	9	4	1	5	2	1
Lungebetændelse (croupøs).	219	127	92	24	19	25	15	1	1	1	1
Influenza	26	6	20	1	-	-	-	-	-	-	-
Dysenteri	1	1	-	-	-	1	-	-	-	-	-
Gigtfeber	7	1	6	-	-	-	1	-	3	-	-
Rosen	15	9	6	1	1	-	-	-	-	-	-
Flegmone, absces	6	3	3	-	-	-	-	-	-	-	-
Septicopyæmi	35	12	23	-	1	1	-	-	-	-	-
Barselfeber	5	-	5	-	-	-	-	-	-	-	-
Pemfigus hos nyfødte	1	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-
Tetanus	2	2	-	-	-	-	-	1	-	-	-
Akut gastro-enterit (cholera nostras)	67	32	35	18	13	7	11	-	1	1	-
Aktinomykose	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Tuberkulose i lunger	448	231	217	3	3	4	1	7	4	2	8
— tarmkanal	16	6	10	-	-	1	2	1	-	-	1
— urin- og kjønsorg.	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-
— ben og led	9	6	3	-	-	-	-	-	-	-	-
— hud (lupus)	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-
— hjernebinder	65	36	29	5	4	16	8	7	5	2	5
— andre organer	6	4	2	-	-	-	-	-	-	1	-
Miliærtuberkulose	7	2	5	-	-	-	-	-	-	-	2
Syfilis, medfødt	9	6	3	6	3	-	-	-	-	-	-

neddelte dødsårsaker.

[illegible]

Liste over de av lægerne

(Forts.). Dødsårsak.	Tilsammen.	Derav		Alder							
				0—1		1—5		5—10		10—15	
		Md.	Kv.	Md.	Kv.	Md.	Kv.	Md.	Kv.	Md.	Kv.
Syfilis, erhvervet efter fødselen . .	3	2	1	-	-	-	-	-	-	-	-
Feber	1	1	-	-	-	-	-	-	-	1	-
Variceller	1	-	1	-	1	-	-	-	-	-	-
IV. Kroniske blod- og ernærings- sygdomme.											
Kronisk rheumatisme. Arthritis deformans	4	-	4	-	-	-	-	-	-	-	-
Diabetes	28	17	11	-	-	-	-	-	-	2	-
Leukæmi, pseudoleukæmi	5	2	3	-	-	-	1	-	-	-	-
Perniciøs anæmi	7	3	4	-	-	-	-	-	-	-	-
Morbus maculosus Werlhof, purpura hæmorrhagica	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-
Hæmofili	2	2	-	-	-	-	-	1	-	-	-
Rakit	8	4	4	4	3	-	1	-	-	-	-
Andre sygdomme i denne gruppe	9	4	5	-	-	-	-	1	1	-	-
Kron. forgiftninger: Alkoholisme	7	6	1	-	-	-	-	-	-	-	-
V. Sygdomme i nervesystemet.											
Apoplexi og hjerneemboli	199	84	115	-	-	-	-	-	-	-	-
Meningit (suppurativ)	19	11	8	2	-	3	3	-	2	-	-
Paralysis generalis	13	10	3	-	-	-	-	-	-	-	-
Andre sindssygdomme	12	5	7	-	-	-	-	-	-	-	-
Epilepsi	6	2	4	-	-	-	-	-	-	-	-
Andre hjernesygdomme	25	16	9	-	-	-	-	-	-	1	-
Rygmarvstæring (tabes dorsalis) . .	3	2	1	-	-	-	-	-	-	-	-
Andre rygmarvssygdomme	9	3	6	-	-	-	-	-	-	-	-
Kramper hos småbarn	17	11	6	9	3	1	3	-	-	1	-
VI. Sygdomme i kredsløpsorganerne.											
Endo-, perikardit	10	4	6	-	-	1	-	1	-	-	-
Klappfeil	213	85	128	1	2	-	-	-	3	1	-
Hjertemuskel sygdomme	20	13	7	-	-	-	-	-	-	-	-
Arteriosklerose	58	32	26	-	-	-	-	-	-	-	-
Aneurysma	8	6	2	-	-	-	-	-	-	-	-
Hjertelammelse	90	54	36	1	-	1	1	-	-	-	-
Andre hjerte- og karsygdomme . .	2	-	2	-	-	-	-	-	-	-	-
VII. Sygdomme i aandedræts- organerne.											
Bronkit, akut	77	32	45	14	10	2	4	-	-	-	-
— , kronisk, bronkiektasi . . .	47	19	28	-	1	-	1	-	-	-	-
Astma, emfysem	7	5	2	-	-	-	-	-	-	-	-
Lungebetændelse, katarralsk	97	45	52	15	16	16	17	-	-	-	-
Lungeangræn	8	6	2	-	-	-	-	-	-	-	1

meddelte dødsårsaker.

g kjøn.

[illegible]

(Forts.). Dødsårsak.	Tilsammen.	Derav		A l d e							
				0—1		1—5		5—10		10—15	
		Md.	Kv.	Md.	Kv.	Md.	Kv.	Md.	Kv.	Md.	Kv.
Lungeemboli	4	1	3	-	-	-	-	-	-	-	-
Pleurit, serøs.....	4	3	1	-	-	-	-	1	-	-	-
— , purulent.....	8	4	4	-	1	1	2	-	-	-	-
Andre sygdomme i aandedrætsorg.	10	7	3	-	-	-	-	-	-	-	-
VIII. Sygdomme i fordøielse-organerne.											
Mave-tarmkatarr (kronisk)	16	7	9	2	2	2	1	-	-	-	-
Mave-, duodenalsaar	22	12	10	-	-	-	-	-	-	-	-
Blindtarmbetændelse (appendicit) ..	17	6	11	-	-	-	-	1	2	-	-
Diffus peritonit	21	6	15	-	-	-	-	1	1	1	-
Indeklemt brok	7	1	6	1	-	-	-	-	-	-	-
Volvulus og ileus av andre aarsaker ..	21	9	12	-	-	-	-	-	-	-	2
Galdestensygdomme	8	3	5	-	-	-	-	-	-	-	-
Leverkirrose	8	8	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Andre sygdomme i fordøielseorg.	18	9	9	-	-	-	1	-	-	-	-
IX. Sygdomme i urin- og kjøns-organerne.											
Nefrit, akut.....	12	9	3	3	-	4	-	1	-	-	-
— , kronisk (morb. Brightii) ..	118	72	46	1	-	-	-	2	-	1	-
Cystit, cystopyelit	20	16	4	-	-	1	-	-	-	-	-
Nyresten- og blærestensygdomme ..	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Andre nyre- og urinveissygdomme	17	15	2	-	-	-	-	-	-	-	-
Sygdomme i kjønsorganerne, som ikke henhører under nogen anden gruppe	4	-	4	-	-	-	-	-	-	-	-
X. Svalster.											
Carcinom (kræft) i huden	4	3	1	-	-	-	-	-	-	-	-
— — - mavesækken ..	117	55	62	-	-	-	-	-	-	-	-
— — - fordøielseorg.											
— — — ellers	91	45	46	-	1	-	-	-	-	-	-
— — — brystkjertlen ..	17	-	17	-	-	-	-	-	-	-	-
— — — livmoren	27	-	27	-	-	-	-	-	-	-	-
— — — andre organer, eller med uopgit sæte	31	15	16	-	-	-	-	-	-	-	-
Sarkom i bencystemet	6	4	2	-	-	-	-	-	-	-	-
— - lymfekjertlerne	2	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-
— - andre organer eller med uopgit sæte	6	3	3	-	-	-	-	-	-	-	-
Andre svalster	36	11	25	-	-	-	-	1	-	-	-

eddelte dødsårsaker.

kjøn.																			
5—20		20—25		25—30		30—40		40—50		50—60		60—70		70—80		80—90		90—100	
Md.	Kv.	Md.	Kv.	Md.	Kv.	Md.	Kv.	Md.	Kv.	Md.	Kv.	Md.	Kv.	Md.	Kv.	Md.	Kv.	Md.	Kv.
-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	2	-	1	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	1	1	-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	1	-	-	-	1	-	-	-	1	1	-	-	-	-	-	-
-	-	1	-	-	1	2	-	1	-	2	1	1	-	-	1	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	2	-	-	2	-	2	-	-	1	1	-	1	-	-
1	1	1	-	1	-	3	-	1	2	2	1	2	4	1	2	-	-	-	-
1	2	1	2	2	-	-	1	1	1	-	1	-	2	-	-	-	-	-	-
-	3	1	1	-	1	-	4	2	1	-	1	1	2	-	1	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	3	-	1	-	1	-	-
-	-	1	1	-	-	1	-	1	-	-	1	3	-	1	7	-	1	-	2
-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	1	1	1	2	1	-	1	-	-
-	-	-	-	-	-	1	-	6	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-
1	-	-	-	-	-	3	1	2	2	1	2	1	1	-	1	1	1	-	-
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
3	1	5	2	1	3	5	6	9	6	20	10	15	9	10	7	-	1	-	-
-	-	-	-	1	-	1	-	-	1	-	-	5	-	4	-	4	3	-	-
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	1	-	2	1	9	-	2	-	1	-
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	1	-	2	-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	3	2	11	6	13	10	13	25	12	16	3	3	-	-
-	-	1	-	-	1	1	2	6	7	8	9	19	9	10	14	-	3	-	-
-	-	-	-	-	-	-	-	-	2	-	7	-	3	-	4	-	-	-	1
-	-	-	-	-	-	-	1	-	6	-	8	-	5	-	3	-	4	-	-
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	5	3	3	8	4	3	2	-	2	1
-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	1	-	2	-	1	-	-	-	-	-
-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-
-	-	-	1	-	1	2	-	-	-	-	1	1	-	-	-	-	-	-	-
-	1	-	-	1	-	1	3	2	5	3	6	2	5	1	3	-	1	-	-

Liste over de av lægerr

(Forts.). Dødsaaarsak.	Tilsammen.	Ald									
		Derav		0—1		1—5		5—10		10—1	
		Md.	Kv.	Md.	Kv.	Md.	Kv.	Md.	Kv.	Md.	K
XI. Sygdomme i hud, bindevæv, ben og led, som ikke kan henføres under nogen av de foregaaende grupper.											
Hudsygdomme	3	2	1	-	-	-	-	-	-	-	-
Gangræn (ikke senil)	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-
Ben- og ledsygdomme	5	3	2	-	-	1	-	-	-	-	-
XII. Svangerskaps- og barsel-sygdomme.											
Barselkrampe	3	-	3	-	-	-	-	-	-	-	-
Livmorbristning	2	-	2	-	-	-	-	-	-	-	-
Dystoki	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-
Abort	4	-	4	-	-	-	-	-	-	-	-
Ukjendt eller uopgit aarsak	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-
XIII. Andre sygdomme.											
Addisons sygdom	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-
Andre sygdomme (med speciel angivelse)	9	7	2	-	-	-	-	-	-	-	-
Dødsfald ved sygdom	3198	1570	1628	231	169	148	122	34	34	22	2
XIV. Unaturlig død.											
Selv mord	12	9	3	-	-	-	-	-	-	-	-
Drap og mord	5	2	3	1	3	1	-	-	-	-	-
Ulykkestilfælde:											
Akut alkoholforgiftning	3	2	1	-	-	-	-	-	-	-	-
Andre akute forgiftninger	2	1	1	1	-	-	-	-	-	-	-
Drukning	11	10	1	-	-	-	-	2	-	-	-
Forbrænding	8	4	4	-	-	2	1	-	2	-	-
Elektrisk strøm og lynnedslag	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Andre ulykkestilfælde (med speciel angivelse)	52	34	18	-	-	2	5	4	-	-	-
Tilsammen	3292	1633	1659	233	172	153	128	40	36	22	2
Ukjendt dødsaaarsak	25	13	12	11	9	1	1	-	-	-	-

hetskommisionens renholdskontor, naar den har fundet urene kjeldere, loft, gaardsplader m. v., som har git rotterne tilhold.

Foreningen kan med grund si, at den har ydet det offentlige sundhetsvæsen en ikke ringe hjælp.

reddele dødsårsaker.

g k j ø n.																			
15—20		20—25		25—30		30—40		40—50		50—60		60—70		70—80		80—90		90—100	
1d.	Kv.	Md.	Kv.	Md.	Kv.	Md.	Kv.	Md.	Kv.	Md.	Kv.	Md.	Kv.	Md.	Kv.	Md.	Kv.	Md.	Kv.
-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	1	-	-	-	1	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-
-	-	1	-	1	-	-	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	2	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	1	-	3	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
-	-	1	-	-	-	4	-	-	1	-	-	2	-	-	1	-	-	-	-
47	62	69	53	45	65	133	116	136	123	164	154	220	213	204	262	101	194	16	35
1	-	1	-	1	-	1	1	3	1	-	-	1	1	1	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	-	-	2	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	1	-	2	1	4	-	1	-	-	-	-	-	-	-
-	-	1	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-
1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
1	-	3	-	3	1	3	-	3	-	4	3	9	2	1	4	1	3	-	-
50	62	71	53	49	66	138	118	146	126	172	158	231	216	207	266	102	197	16	35
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	1	-	-	-	-	-	-	-

Foreningen erholder ingen pekuniær støtte fra kommunens eller det offentlige side, men driver sit arbeide udelukkende ved frivillige bidrag.

Bestyrelsen, formanden inklusive, er ulønnet.

Kontrollen med næringsmidlerne og disses utsalgs-, opbevarings- og tilbere-

delsessteder fortsattes av stadsdyrlægen og hans medhjælpere, likesaa undersøktes bevertningssteder, stalder, fjøs, grisehus m. v. — Ved hans laboratorium foregik, som før, bakteriologiske, mikroskopiske og kemiske undersøkelser av næringsmidler. Særlig indtar fremdeles melk, kjøt og kjøtvarer en fremtrædende plass i hans indberetning til helseraadet.

Kontrollen med byens renhold førtes som før fra ingeniørkontoret. Der er i aarets løp foretat 39 705 undersøkelser ialt. I aaret er der utrøkt 7 skibe med Clayton-apparatet.

Fra boligkontoret er i 1916 undersøkt systematisk 66 hus, i 8 av disse blev der fundet misligheter. Ifølge klage er undersøkt 180 hus. 58 leiligheter blev forbedret, derav 6 kjelderetager, sløifet blev 36, derav 5 kjelderetager. — Bolignøden har i 1916 yderligere forværret sig, tiltrods for at der nu bygges adskillig, og uagtet der utenom byen utvikler sig en betydelig bebyggelse med eneboliger og familiehus. Folk bor paa lofter og i uthus, en stald er endog fundet beboet, ikke at tale om ulovlige, tidligere sløifede kjelderrum, fugtige, med raatne gulv og vægger, hjemsøkt av rotter og andet utøi. Men der maa i de fleste tilfælde sees gjennom fingre med dette, om der end arbeides stadig paa at søke forholdene forbedret. Husleien er vedblit at stige ganske betydelig. Man saa sig endog nødt til at ta den nye Rosenhof skole i bruk for husvilde familier. — Lov om kommunal regulering av husleie av 10de mai 1916 blev vedtat av Stortinget og traadte i kraft samme dag; paa grund av flere mangler skjærpedes den senere ved provisoriske anordninger. — Der er bygget en del nye arbeiderboliger i 1916, men det forslaar saa litet i forhold til folkemængdens forøkelse. Istedetfor at avta er antallet av husvilde familier betydelig steget. Der bygges forøvrig fremdeles arbeiderboliger saagodtsom kun av kommunen eller med kommunal garanti.

Ved den fungerende stadskemikers død indgik helseraadet til magistraten med forslag om bevilgning av løn til en kemiker ved helseraadet, som skulde ha sit eget laboratorium, og som i det væsentlige skulde ha sin tid optat i dets tjeneste. Den avdøde stadskemiker hadde nemlig været lønnet pr. enkeltundersøkelse efter en vedtat tarif. Løn blev ogsaa bevilget, likesaa penger til laboratorium. En kemiker ansattes, men bevilgningen til laboratoriets indredning viste sig for liten, tillægsbevilgning maatte til, og da det vil ta tid før laboratoriet kan komme istand, har helseraadets kemiker midlertidig faat arbeidsplass paa den avdøde stadskemikers laboratorium, som blev overtat av hans bror. Nogen aarsberetning foreligger ikke.

Ved pleiebarnskontoret stod ved aarets utgang 1113 barn under tilsyn i private pleiehjem. Boligforholdene har særlig dette aar git tilsynet meget at kjæmpe med. Bolignøden og den sterke efterspørsel efter pleiehjem har gjort, at man kun i yderste nødsfald har kunnet fjerne barn paa grund av mangler ved boligene, skjønt mange av disse har været temmelig daarlige og overfylde. Hertil kommer dyrtiden, som har formindsket evnen til at beholde pleiebarn. 17 barnehjem har staat under tilsyn. Av andre hjem, som optar baade gutter og piker, er der 8, desuten 4 hjem bare for gutter og 5 hjem for piker. Der var 9 barnekrybber og 11 asyler under tilsyn. — Der utførtes som nævnt ialt 18 380 undersøkelser av barn i 1916. Til kontoret meldte sig 46 hjem, som ønsket at motta pleiebarn til opfostring og 267 mødre, som ønsket sine barn utsat ved kontorets hjælp.

Forøvrig henvises til den trykte beretning fra Kristiania helseraad for 1916.

Om **fængslerne** og sykepleien inden disse henvises til den derom av fængselsstyrelsen utgivne beretning.

Ved den **offentlige vaccination** vaksinertes 2 486 barn. Ved den offentlige revakination, som avholdtes paa helseraadets kontor 6te til 9de juni,

revakcinertes 1 450 skolebarn, som forlot folkeskolen. Der anvendes kun dyrisk lymfe.

Statens institut for frembringelse av dyrisk vaccine ligger i Kristiania.

Sykehus. I byen er der fremdeles 6 offentlige sykehus, nemlig Rikshospitalet, kvindeklinikken, Kristiania militære sykehus, diakonisseanstaltens sykehus og Vor Frue hospital (katolsk). Den tidligere 5te avdeling av de kommunale sykehus overgik til bruk for en nyorganisert avdeling «Kroghstøttens sykehus» i Storgaten 40, væsentlig bestemt for patienter med kroniske tuberkuløse sygdomme og pleiepatienter; desuten har lægevaktstationen sine lokaler der. Paa Ullevaal i Vestre Aker er de øvrige avdelinger av det kommunale sykehus beliggende; underavdelinger befinder sig dels i, dels utenfor byen (paa Tøien, Blekøen, Malmøkalven, Hovedøen). Byens sindssykeasyl er paa Dikemark i Asker. Inden byen ligger Oslo hospitals sindssykeasyl. — Foruten disse sykehus har flere av byens læger og foreninger sykeavdelinger forbundet med sine klinikker.

Hvad **badeindretninger** angaar, er der ingen forandring skedd i 1916 fra forholdet i 1915. Ved følgende 6 indretninger solgtes følgende antal billetter: ved badeanstalten i Torvgaten 212 055, Kristiania bad 69 732, Sagenes 102 656, Enerhaugens 51 745, Kampens 13 264 og Markveiens 37 076. Fra Alfheim badstubad foreligger ingen opgave.

Apotekenes antal var 26; om deres personale henvises til tabellen i den almindelige betetning.

II. Akershus amt.

Lægedistriktsinddeling, flateindhold, indbyggere, medicinalpersonale.

Lægedistrikter.	Tilsvarende herreder, dele derav og bykommuner.	Flateindhold i km. ²	Tilstedev. indb. 1ste decb. 1910.	Læger ¹⁾ .	Tandlæger.	Jormødre.	Hjælpevaksinater.
Amtet		5 332,31	129 323	72	13	67	40
1. Aker		1 052,77	59 380	²⁾ 51	4	24	11
	Aker	424,54	30 375	33	1 ³⁾	11	5
	Asker	106,90	5 800	5	1	1	1
	Bærum	187,86	11 062	7	1	5	2
	Nittedal	187,11	2 780	2	-	1	1
	Skedsmo	71,71	3 705	1	-	-	-
	Lillestrøm	5,07	4 373	3	1	6	2
	Lørenskog	69,58	1 285	-	-	-	-

¹⁾ Ved distriktslægenes bopæl er her, likesom i de øvrige amter, herredets navn uthævet ved spærrede typer. ²⁾ Distriktslægen bor i Kristiania. ³⁾ Av disse bor 2 i Kristiania.

Lægedistrikter.	Tilsvarende herreder, dele derav og bykommuner.	Flate- indhold i km. ²	Tilstedev. indb. 1ste decb. 1910.	Læger.	Tandlæger.	Jornødre.	Hjælpe- vaknatorer
2. Ullensaker		2 152,36	35 073	9	5	16	15
	Ullensaker	248,97	5 896	2	1	2	2
	Serum	108,85	2 742	-	-	1	1
	Gjerdrum	85,59	1 657	-	-	1	1
	Nannestad	340,92	4 051	1	-	1	1
	Nes	635,73	8 376	2	2	4	4
	Eidsvold	345,37	9 557	3	2	5	4
	Hurdal	284,48	1 719	1	-	1	1
	Feiring	102,45	1 075	-	-	1	1
3. Høland		1 276,85	14 860	4	1	15	7
	H ø l a n d	449,35	5 096	2	1	3	2
	Setskog	187,98	821	-	-	1	1
	Aurskog	428,60	4 588	1	-	3	2
	Pet	210,92	4 355	1	-	8	2
4. Follo		850,33	20 010	8	3	12	7
	Drøbak, kjøbstad	0,83	1 879	3	1	1	-
	Hølen, ladested	0,13	165	1	1	-	-
	Son, —	0,20	550	-	-	-	-
	Hvitsten, — ¹⁾	-	-	-	-	-	-
	Vestby	132,50	2 834	-	-	2	1
	Kraakstad	165,01	3 560	1	1	2	1
	Enebak	268,69	3 193	1	-	4	2
	A a s	102,01	3 149	2	-	1	1
	Frogn	86,27	2 045	-	-	1	1
	Nesodden	61,81	1 835	-	-	1	1
	Oppegaard	32,88	800	-	-	-	-

¹⁾ Har ikke eget kommunestyre. Det har et flateindhold paa 0,7 km.² og 69 indb.

Sundhetstilstanden var ikke saa god som i 1915. Av epidemiske sygdomme meldtes ialt 11 685 tilfælde, hvorav 237 endte dødelig; aaret forut var de tilsvarende tal 9 248 og 229.

Dødeligheten utgjorde 11,1 pro mille av den opgivne tilstedeværende mid-delfolkemængde. Se tabel II.

Om de **epidemiske sygdomme** i almindelighet henvises til tabellen paa side 26 og 27. Jfr. forøvrig sidste tabel i den almindelige beretning.

Tyfoidefeber (paratyfus). Av tilfældene i Aker distrikt forekom 59 i Aker herred, 5 i Bærum, 2 i Asker og 2 i Lillestrøm. I førstnævnte herred indtraf over halvparten i september; de stod i forbindelse med en samtidig her-skende epidemi i Kristiania og skrev sig fra inficeret melk fra en gaard i Follo. Tilfældene var gjennemgaaende lette og blev behandlet i hjemmene, da der ikke kunde skaffes plads paa sykehus. (Oxholm). — For tilfældene i Bærum blev smitekilden ikke opklaret; 2 av de angrepne var kommet syke dit, den ene fra Kristiania og den anden fra Finse; den sidste av dem hadde opholdt sig paa

Finse et par uker. Alle blev isoleret paa sykehus, og der optraadte ikke senere i de respektive hjem noget nyt tilfælde av sygdommen. (J. Jenssen). — Paa Ausen i Sørum (Ullensaker distrikt) forekom et isoleret tilfælde med ukjent smittekilde. — I Fet (Høland distrikt) optraadte sygdommen ogsaa dette aar omkring jernbanestationen og Nerdrum (amtsskolen). Der blev gjort talrike undersøkelser av blod, urin og fæces, men med negativt resultat. Med hensyn til de mislige hygieniske forhold omkring stationen se medicinalberetningen for 1915, side 23. — Av tilfældene i Follo, hvor sygdommen forekommer sjelden, indtraf 7 i Aas; smitten skrev sig fra en kjørrergut, som var kommet hjem fra Kristiania; fra hans hjem blev melk leveret til meieriet, og herfra var saa smitte antagelig igjen blit ført til Kristiania, inden sygdommen var konstateret. (Selmer).

Det fra Ullensaker meldte tilfælde av **cerebrospinalmeningit** var hos en rekrut paa Gardermoen. — Et av dødsfaldene i Follo var hos en soldat, som døde i Fredrikstad og blev gravlagt i Kraakstad.

Difteri. I Bærum (Aker distrikt) indtraf de fleste tilfælde i aarets sidste kvartal; de skyldtes inficeret melk fra en gaard, som ogsaa hadde leverance til familier i Kristiania. Da der ved undersøkelse fandtes bacillebærere blandt fjøspersonalet, blev leverancen stoppet og helseraadet i Kristiania varskudd; ogsaa der viste det sig, at der var ikke saa faa tilfælde blandt kunderne. — Bacillebærerne blev isoleret og slap ikke fri, før der var foretat bakteriologisk undersøkelse med negativt resultat 3 ganger i rad; men desuagtet blev der efter en tid gjentagne ganger atter paavist baciller hos et par av dem (sveitserens kone og melkekjørrerens). Begge familier blev det forbudt indtil videre at ha nogensomhelst befatning med melk o. lign.; de blev stillet under helseraadets kontrol og maatte søke sig andet arbeide. — Paa gaarden pasteuriseres nu al melk som selges, en fremgangsmåate, som vistnok ved lov burde paabydes de fleste større gaarder, som sælger melk i større utstrækning, og hvor melkepersonalet ofte skifter. — De øvrige tilfælde i aarets løp forekom væsentlig paa et barnehjem og paa statens lærerinde- og husholdningsskole. — Alle tilfælde var meget lette, og der indtraf kun ett dødsfald; dette var hos et barn, hvor læge var blit tilkaldt for sent. (J. Jenssen).

Lungebetændelse, anføres der sammestedsfra, synes at forekomme mindre hyppig, men i mange tilfælde at ha et mere ondartet forløp end tidligere; sygdomsbilledet er ogsaa et andet end det gamle, klassiske.

Herpes tonsurans, hvorav der før forekom talrike tilfælde ved smitte av driftekvæg fra Hallingdal, iagttages nu sjeldnere. (J. Jenssen).

Av **skabb** er meldt 319 tilfælde, hvorav 140 fra Ullensaker distrikt.

Veneriske sygdomme. Utenfor sykehus behandlede tilfælde vil sees av følgende tabel:

Sygdom.	Tilfælde.	Fordeling paa lægedistrikterne:			
		1	2	3	4
		Aker.	Ullensaker.	Høland.	Follo.
Veneriske saar	2	1	-	1	-
Syfilis, erhvervet	16	8	5	-	3
— , medfødt	2	1	1	-	-
Gonorrhoe, uretrit	171	11	15	-	145

Epidemiske

	Ialt kjendte		Tiden er opgit for	Januar.	Februar.	Mars.	April.	Mai.	Juni.
	tilfælde.	dødsfald.							
Tyfoidfieber	105	4	105	2	7	1	-	4	3
Cerebrospinalmeningit(epid.)	4	3	2	-	-	-	-	-	-
Akut poliomyelit	2	1	1	-	-	-	1	-	-
Skarlagensfeber	323	3	323	47	29	22	8	26	20
Meslinger	1536	17	1526	7	13	57	342	600	290
Difteri (croup)	385	16	385	21	14	16	15	30	17
Barselfeber	12	3	11	2	2	1	1	2	-
Pyæmi, septhæmi	9	6	3	-	-	-	2	-	-
Pemfigus (hos nyfødte) . .	2	1	2	1	-	1	-	-	-
Rosen	92	7	91	7	9	5	9	7	5
Røde hunde	24	-	22	2	-	6	1	-	-
Variceller	118	-	118	15	12	8	14	2	2
Kusma	65	-	65	3	12	10	14	12	1
Kikhoste	362	7	354	14	13	16	38	51	39
Akute katarrar i aande- drætsorganerne	4806	52	4744	574	664	530	355	356	335
Influenta	1671	4	1650	353	594	390	110	33	18
Lungebetændelse	521	85	513	43	42	47	44	66	42
Pleurit	244	3	235	22	18	26	20	29	21
Gigtfeber	276	3	266	24	32	24	22	20	10
Akut diarrhoe (kolerine). .	1127	22	1113	77	60	52	40	70	66
Skjærbuk	1	-	1	-	-	-	-	-	-
Tilsammen	11685	237	11530	1214	1521	1212	1036	1308	869

Tuberkulose. Til oplysning om tallet paa de i aarets løp meldte og av tuberkuloseprotokollerne utgaaede tilfælde av tuberkulose sygdomme henvises til tabellen i den almindelige beretning. Dødsfald av lungetuberkulose utgjorde for det hele amt 13,9 pct. av alle ved sygdom forarsakede dødsfald og 16,3 pct. av dødsfald av ikke epidemiske sygdomme. For byerne var forholdet henholdsvis 9,4 og 11,1 og for bygderne 13,1 og 16,4 pct. Forøvrig henvises til tabellen paa næste side. — I Aker herred indtraf 95 dødsfald av tuberkulose, men halvparten var hos individer fra andre kommuner, som døde under midlertidig ophold, nogen paa sanatorium, andre paa Gaustad asyl. — Til kurativ behandling av ubemidlede, ikke fattigunderstøttede tuberkulose med hjemstavn i Aker har helseraadet 2 000 kr. pr. aar av herredets midler til raadighet. Desuten kommer renterne av følgende legater tuberkulose syke tilgode: 1) godseier Herman Wedel-Jarlsberg og hustrus paa kr. 20 000, 2) gartner Cederholm og hustrus paa kr. 50 000; den ene halvdel av renterne gaar til tuberkulose, den anden til hjælp for vanføre, 3) gaardbruker Torgersens paa kr. 20 000. — Der foregaar i ikke liten grad indflytning av tuberkulose fra Kristiania dels paa grund av bolignøden, men kanske mest for at nyde godt av den friskere luft.

sygdomme.

Juli.	August.	September.	Oktober.	November.	December.	Fordeling paa lægedistrikterne:							
						1		2		3		4	
						Aker.		Ullensaker.		Høland.		Follo.	
						Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.
11	14	41	14	4	4	68	1	4	-	12	3	21	-
-	2	-	-	-	-	1	-	1	-	1	1	1	2
-	-	-	-	-	-	1	1	1	-	-	-	-	-
20	27	28	35	31	30	224	1	20	-	23	2	56	-
140	31	25	4	10	7	936	14	242	1	113	-	245	2
23	41	64	39	56	49	299	9	36	4	17	2	33	1
-	-	1	1	-	1	4	2	4	1	4	-	-	-
-	1	-	-	-	-	9	6	-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	-	-	1	1	1	-	-	-
5	7	9	10	13	5	53	4	20	3	3	-	16	-
-	-	-	2	3	8	9	-	9	-	-	-	6	-
3	1	2	15	16	28	76	-	14	-	5	-	23	-
-	1	1	3	7	1	21	-	36	-	3	-	5	-
49	35	37	26	20	16	167	4	149	2	7	1	39	-
235	187	250	377	437	444	2824	20	1013	16	324	6	645	10
12	5	13	15	43	64	851	3	330	1	136	-	354	-
30	22	27	33	62	55	248	51	149	19	46	10	78	5
12	11	21	11	20	24	131	-	51	2	31	1	31	-
18	15	19	20	26	36	116	1	84	2	37	-	39	-
141	144	166	103	88	106	640	15	186	3	88	1	213	3
-	-	-	-	-	1	-	-	1	-	-	-	-	-
699	544	704	708	836	879	6678	132	2351	55	851	27	1805	23

Døde av lungetuberkulose.

Lægedistrikter.	Opgivne dødsfald ved			
	sygdom.	lunge- tuberkulose.	epidemiske sygdomme.	ikke epidemiske sygdomme.
Aker	862	151	132	730
Ullensaker	375	33	55	320
Høland	174	17	27	147
Follo	204	23	23	181
Drøbak by	24	1	5	19
Son ladested	8	2	-	8
Hølen —				
Bygder	171	20	17	154
Akershus amt	1615	224	237	1378
Derav i byer	32	3	5	27
— - bygder	1683	221	232	1351

Obstetriciske operationer.

Indikation.	Tangforløsning.				Vending.				Efterbyrds- operation.
	Mødre.		Barn.		Mødre.		Barn.		Mødre.
	Lev.	Død.	Lev.	Df.	Lev.	Død.	Lev.	Df.	Lev.
Risvækkelse, langvarig fødsel etc.	56	-	55	1	-	-	-	-	-
Trangt bækken	6	¹⁾ 1	5	2	-	-	-	-	-
Barselkrampe	1	-	1	-	-	-	-	-	-
Placenta prævia og blødning . . .	-	-	-	-	1	1	1	1	-
Ueftergivelige fødselsdele	3	-	3	-	-	-	-	-	-
Dystoki	1	-	1	-	-	-	-	-	-
Ansigtisleie	1	-	1	-	-	-	-	-	-
Forhodeleie (isseleie med panden fortil)	3	-	3	-	-	-	-	-	-
Stort fosterhode	1	-	1	-	-	-	-	-	-
Tverleie	-	-	-	-	5	-	3	2	-
Fremfald av navlesnor	1	-	1	-	2	-	1	1	-
Fare for fosterets liv	6	-	6	-	-	-	-	-	-
Tilbakeholdt morkake	-	-	-	-	-	-	-	-	4
Blødning	-	-	-	-	-	-	-	-	3
Uopgit indikation	-	-	-	-	1	-	1	-	-
Tilsammen	79	1	77	3	9	1	6	4	7
	80		80		10		10		

¹⁾ Dødsårsak: indre forblødning.

(Oxholm). — I Sørum og Gjerdrum (Ullensaker distrikt) hjælper en under-avdeling av Norske Kvinders Sanitetsforening de syke med mat, klær og til ophold paa sykehus. — Jesseim tuberkulosehjem hadde fuldt belæg fra forskjellige bygder inden amtet og delvis fra Kristiania. — Follo tuberkulosehjem, som ligger i Aas, begyndte dette aar sin drift. — Om amtets tuberkulosehjem og -sanatorier forøvrig henvises til tab. XVII i den almindelige beretning.

Av **skjorbuk** kom i Nannestad en 70-aarig kvinde under behandling; det var næseblødning som førte hende til læge, og hun var da temmelig medtat; der var utpræget mundaffectiøn og hudblødninger. Hun døde kort efter av en apoplexi (januar 1917). (Bruun).

Av **obstetriciske operationer**, utført av læger, er ialt meldt 97, derav 37 i Aker lægedistrikt, 31 i Ullensaker, 11 i Høland og 18 i Follo. Om indikationer og utfald se ovenstaaende tabel.

Paa **barselseng** døde ifølge presternes opgaver 6, ifølge lægernes 10 kvinder; dødsårsaken for 3 av disse var barselfeber; forøvrig henvises til tabel XXXVI (gruppe XII) i den almindelige beretning.

I henhold til tabellen paa næste side over **fødte** og **døde** var der et overskudd av 1811 fødte og forholdet mellem fødte og døde = 100 : 46,6.

Fødte og døde.

Lægedistrikter.	Fødte		Døde						
	leven- de.	død- fødte.	ialt.	0—1 aar.	i 1ste døgn.	paa bar- sel- seng.	ved ulyk- kelige hæn- delser.	ved selv- mord.	ved drap.
Aker	1545	35	728	106	16	2	22	2	2
Ullensaker	926	10	416	47	12	-	7	-	-
Høland	426	7	189	11	2	3	4	1	-
Follo	497	20	250	35	4	1	8	2	-
Drøbak by	48	2	27	3	-	-	-	-	-
Son ladested	10	-	6	2	-	-	-	-	-
Hølen —	3	-	2	-	-	-	-	-	-
Hvitsten —	6	-	4	-	-	-	-	-	-
Bygder	430	18	211	30	4	1	8	2	-
Akershus amt	3394	72	1583	199	34	6	41	5	2
Derav i byer	67	2	39	5	-	-	-	-	-
— - bygder	3327	70	1544	194	34	6	41	5	2

De hyppigste dødsårsaker var:

Dødsårsaker.	Dødsfald.	Derav i	
		byer.	bygder.
Lungetuberkulose	224	3	221
Alderdomssvakhet	212	3	209
Kræft (cancer og sarkom)	146	1	145
Hjerneslag	109	1	108
Croupøs lungebetændelse	85	2	83
Klappefeil og hjertemuskelsygdomme	78	2	76
Hjertelammelse	78	-	78
Medfødt svakhet	78	1	77
Arteriosklerose	54	-	54
Akute katarrar i aandedrætsorganerne	52	2	50

Veirliget. Sneen var kommet tidlig paa ufrossen mark, hvorved rugsæden tok skade og skogdriften blev besværliggjort. Om sommeren var der en tørkeperiode av saa lang varighet, at det truet med uaar, som dog omsider blev avverget ved rikelig regn. (O. Prydz).

Levemaate og hygieniske forhold. Indflytningen til Aker herred er fremdeles stor. Ifølge opgave fra bygningschefen var tallet paa meldte nybygninger 443. (Oxholm). — Fra Bærum anføres, at levemaaten er god. Boligforholdene er blit bedre, særlig efter bygningslovens ikrafttræden i 1913. Ædrueligheten er bra; usadeligheten synes at tilta. (J. Jenssen).

Fra Nannestad (Ullensaker distrikt) anføres: Levemaaten synes i det hele at være blitt bedre i den senere tid; arbeidere og smaabrukere har nu almindelig en ko eller to; likesaa en vaargris; nogen har to griser; den ene sælges, og den anden slagtes til jul. Kaffemisbruken er fremdeles stor. De senere aars jevnt gode fortjeneste har ogsaa bidraget til at boligforholdene er bedret. (Bruun).

Fra Høland skriver distriktslæge Prydz: Ifølge velvillig meddelelse fra det statistiske centralbyråa utførtes fra Norge i 1916 av klid 7 240 kg. (alene til Sverige) mot 42 870 kg. i 1915, 11 millioner i 1914, 16 millioner i 1913, 21 millioner i 1912, 36 millioner i 1911, altsaa jevn og betydelig avtagen før krigen — efter krigen næsten ophør. Ved forskjellige statsforanstaltninger er bruken av klid i sammalet mel paabudt til menneskeføde i hensigt at drøie kornforbruket. Der klages imidlertid over det sammalte mels ufordøielighet og vistnok med rette. Aarsaken hertil bør tilskrives møllerne og bakerierne — de første paa grund av mangler ved kornets tørring før malingen, idet denne foregaar hurtig og overfladisk (sammenlign med fortidens dagelange tørring i kjoner og badstuer) — de sidste ved en uforstandig frygt for haard skorpe, hvorved brødet blir mindre godt stekt og mere ufordøielig. Flatbrødbakning, hvorved raastekning undgaaes, er endnu almindelig miskjendt og ute av bruk; der er dog tegn til en forandret opfatning. Saaledes har flere kjøkkenskoler sat flatbrødbakning paa sit program, og lægernes tiltagende anbefalinger motsiges ikke direkte. — Drops og chokoladebonbons, især de sidste, sælges fremdeles i stigende grad. Fra et herverende landhandleri solgtes i aarene 1911—1916 for respektive kr. 278 — 312 — 290 — 408 — 942 — 963. — Misbruk og sedvanebruk av alkohol er i senere aar sjeldnere og mindre skaansomt bedømt av den almene opinion — derimot synes fester, flirt og selskabelighet med flothet i klær, mat og drikke at tilta paa bekostning av nøisomhet og sparsomhet. Ungdommen tænker sjelden paa at sætte noget av sin overflødige fortjeneste i banken. Kaffeeforbruket er meget stort og desværre paa bekostning av minkende melkeforbruk.

Sykehus. I Aker herred er Aker sykehus og pleiehjem paa Tonsen; foruten almindelig sykehus og gamlehjem er der ogsaa tuberkulosehjem og epidemiavdeling. Desuten findes Kristiania kommunale sykehus og epidemilaset, Diakonhjemmets sykehus, 2 private sanatorier for tuberkulose, begge paa Grefsen, og 1 pleiehjem for tuberkulose paa Grorud, Gaustad statsasyl for sindssyke og doktor Dedichens private sindssykeasyl. Endvidere 3 sanatorier, nemlig paa Holmenkollen og Voksenkollen, og dr. Møinichens ved Midtstuen. — I Nittedal er et privat sanatorium (Glittre) for tuberkulose. — I Bærum er der et kommunalt sykehus, epidemispykehus, og en hel del pleiehjem, nemlig et for tuberkulose, et for aandssvake, et for epileptikere, et for kvinder (magdalener), et for gutter (forældreløse), 2 for barn, et for gamle og det søndenfjeldske skolehjem for forsømte piker. I Asker herred er et litet sykehus, Akershus amts sindssykeasyl paa Blakstad og Kristiania kommunale sindssykeasyl paa Dikemark. — I Ullensaker og Nes herreder er der pleiehjem for tuberkulose; i Eidsvold er der et kommunalt sykehus. — I Follo distrikt har Drøbak by et epidemilaset; i Aas ligger det nye tuberkulosehjem.

Sykepleien. I Høland distrikt findes utdannede pleiersker i alle herreder (1—4 pr. herred); de underholdes av private foreninger, dog saa, at patienten maa betale $\frac{1}{2}$ —1 kr. pr. døgn. (O. Prydz).

Av badeindretninger for almenheten findes i Aker herred 4 kommunale folkebad (badstue og dusj), 1 paa Grorud, 1 paa Bryn, 1 i Nydal og 1 paa Lilleaker; desuten er der i Sørkedal et karbad med dusj og et i Maridal ved Hammeren; disse to hører til de Løvenskjoldske eiendomme og brukes av

eiendommens folk. Paa Bygdø, Nordstrand og flere steder i nærheten av Kristiania findes sjøbadehus tildels i forbindelse med forlystelsesetablissementer. I Lillestrøm er der et folkebad (badstubad, karbad og dusjbad). I Bærum er der et kommunalt bad ved Høvik; enkelte skoler og nogen fabrikker har bad. I Ullensaker distrikt er Eidsvold bad og kuranstalt samt et folkebad (badstubad) ved Eidsvold verk. I Follo distrikt findes i Drøbak en indretning for varme bad, gytje- og furunaalsbad; den holdes aapen om sommeren fra juni til august. Desuten er der et sjøbad, som holdes aapent i samme tid. Ved Aas meieri er der for publikum anledning til at faa varmt karbad; ved landbruks-høiskolen er der karbad og romerbad.

Om amtets **apotek** se den almindelige beretning.

Følgende tabel gir oplysning om tallet paa møter i helseraad og paa vaksinerte:

Lægedistrikter.	Møter i helseraad.	Vaksinerte.
Akershus amt	73	2549
Aker	¹⁾ 32	888
Ullensaker	²⁾ 11	821
Høland	³⁾ 11	392
Follo	⁴⁾ 19	448

¹⁾ Aker 7, Asker 3, Nittedal 1, Lillestrøm 4, Skedsmo 2, Lørenskog 1, Bærum 14.
²⁾ Eidsvold 3, Gjerdrum 3, Ullensaker 2, Nannestad 1, Nes 2. ³⁾ Høland 3, Urskog 2, Fet 5, Setskog 1. ⁴⁾ Aas 5, Nesodden 1, Kraakstad 3, Frogn 1, Enebak 3, Vestby 1, Son 3, Drøbak 2.

Helseraadet i Aker herred bestaar foruten ordføreren av 12 av herredsstyrets 48 medlemmer (fra $\frac{1}{4}$ 1917 av kun 4, 1 fra hvert prestegjeld).

III. Smaalenenes amt.

Lægedistriktsinddeling, flateindhold, indbyggere, medicinalpersonale.

Lægedistrikter.	Tilsvarende herreder, dele derav og bykommuner.	Flate- indhold i km. ²	Tilstedev. indb. 1ste decb. 1910.	Læger.	Tandlæger.	Jordre.	Hjælpe- vaksinører.
Amtet		4 180,59	150 690	61	25	72	33
1. Eidsberg		1 223,23	21 176	6	2	12	9
	Rømskog	184,19	480	-	-	1	1
	Rakkestad	430,72	5 489	1	1	3	1
	Eidsberg	232,46	6 014	2	-	3	3
	Trøgstad	206,24	3 515	1	-	2	2
	Askim	67,17	3 296	2	1	2	1
	Skiptvedt	102,45	2 382	-	-	1	1

Lægedistrikter.	Tilsvarende herreder, dele derav og bykommuner.	Flate- indhold i km. ²	Tilstedev. indb. 1ste decb. 1910.	Læger.	Tandlæger.	Jornedre.	Hjælpe- vaccinatorer.
2. Moss stadslægedistr.	Moss, kjøbstad	2,10	8 572	9	3	4	-
3. Moss lægedistrikt		792,89	15 944	6	1	6	6
	Moss landsogn	59,83	2 769	1	1 ¹⁾	-	-
	Spydeberg	138,37	2 305	1	-	1	1
	Hobøl	142,47	2 287	1	-	1	1
	Vaaler	252,11	2 241	1	-	2	2
	Raade	123,17	2 866	-	-	1	1
	Rygge	76,94	3 476	2	-	1	1
4. Fr.stad stadsfys.	Fredrikstad, kjøbstad	10,20	15 481	10	7	14	-
5. Sarpsborg lægedistr.		693,85	56 036	15	5	22	9
	Sarpsborg, kjøbstad	7,43	10 710	7	4	5	-
	Tune	144,07	7 295	1	-	2	1
	Rolvsey	30,84	2 349	-	-	1	1
	Varteig	69,29	1 140	-	-	1	1
	Skjeberg	194,11	5 982	-	1	2	1
	Borge	40,28	6 384	2	-	3	1
	Torsnes	38,30	1 532	-	-	1	1
	Onsøy	121,24	7 308	2	-	4	2
	Glemmen	23,46	10 144	3	-	3 ²⁾	1
	Kraakerøy	24,83	3 192	-	-	-	-
6. Fredrikshald stads- lægedistrikt	Fredrikshald, kjøbstad	2,07	12 023	12	6	5	-
7. Hvaler lægedistrikt	Hvaler	86,42	4 045	1	-	2	2
8. Idd lægedistrikt		634,88	12 180	1	-	3	3
	Idd	382,15	6 587	-	-	2	2
	Berg	252,73	5 593	1	-	3 ³⁾ 1	1
9. Aremark lægedistr.		322,60	1 829	1	-	1	1
10. Rødenes og Øymark lægedistrikt		412,35	3 404	-	1	3	3
	Rødenes	207,67	1 355	-	-	1	1
	Øymark	204,68	2 049	-	1	2	2

¹⁾ Jormoren bor i Moss by. ²⁾ Blandt disse ikke medregnet den fast ansatte jormor, som bor i Fredrikstad. ³⁾ Bor i Fredrikshald.

Sundhetstilstanden opgives at ha været tilfredsstillende. Av epidemiske sygdomstilfælde meldtes ialt 12 050 med 315 dødsfald mot henholdsvis 13 549 og 338 aaret forut.

Dødeligheten var 12,0 pro mille av den opgivne tilstedeværende middel-folkemængde. Jfr. tabel II.

Om de **epidemiske sygdomme** i almindelighet henvises til tabellen paa side 33 og 34. Se forøvrig sidste tabel i den almindelige beretning.

Epidemiske sygdomme.

	Ialt kjendte		Tiden er opgit for	Januar.	Februar.	Mars.	April.	Mai.	Juni.	Juli.	August.	September.	Oktober.	November.	December.
	tilfælde.	dødsfald.													
Tyfoidfieber	13	3	13	1	2	-	-	-	1	-	1	4	-	1	3
Cerebrospinalmeningit (epid.) . . .	7	3	7	-	-	-	-	-	-	1	6	-	-	-	-
Akut poliomyelit	2	-	2	-	-	-	1	-	-	-	-	1	-	-	-
Skarlagensfeber	146	3	146	6	26	31	14	5	8	4	2	8	27	5	10
Meslinger	1396	6	1396	3	7	10	67	261	517	218	58	26	91	78	60
Difteri (croup)	301	19	301	27	33	63	36	13	14	23	5	35	22	15	15
Blodgang	2	-	2	-	-	-	-	-	-	-	-	2	-	-	-
Barselfeber	9	1	9	-	1	3	1	1	-	-	2	-	-	1	-
Pyæmi, septhæmi	43	8	41	5	2	3	7	1	1	-	4	8	5	3	2
Pemfigus (hos nyfødte)	3	-	3	1	-	-	-	1	1	-	-	-	-	-	-
Rosen	161	6	161	20	18	10	11	5	10	11	11	11	21	23	10
Røde hunde	36	-	36	3	5	7	9	3	-	3	2	-	-	2	2
Variceller	265	-	265	24	34	33	35	21	8	8	9	13	28	28	24
Kusma	124	-	123	17	25	17	7	20	6	5	8	8	5	-	5
Kikhoste	400	7	400	18	22	39	16	5	32	14	20	25	43	74	92
Akute katarrer i aandedræts- organerne	5504	81	5503	639	663	679	545	437	329	208	213	285	500	480	525
Influenta	815	3	814	131	136	242	77	43	13	1	8	7	27	59	70
Lungebetændelse	752	124	751	86	105	82	66	65	58	30	21	47	66	58	67
Pleurit	487	11	483	32	55	60	59	70	32	29	35	35	24	30	22
Gigtfeber	344	7	342	45	51	41	28	24	19	17	16	20	27	27	27
Malaria	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Akut diarrhoe (kolerine)	1239	33	1239	94	56	48	69	58	81	137	240	194	111	77	74
Tilsammen	12050	315	12037	1152	1241	1368	1048	1033	1130	709	661	729	997	961	1008

Smølenes amt. 1916.

Epidemiske sygdomme.

34

(Forts.).	Fordeling paa lægedistrikterne:															
	1		2		3		4		5		6		7		8, 9, 10	
	Eidsberg.		Moss stadslæge- distrikt.		Moss lægedistrikt.		Fredrikstad stadsfysikat.		Sarpsborg.		Fredrikshald stadslæge- distrikt.		Hvaler.		Idd, Aremark, Rødenes og Øymark.	
	Tilf.	Dødsf.	Tilf.	Dødsf.	Tilf.	Dødsf.	Tilf.	Dødsf.	Tilf.	Dødsf.	Tilf.	Dødsf.	Tilf.	Dødsf.	Tilf.	Dødsf.
Tyfoidfieber	-	-	1	-	9	2	1	1	2	-	-	-	-	-	-	-
Cerebrospinalmeningit (epid.)	-	1	1	1	-	-	6	-	-	-	-	1	-	-	-	-
Akut poliomyelit	1	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-
Skarlagensfeber	24	2	5	-	29	-	2	-	68	1	8	-	1	-	9	-
Meslinger	163	-	388	-	139	-	221	1	244	4	143	1	12	-	86	-
Difteri (croup)	22	1	31	2	30	2	27	4	176	9	4	-	8	1	3	-
Blodgang	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	2	-	-	-	-	-
Barselfeber	-	-	3	-	-	-	1	-	5	1	-	-	-	-	-	-
Pyæmi, septhæmi	1	1	1	-	-	-	27	1	11	3	2	2	-	-	1	1
Pemfigus (hos nyfødte) . . .	-	-	-	-	-	-	2	-	1	-	-	-	-	-	-	-
Rosen	12	-	28	-	9	1	29	3	54	1	20	-	1	1	8	-
Røde hunde	-	-	-	-	1	-	1	-	27	-	7	-	-	-	-	-
Variceller	18	-	108	-	7	-	34	-	34	-	43	-	4	-	17	-
Kusma	35	-	4	-	8	-	6	-	65	-	3	-	1	-	2	-
Kikhoste	9	1	81	-	20	-	24	-	106	1	95	4	-	-	65	1
Akute katarrher i aande- drætsorganerne	542	12	625	11	304	11	1131	9	1823	32	642	5	58	-	379	1
Influenta	94	-	123	-	75	-	76	1	213	1	129	1	4	-	101	-
Lungebetændelse	84	22	171	7	31	13	89	11	276	48	66	16	12	2	23	5
Pleurit	44	-	57	-	30	-	34	3	255	7	40	-	8	-	19	1
Gigtfeber	45	-	62	2	41	-	55	-	94	4	33	1	1	-	13	-
Malaria	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-
Akut diarrhoe (kolerine) .	92	3	263	1	54	-	271	4	306	19	179	5	4	-	70	1
Tilsammen	1186	43	1952	24	787	29	2037	38	3762	131	1416	36	114	4	796	10

Smaalenes amt. 1916.

Tyfoidefeber. Tilfældet i Moss by var hos en gut, som paa et sadelmakerverksted hadde holdt paa med at rense gamle madrasser. (Galtung). I Moss landsogn forekom i slutten av aaret nogen tilfælde inden de bymæssig bebyggede strøk like utenfor bygrænsen. I en av de smittede familier blev der foretat præventive vaccinationer; 2 av de saaledes «immuniserede» fik sygdommen i meget ondartet grad og en av dem døde. (H. Holmboe). — Tilfældet i Fredrikstad var hos en sjømand, som var kommet syk hjem fra England. — Det ene av tilfældene i Sarpsborg distrikt indtraf paa Kjøkøen (Glemmen); vedkommende var smittet i Tønsberg. Det andet forekom i Onsøy.

Av **cerebrospinalmeningit** optraadte nogen tilfælde i Fredrikstad blandt indkommanderte mandskaper. Der indtraf 4 dødsfald; et av disse var hos en soldat fra Moss; han blev syk under et kort permissionsophold i hjemmet og blev indlagt paa Ullevaal; et andet var hos en i Follo distrikt (Akershus) hjemmehørende; dødsfaldet er opført der. De øvrige var hjemmehørende i Rømskog (Eidsberg distrikt) og Fredrikshald. — Alle mandskaper blev immuniseret og alle bacillebærere interneret. Ingen av Fredrikstads civile befolkning blev angrepet. (Jacobsen).

Av **akut poliomyelitis** indtraf i Trøgstad (Eidsberg distrikt) et tilfælde hos en liten gut inden lægens husstand. Der var høi feber og intense smerter i extremiteterne, hvorefter der optraadte peroneallammelse, og nogen vanskelighet ved at bøie knæet paa høire side; i venstre arm var der lammelse. Den sidstnævnte lammelse er gaat helt tilbake, men der er fremdeles nogen slaphet i benet. Smittekilden kunde ikke paavises. (A. Smith).

Meslinger hadde stor epidemisk utbredning.

Av **difteri** forekom mange tilfælde i Glemmen og Onsøy (Sarpsborg distrikt). I førstnævnte herred lot man paa vedkommende kredsskole et par klasseværelser desinficere i anledning av en liten epidemi paa Holmegaardene. (Vogt). I Borge indtraf et av de faa tilfælde dersteds ombord i et fartøi hos en hollandsk matros.

Av **skabb** er ialt meldt 107 tilfælde, derav halvparten fra Fredrikstad og Fredrikshald.

I Fredrikstad er alle folkeskolens barn blit undersøkt paa lus. Forholdene viste sig langt værre end man hadde tænkt sig. Ved paalæg til familierne og ved at yde gratis hjelp til de husmødre, som ikke selv kunde paata sig den vanskelige avlusning, er der opnaadd betydelig bedring. Der vil bli fortsat med kontrolundersøkelser. (Jacobsen).

Veneriske sygdomme. Utenfor sykehus behandlete tilfælde sees av følgende tabel:

Sygdom.	Tilfælde.	Fordeling paa lægedistrikterne:							
		1	2	3	4	5	6	7	8
		Eidsberg.	Moss stads-lægedistrikt.	Moss lægedistrikt.	Fredrikstad stads-fysikat.	Sarpsborg.	Fredrikshald stads-lægedist.	Hvaler.	Idø.
Veneriske saar	8	2	-	-	3	1	2	-	-
Erhvervet syfilis	36	-	19	5	1	6	4	1	-
Medfødt	4	-	-	-	1	3	-	-	-
Gonorrhoe, uretrit	128	7	37	4	38	18	23	-	1

Tuberkulose. Om de i aarets løp meldte og av tuberkuloseprotokollerne utgaade tilfælde av tuberkulose sygdomme inden amtets distrikter henvises til tabellen i den almindelige beretning. — Dødsfald av lungetuberkulose utgjorde

Døde av lungetuberkulose.

Lægedistrikter.	Opgivne dødsfald ved			
	sygdom.	lunge- tuberkulose.	epidemiske sygdomme.	ikke epidemiske sygdomme.
Eidsberg	264	30	43	221
Moss stadslægedistrikt	110	17	24	86
Moss lægedistrikt	198	13	29	169
Fredrikstad stadsfysikat	228	35	38	190
Sarpsborg	582	65	131	451
Sarpsborg by	89	16	20	69
Bygder	493	49	111	382
Fredrikshald stadslægedistrikt ..	182	26	36	146
Hvaler	37	7	4	33
Idd	147	25	10	137
Aremark				
Rødenes og Øymark	1748	218	315	1433
Smaalenenes amt				
Derav i byer	609	94	118	491
— - bygder	1139	124	197	942

i henhold til lægernes dødsårsakslisters for det hele amt 12,5 pct. av alle ved sygdom foraarsakede dødsfald og 15,2 pct. av dødsfald av ikke epidemiske sygdomme. For byerne var forholdet henholdsvis 15,4 og 19,1 pct. og for bygderne 10,9 pct. og 13,2 pct. Forøvrig henvises til ovenstaaende tabel. — I Eidsberg distrikt synes sygdommen fremdeles at være i tilbakegang. Alle dertil skikkede tilfælde kan faa hjælp til sanatorieophold av de lokale tuberkulose- eller sanitetsforeninger. Amtets tuberkulosehjem paa Mysen har kunnet motta alle, som har søkt om plads. Gjennemsnittsbelægget har været 18 pr. dag. Hjemmet har plads til 20, og det hadde fuldt belæg indtil Fredrikshalds tuberkulosehjem og Landeskogens sanatorium blev aapnet. (A. Smith). — I Moss by blev de fleste nye tilfælde, naar det ønskedes, av tuberkulosestationen indlagt paa sanatorium; til saadant ophold yder ogsaa kredssykekassen bidrag for sine medlemmer. — Tuberkulosestationen har hat stor nytte av sin nye leiegaard for familier, hos hvem sygdommen forekommer. Gaarden er opført av cementhulsten i 2 etager med 2 bekvemmeligheter i hver etage; den har kostet ca. kr. 20 000; for en bekvemmelighet er leien kr. 16 pr. maaned. (Galtung). — I Fredrikshald er det nye pleiehjem blit tat i bruk. Det blev oprindelig istandbragt efter privat initiativ, men kommunen har nu helt overtat driften. Det har 22 pladser og mottar patienter ogsaa fra fremmede kommuner. (Tandberg og Nannestad). — Fra Hvaler anføres, at sygdommen fremdeles synes at være i nogen tilbakegang.

Om de med statsbidrag forpleiede **sindssyke** se den almindelige beretning. Fra Eidsberg distrikt anføres, at de sykes forpleining er gjennemgaende forsvarlig; paa grund av dyrtiden er dog utgifterne øket ganske betydelig. (A. Smith).

I Hvaler synes **galde-** og **nyresten** at forekomme noksaa hyppig. Drikkevandet er haardt de fleste steder. (Lundevall).

Av **obstetriciske operationer**, utført av læger, opgives ialt 303, derav i Eidsberg distrikt 36, Moss by 11, Moss lægedistrikt 21, Fredrikstad 104, Sarps-

Obstetriciske operationer.

Indikation.	Tangforløsning.				Vending.			Ultrækning ved bækkenendeleie.			Partus præmaturus artificialis.				Abortus provocatus.	Efterbyrdsoperation.	
	Mødre.		Barn.		Mødre.		Barn.		Mødre.		Barn.		Mødre.		Mor.	Mødre.	
	Lev.	Død.	Lev.	Df.	Lev.	Lev.	Df.	Lev.	Lev.	Df.	Lev.	Død.	Lev.	Df.	Lev.	Lev.	Død.
Risvækkelse, langvarig fødsel etc. . . .	183	-	187	-	2	2	-	14	¹⁾ 12	²⁾ 2	-	-	-	-	-	-	-
Trangt bækken	13	-	12	1	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Barselkrampe	5	1	4	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Placenta prævia og blødning.	-	-	-	-	2	1	1	-	-	-	-	1	-	1	-	-	-
Ueftergivelige fødselsdele	11	-	10	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Utmattelse etc.	3	-	3	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
For tidlig løsning av normalt sittende morkake	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Blødning	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	1	-	-	4	1
Forhodeleie (isseleie med panden fortil)	23	-	23	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Skakt hodeleie	1	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Ansigtsleie	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Dyp tverstand	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Tverleie	-	-	-	-	14	10	²⁾ 5	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Fremfald av navlesnor	-	-	-	-	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Fare for fosterets liv	2	-	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Tilbakeholdt morkake	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	11	-
Tilsammen	244	1	244	5	20	14	7	14	12	2	1	1	1	1	³⁾ 1	15	1
	245		249			21			14		2		2			16	

¹⁾ Derav 4 forløst ved tang paa sætet. ²⁾ Derav 1 misfoster. ³⁾ Indikation: tuberkulose.

Ved 5 tvillingfødsler forløstes av førstetvillingerne 4 ved tang, 1 ved vending, av andentvillingerne 2 ved tang og 3 ved vending; alle levende.

Fødte og døde.

Lægedistrikter.	Fødte		Døde					
	leven- de.	død- fødte.	ialt.	0—1 aar.	i 1ste døgn.	paa bar- sel- seng.	ved ulyk- kelige hæn- delser.	ved selv- mord.
Eidsberg	585	6	277	20	5	-	6	3
Moss stadslægedistrikt	220	4	145	24	1	1	3	1
Moss lægedistrikt	414	4	206	25	5	1	5	2
Fredrikstad stadsfysikat	381	4	218	34	3	-	8	1
Sarpsborg	1717	33	676	122	15	4	28	1
Sarpsborg by	320	8	105	18	2	1	6	1
Bygder	1397	25	571	104	13	3	22	-
Fredrikshald stadslægedistrikt	244	4	179	18	1	-	8	1
Hvaler	85	1	43	2	-	-	3	1
Idd	284	5	110	8	1	-	-	-
Aremark	44	-	23	1	1	-	1	-
Rødenes og Øymark	78	1	48	2	1	-	2	1
Smaalenenes amt	4052	62	1925	256	33	6	64	11
Derav i byer	1165	20	647	94	7	2	25	4
— - bygder	2887	42	1278	162	26	4	39	7

borg 104, Fredrikshald 20, Hvaler 3, Idd 4. Om indikationer og utfald henvises til tabellen paa foregaaende side.

Om **jormorhjælpen** se tabellen i den almindelige beretning.

Paa barselseng døde efter presternes opgaver 6 kvinder, ifølge læger-
nes 9; for 1 av disse var dødsårsaken barselseber; forøvrig henvises til tabel
XXXVI, gruppe XII.

Ifølge tabellen over **fødte og døde** var der et overskudd av 2 127 fødte
og forholdet mellem fødte og døde = 100 : 47,5.

De **hyppigste dødsårsaker** var:

Dødsårsaker.	Dødsfald.	Derav i	
		byer.	bygder.
Lungetuberkulose	218	94	124
Alderdomssvakhet	207	56	151
Kræft (cancer og sarkom)	170	51	119
Klappefeil og hjertemuskelsygdomme	133	55	78
Croupøs lungebetændelse	124	43	81
Hjerneslag	110	42	68
Medfødt svakhet	92	36	56
Akute katarrar i aandedrætsorganerne	81	28	53
Arteriosklerose	61	25	36
Tuberkulose utenfor lungerne og miliærtuberk.	54	23	31

Veirliget var i det hele nogenlunde gunstig for jordbruket; der blev midtens avling av høi, poteter og havre. (Nannestad).

Levemaate og hygieniske forhold. I det store hele har levemaaten været god, da arbejdsforholdene har været meget gunstige, og arbejdslønnen hadde steget antagelig vel saa meget som priserne paa livsfornødenheterne. — Byggevirksomheten har dog været mindre paa grund av høie materialpriser og dyr arbeidshjælp. — Ædrueligheten har været bedre paa grund av brændevinsforbudet. Enkelte har dog vist en besynderlig evne til at hitte paa surrogater.

I Eidsberg distrikt bygges der som regel rummeligere nu; større vinduer og høiere under taket, saa værelserne blir luftigere og lysere. Til uthus brukes meget hulsten istedenfor mursten og graasten; men dette er efter manges mening intet fremskritt; tvertom. (A. Smith).

I Moss by har der været bolignød, væsentlig paa grund av, at folk nu har større fordringer og vil bo rummeligere. Kommunen besluttet derfor at la bygge indtil 6 leiegaarder; av disse er 5 under opførelse; hver av disse har 4 bekvemmeligheter. — For at faa en bedre ordning med renovationen har byen kjøpt en eiendom i nærheten, hvor der bl. a. kan skaffes oplagssted for bingehold. (Galtung).

I de bymæssig bebyggede strøk inden Moss herred er vand- og kloakforholdene fremdeles mislige; det var væsentlig i disse strøk, at tyfus optraadte. (H. Holmboe).

I Fredrikstad har der været noksaa megen bolignød paa grund av den voksende industrielle virksomhet med tilstrømning av arbeidere fra andre steder. (Jacobsen).

Sarpsborg by har opført 3 store, velindrettede boliger, hver med 4 leiligheter. Der er 2 værelser og kjøkken i hver leilighet. Det er tanken at opføre en eller flere til, men det er utsat paa grund av dyrtiden. (Paasche).

Paa Hvaler har fra gammel tid skibsfart og fiskeri været hovednæringene ved siden av gaardsbruk. Brukene er gjennomgaaende smaa, saa eierne meget ofte maa ha andet arbeide ved siden av. Dette blir da gjerne sjøfart eller fiskeri, idet hustruen driver gaarden, naar manden er borte. Det er dog ogsaa mange sjøfolk og fiskere som kun har hus og have, idet det mere og mere blir til, at hvert fag kræver sin mand helt. Sjøfolkene og fiskerne har under krigen tjent godt, saa de nu er økonomisk mere velstillet end nogengang tidligere. Mange av sjøfolkene har været med paa at bli torpederet, men saavidt vides er alle kommet fra det med livet. — Der er ikke faa stenhuggerier. Disse har under krigen indskrænket eller nedlagt bedriften, hvorfor mange stenhuggere har søkt arbeide utenfor bygden. Til at begynde med blev familien i regelen boende her, men ogsaa disse er nu for en stor del flyttet. — Befolkningen er gjennomgaaende økonomisk og arbeidsom. Husmødrene er flinke til at stelle mat. Husene er velstelte, og renligheten staar høit. Til hvert eneste hus hører en om end noksaa liten have. Havebruk har da ogsaa i lang tid været en ganske viktig næringskilde. (Lundevall).

De mange **utsatte barn** i Eidsberg distrikt forpleies som regel bra og behandles som forpleierens egne barn. Kontrollen er tilfredsstillende og misligheter blir i almindelighet straks meldt til helseraadet. (A. Smith).

Sykehus. Amtssykehuset ligger i Fredrikstad; amtets sindssykeasyl i Glemmen. — I alle byer findes kommunale sykehus og epidemilasaretter. — Paa Renneflot¹⁾ (Jeløen) er der et hjem for drikkædige kvinder. — I Fredrikstad er der et militært sykehus, et privat (Bethesda) og et tilhørende den katholske mission og i Fredrikshald et interneringslokale samt et av katolske søstre drevet

¹⁾ Er senere solgt og en anden eiendom indkjøpt istedet.

hospital (St. Josefs). I Øymark ligger Ørje kuranstalt for mandlige alkoholikere. Ved Mysen st. (Eidsberg) ligger amtets tuberkulosehjem og utenfor Fredrikshald et lignende tilhørende denne by.

I Sarpsborg by blev det nye gamlehjem tat i bruk; det har en fri og dominerende beliggenhet og er i enhver henseende tidsmessig indrettet; der er eneværelser, værelser med 2 og nogen med 3 og flere senger, og en stor lys spisesal. Hjemmet er beregnet for 80 gamle. Foruten bestyrerinder er der 4 tjenestepiker og 2 sykepleiersker. (Paasche).

Til bedring av **sykepleien** har man i Hvaler sanitetsforeninger paa de 4 største øer. I flere aar har man hat en sykepleierske, og dette aar fik man en til. (Lundevall).

Av **badeindretninger** findes i Eidsberg distrikt en privat badstue paa Mysen. I Askim har Kykkelsrudanlægget bad for sine arbeidere; ved jernbanestationen er der badstuebad med kold og varm dusj. I Moss by er der et folkebad (karbad og badstue) og et kommunalt sjøbad; desuten er der et sjøbad som eies av et interessentskap og hvor der ogsaa kan faaes gytje- og furunaalsbad. I Spydeberg (Moss lægedistrikt) er der et kommunalt bad. I Fredrikstad er der foruten en badeanstalt for karbad og badstuebad et sjøbad i Vesterelven. Inden Sarpsborg distrikt findes badeindretninger for arbeidere og funktionærer ved Borregaard, Hafslund og endel andre fabrikker. Desuten er i virksomhet om sommeren Hankø bad i Onsøy, Torsøkilens bad i Torsnes og Høisand bad i Skjeberg. I Fredrikshald er der et badehus, hvor der gives kar- og dampbad, dusj og styrt; fabrikkbyen i Tistedalen har ogsaa eget badehus; endvidere er der et par badeanstalter for varmt bad og varm dusj, tilknyttet skoler eller fabrikanlæg; paa «Sæneen» (utenfor byens havn) findes 2 badehus for aapne sjøbad. Paa Kornsjø (Idd distrikt) er et par private badstuebad, hvor der enkelte dage i uken kan faaes bad mot en liten betaling. Ogsaa ved et litet bad paa Ørje kan der enkelte dage i uken faaes badstuebad og karbad.

Om amtets **apotek** se den almindelige beretning.

Følgende tabel gir oplysninger om tallet paa møter i helseraad og paa vaksinerte:

Lægedistrikter.	Møter i helseraad.	Vaksinerte.
Smaalenenes amt	79	2981
Eidsberg	¹⁾ 8	515
Moss stadslægedistrikt	7	52
Moss lægedistrikt	²⁾ 16	254
Fredrikstad stadsfysikat	8	224
Sarpsborg	³⁾ 21	1409
Fredrikshald stadslægedistrikt	7	141
Hvaler	1	60
Idd	⁴⁾ 7	241
Aremark	2	34
Rødenes og Øymark	⁵⁾ 2	51

¹⁾ Eidsberg 2, Askim 2, Skiptvedt 2, Rakkestad 2. ²⁾ Moss herred 3, Vaaler 3, Raade 5, Rygge 4, Hobøl 1. ³⁾ Sarpsborg by 3, Tune 2, Skjeberg 2, Borge 3, Torsnes 2, Glemmen 8, Kraakerøy 1. ⁴⁾ Idd 4, Berg 3. ⁵⁾ Rødenes 2.

IV. Buskerud amt.

Lægedistriktsinddeling, flateindhold, indbyggere, medicinalpersonale.

Lægedistrikter.	Tilsvarende herreder, dele derav og bykommuner.	Flate- indhold i km. ²	Tilstedev. indb. 1ste de- cember 1910.	Læger.	Tandlæger.	Jornedre.	Hjælpe- vaksinatører.
Amtet		14808,76	123 863	55	25	65	25
1. Drammen stads- fysikat	D r a m m e n, kjøbstad	7,01	24 937	17	14	11	-
2. Drammen læge- distrikt		600,37	17 787 ¹⁾	7	-	7	3
	Lier	324,81	8 763	2	-	2	-
	Røken	112,60	4 474	2	-	2	1
	Hurum	162,96	4 550	2	-	3	2
	Holmsbu, ladested ²⁾ ...	-	-	-	-	-	-
3. Norderhov		1 087,08	15 703	7	4	8	5
	Hønefoss, kjøbstad..	1,08	2 695	4	3	2	-
	Hole	200,49	2 024 ³⁾	2	1	2	1
	Tyristrand	106,76	1 408	-	-	1	1
	Norderhov	778,75	9 576	1	- ⁴⁾	3	3
4. Aadal	Aadal	645,64	3 392	1	-	3	2
5. Modum		2 335,28	30 787	12	3	16	2
	Nedre Eiker	122,09	5 858	2	1	3	-
	Øvre —	457,20	8 225	3	-	5	1
	Modum	515,39	10 563	4	2	5	-
	Sigdal	847,70	3 590	1	-	2	1
	Krødsherred	392,90	2 551	2	-	1	-
6. Nes		2 862,14	7 571	2	1	4	3
	Nes	820,63	2 272	1	1	1	-
	Flaa	690,59	1 671	-	-	1	1
	Gol	512,01	2 271	1	-	1	1
	Hemsedal	838,91	1 357	-	-	1	1
7. Aal		2 657,00	5 478	1	-	2	2
	Aal	1 154,27	3 346	1	-	1	1
	Hol	1 502,73	2 132	-	-	1	1
8. Kongsberg stads- lægedistrikt	K o n g s b e r g, kjøbstad	64,14	6 132	4	3	4	-
9. Sandsvør		674,22	5 757	1	-	4	2
	Øvre Sandsvør	393,86	2 497	-	-	1	1
	Ytre —	280,36	3 260	1	-	1	1

¹⁾ Distriktslægen bor i Drammen by. ²⁾ Hører til Hurum herred. Flateindhold 0,31, tallet paa indb. 356. ³⁾ En av disse praktiserer ikke. ⁴⁾ 2 av disse bor i Hønefoss.

Lægedistrikter.	Tilsvarende herreder, dele derav og bykommuner.	Flate- indhold i km. ²	Tilstedev. indb. 1ste decb. 1910.	Læger.	Tandlæger.	Jormødre.	Hjælpe- vaksinatorer.
10. Rollag.....		1 010,97	3 476	2	-	3	3
	Rollag	435,39	1 318	1	-	1	1
	Flesberg	575,58	2 158 ¹⁾	1	-	2	2
11. Nore		2 864,91	2 843	1	-	3	3
	Nore.....	763,49	1 496	1	-	2	2
	Opdal.....	2 101,42	1 347	-	-	1	1

¹⁾ Praktiserer ikke.

Sundhetstilstanden var i det hele mindre tilfredsstillende. Der meldtes av epidemiske sygdomstilfælde ialt 16 013, hvorav 283 hadde dødelig utgang; i 1915 var de tilsvarende tal 13 744 og 206.

Dødeligheten utgjorde 13,1 pro mille av den opgivne tilstedeværende middelfolkemængde. Se tabel II.

Om de **epidemiske sygdomme** i almindelighet henvises til tabellen paa side 43 og 44. Jfr. forøvrig sidste tabel i den almindelige beretning.

Tyfoidefeber. I Drammen by optraadte i august en epidemi med 19 tilfælde av paratyfus. De fleste var blit syke under ophold paa Konnerud sanatorium i Skoger (Hof distrikt, Jarlsberg og Larvik amt) og paa Rødtangen hotel i Hurum. Smitten antok man at kunne føre tilbake til en bacillebærende kjøtleverandør i Lier. (Bonnevie). Jfr. beretningen for Jarlsberg og Larvik amt. — I Drammen lægedistrikt indtraf 58 tilfælde, 31 paa Rødtangen og 17 i Lier. Epidemien vil bli nærmere omtalt i medicinalberetningen for 1917 i tilslutning til en større epidemi av paratyfus med melk som smittekilde. (Grimsgaard).

Av **poliomyelitis** forekom et tilfælde paa en avsides plads i Lier.

Pemfigus hos nyfødte. Fra Drammen by anføres, at de mange tilfælde, som indtraf der, ikke kunde henføres til nogen enkelt jormors praksis; naar et tilfælde blir meldt, tilholdes vedkommende jormor at bade sig og foreta den nødvendige desinfektion. (Bonnevie).

Kikhoste hadde stor utbredning. Forløpet var mildt.

Av **angina streptococcica** («modumsjuken») optraadte paa Modum og Kongsberg en stor farang i aarets sidste kvartal. Publikums opfatning av sygdommens ondartethet var i høi grad overdreven. Tilfældene gik som regel tilbake uten følgetilstande i løpet av 2—4 dage; kun hos et faatal kom der eftersygdomme av samme art som erfaringsmæssig er hyppige ved angina, saasom kjertelhævelser med bylder, mellemørebetændelse, giftfeber og andre rheumatiske lidelser; der forekom ogsaa enkelte tilfælde av blodforgiftning eller rosen, endvidere enterit som tildels var komplicert med bukhindebetændelse. Eftersygdømmene opstod væsentlig hos dem, som ikke hadde vist tilstrækkelig forsigtighet med sin angina, men hadde gaat oppe og ute med den. (Epidemilæge Gram). —

Epidemiske sygdomme.

	Ialt kjendte		Tiden er opgit for	Januar.	Februar.	Mars.	April.	Mai.	Juni.	Juli.	August.	September.	Oktober.	November.	December.
	tilfælde.	dødsfald.													
Tyfoidefeber	90	1	90	-	1	-	3	4	1	2	76	2	1	-	-
Akut poliomyelit	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-
Skarlagensfeber	446	11	446	52	32	63	37	33	19	12	24	24	57	45	48
Meslinger	1387	12	1386	20	27	35	86	295	445	258	86	42	60	28	4
Difteri (croup)	141	11	141	7	3	-	15	4	11	6	18	40	17	11	9
Blodgang	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-
Barsefeber	6	4	5	-	1	1	-	-	-	-	-	1	-	1	1
Pyæmi, septhæmi	32	11	31	-	1	1	-	1	-	1	-	1	-	20	6
Pemfigus (hos nyfødte)	14	-	14	2	-	-	1	2	3	-	1	2	2	-	1
Rosen	295	19	295	18	12	18	14	10	18	17	14	12	20	86	56
Røde hunde	20	-	20	3	2	2	1	-	-	-	4	-	2	6	-
Variceller	221	-	221	16	21	29	9	14	18	12	8	14	19	32	29
Kusma	90	-	90	20	10	12	2	8	4	-	2	1	12	11	8
Kikhoste	383	4	383	24	33	57	36	53	38	37	27	35	20	15	8
Akute katarer i aandedrætsorg.	6953	58	6953	839	934	705	540	568	440	349	322	428	661	626	541
Influenza	3169	15	3169	327	762	560	178	76	31	16	24	40	116	711	328
Lungebetændelse	664	110	664	85	68	55	43	66	44	27	25	49	78	71	53
Pleurit	297	2	297	19	25	19	34	22	21	21	23	14	29	39	31
Gigtfeber	304	4	303	24	33	29	20	10	13	12	10	14	23	74	41
Akut diarrhoe (kolerine)	1498	21	1498	99	82	44	72	70	110	158	242	233	128	165	95
Beri-beri	1	-	1	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-
Tilsammen	16013	283	16009	1555	2047	1630	1091	1237	1216	928	907	952	1245	1942	1259

Epidemiske sygdomme.

44

Buskerud amt. 1916.

(Forts.).	Fordeling paa lægedistrikterne:																			
	1		2		3		4		5		6		7		8		9		10 og 11 •	
	Drammen stads-fysikat.		Drammen læge-distrikt.		Norder-hov.		Aadal.		Modum.		Nes.		Aal.		Kongs-berg stads-læge-distrikt.		Sands-vær.		Rollag og Nore.	
	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.
Tyfoidefeber	20	-	59	-	1	-	-	-	10	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Akut poliomyelit	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Skarlagensfeber	45	1	47	-	53	-	-	-	207	8	34	1	24	-	27	1	5	-	4	-
Meslinger	601	6	162	1	98	1	-	-	333	3	-	-	9	-	115	-	55	-	14	1
Difteri (croup)	50	3	34	-	3	-	4	-	48	7	-	-	-	-	1	1	1	-	-	-
Blodgang	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Barselfeber	-	-	1	1	2	1	-	-	1	-	-	-	-	-	1	1	1	1	-	-
Pyæmi, septhæmi	1	1	5	4	1	1	-	-	6	2	-	-	-	-	18	2	1	1	-	-
Pemfigus (hos nyfødte)	7	-	-	-	-	-	1	-	5	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-
Rosen	106	3	22	2	18	-	-	-	58	5	3	1	4	-	73	8	7	-	4	-
Røde hunde	8	-	3	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	9	-	-	-	-	-
Variceller	97	-	32	-	28	-	7	-	49	-	-	-	-	-	4	-	4	-	-	-
Kusma	18	-	25	-	31	-	1	-	7	-	-	-	6	-	2	-	-	-	-	-
Kikhoste	82	2	32	1	212	-	44	-	10	-	-	-	-	-	3	1	-	-	-	-
Akute katarrer i aandedrætsorg.	2017	13	748	9	1389	11	52	1	1516	10	26	4	1	-	822	5	303	5	79	-
Influenza	1028	4	463	-	326	-	2	-	737	6	14	2	24	-	352	-	115	2	108	1
Lungebetændelse	175	32	47	14	179	27	6	-	131	17	5	1	3	2	63	7	48	7	7	3
Pleurit	75	-	39	-	53	-	4	-	81	2	3	-	3	-	23	-	14	-	2	-
Gigtfeber	61	-	52	-	18	-	2	-	57	1	5	1	5	-	84	-	17	1	3	1
Akut diarrhoe (kolerine)	427	4	171	6	200	6	13	-	353	2	2	-	1	-	252	3	65	-	14	-
Beri-beri	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Tilsammen	4818	69	1943	38	2612	47	136	1	13611	64	92	10	80	2	1849	29	636	17	236	6

I «Tidsskrift for den norske lægeforening», november 1917, har distriktslæge Grimsgaard offentliggjort et foredrag, som av ham blev holdt i Drammens lægeforening. — Av stadslæge Fodstad findes en beretning om sygdommens optræden paa Kongsberg som særskilt tillæg til denne medicinalberetning.

Av **kattarralsk ikterus** er opgit behandlet 41 (Drammen by 10, Aal 9, Kongsberg 12, Rollag og Nore 10); sygdommen havde stor udbredning.

Av **skabb** er ialt meldt 308 tilfælde. Plagen synes at være i tiltagen i Drammen by. (Bonnevie). — Den har ogsaa ganske stor udbredning paa Kongsberg, hvor tømmerhuggere og -merkere fører den med sig hjem fra skoghytterne. (Fodstad).

Veneriske sygdomme. Utenfor sykehus behandlede tilfælde vil sees av følgende tabel:

Sygdom.	Tilfælde.	Fordeling paa lægedistrikterne:						
		1	2	3	5	8	9	10 og 11
		Drammen stadsfysikat.	Drammen distrikt.	Norderhov.	Modum.	Kongsberg stads-lægedistr.	Sandsvær.	Rollag og Nore.
Veneriske saar	16	10	-	-	2	2	-	2
Syfilis, erhvervet	16	11	2	3	-	-	-	-
Gonorrhoe, uretrit	160	103	9	9	6	26	6	1

Tuberkulose. Til oplysning om de i aarets løp meldte og av tuberkuloseprotokollerne utgaaede tilfælde av tuberkulose sygdomme inden amtet henvises til tabellen derom i den almindelige beretning. Dødsfald av lungetuberkulose

Døde av lungetuberkulose.

Lægedistrikter.	Opgivne dødsfald ved			
	sygdom.	lunge-tuberkulose.	epidemiske sygdomme.	ikke epidemiske sygdomme.
Drammen stadsfysikat	346	46	69	277
— lægedistrikt	206	27	38	168
Ringerike	213	30	47	166
Hønefoss by	34	4	7	27
Bygder	179	26	40	139
Aadal	8	1	1	7
Modum	330	48	64	266
Nes	80	10	10	70
Aal	52	5	2	50
Kongsberg stadslægedistrikt . . .	115	8	29	86
Sandsvær	56	3	17	39
Rollag	85	9	6	79
Nore				
Buskerud amt	1491	187	283	1208
Derav i byer	495	58	105	390
— - bygder	996	129	178	818

Obstetriciske operationer.

Indikation.	Tangforløsning.				Vending.				Uttrækning ved bækkenendeleie.			Perforation.	Efterbyrdsoperation.
	Mødre.		Barn.		Mødre.		Barn.		Mødre.	Barn.		Mødre.	Mødre.
	Lev.	Død.	Lev.	Dødf.	Lev.	Død.	Lev.	Dødf.	Lev.	Lev.	Dødf.	Lev.	Lev.
Risvækkelse, langvarig fødsel etc. . .	53	¹⁾ 1	55	-	1	-	1	-	3	3	1	-	-
Trangt bækken	6	-	5	1	1	-	-	1	-	-	-	2	-
Barselkrampe	3	1	4	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Placenta prævia og blødning	1	-	1	-	4	²⁾ 2	-	6	-	-	-	-	-
Ueftergivelige fødselsdele	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Blødning	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Sygdom hos moren ³⁾	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-
Forhodeleie (isseleie med panden fortil)	2	-	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Fare for fosterets liv	3	-	3	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Tverleie	-	-	-	-	1	-	-	1	-	-	-	-	-
Tilbakeholdt morkake	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	2
Uopgit indikation	8	-	8	1	1	-	1	-	1	-	2	-	-
Tilsammen	78	2	80	2	8	2	2	8	4	3	3	3	2
	80		82		10		10			6			

¹⁾ Dødsårsak: barselfeber. ²⁾ Den ene døde av barselfeber. ³⁾ Lamhet.

A n m. Ved 2 tvillingfødsler blev begge tvillingerne forløst ved uttrækning; kun 1 levende. Ved 2 andre tvillingfødsler blev førstetvillingerne forløst ved tang, andentvillingerne ved vending; alle levende.

Fødte og døde.

Lægedistrikter.	Fødte		Døde					
	leven- de.	død- fødte.	ialt.	0—1 aar.	i 1ste døgn.	paa bar- sel- seng.	ved ulyk- kelige hæn- delser.	ved selv- mord.
Drammen stadsfysikat	558	10	385	56	6	-	12	1
— lægedistrikt	561	10	232	33	5	2	8	-
Holmsbu ladested	11	-	3	-	-	-	-	-
Bygder	550	10	229	33	5	2	8	-
Norderhov	442	6	227	34	4	1	6	-
Hønefoss by	49	1	59	10	2	-	3	-
Bygder	393	5	168	24	2	1	3	-
Aadal	119	2	21	4	1	-	-	-
Modum	937	20	420	48	9	4	14	2
Nes	176	6	108	5	1	-	1	1
Aal	138	3	60	7	-	-	2	-
Kongsberg stadslægedistrikt .	173	5	129	22	4	-	5	-
Sandsvær	174	4	61	4	1	-	1	-
Rollag	84	2	48	4	-	1	-	-
Nore	77	2	33	1	-	-	1	-
Buskerud amt	3439	70	1724	218	31	8	50	4
Derav i byer	791	16	576	88	12	-	20	1
— - bygder	2648	54	1148	130	19	8	30	3

utgjorde for det hele amt 12,5 pct. av alle kjendte ved sygdom foraarsakede dødsfald og 15,5 pct. av dødsfald av ikke epidemiske sygdomme. For byerne var forholdet henholdsvis 11,7 pct. og 14,8 pct. og for bygderne 13,0 pct. og 15,8 pct. Forøvrig henvises til tabellen paa side 45.

Om de med statsbidrag forpleiede **sindssyke** se den almindelige beretning. Omkostningerne for forpleiningen av en sindssyk i amtets bygder andrer nu til ca. kr. 510,00 om aaret. (Grimsgaard).

Av **obstetriciske operationer**, utført av læger, er meldt ialt 103, derav i Drammen stadsfysikat 26, Drammen distrikt 17, Norderhov 15, Modum 29, Aal 1, Kongsberg stadslægedistrikt 7, Sandsvær 2, Rollag 6. — Om indikationer og utfald henvises til tabellen paa side 46.

Om **jormorhjælpen** henvises til tabellen i den almindelige beretning.

Paa barselseng døde efter presternes opgaver 8 kvinder, ifølge lægernes 12; 4 døde av barselfeber, se forøvrig tabel XXXVI, gruppe XII.

Av ovenstaaende tabel over **fødte** og **døde** sees der at ha været et overskudd av 1 715 fødte; forholdet mellem de fødte og de døde var = 100 : 50,1.

De hyppigste av de opgivne dødsårsaker var:

Dødsårsaker.	Dødsfald.	Derav i	
		byer.	bygder.
Alderdomssvakhet.....	228	45	183
Lungetuberkulose.....	187	58	129
Kræft (cancer og sarkom).....	118	39	79
Lungebetændelse (kroupøs).....	110	45	65
Vitia organica cordis.....	96	27	69
Hjerneslag.....	89	27	62
Akute katarer i aandedrætsorganerne.....	58	18	40
Medfødt svakhet.....	55	21	34
Tuberkulose utenfor lungerne og miliærtu- berkulose.....	55	19	36
Arteriosklerose.....	51	31	20

Levemaate og hygieniske forhold. I Drammen by har der været bolignød; flere nystartede større industrielle bedrifter har trukket megen arbeidskraft til byen, men hvad der er opført av arbeiderboliger har været utilstrækkelig; den private byggevirkksomhet har paa grund av de voldsomme priser væsentlig innskærket sig til arkbygging paa ældre træhus; selv de elendigste boliger har været brukt, uten at helseraadet har kunnet skride ind, undtagen naar tuberkulose har fundet plads i dem. — Ædruelighetstilstanden synes ikke at være blit bedre efter samlagets lukning; blandt byens fastboende, befolkning antages den dog at være tilfredsstillende. Procenttallet av barn, født utenfor egteskap, er steget. (Bonnevie).

Fra Aadal anføres, at folks væsentligste syssel er skogsarbeide om vinteren og tildels ogsaa om sommeren. Man har tjent meget godt og levet derefter. (Røsseng).

I Aal hadde handelskarene (saue, fæ- og hestehandlere) et gyldent aar; der var de som hadde en aarsindtægt paa kr. 10—18 000,00. — Paa grund av de stigende priser paa smør er bruken av separeret melk og margarin øket i gaardbrukernes husholdninger. — Ædrueligheten er gjennemgaaende bra, men det vilde neppe skade, om salg av nafta i haandkjøp blev forbudt. (H. Bruun).

I Rollag og Nore bedres de hygieniske forhold efter hvert. Levemaaten er god og tilstrækkelig, ingen lider nød trods dyrtiden, da indtægterne for alle er steget og særlig for arbeiderne. Den forcerede tømmerdrift har skaffet bygdene nok av arbeide og indtægter, hvorved det er blit yderst vanskelig at faa leiehjælp til andet arbeide, særlig for jordbruket, som av den grund ikke har kunnet utvides saa meget som ønskelig. Salg og utleie av jagtfelter og salg av skog og vandrettigheter tildels med tilhørende grund har skaffet en masse penger ind i bygdene. Ved Tunhøvd reguleringsanlæg har sundhetstilstanden været god, likesom de hygieniske forhold og levemaaten, ædruelighet og opførsel blandt arbeiderne. (Krefting).

Sykehus. I Drammen by er der et kommunalt sykehus, som tillike gjør tjeneste som sykehus for Buskerud amt; desuten et epidemilasaret, og et

katolsk St. Josefs hospital. Av pleiehjem er der foruten et privat («Bethesda») et paa Bragernes for kroniske syke og et paa Strømsø for gamle. Endvidere sanitetsforeningens tuberkulosehjem. — I Drammen lægedistrikt har hvert herred sit tuberkulosehjem — I Norderhov ligger Trøgstad kur- og pleiehjem for tuberkulose. — I Hønefoss er der et epidemilasar et alene til bruk for byen. Modum har et tuberkulosehjem i nærheten av Aamot station. — I Gol (Nes distrikt) og i Aal er der sykehus. — Paa Kongsberg er der et kommunalt sykehus med isolationslokale og et pleiehjem for tuberkulose. — Det i forrige beretning omtalte gamlehjem blev i begyndelsen av aaret tat i bruk og har nu fuldt belæg.

Badeindretninger. I Drammen by findes et offentlig bad og vaskeri, hvor bl. a. byens jormødre har frit bad. Ved alle 4 folkeskoler er der dusjbad. I et par sommermaaneder hadde Drammens kreds av Norsk Livredningsselskap i drift et strømbad med svømmeundervisning. I Drammen distrikt er der damp- og karbad paa Engene; ved Lier meieri og Slemmestad fabrikker findes primitive karbad, likesom der langs kysten, fra Askerlandet til Holmsbu, findes mangfoldige badehus for sjøbad, som foruten av eierne ogsaa brukes av distriktets mange sommergjester. I Hønefoss, Norderhov distrikt, er der et folkebad paa folkeskolen. Paa Modum var St. Olafs bad i virksomhet; desuten er der folkebad ved Vikesund og Krokstad elven i Nedre Eker; ved nogen av de større fabrikker er der karbad. I Aal er der badstue, likesaa i Hol. Paa Kongsberg er der et kommunalt badehus og i Rollag et badstubad.

Om amtets **apotek** se den almindelige beretning.

Følgende tabel gir oplysninger om tallet paa møter i helseraad og paa vaksinerte:

Lægedistrikter.	Møter i helseraad.	Vaksinerte.
Buskerud amt	69	2318
Drammen stadsfysikat	7	230
— lægedistrikt	1) 14	486
Norderhov	2) 10	337
Aadal	2	93
Modum	3) 22	548
Nes	4) 2	167
Aal	5) 1	154
Kongsberg stadslægedistrikt	3	80
Sandsvær	6) 4	80
Rollag	7) 2	100
Nore	8) 2	43

1) Lier 6, Røken 4, Hurum 4. 2) Norderhov 3, Hole 2, Tyristrand 1, Hønefoss 4.
 3) Øvre Eiker 6, Nedre Eiker 4, Modum 8, Sigdal 2, Krødsherred 2. 4) Nes 2. 5) Aal 1.
 6) Øvre Sandsvær 2, Ytre Sandsvær 2. 7) Rollag 1, Flesberg 1. 8) Nore 1, Opdal 1.

V. Jarlsberg og Larvik amt.

Lægedistriktsinddeling, flateindhold, indbyggere, medicinalpersonale.

Lægedistrikter.	Tilsvarende herreder, dele derav og bykommuner.	Flate- indhold i km. ²	Tilstedev. indb. 1ste decb. 1910.	Læger.	Tandlæger.	Jornedre.	Hjælpe- vaksinatorer.
Amtet		2 335,71	103 333	40	19	51	14
1. Tønsberg stadslæge- distrikt	Tønsberg, kjøbstad	4,47	9 416	5	5	5	-
2. Tønsberg lægedistrikt		791,67	29 211 ¹⁾	7	1	13	9
	Aasgaardstrand, ladest.	0,18	322	1	-	-	-
	Vaale	86,04	2 623	-	-	1	1
	Borre	64,27	2 904	-	-	³⁾ 1	1
	Sem	102,28	5 825	-	-	⁴⁾ 3	1
	Andebu	184,71	2 529	1	-	1	1
	Stokke	121,06	4 566	1	-	2	2
	Nøtterøy	56,11	5 037	1	1	⁵⁾ 2	1
	Ramnes	138,16	2 787	-	-	2	1
	Tjøme	38,86	2 618	2	-	1	1
3. Horten stadslæge- distrikt	Horten, kjøbstad....	3,87	9 609	9	3	6	-
4. Hof		868,42	20 931	6	2	12	1
	Holmestrand, kjøbstad	0,42	2 299	2	2	3	-
	Svelvik, ladested	0,50	978	1	-	1	-
	H of	161,98	2 219	1	-	2	-
	Lardal	278,25	2 273	1	-	1	-
	Skoger	107,03	5 459	-	-	⁶⁾ 2	-
	Strømm	55,58	1 359	-	-	⁷⁾ 1	-
	Sande	179,00	3 897	1	-	1	1
	Botne	85,66	2 447	-	-	1	-
5. Larvik stadslæge- distrikt	Larvik, kjøbstad....	2,59	9 458	5	4	5	-
6. Larvik lægedistrikt		664,69	24 708 ²⁾	8	4	10	4
	Sandefjord, kjøbstad ..	1,23	4 864	5	4	4	-
	Sandeherad	120,07	7 171	-	-	⁸⁾ 1	-
	Tjølling	69,64	3 241	-	-	1	1
	Hedrum	281,93	4 083	-	-	1	1
	Brunlanes	190,13	4 434	-	-	⁹⁾ 2	2
	Fredriksværn	1,69	915	2	-	1	-

¹⁾ Distriktslægen bor i Tønsberg by. ²⁾ Distriktslægen bor i Larvik by. ³⁾ Bor i Horten. ⁴⁾ Den ene, fast ansat, bor i Tønsberg. ⁵⁾ Den fast ansatte bor i Horten. ⁶⁾ Den ene, fast ansat, bor i Drammen. ⁷⁾ Bor i Svelvik. ⁸⁾ Bor i Sandefjord. ⁹⁾ Den ene av disse bor i Larvik.

Epidemiske sygdomme.

	Ialt kjendte		Tiden er opgit for	Januar.	Februar.	Mars.	April.	Mai.	Juni.	Juli.	August.	September.	Oktober.	November.	December.
	tilfælde.	dødsfald.													
Tyfoidfieber	55	5	55	1	1	-	1	-	3	14	28	1	4	2	-
Cerebrospinalmeningit (epid.) . . .	9	4	9		2	-	1	1	1	1	-	-	1	-	2
Skarlagensfeber	138	2	137	13	13	15	14	6	3	1	3	10	12	31	16
Meslinger	692	4	692	1	10	7	23	158	179	107	24	26	59	44	54
Difteri (croup)	79	10	79	7	10	8	14	8	1	5	4	3	8	4	7
Barselfeber	2	-	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	1
Pyæmi, septhæmi	6	2	5	1	1	-	-	-	-	-	1	-	-	2	-
Pemfigus (hos nyfødte)	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-
Rosen	80	2	80	16	11	6	2	6	2	3	6	8	8	9	3
Røde hunde	58	-	58	3	6	-	-	17	21	1	-	2	2	1	5
Variceller	270	-	270	38	22	23	11	12	13	8	7	12	22	45	57
Kusma	50	-	50	9	5	8	6	10	2	-	-	1	1	2	6
Kikhoste	290	2	290	2	-	8	-	5	10	6	19	14	54	75	97
Akute katarrer i aandedrætsorg. . .	4985	48	4962	669	631	526	304	463	280	253	203	308	411	411	503
Influenza	1767	4	1767	228	700	418	105	29	12	6	10	24	30	93	112
Lungebetændelse	436	84	436	65	64	39	29	41	19	21	16	31	35	31	45
Pleurit	169	6	169	25	13	20	13	14	9	18	9	12	13	12	11
Gigtfeber	171	3	171	33	15	17	18	12	8	10	9	10	15	11	13
Malaria	1	-	1	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-
Akut diarrhoe (kolerine)	1005	14	1005	102	63	54	50	32	33	108	177	140	102	92	52
Tilsammen	10264	190	10239	1213	1567	1149	591	815	596	562	516	602	778	866	984

Epidemiske sygdomme.

52

Jarlsberg og Larvik amt. 1916.

(Forts.).	Fordeling paa lægedistrikterne:											
	1		2		3		4		5		6	
	Tønsberg stadslæge- distrikt.		Tønsberg lægedistrikt.		Horten stadslæge- distrikt.		Hof lægedistrikt.		Larvik stadslæge- distrikt.		Larvik lægedistrikt.	
	Tilf.	Dødsf.	Tilf.	Dødsf.	Tilf.	Dødsf.	Tilf.	Dødsf.	Tilf.	Dødsf.	Tilf.	Dødsf.
Tyfoidefeber	4	1	27	2	6	-	16	-	1	1	1	1
Cerebrospinalmeningit (epid.)	1	-	4	1	3	3	1	-	-	-	-	-
Skarlagensfeber	5	-	11	-	20	-	12	1	26	-	64	1
Meslinger	121	1	23	1	320	-	74	-	18	-	136	2
Difteri (croup)	27	4	4	2	10	1	10	1	-	-	28	2
Barselfeber	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	1	-
Pyæmi, septhæmi	-	-	3	2	3	-	-	-	-	-	-	-
Pemfigus (hos nyfødte)	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-
Rosen	16	-	19	-	7	-	6	-	16	1	16	1
Røde hunde	1	-	1	-	43	-	1	-	5	-	7	-
Variceller	20	-	8	-	57	-	8	-	97	-	80	-
Kusma	4	-	14	-	14	-	13	-	1	-	4	-
Kikhoste	6	-	15	-	140	2	5	-	47	-	77	-
Akute katarrer i aandedrætsorganerne	603	10	613	12	1577	4	665	7	730	3	797	12
Influenza	233	-	157	-	70	1	263	1	626	1	418	1
Lungebetændelse	54	5	115	29	67	6	61	12	46	8	93	24
Pleurit	26	-	41	2	21	-	26	-	21	2	34	2
Gigtfeber	22	-	37	1	16	-	20	-	40	-	36	2
Malaria	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Akut diarrhoe (kolerine)	133	3	187	1	149	1	128	5	142	2	266	2
Tilsammen	1276	24	1280	53	2523	18	1310	27	1817	18	2058	50

Sundhetstilstanden var i det hele tat ikke saa god som i 1915. Av epidemiske sygdomme har særlig meslinger, akute katarrer i aandedrætsorganerne og influensa samt akut diarré vist større hyppighet end vanlig, mens skarlagensfeber var sjeldnere end i de nærmest foregaaende 5 aar, og av difteri har der ikke været anmeldt saa faa tilfælde siden 1904. Det samlede antal av meldte epidemiske sygdomstilfælde utgjorde 10 264 med 190 dødsfald mot henholdsvis 8 954 og 184 i 1915.

Dødeligheten. De dodes antal var 1 462 eller 13,5 pro mille av den beregnede tilstedeværende middelfolkemængde (108 328). I 1915 var dødeligheten 12,8 pro mille.

Om de **epidemiske sygdomme** i almindelighet henvises til tabellen paa side 51 og 52, sammendraget efter lægernes opgaver.

Tyfoidfieber. Ifølge opgaver paa maanedslister og aarslister er der iagt-tat 55 tilfælde, de fleste paratyfus B., hovedsagelig i Hof og Tønsberg lægedistrikter i juli og august maaneder, og samtidig med en større epidemi av samme sygdom i Buskerud amt. I Tønsberg lægedistrikt begyndte ved St. Hanstider en epidemi paa Nøtterø i 4 hus like i nærheten av hverandre. Det saa ut som samtlige syke var angrepet paa en gang, uten at nogen bestemt smittekilde kunde paavises; alle indlagdes paa amtssykehuset i Tønsberg, hvorefter epidemien ophørte. Forløpet av sygdommen var i det hele nogenlunde let. (O. Dietrichson). — I Hof distrikt utbrøt der i slutningen av juli og begynnelsen av august en mindre epidemi i Skoger paa Konnerudkollen sanatorium, hvor 11 av gjesterne blev angrepet omtrent samtidig; 5 blev isoleret privat, 6 indlagdes i amtssykehuset i Tønsberg. Smittekilden var nok kjøttet av en inficert ko, som blev slagtet i Sylling i Lier og solgt bl. a. ogsaa til sanatoriet. Av de anstillede undersøkelser fremgik ikke med visshet, hvorledes eller hvorfra kjøttet var smittet; men sygdommen var forekommet i Lier, før koen blev slagtet.

Cerebrospinalmeningit. Der opgives ialt 9 tilfælde med 4 dødsfald. — I Tønsberg lægedistrikt blev 2 soldater paa Haaen angrepet i december, den ene indlagdes i det militære sykehus i Kristiania, hvor han døde, den anden blev isolert i Haaens sykehus. Et enkelt tilfælde paa gaarden Hesby i Sem endte ogsaa dødelig. (O. Dietrichson). — Det for H of distrikt opførte tilfælde indtraf i Svelvik ladested.

Skarlagensfeber var i det hele sjeldnere end i de nærmest foregaaende 5 aar, men hadde dog fremdeles ikke liten utbredning inden flere lægedistrikter. I Brunlanes, Larvik lægedistrikt, blev det nødvendig at oprette et midlertidig lasaret paa Agnes, da lasarettet i Larvik by ikke kunde motta alle, som burde indlægges paa grund av at isolationen i hjemmene ikke kunde gjøres betryggende. (H. Blom). — Sygdommens forløp var i det hele let.

Meslinger hersket epidemisk inden amtet, baade i byerne og landdistriktet. For skab behandledes 129 patienter.

Veneriske sygdomme. Utenfor sykehus behandlede tilfælde vil sees av følgende tabel:

Sygdom.	Tilfælde.	Fordeling paa lægedistrikterne:					
		1	2	3	4	5	6
		Tønsberg stads- lægedistr.	Tønsberg læge- distrikt.	Horten stads- lægedistr.	Hof lægedistr.	Larvik stads- lægedistr.	Larvik læge- distrikt.
Veneriske saar . .	25	7	-	-	-	2	16
Syfilis, erhvervet	55	9	1	21	4	6	14
— medfødt . .	1	1	-	-	-	-	-
Gonorrhoe, uretrit	220	43	3	73	10	40	51

Døde av lungetuberkulose.

Lægedistrikter.	Opgivne dødsfald ved			
	sygdom.	lunge- tuberkulose.	epidemiske sygdomme.	ikke epidemiske sygdomme.
Tønsberg stadslægedistrikt.....	135	24	24	111
— lægedistrikt	404	44	53	351
Horten stadslægedistrikt	122	16	18	104
Hof.....	223	24	27	196
Holmestrand	34	3	-	34
Svelvik.....	8	2	1	7
Bygder.....	181	19	26	155
Larvik stadslægedistrikt	134	16	18	116
— lægedistrikt	315	28	50	265
Sandefjord.....	66	6	4	62
Bygder.....	249	20	46	203
Jarlsberg og Larvik amt.....	1333	152	190	1143
Derav i byer	499	67	65	434
— bygder	834	85	125	709

Tuberkulose. Til opplysning om de i aarets løp anmeldte og av tuberkuloseprotokollene utgaaede tilfælde inden amtet henvises til tabellen i den almindelige beretning. — Dødsfald av lungetuberkulose utgjorde i henhold til lægernes dødsaaarsakslistor for det hele amt 11,4 pct. av samtlige ved sygdom forarsakede kjendte dødsfald og 13,3 pct. av dødsfald av ikke epidemiske sygdomme. For byerne var forholdet henholdsvis 13,4 pct. og 15,4 pct., og for bygderne 10,2 pct. og 12,0 pct. — Forøvrig henvises til ovenstaaende tabel.

Om amtets **sindssyke** se den almindelige beretning.

Fødselsoperationer. Av læger utførtes ialt 135 saadanne, derav i Tønsberg stadslægedistrikt 20, Tønsberg lægedistrikt 44, Horten stadslægedistrikt 9, Hof lægedistrikt 17, Larvik stadslægedistrikt 14, Larvik lægedistrikt 31. — Angaaende indikation og utfald henvises til tabellen paa side 55.

Om **jormorhjælpen** se tabellen i den almindelige beretning.

Dødsfald paa barselseng. Efter presternes opgave døde 2 kvinder paa barselseng. Lægerne har opgit dødsaaarsaken for 4 kvinder saaledes: barselkrampe 2, blødning 2.

Antallet av **fødte og døde** vil sees av tabellen paa side 56.

Der blir et overskudd av 1 436 levende fødte og forholdet mellem fødte og døde 100 : 50,5.

Obstetriciske operationer.

Indikation.	Tangforløsning.			Vending.			Uttrækning ved bækkenendeleie.		Partus præmaturus artificialis.		Abortus provocatus.	Efterbyrdsoperation.
	Mødre.	Barn.		Mødre.	Barn.		Mødre.	Barn.	Mødre.	Barn.	Mødre.	Mødre.
	Lev.	Lev.	Dødf.	Lev.	Lev.	Dødf.	Lev.	Lèv.	Død.	Dødf.	Lev.	Lev.
Risvækkelse	81	¹⁾ 79	2	1	³⁾ 2	-	5	⁵⁾ 5	-	-	-	-
Trangt bækken	2	1	1	1	1	-	-	-	-	-	-	-
Barselkrampe	-	-	-	-	-	-	-	-	1	1	-	-
Placenta prævia og blødning	-	-	-	3	1	2	-	-	-	-	-	-
Blødning	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Ueftergivelige fødselsdele	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Truende sindssygdø.	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-
Hyperemesis gravidarum	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-
Ansigtisleie	2	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Tverleie	-	-	-	5	4	1	-	-	-	-	-	-
Daarlige fosterlyd	16	14	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Fremfald av navlesnor	1	²⁾ 1	1	1	⁴⁾ 1	-	-	-	-	-	-	-
Tilbakeholdelse	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	6
Fastvoksning	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	4
Tilsammen	104	99	6	11	9	3	5	5	1	1	2	10
		105			12							

¹⁾ Derav en 1ste tvilling, om 2den intet anført. ²⁾ 1ste tvilling, 2den forløst (lev.) ved vending, hvor utfaldet for moren er anført. ³⁾ Tvillingfødsel, hvor begge fostre forløstes ved vending og uttrækning. ⁴⁾ 2den tvilling, 1ste forløst (lev.) ved tang. ⁵⁾ Derav 1 tvilling, hvilken er ikke opgit. Forløsning ved tang paa sætet.

Fødte og døde.

Lægedistrikter.	Fødte		Døde					
	leven- de.	død- fødte.	ialt.	0—1 aar.	i 1ste døgn.	paa barsel- seng.	ved ulyk- kelige hæn- delser.	ved selv- mord.
Tønsberg stadslægedistrikt.	293	5	146	20	4	-	6	-
— lægedistrikt	763	22	424	36	5	1	14	2
Aasgaardstrand	5	-	12	-	-	-	-	-
Bygder	758	22	412	36	5	-	14	2
Horten stadslægedistrikt	224	6	136	14	-	1	4	1
Hof	580	8	255	26	4	-	11	-
Holmestrand	31	-	35	2	-	-	2	-
Svelvik	22	3	15	3	-	-	1	-
Bygder	527	5	205	21	4	-	8	-
Larvik stadslægedistrikt	316	4	157	16	1	-	3	1
— lægedistrikt	722	14	344	37	4	-	4	2
Sandefjord	109	4	70	6	-	-	1	1
Bygder	613	10	274	31	4	-	3	1
Jarlsberg og Larvik amt	2898	59	1462	149	18	2	42	6
Derav i byer	1000	22	571	61	5	1	17	3
— bygder	1898	37	891	88	13	1	25	3

De hyppigste dødsårsaker var:

Dødsårsaker.	Dødsfald.	Derav i	
		byer.	bygder.
Alderdomssvakhet	182	65	117
Organisk hjerte- og karsygdømt (arteriosclerose)	158	55	103
Lungetuberkulose	152	67	85
Kræft (cancer og sarkom)	144	49	95
Hjerneslag	93	44	49
Krupøs lungebetændelse	84	21	63
Tuberkulose utenfor lungerne og miliærtuber- kulose	48	16	32
Akute katarrar i aandedrætsorganerne og ka- tarralsk lungebetændelse	48	19	29
Hjertelammelse	44	18	26
Kronisk bronkit	40	17	23

Om **veirliget** foreligger saa sparsomme oplysninger, at nogen almindelig oversigt ikke kan gives. Utbyttet av landbruket synes dog at ha været godt i det hele tat.

Levemaate, hygieniske og økonomiske forhold. I Tønsberg stadslægedistrikt maa de hygieniske forhold siges at være gode. Al renovation er overtav av kommunen, og utgifterne er gaat ind i beskatningen. Renhold av gaardsrummene paaligger fremdeles huseierne. — Ædruelighetsforholdene var i 1916 omtrent som før. Boligforholdene er ikke tilfredsstillende, der er mangel paa husrum, saa beboelse er tillat enkelte steder, hvor det ikke vilde være skedd i normale tider. (J. Stendal).

I Horten stadslægedistrikt har det ogsaa været vanskelig om husrum, men dog ikke i den grad, at kommunen har fundet sig beføiet til at foreta noget i den anledning. Der er av staten utarbeidet planer til bebyggelse av Apenesjorden for marineverftets arbeidere og funktionærer. Staten bevilger et rentefrit laan i 10 aar, og siden betales 3 pct. aarlig rente av laanet. (T. Meyer).

I Hof distrikt var de hygieniske forhold gode. Trods de stadig stigende priser paa alle livsfornødenheter var der ingen nød at spore, da fortjenesten holdt skridt med priserne. Arbeiderne hadde forsaavidt et blomstrende aar, og for bønderne maa aaret vel ha slaat rekorden i prisen paa alle deres produkter. Skogdriften gav ogsaa større utbytte end nogensinde og med stigende priser. Fabrikkerne hadde nok vanskeligheter at kjempe med i den tiltagende mangel paa raastoffe, men de høie priser nøytraliserte ogsaa dette foreløbig. — Drukkenskapen var i Hof mindre paa grund av brændevinsforbudet. Sedeligheten maa antages at kunne karakteriseres som ganske god. (Nørregaard).

Larvik by faar sit drikkevand fra to forskjellige steder. Det mest benyttede er fra Klever, men vandet derfra er meget daarlig, det er myrvand, som i høi grad er forurenset ved tilsig fra gjødslet mark. Filtret er ikke tilfredsstillende, saa man maa være forberedt paa infektion hvert øieblik. Man er derfor nu begyndt at se sig om efter andre veie til at skaffe byen drikkevand. — Der har i byen været en hittil ukjendt overflod paa penger blandt folk, og stort set antages disse midler at være anvendt paa en fornuftig maate. Mange er blitt rike, og byens formue er steget sterkt. Der har været stor efterspørsel efter arbeidshjælp med meget gode lønninger. Nogen nødstilstand har der derfor ikke været trods dyrtiden. — Husnøden blir værre og værre. Kommunen har paa forskjellig vis søkt at støtte byggevirkksomheten, uten at det har hjulpet synderlig. Den har derfor selv maattet optræde som bygherre i stadig økende grad, men mangel paa arbeidshjælp og de uhyre økede materialpriser lægger store hindringer i veien. — Ædruelighetstilstanden er middels. Efter stadslægens mening har brændevinsforbud uten samtidig forbud mot salg av vin ikke bedret forholdene. Der er i byen en del gamle vinrettigheter og 1 bryggeri, derimot ingen utskjækningssteder. (K. Lundevall).

I Larvik lægedistrikt er de hygieniske forhold upaaklagelige. Boligforholdene er ganske gode. — Tjølling har faat elektrisk lys; i Hedrum og Brunlanes er det endnu ikke i orden, da man ikke har kunnet faa ledningsmateriel. — De fleste skoler undersøktes. Renholdet var, paa en enkelt undtagelse nær, upaaklagelig. — Levemaaten er god. — Indhøstningen av høiet foregik under enestaaende gunstige forhold, saa høiets beskaffenhet blev udmerket og mængden over et middelsaars. Kornavlen gav mindre utbytte, da kjølmarken hadde herjet akren. Utbyttet av rotveksterne var under et middelsaars. Avkastningen av husdyrholdet har været god med høiere priser end nogensinde. Mindst lønsom har melkeproduktionen været paa grund av de høie priser paa kraftfôr. Melketilførselen har derfor været i avtagende. Værst er det med arbeidshjælpen, da saa mange arbeidere søker til de nyoprettede industrielle foretagender, som byr bedre løns-

vilkaar end jordbruket kan magte. Frugthøsten mislykkedes. For skogeiere har det været en gylden tid. — Ædrueligheten og sedeligheten er meget god. (H. Blom). — I Sandefjord by er arbeidet med kloaknettets utvidelse og oparbeidelse av gater og fortaug fortsat i 1916. Da ædruelighetsforholdene ikke bedret sig synderlig, gik man over til forsøk med det Brattske system, som blev anvendt i slutningen av 1916. Utsalgssteder for øl og vin blev desuten yderligere indskrænket. — Der var ingen egentlig bolignød, men der var heller ikke beboelsesrum at faa for tilflyttende familier. — Paa mat og brændsel var der endnu ingen mangel, men priserne var stigende, saa menigmand og selv folk med nogenlunde indtægter, ikke har raad til anskaffelse av andet end det allernødvendigste. Den økonomiske tilstand, særlig blandt forretningsfolk, er fremdeles god. — De industrielle bedrifter har, med undtagelse av enkelte dampager, været i virksomhet hele aaret, saa arbeidsløshet ikke har fundet sted. (J. Christensen). — I Fredriksvørn gav fisket et udmerket utbytte. Arbeidslønnen var meget høi, saa der var ingen mangel paa penger blandt folk, hvad der viser sig bedst ved vanskeligheten ved at skaffe arbeidshjælp til forefaldende arbeider. (R. Steenstrup).

Sykehus. I Tønsberg er der et for byen og amtet fælles sykehus samt et tuberkulosehjem. I Horten er Karl Johansværns sykehus, som tilhører marinen. I Hof distrikt findes i Holmestrand et litet sykehus paa 8 senger. I Svelvik er der et epidemilasaret. I Larvik by er der et kommunalt sykehus og et epidemilasaret. Paa gamlehjemmet er der 2 stuer til forpleining av tuberkuløse syke. I Larvik lægedistrikt findes i Sandefjord et epidemilasaret og i Fredriksvørn et isolationslokale for epidemiske sygdomme. I Brunlanes ligger kysthospitalet for skrofuløse barn.

Badeindretninger. I Tønsberg by er der en offentlig badeanstalt med damp- og karbad og dusj for folkeskolens barn. Desuten er der i Viktoria hotel damp- og karbad og svømmebasin, hvortil byens folk har adgang. I Horten har arbeiderne ved marineverftet gratis bad (kar- og varmluftsbad) ved det med marinens sykehus forbundne bad, som ogsaa er aapent for publikum. I Hof distrikt er der i Holmestrand paa folkeskolen et varmtbad, som er aapent 2 dage i uken, desuten et sjøbad; et litet saadant findes ogsaa ved Holm i Sande. Enkelte fabrikker har indrettet varmtbad og dusjbad for arbeiderne, saaledes glasverket i Skoger, Eidsfoss verk og fl. I Larvik by er der et offentlig kar- og badstubad, desuten badehus for sjøbad; slike findes ogsaa i Sandefjord og Sandeherred. I Sandefjord har kommunen opført en større bygning, hvori der ogsaa er indredet folkebad. I Fredriksvørn er der en anstalt for varme og kolde sjøbad, gytje- og furunaalsbad. Desuten har man Larviks og Sandefjords bad og kuranstalter.

Om amtets **apotek** se den almindelige beretning.

Følgende tabel gir oplysning om møter i helseraad og om vaksinerte:

Lægedistrikter.	Møter i helseraad.	Vaksinerte.
Jarlsberg og Larvik amt	65	2037
Tønsberg stadslægedistrikt	3	112
— lægedistrikt	¹⁾ 10	637
Horten stadslægedistrikt	4	141
Hof lægedistrikt	²⁾ 20	384
Larvik stadslægedistrikt	6	204
— lægedistrikt	³⁾ 22	559

¹⁾ Aasgaardstrand 1, Borre 1, Nøtterø 3, Sem 2, Tjøme 2, Stokke 1. ²⁾ Holmestrand 3, Svelvik 2, Skoger 5, Sande 3, Hof 2, Lardal 3, Strømm 2. ³⁾ Sandefjord 5, Sandeherad 2, Brunlanes 4, Hedrum 3, Tjølling 2, Fredriksvørn 6.

VI. Hedemarkens amt.

Lægedistriktsinddeling, flateindhold, indbyggere, medicinalpersonale.

Lægedistrikter.	Tilsvarende herreder, dele derav og bykommuner.	Flate- indhold i km. ²	Tilstedev. indb. 1ste decb. 1910.	Læger.	Tandlæger.	Jernmødre.	Hjælpe- vaksinatorer.
Amtet		27547,47	133 485	48	26	63	52
1. Søndre Odalen ...	Søndre Odalen ..	514,91	6 343	1	1	1	1
2. Nordre Odalen ...	Nordre Odalen ..	500,33	4 421	1	-	2	2
3. Eidskogen	Eidskogen	643,12	5 838	1	1	1	2
4. Vinger		500,12	6 212	4	2	3	2
	Kongsvinger kjøb- stad	0,80	1 624	3	2	2	-
	Vinger	499,32	4 588	1	-	1	1) ¹⁾ 2
5. Brandval	Brandval	509,89	3 629	1	-	2	2
6. Grue	Grue	838,71	6 120	1	-	3	2
7. Hamar stadslæge- distrikt	Hamar kjøbstad ...	1,12	6 171	5	6	4	-
8. Hedemarken		2 697,68	42 512	15	4	14	10
	Vang	534,07 {	6 371	1	-	1	1
	Furnes		3 832	1	-	1	1
	Stange		7 236	4	1	4	2
	Romedal		4 848	1	1	1	1
	Løiten		5 606	2	-	2	1
	Nes		3 479	2	-	1	-
	Ringsaker		11 140	4	2	4	4
9. Hof	Hof	416,78	3 097	1	-	2	2
10. Aasnes	Aasnes	638,55	5 083	3	2	2	2
11. Vaaler	Vaaler	699,54	3 761	2	1	1	1
12. Elverum	Elverum	1 303,98	9 818	4	3	5	3
13. Trysil	Trysil	2 962,01	5 773	2	1	7	7
14. Engerdalen	Engerdalen	2 202,51	1 227	1	-	1	1

1) Den ene av disse bor i Kongsvinger.

Lægedistrikter.	Tilsvarende herreder, dele derav og bykommuner.	Flate- indhold i km. ²	Tilstedev. indb. 1ste decb. 1910.	Læger.	Tandlæger.	Jordnære.	Hjælpe- vaknaterer.
15. Rendalen.....		6 655,37	10 803	3	1	8	8
	Øvre Rendalen	1 809,49	1 604	-	-	1	1
	Ytre Rendalen	1 413,32	1 678	1	-	1	1
	Aamot	1 323,60	3 531	1	1	3	3
	Stor-Elvedalen...	1 644,88	3 567	1	-	2	2
	Sollien	464,08	423	-	-	1	1
16. Tønset.....		6 443,05	12 677	3	4	7	7
	Lille-Elvedalen	995,20	2 110	1	1	1	1
	Foldalen	1 165,71	2 284	-	-	1	1
	Tønset.....	1 023,90	3 504	1	2	2	2
	Tolgen.....	2 101,46	3 314	1	1	2	2
	Kvikne	1 156,78	1 465	-	-	1	1

Sundhetstilstanden betegnes fra de fleste lægedistrikter som i det hele god, fra enkelte (Hof, Elverum, Tønset) dog som mindre eller kun nogenlunde tilfredsstillende, og fra et enkelt distrikt, Engerdalen, som yderst slet. Av viktigere epidemiske sygdomme forekom skarlagensfeber, meslinger, kikhoste, men særlig var dog de akute katarralske sygdomme i aandedrætsorganerne meget hyppige, vel i sammenheng med den tildels meget strenge vinter og ellers kaldt fugtig veirlig vaar og sommer. Difteri viser færre tilfælde end i de 7 nærmest foregaaende aar, den akute poliomyelit likeledes. Det samlede antal anmeldte epidemiske sygdomstilfælde utgjorde 13 248 med 228 dødsfald mot henholdsvis 13 461 og 284 i 1915.

Dødeligheten. De døde antal utgjorde 1 812 eller 12,8 pro mille av den tilstedeværende beregnede middelfolkemængde (141 191). I 1915 var dødeligheten 13,2 pro mille.

Om de **epidemiske sygdomme** i almindelighet henvises til tabellen paa side 61, 62 og 63, sammendraget efter lægernes opgaver. — Det bemerkes, at for Vinger lægedistrikts vedkommende foreligger for landdistriktet alene opgave fra en enkelt læge, og naar ingen dødsfald er opført, er grunden den, at dødsanmeldelserne for lægedistriktet ikke har været at finde, saa nogen dødsaaarsaksliste ikke har kunnet skaffes hverken for Kongsvinger by eller bygdene.

For **tyfoidfeber** behandledes i det hele kun 4 tilfælde uten dødsfald, derav 3 i Søndre Odalen distrikt og 1 i Hamar stadslægedistrikt.

Av **cerebrospinalmeningit** opføres 4 tilfælde med 2 dødsfald. I Nordre Odalen distrikt døde en 50-aarig arbeiderkone efter faa dages sygdom. Fra Hedemarken distrikt opføres 2 angrepne, et pikebarn, som døde, og en gut fra Stange. (W. Holm).

For **akut poliomyelit** behandledes 3 syke uten dødsfald. I Hof distrikt blev en 3 aar gammel gut angrepet med forbigaaende lammelse av venstre arm. I samme grænd har der for flere aar tilbake været et tilfælde av samme syk-

Epidemiske sygdomme.

	Ialt kjendte		Tiden er opgit for	Januar.	Februar.	Mars.	April.	Mai.	Juni.	Juli.	August.	September.	Oktober.	November.	December.
	tilfælde.	dødsfald.													
Tyfoidefeber	4	-	4	-	-	-	-	-	-	-	3	1	-	-	-
Cerebrospinalmeningit (epid.) . . .	4	2	3	-	-	-	-	1	1	1	-	-	-	-	-
Akut poliomyelit	3	-	3	-	1	-	1	-	-	1	-	-	-	-	-
Skarlagensfeber	336	4	336	48	26	28	33	30	28	16	26	24	36	25	16
Meslinger	651	-	651	10	3	4	35	85	207	121	32	14	19	55	66
Difteri (croup)	119	8	113	24	8	10	6	2	4	5	31	7	9	3	4
Barselfeber	14	6	13	2	2	1	1	-	2	1	1	-	3	-	-
Pyæmi, septhæmi	18	11	14	3	1	1	1	-	1	1	2	-	2	2	-
Pemfigus (hos nyfødte)	4	-	4	2	1	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-
Rosen	139	5	139	12	10	15	11	10	5	14	14	9	14	9	16
Røde hunde	111	-	111	4	15	34	21	15	3	5	-	2	3	3	6
Variceller	108	-	108	4	2	9	10	10	8	8	7	9	13	13	15
Kusma	313	-	304	61	70	38	37	34	19	7	15	9	8	3	3
Kikhoste	932	15	931	99	117	145	75	89	123	95	64	50	19	41	14
Akute katarrer i aandedræts- organerne	6588	81	6562	980	901	896	602	558	386	291	192	256	395	530	575
Influenta	1486	3	1486	173	401	477	151	65	16	15	11	5	20	62	90
Lungebetændelse	613	69	606	90	86	83	56	51	26	21	21	13	34	47	78
Pleurit	359	3	359	55	37	42	32	38	23	20	22	15	18	33	24
Gigtfeber	263	2	262	41	30	19	24	20	16	16	12	10	23	28	23
Akut diarrhoe (kolerine)	1182	19	1172	83	64	69	64	63	90	161	209	89	94	79	107
Skjorbuk	1	-	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Tilsammen	13248	228	13182	1691	1776	1871	1160	1071	959	799	662	513	710	933	1037

Epidemiske sygdomme.

62

Hedemarkens amt. 1916.

(Forts.).	Fordeling paa lægedistrikterne:															
	1		2		3		4		5		6		7		8	
	Søndre Odalen.		Nordre Odalen.		Eidskogen.		Vinger ¹⁾ .		Brandval.		Grue.		Hamar stadslægedistrikt.		Hedemarken.	
	Tilf.	Dødsf.	Tilf.	Dødsf.	Tilf.	Dødsf.	Tilf.	Dødsf.	Tilf.	Dødsf.	Tilf.	Dødsf.	Tilf.	Dødsf.	Tilf.	Dødsf.
Tyfoidefeber	3	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-
Cerebrospinalmeningit (epid.) . . .	-	-	1	1	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	2	1
Akut poliomyelit	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Skarlagensfeber	5	-	-	-	25	2	4	-	2	-	7	-	4	-	76	1
Meslinger	1	-	102	-	-	-	27	-	6	-	-	-	91	-	169	-
Difteri (croup)	2	-	-	-	29	2	2	-	5	-	-	-	3	-	6	1
Barselfeber	1	-	-	-	-	-	-	-	1	1	-	-	-	-	3	-
Pyæmi, septhæmi	-	-	1	1	-	-	-	-	1	-	2	-	1	1	6	2
Pemfigus (hos nyfødte)	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	2	-	-	-
Rosen	4	-	2	-	5	-	5	-	1	-	6	-	11	-	61	1
Røde hunde	-	-	-	-	-	-	55	-	-	-	-	-	-	-	28	-
Variceller	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	4	-	13	-	56	-
Kusma	27	-	-	-	-	-	10	-	6	-	-	-	33	-	128	-
Kikhoste	1	1	48	-	3	-	30	-	96	1	21	-	68	-	246	2
Akute katarrer i aandedrætsorg. . .	331	4	209	5	152	5	796	-	118	2	51	4	378	3	2084	31
Influenza	41	2	7	-	17	-	216	-	37	-	22	1	134	-	456	-
Lungebetændelse	22	8	14	-	15	2	14	-	10	-	15	6	31	1	261	23
Pleurit	2	-	14	1	7	-	5	-	10	-	17	-	7	1	127	1
Gigtfeber	4	-	9	-	13	-	5	-	5	-	5	-	19	-	92	-
Akut diarrhoe (kolerine)	16	-	8	-	32	3	320	-	34	-	36	2	52	2	326	7
Skjærbuk	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Tilsammen	460	15	416	8	298	14	1490	-	333	4	186	13	848	8	4127	70

¹⁾ Da der ingen dødsaaarsaksliste har kunnet skaffes for Vinger lægedistrikt, har dødsfald av epidemiske sygdomme heller ikke kunnet opgives her. For Vinger landdistrikt omfatter opgave over behandlede tilfælde alene en enkelt læges praksis.

Epidemiske sygdomme.

(Forts.)	Fordeling paa lægedistrikterne:															
	9		10		11		12		13		14		15		16	
	Hof.		Aasnes.		Vaaler.		Elverum.		Trysil.		Engerdalen.		Rendalen ¹⁾ .		Tønset.	
	Tilf.	Dødsf.	Tilf.	Dødsf.	Tilf.	Dødsf.	Tilf.	Dødsf.	Tilf.	Dødsf.	Tilf.	Dødsf.	Tilf.	Dødsf.	Tilf.	Dødsf.
Tyfoidefeber	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Cerebrospinalmeningit (epid.) . . .	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Akut poliomyelitis	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-
Skarlagensfeber	16	-	8	-	22	-	62	-	1	-	5	-	35	-	64	1
Meslinger	3	-	6	-	20	-	135	-	-	-	-	-	74	-	17	-
Difteri (croup)	2	-	-	-	1	-	14	2	28	-	-	-	-	-	27	3
Barsel-feber	1	1	1	-	-	-	2	1	-	-	-	-	1	-	4	3
Pyæmi, septicæmi	-	-	-	-	1	1	2	2	1	1	-	-	-	-	3	3
Pemfigus (hos nyfødte)	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-
Rosen	1	-	1	-	-	-	16	2	4	-	-	-	2	-	20	2
Røde hunde	2	-	-	-	-	-	19	-	-	-	-	-	7	-	-	-
Variceller	5	-	3	-	-	-	17	-	1	-	-	-	-	-	8	-
Kusma	2	-	3	-	-	-	50	-	11	-	-	-	5	-	38	-
Kikhoste	75	2	42	1	26	-	171	5	57	3	-	-	47	-	1	-
Akutte katarer i aandedrætsorg. . .	137	1	93	-	241	2	1064	7	239	1	22	-	169	7	504	9
Influenza	59	-	28	-	58	-	179	-	54	-	-	-	92	-	86	-
Lungebetændelse	14	1	27	5	13	1	59	7	36	2	7	-	17	3	58	10
Pleurit	6	-	5	-	4	-	39	-	15	-	14	-	12	-	75	-
Gigtfeber	7	-	6	1	5	-	23	1	30	-	-	-	5	-	35	-
Akut diarrhoe (kolerine)	13	1	35	-	42	1	118	-	28	-	-	-	44	1	78	2
Skjærbuk	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Tilsammen	344	6	259	7	433	5	1971	27	506	7	48	-	510	11	1019	33

¹⁾ Opgave mangler for Stor-Elvedalens herred paa grund af distriktslægens død.

Veneriske

Sygdom.	Tilfælde.	Fordeling paa				
		1	2	3	4	5
		Søndre Odalen.	Nordre Odalen.	Eid-skogen.	Vinger.	Brandval.
Veneriske saar	1	-	-	-	-	-
Syfilis, erhvervet	11	1	-	1	1	-
Gonorrhoe, uretrit	57	-	1	-	10	1

dom. (E. Karud). I Aasnes distrikt fik en 16 aar gammel gut blivende lamelse av begge underekstremiteter. (A. Bjørneby). I Tønset distrikt angrepes et litet barn av sygdommen. (A. Bergh).

Skarlagensfeber var sjeldnere end i de to nærmest foregaaende aar. Større epidemisk utbredning synes ikke at ha forekommet, likesom sygdommens karakter var mild.

Meslinger hadde ikke liten epidemisk utbredning inden flere lægedistrikter; saa mange tilfælde som iaar har ikke været anmeldt siden 1908. I Nordre Odalen distrikt var der stor epidemi, dog uten dødsfald. Antallet av dem, som paa grund av ørelidelser fik sin hørsel blivende nedsat, var noksaa stort. Som en sjelden komplikation omtales, at en 15 aars pike i rekonvalescentsen fik en alvorlig flebit i læg og laar, saa det gik maaneder hen, før hun blev helbredet. (Th. Ansteensen). I Furnes, Hedemarken distrikt, var epidemien tildels av alvorlig natur med eftersygdomme, ledsaget ogsaa her av øresygdomme med mastoidit. (K. Løken).

Difteri (croup) viser fremdeles nedgang i de angrepnes antal; saa faa tilfælde som iaar har ikke været anmeldt siden 1908.

Barselfeber. I Lille-Elvedalen av Tønset distrikt angrepes 3 barselkvinder, de døde alle. Den ene av disse led av fremfald av livmoren og fik 3dje dag efter fødselen diarrhoe, som gik i sengen; forøvrig var renlighetsforholdene i den sykes hjem meget mangelfulde. Hun blev tilset av eksaminert jormor. I de 2 andre tilfælde var fødselen foregaaet før jormorens ankomst. (A. Bergh).

Kusma synes at ha hersket epidemisk inden flere lægedistrikter. I Tønset distrikt angrepes mest yngre mænd. Besværlige og langvarige orkiter ledsagede ofte sygdommen. 2 tilfælde av ooforit iagttoges ogsaa. I distriktet gaar kusma populært under navnet «Purkeklemma». (A. Bergh).

Kikhoste var vistnok sjeldnere end aaret forut, men dog fremdeles meget utbredt inden amtet.

Akute katarrer i aandedrætsorganerne var meget hyppige. Saa mange anmeldte tilfælde av sygdommen som dette aar, har neppe tidligere været opført for amtet.

Et tilfælde av **skjørbuk** behandledes hos en 16 aar gammel pike i Nordre Odalen distrikt. Familiens potetbeholdning frøs i de kolde decemberdage 1915, og siden maatte den klare sig uten poteter. Kostholdet forøvrig var heller ikke rart. (Th. Ansteensen).

sygdomme.

lægedistrikterne:

6	7	8	9	10	12	13	15	16
Grue.	Hamar stads- læge- distrikt.	Hede- marken.	Hof.	Aasnes.	Elverum.	Trysil.	Rendalen.	Tønset.
-	-	-	-	-	-	-	-	1
-	3	3	-	-	-	-	-	2
1	10	10	1	1	10	1	2	9

Av andre epidemiske eller smitsomme sykdomme kan nævnes:

Icterus catarrhalis, som anmeldtes fra Hamar stadslægedistrikt med 7, fra Hedemarkens distrikt med 137 og fra Aasnes distrikt med 28 tilfælde.

Herpes tonsurans. 2 tilfælde blev behandlet i Tønset distrikt ved smitte fra kjøer, blandt hvilke sykdommen optraadte epidemisk. (A. Bergh).

Rødsyke behandledes i Hof distrikt hos en mand, som blev smittet i den ene haand efter slagting av en rødsyk gris. Sykdommen lokaliserte sig til haanden. (Karud).

Kokopper (vaccinia) iagttoges hos 4 unge budeier i Tønset distrikt ved smitte fra kjøer. De fik talrike vaccinepustler paa hænder og armer. (A. Bergh).

Fra Aasnes distrikt sendtes 2 patienter med **trachom** ind til Rikshospitalet. Den ene, som var svensk, reiste tilbake til Sverige. (A. Bjørneby).

For **fnat** behandledes tilsammen 459 syke, de fleste i Vinger, Hedemarken og Trysil distrikter.

Veneriske sykdomme. Utenfor sykehus behandlede tilfælde vil sees av ovenstaaende tabel.

Tuberkulose. Til opplysning om de i aarets løp anmeldte og av tuberkuloseprotokollene utgaaende tilfælde av tuberkulose sykdomme henvises til tabellen i den almindelige beretning. — Dødsfald av lungetuberkulose utgjorde i henhold til lægernes dødsårsakslistor for det hele amt (undtagen Vinger lægedistrikt, se ovenfor) 15,1 pct. av samtlige ved sykdom foraarsakede, kjendte, dødsfald og 17,7 pct. av dødsfald av ikke epidemiske sykdomme. For Hamar by var forholdet henholdsvis 12,1 og 13,8 pct. og for bygderne 15,2 pct. og 17,8 pct. For øvrig henvises til tabellen paa næste side. — I Nordre Odalen distrikt har der i 1916 vistnok været en stor tilgang paa nye tilfælde av lungetuberkulose. 6 av disse var dog saa godartede og litet utviklede, at samtlige patienter inden aarets utgang var arbeidsdygtige igjen. (Th. Ansteensen). — I Hedemarken distrikt har til- og avgang av tuberkulose været omtrent uforandret som før. Sykdommen optræder mindst hyppig i Nes og Furnes, dernæst i Stange, hyppigst er den i Løiten og Vang. (W. Holm). — I Ringsaker herred er den ikke meget utbredt. Dødsfaldenes antal her holder sig gjennomsnittlig paa den samme høide aar om andet. At trække nogen slutning herav om tuberkulosens til- eller avtagende vilde dog være forhastet. Med hensyn til dens motarbeidelse maa bestræbelserne først og fremst gaa ut paa, at faa saa mange som mulig av de syke, som lever under mislige kaar, indlagt i sykehus, særlig hvor der er barn i huset. Et resultat av tuberkuloseloven, som man sikkert kan dømme om til hver tid, er den lettelse i de tuberkuløses og deres omgivelseres kaar, som man opnaar ved at kunne byde

Døde av lungetuberkulose.

Lægedistrikter.	Opgivne dødsfald ved			
	sygdom.	lunge- tuberkulose.	epidemiske sygdomme.	ikke epidemiske sygdomme.
Søndre Odalen	83	8	15	68
Nordre Odalen	51	6	8	43
Eidskogen	90	12	14	76
Vinger	ingen opgave			
Kongsvinger by				
Bygder				
Brandval	15	2	4	11
Grue	69	8	13	56
Hamar stadslægedistrikt	66	8	8	58
Hedemarken	495	67	70	425
Hof	42	8	6	36
Aasnes	77	10	7	70
Vaaler	54	5	5	49
Elverum	126	28	27	99
Trysil	89	24	7	82
Engerdalen	12	2	-	12
Rendalen	108	18	11	97
Tønset	181	29	33	148
Hedemarkens amt	1558	235	228	1330

de syke fri forpleining i de udmerkede sykehus, som findes i distriktet. Det betegner et socialt og filantropisk arbeide av stor betydning. Furnes sykehjem har faat et par større legater, hvert paa kr. 10 000,00, som kommer dette sykehus og enkelte tuberkulose, som lægges ind der, tilgode. — Arbeidet mot tuberkulosen maa derfor siges paa Hedemarken at være i god gjænge, og efter hvert, som der blir et sykehus i hver bygd, maa man sikkert gaa ut fra, at det vil bære frugt. (K. Løken). — I Trysil distrikt har kommunestyret bevilget midler til et nyt og tidsmessig tuberkulosehjem paa 12 senger. Tomt var tidligere indkjøpt. — Tuberkulosen er fremdeles i tiltagende. Distriktslæge O. Mejlænders uttalelse om sygdommen inden distriktet findes indtat som særskilt anhang til denne beretning.

Spedalskhet. I Vaaler distrikt er en mand, som i nogen aar har lidt av spedalskhet, av overlægen for den spedalske sygdom tilladt at bli boende i sit hjem. (C. Bergh). — I Elverum distrikt er der nu intet tilfælde av denne sygdom. (T. Petersson).

Rakit. Fra Nordre Odalen distrikt peker distriktslægen paany paa, at denne sygdom nu er meget sjelden, mot hvad den var for 20 aar siden. Han mener, at grunden er den efterhaanden utvidede og lettere adgang for unge folk til at skaffe sig egen bolig ved hjelp av boligbanklaan. I gamle dage var regelen den, at de unge stuvet sig sammen med de gamle saa længe, indtil den voksende barneflok sprængte rammen og nødvendiggjorde utflytningen. (Th. Ansteensen).

Obstetriciske operationer.

Indikation.	Tangforløsning.			Vending.			Uttrækning ved bækkenendeleie.			Partus præmaturus artificialis.		Perfora- tion.	Exvis- ceration.	Efter- byrds- operation.
	Mødre.	Barn.		Mødre.	Barn.		Mødre.	Barn.		Mødre.	Barn.	Mor.	Mor.	Mødre.
	Lev.	Lev.	Dødf.	Lev.	Lev.	Dødf.	Lev.	Lev.	Dødf.	Lev.	Lev.	Lev.	Lev.	Lev.
Risvækkelse	58	¹⁾ 57	2	-	-	-	3	3	-	-	-	-	-	-
Trangt bækken	6	4	2	-	-	-	-	-	-	1	1	1	-	-
Placenta prævia og blødning...	-	-	-	2	1	1	1	-	1	-	-	-	-	-
Blødning	-	-	-	2	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Daarlige fosterlyd	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Dødt foster, vædskeansamling i dets bughule	-	-	-	-	-	-	1	-	1	-	-	-	-	-
Tverleie	-	-	-	4	²⁾ 4	-	-	-	-	-	-	-	³⁾ 1	-
Fastsittet og blødning	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1
Tilbakeholdelse	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	4
Uopgit indikation	-	-	-	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Tilsammen	65	62	4	9	8	1	5	3	2	1	1	1	1	5
		66			9			5						

¹⁾ Derav en tvillingfødsel, hvor begge fostre forlöstes (lev.) ved tang.
sømt tverleie med fremfalden navlesnor; barnet dødt før forløsningen.

²⁾ Derav en 2den tvilling, om 1ste intet anført.

³⁾ For-

Fødte og døde.

Lægedistrikter.	Fødte		Døde						
	levende.	døde.	ialt.	0—1 aar.	i 1ste døgn.	paa barselseng.	ved ulykkelige hændelser.	ved selvmord.	Drap.
Søndre Odalen	174	-	88	11	1	-	-	-	-
Nordre Odalen	138	2	53	7	1	-	-	1	-
Eidskogen	133	2	86	10	2	-	-	1	-
Vinger	163	5	82	10	-	-	2	-	-
Kongsvinger by	37	3	20	2	-	-	2	-	-
Bygder	126	2	62	8	-	-	-	-	-
Brandval	146	-	44	10	2	2	1	-	-
Grue	177	2	73	6	1	1	-	-	-
Hamar stadslægedistrikt	152	1	78	6	-	1	2	2	-
Hedemarken	1432	25	559	70	3	2	15	7	-
Hof	92	2	41	4	-	1	-	-	-
Aasnes	177	1	78	10	2	-	2	-	-
Vaaler	138	-	56	7	2	-	-	-	-
Elverum	380	8	134	17	-	-	-	-	-
Trysil	139	4	94	16	1	-	1	-	-
Engerdalen	39	-	12	3	2	-	1	-	-
Rendalen	82	2	36	4	-	-	2	-	1
Aamot	75	3	47	1	-	-	1	1	-
Stor-Elvedalen	128	2	46	5	1	-	-	2	-
Tønset	348	3	177	20	4	3	7	2	-
Kvikne	48	-	28	1	-	-	-	-	-
Hedemarkens amt	4161	62	1812	218	22	10	34	16	1
Derav i byer	189	4	98	8	-	1	4	2	-
— bygder	3972	58	1714	210	22	9	30	14	1

Ulykkestilfælde. I Brandval distrikt forekom som sedvanlig en del skogsulykker, særlig hugsaar, i løpet av høsten. De pleier dog at være hyppigere under kuldeperioder, naar træet er frosset. Imidlertid var der en usedvanlig livlig skogstrafik med sterk efterspørsel efter arbeidskraft, og paa grund av det milde veir uten sne gik arbeidet fort unna. (L. Bull).

Om amtets **sindssyke** se den almindelige beretning. — Distriktslægen i Hedemarken synes, at sindssygdomme er optraadt mindre hyppig inden distriktet i sidste aar. Sanderud sindssykeasyl, som blev utvidet til det dobbelte for 2 aar siden, er nu — i 1917 — aldeles fuldpakket og kan ikke opta flere. Der er stadig krav paa forøket betaling for de for offentlig regning forpleiede personer, og den er nu gjennemgaaende ganske høi. Dyrtiden gjør vel sit, men naar der maa gaaes over kr. 400,00 pr. aar, synes distriktslægen det blir for meget. Han tror dog, det litet nytter at holde igjen, da man jo nærsagt intet valg har. Asylene er overfyldte og at faa en saadan patient flyttet til et andet sted, er haabløst. (W. Holm).

Fødselsoperationer. Av læger utførtes ialt 88 saadanne, derav i Søndre Odalen distrikt 6, i Nordre Odalen 4, i Eidskogen 5, i Vinger 6, i Brandval 3,

i Grue 6, i Hamar stadslægedistrikt 4, i Hedemarken distrikt 20, i Hof 4, i Aasnes 2, i Vaaler 5, i Elverum 12, i Trysil 6, i Rendalen 1 og i Tønset 4. — Angaaende indikationer og utfald henvises til tabellen paa side 67.

Om **jormorhjælpen** se tabellen i den almindelige beretning.

Dødsfald paa barselseng. Efter presternes opgaver døde 10 kvinder paa barselseng. Lægerne har opgit dødsårsaken for 11 kvinder saaledes: barsel-feber 6, barselkrampe 2, blødning 1, livmorbristning 2.

Antallet av **fødte** og **døde** vil sees av tabellen paa foregaaende side.

Der blir et overskudd av 2 349 levende fødte og forholdet mellem fødte og døde = 100 : 43,5.

De hyppigste dødsårsaker var:

Dødsårsaker.	Dødsfald.	Derav i	
		byer.	bygder.
Alderdomssvakhet	297	10	287
Lungetuberkulose	235	8	227
Kræft (cancer og sarkom)	151	7	144
Organisk hjerte- og karsygd (arteriosclerose)	126	5	121
Hjerneslag	83	8	75
Akut bronkit og katarrale lungebetændelse .	81	3	78
Medfødt svakhet	81	3	78
Tuberkulose utenfor lungerne og miliærtuber- kulose	74	-	74
Krupøs lungebetændelse	69	1	68

Veirliget. At dømme efter de tildels sparsomme meddelelser derom, som foreligger fra 6 lægedistrikter, synes vinteren at ha været kold og streng, tildels meget snerik, vaaren kold og regnfuld, likesaa sommeren, som dog fra Tønset distrikt betegnes som forholdsvis gunstig. Høsten kom tidlig. Aarsutbyttet av jorden blev dog allikevel ganske godt.

Levemaate, hygieniske og økonomiske forhold. I Søndre Odalen distrikt maa de hygieniske forhold siges at være noksaa gode. — Ædrue-lighetssansen er tiltat betydelig i de sidste aar. Dertil kommer, at der er bygget eller ombygget svært meget i det sidste og lokaliteterne er blit baade rumme-ligere og lysere end før. De økonomiske forhold maa siges jevntover at være meget gode, og lønningerne var i aaret høie. — Befolkningen er særlig beskæf-tiget med akerbruk og skogsarbeide. Der var i 1916 noksaa megen drik, hvad der gjerne pleier at følge med gode tider. — Natteløperiet med derav følgende usedelighet er noksaa almindelig. Der fødtes i 1916 11 barn utenfor egteskap. (Schjervheim).

I Nordre Odalen distrikt bygges der meget for boligbanklaan, selv i disse tider, da materialpriserne er saa høie. Der har reist sig en mængde arbei-derboliger, til de fleste hører ogsaa et stykke jord. Men de bygges altfor ofte usolide og uhensigtsmæssige. Der tages for litet hensyn til grundens beskaffenhet og grundmurens opførelse med henblik herpaa. Sørges der ikke for tilstrækkelig

ventilation her, er hussoppen ikke langt borte. Bygningen med 2½ toms planker, som laftes som tømmer, har været altfor meget brukt; huset blir derved aldrig varmt, med mindre det paneles ind- og utvendig og panelingen spikres paa ribber, hvorved frembringes et isolerende luftlag paa begge sider av plankerne. Men dette gjøres desværre sjelden. Staten, som yder disse billige byggelaan, burde fastsette bestemmelser og regler for laantagerne om opførelse av solide, varme og hensigtsmæssige hus. Helseraadet har i 1916 henstillet til herredsstyret, at det som betingelse for garanti for byggelaan av Boligbanken kræves, at de paragrafer i de almindelige sundhedsvedtægter, som angaar nybygning av vaaningshus, strengt overholdes. Herredsstyret gik med herpaa. (Th. Ansteensen).

I Brandval distrikt tjente tømmerhuggere og tømmerkjørere meget godt. Uagtet dyrtiden var der ingen nødstilstand, men mange penger blandt folk. Paa grund av brændevinsforbudet blev ædruelighetstilstanden meget bedre end den ellers vilde været, idet der til jul og andre høitider pleier at bli indkjøpt store mængder spirituosa, og de færreste kan drikke med maate. — Renligheten staar ikke høit, og spyttesvineriet blomstrer. — Der bygges stadig smaa hus med boligbanklaan, men ofte blir de ogsaa her daarlig opført og ikke helt færdige. — Unggutterne gifter sig ofte tidlig, uten at ha sørget for tilstrækkelig økonomisk grundlag. Kvinderne har ofte liten greie paa matstel og kan ikke indrette sig økonomisk, og da hjelper det ikke, om manden tjener godt. Det er meget almindelig at ha en stue staaende paa stas, selv om sommeren; om vinteren kan jo mange være nødt til at bruke mindst mulig rum paa grund av det dyre brændsel. (S. Bull).

I Hamar var arbeidsforholdene jevnt gode, idet vanskeligheten i industriel henseende som følge av manglende tilførsler av raamaterialer, kul etc., paa grund av krigen, endnu ikke i paatagelig grad har været tilstede. (Lützow).

I Hedemarken distrikt forbedres boligerne stadig — Klædedragten er gjennomgaaende god, om end mange mer og mer bruker «kjøpetøi». Man driver mindre og mindre med husflid; det er nu sjelden at se en væv oppe. — Levemaaten er god og rikelig. Kaffe misbrukes dog fremdeles. Der brukes mest «fin-brød», mens der gaar mindre av brød av sammalt mel. (W. Holm).

I Hof distrikt er levemaaten omkring paa gaardene noksaa bra med vekslende kost, men hos mange arbeidere, særlig skogsarbeidere, er den meget ensformig, sort kaffe, brød og margarinmør. Der brukes for litet melk i husholdningen, da den gaar til meieriet. — Skogsdriften spiller en stor rolle i dette distrikt, og beskjeftiger mange mennesker. — Boligerne er i det hele noksaa bra. — Tobak og snus brukes meget av arbeiderne, ofte til stor skade for svake folk. Til jul kjøpes en del brændevin, især spiritus, men siden forbudets utstedelse brukes endel surrogater som parafin, haarvand, blanksverte eller snus i landsøl. Den sidste blanding skal være meget berusende og kaldes «himmel-spræt». — Sedeligheten staar ikke videre høit. (Karud).

I Aasnes distrikt har levemaaten været jevntover god, tiltrods for de høie priser. Arbeidsfortjenesten har været god. Der er mange gode boliger, men ogsaa mange smaa og daarlige. Skogsarbeiderne lever væsentlig paa tør mat og kaffe, hvilket tildels er utilstrækkelig kost for unge gutter, som vokser sterkt og har tungt arbeide. Det meste brød kjøpes, flatbrødbakningen avtar. Forøvrig bestaar næringen av melmat, melk, poteter og kjøt, fisk mest i form av spekesild. Beskaffenheten er god, men tilberedningen nok tildels mangelfuld. Renligheten er jevntover ikke særlig god; der findes adskillig lus. (A. Bjerneby).

I Vaaler distrikt synes boligerne at staa adskillig tilbake, mange er smaa, kolde og trækfulde. Renligheten kunde ogsaa staa meget høiere, uagtet fremskridt i de senere aar. Levemaaten er i det store og hele tat bra. Dyr-tiden har dog paa mange steder gjort det smaat bevendt med melk og kjøt. Smør, brød og kaffe samt flesk og poteter utgjør vistnok hovedmaaltiderne. Skogsdriften sysselsætter de fleste arbeidere. Fortjenesten har været god, og der er ogsaa nu opført gode tømmerkoier overalt, saa skogsarbeiderne har det nogen-lunde bra ogsaa i den henseende. (C. Bergh).

I Elverum distrikt er levemaaten gjennomgaaende god og mere hensigts-mæssig end før. Hertil bidrar vistnok i nogen grad husholdningsskolen i Elverum og skolekjøkkenerne. Der er følelig mangel paa boliger især i Elverum leir. Paa grund av de kostbare byggeforhold har ikke bebyggelsen holdt skridt med befolkningens vekst. — Indtægterne, særlig for skogsfolk, har været meget gode. (T. Petersson).

I Tønset distrikt hadde jordbruk og fæavl et ganske godt aar. Ogsaa de øvrige næringsveie arbeidet under gunstige vilkaar, særlig hadde skogbruket et kronaar. Arbeide var alltid at faa, og arbeidspriserne steg stadig. Men sam-tidig gik ogsaa priserne paa alle livsfornödenheter raskt op. (A. Bergh).

Sykehus. I Nordre Odalen distrikt har distriktslægen paa gamle-hjemmet «Thorvald Meyers Minde» 2 værelser stadig til forføining for syke, som skal opereres eller av andre grunde ikke kan behandles i sit hjem. (Th. An-steensen). I Kongsvinger er et litet sykehus for epidemiske syke og i Vinger herred ligger Gjosegaardens private kuranstalt for tuberkulose og Vin-ger tuberkulosehjem. I Eidskogen er der et kommunalt sykehus med særskilt avdeling for tuberkulose. I Hamar er der et kommunalt sykehus med epidemi-lasaret. I Hedemarken distrikt findes mindre sykehus i alle herreder und-tagen i Nes herred. I disse er der ogsaa mindre avdelinger for behandling av tuberkulose. I Stor-Elvedal paa vestsiden av Glommen likeoverfor Stai station er der bygget et litet sykehus med en avdeling for tuberkulose i 2den etage. Amtets sindssykeasyll ligger paa Sanderud i Stange. I Ringsaker ligger Mesnaliens sanatorium for tuberkulose. I Elverum distrikt er der et epidemi-lasaret med 24 pladser, et militært sykehus paa ekserseerpladsen Terningmoen, et sykehjem paa 16 senger, særlig for tuberkulose, samt et pleiehjem for gamle og syke. I Trysil er der et sykehus paa 12 senger og et tuberkulosehjem med 5 senger samt et gamlehjem paa Nordhagen.

Badeindretninger. I Kongsvinger er en anstalt med karbad, badstue, styrt, furunaal- og gytjebad, aapen 1—3 ganger ukentlig. I Aasnes distrikt er der ved Flisen jernbanestation et litet damp- og karbad. I Elverum leir er der et folkebad med karbad, dusj og dampbad, aapent 3 ganger i uken og med jevn og tiltagende søkning. (T. Petersson). Ved sykehuset i Trysil er der et lysbad. I Ytre Rendalen er der ved kirken et litet folkebad (2 karbad), som er aapent 2 ganger i uken om vinteren. I Stor-Elvedalen er et folkebad paa Koppang og et paa Messelt. I Tønset distrikt er der likesaa et folkebad og ved Røstvangen gruber og ved Foldals verk er der badstuindretninger. Et dampbad findes ved Tønset jernbanestation.

Om amtets **apotek** se den almindelige beretning. I Grue distrikt aap-nedes et apotek i oktober ved Kirkenær jernbanestation.

Følgende tabel gir oplysning om antallet av møter i helseraad og av vaksinerte:

Lægedistrikter.	Antal møter i helseraad.	Vaksinerte.
Hedemarkens amt	51	3129
Søndre Odalen	1	94
Nordre Odalen	4	91
Eidskogen	5	145
Vinger	¹⁾ 8	135
Brandval	4	125
Grue	2	124
Hamar stadslægedistrikt	4	93
Hedemarken	²⁾ 20	1213
Hof	2	106
Aasnes	3	179
Vaaler	1	100
Elverum	³⁾ 3	107
Trysil	2	141
Engerdalen	2	31
Rendalen	⁴⁾ 8	131
Tønset	⁵⁾ 2	314

¹⁾ Kongsvinger 3, Vinger 5. ²⁾ Furnes 1, Stange 2, Romedal 3, Vang 5, Løiten 5, Ringsaker 4. ³⁾ Elverum 3. ⁴⁾ Øvre Rendalen 1, Ytre Rendalen 2, Aamot 5. ⁵⁾ Tønset 1, Tolgen 1.

VII. Kristians amt.

Lægedistriktsinddeling, flateindhold, indbyggere, medicinalpersonale.

Lægedistrikter.	Tilsvarende herreder, dele derav og bykommuner.	Flate- indhold i km. ²	Tilstedev. indb. 1ste decb. 1910.	Læger.	Tandlæger.	Jordmødre.	Hjælpe- vaksinatorer.
Amtet		25250,44	118 901	44	18	54	44
1. Hadeland og Land		2 929,19	27 206	11	2	12	9
	Jevnaker	154,58	4 088	1	-	2	1
	Lunner	290,75	4 135	1	-	1	1
	Gran	351,82	4 074	2	1	2	2
	Brandbu	476,40	4 850	3	1	2	2
	Søndre Land	501,29	3 332	2	-	3	1
	Fluberg	274,33	1 965	-	-	-	-
	Nordre Land	344,07	2 569	1	-	1	1
	Torpa	535,95	2 193	1	-	1	1

Lægedistrikter.	Tilsvarende herreder, dele derav og bykommuner.	Flate- indhold i km. ²	Tilstedev. indb. 1ste decb. 1910.	Læger.	Tandlæger.	Jormødre.	Hjælpe- vaccinatorer.
2. Søndre Valdres ...		2 488,88	10 313	3	2	8	8
	Sør Aurdal.....	1 128,86	3 980	1	-	3	3
	Nord —	919,72	4 495	1	2	4	4
	Etneidal.....	439,80	1 838	1	-	1	1
3. Nordre Valdres ...		2 073,82	4 246	1	-	3	3
	Vestre Slidre. ...	467,37	2 427	1	-	1	1
	Vang.....	1 606,45	1 819	-	-	2	2
4. Østre Slidre	Østre Slidre.....	869,50	2 386	1	-	1	1
5. Toten		1 494,88	29 779	11	6	10	6
	Gjøvik, kjøbstad....	2,07	4 059	4	4	3 ¹⁾	1
	Østre Toten.....	414,40	8 224	3	2	3	2
	Vestre —	159,88	4 037	3	-	1	1
	Eina.....	104,66	1 162	-	-	-	-
	Kolbu.....	132,28	2 366	-	-	1	-
	Vardal.....	276,13	5 129	-	-	-	-
	Biri.....	186,12	2 792	1	-	1	1
	Snertingdal.....	219,29	2 010	-	-	1	1
6. Faaberg		2 309,43	17 554	9	5	6	4
	Lillehammer, kjøb- stad.....	2,92	3 947	5	4	2	-
	Faaberg.....	476,46	5 400	-	1	1	1
	Øyer.....	638,18	3 091	1	-	1	1
	Østre Gausdal.....	223,52	2 796	3	-	1	1
	Vestre —	968,35	2 320	-	-	1	1
7. Ringebu.....		3 168,23	11 489	3	2	4	3
	Ringebu.....	1 258,42	4 371	1	1	2	1
	Søndre Fron.....	539,96	2 931	1	-	1	1
	Nordre —	1 369,85	4 187	1	1	1	1
8. Lom		5 752,23	8 655	2	-	6	6
	Lom.....	1 948,35	2 332	1	-	2	2
	Skjaak.....	2 154,70	2 168	-	-	2	2
	Vaagaa.....	1 299,39	2 967	1	-	1	1
	Heidal.....	349,79	1 188	-	-	1	1
9. Lesja		4 164,83	7 273	3	1	4	4
	Lesja.....	2 244,90	2 389	-	-	2	2
	Dovre.....	1 487,46	2 481	2	-	1	1
	Sel.....	432,47	2 403	1	1	1	1

¹⁾ Er ogsaa jormor og hjælpevaccinatrice for Vardal herred.

Epidemiske sygdomme.

	Ialt kjendte		Tiden er opgit for	Januar.	Februar.	Mars.	April.	Mai.	Juni.	Juli.	August.	September.	Oktober.	November.	December.
	tilfælde.	dødsfald.													
Tyfoidefeber	9	-	9	-	-	-	-	-	-	2	-	1	-	4	2
Cerebrospinalmeningit (epid.)	2	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-
Akut poliomyelit	2	-	2	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	1	-
Skarlagensfeber	167	4	167	22	12	19	8	20	3	4	14	15	23	14	13
Meslinger	624	-	624	8	8	-	11	113	38	50	40	22	89	134	111
Difteri (croup)	81	9	80	11	1	3	1	4	10	5	9	13	13	3	7
Barselfeber	5	1	5	-	-	1	-	-	-	1	1	1	-	1	-
Pyæmi, septhæmi	23	7	17	2	6	-	-	1	2	1	1	1	-	1	2
Pemfigus (hos nyfødte)	2	-	2	-	-	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-
Rosen	82	4	81	10	4	6	9	6	6	3	3	13	3	6	12
Røde hunde	30	-	30	2	-	4	3	2	6	4	1	-	3	3	2
Variceller	57	-	57	13	6	2	2	3	3	2	1	-	4	9	12
Kusma	199	-	189	43	44	20	14	14	9	2	2	1	5	13	22
Kikhoste	420	8	420	48	87	83	46	33	27	20	16	14	5	15	26
Akute katarrer i aandedrætsorg.	3879	51	3879	583	666	549	411	397	193	134	100	104	238	253	251
Influenza	1724	5	1717	386	537	374	150	49	9	10	2	5	16	76	103
Lungebetændelse	531	83	530	57	70	84	48	68	38	24	8	16	30	45	42
Pleurit	164	4	164	5	22	16	16	22	13	9	11	8	12	17	13
Gigtfeber	191	2	184	21	11	20	19	12	13	11	5	8	13	21	30
Akut diarrhoe (kolerine)	566	6	561	55	33	40	32	45	35	80	111	41	25	34	30
Tilsammen	8758	185	8719	1266	1507	1222	770	790	406	362	325	263	480	650	678

Epidemiske sygdomme.

(Forts.).	Fordeling paa lægedistrikterne:																	
	1		2		3		4		5		6		7		8		9	
	Hadeland og Land.		Søndre Valdres.		Nordre Valdres.		Østre Slidre.		Toten.		Faaberg.		Ringebu.		Lom.		Lesja.	
	Tilf.	Dødsf.	Tilf.	Dødsf.	Tilf.	Dødsf.	Tilf.	Dødsf.	Tilf.	Dødsf.	Tilf.	Dødsf.	Tilf.	Dødsf.	Tilf.	Dødsf.	Tilf.	Dødsf.
Tyfoidefeber	2	-	-	-	2	-	-	-	5	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Cerebrospinalmeningit (epid.)...	-	-	1	-	-	-	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Akut poliomyelit	1	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Skarlagensfeber	48	-	21	1	-	-	-	-	44	2	38	1	3	-	4	-	9	-
Meslinger	78	-	9	-	2	-	-	-	384	-	141	-	10	-	-	-	-	-
Difteri (croup)	30	3	-	-	9	-	-	-	24	4	1	1	14	-	-	-	3	1
Barselsefeber	2	1	1	-	1	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Pyæmi, septhæmi	6	1	-	-	-	-	-	-	12	1	4	4	1	1	-	-	-	-
Pemfigus (hos nyfødte)	-	-	-	-	-	-	-	-	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Rosen	25	-	11	1	3	1	2	-	20	-	11	2	8	-	2	-	-	-
Røde hunde	2	-	6	-	-	-	-	-	17	-	1	-	-	-	-	-	4	-
Variceller	16	-	1	-	3	-	-	-	15	-	18	-	2	-	-	-	2	-
Kusma	24	-	6	-	-	-	-	-	92	-	71	-	6	-	-	-	-	-
Kikhoste	329	5	20	-	-	-	-	-	63	3	8	-	-	-	-	-	-	-
Akute katarrer i aandedrætsorg.	822	9	257	5	62	1	4	1	1461	15	644	4	154	3	297	7	178	6
Influenta	974	4	70	-	45	-	-	-	526	1	72	-	19	-	8	-	10	-
Lungebetændelse	145	30	33	4	13	2	1	1	215	32	50	5	22	3	37	6	15	-
Pleurit.	47	2	20	-	3	-	2	-	32	1	30	1	9	-	21	-	-	-
Gigtfeber	52	-	24	1	8	-	1	-	58	-	17	-	21	1	9	-	1	-
Akut diarrhoe (kolerine)	182	3	18	-	25	-	-	-	153	2	118	1	4	-	48	-	18	-
Tilsammen	2785	58	498	12	176	4	11	3	3125	61	1224	19	273	8	426	13	240	7

Sundhetstilstanden har i det hele været noksaa tilfredsstillende. Av epidemiske sygdomme er ialt meldt 8 758 tilfælde, hvorav 185 med dødelig udgang; aaret forut var de tilsvarende tal 7656 og 216.

Dødeligheten var 12,0 pro mille av den opgivne tilstedeværende middel-folkemængde. Se tabel II.

Om de **epidemiske sygdomme** i almindelighet henvises til tabellen paa side 74 og 75. Jfr. forøvrig sidste tabel i den almindelige beretning.

Tyfoidfieber. I Nordre Valdres indtraf et par tilfælde paa en gaard, som ligger ca. 4 km. fra et strøk, hvor sygdommen optraadte i 1912—1914 (se medicinalberetningen for 1914, side 68); paa nabogaarden var der i 1915 hos en tuberkuløs ved blodprøve blit paavist agglutination med tyfusbaciller (se medicinalberetningen for det aar, side 74; vedkommende døde i 1917 av generel tuberkulose). (Lyche) — Et av tilfældene i Toten var hos en mand, som hadde midlertidig arbeide ved Raufoss patronfabrik; han led av paratyfus og hadde sand-synlig paadraget sig sygdommen i Kristiania. (Marcussen).

Skarlagensfeber. Fra Søndre Valdres omtales endel tilfælde, som skyldtes smitte fra en ambulerende skomaker, i hvis hjem sygdommen hadde forekommet. Isolation og desinfektion blev i fornøden utstrækning foretat; en datter til skomakeren, som var hjemme i besøk, hadde dog stukket tilside noget tøj av frygt for, at det skulde bli ødelagt ved desinfektionen og bragte saa smitten dit, hvor hun tjente. (Sygdommen fik stor utbredning paa den kant i første halvdel av 1917). (A. Olsen).

Difteri. Tilfældene i Nordre Valdres forekom alle i Østre Slidre i tidsrummet før det blev utskilt som eget lægedistrikt. Smitten var indført med bacillebærere; en av disse var kommet hjem fra sykehus, hvor der hadde været en del difteri. (Lyche). — I Lesja blev 3 arbeidere i en barakke ved jernbane-anlægget angrepet; de blev isolert i et midlertidig oprettet lasaret, en tom avsides liggende barakke. (Bidenkap).

Av **katarralsk ikterus** er paa sykelisterne opført 114 tilfælde (Hadeland og Land 58, Søndre Valdres 7, Toten 26 og 23 i Lillehammer).

Akut conjunctivit opgives at ha været meget utbredt i Etnedal og Nordre Aurdal (Søndre Valdres).

Herpes tonsurans («Ringorm») er en hyppig forekommende kreaturplage i Ringebu; den smitter ofte over paa budeier og røgttere. (Groth).

Skabb. Av lægerne er ialt meldt 489 tilfælde.

Veneriske sygdomme. Utenfor sykehus behandlede tilfælde vil sees av følgende tabel:

Sygdom.	Tilfælde.	Fordeling paa lægedistrikterne:					
		1	2	5	6	7	8
		Hadeland og Land.	Søndre Valdres.	Toten.	Faaberg.	Ringebu.	Lom.
Veneriske saar..	1	-	-	1	-	-	-
Syfilis, erhvervet	3	3	-	-	-	-	-
Gonorrhoe, uretritt	35	2	3	14	8	5	3

Døde av lungetuberkulose.

Lægedistrikter.	Opgivne dødsfald ved			
	sygdom.	lunge- tuberkulose.	epidemiske sygdomme.	ikke epidemiske sygdomme.
Hadeland og Land.....	327	31	58	269
Søndre Valdres.....	93	4	12	81
Nordre —	50	10	4	46
Østre Slidre	30	11	3	27
Toten	301	39	61	240
Gjøvik by	35	5	11	24
Bygder	266	34	49	217
Faaberg	220	38	19	201
Lillehammer by.....	69	19	9	60
Bygder	151	19	10	141
Ringebu	123	16	8	115
Lom	128	10	13	115
Lesja	58	5	7	51
Kristians amt.....	1330	164	185	1145
Derav i byer.....	104	24	20	84
— - bygder	1226	140	165	1061

Tuberkulose. Til opplysning om de meldte og av tuberkuloseprotokollene utgaaede tilfælde av tuberkulose sygdomme henvises til tabellen i den almindelige beretning. Dødsfald av lungetuberkulose utgjorde i henhold til lægernes dødsarsakslistor for det hele amt 12,3 pct. av alle ved sygdom foranledigede dødsfald og 14,3 pct. av dødsfald ved ikke epidemiske sygdomme. For byerne var forholdet henholdsvis 23,1 pct. og 28,6 pct. og for bygderne 11,4 pct. og 13,2 pct. Forøvrig henvises til ovenstaaende tabel. — I Nordre Valdres viser sygdommen fremdeles nogen nedgang. (Lyche). — Fra Toten anføres, at det i arbeiderhjemmene blir mere og mere vanskelig at anbringe de syke paa en slik maate, at det tilfredsstiller tidens krav. I Gjøvik og Vardal agter man derfor at opføre enten en fællesanstalt eller én for hver kommune; tomter er utseet, men bygging blir det dog neppe noget av, før tiderne er blit noget mindre abnorme. (Marcussen).

Struma er i Hadeland og Land meget almindelig blandt kvinder av husmands- og arbeiderklassen, men forekommer paa langt nær ikke saa hyppig blandt gaardbrukerklassen. Mænd er sjelden angrepne. Dette stemmer med dr. Carl Schiøtz's undersøkelser paa Nes, Hedemarken, og kunde tale for muligheten av, at sygdommen skyldes infektion fra daarlig brøndvand. Brøndene paa pladser og smaabruk er gjennemgaaende meget daarlige, utsat for tilsig av overvand, ofte fra gjødslet mark; ganske almindelig er brønden et hul i jorden, i en bæk eller et bækkedar, eller i en myrpyt. Nogen overbygning eller ombygning til beskyttelse mot overvand findes sjelden; heis eller vinne endnu mindre. Vandet er ofte fuldt av froskeeg og rumpetroll og overgrodd med grønske. Paa de fleste gaarder findes derimot vandledning, hvis inntak er forsvarlig indrettet. (E. Andersen).

Av **obstetriciske operationer**, utført av læger, er meldt ialt 87, derav i Hadeland og Land distrikt 17, Søndre Valdres 5, Nordre Valdres 9, Østre

Obstetriciske operationer.

Indikation.	Tangforløsning.			Vending.			Uttrækning ved bækkenendeleie.			Perfora- tion.	Efterbyrds- operation.	
	Mødre.	Barn.		Mødre.	Barn.		Mødre.	Barn.		Mødre.	Mødre.	
	Lev.	Lev.	Dødf.	Lev.	Lev.	Dødf.	Lev.	Lev.	Dødf.	Lev.	Lev.	Død.
Risvækkelse, langvarig fødsel etc.	54	¹⁾ 55	1	1	-	1	4	1	²⁾ 3	-	-	-
Trangt bækken.	3	2	1	-	-	-	-	-	-	3	-	-
Barselkrampe	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1
Ueftergivelige fødselsdele	2	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Forhodeleie (isseleie med panden fortil) ..	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Tverleie	-	-	-	5	3	2	-	-	-	-	-	-
Fare for fosterets liv	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Tilbakeholdt morkake	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	6	³⁾ 1
Blødning	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	2	-
Tilsammen	62	62	2	6	3	3	4	1	3	3	8	2
		64			6			4			10	

¹⁾ Herav 2 tvillingpar. ²⁾ Herav 1 forløst ved tang paa sætet. ³⁾ Dødsårsak: barsel-feber.

Fødte og døde.

Lægedistrikter.	Fødte		Døde						
	leven- de.	død- fødte.	ialt.	0—1 aar.	i 1ste døgn.	paa bar- sel- seng.	ved ulyk- kelige hæn- delser.	ved selv- mord.	ved drap eller mord.
Hadeland og Land	764	12	356	42	3	4	4	2	-
Søndre Valdres	259	10	126	8	1	-	4	-	-
Nordre —	82	2	56	4	1	-	2	-	-
Østre Slidre	49	1	32	3	-	-	-	1	-
Toten	809	13	339	31	2	-	7	1	-
Gjøvik by	83	1	42	6	1	-	2	-	-
Bygder	726	12	297	25	1	-	5	1	-
Faaberg	414	11	233	20	8	-	2	-	-
Lillehammer by	93	3	58	4	-	-	2	-	-
Bygder	321	8	175	16	7	-	-	-	-
Ringeby	237	5	135	6	-	1	1	2	1
Lom	240	1	137	13	2	-	2	1	-
Lesja	198	2	82	4	-	-	2	-	-
Kristians amt	3052	57	1496	131	17	5	24	7	1
Derav i byer	176	4	100	10	1	-	4	-	-
— - bygder	2876	53	1396	121	16	5	20	7	1

Slidre 1, Toten 25, Faaberg 8, Ringeby 8, Lom 10, Lesja 4. Om indikationer og utfald henvises til tabellen paa foregaaende side.

Om jormorhjælpen se den almindelige beretning.

Efter presternes opgaver **døde paa barselseng** 5 kvinder. Lægerne har opgit dødsårsak for 6 kvinder; av disse døde 1 av barselfeber; forøvrig henvises til tabel XXXVI, gruppe XII i den almindelige beretning.

Ifølge ovenstaaende tabel over **fødte og døde** sees overskuddet av fødte at være 1 556: forholdet mellem fødte og døde var som 100 : 49,0.

De hyppigste dødsårsaker var:

Dødsårsaker.	Dødsfald.	Derav i	
		byer.	bygder.
Alderdomssvakhet	338	15	323
Lungetuberkulose	164	24	140
Kræft (cancer og sarkom)	141	11	130
Krupøs lungebetændelse	83	10	73
Hjerneslag	76	3	73
Klappefeil og hjertemuskelsygdom	75	4	71
Akute katarer i aandedrætsorganerne	51	2	49
Medfødt svakhet	40	5	35
Tuberkulose utenfor lungerne	38	3	35
Arteriosklerose	28	-	28

Veirliget og tiderne var gunstig for landmanden. Rikelig nedbør, svære avlinger og høie priser paa alle landsens produkter. (Groth). — I Lom slap man for en stor del at vatne, da nedbøren var forholdsvis rikelig. (Kjos).

Levemaate og hygieniske forhold. I Nord-Valdres er kostholdet solid og godt; rikelig med flesk, kjøt, melk, smør og ost; brødkornet er byg; grøt og melk en daglig ret; flatbrødet bakes av bygmel og poteter uten tilsætning av vand; det er udmerket. Øl brygges endnu mange steder, ialfald til slaatten; det er et let øl med en frisk smak. Og kaffen mangler ikke; her som andre steder brukes der for meget av den. — Tallet paa maaltiderne er for stort; de tar for meget bort av arbeidstiden, og for kvindene er det et mas fra morgen til kveld med at dække paa og av bordet. (Lyche).

I Toten er det saavel i Gjøvik som i fabrikkcentrene fremdeles trangt med hensyn til boligforhold; paa Raufoss bygges nu arbeiderboliger i stor utstrækning. — De økonomiske forhold har været gode. — Ædruelighetstilstanden paa landsbygden er god; sterke drikke nydes sjelden uten ved større anledninger og i gaardbrukernes selskaper gaar det smukt og sømmelig for sig. Hvad der forekommer av fyld og raaskap præsteres av løse eksistenser fra fabrikkcentrene. (Marcussen).

Fra Ringebu anføres, at brød av sammalt mel heldigvis nu er kommet til hæder og værdighet, likesaa fiskemat; men forsyningen inden bygden med fisk, særlig den ferske, har endnu ikke faat nogen grei ordning; der trænges bestemte utsalgssteder med kjøleanlæg og faste fiskedage. (Groth).

1916 var et godt aar, skrives der fra Lom; prisene paa alt, som producertes, steg til uanede høider, og arbeidslønnen øket slik, at haandverkere sluttet med sin bedrift og begyndte tungt arbeide, f. eks. tømmerhugst; endog træsøkjærere drog til skogs. — For gaardbrukerne har det været vanskelig at skaffe den nødvendige arbeidshjelp; de har derfor i stadig større utstrækning skaffet sig landbruksmaskiner av forskjellig slags, og det ikke alene paa de store bruk, men ogsaa paa de mindre. — Renholdet i skolerne er upaaklagelig; ellers er det kun saa som saa med renligheten i husene og med den personlige. — Sedelighets- og ædruelighetsforholdene er bra. (Kjos).

Sykehus. Søndre Land og Fluberg herreder (Hadeland og Land distrikt) har et felles kommunalt sykehus ved Hov jernbanestation. — Paa Gjøvik (Toten distrikt) er der et almindelig sykehus; epidemispykehuset ligger utenfor bygrensen. Epidemilaset findes desuten i Vardal, Østre Toten og ved Raufoss patronfabrik i Vestre Toten. Paa Prestsæter i sidstnevnte herred er amtets sids-spykeasyl og i Eina en helbredelsesanstalt for alkoholister. Der er tidsmessige og veldrevne kommunale gamlehjem (fattiggaarder) i Østre Toten, Vestre Toten, Biri og Vardal; sidstnevnte herred har sit sammen med Gjøvik. Østre Toten har desuten et gamlehjem, som drives av en forening. I Faaberg distrikt er der paa Lillehammer et amtsspykehus med pleiehjem for tuberkulose og et epidemilaset. — Av sanatorier med fast læge findes i Søndre Valdres distrikt Tonsaasen og Breidablik med læge hele aaret, mens i Nordre Valdres Fosheim sæter og i Faaberg Gausdal sanatorium kun har læge i sommersæsongen. I Gausdal ligger 2 private sanatorier for tuberkulose, nemlig Kornhaug og Granheim. I Ringebu distrikt ligger Golaa og Fefor høifjeldssanatorier med læge i sommertiden.

Badeindretninger. I Gran herred (Hadeland og Land distrikt) er der to offentlige badehus. Paa Fagernæs (N. Aurdal, Søndre Valdres) er der et kombinert damp- og karbad, og paa Heggenes (Ø. Slidre) en badstue. I Toten distrikt har Gjøvik en kommunal badeanstalt; den brukes ogsaa som fribad for skolebarn. Raufoss patronfabrik og melkekondenseringsfabrikken paa Kap har badeindretning for arbeiderne. I Faaberg distrikt er der paa Lillehammer en badeanstalt og paa Tretten en badstue. I Ringebu distrikt er der 2 badstuer. Ved forskjellige sanatorier og hoteller er der indretninger for kolde og varme bad m. v.

Om amtets apotek se den almindelige beretning.

Følgende tabel gir oplysning om tallet paa møter i helseraad og paa vaksinerte:

Lægedistrikter.	Møter i helseraad.	Vaksinerte.
Kristians amt.....	62	2310
Hadeland og Land.....	¹⁾ 17	454
Søndre Valdres	²⁾ 3	309
Nordre —	³⁾ 2	-
Østre Slidre.....	4	-
Toten	⁴⁾ 21	724
Faaberg	⁵⁾ 3	161
Ringebu	⁶⁾ 4	217
Lom	⁷⁾ 4	401
Lesja	⁸⁾ 4	44

¹⁾ Søndre Land 5, Jevnaker 2, Gran 1, Nordre Land 5, Torpa 1, Fluberg 3.
²⁾ Nordre Aurdal 2, Søndre Aurdal 1. ³⁾ Vestre Slidre 1. Vang 1. ⁴⁾ Gjøvik 8,
 Vardal 2, Østre Toten 7, Vestre Toten 1, Kolbu 2, Snertingdal 1. ⁵⁾ Ø. Gausdal 3. ⁶⁾ Søn-
 dre Fron 1, Ringebu 1, Nordre Fron 2. ⁷⁾ Sjaak 2, Lom 1, Heidal 1. ⁸⁾ Dovre 2,
 Lesja 1, Sel 1.

I 1914 nedsatte helseraadet i Hadeland og Land en komité for at undersøke bebyggelsen paa husmandspladser og andre til bolig for arbeidere bestemte hus samt skoghytter. Komitéen har undersøkt 46 av de daarligste husmandspladser og lignende boliger for arbeidere; et resumé av disse undersøkelser er sendt Norsk forening for boligreformer til trykning i dens tidsskrift. — Av skoghytter er 27 blit undersøkt; ogsaa herom vil beretning bli sendt. (E. Andersen).

VIII. Bratsberg amt.

Lægedistriktsinddeling, flateindhold, indbyggere, medicinalpersonale.

Lægedistrikter.	Tilsvarende herreder, dele derav og bykommuner.	Flate- indhold i km. ²	Tilstedev. indb. 1ste decb. 1910.	Læger.	Tandlæger.	Jornedre.	Hjælpe- vaksinører.
Amtet		15185,53	106 791	48	21	68	39
1. Skien stadsfysikat	Skien, kjøbstad	6,65	14 449	8	8	6	-
2. Skien lægedistrikt		1 047,89	26 750	¹⁾ 10	4	13	7
	Porsgrund, kjøbstad...	1,26	4 625	4	3	4	-
	Brevik — ...	0,76	2 028	2	1	1	-
	Stathelle, ladested	0,24	463	-	-	-	-
	Eidanger.....	137,72	3 714	-	-	2	1
	Solum	313,70	8 419	4	-	4	4
	Gjerpén.....	382,33	6 642	-	-	²⁾ 1	1
	Siljan.....	211,88	859	-	-	2	1

¹⁾ Distriktslægen bor i Skien. ²⁾ Bor i Skien.

Lægedistrikter.	Tilsvarende herreder, dele derav og bykommuner.	Flate- indhold i km. ²	Tilstedev. indb. 1ste dech. 1910.	Læger	Tandlæger.	Jordmødre.	Hjælpe- vaksinatorer.
3. Langesund stads- lægedistrikt.....	Langesund, ladested.	0,88	1 488	2	-	1	-
4. Bamble	Bamble	292,68	4 553	-	-	2	2
5. Kragerø stadslæge- distrikt	Kragerø, kjøbstad ..	1,13	4 621	4	1	3	-
6. Skaatøy		309,01	6 507 ¹⁾	-	-	6	2
	Sannidal	196,83	2 662	-	-	3	1
	Skaatøy	102,18	3 845	-	-	²⁾ 3	1
7. Drangedal.....	Drangedal.....	1 054,85	4 029	1	1	3	3
8. Holla		1 141,81	12 169	7	2	9	5
	Holla	257,54	4 102	2	2	2	1
	Lunde	259,65	2 249	1	-	1	1
	Bø	287,72	2 631	2	-	3	1
	Sauherad	336,90	3 187	2	-	3	2
9. Sauland		1 716,04	11 339	5	2	7	5
	Notodden, kjøbstad ...	6,70	4 818	4	2	3	1
	Heddal	400,74	2 861	-	-	2	1
	Hjartdal	891,84	2 262	1	-	1	1
	Gransherad	416,76	1 398	-	-	1	2
10. Kviteseid		1 377,91	5 980	3	1	4	3
	Seljord	665,83	2 860	1	-	2	2
	Kviteseid	712,08	3 120	2	1	2	1
11. Nissedal	Nissedal	878,16	1 735	1	-	2	2
12. Laardal		982,25	3 078	1	1	3	3
	Laardal	287,76	1 425	1	1	1	1
	Mo	694,49	1 653	-	-	2	2
13. Fyresdal	Fyresdal	1 253,18	1 824	2	-	2	1
14. Vinje		3 046,27	2 668	1	-	3	3
	Vinje	1 215,87	1 630	1	-	2	2
	Rauland	1 830,40	1 038	-	-	1	1
15. Tinn		2 076,82	5 601	3	1	4	3
	Tinn	1 774,36	4 832	3	1	3	2
	Hovin	302,46	769	-	-	1	1

¹⁾ Distriktslægen bor i Kragerø. ²⁾ Bor i Kragerø.

Sundhetstilstanden opgis at ha været i det hele tilfredsstillende. Av epidemiske sygdomme er ialt meldt 10 632 tilfælde med 189 dødsfald mot henholdsvis 10 146 og 226 aaret forut.

Dødeligheten var 12,3 pro mille av den opgivne tilstedeværende middel-folkemængde. Se tabel II.

Om de **epidemiske sygdomme** i almindelighet henvises til tabellen paa side 84, 85 og 86. Jfr. forøvrig sidste tabel i den almindelige beretning.

Cerebrospinalmeningit (epid.). Fra Skaatøy distrikt anføres, at der i Sannidal indtraf et dødelig endende tilfælde. Det er ikke opført paa listerne for distriktet.

Meslinger hadde stor epidemisk utbredning. Fra Laardal distrikt anføres, at sygdommen var mest utbredt i Mo herred; her optraadte det første tilfælde paa Aamdals kobberverk hos en arbeider, som var kommet dit fra Ulefoss i Holla. (Lund). — Til Fyresdal kom smitten ind baade fra Notodden og Aamdals verk. En 17de maifest i Veum bidrog meget til at spre sygdommen. (Grimsgaard).

Av **difteri** optraadte i Porsgrund med nærmeste omegn i aarets begyndelse en epidemi inden nogen familier, som alle fik melk fra samme gaard. Ved undersøkelse viste det sig, at der fandtes flere bacillebærere paa denne gaard. Disse blev tilbørlig isolert, og den fornødne desinfektion og rengjøring foretat. (Haraldsen). — Alle tilfælde i Tinn indtraf paa Rjukan, og her blev der gjort kulturforsøk med prøver fra alle hus, hvor sygdommen forekom; de fundne bacillebærere blev isoleret. (Sandved).

Barselfeber. Hos en kone i Mo (Laardal distrikt) utviklet der sig efter fødselen en bækkenflegmone, som tømte sig spontant i vagina; under forløpet av denne affektion kom der en lungeemboli, og expectoratet blev tilslut stinkende. Trods disse alvorlige komplikationer og trods en betydelig post partum blødning blev konen frisk igjen. (Lund).

Streptokokangina. Fra Sauland skriver distriktslæge W. Moe: I aarets sidste maaneder optraadte en epidemi, som fortsatte ind i 1917. Den begyndte i Modum og Kongsberg og kom derfra til Telemarken. Sygdommen har derfor gaat under det mindre heldige navn «Modumsyke» eller «Kongsbergsyke». Den har været noksaa varierende i karakter. I de fleste tilfælde har den vist sig som en ganske heftig angina med belæg paa tonsiller og heftige febrilia. Disse tilfælde har dog som oftest været hurtig forbigaaende og forholdsvis godartede; dog er de i mange tilfælde efterfulgt av otiter, glandelabscesser og ogsaa undertiden abscesser andetsteds paa legemet, som lettete tilfælde av pyæmi. I andre tilfælde har sygdommen — særlig hos ældre — ytret sig som sterkt febrile katarraleiske sygdomme, der ofte har medført bronchopneumonier. I atter andre tilfælde er der optraadt meningitlignende symptomer, heftig feber, voldsom hodepine, nakkestivhet o. l. Det mest eiendommelige, forekommer det mig, er det store antal akute nefritter, der er optraadt i sidste halvdel av 1916 og første halvdel av 1917, og som jeg antar maa sættes i forbindelse med sygdommen, uagtet der ikke altid forut for nefriten er gaat angina eller anden febersygdom. De har været ganske usedvanlig hyppige; flere ganger har jeg observeret nefrit hos 2 i samme familie paa samme tid. Sygdommen har optraadt ganske heftig med sterkt blodholdig urin, store ødemer og ret ofte uræmiske symptomer. Dødsfald har dog været forholdsvis sjelden; men albuminuri har gjerne holdt sig i flere maaneder, og nogen tilfælde synes at gaa over i kroniske nefritter. Jeg vet aldrig, jeg i min praksis har observeret akute nefritter i et saadant antal som denne vinter, og

Epidemiske sygdomme.

	Ialt kjendte		Tiden er opgit for	Januar.	Februar.	Mars.	April.	Mai.	Juni.	Juli.	August.	September.	Oktober.	November.	December.
	tilfælde.	dødsfald.													
Tyfoidefeber	1	-	1	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-
Cerebrospinalmeningit (epid.)...	3	-	3	-	-	-	2	-	-	-	-	-	-	1	-
Akut poliomyelitis	3	1	3	-	-	-	-	-	-	-	1	2	-	-	-
Skarlagensfeber	90	-	90	7	10	1	2	2	13	2	2	4	8	26	13
Meslinger	1498	9	1488	174	213	290	222	193	180	108	35	17	18	17	21
Difteri (croup)	190	8	190	53	20	6	15	8	11	15	14	10	11	9	18
Barsel-feber	15	5	14	1	1	-	3	-	-	2	4	1	2	-	-
Pyæmi, septhæmi	12	10	4	-	-	-	1	-	-	-	-	-	1	-	2
Rosen	74	1	74	9	5	4	-	8	4	6	2	5	10	10	11
Røde hunde	10	-	10	4	1	-	-	-	2	-	-	-	1	2	-
Variceller	133	-	133	29	38	11	6	9	4	3	8	5	10	6	4
Kusma	329	-	329	81	83	50	40	27	14	1	2	3	7	10	11
Kikhoste	135	14	135	29	18	21	8	9	15	3	5	-	2	15	10
Akute katarrher i aandedrætsorg.	4355	62	4355	579	461	449	316	301	225	169	182	252	452	511	458
Influenza	1900	6	1898	140	461	513	160	46	44	19	21	17	47	216	214
Lungebetændelse	370	42	370	68	44	37	32	21	19	19	12	18	34	36	30
Pleurit	213	4	213	25	28	17	12	20	17	16	11	20	14	21	12
Gigtfeber	258	9	257	30	25	21	16	29	26	16	7	13	23	23	28
Akut diarrhoe (kolerine)	1043	18	1043	74	61	68	33	99	97	130	156	120	70	72	63
Tilsammen	10632	189	10610	1303	1469	1488	868	772	671	510	462	487	710	975	895

Epidemiske sygdomme.

(Forts.).	Fordeling paa lægedistrikterne:													
	1		2		3		4		5		6		7	
	Skien stadsfysikat.		Skien lægedistrikt.		Langesund stadslæge- distrikt.		Bamble.		Kragersø stadslæge- distrikt.		Skaatøy.		Drangedal.	
	Tilf.	Dødsf.	Tilf.	Dødsf.	Tilf.	Dødsf.	Tilf.	Dødsf.	Tilf.	Dødsf.	Tilf.	Dødsf.	Tilf.	Dødsf.
Tyfoidefeber	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-
Cerebrospinalmeningit (epid.)	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Akut poliomyelit	-	-	2	1	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-
Skarlagensfeber	18	-	21	-	-	-	-	-	-	-	-	-	3	-
Meslinger	231	-	347	5	60	-	132	1	57	-	6	-	22	-
Difteri (croup)	48	2	53	3	-	-	5	1	12	-	9	-	-	-
Barsefeber	1	1	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-	2	-
Pyæmi, septhæmi	3	2	1	1	-	-	1	1	-	-	1	1	-	-
Rosen	11	-	27	-	-	-	-	-	4	-	2	-	4	-
Røde hunde	2	-	4	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Variceller	5	-	36	-	-	-	2	-	6	-	1	-	6	-
Kusma	1	-	55	-	37	-	84	-	1	-	-	-	14	-
Kikhoste	3	-	5	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Akute katarrer i aandedrætsorganerne .	571	11	1472	24	106	1	38	2	112	1	83	2	15	-
Influenza	340	1	712	3	55	-	6	1	275	-	110	-	-	-
Lungebetændelse	66	2	110	12	11	-	3	1	22	4	18	4	9	1
Pleurit	30	1	63	1	3	-	-	-	4	-	9	-	4	-
Gigtfeber	52	6	101	2	4	-	-	-	10	-	7	-	4	-
Akut diarrhoe (kolerine)	172	4	419	7	31	-	3	-	28	-	20	-	5	-
Tilsammen	1554	30	3429	60	307	1	275	7	531	5	267	7	88	1

Epidemiske sygdomme.

86

Bratsberg amt. 1916.

(Forts.).	Fordeling paa lægedistrikterne:															
	8		9		10		11		12		13		14		15	
	Holla.		Sauland.		Kviteseid.		Nissedal.		Laardal.		Fyresdal.		Vinje.		Tinn.	
	Tilf.	Dødsf.	Tilf.	Dødsf.	Tilf.	Dødsf.	Tilf.	Dødsf.	Tilf.	Dødsf.	Tilf.	Dødsf.	Tilf.	Dødsf.	Tilf.	Dødsf.
Tyfoidefeber	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Cerebrospinalmeningit (epid.)	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	2	-
Akut poliomyelit	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Skarlagensfeber	40	-	4	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	3	-
Meslinger	150	-	134	3	40	-	18	-	65	-	55	-	-	-	181	-
Difteri (croup)	7	-	13	2	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	42	-
Barselfeber	5	-	2	-	3	3	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-
Pyæmi, septhæmi	3	3	3	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Rosen	11	-	8	1	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	6	-
Røde hunde	4	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Variceller	7	-	5	-	-	-	3	-	-	-	-	-	2	-	60	-
Kusma	5	-	3	-	1	-	-	-	32	-	-	-	8	-	88	-
Kikhoste	7	-	77	13	1	-	26	1	-	-	-	-	-	-	16	-
Akute katarrar i aandedrætsorganerne	603	4	200	13	30	1	13	1	226	-	53	-	18	-	815	2
Influenta ¹⁾	132	-	103	-	17	-	33	1	22	-	61	-	31	-	3	-
Lungebetændelse	39	5	56	4	9	3	3	-	1	-	1	1	5	-	17	5
Pleurit	32	-	21	-	11	1	2	-	2	-	4	-	7	-	21	1
Gigtfeber	33	-	23	1	2	-	2	-	1	-	2	-	1	-	16	-
Akut diarrhoe (kolerine)	62	-	68	5	32	1	10	-	49	-	8	-	5	-	131	1
Tilsammen	1140	12	721	44	147	9	112	3	399	-	184	1	77	-	1401	9

¹⁾ Som influenza er paa sykelisten for Sauland — og maaske ogsaa andetstedsfra — opført en del tilfælde av streptokokangina, jfr. side 83.

det forekommer mig rimeligst at anta, at den staar i forbindelse med den oprindelige infektion.

I Skien by optraadte «Modumsjuken», i aarets to sidste maaneder som en temmelig utbredt epidemi med sterk feber og ofte hovne halskjerter. Hyppig kom der efterpaa giftfeber og hjertesygdomme, især perikardit. Der var kun faa dødsfald, men mange laa syke i lang tid. I flere tilfælde ledsagedes sygdommen av pleurit og lungebetændelse. (J. Backer).

Av **meningit** døde i Fyresdal en 50 aar gammel mand, som i nogen tid hadde hat influensa, men likefuldt hadde drevet paa med fløtningsarbeide i koldt vand og sneslaps. Saa vaagnet han en morgen med nakkestivhet; der var hverken feber, hodepine eller delirier. Døden indtraf efter 5 dages forløp. (Grimsgaard).

Av **impetigo contagiosa** er meldt 35 tilfælde (Holla 10, Laardal 19, Fyresdal 6). — Et tilfælde av **aktinomykose** og 8 av **katarralsk ikterus** er meldt fra Sauland; sidstnevnte sygdom optraadte flere steder i Fyresdal epidemisk; i enkelte familier var baade store og smaa angrepne. (Grimsgaard). — 10 tilfælde av **herpes zoster** er meldt fra Laardal.

Skabb er opført med 279 tilfælde. Fra Drangedal og Vinje anføres, at anlægsarbeidere fører smitte med sig, naar de kommer hjem. — I Holla forekom plagen væsentlig blandt skolebarn; den er dog paa retur, da behandlingen er gratis. (Krohn). — Fra Nissedal skrives, at det offentlige har ikke ubetydelige utgifter ved, at der er tilstaat folk baade fri konsultation og medicin. (Blom Bakke).

Veneriske sygdomme. Utenfor sykehus behandlede tilfælde vil sees av følgende tabel:

Sygdom.	Tilfælde.	Fordeling paa lægedistrikterne:									
		1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
		Skien stadtsyskat.	Skien lægedistrikt.	Langesund.	Bamble.	Kragerø.	Skaatøy.	Holla.	Sauland.	Fyresdal.	Tinn.
Veneriske saar	7	-	3	-	-	1	1	-	-	-	2
Syfilis, erhvervet	23	7	6	-	-	-	-	1	-	-	9
Gonorrhoe, uretrit . . .	168	61	48	3	1	2	-	4	6	1	42

I Tinn forekom disse sygdomme kun paa Rjukan. Blandt bygdens bønder har distriktslægen ikke hat et eneste tilfælde til behandling. (Sandved).

Tuberkulose. Om de i aarets løp meldte og av tuberkuloseprotokollerne utgaade tilfælde av tuberkulose sygdomme inden amtets lægedistrikter henvises til den almindelige beretning. Dødsfald av lungetuberkulose utgjorde ifølge lægernes dødsaaarsakslistor for det hele amt 14,7 pct. av alle kjendte ved sygdom foraaarsakede dødsfald og 17,4 pct. av dødsfald av ikke epidemiske sygdomme. For byerne var forholdet henholdsvis 14,0 pct. og 16,7 pct. og for bygdene 15,0 pct. og 17,7 pct. — Forøvrig henvises til tabellen paa næste side. — Fra Holla anføres, at man til opførelse av eget pleiehjem har en disponibel kapital paa ca. kr. 34 000,00, men at denne under de nuværende konjunkturer ansees for liten til at gaa iveri med bygging. (J. Krohn). — I Vinje distrikt er sygdommen

Døde av lungetuberkulose.

Lægedistrikter.	Opgivne dødsfald ved			
	sygdom.	lunge- tuberkulose.	epidemiske sygdomme.	ikke epidemiske sygdomme.
Skien stadsfysikat	151	24	30	121
Skien lægedistrikt	366	51	60	306
Porsgrund by	44	4	6	38
Brevik by	28	2	4	24
Stathelle ladested	8	2	-	8
Bygder	286	43	50	236
Langesund stadslægedistrikt....	31	6	1	30
Bamble	44	5	7	37
Kragerø stadslægedistrikt	57	5	5	52
Skaatø	54	7	7	47
Drangedal	50	8	1	49
Hollen	124	22	12	112
Sauland	164	29	44	120
Notodden by	68	11	18	50
Bygder	96	18	26	70
Kviteseid	45	9	9	36
Nissedal	16	1	3	13
Laardal	17	2	-	17
Fyresdal	29	4	1	28
Vinje	36	4	-	36
Tinn	36	2	9	27
Bratsberg amt	1220	179	189	1031
Derav i byer	387	54	64	323
— - bygder	833	125	125	708

meget utbredt. Manglende renlighetssans i forbindelse med uhensigtsmæssige boliger gjør det vanskelig at faa gjennomført en betryggende isolation av de syke. — Ved foredrag i helseraad og ungdomslag har man søkt at bibringe forstaaelse av sygdommens natur, smitte maaten og vigtigheten av renlighet og hensigtsmæssige, luftige boliger. (Nybø). — Paa Rjukan (Tinn) var ved aarets utgang kommunens tuberkulosehjem paa det nærmeste færdig. Det faar plads til 20 patienter. (Sandved).

Neurastheni er svært almindelig i Nissedal. Der er adskillig indgifte, særlig blandt de mere velstaaende, i den del av bygden som, indtil jernbanen for 4 aar siden kom hit, har været noksaa utestængt fra omverdenen. Her træffes ogsaa paafaldende hyppig **struma** hos kvinder, baade ældre og yngre, og **gigt** hos mænd. (Blom Bakke).

Om de med statsbidrag forpleiede **sindssyke** henvises til den almindelige beretning. — I Skien lægedistrikt blev næsten alle syke, som i aarets løp blev optat i forpleining for offentlig regning, sendt til privat forpleining i Lier; inden Skien distrikt er det vanskelig at faa dem anbragt, trods forpleiningsgodtgjørelsen er blit forhøiet. Ogsaa mangel paa asylplads for vanskeligere sindssyke gjør sig sterkt gjældende. (Sev. Lange). — I Skaatøy synes der at være mere end

Obstetriciske operationer.

Indikationer.	Tangforløsning.			Vending.				Uttækning ved bækkenendeleie.		Perfora- tion.	Efter- byrds- operation.
	Mødre.	Barn.		Mødre.		Barn.		Mødre.	Barn.	Mor.	Mødre.
	Lev.	Lev.	Dødf.	Lev.	Død.	Lev.	Dødf.	Lev.	Dødf.	Lev.	Lev.
Risvækkelse, langvarig fødsel etc.....	64	62	2	2	-	1	1	3	3	-	-
Trangt bækken	5	3	2	-	-	-	-	-	-	1	-
Barselkrampe.....	2	3	-	1	-	¹⁾ 1	-	-	-	-	-
Placenta prævia og blødning	-	-	-	1	1	-	2	-	-	-	-
Ueftergivelige fødselsdele	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Fare for moren	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Forhodeleie, isseleie med panden fortil	2	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Skakt isseleie	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Tverleie	-	-	-	5	-	5	-	-	-	-	-
Hydrokefalisk fosterhode.....	2	-	2	-	-	-	-	-	-	-	-
Fremfald av navlesnor	2	-	2	2	-	1	1	1	1	-	-
Tilbakeholdt morkake	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	4
Blødning	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1
Tilsammen	80	73	8	11	1	8	4	4	4	1	5
		81		12		12					

¹⁾ Andentvilling; første tvilling forløst ved tang.

Fødte og døde.

Lægedistrikter.	Fødte		Døde					
	levende.	døde.	ialt.	0—1 aar.	i 1ste døgn.	paa barselseng.	ved ulykkelige hændelser.	ved selvmord.
Skien stadsfysikat	412	8	145	18	1	1	2	3
Skien lægedistrikt	876	20	383	58	9	-	11	-
Porsgrund by	99	-	98	7	1	-	3	-
Brevik by	48	1	28	5	1	-	-	-
Stathelle ladested	11	-	6	1	-	-	1	-
Bygder	718	19	251	45	7	-	7	-
Langesund stadslægedistrikt . .	58	1	32	7	-	1	1	-
Bamble	131	1	52	5	2	-	1	1
Kragerø stadslægedistrikt . . .	105	1	67	5	1	-	1	-
Skaatøy	158	1	99	9	-	-	3	-
Drangedal	112	-	58	5	1	-	3	-
Holla	378	9	167	18	6	1	5	-
Sauland	448	10	157	28	3	2	5	-
Notodden by	276	4	60	15	2	-	2	-
Bygder	172	6	97	13	1	2	3	-
Kviteseid	176	3	75	4	-	3	-	-
Nissedal	46	-	15	2	1	-	-	-
Laardal	82	1	33	1	-	-	1	-
Fyresdal	45	-	30	5	3	-	-	-
Vinje	76	1	35	5	1	-	-	-
Tinn	414	10	89	17	-	-	3	1
Bratsberg amt	3517	66	1437	187	28	8	36	5
Derav i byer	1009	15	436	58	6	2	10	3
— - bygder	2508	51	1001	129	22	6	26	2

almindelig meget sindssygd; og da det er forbundet med de største vanskeligheter at faa de syke anbragt i asyl, maa man ty til politihjælp og fængsler! (E. Eriksen).

Av **obstetriciske operationer**, utført av læger, er ialt meldt 103, derav i Skien distrikt 40, Langesund 7, Bamble 2, Kragerø 1, Skaatøy 1, Drangedal 1, Holla 16, Sauland 9, Kviteseid 3, Nissedal 1, Laardal 4, Fyresdal 1, Vinje 1 og Tinn 16. Om indikationer og utfald henvises til tabellen paa foregaaende side.

Om **jormorhjælpen** se den almindelige beretning. — Fra Drangedal anføres, at bruk av hjelpekoner er en sjeldenhet.

Paa **barselseng** døde ifølge presternes opgaver 8 kvinder. Ifølge lægernes 9; 5 av disse døde av barselfeber; forøvrig henvises til tabel XXXVI gruppe XII.

Ifølge ovenstaaende tabel over **fødte** og **døde** var overskuddet av fødte 2 080 og forholdet mellem fødte og døde = 100 : 40,9.

De hyppigste dødsårsaker var:

Dødsårsaker.	Dødsfald.	Derav i	
		i byer.	bygder.
Lungetuberkulose	179	54	125
Alderdomssvakhet	137	28	109
Kræft (cancer og sarkom).....	105	35	70
Organisk hjertesygdom	94	23	71
Hjerneslag	90	41	49
Tuberkulose utenfor lungerne og miliærtuber- kulose.....	71	27	44
Akute katarrher i aandedrætsorganerne.....	62	27	35
Medfødt svakhet	55	20	35
Krupøs lungebetændelse	42	7	35
Kronisk nefrit (morbus Brighti).....	36	8	28

Veirliget var heldig for aarsveksten. Høiavlens var enkelte steder saa stor, at der ikke blev slaatt paa alle de sedvanlige steder. Kornhøsten blev middels. (Fin Grimsgaard).

Levemaate og hygieniske forhold. I Skien by har bolignøden begyndt at gjøre sig gjældende, antagelig paa grund av den store tilgang av anlægsarbeidere ved Bratsbergbanen. — Kloaksystemet er i høi grad utviklet og forbedret i de sidste aar, idet der er lagt 2 nye hovedkloaker med forgreninger; anlæg av vandklosetter er derfor i stor utstrækning blit tillatt. — Til et planlagt renholdsverk (bøttesystem med moderne gjødselfabrik efter Upsalamønster) er der kjøpt en større jordeiendom og torvmyr i byens nærhet; midlertidig har kommunen, for at avhjælpe den herskende nødstilstand, begyndt at overta renholdet i byen. (J. Backer).

I Skien lægedistrikt synes dyrtiden ikke at ha medført nogen forringelse av levemaaten, ialfald ikke for arbeidsklassen. Man hører tvertimot ofte, at de godt lønnede arbeidere lever bedre end en stor del av middelklassen. (Sev. Lange).

I Bamble er i aarets løp optat drift i stor maalestok i de nedlagte nikkelgruber, med anlæg av smelteverk og luftbane fra gruberne. Der har derfor været sterk etterspørsel efter al slags arbeidskraft med derav følgende stigende priser. Trods dyrtiden har saaledes livsvilkårene for den almindelige mand været gode, og selv mindre arbeidsdygtige, tidligere delvis fattigunderstøttede, har kunnet faa godt lønnet arbeide og tjent til et jevnt livsophold. — Ædruelighets-tilstanden maa i det store og hele karakteriseres som meget god. (Hougen).

I Kragerø er levemaaten og matlagingen ganske bra. For sidstnevnte har det til folkeskolen knyttede kjøkken for piker i de 2 øverste klasser en stor del av æren. — Kaffe til smaabarn brukes nok mere end egentlig heldig, men det er ikke let nu at faa pengene til at strække til paa anden maate. — Byen faar sin vandforsyning fra et tjern, som ligger noksaa avsides. Vandet er rent, men noget jernholdig. Tandkaries er meget almindelig; manges jente fra landet, som er kommet til byen med friske tænder, har efter et aars ophold her faat dem spolert. — I de senere aar er der anlagt adskillige vandklosetter. — Fattig-

væsenet har siden 1893 brukt Elberfeldsystemet (jfr. medicinalberetningen for 1894, side 93). Byen er delt i 4 distrikter, hvert med 1 forstander og 10 værger. Hver værge har i høiden 4 familier at tilse. Hver 14de dag bevilges, hvad der ansees nødvendig, dels penger, dels naturalydelser. — Fattigstyret, blandt hvis medlemmer distriktsforstanderne vælges, har møte hver 4de uke. — Det oprindelige Elberfeldsystem med sine utallige skemaer er der litet igjen av; alt er litt efter litt blit tillempet efter forholdene i en liten norsk by. (Hartwig).

Drangedal er en skogbygd, og skogdriften var dette aar større end nogen sinde. — Ædruelighets- og sedelighetsforholdene er noget saa nær upaaklagelige. (Solberg).

I Holla var den av kommunen kjøpte fos blit delvis utbygget, saa bygden dette aar fik elektrisk lys; smaaindustri blomstrer nu op, saasom shoddyfabrik, vedhuggerier, trøteffelfabrik, dør- og vindufabrik og mølle. (J. Krohn).

I Nissedal blev der startet et større anlægsarbeide, nemlig utbygging av en fos 6—8 km. nedenfor Tveitsund; 2—300 mand er sysselsat her, og det har avstedkommet adskillig forandring i de vanlige bygdeforhold. Av arbeiderne er de færreste bygdefolk, de fleste er omflakkende anlægsarbeidere, hvorav ikke faa har familie. Boligforholdene er særlig for de sidste mindre gode, tiltrods for den paa disse kanter uhørte fortjeneste. Der er opført flere velindredede arbeiderbarakker. (Blom Bakke).

I Laardal er Aamdals kobberverk atter kommet i drift, og paa Dalen er der opvokset en ny bedrift (molybdængruber). Ved det første arbeider 130 mand, ved den anden 80. — Hovedsognet har faat sit eget elektricitetsverk, saa nu har hvert eneste hjem elektrisk lys og i en del hjem foregaar ogsaa opvarmningen ved smaa elektriske ovne. (Lund).

I Fyresdal er levemaaten blit voldsomt dyr, omtrent bypriser paa alle slags levnetsmidler; endog ved er i dette skogdistrikt vanskelig og kostbar at skaffe. — Uegte fødsler har forekommet hyppigere i den sidste tid end før, saa barnelovene synes endnu ikke at ha virket til nogen heining av moralen. Derimot har alkoholforbudene været til stor velsignelse. (Fin Grimsgaard).

I Vinje er det hovedsagelige arbeide gaards- og skogsarbeide, men da en hel del mandlige arbeidere drar til nabadistrikternes industrielle anlæg, hvortil de høiere lønninger frister, falder det vanskelig at skaffe hjelp til nødvendig gaardsarbeide. — Boligerne er gjennomgaaende daarlig indredet og kolde; om vinteren brukes oftest kun ét rum. — Paa gaardene lever man hovedsagelig paa hjemmeavlet kost: salt kjøt og flesk, poteter og melkemat. Av melvarer indføres en hel del ogsaa til menneskeføde. — Dyrtiden har været slem for mange, som ikke tilsvarende har kunnet øke sine inntægter, særlig for husmænd, pladsmænd og smaabrukere. Hos disse har den hovedsagelige kost været kaffe og smørbrød, altsaa underernæring. — Nydelsesmidlerne er væsentlig kaffe og tobak; førstnevnte utvilsomt til overmaal. (Nybø).

I Tinn distrikt som helhet har man antagelig merket mindre til dyrtiden end de fleste andre steder. For arbeiderbefolkningen paa Rjukan er der skaffet saa mange lettelser, at den har levet meget godt; og bønderne har for hvad de har kunnet sælge av sine gaardsprodukter faat meget god betaling. — Renligheten, særlig den personlige, er fremdeles mindre god blandt landbefolkningen; skabb er saaledes meget almindelig. (Sandved).

Sykehus. Amtets sykehus og sindssykeasyl ligger i Solum, omtrent 3 km. fra Skien. I Porsgrund er der et kommunalt sykehus og et katolsk St. Josefs hospital. I Skien og Porsgrund findes epidemilasareter med desinfektionsovn.

I Brevik er der et litet isolationslokale. I Gjerpen ligger Høgaas tuberkulosehjem. I Kragerø er der et sykehus med epidemilasaret. — I Skaatøy ligger Furulund tuberkulosehjem. — I Holla herred er der paa pleiehjemmet en isoleret avdeling for tuberkulose. — Paa Notodden er der et litet sykehus, som er opprettet og blir underholdt av flere fabrikker. — I Heddal ligger tuberkulosehjemmet «Solbakken». — Tuddal sanatorium i Hjørtedal er kun aapent om sommeren. — I Kviteseid er amtets tuberkulosehjem «Granlien». — Paa Rjukan er der et sykehus og 2 smaa barakker for epidemiske sygdomme.

Badeindretninger for kolde og varme bad, dampbad samt folkebad findes i Skien og Porsgrund. I Brevik er der en liten sjøbadeanstalt. Ved Børsesjø, et par km. fra Skien, er der en ferskvandsbadeanstalt. Ved enkelte fabrikker findes der bad. Kragerø badeanstalt leverer karbad og dampbad; paa folkeskolen er indrettet varm dusj; karbidfabrikken har bad for sine arbeidere. Om sommeren er 2 smaa sjøbadehus aapne. Vafoss bruk i Sannidal har varmt bad for sine arbeidere. I Drangedal findes et badstubad. Paa Notodden i Sauland distrikt er der badeindretninger for arbeiderne ved flere fabrikker. I Fyresdal og Vinje er der badstubad, likesaa i Atraa (Tinn distrikt); paa Rjukan er der et folkebad.

Om amtets **apotek** se den almindelige beretning.

Følgende tabel gir oplysning om tallet paa møter i helseraad og paa vaksinerte:

Lægedistrikter.	Møter i helseraad.	Vaksinerte.
Bratsberg amt	100	2041
Skien stadsfysikat	14	172
Skien lægedistrikt	¹⁾ 15	465
Langesund stadslægedistrikt	2	53
Bamble	6	155
Kragerø stadslægedistrikt	6	43
Skaatøy	²⁾ 11	41
Drangedal	4	-
Holla	³⁾ 7	417
Sauland	⁴⁾ 9	282
Kviteseid	⁵⁾ 3	111
Nissedal	5	-
Laardal	⁶⁾ 4	47
Fyresdal	3	-
Vinje	⁷⁾ 2	45
Tinn	9	210

¹⁾ Gjerpen 3, Solum 2, Slemdal 2, Porsgrund 4, Eidanger 4. ²⁾ Sannidal 5, Skaatøy 6. ³⁾ Lunde 1, Bø 1, Sauba 1, Holla 4. ⁴⁾ Hjørtedal 2, Gransherad 1, Hedal 6. ⁵⁾ Kviteseid 2, Seljord 1. ⁶⁾ Laardal 2, Mo 2. ⁷⁾ Rauland 2.

IX. Nedenes amt.

Lægedistriktsinddeling, flateindhold, indbyggere, medicinalpersonale.

Lægedistrikter.	Tilsvarende herreder, dele derav og bykommuner.	Flate- indhold i i km. ²	Tilstedev. indb. 1ste decb. 1910.	Læger.	Tandlæger.	Jornødre.	Hjælpe- vaksinatører.
Amtet		9 34800	71 272	29	15	56	25
1. Risør stadslæge- distrikt	Risør, kjøbstad ...	1,43	3 409	2	1	1	-
2. Østre Nedenes ...		872,73	18 349	¹⁾ 6	2	14	7
	Tvedestrand, ladested .	0,09	1 435	2	2	1	-
	Gjerstad	312,66	2 322	1	-	2	1
	Søndeled	188,60	3 015	-	-	²⁾ 3	2
	Dyvaag	47,71	2 487	1	-	4	2
	Holt	184,52	3 844	-	-	³⁾ 1	-
	Østre Moland	86,34	1 907	1	-	1	1
	Flosta	22,79	1 459	-	-	1	1
	Tromøy	30,02	1 880	-	-	1	-
3. Arendal stadslæge- distrikt	Arendal, kjøbstad	15,61	9 750	8	9	6	-
4. Vestre Nedenes. ...		878,04	23 110	6	1	21	6
	Grimstad, kjøbstad .	0,22	2 116	2	1	3	-
	Lillesand, ladested ...	0,39	1 133	1	-	1	-
	Froland	294,97	2 545	1	-	2	1
	Øyestad	109,33	4 212	-	-	4	-
	Hisøy	8,74	2 192	1	-	1	-
	Fjære	59,67	4 359	1	-	3	1
	Landvik	190,68	1 980	-	-	2	1
	Eide	32,36	600	-	-	1	1
	Vestre Moland	102,46	2 082	-	-	2	1
	Høvaag	79,22	1 891	-	-	2	1
5. Birkenes		349,93	3 369	1	-	4	2
	Birkenes	238,34	1 826	1	-	2	1
	Tveit ⁴⁾ (av Lister og Mandal amt)	111,59	1 543	-	-	2	1
6. Aamli		1 695,85	5 289	1	1	4	4
	A a m l i	478,40	2 085	1	1	1	1
	Gjøvdal	347,65	603	-	-	1	1
	Vegaarshei	349,29	1 705	-	-	1	1
	Herefoss	164,61	503	-	-	1	1
	Tovdal	355,90	393	-	-	-	-

¹⁾ Distriktslægen bor i Risør. ²⁾ Den for Ytre Søndeled fast ansatte jormor og
hjelpevaksinatrice bor i Risør. ³⁾ Bor i Tvedestrand. ⁴⁾ Kvadratindhold og tilstede-
værende folkemængde er ikke medtat i summen for Nedenes amt, derimot i summen for
Lister og Mandal amt.

Lægedistrikter.	Tilsvarende herreder, dele derav og bykommuner.	Flate- indhold i km. ²	Tilstedev. indb. 1ste decb. 1910.	Læger.	Tandlæger.	Jornedre.	Hjælpe- vaknatorer.
7. Evje		805,86	3 518	1	-	2	2
	Evje.....	176,85	1 212	1	-	1	1
	Hornnes	392,62	1 244	-	-	-	-
	Iveland	236,39	1 062	-	-	1	1
8. Vegusdal.....		633,43	1 637	¹⁾ -	-	2	2
	Vegusdal.....	333,57	935	-	-	1	1
	Mykland	299,86	702	-	-	1	1
9. Sætersdalen.....		1 356,90	2 190	4	1	1	1
	Bygland	1 356,90	2 190	4	1	1	1
10. Valle.....		2 849,81	2 194	¹⁾ -	-	1	1
	Hylestad.....	564,80	664	-	-	-	-
	Valle	733,42	1 044	-	-	1	1
	Bykle.....	1 551,59	486	-	-	-	-

¹⁾ Stillingen er ledig.

Sundhetstilstanden synes i det hele tat ikke at ha været ganske tilfredsstillende. Av vigtigere epidemiske sygdomme med større udbredning forekom meslinger, akutte katarer i aandedrætsorganerne, influensa, tildels ogsaa kikhoste, og krupøs lungebetændelse, mens skarlagensfeber og særlig difteri (croup) var sjældnere end vanlig. Det samlede antal anmeldte epidemiske sygdomstilfælde utgjorde 6 816 med 169 dødsfald mot henholdsvis 4 689 og 146 i 1915. — Det bemerkes, at de behandlede epidemiske sygdomstilfælde i Vegusdal og Valle lægedistrikter er slaaet sammen med dem for henholdsvis Evje og Sætersdalen (Bygland) distrikter, da distriktslægestillingerne i Vegusdal og Valle har staat ledige.

Dødeligheten. De dødes antal utgjorde 1 070 eller 14,9 pro mille av den tilstedeværende beregnede middelfolkemængde (71 707). I 1915 var dødeligheten 15,7 pro mille.

Om de **epidemiske sygdomme** i almindelighet henvises til tabellen paa side 96 og 97, sammendraget efter lægernes opgaver.

Av **tyfoidfeber** behandledes ialt 2 tilfælde, 1 gut i Østre Nedenes distrikt i Tromø herred med smitte fra Tønsberg (det var en paratyfus); det andet var en svensk fisker, som kom til Arendal med en fiskeskoite og straks blev indlagt i Høgedal lasaret.

For akut **poliomyelitis** anmeldtes ialt 19 angrepne med 3 dødsfald. Fra Østre Nedenes distrikt er paa sykelisterne opført 4 tilfælde uten dødsfald, nemlig mot aarets slutning 3 tilfælde i et hus paa grænsen mellem Holt og Søndeled herreder, uten at det med sikkerhet kunde siges, hvorfra smitten skrev sig. De nødvendige foranstaltninger med isolation o. s. v. blev straks truffet. Da sygdommen fra tidligere epidemi har sat skræk i befolkningen, har det ikke

Epidemiske sygdomme.

96

Nedenes amt. 1916.

	Ialt kjendte		Tiden er opgit for	Januar.	Februar.	Mars.	April.	Mai.	Juni.	Juli.	August.	September.	Oktober.	November.	December.
	tilfælde.	dødsfald.													
Tyfoidefeber	2	-	2	-	-	-	-	-	-	2	-	-	-	-	-
Akut poliomyelit	19	3	19	-	-	-	-	-	-	-	3	9	3	-	4
Skarlagensfeber	93	1	93	14	27	6	2	1	3	-	1	8	8	16	7
Meslinger	512	1	511	12	33	85	32	30	28	32	25	19	45	78	92
Difteri (croup)	85	10	85	3	6	6	5	2	8	2	12	10	5	7	19
Barselfeber	5	-	5	-	-	-	1	-	1	-	-	-	2	1	-
Pyæmi, septhæmi	13	2	13	3	3	1	-	1	-	-	2	1	-	1	1
Rosen	76	2	75	4	14	3	7	10	4	3	5	2	10	6	7
Røde hunde	27	-	19	4	5	1	1	3	3	-	-	-	1	-	1
Variceller	78	-	78	14	7	2	10	7	10	7	3	6	3	6	3
Kusma	155	-	155	21	17	17	69	16	9	-	1	-	1	1	3
Kikhoste	295	5	295	1	5	9	15	23	25	29	29	47	32	44	36
Akute katarrer i aandedræts- organerne	2518	29	2500	213	348	303	215	231	184	128	127	117	171	220	243
Influenta	1824	16	1821	301	549	538	112	66	26	21	23	20	40	54	71
Lungebetændelse	327	84	323	32	32	49	35	33	23	13	4	9	33	28	32
Pleurit	162	10	160	9	16	15	17	10	13	13	13	5	13	16	20
Gigtfeber	142	2	142	23	13	17	11	16	13	7	5	2	13	11	11
Koldfeber	2	-	2	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-
Akut diarrhoe (kolerine)	480	4	473	37	24	30	31	28	33	64	50	38	35	50	53
Beri-beri	1	-	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Tilsammen	6816	169	6772	692	1100	1082	563	477	383	321	303	293	415	540	603

Epidemiske sygdomme.

(Forts.).	Fordeling paa lægedistrikterne:															
	1		2		3		4		5		6		7—8		9—10	
	Risør stadslæge- distrikt.		Østre Nedenes.		Arendal stadslæge- distrikt.		Vestre Nedenes.		Birkenes.		Aamli.		Evje og Vegusdal.		Sætersdalen og Valle.	
	Tilf.	Dødsf.	Tilf.	Dødsf.	Tilf.	Dødsf.	Tilf.	Dødsf.	Tilf.	Dødsf.	Tilf.	Dødsf.	Tilf.	Dødsf.	Tilf.	Dødsf.
Tyfoidefeber.....	-	-	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Akut poliomyelit	-	-	4	-	-	-	-	-	-	-	-	-	14	3	1	-
Skarlagensfeber	-	-	39	-	13	1	38	-	-	-	-	-	-	-	3	-
Meslinger	113	-	77	-	169	-	92	-	4	-	42	-	14	-	1	1
Difteri (croup)	2	-	28	2	9	2	26	6	6	-	7	-	7	-	-	-
Barselfeber	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-	2	-	-	-	1	-
Pyæmi, septhæmi	-	-	1	-	1	-	7	-	-	-	2	2	-	-	2	-
Rosen	8	-	25	-	16	-	20	1	-	-	1	1	1	-	5	-
Røde hunde	1	-	5	-	3	-	9	-	-	-	9	-	-	-	-	-
Variceller	5	-	14	-	24	-	26	-	-	-	9	-	-	-	-	-
Kusma	17	-	17	-	63	-	44	-	-	-	1	-	9	-	4	-
Kikhoste	2	-	128	3	128	2	26	-	-	-	11	-	-	-	-	-
Akute katarrer i aandedræts- organerne	248	1	622	5	540	7	949	9	7	1	33	3	46	1	73	2
Influenta	56	-	373	3	620	7	686	6	3	-	59	-	16	-	11	-
Lungebetændelse	19	2	111	33	60	8	84	29	4	3	6	5	10	1	33	3
Pleurit	10	-	30	4	35	-	56	2	2	2	6	1	16	1	7	-
Gigtfeber	4	-	44	2	54	-	30	-	1	-	5	-	1	-	3	-
Koldfeber	-	-	-	-	-	-	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Akut diarrhoe (kolerine)	40	-	114	2	140	-	158	2	1	-	18	-	-	-	9	-
Beri-beri	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Tilsammen	526	3	1634	54	1876	27	2254	55	28	6	211	12	134	6	153	6

været vanskelig at faa de givne forskrifter overholdt; det sørger naboerne for. Om trent samtidig eller straks efter opdagedes et tilfælde i Vegaarsheien (Aamli distrikt), og rygtet vilde vite, at sygdommen i en let form skulde ha været udbredt. Trods al forsigtighet spredte den sig til den nærliggende by Tvedestrand og til Holt herred (i 1917). I Fløsta herred viste sig et enkelt tilfælde uten nogen forbindelse med den øvrige epidemi. (Keyser). — I Evje distrikt behandles i Evje herred 14 syke med 3 dødsfald paa gaardene Kjobæk, Aamland, Galteland og Lund, ikke saa langt fra Flaar jernbanestoppested. De 9 var barn, 5 voksne; 3 blev invalider. Alle isolertes bedst mulig. Hvorfra smitten skrev sig, kunde ikke fastslaaes. (A. Arnesen). — Paa gaarden Langerak i Bygland, Sætersdalen distrikt, angrepes i august et 2 aar gammelt pikebarn. (Schram, O. Utsond).

Skarlagensfeber viser en betydelig avtagen i de meldte angrepnes antal; dette har ikke været saa litet siden 1907, og skriver sig næsten alene fra kyst-distrikterne.

Meslinger har derimot hersket epidemisk inden den største del av amtet. Saa mange tilfælde som iaar har ikke været meldt siden 1903. Av de ialt opførte 512 tilfælde forekom de 311 i byerne, uten dødsfald, 201 med 1 dødsfald i landdistriktet.

Av **difteri** (croup) anmeldtes ialt 85 tilfælde med 10 dødsfald. Saa faa angrepne er ikke behandlet siden 1904. I 1915 var tallet 117 med 11 dødsfald. — Paa gaarden Flateland i Aamli distrikt led en gut av croup; forberedelse til tracheotomi var alt truffet, men efter en del serumindsprøitninger blev han lettet for sit aandedrætsbesvær. Nogen dage senere blev en anden gut syk paa samme gaard; han hadde faat præventiv indsprøitning av serum og blev snart frisk igjen. (T. Lundevall).

Kusma forekom over hele Vestre Nedenes distrikt og var desuten vistnok ganske hyppig i Arendal og i Østre Nedenes distrikt.

Kikhoste forekom epidemisk i Østre Nedenes, Arendal og Vestre Nedenes distrikter. I Aamli distrikt begyndte i aarets sidste maaned en epidemi, som blev meget betydelig det følgende aar.

Akut katarr i aandedrætsorganerne var meget hyppig i 1916.

Influenta var hyppigere end vanlig. Halvparten av de behandlede syke er opgit fra amtets byer.

Av **krupøs lungebetændelse** er der ikke siden 1896 behandlet saa mange syke som i dette aar.

I de 2 tilfælde av **koldfeber** i Vestre Nedenes distrikt hos en voksen mand og kvinde, var sygdommen erhvervet i utlandet.

En til Lillesand i februar hjemkommen sjømand led av **beri-beri**.

For **fnat** behandledes ialt 276 angrepne, de fleste (127) i Vestre Nedenes distrikt. I Risør stadslægedistrikt var der overraskende mange tilfælde av fnat blandt hjemkomne sjøfolk, som igjen har smittet sine familier. Smittekilderne var de franske kanalhavnens glædespiker, som igjen skal være smittet av englænderne, som hadde draget smitten med fra skyttergravene, hvor de indiske soldater fra først av skal være smitteutbrederne. Det er første gang stadslægen har behandlet sjøfolk for fnat, og en hel del av vore dampskibes mandskapslugarer er vistnok

befængt med dette onde. (Ulstrup). I Aamli distrikt var sygdommen meget utbredt og ofte vanskelig at faa bugt med. Størsteparten kjøper skabbsalve paa apotek, og lar rengjøring av klær bero. (T. Lundevall).

Av andre epidemisk optrædende sygdomme omtales fra Sætersdalen distrikt **katarralsk icterus** med 17 behandlede tilfælde. De første tilfælde iagttoges paa Bygland, og sygdommen har siden vundet opover dalen like til den øverste ende av Valle hovedsogn. (O. Utsond).

Veneriske sygdomme. Utenfor sykehus behandlede tilfælde vil sees av følgende tabel:

Sygdom.	Antal tilfælde.	Fordeling paa lægedistrikterne:					
		1	2	3	4	7—8	9—10
		Riser stads-læge-distrikt.	Østre Nedenes.	Arendal stads-læge-distrikt.	Vestre Nedenes.	Evje og Vegusdal.	Sætersdalen og Valle.
Veneriske saar .	18	-	3	14	1	-	-
Syfilis, erhvervet	20	1	5	13	1	-	-
Gonorrhoe, uretrit	99	4	18	66	9	1	1

Tuberkulose. Til opplysning om de i aarets løp anmeldte og av tuberkuloseprotokollene utgaaede tilfælde av tuberkulose sygdomme inden amtet henvises til tabellen i den almindelige beretning. Dødsfald av lungetuberkulose utgjorde i henhold til lægernes dødsårsakslistene for det hele amt 14,0 pct. av samtlige ved sygdom forårsakede, kjendte dødsfald og 16,8 pct. av dødsfald av ikke epidemiske sygdomme. For byerne var forholdet henholdsvis 11,8 pct. og 13,8 pct. og for bygderne 14,7 pct. og 18,0 pct. Forøvrig henvises til tabellen paa næste side. — Fra Østre Nedenes distrikt meddeler distriktslægen, at publikum der almindelig snart søker læge ved mistænkelige tilfælde. (Keyser). — Landeskokgen sanatorium er til stor hjælp for Nedenes ved behandlingen av tuberkulose sygdomme. (E. Erichsen). — I Vestre Nedenes distrikt synes tuberkulosen fremdeles at gaa tilbake. — Søkningen til Egra tuberkulosehjem er avtatt, siden Landeskokgen sanatorium aapnedes. Der indlægges nu mest fremskredne tilfælde og ubemidlede. Sanitetsforeningen i Arendal samler penger til et pleiehjem nr. 2 for Nedenes amt. (A. Daae). — I Aamli distrikt siges kampen mot tuberkulosen at være i god gjænge i næsten alle bygder, og der indsamles ganske store beløp, som brukes til hjelp for trængende dels i form av melketilskud dels til sanatorieophold. (T. Lundevall). — I Evje distrikt synes tuberkulosen at tilta i Evje herred. Boligforholdene er her mangesteds noksaa daarlige. De fleste arbeidere er med sine familier indlosjerte i smaa og trange rum hos andre familier, som ikke har stort mere plass, end de selv behøver.

Av andre sygdomme forekommer i Vestre Nedenes distrikt **bleksot**, **anæmi** og **fordøielssyggdomme** hyppig, især i byerne.

Sindssyggdomme. Om amtets sindssyke se den almindelige beretning. — Distriktslægen i Østre Nedenes distrikt anser et sindssykeasyl for amtet for meget paakrævet. Han paapeker vanskeligheten ved at faa sindssyke, som trenger asylbehandling, indlagt i statens eller i private asyls. Dette gjælder ikke blot kroniske og uhelbredelige syke, men ogsaa akutte tilfælde er det vanskelig at faa

Døde av lungetuberkulose.

Lægedistrikter.	Opgivne dødsfald ved			
	sygdom.	lunge- tuberkulose.	epidemiske sygdomme.	ikke epidemiske sygdomme.
Risør stadslægedistrikt.....	41	3	3	38
Østre Nedenes	287	44	54	233
Tvedestrand ladested	27	8	4	23
Bygder.....	260	36	50	210
Arendal stadslægedistrikt.....	158	16	27	131
Vestre Nedenes.....	322	41	55	267
Grimstad kjøbstad	37	4	5	32
Lillesand ladested	17	2	2	15
Bygder.....	268	35	48	220
Birkenes	36	2	6	30
Aamli	62	12	12	50
Evje	42	13	6	36
Vegusdal				
Sætersdalen.....	44	7	6	38
Valle.....				
Nedenes amt.....	992	138	169	823
Derav i byer	280	33	41	239
— - bygder.....	712	105	128	584

plads til, naar det ikke gjælder absolut farlige. Dertil kommer, at befolkningen paa den kant av landet er mere end almindelig bange for sindssyke, selv om de hører til deres egen familie. (Keyser). — I Vestre Nedenes distrikt forekom ikke mange nye tilfælde. — Som regel er der nu asylplads paa Eg for urolige og helbredelige sindssyke. Værre er det at faa abragt uhelbredelige og sløve sindssyke i privat forpleining. Paa Sørlandet blir dette snart umulig, ingen vil ha dem for nogen pris, ikke engang deres slegtninge. Man maa søke til Østlandets kolonier og strilelandet. Et pleiehjem ved Arendal er nu nedlagt. (A. Daae).

Fødselsoperationer. Av læger uførtes ialt 59 saadanne, derav i Risør stadslægedistrikt 11, i Østre Nedenes distrikt 18, i Arendal stadslægedistrikt 9, i Vestre Nedenes distrikt 15, i Birkenes 1, i Aamli 2, i Evje og Vegusdal 2, i Sætersdalen (Bygland) og Valle 1. — Angaaende indikationer og utfald henvises til tabellen paa næste side.

Om jormorhjælpen se den almindelige beretning.

Antallet av fødte og døde vil sees av tabellen paa side 102.

Der blir et overskudd av 621 levende fødte og forholdet mellem fødte og døde = 100 : 63,3.

Dødsfald paa barselseng. Efter presternes opgaver døde 2 kvinder paa barselseng. Lægerne har opgit dødsårsaken for 4 kvinder saaledes: barselkrampe 3, emboli og thrombose 1. — Desuten døde en kvinde i Aamli distrikt av ukjent eller uopgit aarsak.

Obstetriciske operationer.

Indikation.	Tangforløsning.			Vending.			Ultrækning ved bækkenendeleie.		Partus præmaturus artificialis.			Perfora- tion.	Efter- byrds- opera- tion.
	Mødre.	Barn.		Mødre.	Barn.		Mødre.	Barn.	Mødre.	Barn.		Mor.	Mødre.
	Lev.	Lev.	Dødf.	Lev.	Lev.	Dødf.	Lev.	Lev.	Lev.	Lev.	Dødf.	Død.	Lev.
Risvækkelse	26	26	-	1	-	1	1	1	-	-	-	-	-
Trangt bækken	9	8	1	-	-	-	-	-	1	1	-	³⁾ 1	-
Barselkrampe	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Truende barselkrampe	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Ueftergivelige fødselsdele	4	4	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Nyresygdom	-	-	-	1	-	¹⁾ 1	-	-	1	-	²⁾ 1	-	-
Daarlige fosterlyd	2	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Tverleie	-	-	-	4	3	1	-	-	-	-	-	-	-
Blødning	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	2
Tilbageholdelse	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	4
Tilsammen	42	41	2	6	3	3	1	1	2	1	1	1	6
		43			6					2			

¹⁾ Fosteret dødt før operationen. ²⁾ Fosteret dødt før operationen. ³⁾ Død 2 dage efter operationen af barselkrampe.

Fødte og døde.

Lægedistrikter.	Fødte		Døde					
	leven- de.	død- fødte.	ialt.	0—1 aar.	i 1ste døgn.	paa barsel- seng.	ved ulyk- kelige hæn- delser.	ved selv- mord.
Risor stadslægedistrikt	59	-	43	3	-	-	4	1
Østre Nedenes	435	14	302	17	3	2	5	-
Tvedestrand ladested	48	1	28	1	-	-	-	-
Bygder	387	13	274	10	3	2	5	-
Arendal stadslægedistrikt	235	8	163	16	2	-	4	-
Vestre Nedenes	534	10	340	25	3	-	6	-
Grimstad kjøbstad	41	-	38	3	1	-	-	-
Lillesand ladested	24	-	17	-	-	-	1	-
Bygder	269	10	285	22	2	-	5	-
Birkenes ¹⁾	81	4	43	3	1	1	2	-
Aamli	115	1	58	5	1	-	2	-
Evje	98	3	60	7	1	-	3	-
Vegusdal	47	2	24	3	-	-	-	-
Bygland (Sætersdalen)	57	2	28	3	-	-	-	-
Valle	65	-	28	5	-	-	1	-
Nedenes amt	1691	42	1070	85	11	2	24	1
Derav i byer	407	9	289	23	3	-	7	1
— - bygder	1284	33	781	62	8	2	17	-

¹⁾ Tveit herred tilhører Lister og Mandal amt og er derfor ikke medtat i summen for Nedenes amt. (Der var 35 levende fødte, 2 dødfødte, ialt 19 døde, derav 2 i alderen 0—1 aar, samt 1 kvinde død paa barselseng og 1 ulykkestilfælde).

De hyppigste dødsårsaker var:

Dødsårsaker.	Antal dødsfald.	Derav i	
		byer.	bygder.
Alderdomssvakhet	168	34	134
Lungetuberkulose	138	33	105
Kræft (cancer og sarkom)	98	37	61
Organisk hjerte- og karsygd (arteriosclerose)	94	38	56
Krupøs lungebetændelse	84	17	67
Hjerneslag	67	28	39
Akut bronkit og katarralsk lungebetændelse	29	8	21
Tuberkulose utenfor lungerne og miliærtuber- kulose	26	7	19
Hjertelammelse	26	13	13
Brights nyresygd	25	8	17
Diabetes	20	2	18

Veirliget. Vinteren beskrives som langvarig og streng, tildels snerik, vaaren kom sent og var kald, forsommeren likesaa kald, tildels regnfuld, efter-sommeren noget bedre, men sommeren i det hele kjølig og tør, høsten regnfuld. Høiavlingen blev ganske god, men utbyttet av korn, poteter og rotfrugter under et middelsaars; frugthøsten var omtrent mislykket.

Levemaate, økonomiske og hygieniske forhold. I Risør stads-lægedistrikt var de økonomiske forhold meget gode. Indtægterne fløt meget rikelig ind og fordeltes temmelig jevnt. Fiskerne hadde et meget godt aar. Daglønnen var jevnt stigende, for enkelte arbeidsgrene dog ikke i forhold til vareprisernes stigning. Hjælpsomheten, baade offentlig og privat, var meget stor, saa neppe nogen led nød. Ædrueligheten fortsatte med at være mindre god, og de drikkelystne har været meget uvørne (?) med, hvad de har nydt. En meget yndet drik er nafta blandet med kaffe. Naftaosende folk træffer man overalt og til alle tider, selv meget unge mennesker lugter derav. Man vilde vistnok ikke skade nogens vel ved, at haandkjøpssalg av nafta blev forbudt. — Paa grund av dyrtiden hadde de fleste forsynet sig daarlig med brændsel; det tillæg, de maatte skaffe sig utover vinteren var daarlig og raat. Dette bidrog vistnok sit til, at sygdomme, især i aandedrætsorganerne, var meget almindelig. (Ulstrup).

Ogsaa i Østre Nedenes distrikt hadde den kolde vinter og det dyre brændsel til følge, at befolkningen mindre kunde værge sig mot kulden, især ute ved kysten, hvor boligerne kan være mindre solide og derfor mindre skikkede til at holde kulden ute. Man stuvet sig derfor sammen i de mindst mulige rum, saa mange som mulig, med sjelden og utilstrækkelig utlufning av værelserne, til litet gagn for sundhetstilstanden. Alle nødvendighetsartikler steg til det dobbelte og mere i pris, saa det begyndte at bli knapt med uldne klædesvarer til vinterbruk. Melk og kjøt blev for dyre, til at smaafolk kunde skaffe sig dem til daglig, likesom melkemængden avtog betydelig paa grund av manglende kraftfôr. Disse forhold hadde ogsaa en uheldig indflydelse paa befolkningens, og da navnlig den unge slekts sundhetstilstand. Anæmi, kraftsløshet og liten motstandskraft mot akute sygdomme kunde overalt iagttages. (Keyser).

I Arendal stads-lægedistrikt synes de brede lag, naar hensyn tages til dyrtiden, at ha hat det godt. Arbeidslønnen steg betydelig og de offentlige foranstaltninger til avhjælpelse av dyrtiden sammen med den lette adgang til fersk fisk, gjorde livsvilkårene noksaa gode. (H. Roscher).

I Vestre Nedenes distrikt maa de hygieniske forhold i det hele betegnes som gode og end mere de økonomiske. Man merket ikke saa meget til dyrtiden paa Sørlandet. Inden skibsrederstanden er millionformuer erhvervet i de sidste par aar. Skipsførere, som for nogen aar siden kjæmpede med økonomiske vanskeligheter, har nu fornuer paa kr. 100 000,00 og derover. — For bønderne, særlig skogsbønderne, var det glimrende tider paa grund av de høie priser paa deres produkter. (A. Daae).

Ogsaa i Birkenes distrikt maa de hygieniske forhold i det hele tat siges at være gode. Der var jevnt gode økonomiske forhold, med gode hus og godt kosthold. (H. Schjelderup).

I Aamli distrikt var den økonomiske tilstand gjennemgaaende god. Renligheten later dog fremdeles meget tilbake at ønske, især i Lille Topdal og Gjovdal herreder. — Arbeidsfortjenesten har været meget god og mindst holdt skridt med den økende dyrtid. — Ædruelighetstilstanden var ikke god, især i Nergaarden, hvor Aamli har sit centrum, og hvor fulde folk, især av ung alder, er sørgelig hyppige at se.

I Sætersdalen (Bygland) distrikt blev flere skolehus undersøkt i aarets løp. Paa de aller fleste steder blir reglerne for renhold i skolen nu overholdt.

Med priveterne ved skolerne er det dog fremdeles yderst daarlig bevendt. Et enkelt sted var forholdet endog saa mislig og uhyggelig, at da paalæg til rette vedkommende i skolekredsen om at bygge og indrette et ordentlig privet efter sundhetsvedtægterne, efter et aars forløp intet hjalp, maatte klage sendes til Kirkedepartementet. — Matstellet i dalen har i de par sidste aar neppe undergaat synderlig forandring. — Ædruelighetstilstanden er meget god. — For arbeidsfolk var der gode tider, da daglønnen var meget høi. Men paa den anden side var alle levnetsmidler og andre nødvendighetsartikler meget dyre. — I Valle drives Bø kobbergruber; dertil kommer transport av malm nedover dalen til Byglandsfjord eller nærmeste dampskibsanløpssteder. (O. Utsond).

Sykehus. I Risør er der et sykehus, likesaa i Tvedestrand i Østre Nedenes distrikt; i dette distrikt ligger karantæneanstalten paa Risøen i Dyvaag herred. I Arendal en der et kommunalt sykehus og et katolsk hospital. I Vestre Nedenes findes i Grimstad et kommunalt sykehus med egen bygning for epidemiske syke. I Fjære herred ligger Egra tuberkulosehjem. I Aamli distrikt blev sykehuset i aarets løp endelig overtat av de 3 kommuner Aamli, Gjævdal og Lille Topdal, mens det før var drevet med privat støtte. Det er nu blit oppudset. (T. Lundevall). — I Sætersdalen (Bygland) distrikt traadte Landeskogens sanatorium for tuberkulose i virksomhet i mai 1916 og aapnedes offisielt 1ste oktober 1916. Fuldt belæg kunde dog ikke mottages før efter aarets utgang.

Badeindretninger. I Risør er der en badeanstalt ved sykehuset med adgang for publikum. Risør sjøbad blev litet benyttet paa grund av den kolde sommer. I Tvedestrand er der en indretning for varme bad og en badstue. I Arendal er der en anstalt for varme karbad, gytjebad og dampbad. Badeanstalten i Grimstad leverer foruten varme og kolde bad ogsaa medicinske bad og gytjebad og besøkes meget ogsaa av tilreisende. Lillesand har en sjøbadeanstalt, og i Fjære og Landvik er der badstuer. I Aamli distrikt findes i herredet av samme navn en badstue.

Om amtets **apotek** se den almindelige beretning.

Følgende tabel gir oplysning om antallet av møter i helseraad og av vaksinerte:

Lægedistrikter.	Møter i helseraad.	Vaksinerte.
Nedenes amt	34	1021
Risør stadslægedistrikt	2	42
Østre Nedenes	¹⁾ 13	403
Arendal stadslægedistrikt	4	89
Vestre Nedenes	²⁾ 6	287
Birkenes	ingen	36
Aamli	³⁾ 3	58
Evje	⁴⁾ 2	28
Vegusdal	⁵⁾ 1	49
Sætersdalen	⁶⁾ 1	ingen
Valle	⁷⁾ 2	29

¹⁾ Tvedestrand 1, Gjerstad 2, Søndeled 2, Dyvaag 2, Flosta 1, Holt 2, Tromø 2, Østre Moland 1. ²⁾ Lillesand 1, Landvik 1, Fjære 1, Øiestad 1, Froland 1, Hisø 1. ³⁾ Aamli 2, Vegaardsheien 1. ⁴⁾ Evje 2. ⁵⁾ Vegusdal 1. ⁶⁾ Bygland 1. ⁷⁾ Hylestad 1, Bykle 1.

X. Lister og Mandal amt.

Lægedistriktsinddeling, flateindhold, indbyggere, medicinalpersonale.

Lægedistrikter.	Tilsvarende herreder, dele derav og bykommuner.	Flate- indhold i km. ²	Tilstedev. indb. 1ste dec. 1910.	Læger.	Tandlæger.	Jornedre.	Hjælpe- vaksinatører.
Amtet		7 264,24	77 237	31	18	55	35
1. Kristiansand stads- fysikat	Kristiansand, kjøbstad	16,04	15 408	15	12	9	-
2. Oddernes		255,39	6 471	²⁾ 1	-	5	3
	Oddernes	96,27	4 436	-	-	3	1
	Randø Sund	43,12	1 224	-	-	1	1
	Øvrebo	116,00	811	-	-	1	1
	Tveit ¹⁾	111,59	1 543	-	-	-	-
3. Vennesla		309,26	3 265	³⁾ 1	-	2	2
	Vennesla	106,17	2 445	1	-	1	1
	Hægeland	203,09	820	-	-	1	1
4. Søgne		239,83	3 297	1	-	4	2
	Søgne	137,57	2 487	1	-	3	1
	Greipstad	102,26	810	-	-	1	1
5. Mandal stadslæge- distrikt	Mandal ladested ..	0,92	3 268	1	3	2	-
6. Halsaa		229,97	4 142	⁴⁾ 1	-	2	3
	Halsaa og Hartmark ..	116,90	2 949	-	-	⁴⁾ 1	2
	Holme	113,07	1 193	-	-	1	1
7. Laudal		365,64	2 388	1	-	3	3
	Laudal	97,73	656	1	-	1	1
	Øislebo	153,76	920	-	-	1	1
	Finsland	114,15	812	-	-	1	1
8. Bjelland		1 163,78	2 872	1	-	3	3
	Bjelland	164,84	893	1	-	1	1
	Grindum	130,46	815	-	-	1	1
	Aaseral	868,48	1 164	-	-	1	1
9. Undal		430,86	5 695	1	-	6	3
	Spangereid	63,36	1 499	-	-	1	1
	Søndre Undal	171,70	2 636	1	-	3	1
	Vigmstad	83,66	794	-	-	1	1
	Konsmo	112,14	766	-	-	1	-

¹⁾ Tilhører Birkenes lægedistrikt i Nedenes amt; flateindhold og folkemængde er medtalt i summen for Lister og Mandal amt, men ikke for Oddernes lægedistrikt.

²⁾ Distriktslægen bor i Kristiansand. ³⁾ Distriktslægestillingen ledig. ⁴⁾ Bor i Mandal.

Lægedistrikter.	Tilsvarende herreder, dele derav og bykommuner.	Flate- indhold i km. ²	Tilstedev. indb. 1ste decb. 1910.	Læger.	Tandlæger.	Jornødre.	Hjælpe- vakter.
10. Lyngdal		380,24	4 245	1	-	2	3
	Lyngdal	230,37	2 449	1	-	1	1
	Austad	43,68	1 116	-	-	1	1
	Kvaas.	106,19	680	-	-	1)	1
11. Hægebostad		461,59	1 785	2)	-	1	1
	Hægebostad	170,18	893	}	-	1	1
	Eiken	291,41	892				
12. Farsund		129,24	3 256	2	1	3	2
	Farsund, ladested ..	0,42	1 417	2	1	1	-
	Herred	87,54	832	-	-	1	1
	Spind	41,28	1 007	-	-	1	1
13. Vanse	Vanse	139,10	5 220	1	-	3	2
14. Kvinesdal		895,42	3 841	3)	1	2	2
	Liknes	299,55	2 900	-	-	1	1
	Fjotland.	595,87	941	-	-	1	1
15. Flekkefjord		725,27	9 055	2	2	6	4
	Flekkefjord, kjøb- stad	0,20	2 201	2	2	1	-
	Nes	150,62	2 217	-	-	4)	1
	Hitterø	89,70	1 687	-	-	1	1
	Fede	64,54	845	-	-	1	1
	Bakke	243,96	1 197	-	-	1	1
	Gyland	176,25	908	-	-	1	1
16. Siredalen		1 410,10	1 486	1	-	2	2
	Tonstad	358,91	775	-	-	1	1
	Øvre Siredalen ...	1 051,19	711	1	-	1	1

1) Her benyttes jormøren i Lyngdal. 2) Distriktslægestillingen ledig. 3) Herredet ikke opgit. 4) Bor i Flekkefjord.

Sundhetstilstanden synes ikke at ha været ganske tilfredsstillende, idet den fra flere lægedistrikter betegnes som mindre god. Av epidemiske sygdomme forekom en vistnok meget utbredt meslingeepidemi, likesom akutte katarrer i aandedrætsorganerne var meget hyppige, og inden flere lægedistrikter ogsaa influensa og kikhoste. Det samlede antal anmeldte epidemiske sygdomstilfælde utgjorde 6 296 med 179 dødsfald, mot henholdsvis 4 689 og 146 i 1915.

Dødeligheten. De dodes antal utgjorde 1 195 eller 15,1 pro mille av den beregnede tilstedeværende middelfolkemængde (79 356). I 1915 var dødeligheten 14,9 pro mille.

Om de **epidemiske sygdomme** i almindelighet henvises til tabellen paa side 108—110, sammendraget efter lægernes opgaver. Det bemerkes, at de anførte tal for Laudal lægedistrikt kun omfatter december maaned og for Bjelland lægedistrikt kun 2det halvaar; likesaa kan ledighet i distriktslægestillingen i et par distrikter ha bevirket mindre fuldstændige opgaver.

Tyfoidfieber er opført med kun 3 tilfælde for det hele amt; der er imidlertid kun behandlet 2 tilfælde, 1 i Kristiansand og 1 i Flekkefjord distrikt. Den 3die som er opført var en voksen mand, som var død av sygdommen i utlandet, men blev begravet i Mandal, hvorfor han er opført paa dødsaaarsakslisten for denne by.

Av **cerebrospinalmeningit** er opgit 3 tilfælde i Kristiansand og 1 i Vennesla distrikt. Av de 3 syke i Kristiansand var den ene en mand, som kom til byen med dampskib fra Hamburg og blev indlagt i lasaret, hvor diagnosen blev bakteriologisk fastslaat. Ingen dødsfald indtraf.

Akut poliomyelit. Der behandledes ialt 14 tilfælde med 2 dødsfald, alle i 2det halvaar. I Kristiansand behandledes 2 syke, av hvilke 1 døde. Den ene var en arbeider, en finne, som kom til byen fra Evje nikkerverk, hvor der da forekom poliomyelit. Han isolertes straks. Den anden var en rekrut ved Odderøens befæstninger; nogen smittekilde her kunde ikke opdages. (O. Langfeldt). — I Oddernes distrikt blev en lærer i Øvrebø syk uten kjendt smittekilde. (E. Jahr). — I Vennesla distrikt angrepes 2 søskende, mulig ved smitte bragt med arbeidere fra Evje, som i nogen dage bodde hos familien. (E. Jahr). I august angrepes paa gaarden Haaviken i Spind, Farsund distrikt, 4 søskende. Huset blev isoleret og efter nogen tids forløp desinficeret. I slutten av august blev et 2 aar gammelt pikebarn i Farsund angrepet; ved de trufne foranstaltninger lykkedes det dog her at hindre videre utbredning av sygdommen. Derimot indtraf i september paa gaarden Farbrod i Spind et dødelig endende tilfælde hos et 10 aar gammelt pikebarn, hvis far i sidste halvdel av august kom hjem fra Brooklyn, hvor der herskede en utbredt epidemi av sygdommen. Der foregik derfor paa den tid en almindelig flugt av fædre og mødre med barn fra New-York baade til Farsund og Vanse lægedistrikter. Det er derfor naturlig at sætte epidemien her i forbindelse med derfra indført smittestof. Manden og konen paa ovennævnte gaard Haaviken hadde begge kort for sygdommen utbrøt der været i begravelse paa gaarden Egeland i Lyngdal, hvor en liten gut pludselig var død av respirationslammelse før læge kom til. Begge hadde overnattet der. Nogen tid i forveien var denne guts far kommet hjem fra Brooklyn. (Reehorst). — Paa sykelisten er kun opført 5 tilfælde med 1 dødsfald, mens det efter ovenstaaende meddelelse blir tilsammen 6 angrepne inden Farsund lægedistrikt. — I Vanse distrikt iagttoges 2 tilfælde, en kone paa gaarden Hauge i oktober og et pikebarn paa gaarden Vaagsvold i november; ingen døde. (Selvaag). — I Bakke herred, Flekkefjord distrikt, var en gut let angrepet. (Søyland).

Skarlagensfeber viser yderligere nedgang i de anmeldte angrepnes antal mot de foregaaende aar; ialt opgives 75 tilfælde for det hele amt, og saa faa har ikke været meldt siden 1906. Ingen dødsfald er indtruffet. Om egentlig epidemi tales alene fra Hægebostad (Eiken herred) og fra Farsund distrikter, men med let forløp.

Meslinger synes at ha hersket epidemisk inden de fleste lægedistrikter med større eller mindre utbredning. I Kristiansand var det første tilfælde hos en omstreifers datter, hun blev straks isoleret i lasaret, men smitten hadde allerede spredt sig. (O. Langfeldt).

Epidemiske sygdomme.

108

Lister og Mandal amt. 1916.

	Ialt kjendte		Tiden er opgit for	Januar.	Februar.	Mars.	April.	Mai.	Juni.	Juli.	August.	September.	Oktober.	November.	December.
	tilfælde.	dødsfald.													
Tyfoidefeber	3	1	2	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	1
Cerebrospinalmeningit (epid.)	4	-	4	-	-	-	-	-	2	-	-	1	1	-	-
Akut poliomyelit	14	2	14	-	-	-	-	-	-	-	3	3	5	3	-
Skarlagensfeber	75	-	75	13	1	1	2	3	-	2	2	9	9	8	25
Meslinger	814	8	814	-	12	15	73	348	233	64	15	9	8	22	15
Difteri (croup)	218	14	218	17	18	32	28	17	6	6	19	18	20	20	17
Barselsefeber	3	-	3	1	1	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-
Pyæmi, septhæmi	18	9	11	4	2	-	-	-	1	-	-	2	1	1	-
Pemfigus (hos nyfødte)	2	-	2	1	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-
Rosen	35	2	34	4	3	3	-	6	4	-	-	4	3	6	1
Røde hunde	11	-	11	-	-	-	6	2	-	-	-	2	-	1	-
Variceller	57	-	57	2	6	4	4	5	9	5	2	2	8	6	4
Kusma	141	1	140	54	40	20	9	4	1	4	3	1	3	1	-
Kikhoste	302	11	302	35	48	16	37	27	21	20	4	2	20	24	48
Akute katarrer i aandedrætsorg	2880	36	2862	172	407	286	310	244	178	144	138	169	217	299	298
Influenza	775	7	775	189	342	151	33	9	-	1	6	-	8	16	20
Lungebetændelse	185	73	175	24	17	22	5	16	20	10	7	10	19	14	11
Pleurit	159	3	159	8	15	22	13	16	12	9	6	15	14	14	15
Gigtfeber	81	1	81	9	8	12	3	5	4	2	4	2	13	9	10
Akut diarrhoe (kolerine)	517	11	515	27	25	26	28	43	33	85	63	54	40	50	41
Skjærbuk	2	-	2	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	1	-
Tilsammen	6296	179	6256	560	945	610	552	745	524	353	274	303	389	495	506

Epidemiske sygdomme.

(Forts.).	Fordeling paa lægedistrikterne:															
	1		2		3		4		5		6		7		8	
	Kristiansand stadsfysikat.		Oddernes.		Vennesla.		Søgne.		Mandal stadslæg- distrikt.		Halsaa.		Laudal ¹⁾ .		Bjelland ²⁾ .	
	Tilf.	Dødsf.	Tilf.	Dødsf.	Tilf.	Dødsf.	Tilf.	Dødsf.	Tilf.	Dødsf.	Tilf.	Dødsf.	Tilf.	Dødsf.	Tilf.	Dødsf.
Tyfoidefeber	1	-	-	-	-	-	-	-	1	1	-	-	-	-	-	-
Cerebrospinalmeningit (epid.)	3	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Akut poliomyelit	2	1	1	-	2	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-
Skarlagensfeber	16	-	17	-	9	-	9	-	3	-	2	-	-	-	-	-
Meslinger	274	4	25	1	-	-	11	-	135	1	48	-	4	-	-	-
Difteri (croup)	144	7	18	2	24	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Barsel-feber	1	-	-	-	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Pyæmi, septhæmi	6	1	2	-	1	1	1	1	1	1	-	-	-	-	-	-
Pemfigus (hos nyfødte)	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Rosen	12	-	1	-	-	-	1	-	9	1	2	-	1	1	-	-
Røde hunde	2	-	2	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-
Variceller	21	-	1	-	-	-	2	-	6	-	-	-	-	-	-	-
Kusma	119	-	12	-	1	1	2	-	2	-	-	-	-	-	-	-
Kikhoste	163	9	20	1	-	-	-	-	27	-	4	-	-	-	-	-
Akute katarrer i aandedrætsorg..	1927	11	150	3	23	-	10	-	110	3	59	-	2	-	26	-
Influenta	316	4	24	-	1	-	-	-	142	1	24	2	-	-	5	-
Lungebetændelse	53	19	15	3	6	6	7	-	16	9	9	8	2	2	2	-
Pleurit.	37	-	15	-	-	-	3	-	12	1	13	-	1	-	1	-
Gigtfeber	24	-	4	-	-	-	1	-	6	-	-	-	1	-	2	-
Akut diarrhoe (kolerine)	302	2	23	1	2	-	-	-	38	-	17	-	-	-	5	-
Skjærbuk	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	2	-	-	-	-	-
Tilsammen	3423	58	331	11	71	9	48	1	509	18	181	10	11	3	41	-

¹⁾ Omfatter kun december maaned. ²⁾ Omfatter kun 2det halvaar.

Epidemiske sygdomme.

(Forts.).	Fordeling paa lægedistrikterne:															
	9		10		11		12		13		14		15		16	
	Undal.		Lyngdal.		Hægebostad.		Farsund.		Vanse.		Kvinesdal.		Flekkefjord.		Sirdal.	
	Tilf.	Dødsf.	Tilf.	Dødsf.	Tilf.	Dødsf.	Tilf.	Dødsf.	Tilf.	Dødsf.	Tilf.	Dødsf.	Tilf.	Dødsf.	Tilf.	Dødsf.
Tyfoidefeber	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-
Cerebrospinalmeningit (epid.)	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Akut poliomyelit.	-	-	-	-	-	-	5	1	2	-	-	-	1	-	-	-
Skarlagensfeber	1	-	1	-	9	-	-	-	5	-	1	-	2	-	-	-
Meslinger	41	-	14	-	-	-	26	1	4	-	17	-	214	1	1	-
Difteri (croup)	-	-	-	-	-	-	2	-	7	1	4	1	19	2	-	-
Barselsefeber	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Pyæmi, septæmi	2	-	2	2	-	-	-	-	2	2	-	-	1	1	-	-
Pemfigus (hos nyfødte)	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-
Rosen	-	-	1	-	-	-	1	-	-	-	-	-	6	-	1	-
Røde hunde	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	6	-	-	-
Variceller	-	-	-	-	-	-	3	-	11	-	-	-	13	-	-	-
Kusma	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	3	-	1	-	-	-
Kikhoste	8	-	-	-	-	-	-	-	-	-	5	-	75	1	-	-
Akute katarrer i aandedrætsorg. .	52	3	25	4	8	3	36	4	51	3	20	1	353	1	28	-
Influenza	35	-	-	-	-	-	22	-	5	-	26	-	175	-	-	-
Lungebetændelse	15	5	4	3	-	-	6	3	6	6	5	1	37	8	2	-
Pleurit	6	-	5	-	-	-	2	1	3	-	-	-	61	1	-	-
Gigtfeber	1	-	2	1	-	-	2	-	2	-	9	-	17	-	10	-
Akut diarrhoe (kolerine)	5	2	6	1	2	2	9	-	9	3	12	-	87	-	-	-
Skjærbuk	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Tilsammen	167	10	60	11	19	5	114	10	107	15	103	3	1069	15	42	-

Av **difteri** (croup) er opgit som behandlet 218 syke, hvorav 144 i Kristiansand. Av de opførte 14 dødsfald indtraf 7 i Kristiansand. Fra 9 lægedistrikter er ingen tilfælde anmeldt. I Kristiansand skyldtes de indtrufne dødsfald som regel forsømte tilfælde; der gik nemlig samtidig en kusmaepidemi, og de syke barns forældre antok flere ganger, at der alene forelaa tilfælde av kusma, indtil læge blev hentet. Døden forårsakedes da av sepsis. — Difteridiagnosen blir altid verifiseret bakteriologisk. Da formandskapet har stillet sig meget velvillig, er bakteriologisk undersøkelse i stor utstrækning foretat blandt skolebarn og i familier, hvor det har vist sig ønskelig, og ikke sjelden blev bacillebærere derved paavist. Barn, hos hvem difteribaciller blev paavist, blev holdt borte fra skolen, indtil de viste sig bacillefri, likesom andre strenge forholdsregler mot smittens utbredning blev tat. (O. Langfeldt). — I Vennesla distrikt indtraf et av de første tilfælde paa gaarden Eikeland, en liten pike, som maatte indlægges i Kristiansands sykehus som lidende av croup. Det viste sig ved undersøkelse, at flere personer paa de to Eikelandsgaarder hadde været syke, og prøvekulturer gav positivt resultat hos 3. Uten forbindelse med disse tilfælde optraadte straks efter difteri blandt anlægsarbeidere ved Nomelands kraftanlæg i Hægeland; flere av disse indlagdes i sykehus, og ved undersøkelse i barakkerne viste 3 arbeidere sig at være bacillebærere. Efterat disse var skaffet egne soverum og egne spiseredskaper, ophørte epidemien. (E. Jahr). — Blandt de anmeldte tilfælde fra Farsund distrikt omtaler distriktslægen 3, som forekom paa en gaard i Vanse, ca. 3 km. fra Farsund; her blev konen i huset først syk med et svært belæg i halsen. Hun blev indsprøttet med antidifteriserum og allerede næste dag var belægget i betydelig tilbakegang. Hendes 14 dage gamle barn blev sykt og døde, om av difteri eller ikke, kunde ikke bestemt siges, da døden indtraf før lægens ankomst. Desuten angreps 2 andre barn i huset let, og tilslut fik sykepleiersken sygdommen. Alle disse behandledes med serum og kom sig. Hvorfra smitten skrev sig fra først av, forblev uopklaret. (Reehorst). — I Flekkefjord distrikt behandledes ialt 19 tilfælde, 4 i byen og 15 i landdistriktet, de fleste paa 2 avsidesliggende gaarder i Bakke sogn; 2 døde uten lægebehandling. (Søyland).

Føruten i Kristiansand forekom **kusma** epidemisk ogsaa i Fjotland av Kvinesdal distrikt.

Kikhoste optraadte hyppig i Kristiansand og i Flekkefjord distrikt.

Akute katarrar i aandedrætsorganerne var usedvanlig hyppige. Saa mange tilfælde som iaar har neppe tidligere været anmeldt inden amtet. Dette kan mulig staa i forbindelse med det kolde veirlig i aaret, særlig den vistnok i det hele strenge vinter.

Influenta hadde ogsaa ikke ringe utbredning inden flere lægedistrikter.

Krupøs lungebetændelse. I anledning av den store dødelighet av denne sygdom i Kristiansand 35,8 pct., bemerker stadsfysikus, at den i en aarrække har vist sig meget ondartet. (O. Langfeldt). — Distriktslægen i Lyngdal gjør opmerksom paa, at de 3 dødsfald, som paa sykelisten er opført fra distriktet, ikke indtraf blandt de 4 av ham behandlede tilfælde, men tilhører andre lægers praksis. (J. Holst).

For **fnat** behandledes ialt 194 personer. Sygdommen var noksaa hyppig i Kristiansand. Stadsfysikus antar, at den skrev sig fra nabodistrikterne, hvor den i flere aar har forekommet, likesom den ikke sjelden bringes med av indkommanderte militære. (O. Langfeldt). — I Kvinesdal distrikt var der ogsaa mange tilfælde, men sygdommen er der vistnok i betydelig tilbakegang. (O. Moy).

Veneriske sygdomme. Utenfor sykehus behandlede tilfælde vil sees av følgende tabel:

Sygdom.	Tilfælde.	Fordeling paa lægedistrikterne:								
		1	2	3	4	5	6	10	12	15
		Kristiansand stadsfysikat.	Oddernes.	Vennesla.	Søgne.	Mandal stadslæge- distrikt.	Halsaa.	Lyngdal	Farsund.	Flekkefjord.
Veneriske saar ..	21	20	-	-	-	-	-	-	-	1
Syfilis, erhvervet	16	13	-	-	-	2	-	-	1	-
— medfødt..	2	2	-	-	-	-	-	-	-	-
Gonorrhoe, uretrit	146	120	3	1	1	11	1	1	1	7

Tuberkulose. Til oplysning om de i aarets løp anmeldte og av tuberkuloseprotokollene utgaaede tilfælde av tuberkulose sygdomme henvises til tabellen i den almindelige beretning. — Dødsfald av lungetuberkulose utgjorde i

Døde av lungebetuberkulose.

Lægedistrikter.	Opgivne dødsfald ved			
	sygdom.	lunge- tuberkulose.	epidemiske sygdomme.	ikke epidemiske sygdomme.
Kristiansand stadsfysikat	252	26	58	194
Oddernes	80	9	11	69
Vennesla	40	14	9	31
Søgne	28	5	1	27
Mandal stadslægedistrikt	58	2	18	40
Halsaa	73	11	10	63
Laudal	25	5	3	22
Bjelland	13	6	-	13
Undal	77	8	10	67
Lyngdal	74	10	11	63
Hægebostad	25	3	5	20
Farsund	48	7	10	38
Farsund ladested	21	4	5	16
Bygder	27	3	5	22
Vanse	76	7	15	61
Kvinesdal	45	8	3	42
Flekkefjord	130	11	15	115
Flekkefjord kjøbstad	33	3	5	28
Bygder	97	8	10	87
Sirdal	13	3	-	13
Lister og Mandal amt	1057	135	179	878
Derav i byer	364	35	86	278
— - bygder	693	100	93	600

Obstetriciske operationer.

Indikation.	Tangforløsning.			Vending.			Uttækning ved bækkenendeleie.			Partus præmaturus artificialis.			Keisersnit.		Perforation.	Exviseration.	Abortus provocatus	Efterbyrdsoperation.
	Mødre.		Barn.	Mødre.		Barn.	Mødre.		Barn.	Mødre.		Barn.	Mor.	Barn.	Mor.	Mor.	Mødre.	Mødre.
	Lev.	Lev.	Df.	Lev.	Lev.	Df.	Lev.	Lev.	Df.	Lev.	Lev.	Df.	Lev.	Lev.	Lev.	Død.	Lev.	Lev.
Risvækkelse	33	¹⁾ 32	1	-	-	-	2	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Trangt bækken.....	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Barselkrampe	1	1	-	1	-	²⁾ 2	-	-	-	-	-	-	1	1	1	-	-	-
Placenta prævia	-	-	-	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Blødning.....	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Nyresygdom	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	1	-	-	-	-	1	1
Myoma uteri.....	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-
Daarlige fosterlyd	-	-	-	-	-	-	2	1	1	1	1	-	-	-	-	-	-	-
Dødt foster.....	-	-	-	-	-	-	-	-	-	2	-	2	-	-	-	-	-	-
Ansigtstfødsel	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Tverleie	-	-	-	2	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	⁴⁾ 1	-	-
Fremfald av navlesnor	-	-	-	-	-	-	4	¹⁾ 4	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Hydrocefalus.....	-	-	-	-	-	-	1	-	³⁾ 1	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Tilbakeholdelse	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	2
Fastvoksning	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	2
Tilsammen	36	35	1	4	1	4	9	6	3	4	1	3	1	1	1	1	2	5
		36			5			9			4							

Lister og Mandal amt. 1916.

¹⁾ Derav en 2den tvilling, om 1ste intet anført. ²⁾ Begge tvillinger forløst ved vending. ³⁾ Fosteret dødt før fødselen. ⁴⁾ Konen død pludselig 4 timer efter forløsningen, antagelig av lungeemboli.

Fødte og døde.

Lægedistrikter.	Fødte		Døde					
	le- vende.	død- fødte.	ialt.	0—1 aar.	i 1ste døgn.	paa barsels- seng.	ved ulykkelige hændelser.	ved selv- mord.
Kristiansand stadsfysikat.....	396	6	254	27	2	-	3	2
Oddernes.....	180	6	82	14	2	1	1	2
Vennesla.....	101	2	49	6	-	-	2	-
Søgne.....	86	2	41	1	-	-	2	-
Mandal stadslægedistrikt.....	67	1	64	3	-	-	1	1
Halsaa.....	102	-	74	2	-	-	-	-
Laudal.....	56	3	29	3	-	-	-	-
Bjelland.....	54	1	45	3	-	-	-	-
Audendal (Undal).....	155	2	76	6	-	-	1	-
Lyngdal.....	93	4	77	7	-	-	1	-
Hægebostad.....	48	-	32	3	1	1	-	-
Farsund.....	65	-	60	3	-	-	1	-
Farsund ladested.....	24	-	30	2	-	-	1	-
Bygder.....	41	-	30	1	-	-	-	-
Lista (Vanse).....	127	9	75	9	2	1	-	1
Kvinesdal.....	105	1	59	2	-	-	4	-
Flekkefjord.....	190	8	140	8	1	-	5	-
Flekkefjord kjøbstad.....	40	1	37	1	-	-	2	-
Bygder.....	150	7	103	7	1	-	3	-
Sirdal.....	40	-	19	1	-	-	-	-
Lister og Mandal amt ¹⁾	1900	47	1195	100	8	3	22	6
Derav i byer.....	527	8	385	33	2	-	7	3
— - bygder.....	1373	39	810	67	6	3	15	3

¹⁾ Tveit herred, som i civil henseende tilhører Lister og Mandal amt og som tidligere hørte til Oddernes lægedistrikt, er nu gaat over til Birkenes lægedistrikt i Nedenes amt, er medtat i ovenstaaende summer for amtet. Der var 35 levende fødte, 2 dødfødte, 2 0—1 aar, 1 paa barselseng og 1 ved ulykkelige hændelser.

henhold til lægernes dødsaaarsakslisters for det hele amt 12,8 pct. av samtlige ved sygdom forarsakede, kjendte dødsfald og 15,4 pct. av dødsfald av ikke epide-miske sygdomme. For byerne var forholdet henholdsvis 9,6 pct. og 12,6 pct. og for bygderne 14,4 pct. og 16,7 pct. — Forøvrig henvises til tabellen paa side 112. — Stadsfysikus i Kristiansand anfører, at de for sanatoriebehand-ling egnede syke blir indlagt i Landesbogen sanatorium, saa snart plads gives, enten for kredssykekassens eller for det kommunale tuberkulosefonds regning. Formandskapet har iaar paa helseraadets andragende forhøiet det hertil bestemte beløb til kr. 2 000,00. (O. Langfeldt).

Kræft synes at være noksaa meget utbredt i Lyngdal distrikt. (J. Holst).

Om amtets **sindssyke** se den almindelige beretning.

Fødselsoperationer. Av læger utførtes ialt 64 saadanne, derav i Kristiansand stadsfysikat 30, i Oddernes distrikt 8, i Søgne 2, i Undal 4, i Farsund 3, i Vanse 3, i Kvinesdal 4 og i Flekkefjord 10. — Angaaende indikationer og utfald henvises til tabellen paa side 113.

Om **jormorhjelpen** se den almindelige beretning. — I Kristiansand har kommunen ikke ansat nogen fast jormor til at behandle de under fattigvæsenet hørende barselkvinder, hver kan henvende sig til den, hun vil, og jormødrene faar sit honorar, kr. 20,00, utbetalt av kommunen. Det samme er tilfældet med kredssykekassen; av den faar jormoren kr. 20,00 for hver fødsel hun kaldes til. For samme honorar skal hun tilse barselkvinden en gang daglig i 8 dage. (O. Langfeldt).

Antallet av **fødte** og **døde** vil sees av tabellen paa foregaaende side.

Der blir et overskudd av 705 levende fødte og forholdet mellem fødte og døde = 100 : 62,9.

Dødsfald paa barselseng. Efter presternes opgaver døde 3 kvinder paa barselseng. Lægerne har opgit dødsaarsaken for 2 kvinder, som begge døde av emboli og thrombose.

De hyppigste dødsaarsaker var:

Dødsaarsaker.	Dødsfald.	Derav i	
		byer.	bygder.
Alderdomssvakhet	229	49	180
Lungetuberkulose	135	35	100
Kræft (cancer og sarkom)	92	31	61
Organisk hjerte- og karsygd (arteriosclerose)	89	43	46
Krupøs lungebetændelse	73	33	40
Hjerneslag	62	22	40
Tuberkulose utenfor lungerne og miliaertuberkulose	40	15	25
Akut bronkit og katarralsk lungebetændelse	36	17	19
Medfødt svakhet	33	8	25
Brights nyresygd	26	11	15

Veirliget. At dømme efter de meget sparsomme meddelelser herom, som foreligger fra 6 av amtets lægedistrikter, synes vinteren at ha været streng, vaar og forsommer kald, tildels ogsaa sommeren. Høsten var regnfull.

Levemaate, hygieniske og økonomiske forhold. Amtslægen i Lister og Mandal skriver, at amtet i 1916 i rikt mon har nydt godt av de stigende konjunkturer; de økonomiske forhold er blit rummeligere, og folk har faat en masse penger under hender. En følge herav er, at befolkningen er blit mere lydhør overfor krav paa forbedring av de hygieniske forhold saavel i som utenfor hjemmene. I mange herreder er der gjort en god begyndelse ved dannelsen av tuberkulose-, sanitets- og sykepleieforeninger, men desuagtet staar dog endnu det meste tilbake. Tiden er nu inde til at ta arbeidet op med større utsigt til held end før. Det vilde være heldig om distriktslægerne kunde opfordres til at holde foredrag paa dertil skikkede steder inden sit distrikt. Det vilde i høi grad være i det offentliges interesse, og distriktslægerne burde derfor paa saadanne reiser tilstaaes skyss- og diætgodtgjørelse av stat og amt. Det private og kommunale initiativ vilde derved ogsaa støttes og opmuntres. — Sykehusforholdene inden amtet

er nu alt andet end tilfredsstillende, og den stigende forstaaelse herav har fremkaldt krav paa forbedringer. (E. Jahr).

I Kristiansand har boligforholdene for de mindre bemidlede ikke været gode dette aar. Der var stor husnød, saa man delvis maatte søke til nabolokket for at skaffe boligplads. Kommunen søker at hjelpe dels ved kommunal nybygning dels ved at overlate kommunale hus til beboelse. — Paa grund av de høie byggepriser var der liten nybygning, der var ogsaa smaat med tomter igjen. — Arbeiderstanden har hat meget gode indtægter. Den almindelige mand lever og vil leve meget godt. Prisen paa fornødenhetsartikler steg her, som ellers, overordentlig, men der var ingen mangel paa noget. — Ædrueligheten har ikke staaet høit, der blev drukket meget vin, tildels denatureret sprit, nafta og andre surrogater. Gatelivet om aftenen var derfor fremdeles litet tiltalende, og sedelighetsforholdene later meget tilbake at ønske. Antallet av uegte fødsler tiltar. I 1914 var forholdet mellem uegte og egne ialt som 1 : 40, i 1916 som 1 : 14. (O. Langfeldt).

I Bjelland distrikt er befolkningens levemaate tarvelig, og der utvises i det hele sparsomhet med hensyn til det daglige behov. Bruk av alkohol eksisterer nu neppe, og sedelighetstilstanden maa gjennomgaaende betegnes som meget god. (C. Lassen).

I Lyngdal distrikt synes de hygieniske forhold at være jevnt gode. Jordbrukerbefolkningen, som er den overveiende inden distriktet, har faat sine produkter meget godt betalt. Bruken av sammalet mel, som ved statens hjelp skaffes saa meget billigere end det tidligere almindelige og nu meget dyre sigtede rugmel, er øket betydelig og maa ansees for at være en stor gevinst, ikke bare hvad økonomien angaar, men ogsaa i den almindelige sundhets interesse. — Ædrueligheten staaer meget høit. (J. Holst).

I Kvinesdal distrikt er sansen for større renlighet og bedre boliger i stadig fremgang, om der dog endnu staaer meget tilbake i saa henseende. Trafikken er i begge dalfører i stadig stigende. Nye grubeanlæg med vaskerier sættes igang, og de gamle utvides. Arbeidet paa den nye vei, som skal strække sig op igjennem begge dalfører, er paabegyndt; det samme er tilfældet med et kommunalt kraft- og lysanlæg for Liknes herred. (O. Moy).

I Flekkefjord distrikt er levemaaten paa grund av de gunstige økonomiske forhold god, nærmest overdaadig. — Vaarsildfisket slog godt til med meget høie priser, saa sjøbefolkningen og salterne tjente mange penger. Befolkningen i de indre distrikter hadde ogsaa et særlig godt aar paa grund av de høie priser paa stav, ved og alle landmandsprodukter. Arbeiderne hadde ogsaa god fortjeneste. — Boligforholdene i Flekkefjord by begynder at bli vanskelige, da befolkningen stiger, og byggevirksomheten er liten paa grund av dyrtiden. — Drikfældigheten blir mindre og mindre paa grund av vanskeligheten ved at faa fat paa drikkevarer. — Sedelighetstilstanden er god. (Søyland).

I Sirdalen distrikt er de hygieniske forhold fremdeles daarlige. Dette skyldes vel for en stor del de daarlige boliger, — kolde, trækfulde hus med bare et eneste ildværrelse, hvor der baade skal kokes og vaskes. Optraeder saa sygdom i huset, maa ogsaa — ialfald om vinteren — de syke for det meste ligge i samme rum. Luftning og vask sker kun høist nødtørfdig, og spytning baade høit og lavt er meget almindelig, om der end i det sidste kan spores en del bedring. Dørgefosskompaniet bygger nu i Omlid en hel del smaa bygninger og barakker for funksjonærer og arbeidere. — Kaffe misbrukes i høi grad og hjemmelavet smør selges; istedet brukes margarin og barnene faar for litet melk. Fordøielssygdomme, daarlige tænder og underernærte barn er da følgen. — Drikfældighet kan siges omtrent ikke at forekomme. Sedeligheten er ogsaa god. Der er i det hele en udmerket pen ungdom i bygden med stilfærdig og god opførsel. (H. von Krogh).

Sykehus. Spørsmålet om forbedring av sykehusforholdene var oppe paa amtstinget i 1916, og dette nedsatte en komité for at ta saken under overveielse og fremkomme med forslag i den anledning. (Amtslæge Jahr). — Ved det kommunale sykehus i Kristiansand er der nu utskilt en kirurgisk avdeling med egen kirurg. Det katolske St. Josefs hospital har nu omtrent 80 sykepladse, er tidsmessig og godt indrettet og benyttes meget. — Militæretaten har sit eget sykehus i en av lasarethbygningerne paa Odderøen, hvor ogsaa statens karantæneanstalt er beliggende. Desuten findes der et kommunalt sindssykeasyl samt Eg statsasyl for sindssyke. Den i den trykte medicinalberetning for 1915, side 113, omtalte plan om bygning av en paviljong for uhelbredelige kræftpasienter, er opgit foreløbig, og en del av den skjænkede kapitals renter benyttes til understøttelse og pleie av kræftpasienter i hjemmene. — Sanitetsforeningens tuberkulosehjem «Solvang» har fremdeles stadig fuldt belæg. Det gaar dog mere og mere over til kun at motta tilfælde, som egner sig for lysbehandling, og der er derfor meget paa tale at bygge et nyt pleiehjem for tuberkuløse. (O. Langfeldt). — I Mandal er der et kommunalt sykehus med isolationslokale. — I Flekkefjord by ligger Lister og Mandal amts sykehus.

Badeindretninger. Kristiansands badeanstalt med karbad, badstubad og folkebad var meget benyttet. Der blev i aaret tat 26 284 almindelige bad, desuten 13 163 militærbad utenfor den vanlige badetid. Av de badende var 9 141 kvinder. (O. Langfeldt). — Ved Hunsfoss fabrikker i Vennesla er der indrettet bad for arbeiderne. Et stort velindrettet sjøbadehus for sommeren findes i Flekkefjord, derimot ingen offentlig indretning for varme bad. (Søyland).

Om amtets **apotek** se den almindelige beretning.

Følgende tabel gir oplysning om antallet av møter i helseraad og av vaksinerte:

Lægedistrikter.	Møter i helseraad.	Vaksinerte.
Lister og Mandal amt	63	444
Kristiansand stadsfysikat	7	16
Oddernes	¹⁾ 6	9
Vennesla	²⁾ 2	27
Søgne	³⁾ 6	11
Mandal stadslægedistrikt	6	18
Halsaa	⁴⁾ 2	74
Laudal	uopgit	uopgit
Bjelland	⁵⁾ 3	ingen
Undal	⁶⁾ 2	ingen
Lyngdal	⁷⁾ 5	22
Hægebostad	⁸⁾ 1	33
Farsund	⁹⁾ 7	7
Vanse	3	67
Kvinesdal	¹⁰⁾ 3	53
Flekkefjord	¹¹⁾ 8	107
Sirdal	¹²⁾ 2	ingen

¹⁾ Oddernes 4, Øvrebo 1, Randesund 1. ²⁾ Vennesla 1, Hægeland 1. ³⁾ Søgne 4, Greipstad 2. ⁴⁾ Halsaa og Hartmark 1, Holme 1. ⁵⁾ Bjelland 1, Grindum 1, Aaseral 1. ⁶⁾ Vigmostad 2. ⁷⁾ Lyngdal 2, Austad 2, Kvaas 1. ⁸⁾ Hægebostad 1. ⁹⁾ Farsund 5, Herred 1, Spind 1. ¹⁰⁾ Liknes 3. ¹¹⁾ Flekkefjord 6, Nes 2. ¹²⁾ Lunde 1, Tonstad 1.

Kvaksalveri drives i Søgne distrikt av en ældre kvinde; hun har lært kunsten av tidligere avdøde Valborg Valand, og nyder megen tillid. Hendes specialitet er verkefingre, og hun kan faa væk den «røde striben» ved lymfangit. En skrædder virker som tanduttrækker. (A. Falck).

XI. Stavanger amt.

Lægedistriktsinddeling, flateindhold, indbyggere, medicinalpersonale.

Lægedistrikter.	Tilsvarende herreder, dele derav og bykommuner.	Flateindhold i km. ²	Tilstedev. indb. 1ste decb. 1910.	Læger.	Tandlæger.	Jormødre.	Hjælpevakcinatører.
Amtet.....		9 147,15	137 581	49	23	93	46
1. Sokndal.....		291,82	2 749	1	-	2	1
	Sokndal, ladested...	0,19	358	1	-	1	-
	Sokndal.....	291,63	2 391	-	-	1	1
2. Lund.....		498,95	2 547	1	-	2	2
	Lund.....	292,59	1 610	1	-	1	1
	Heskestad.....	206,36	937	-	-	1	1
3. Egersund stads- lægedistrikt ...	Egersund, ladested	0,32	3 112	2	2	3	-
4. Eigersund.....		1 151,69	6 456	-	-	3	3
	Eigersund.....	207,57	2 502	¹⁾ -	-	¹⁾ -	-
	Ogna.....	107,57	1 123	-	-	1	1
	Helleland.....	143,26	1 183	-	-	1	1
	Bjerkreim.....	693,29	1 648	-	-	1	1
5. Time.....		459,21	10 009	2	-	6	4
	Nærbø.....	60,31	1 963	1	-	1	1
	Varhaug.....	85,70	2 037	-	-	1	1
	Klepp.....	128,49	2 996	-	-	2	1
	Time.....	184,71	3 013	1	-	2	1
6. Sandnes.....		389,48	9 865	4	1	5	2
	Sandnes, ladested...	0,81	2 608	3	1	3	-
	Høyland.....	170,63	5 111	-	-	²⁾ -	1
	Gjæstal.....	218,04	2 146	1	-	2	1
7. Stavanger stads- fysikat.....	Stavanger, kjøbstad	7,41	36 621	22	13	23	-
8. Stavanger.....		227,01	10 912	³⁾ 3	-	8	5
	Hetland.....	113,82	6 401	2	-	5	3
	Haaland.....	85,24	3 407	-	-	2	1
	Mosterøy.....	27,95	1 104	-	-	1	1

¹⁾ Bor i ladestedet. ²⁾ Jormøren bor i Sandnes. ³⁾ Den ene av disse, distriktslægen, bor i Stavanger by.

Lægedistrikter.	Tilsvarende herreder, dele derav og bykommuner.	Flate- indhold i km. ²	Tilstedev. indb. 1ste decb. 1910.	Læger.	Tandlæger.	Jormødre.	Hjælpe- vaksinatører.
9. Høgsfjord		1 448,74	4 989	1	-	4	4
	Strand	195,58	2 243	1	-	1	1
	Høle	109,58	952	-	-	1	1
	Forsand	1 143,58	1 794	-	-	2	2
10. Finnøy		120,69	3 287	1	-	4	3
	Rennesøy	40,82	935	-	-	¹⁾ 1	1
	Finnøy	42,43	1 573	1	-	2	1
	Sjernarøy	37,44	779	-	-	1	1
11. Hjelmeland		1 082,88	3 604	1	-	3	3
	Hjelmeland	535,06	1 823	1	-	1	1
	Fister	42,56	977	-	-	1	1
	Aardal	505,26	804	-	-	1	1
12. Nedstrand		412,81	3 438	1	-	3	3
	Nedstrand	122,04	1 333	1	-	1	1
	Vikedal	290,77	2 105	-	-	2	2
13. Sand		2 204,71	6 482	1	1	6	6
	Jelsa	107,32	1 423	-	-	1	1
	Erfjord	149,95	595	-	-	1	1
	Sand	213,78	1 316	1	1	1	1
	Suldal	1 219,46	1 754	-	-	2	2
	Sanda	514,20	1 394	-	-	1	1
14. Kopervik		378,45	10 222	1	1	9	4
	Kopervik, ladested ..	0,36	1 427	1	1	3	-
	Kopervik	29,36	948	-	-	-	-
	Aakra	32,35	2 591	-	-	2	1
	Avaldsnes	121,40	2 999	-	-	2	1
	Bokn	46,92	643	-	-	1	1
	Tysvær	148,06	1 614	-	-	1	1
15. Skudenes		68,77	3 746	1	-	3	1
	Skudeneshavn, ladested	0,48	1 129	1	-	1	-
	Skudenes	68,29	2 617	-	-	2	1
16. Haugesund		404,21	19 542	7	5	9	5
	Haugesund, kjøbstad ..	3,53	12 681	7	5	6	-
	Skaare	70,53	1 762	-	-	²⁾ -	1
	Torvastad	31,08	2 099	-	-	-	2
	Skjold	168,73	1 926	-	-	1	1
	Vats	130,34	1 074	-	-	1	1

¹⁾ Fungerer ogsaa som jormor og hjælpevaksinatrice i en del av Mosterøy herred.

²⁾ Jormoren bor i Haugesund.

Sundhetstilstanden var i det hele mindre tilfredsstillende. Av epidemiske sygdomstilfælde er ialt meldt 16 542, hvorav 466 hadde dødelig utgang; aaret forut var de tilsvarende tal 12 461 og 337.

Dødeligheten var 14,6 pro mille av den opgivne tilstedeværende middel-folkemængde. Se tabel II.

Om de **epidemiske sygdomme** i almindelighet henvises til tabellen paa side 121—123. Jfr. forøvrig sidste tabel i den almindelige beretning.

Fra Stavanger lægedistrikt anføres, at man fra de mange inden distriktet praktiserende læger kun faar melding om de paa maanedslisterne opførte sygdomme (eksantematisk tyfus — pemfigus hos nyfødte); den skematiske sykeliste for aaret gir derfor liten oplysning om de virkelige sykeforhold inden distriktet. (Hagemann).

Tyfoidefeber. I Klepp (Time distrikt) optraadte 7 tilfælde paa 4 gaarder; nogen forbindelse mellem disse tilfælde og den store epidemi i 1913 har ikke kunnet paavises. (Myhre). — I Sandnes distrikt forekom der en hus-epidemi paa Ytre Lima i Gjestal. De to først angrepne (far og datter) var blit smittet i Stavanger; siden fik 4 sønner sygdommen; de blev indlagt paa amtets sykehus, hvor en av dem døde av tarmporforation. (Ebbell). — Tilfældet er ikke opført paa dødslisten. — I Stavanger by indtraf, bortset fra en del spredte tilfælde i aarets løp, en uttalt melkeepidemi i oktober. Alle tilfælde i denne var nemlig gruperet omkring et melkeutsalget, og der forekom intet nyt tilfælde efter at utsalget var stængt, og efter at det sidste mulige tilfælde med smitte fra utsalget var optraadt efter den sedvanlige inkubationstid. Det viste sig, at melkeutsalgets bestyrer var bacillebærer; han hadde for et par aar siden en kort tid assisteret sundhetsvæsenets desinfektør under en liten tyfus-epidemi og mente sig smittet fra den tid; efter 8 ukers ophold paa lasaretet, hvor han blev behandlet med urotropin, var han bacillefri; han faar dog ikke lov til at ekspedere i melkeutsalget, som blir bestyret av hans hustru. Hele landsognet blev gjennomstreift for at finde mulige tyfustilfælde blandt leverandørerne til vedkommende melkeutsalget, men uten resultat. Sykehusets og sundhetsvæsenets betjening blev vaksinert. — De syke blev behandlet subkutant først med levende sensibiliserte kulturer og senere med døde. Lægenes indtrykk av denne behandling var nærmest gunstig; tilfældene var dog gjennomgaaende lette. (Wyller). — Paa en gaard i Malle (Haaland, Stavanger distrikt) indtraf 4 tilfælde, som blev behandlet paa amtets sykehus; der solgtes ikke melk fra gaarden. (Hagemann). — I Høle (Høgsfjord) forekom et isolert tilfælde av paratyfus; bakteriologisk undersøkelse viste positivt resultat; vedkommende blev indlagt i amtets sykehus og hjemmet desinficeret. — Ogsaa i Sauda (Sand distrikt) indtraf et tilfælde av paratyfus; patienten blev indlagt i amtets sykehus.

Akut poliomyelitis. Tilfældet i Lund forekom paa Solbjør, en noksaa isolert liggende gaard; smittekilden kunde ikke opdages. (Svaboe). — Tilfældet i Høgsfjord indtraf paa Forsand; forløpet var forholdsvis mildt; vedkommende blev isolert med egen pleierske. — Paa Randøy i Hjelmeland blev én lammet i begge ben; herfor institueres behandling paa sykehus, men den angrepne var efter henimot et aars forløp endnu ikke blit bra. Det andet tilfælde var hos et litet barn paa Ombo; det var lammet i begge armer og døde. (Ottum).

Meslinger hadde stor epidemisk utbredning. I Egersund by var der samtidig med meslinger en epidemi av røde hunde, som gav anledning til stadig forveks-

Epidemiske sygdomme.

	Ialt kjendte		Tiden er opgit for	Januar.	Februar.	Mars.	April.	Mai.	Juni.	Juli.	August.	September.	Oktober.	November.	December.
	tilfælde.	dødsfald.													
Tyfoidefeber	74	3	74	1	1	2	5	3	-	2	3	2	34	16	5
Cerebrospinalmeningit (epid.) . . .	5	2	5	-	-	-	1	3	-	-	-	1	-	-	-
Akut poliomyelitis	11	4	10	1	-	1	-	-	-	1	1	1	-	3	2
Skarlagenfeber	401	12	401	61	40	46	47	44	33	6	10	39	14	29	32
Meslinger	2280	61	2280	332	448	547	540	231	94	45	7	9	5	14	8
Difteri (croup)	259	24	258	17	32	25	21	39	10	18	21	28	10	17	20
Blodgang	7	1	7	-	2	1	1	-	-	-	-	-	2	-	1
Barsel-feber	13	4	10	4	-	-	-	1	1	-	-	1	-	-	3
Pyæmi, septhæmi	12	9	5	-	1	-	-	-	-	-	1	1	-	2	-
Pemfigus (hos nyfødte)	12	2	12	1	-	-	2	2	-	2	-	4	-	1	-
Rosen	158	3	156	13	10	15	17	15	9	8	12	12	15	13	17
Røde hunde	472	-	472	148	108	84	70	31	14	5	1	2	-	-	9
Variceller	115	-	115	11	13	9	12	7	10	2	6	5	11	9	20
Kusma	100	-	100	4	12	20	6	24	12	4	3	1	3	1	10
Kikhoste	439	22	438	37	78	54	39	53	35	33	31	25	14	13	26
Akute katarrher i aandedrætsorg. . .	6539	108	6535	773	1044	1065	535	477	412	245	253	309	353	493	576
Influenza	2158	11	2157	439	726	477	144	82	35	8	12	23	42	60	109
Lungebetændelse	1021	149	998	126	114	136	121	136	67	50	26	37	43	53	89
Pleurit	435	7	435	40	54	41	33	46	40	26	27	33	37	27	31
Gigtfeber	292	4	291	24	32	27	45	34	20	13	13	16	15	27	25
Koldfeber	4	-	4	-	-	-	1	-	1	-	-	-	-	1	1
Akut diarrhoe (kolerine)	1734	40	1728	150	121	95	105	92	106	90	118	253	258	151	189
Beri-beri	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-
Tilsammen	16542	466	16492	2182	2836	2645	1745	1320	899	558	546	802	856	930	1173

Slævanger amt. 1916.

Epidemiske sygdomme.

122

Stavanger amt. 1916.

(Forts.).	Fordeling paa lægedistrikterne:															
	1		2		3		4		5		6		7		8	
	Sokndal.		Lund.		Egersund stadslæge- distrikt.		Eigersund lægedistrikt.		Time.		Sandnes.		Stavanger stadsfysikat.		Stavanger lægedistrikt.	
	Tilf.	Dødsf.	Tilf.	Dødsf.	Tilf.	Dødsf.	Tilf.	Dødsf.	Tilf.	Dødsf.	Tilf.	Dødsf.	Tilf.	Dødsf.	Tilf.	Dødsf.
Tyfoidefeber	-	-	-	-	-	-	1	-	7	1	8	-	47	2	4	-
Cerebrospinalmeningit (epid.) . . .	-	-	-	-	1	1	-	-	-	-	-	-	3	1	1	-
Akut poliomyelit	-	-	1	-	-	-	1	1	3	-	-	-	1	-	-	-
Skarlagensfeber	3	-	2	-	9	-	33	-	87	2	50	-	115	6	19	-
Meslinger	1	-	13	-	81	3	52	1	45	-	251	-	1011	13	5	-
Difteri (croup)	3	-	-	-	2	-	2	-	6	-	6	-	123	6	14	1
Blodgang	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	4	-	2	-	-	-
Barselfeber	-	-	-	-	2	-	-	-	-	-	-	-	4	1	1	1
Pyæmi, septhæmi	-	-	-	-	-	-	1	1	-	-	-	-	4	2	4	4
Pemfigus (hos nyfødte)	-	-	1	1	-	-	-	-	-	-	2	-	2	-	3	1
Rosen	-	-	1	-	1	-	1	-	11	-	21	-	80	-	1	-
Røde hunde	2	-	1	-	54	-	-	-	4	-	3	-	357	-	-	-
Variceller	-	-	-	-	12	-	-	-	2	-	21	-	62	-	-	-
Kusma	-	-	-	-	-	-	-	-	3	-	10	-	46	-	-	-
Kikhoste	3	-	-	-	10	-	35	5	18	-	16	-	77	-	1	1
Akute katarer i aandedrætsorg. . . .	50	1	35	1	210	9	31	3	175	4	531	6	3402	37	6	6
Influenza	7	-	3	-	95	-	22	-	61	2	506	-	487	-	1	-
Lungebetændelse	2	1	5	2	30	8	26	8	66	8	57	10	492	39	11	11
Pleurit	2	-	9	-	10	-	6	-	22	-	41	-	188	3	1	-
Gigtfeber	-	-	5	1	-	-	2	1	11	-	75	-	99	1	3	1
Koldfeber	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-
Akut diarrhoe (kolerine)	24	-	2	-	65	-	28	-	35	1	243	-	1005	21	6	6
Beri-beri	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Tilsammen	97	2	78	5	582	21	241	20	556	18	1846	16	7607	132	81	32

Epidemiske sygdomme.

(Forts.).	Fordeling paa lægedistrikterne:															
	9		10		11		12		13		14		15		16	
	Høgsfjord.		Finney.		Hjelmeland.		Nedstrand.		Sand.		Kopervik.		Skudenes.		Haugesund.	
	Tilf.	Dødsf.	Tilf.	Dødsf.	Tilf.	Dødsf.	Tilf.	Dødsf.	Tilf.	Dødsf.	Tilf.	Dødsf.	Tilf.	Dødsf.	Tilf.	Dødsf.
Tyfoidefeber	1	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	5	-	-	-
Cerebrospinalmeningit (epid.)...	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Akut poliomyelit	1	-	-	-	2	1	-	-	-	-	-	-	-	-	2	2
Skarlagensfeber	2	-	3	-	1	-	1	-	33	1	8	-	3	-	32	3
Meslinger	30	-	30	-	25	1	7	-	43	1	39	4	70	-	577	38
Difteri (croup)	5	-	-	-	4	-	1	-	4	1	1	1	1	-	87	15
Blodgang	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	1
Barselfeber	3	-	-	-	-	-	-	-	1	-	1	1	-	-	1	1
Pyæmi, septhæmi	-	-	-	-	1	1	-	-	1	1	-	-	-	-	1	-
Pemfigus (hos nyfødte)	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	2	-	2	-
Rosen	-	-	3	-	3	-	-	-	5	-	-	-	5	-	26	3
Røde hunde	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	50	-
Variceller	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	1	-	16	-
Kusma	-	-	-	-	-	-	-	-	4	-	-	-	15	-	22	-
Kikhoste	-	-	1	-	2	-	-	-	-	-	38	-	7	1	231	15
Akute katarrer i aandedrætsorg.	15	3	91	2	24	1	9	1	63	2	125	8	381	2	1391	22
Influenta	3	1	26	-	8	-	10	-	16	-	97	-	55	1	761	7
Lungebetændelse	11	3	3	-	26	4	7	5	23	7	28	17	28	5	206	21
Pleurit	2	-	16	-	4	1	-	-	19	-	22	1	9	-	84	2
Gigtfeber	-	-	6	-	3	-	3	-	21	-	3	-	7	-	54	-
Koldfeber	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	3	-
Akut diarrhoe (kolerine)	12	-	8	1	4	-	2	-	22	1	21	-	12	-	245	10
Beri-beri	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-
Tilsammen	85	7	187	3	107	9	41	6	256	14	384	32	601	9	3793	140

Stavanger amt. 1916.

ling. To særlig ondartede tilfælde av meslinger fulgtes av dyp halsflegmone med dødelig utgang; begge indtraf inden en familie, hvor stellet var daarlig og urenlig og barnene underernæret. (Waage). — Til Sand bragtes smitten med hjemvendte soldater. Paafaldende mange ældre folk blev angrepne. (Tonning). — I Skudenes optraadte sygdommen mere ondartet end vanlig; der indtraf flere tilfælde av empyem; en nordlandsfisker, som hadde empyem i lungen og i ansigtets sinus og desuten ørelidelse, døde. (E. Jensen).

Pemfigus hos nyfødte. De 3 fra Stavanger lægedistrikt meldte tilfælde forekom paa barnehjemmet i Strømsvik, en privat velgjørenhetsstiftelse, som optar ugifte mødre med sine spædbarn. (Hagemann).

Av **angina** (staphylokokker) optraadte en farang utover høsten og vinteren i Jelsa (Sand distrikt). **Lymfangit** optraadte paafaldende hyppig paa de samme steder. Folk blev opfordret til at gjøre grundig rent i sine hus. (Tonning).

Skabb er opført med ialt 181 angrepne, derav 130 fra Stavanger by.

Veneriske sygdomme. Utenfor sykehus behandlede tilfælde sees av følgende tabel:

Sygdom.	Tilfælde.	Fordeling paa lægedistrikterne:										
		2	3	4	5	6	7	8	13	14	15	16
		Lund.	Egersund stadslæge- distrikt.	Egersund lægedistrikt.	Time.	Sandnes.	Stavanger stadsfysikat.	Stavanger lægedistrikt.	Sand.	Kopervik.	Skudenes.	Haugesund.
Veneriske saar ..	56	1	-	-	-	2	42	-	4	2	-	5
Syfilis, erhvervet	142	-	1	-	-	1	72	2	2	-	-	64
— medfødt ..	10	-	-	-	-	2	6	-	-	-	-	2
Gonorrhoe, uretrit	733	-	5	4	1	27	483	-	13	7	1	192

Tuberkulose. Til opplysning om de i aarets løp meldte og av protokollene utgaaede tilfælde av tuberkulose sygdomme inden amtets distrikter henvises til den almindelige beretning. Dødsfald av lungetuberkulose utgjorde for det hele amt 14,1 pct. av alle kjendte, ved sygdom forårsakede dødsfald og 18,7 pct. av dødsfald av ikke epidemiske sygdomme. For byerne var forholdet henholdsvis 13,3 pct. og 19,6 pct., for bygdene 14,9 pct. og 18,1 pct. Forøvrig henvises til tabellen paa næste side. — I Sandnes distrikt synes sygdommen at være i tiltagen i Gjestal. Der er inden distriktet flere tuberkuloseforeninger, som hjælper syke til at komme paa sanatorier eller pleiehjem og skaffer hjemmeværende syke melk etc. (Ebbell). — I Sand distrikt synes tæring at ha stor utbredning. Det later dog til, at sygdommen er litet virulent og let paavirkes av behandling, antagelig paa grund av at folk gjennom flere slektled er blit relativt immuniseret. Der findes dog familier, især i Suldal, hvor sygdommen river bort den ene efter den anden. (Tonning).

Døde av lungetuberkulose.

Lægedistrikter.	Opgivne dødsfald ved			
	sygdom.	lunge- tuberkulose.	epidemiske sygdomme.	ikke epidemiske sygdomme.
Sokndal.....	33	10	2	31
Sokndal ladested.....	11	3	-	11
Bygder.....	22	7	2	20
Lund.....	25	3	5	20
Egersund stadslægedistrikt.....	73	6	21	52
Eigersund.....	98	10	20	78
Time.....	122	20	18	104
Sandnes.....	100	21	16	84
Sandnes ladested.....	14	1	5	9
Bygder.....	86	20	11	75
Stavanger stadsfysikat.....	519	82	132	387
Stavanger.....	121	26	32	89
Høgsfjord.....	45	7	7	38
Finnøy.....	42	6	3	39
Hjelmeland.....	47	1	9	38
Nedstrand.....	42	7	6	36
Sand.....	119	7	14	105
Kopervik.....	179	22	32	147
Kopervik ladested.....	17	3	4	13
Bygder.....	162	19	28	134
Skudenes.....	42	4	9	33
Skudeneshavn ladested.....	14	1	4	10
Bygder.....	28	3	5	23
Haugesund.....	290	36	140	150
Haugesund by.....	212	18	113	99
Bygder.....	78	18	27	51
Stavanger amt.....	1897	268	466	1431
Derav i byer.....	860	114	279	581
— bygder.....	1037	154	187	850

Spedalskhet. Den eneste som hadde denne sykdom i Stavanger by, en kvinde, døde i aarets løp.

Av **obstetriciske operationer**, utført av læger, opgives ialt 183, nemlig i Sokndal 3, Lund 1, Egersund by 14, Eigersund lægedistrikt 3, Time 16, Sandnes 26, Stavanger by 64, Stavanger lægedistrikt 1, Høgsfjord 6, Finnøy 9, Hjelmeland 1, Sand 2, Kopervik 1, Skudenes 3 og Haugesund 33. Indikationer og utfald vil sees av tabellen paa næste side.

Om **jormorhjælpen** henvises til tabellen i den almindelige beretning. — Paa Ritland, en meget avsides liggende fjeldgaard i Hjelmeland, døde en kone

Obstetriciske operationer.

Indikation.	Tangforløsning.			Vending.			Uttækning ved bækkenendeleie.		Partus præmaturus artificialis.		Perforation.	Abortus provocatus.	Efterbyrdsoperation.	
	Mødre.		Barn.	Mødre.		Barn.	Mødre.	Barn.	Mødre.	Barn.	Mor.	Mødre.	Mødre.	
	Lev.	Lev.	Dødf.	Lev.	Lev.	Dødf.	Lev.	Lev.	Lev.	Lev.	Lev.	Lev.	Lev.	Død.
Risvækkelse, langvarig fødsel etc.	69	69	-	1	1 ¹⁾	-	13	2 ²⁾ 14	-	-	-	-	-	-
Trangt bækken	20	18	2	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-
Barselkrampe. Truende barselkr.	5	5	-	-	-	-	-	-	3	3	-	-	-	-
Placenta prævia og blødning	-	-	-	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Ueftergivelige fødselsdele	9	9	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Truende livmorbristing	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Forhodeleie (isseleie med panden fortil)	4	4	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Tverleie	-	-	-	13	11	2	-	-	-	-	-	-	-	-
Fremfald av navlesnor	3	2	1	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-
Daarlige fosterlyd	12	12	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Tilbakeholdt morkake	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	12	-
Fastgrodde hinder	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-
Blødning	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	5	1
Knækbøiet livmor	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-
Tilsammen	123	120	3	16	13	3	13	14	3	3	1	6	19	1
		123			16								20	

¹⁾ Andentvilling. Førstetvilling forløst ved uttækning. ²⁾ 2 av disse forløst ved tang paa sætet.

Fødte og døde.

Lægedistrikter.	Fødte		Døde					
	leven- de.	død- fødte.	ialt.	0—1 aar.	i 1ste døgn.	paa barsel- seng.	ved ulyk- kelige hæn- delser.	ved selv- mord.
Sokndal.	71	3	41	1	-	1	2	-
Sokndal ladested	8	1	11	1	-	-	-	-
Bygder	63	2	30	-	-	1	2	-
Lund.	79	2	30	2	-	-	-	-
Egersund stadslægedistrikt ...	72	2	71	8	-	-	1	-
Eigersund lægedistrikt	162	1	107	10	1	-	4	-
Time	320	10	131	6	-	-	2	-
Sandnes.	335	5	113	14	1	-	1	-
Sandnes ladested	73	-	17	2	-	-	1	-
Bygder	262	5	96	12	1	-	-	-
Stavanger stadsfysikat.	1193	24	589	98	10	3	18	2
— lægedistrikt	396	10	164	29	4	-	3	1
Høgsfjord	162	2	61	4	-	1	-	-
Finnøy	101	1	54	7	-	-	-	-
Hjelmeland	80	2	62	5	-	-	3	-
Nedstrand	62	1	49	5	2	-	-	-
Sand	170	2	129	10	3	-	1	-
Kopervik	342	9	188	26	3	-	6	-
Kopervik ladested	46	1	23	5	-	-	2	-
Bygder	296	8	165	21	3	-	4	-
Skudenes.	133	1	48	7	-	-	1	-
Skudeneshavn ladested	47	1	16	4	-	-	1	-
Bygder	86	-	32	3	-	-	-	-
Haugesund	718	11	369	65	4	-	10	-
Haugesund by	494	7	248	48	3	-	7	-
Bygder	224	4	121	17	1	-	3	-
Stavanger amt	4396	86	2206	297	28	5	52	3
Derav i byer	1933	36	975	166	13	3	30	2
— bygder	2463	50	1231	131	15	2	22	1

uforløst av blødning (placenta prævia); jormoren hadde ikke rukket tidsnok frem. (Ottum).

Paa barselseng døde ifølge presternes opgaver 5 kvinder, ifølge lægernes 10; for 4 er barselfeber opgit som dødsårsak; forøvrig henvises til tabel XXXVI, gruppe XII.

Ifølge ovenstaaende tabel over fødte og døde var overskuddet av fødte 2 190 og forholdet mellem fødte og døde = 100 : 50,2.

De hyppigste dødsårsaker var:

Dødsårsaker.	Dødsfald.	Derav i	
		byer.	bygder.
Alderdomssvakhet.....	293	69	224
Lungetuberkulose.....	268	114	154
Krupøs lungebetændelse.....	149	66	83
Kræft (cancer og sarkom).....	139	55	84
Akute katarer i aandedrætsorganerne.....	108	69	39
Klappefeil og hjertemuskelsygdomme.....	106	53	53
Hjerneslag.....	83	35	48
Tuberkulose utenfor lungerne og miliærtuber- kulose.....	78	42	36
Arteriosklerose.....	76	31	45
Medfødt svakhet.....	66	35	31

Veirliget. Paa Skudenes var der under hele vaarsildsæsonen ikke en eneste dag eller nat saa meget vind eller sjøgang at fisket blev hindret. I flere uker kunde baatene lastes til ripen med sild paa aapent hav. Og da fangstmængden var stor og priserne kolossale, blev vaarsildfisket dette aar rentuventyrlig for alle interesserte. (E. Jensen). — Vaaren og sommeren var kjølig, men høsten bra. Utbyttet av jordbruket blev som et middelsaars.

Levemaate og hygieniske forhold etc. har været præget av de rummelige økonomiske kaar. Gaardbrugerne tjente godt ved de høie priser de fik for sine produkter og ved at delta i fisket. Arbeidslønningerne steg voldsomt, da der, trods utvandringen var ophørt, var mangel paa arbeidshjælp.

Fra Sokndal meddeles, at der hele aaret igjennem har været arbeide at faa for ca. 8 kr. dagen baade ved «The Jøsingfjord Manufacturing Co. A/S» og ved det nye «A/S Titania». Om den store titanjerngrubedrift for ca. 50 aar siden se medicinalberetningen for 1911, side 280. — A/S Sokndals elektricitetsverk er utvidet og har kjøpt flere jordeiendomme i nærheten av dampskibsstoppestedet Rækefjord, antagelig med sigte paa eventuel fabriksdrift. Elektricitet brukes nu i hjemmene mere og mere baade til kokning og opvarmning. — Et veianlæg Aensire—Jøsingfjord—Sokndal er paabegyndt. (Moland).

I Egersund by har fabrikation av tomtønder tat et voldsomt opsving; baade utlærte bødkere og andre lager sildtønder rundt om i hus, hvor der findes en nogenlunde god kjelder; en fabrik for produktion av 200 à 250 tønder daglig er under opførelse. (B. Waage).

Fra Time anføres, at der inden distriktet findes 7 strøk, hvor bygningsloven for landets byer er gjort gjældende, og at der kan spores en gavnlig indflydelse paa boligforholdene ogsaa utenfor disse strøk.

I Stavanger by har byggevirksohmheten avtat betydelig paa grund av de voldsomt dyre materialer. Følgende priser er eksempelvis opgit av stadskonduktøren: mursten kr. 130,00 pr. tusen (før kr. 25,00—35,00), cement kr. 30,00—35,00 pr. tønde (kr. 10,00), kalk kr. 38,00—40,00 pr. tønde (kr. 5,00—6,00), bølgeblik

kr. 1,50 pr. kg. (kr. 0,28), jernbjelker kr. 1,00 pr. kg. (kr. 0,20). Planker og bord er steget med 100—150 pct., ovner med 200 pct. Som følge av den ringe byggevirkshet, sterk indflytting fra bygdene og mindre utvandring paa grund av de glimrende arbeidsforhold er der nu blit bolignød, noget man ikke tidligere har kjendt i Stavanger; hertil bidrar ogsaa, at man nu vil bo rummeligere; de som før hadde nøiet sig med ét værelse vil nu ha to, etc. — I opførelsen av fabrikker merkes ingen nedgang; av hermetikfabrikker findes der nu henimot 70. — Livet under dyrtidens tegn har forøvrig artet sig forskjellig; for mange, saaledes for de som kun har sin faste løn at leve av, har trykket været overmaade tungt; jobbere, handlende og store kredse av arbeiderne har derimot ingen grund hat til klage. — Galanterihandlere har hat rivende avsætning paa sine før største delen ganske overflødige varer; de har endog mange gode kunder inden de brede lag, som trolig medvirker til at tømme lagrene; man har eksempler paa, at fabrikkpiker har kjøpt sig modelhatter til kr. 60,00 pr. stk. — Til de nybakte rikfolks ros maa det sies, at det kun er et faatal, væsentlig meget unge mennesker, som er blit ør i hodet av sin held og bresker sig med en urimelig luksus. — Ædrueligheten synes at ha været som den var før krigen; det er ingen tvil om, at det saakaldte juleforbud virket heldig, fordi det kom saa uventet, at folk ikke hadde faat tid til at arrangere sig. (Wyller).

I Høgsfjord er folk strævsomme; de klarte sig godt før og blir nu velholdne. (Ottum).

Fra Sand anføres, at boligforholdene synes at være mindre gode; man har i almindelighet kun ét varmt værelse; der arbeider og spiser man, der sover foreldrene, og der opbevares melken; ungdommen og barnene ligger oppe paa «lemmen», som faar varme nedenfra gjennom et hul i gulvet. — Grundmuren under husene er mangelfuld; det samme er ogsaa tilfældet ved skolehusene. — Leve-maaten er gjennomgaaende god. (Tonning).

I Skudenes er der bygget meget, og til de nye hus hører der saagodtsom altid en høi og lys cementeret kjelder. — Ladestedet har faat vandledning, og vand er indlagt i alle hus. — Ædruelighetstilstanden var mindre god end den pleier paa grund av den uvante overflod paa penger. (E. Jensen).

I Haugesund blir, efter hvert som kloakerne utvides og forsynes med gjennomspylbare kummer, vandklosetter mere og mere almindelig; i den centrale bydel er der nu ikke mange hus igjen, som ikke har et slikt. — Renovationsforholdene forøvrig er fremdeles daarlige, særlig hvad privet- og bosskasser angaar, da bønderne i omegnen blir mere og mere uvillige til at hente indholdet, selv mot god betaling. — Der er nedsat en kommunal komité til ordning av melkekontrollen; der vil antagelig bli utstedt lignende regler for melkesalg som i Stavanger og opprettet et melkelaboratorium med en dyrlæge som bestyrer. (Caspersen).

Av sykehus er der et i Egersund og et i Sandnes. Paa Aalgaard (i Gjestal) er der indredet nogen værelser til i paakommende tilfælde at motta epidemiske syke. (Ebbell). I Stavanger ligger amtets sykehus og byens kommunale; for epidemiske sygdomme brukes Bjergsted lasaret; da begge de sidstnævnte er for smaa, er det i forrige beretning omtalte forslag til utvidelse blit vedtat og bevilling git. Der er kjøpt et par eiendomme; den ene skal tjene som kolera- og koppelasaret, den anden til pleiehjem for kroniske uhelbredelige syke. (Wyller). Endvidere er der et katolsk (St. Franciscus's) hospital. Paa Dale i Hetland (Stavanger lægedistrikt) ligger Stavanger amts og bys sindssykeasyl. — I Skudenes havn er der for vaarsildavgiftsfondets regning leiet sykehus, som kun brukes i fisketiden. I Kopervik er der et litet isolationslokale. Paa Sørlang, like ved Haugesund, har vaarsildavgiftsfondet et sykehus for fiskere og

sildearbeidere; et par værelser utleies til sykehus for byen; epidemiavdelingen i en fløibygning har byen fælles med fondet. — I Nedstrand og Avaldsnes er der pleiehjem for tuberkuløse.

Av **gamlehjem** findes 1 i Egersund by. — I Stavanger by er der 8; 2 av disse er kommunale, det ene knyttet til arbeidsanstalten i Hillevaag; Domkirkens menighet, haandverkerforeningen, sjømandsforeningen og arbeidernes understøttelsesforening har hver sit; endelig er 2 beregnet paa litt mere velstillede, som kan betale en liten pensionspris. (Wyller). — I Stavanger lægedistrikt har Frue sogn av Hetland herred og Haaland herred hver sin fattiggaard paa 20 pladser.

Badeindretninger. Ved sykehuset i Egersund findes et par badekar, som staar til avbenyttelse et par ganger om uken; en tid om vinteren var det paa grund av kulnøden ikke adgang til at bruke dem. (Waage). Desuten haves et offentlig sjøbadehus. I Sandnes er der en kommunal badeanstalt. Ved cykkelfabrikken i ladestedet og ved flere fabrikker og meierier i bygderne findes der badeindretninger; disse er væsentlig bestemt for arbeiderne, men kan tildels ogsaa brukes av andre. I Stavanger by er der et varmtvandsbad og et friluftsbadehus; skolebadene blir ogsaa brukt som folkebad. — I Skudeneshavn findes et litet badehus for sjøbåd og varme karbad og i Kopervik en privat badeindretning til offentlig bruk. — I Haugesund er der en anstalt for kar- og dampbad ved dampvaskeriet.

Om amtets **apoteke** og deres personale se den almindelige beretning.

Følgende tabel gir oplysning om tallet paa møter i helseraad og paa vaksinerte:

Lægedistrikter.	Møter i helseraad.	Vaksinerte.
Stavanger amt	105	1385
Sokndal	¹⁾ 4	39
Lund	²⁾ 1	51
Egersund stadslægedistrikt	3	16
Egersund lægedistrikt	3	64
Time	³⁾ 8	-
Sandnes	⁴⁾ 2	149
Stavanger stadsfysikat	40	368
— lægedistrikt	⁵⁾ 4	140
Høgsfjord	⁶⁾ 3	34
Finnøy	⁷⁾ 3	47
Hjelmeland	⁸⁾ 3	-
Nedstrand	1	20
Sand	⁹⁾ 10	76
Kopervik	¹⁰⁾ 3	161
Skudeneshavn	¹¹⁾ 3	89
Haugesund	¹²⁾ 14	131

¹⁾ Ladestedet 2, herredet 2. ²⁾ Lund 1. ³⁾ Klepp 2, Time 2, Nærbø 3, Varhaug 1. ⁴⁾ Sandnes 1, Høiland 1. ⁵⁾ Hetland 3, Haaland 1. ⁶⁾ Strand 1, Forsand 1, Høle 1. ⁷⁾ Finnøy 1, Rennesøy 1, Sjernarøy 1. ⁸⁾ Hjelmeland 1, Aardal 1, Fister 1. ⁹⁾ Sand 1, Suldal 1, Erfjord 1, Jelsa 2, Sauda 5. ¹⁰⁾ Kopervik ladested 3. ¹¹⁾ Skudeneshavn 2, Skudeneshavn herred 1. ¹²⁾ Haugesund 12, Torvastad 1, Skjold 1.

I Lund var helseraadet nødt til at øve pres paa et grubeselskap for at skaffe arbeiderne bedre boliger; det resulterte i, at der blir opført nye og bedre barakker. (Svaboe).

I Stavanger viser sundhetsbetjentenes rapportprotokoller 4 786 besøk. Av desinfektioner er utført 424 i hyen, hvorav 39 formalindampninger; paa sykehuset er for sundhetsvæsenets regning utført 88 formalindampninger. — Sundhetsvæsenets personale er i aarets løp øket med 2 assistenter, en læge og en kvinde. — Melkekontrollstationen er nu kommet igang; helt effektiv vil dog kontrollen ikke kunne bli, før helseraadet har faat ret til at inspicere og stille krav til utenbys fjøs, hvorfra der sælges melk i byen. Flere vandtilblandere er blit knepet og klækkelig mulkteret. Paavisningen av vandtilsætning sker ved et refraktionsapparat, vistnok det eneste her i landet, og hvorav der kun findes et par til i Skandinavien. (Wyller).

Fra Time anføres, at der har været nogen uvilje mot vaccinationen paa grund av en naturlæges agitation; denne uvilje synes dog at ha kulminert. (C. Myhre).

XII. Søndre Bergenhus amt.

Lægedistriktsinndeling, flateindhold, indbyggere, medicinalpersonale.

Lægedistrikter.	Tilsvarende herreder og dele derav.	Flate- indhold i km. ²	Tilstedev. indb. 1ste decb. 1910.	Læger.	Tandlæger.	Jornedre.	Hjælpe- vaccinatorer
Søndre Bergenhus amt		15585,03	134 328	32	2	107	85
1. Sveio.....		273,04	3 774	1	-	3	3
	Sveio.....	130,84	1 782	-	-	1	1
	Vikebygd.....	83,39	1 030	1	-	1	1
	Valestrand.....	58,81	962	-	-	1	1
2. Skaanevik.....		659,05	4 512	3	-	6	2
	Skaanevik.....	588,27	2 845	1	-	3	1
	Fjelberg.....	70,78	1 667	2	-	3	1
3. Ølen.....		435,57	3 610	-	-	3	3
	Ølen.....	117,56	1 601	-	-	2	2
	Etne.....	318,01	2 009	-	-	1	1
4. Stord.....		318,65	5 457	1	-	4	3
	Stord.....	135,44	3 036	1	-	3	1
	Fitjar.....	183,21	2 421	-	-	1	1
5. Finnaas.....		225,15	5 102	1	-	7	5
	Moster.....	66,77	1 188	1	-	2	1
	Bremnes.....	119,89	2 943	-	-	3	3
	Bømlo.....	38,49	971	-	-	2	1

Lægedistrikter.	Tilsvarende herreder og dele derav.	Flate- indhold i km. ²	Tilstedev. indb. 1ste decb. 1910.	Læger.	Tandlæger.	Jormødre.	Hjælpe- vaccinatorer.
6. Tysnes	Tysnes.....	252,25	4 243	-	-	4	4
7. Kvinnherad.....	Kvinnherad.....	790,25	5 150	2	-	5	5
8. Ullensvang		2 583,94	6 950	3	1	7	3
	Ullensvang.....	1 203,48	1 906	2	-	3	1
	Kinsarvik.....	316,83	1 706	-	-	1	1
	Odda.....	1 063,63	3 338	3	1	3	1
9. Ulvik		2 110,62	2 562	1	-	3	2
	Ulvik.....	841,42	1 551	1	-	2	1
	Eidfjord.....	1 269,20	1 011	-	-	1	1
10. Røldal.....	Røldal.....	670,85	778	1	-	2	1
11. Ytre Hardanger..		877,34	7 816	2	-	5	4
	Strandebarm.....	108,87	1 617	1	-	1	1
	Varaldsøy.....	81,58	848	-	-	1	1
	Jondal.....	233,07	1 951	-	-	1	1
	Kvam.....	453,82	3 400	1	-	2	1
12. Voss		2 262,56	12 990	3	1	5	3
	Voss.....	928,01	7 919	3	1	1	-
	Evanger.....	590,55	1 996	-	-	2	1
	Vossestrand.....	554,96	1 911	-	-	1	1
	Granvin.....	189,04	1 164	-	-	1	1
13. Fana		347,44	10 860	3	-	3	3
	Fana.....	218,03	7 819	2	-	2	2
	Os.....	129,41	3 041	1	-	1	1
14. Fusa		647,99	6 636	2	-	5	5
	Fusa.....	102,31	1 117	1	-	1	1
	Haalandsdal.....	102,53	637	-	-	1	1
	Strandvik.....	160,81	1 925	-	-	2	2
	Samnanger.....	282,34	2 957	1	-	1	1
15. Askøy		340,56	14 822	¹⁾ 2	-	9	7
	Fjell.....	141,20	3 443	-	-	2	2
	Askøy.....	93,19	8 254	-	-	5	3
	Alversund.....	106,17	3 125	1	-	2	2
16. Sund-Austevoll ...		176,87	4 583	1	-	5	5
	Sund.....	94,40	2 230	1	-	2	2
	Austevoll.....	82,47	2 353	-	-	²⁾ 3	3

¹⁾ Distriktslægen, bor i Bergen. ²⁾ En av disse er tillike jormor og hjelpevaccinatrice for en del av Fitjar herred i Stord lægedistrikt.

Lægedistrikter.	Tilsvarende herreder og dele derav	Flate- indhold i km. ²	Tilstedev. indb. 1ste decb. 1910.	Læger.	Tandlæger.	Jornedre.	Hjælpe- væknatorer.
17. Haus.....		365,58	9 709	2	-	9	8
	Haus	200,13	5 134	1	-	4	4
	Hamre	86,44	2 297	1	-	3	2
	Aasane	79,01	2 278	-	-	2	2
18. Bruvik	Bruvik.....	392,26	3 972	1	-	3	3
19. Hosanger		804,09	3 224	1	-	5	4
	Hosanger.....	231,35	2 420	1	-	3	2
	Modal	572,74	804	-	-	2	2
20. Lindaas.....		819,58	8 856	1	-	7	7
	Lindaas.	208,01	4 206	1	-	3	3
	Austrheim.....	68,51	2 406	-	-	3	3
	Masfjord.....	543,06	2 244	-	-	1	1
21. Manger.....		231,39	8 722	1	-	7	5
	Manger.....	100,73	4 213	1	-	3	3
	Herdla.....	112,33	3 597	-	-	3	2
	Hjelme	18,33	912	-	-	1	-

Sundhetstilstanden var i det hele ikke saa god, som det foregaaende aar. Av epidemiske sygdomstilfælde er ialt meldt 7 033, hvorav 317 hadde dødelig udgang; aaret forut var de tilsvarende tal 5 331 og 284.

Dødeligheten var 14,5 pro mille av den opgivne tilstedeværende middel-folkemængde. Se tabel II.

Om de **epidemiske sygdomme** i almindelighet henvises til tabellen paa side 134—136. Jfr. forøvrig sidste tabel i den almindelige beretning.

Tyfoidfieber. I Stord forekom 3 av tilfældene inden en familie ved Sagvaag; sygdommen har der i en aarrække uten paaviselig aarsak dukket op snart hist og snart her. (P. Backer). — I Finnaas hørte alle angrepne til en familie i Bremnes; Widal +; ukjendt smittekilde. — Paa Sunde i Kvinnherad holdt Widal sig længe ÷ hos det første tilfælde; vedkommende blev som mistænkelig indlagt paa Bergens sykehus. Et par uker efter han var kommet hjem derfra, blev 2 av barnene angrepet. Det fjerde tilfælde var naboen. Smitten skrev sig sandsynlig oprindelig fra en datter, som var kommet hjem fra Bergen, hvor hun hadde gjennomgaat sygdommen. (Mørch). — Nogen tilfælde i Odda og Tyssedal (Ullensvang distrikt) blev ogsaa antat at skyldes smitte fra Bergen. — Til Svaasand i Jondal (Ytre Hardanger) kom en pike syk hjem fra Lervik paa Stord. Hun døde. — I Voss indtraf et isoleret tilfælde paa fattiggaarden. I Evanger blev 3 angrepne, derav 2 paa Hærnes. Alle blev indlagt paa lasaretet. Hos nærmeste nabo til sidstnevnte gaard hadde hele husstanden, ialt 9 personer, været syke i 5 uker; sygdommen var blit antat for

Epidemiske sygdomme.

	Ialt kjendte		Tiden er opgit for	Januar.	Februar.	Mars.	April.	Mai.	Juni.	Juli.	August.	September.	Oktober.	November.	December.
	tilfælde.	dødsfald.													
Tyfoidefeber	50	3	50	-	2	3	5	3	4	5	8	5	4	7	4
Cerebrospinalmeningit (epid.)	11	7	9	-	2	-	-	1	2	-	2	1	-	-	1
Akut poliomyelit.	7	3	6	1	-	-	-	-	1	-	1	2	1	-	-
Skarlagensfeber	72	1	72	5	16	1	5	5	8	5	1	3	-	19	4
Meslinger	974	22	974	74	155	137	260	162	115	43	13	-	10	3	2
Difteri (croup).	152	18	151	17	2	11	10	3	10	15	15	11	14	19	24
Barselfeber	12	5	9	-	2	-	1	1	1	-	-	-	1	1	2
Pyæmi, septhæmi	17	8	12	1	-	4	-	2	1	1	-	-	3	-	-
Rosen	78	8	78	9	12	9	4	5	6	10	8	2	5	4	4
Røde hunde	15	-	15	-	-	4	5	3	1	2	-	-	-	-	-
Variceller	57	-	57	5	9	8	17	1	4	4	3	2	2	1	1
Kusma	333	-	333	25	34	31	60	44	34	19	13	19	16	17	21
Kikhoste	138	11	135	6	18	22	10	15	11	6	14	9	10	9	5
Akute katarrer i aandedrætsorga-															
nerne	2835	89	2822	411	442	360	248	240	161	188	109	134	170	153	206
Influenza	899	14	896	205	312	204	58	21	13	17	14	6	12	13	21
Lungebetændelse	507	89	503	69	69	64	54	49	49	27	18	15	29	20	40
Pleurit	290	8	287	22	21	32	16	21	28	25	23	26	25	26	22
Gigtfeber	169	12	165	25	23	13	15	18	6	15	4	4	11	16	15
Akut diarrhoe (kolerine).	417	19	414	38	32	18	11	28	38	58	40	39	47	38	27
Tilsammen	7033	317	6988	913	1151	921	779	622	493	440	286	278	360	346	399

Epidemiske sygdomme.

(Forts.)	Fordeling paa lægedistrikterne:																			
	1		2 og 3		4		5		6		7		8		9		10		11	
	Sveio.		Skaanevik og Ølen.		Stord.		Finnaas.		Tysnes.		Kvinnherad.		Ullensvang.		Ulvik.		Røldal.		Ytre Hardanger.	
	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.
Tyfoidefeber.....	-	-	-	-	4	-	4	-	1	-	4	-	2	-	-	-	-	-	1	1
Cerebrospinalmeningit (epid.)..	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	1	1
Akut poliomyelit	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-
Skarlagensfeber	4	-	-	-	-	-	-	-	-	-	7	-	13	-	-	-	-	-	-	-
Meslinger	8	-	336	6	32	-	61	4	28	1	6	-	156	-	14	-	-	-	59	2
Difteri (croup)	6	1	-	-	-	-	-	-	6	2	11	1	6	1	-	-	-	-	12	3
Barselsefeber.....	-	-	1	1	-	-	2	2	-	2	-	1	1	-	1	-	-	-	1	-
Pyæmi, septhæmi	-	-	1	1	-	-	3	-	1	1	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-
Rosen	1	1	4	-	2	-	-	-	4	2	4	-	4	-	-	-	-	-	2	1
Røde hunde	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	2	-	2	-	-	-	-	-	-	-
Variceller.....	-	-	12	-	5	-	-	-	-	-	1	-	9	-	-	-	-	-	3	-
Kusma	1	-	1	-	5	-	-	-	5	-	7	-	125	-	1	-	-	-	5	-
Kikhoste	-	-	-	-	1	-	1	-	3	-	5	-	1	-	-	-	1	-	-	-
Akute katarrer i aandedræts- organerne	14	1	33	2	86	1	16	4	8	2	49	-	386	5	15	2	55	-	114	4
Influenza	14	1	109	3	-	-	57	4	14	1	34	-	100	-	10	-	8	-	22	-
Lungebetændelse.....	23	2	33	3	29	5	28	3	13	2	18	8	32	6	4	-	1	1	7	1
Pleurit	9	-	8	-	7	2	21	-	2	-	7	-	52	1	1	-	4	-	12	-
Gigtfeber	3	1	10	3	7	-	8	1	1	1	2	-	19	-	3	-	-	-	8	1
Akut diarrhoe (kolerine)	3	-	26	2	11	-	-	-	1	-	-	-	74	2	1	1	4	-	27	1
Tilsammen	86	7	574	21	189	8	201	18	87	12	162	9	983	16	49	3	73	1	275	15

Epidemiske sygdomme.

(Forts.).	Fordeling paa lægedistrikterne:																			
	12		13		14		15		16		17		18		19		20		21	
	Voss.		Fana.		Fusa.		Askey.		Sund Austevoll.		Haus.		Bruvik.		Hosanger.		Lindaas.		Manger.	
	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.
Tyfoidfeber.....	4	-	3	-	-	-	14	1	2	-	-	-	-	-	-	-	2	-	9	1
Cerebrospinalmeningit (epid.)..	1	1	3	1	-	-	-	-	-	-	3	3	1	1	-	-	-	-	1	-
Akut poliomyelit	1	-	1	-	-	-	2	1	-	-	1	1	-	-	-	-	1	1	-	-
Skarlagensfeber	-	-	11	-	-	-	9	1	1	-	4	-	17	-	-	-	4	-	2	-
Meslinger	85	2	11	-	2	-	6	-	10	-	18	-	57	-	15	-	38	4	32	3
Difteri (croup).....	4	1	15	1	-	-	50	4	6	-	22	3	-	-	-	-	7	1	7	-
Barselfeber	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	1	3	-
Pyæmi, septhæmi	-	-	1	-	-	-	3	2	-	-	-	-	1	-	-	-	4	3	1	1
Rosen	5	-	14	1	1	-	3	2	6	-	10	-	2	-	1	-	11	-	4	1
Røde hunde	1	-	5	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	4	-	-	-
Variceller	4	-	10	-	-	-	-	-	4	-	-	-	-	-	-	-	-	-	9	-
Kusma	63	-	22	-	15	-	5	-	2	-	22	-	32	-	8	-	10	-	4	-
Kikhoste	8	-	19	1	2	-	1	1	2	-	21	1	4	-	9	-	26	7	34	1
Akute katarrer i aandedræts- organerne	663	8	280	9	130	4	21	15	95	2	250	6	117	1	31	3	283	11	189	9
Influenza	73	-	133	1	13	1	25	2	15	-	101	-	33	-	43	1	74	-	21	-
Lungebetændelse.....	84	14	31	8	8	-	25	7	12	1	40	7	17	4	13	3	42	7	47	7
Pleurit	59	1	27	1	9	-	3	3	5	-	13	-	13	-	9	-	17	-	12	-
Gigtfeber	29	-	18	-	2	-	3	3	6	1	27	1	6	-	1	-	7	-	9	-
Akut diarrhoe (kolerine)	93	3	46	1	17	2	1	-	8	1	29	-	13	-	4	-	23	5	35	1
Tilsammen	1177	30	650	24	199	7	172	42	174	5	562	22	313	6	134	7	554	40	419	24

kolerine; manden i huset var kommet syk hjem fra arbeide i Bergen; desinfektion blev foretat. — (Frost). — Fra Fana blev de 3 angrepne indlagt paa Bergens sykehus. Det ene tilfælde var hos en lappisk pike, som nylig var kommet fra Mehamn, hvor sygdommen var meget utbredt. De 2 andre var blit inficeret i Bergen. (Smitt). — I Askøy forekom sygdommen hist og her; alle angrepne blev behandlet paa Bergens sykehus paa én nær, som negtet indlæggelse og kort efter døde. (Falkenberg). — Tilfældene i Lindaas opgives at ha været tvilsomme. Widal ÷.

Cerebrospinalmeningit. Paa Gravdal i Varaldsøy herred (Ytre Hardanger) optraadte et tilfælde hos en gravid, fuldgaat kvinde, hos hvem fødselen var begyndt ved lægens ankomst. Der indtraf utbredte lammelser, fødselsarbeidet stanset, og hun døde uforløst. Diagnosen er meget tvilsom. Post mortem blev der gjort lumbalpunktion og en del lumbalvæske sendt til dr. med. Gades path. inst. i Bergen. Erklæringen derfra lød paa, at de fra cerebrospinalvæsken isolerte mikrokokker var grampositive diplokokker, altsaa ikke meningokokker. Desuagtet blev der iverksat forholdsregler, som efter en smitsom sygdom. (Fugelli). — I Fana blev 2 barn angrepet paa Hop; det ene døde, og det andet, som overstod sygdommen, blev fuldstændig døv og tildels lammet. Smittkilde ukjendt. Senere var der et tilfælde paa Ulven ekserserplads. (Smitt). — I Haus indtraf 2 tilfælde paa nabogaardene Tuenes og Takkvam og 1 ved Indre Arne jernbanestation. Alle 3 endte dødelig. — Tilfældet i Manger forekom paa gaarden Sylte.

Akut poliomyelitis. I Voss indtraf et isoleret tilfælde blandt en søskenflokk paa Vossevangen; patienten blev behandlet paa lasaretet. Et par tilfælde, som blev meldt fra Vossestranden, var vistnok post-difteriske lammelser, ialfald det ene. (Frost). — I Fana forekom et tilfælde paa Minde; vedkommende blev behandlet paa Bergens sykehus. — Paa Smaaland i Haus blev en 16 aar gammel gut pludselig heftig syk med høi feber, hodepine og rygsmerter; efter et par dage indtraf opadstigende lammelser. Han døde efter 8 dages forløp. (Egenes).

Meslinger hadde i mange distrikter stor utbredning. — I Finnaas forekom sygdommen omtrent udelukkende i Bremnes. — I Voss optraadte den epidemisk i Vossestranden, sporadisk i Evanger. Til Vossevangen blev smitten bragt med et sykt barn fra Amerika. (Frost).

Av difteri forekom de fleste tilfælde i Askøy, fornemmelig i Laksevaag.

Kusma hadde mere end vanlig utbredning.

Herpes tonsurans optraadte ogsaa særdeles hyppig i Ullensvang; den er en ren plage for budeierne, naar kreaturerne kommer hjem fra fjeldbeiterne. Budeierne paastaar, at sygdommen er meget utbredt blandt Hardangerviddens rensdyr og blir fra disse overført til kreaturerne, naar disse bruker de samme natteleier og liggepladser som rensdyrene nylig har forladt. (Garmann-Anderssen).

Av akut arsenikforgiftning døde i Aalvik (Ytre Hardanger) en gaardbruker, nogen timer efter at han paa grund av et mindre ildebefindende hadde drukket et litet drammeglas av en vædske, som han antok for «kamferbrændevin». En prøve av dette fluidum blev av lægen, som kom tilstede en halv times tid før manden døde, sendt til undersøkelse ved universitetets farmakologiske institut. Det viste sig at indeholde foruten kamfer store mængder arsenik. Forøvrig kom man til det resultat, at det sandsynlig var en rest av en arsenikvask, som skal ha været brukt til kreaturene paa gaarden for mange, antagelig ca. 30, aar siden og som var blit staaende et eller andet sted i huset, uten at nogen hadde greie paa det.

For skabb opgives behandlet 102.

Veneriske sygdomme. Utenfor sykehus behandlede tilfælde vil sees av følgende tabel:

Sygdom.	Tilfælde.	Fordeling paa lægedistrikterne:											
		1	2	4	7	8	11	12	13	14	15	16	18
		Sveio.	Skaanevik.	Stord.	Kvinnherad.	Ullensvang.	Ytre Hardanger.	Voss.	Fana.	Fusa.	Åsøy.	Sund-Austevoll.	Brvik.
Veneriske saar	5	-	-	-	-	3	-	-	-	-	-	2	-
Syfilis, erhvervet	12	-	-	2	-	4	1	-	-	-	5	-	-
— medfødt	1	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-
Gonorrhoe, uretrit	39	1	1	3	-	20	8	2	1	1	-	1	1

Tuberkulose. Til opplysning om de i aarets løp meldte og av tuberkuloseprotokollene utgaaede tilfælde av tuberkulose sygdomme inden amtet henvises til tabellen i den almindelige beretning. — Dødsfald av lungetuberkulose utgjorde for det hele amt 13,9 pct. av alle kjendte ved sygdom forårsakede dødsfald og 17,2 pct. av dødsfald av ikke epidemiske sygdomme. Forøvrig henvises til tabellen paa næste side. — Fra Finnaas skrives: De syke har sin egen seng og næsten alle eget soveværelse, hvor der er mindst mulig møbler, og hvor vinduerne staar aapne mesteparten av døgnet; hjemkomne sanatoriepatisenter har dem aapne ogsaa om natten. Alle syke har ogsaa eget spisestel og synes at følge reglernes med hensyn til behandling av spyttet. (Stub). — Paa Hesvik, en meget ensomt liggende gaard like ved fjorden, i Ænes, Kvinnherad, bor 2 familier, ialt 10 mennesker. I aarets løp fik halvparten av disse lungetuberkulose; 2 døde. (Mørch). — Til Alsaaker i den ytre del av Kinsarvik (Ullensvang distrikt) kom i februar en søn syk hjem fra Amerika; han var malerlærling og led angivelig av «malerforgiftning»; først da han efter nogen ukers opphold i hjemmet søkte læge, blev det konstatert, at han led av en langt fremskreden lungetuberkulose. I løpet av godt og vel 1 aar blev saa paa denne gaard indenfor en snever kreds av 3—4 nabohus 9 personer (amerikaneren medregnet) angrepet av en mer end almindelig ondartet og akut forløpende tuberkulose; 5 er allerede døde. Det er oplyst, at den hostende og spyttende amerikaners opholdsrum, især i den første tid før sygdommens sande væsen var kjendt, som vanlig var et yndet samlingssted for nysgjerrige unge og gamle naboer, som gjerne vilde høre om alt det merkelige fra Amerika. Hertil kom, at renligheten i huset stod paa et meget lavt trin, og at meslinger optraadte epidemisk paa hele Lotestranden. Hos flere blev symptomene til lungetuberkulose indledet med et uttalt erythema nodosum. Der blev foretat nok saa vidtløftige og gjentagne desinfektioner og holdt foredrag om tuberkulosens væsen og smitteforhold. (Garman-Anderssen). — I Fana har tuberkuloseforeningen dette aar engageret egen sykepleierske. Som regel er de syke, som tranger det, villig til at la sig indlægge paa tuberkulosehjem; vanskeligst er det med egtefolk, da man likeoverfor dem ikke har adgang til at bruke tuberkuloseloven, hvor daarlige end forholdene er i hjemmet. — Der er i aarets løp meldt nogen flere tilfælde end i tidligere aar. Maaske gjør dyrtiden sig her gjældende med knap og utilfredsstillende næring; denne er utvilsomt endnu mere u hensigtsmessig end før; særlig føles vistnok mangelen paa fisk trykkende; melk er ogsaa flere steder vanskelig at skaffe; i arbeiderdistrikterne i Fana kan den ofte ikke faaes selv til syke eller barn; alt gaar til Bergen. (Smitt). — Fra Fusa og Haus anføres, at de angrepne gjennomgaaende synes

Døde av lungetuberkulose.

Lægedistrikter.	Opgivne dødsfald ved			
	sygdom.	lunge- tuberkulose.	epidemiske sygdomme.	ikke epidemiske sygdomme.
Sveio.....	56	11	7	49
Skaanevik og Ølen.....	129	10	21	108
Stord.....	51	3	8	43
Finnaas.....	83	9	18	65
Tysnes.....	53	9	12	41
Kvinnherad.....	56	9	9	47
Ullensvang.....	99	17	16	83
Ulvik.....	30	4	3	27
Røldal.....	20	3	1	19
Ytre Hardanger.....	77	18	15	62
Voss.....	120	14	30	90
Fana.....	131	23	24	107
Fusa.....	57	9	7	50
Askøy.....	173	15	42	131
Sund-Austevoll.....	55	6	5	50
Haus.....	102	13	22	80
Bruvik.....	40	8	6	34
Hosanger.....	35	5	7	28
Lindaas.....	161	28	40	121
Manger.....	140	18	24	116
Søndre Bergenhus amt.....	1668	232	317	1351

at være meget forsigtige og at følge de foreskrevne regler. — I Bruvik har herredsstyret bevilget det nødvendige til behandling paa sanatorium i alle tilfælde, hvor ikke kredssykekassee, tuberkuloseforeninger etc. har bekostet opholdet. Desværre ødelægges ofte det gode resultat av sanatoriebehandlingen efterpaa, da de fleste ikke har nok midler til at fortsætte et hensigtsmæssig levevis. (Berners). — I Lindaas har distriktslægen leilighetsvis holdt foredrag om sygdommen.

Spedalskhet. Den i Fitjar (Stord distrikt) boende syke kvinde har nu ikke aapne saar, og de givne paabud om isolation og forsigtighet synes at bli overholdt. (P. Backer). Jfr. medicinalberetningen for de 2 foregaaende aar. — I Fana distrikt er der nu kun 1 tilfælde, det er nærmest avløpet. En mand med en sterkt smitsom form av sygdommen blev med tvang indlagt paa pleiestiftelsen. (Smitt).

Om de med bidrag fra stat og amt forpleiede **sindssyke** se den almindelige beretning. — Fra Kvinnherad anføres, at forpleiningen der er god, og at de syke i almindelighet behandles som hørende til familien. Det er dog for tiden næsten umulig at faa sindssyke utsat i privat forpleining i distriktet. (Mørch).

Av **obstetriciske operationer**, utførte av læger, opgives ialt 86, derav i Sveio distrikt 3, Skaanevik og Ølen 3, Stord 7, Finnaas 6, Tysnes 1, Kvinnherad 3, Ullensvang 4, Ulvik 1, Ytre Hardanger 5, Voss 9, Fana 3, Askøy 19, Sund-Austevoll 2, Haus 9, Bruvik 1, Hosanger 2, Lindaas 3 og Manger 5. Om indikationer og utfald henvises til tabellen paa næste side.

Om **jormorhjælpen** henvises til tabellen i den almindelige beretning.

Obstetriciske operationer.

Indikation.	Tangforløsning.			Vending.			Uttrækning ved bækkenendeleie.			Partus præmaturus artificialis.		Efterbyrdsoperation.	
	Mødre.	Barn.		Mødre.	Barn.		Mødre.	Barn.		Mor.	Barn.	Mødre.	
	Lev.	Lev.	Dødf.	Lev.	Lev.	Dødf.	Lev.	Lev.	Dødf.	Død.	Dødf.	Lev.	Død.
Risvækkelse, langsom fødsel etc. . . .	44	42	2	-	-	-	7	¹⁾ 6	1	-	-	-	-
Trangt bækken	4	2	2	-	-	-	-	-	-	²⁾ 1	1	-	-
Barselkrampe	2	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Placenta prævia og blødning	-	-	-	2	-	2	-	-	-	-	-	-	-
Ueftergivelige fødselsdele	2	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Utmattelse	2	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Forhodeleie (isseleie med panden fortil)	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Ansigtsleie	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Skakt hodeleie	2	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Tverleie	-	-	-	4	4	1	-	-	-	-	-	-	-
Fremfald av navlesnor	-	-	-	-	-	-	2	-	2	-	-	-	-
Fære for fosteret. Daarlige fosterlyd	5	5	-	-	-	-	-	-	-	-	-	4	³⁾ 1
Tibakeholdt morkake	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-
Fastvokset morkake	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Tilsammen	63	58	5	6	4	3	9	6	3	1	1	5	1
		63			7			9				6	

¹⁾ Blandt disse en andentvilling, første forløst levende ved vending. ²⁾ Der var foretat iudsprøitninger av varmt vand med utvidelse av mormunden. Moren døde under kramper og uten at være kommet til bevissthet. Der blev straks efter ved keisersnit forløst et dødfødt barn. (P. Backer). ³⁾ Dødsårsak: barsel-feber. Jormoren hadde først forgjæves forsøkt at fjerne morkaken.

Fødte og døde.

Lægedistrikter.	Fødte		Døde					
	le- vende.	død- fødte.	ialt.	0—1 aar.	i 1ste døgn.	paa barselseng.	ved ulykkelige hændelser.	ved selvmord.
Sveio.....	102	1	65	6	1	-	1	-
Skaanevik.....	134	4	93	3	-	-	5	-
Ølen.....	63	-	47	3	-	-	2	-
Stord.....	176	6	74	8	1	-	4	-
Finnaas.....	183	3	96	13	2	2	5	-
Tysnes.....	93	2	59	4	-	-	-	-
Kvinnherad.....	89	2	60	6	-	-	-	-
Ullensvang.....	306	10	107	9	2	1	2	1
Ulvik.....	61	4	33	1	1	-	1	-
Røldal.....	22	1	21	2	-	-	1	1
Ytre Hardanger.....	210	4	121	8	2	-	1	-
Voss.....	277	5	156	13	2	1	5	-
Fana.....	285	3	134	12	4	-	1	-
Fusa.....	169	4	81	6	-	-	4	-
Askey.....	552	5	223	39	4	2	5	-
Sund-Austevoll.....	139	1	78	7	1	1	4	-
Haus.....	222	3	125	10	-	-	4	-
Bruvik.....	85	3	47	6	1	-	-	-
Hosanger.....	70	1	48	8	1	-	2	-
Lindaas.....	232	2	172	21	3	3	4	-
Manger.....	316	6	161	20	2	1	9	-
Søndre Bergenhus amt.....	3786	70	2001	205	27	11	60	2

Ifølge ovenstaaende tabel over **fødte og døde** var overskuddet av fødte 1785 og forholdet mellem fødte og døde = 100 : 52,9,

Paa barselseng døde ifølge presternes opgaver 11 kvinder, ifølge lægernes 13; 5 døde av barselfeber; se forøvrig tabel XXXVI, gruppe XII. — En kvinde døde **uforløst** se ovenfor under cerebros spinalmeningit.

De **hyppigste dødsårsaker** var:

Dødsårsaker.	Dødsfald.
Alderdomssvakhet.....	369
Lungetuberkulose.....	232
Kræft (cancer og sarkom).....	140
Klappfeil og hjertemuskel sygdomme.....	90
Krupes lungebetændelse.....	89
Akute katarrar i aandedrætsorganerne.....	89
Tuberkulose utenfor lungerne og miliærtuberkulose.....	72
Hjerneslag.....	68
Medfødt svakhet.....	52
Hjertelammelse.....	40

Om **veirliget** anføres fra Skaanevik, at vaaren kom sent og var like-som forsommeren kald. Med varmen i juli tok avlingen sig op, saa utbyttet av jordbruket blev som et middelsaars. (Wallace). — I Ullensvang kom vaaren tidlig, men en for tør sommer gjorde, at avlen, særlig av frukt, blev under et middelsaars. (Garmann-Anderssen).

Levemaate og hygieniske forhold etc. For amtet i sin helhet har aaret været et merkeaar. Fiskerierne gav et meget godt utbytte, og priserne var usedvanlig høie. Ogsaa gaardbrukerne fik paa grund av dyrtiden sine produkter særdeles godt betalt, og arbeidsfolk hadde fuldt op av godt lønnet arbeide. Dyrtiden følte derfor ikke stort av de fleste. Denne fremgang i velstand har medført, at megen gjæld er blit indfriet; den har ogsaa hat adskillig indflydelse paa de hygieniske forhold, idet der er foretat en hel del nybygging. — Ædrueligheten har i det hele været bedre, end man skulde ventet.

Fra Sveio distrikt anføres, at for de ikke faa, som vanskelig kunde greie sig gjennom de dyre tider og maatte bruke streng økonomi, har det offentlige provianteringsvæsen været til gagn i en grad, som ikke kan værdsættes høit nok. (Kristensen).

I Stord har levemaaten som regel været bedre og rikeligere end vanlig. (P. Backer).

I Finnaas har de gode tider ikke bragt med sig nogen luksus i levemaate eller klædedragt. Pengene blir brukt paa en fornuftig maate, i stor utstrækning til at faa sig bedre fartøier, motorer og fiskeredskaper. (Stub).

I Odda (Ullensvang distrikt) kunde fabrikkene holdes igang, da armerte engelske kulbaater regelmæssig bragte de nødvendige kul. Den i forrige medicinalberetning omtalte destruksjonsovn slap i sidste øieblik gjennom farezonen dit fra England. (Garmann-Anderssen). I Tyssedal var boligforholdene i aarets første halvdel meget mangelfulde som følge av den store arbeidsstyrke, som trængtes til opførelse av den nye aluminiumsfabrik; men efter hvert blev der opført flere store, luftige barakker med værelser for 2—4 mand. Desuten begynde man at bygge et helt kompleks av tidsmessige familieboliger for 2—3—4 familier. Ved aarets slutning var en stor ungkarsbolig, beregnet for ca. 200 mand, under tak. — I Skjeggedal blev der hele aaret arbeidet paa den store dambygning med en gjennomsnittlig arbeidsstyrke av ca. 200 mand. Boligforholdene og de sanitære forhold deroppe er ikke ideelle. (Pedersen).

I Aalvik, Kvam, (Ytre Hardanger) optok A/S Bjølvefossen utbygging med fuld arbeidsstyrke. Slik storindustri volder store forandringer i en bygds vante liv. Den allerede før snaue arbeidshjælp for gaardbruket absorberes nu næsten helt av industrianlægget. Haandverkere er det ogsaa omtrent umulig at faa tak i, og alle arbeidspriser er blit opskruet til en urimelig høide. Hertil kommer den uhygge, som fyld og slagsmaal blandt anlægsarbeiderne skaffer om søndagene. — Der er planer under utarbeidelse for ogsaa at utbygge Torfinnvasdraget ned til Kvam (Botnen i Fiksesund). (Munch-Søegaard).

I Voss distrikt er der gjort gode fremskridt med hensyn til renlighet og husstel i det hele. (Frost).

I Fana har nybygning av villaer i de nærmest Bergen liggende strøk i aarets løp været større end nogensinde trods de abnormt høie byggepriser. — Strøket Minde—Nestun er blit egen bygningskommune, og der er besluttet opprettet baade kommuneingeniør- og bygningschefstilling. (Smitt).

I Askøy bygges foruten nye bolighus ogsaa stadig flere sildesalterier, hermetiske fabrikker og trævarefabrikker. Et usedvanlig stort anlæg paa 3 millioner kr. er under arbeide paa Knarrevik i Fjell. — Efter Skaalvikmøllens brand har kommunen kjøpt vandfaldet og ladet opføre elektricitetsverk, saa hvert hus i Fjell nu faar lys og Knarrevik kraft til fabrikk. Laksevaag har faat elektrisk lys

fra Samnangeranlægget, og det skal ogsaa resten av Askøy faa. Alversund staar i begrep med at skaffe elektrisk lysledning for hele herredet. — Gaardsdriften har tat sig svært op, siden der er blit oprettet meierier eller rettere melkesamlingsstationer. Landbruksmaskiner blir mere og mere almindelig. Det er Alversund, og der særlig Seim, som gaar i spidsen. Nils Larsen Seim var her foregangsmand. Han tok initiativet til at faa oprettet det første «meieri» i amtet og til at faa stiftet Alversunds dampskibsselskap; det startet med en mindre dampbaat og har nu 4 større, som hver morgen bringer melk til Bergen fra Seim, Alversund, Manger og Herdla. — I Fjell interesserer man sig mere for fiskeri; der skaffer man sig den ene motorskøite større end den anden og det ene notlag efter det andet med dertil hørende sjøhus, saa store, at snurpenoten kan hænges op til tørring. Er det store kapitaler som lægges i et slikt bruk (kr. 20 000,00), saa kan ogsaa i et kast hele kapitalen «snurpes» ind. (Falkenberg).

Fra Sund-Austevoll skrives: Det økonomiske utbytte, som jo var godt over hele kysten, nærmet sig paa disse kanter til det eventyrlige. Flittig og sparsommelig som folk er, vil denne rigdom faa en dypt indgripende indflydelse paa deres fremtids kaar, hvis der da ikke kommer særlig onde tider. Ædrueligheten holder sig jevnt god; sedeligheten likesaa. (Ræder).

I Haus er boligforholdene meget gode; paa de fleste gaarder er eller bygges der nye gode og rummelige hus, og der er nu kun faa ikke utskiftede gaarder med saakaldte tun. Ogsaa paa fabrikstederne bygges der gode arbeiderboliger. — Brøndene er som oftest mislige; de er ikke cementerte, og mange ligger i mark, som blir gjødslet, eller slik til, at overvand kan rinde i dem. — Landbonæringen er nummer én i distriktet, saa kommer industrien; der er mange fabrikker; de viktigste fabriksteder er Eidsvaag, Kvernevik, Salhus, Arne, Espeland, Trengereide og Valestrandsfossen. De fleste gaar ind under tekstilbranchen, dernæst kommer garverierne. Et betonskibsbyggeri holder paa at bli anlagt. — Levemaaten er ganske god; ædrueligheten og sedeligheten likesaa. (Egenes).

Fra Bruvik klages der over, at boligforholdene paa fabrikstederne ikke er tilfredsstillende, og at den største del av arbeiderbefolkningen lever paa en kost, som sterkt nærmer sig underernæring. I klær er man derimot flot. — Arbeidet med et kloaknet for Dale og Vaksdal blev indstillet, da krigen begyndte, men blev optat igjen dette aar. (Berners).

I Hosanger staar jordbruket ikke høit; det er væsentlig kvindene, som stiller med det; mandfolkene har andet yrke f. eks. som bygningssnekkere i Bergen. Melken gaar til byen; i hjemmet brukes kaffe og margarin; ungdommen har kardialgi og daarlige tænder. (A. Mathiesen).

I Lindaas distrikt bragte de høie priser paa sild (ca. 50 kr. pr. maal) ind ca. $\frac{1}{2}$ million kr. alene for Austrheims vedkommende. De fleste blev derved gjældfri og kunde kjøpe motorfartøier; adskillige penger blev ogsaa brukt til opdyrkning og til maling av hus, baade indvendig og utenpaa. — Kosten bestaar væsentlig av saltfisk og poteteskake med sirup og margarin; der brukes ogsaa adskillig suppe og grøt av hjemmeavlet havre. (Paus).

I Manger søker nu ungdommen i stadig større utstrækning til fiskeribedriften; selv paa Radoen, hvor man tidligere omtrent udelukkende har syslet med jordbruk, begynner man nu at kjøpe motorskøiter og skaffe sig fiskeredskaper. Der er nu paa denne ø 2 nye hermetikfabrikker under opførelse. — Arbeidet for at bedre drikkevandsforholdene holder man fremdeles paa med. Nogen efternølere, som trods gjentagne anmodninger ikke hadde bragt sine brønde i forskriftmæssig stand, blev meldt for politimesteren. (Høygaard).

Sykehus. I Fjelberg herred, Skaanevik distrikt, ligger Valen sindsykeasyll og amtets tuberkulosehjem (Ekely). I Stord er der ved Lillebø gruber et litet sykehus, væsentlig for arbeiderne. I Ullensvang distrikt har Odda et litet sykehus, en gave av den tyske keiser. Desuten er der et epidemilasar; ;

A/S Tyssefaldene har en sykebarakke i Skjeggedal oppe ved det store damanlæg; det har sin egen sykepleierske. — I indre Aalvik (Ytre Hardanger) har A/S Bjølvefossen et sykebarakkekompleks. I Voss distrikt er der et kommunalt og et privat sykehus; desuten paa Bjørkeli et pleiehjem for tuberkulose. I Fana findes Ekelunds offentlige aandssvakeskole og et tuberkulosehjem paa Fagerli i Sandal; i Os herred ligger Hagevikens kystsanatorium for skrofuløse barn, Askvikens barnehjem («Splintehjemmet») samt et rekolvaescenthjem paa Rognebærhaugen. I Bruvik er der ved Dale fabrikker et litet sykehus.

Sykepleie. I Manger herred er der ved bidrag av kommune og sparebank engageret en sykepleierske. — I Herdla er der stiftet en sykepleierforening med formaal at faa en pleierske for Ytre og en for Indre Herdla.

Badeindretninger. I Skaanevik er paa hotellet karbad med styrt, som mot betaling staar til benyttelse for bygdens folk. I Kvinnherad er der bad i Aamvikdalens skolehus og badstue i Ølve og Ænes. I Ullensvang distrikt er der en av fabrikkerne i Odda bekostet badeindretning; den tjener til-lige som folkebad for hele Odda. Desuten findes badeindretninger paa Lofthus og Naa i Ullensvang. I Ulvik er der ved kommunal foranstaltning indrettet karbad ved meieriet. I Ytre Hardanger distrikt er der ved Øystese meieri et badstubad med karbad og dusj, likesaa et ved Vikey meieri. I Voss distrikt er der et damp- og karbad paa Vossevangen. I Os, Fana distrikt, ligger Solstrand sjøbad med damp- og gytjebad. I Haus er der folkebad ved Arne fabrikker og i Bruvik ved Vaksdal mølle og ved Dale fabrikker.

Om amtets **apotek** se den almindelige beretning.

Følgende tabel gir oplysning om tallet paa møter i helseraad og paa vaksinerte:

Lægedistrikter.	Møter i helseraad.	Vaksinerte.
Søndre Bergenhus amt	84	2189
Sveio	¹⁾ 6	64
Skaanevik og Ølen	²⁾ 2	154
Stord	³⁾ 4	46
Finnaas	⁴⁾ 2	78
Tysnes	-	79
Kvinnherad	1	87
Ullensvang	⁵⁾ 9	203
Ulvik	⁶⁾ 2	-
Røldal	1	-
Ytre Hardanger	⁷⁾ 7	127
Voss	⁸⁾ 7	147
Fana	⁹⁾ 10	219
Fusa	-	102
Askøy	¹⁰⁾ 7	165
Sund-Austevoll	¹¹⁾ 3	131
Haus	¹²⁾ 7	170
Bruvik	2	93
Hosanger	-	28
Lindaas	¹³⁾ 7	147
Manger	¹⁴⁾ 7	149

¹⁾ Sveio 2, Vikebygd 1, Valestrand 3. ²⁾ Skaanevik 1, Etne 1. ³⁾ Stord 3, Fitjar 1. ⁴⁾ Bremnes 2. ⁵⁾ Odda 5, Ullensvang 2, Kinsarvik 2. ⁶⁾ Ulvik 1, Eidfjord 1. ⁷⁾ Jondal 2, Varaldsø 1, Strandebar 2, Kvam 2. ⁸⁾ Evanger 1, Vossestranden 1, Voss 5. ⁹⁾ Fana 7, Os 3. ¹⁰⁾ Askøy 4, Fjeld 1, Alversund 2. ¹¹⁾ Sund 1, Austevoll 2. ¹²⁾ Aasane 2, Haus 2, Hamre 3. ¹³⁾ Lindaas 3, Austrheim 2, Masfjord 2. ¹⁴⁾ Manger 3, Herdla 3, Hjelve 1.

Fra Ullensvang anføres, at tallet paa vakcinerte er altfor litet som følge av en «naturlæges» agitation mot slik immunisering. Naar koppesmitte derimot nærmer sig, opstaar der panik, og alle som én kræver at bli vakcineret hurtigst mulig. (Garmann-Anderssen).

XIII. Bergens by.

	Flateindhold i km. ²	Tilstedev. indb. 1ste decbr. 1910.	Læger.	Tand- læger.	Jormødre.
Bergens by	34,92	83 173	¹⁾ 68	39	30

¹⁾ Distriktslægen i Askøy distrikt bor i Bergen og er ikke medregnet i summen.

Sundhetstilstanden var i 1916 god. Av epidemiske sygdomstilfælde anmeldtes ialt 11 602 med 234 dødsfald mot henholdsvis 12 217 og 212 aaret forut.

Dødeligheten. De dodes antal utgjorde 1 193 eller 13,3 pro mille av den beregnede tilstedeværende middelfolkemængde (89 699). Paa grund av den store brand i Bergen i januar 1916 blev der ikke holdt nogen kommunal folketælling det aar. Efter saadan folketælling den 1ste februar 1917 ansloges av det kommunale statistiske kontor middelfolkemængden i 1916 til 90 000. — I 1916 er der til Bergens helseraad anmeldt som begravet i byen 1 202 døde. Dødeligheten pro mille skulde efter disse tal utgjøre 13,36 pro mille. Fratrækkes de 1 202 døde 86 utenbys personer, som ikke hørte hjemme i Bergen, men blev begravet der, blir dødeligheten blandt den hjemmehørende befolkning = 12,4 pro mille. — Av de 1 202 døde hadde 3 ukjent dødsårsak. Dødsfaldenes fordeling paa maanederne paa byens befolkning og paa utenbys hjemmehørende, begravet i Bergen o. s. v. vil sees av følgende tabel:

	Aaret.	Januar.	Februar.	Mars.	April.	Mai.	Juni.	Juli.	August.	Septbr.	Oktbr.	Novbr.	Decbr.
I. Byens befolkning:													
Dødsfald ved sygdom	1062	133	113	123	105	89	88	73	75	55	63	70	75
Ulykkestilfælde	29	6	3	1	-	2	2	2	1	6	4	1	1
Selvmord	7	2	-	3	1	1	-	-	-	-	-	-	-
Død utenbys	18	2	4	-	1	2	1	-	2	3	-	2	1
Sum	1116	143	120	127	107	94	91	75	78	64	67	73	77
II. Utenbys hjemme- hørende begravet i													
Bergen	30	4	3	7	4	3	2	4	-	-	-	1	2
Død paa sykehus ...	23	-	1	4	1	4	2	2	1	1	4	-	3
— « sindssykehus	21	3	2	1	1	-	2	3	3	2	1	-	3
Spedalske	12	2	2	1	1	-	1	-	1	1	1	-	2
Sum	86	9	8	13	7	7	7	9	5	4	6	1	10
Tilsammen	1202	152	128	140	114	101	98	84	83	68	73	74	87

Den procentvise dødelighet ved de forskjellige aldersklasser vil sees av følgende tabel:

Sum.	0—1	1—5	5—10	10—15	15—20	20—25	25—30	30—40	40—50	50—60	60—70	70—80	80—90	90—100
1202	135	75	37	24	63	62	46	87	99	129	124	169	128	24
i pct.	11,2	6,2	3,1	2,0	5,2	5,2	3,8	7,2	8,2	10,7	10,3	14,1	10,6	2,0
	271 = 22,5 pct.				931 = 77,5 pct.									

Til opplysning om de **epidemiske sykdomme** i almindelighet henvises til tabellen paa næste side, sammendraget etter opgaver fra lægerne og sykehusene.

Tyfoidfieber. Der anmeldtes ialt 53 tilfælde med 6 dødsfald, de fleste i 2det halvaar. 3 av de angrepne led av paratyfus. Samtlige behandledes i sykehus. 3 var smittet utenbys og kom syke til Bergen. 2 bragte sykdommen med sig fra utlandet (U. S. A.). — I en familie, hvor der omkring en tyfusbacilleutskiller i 1915 optraadte 2 tilfælde, forekom ogsaa i 1916 2 nye tilfælde. Ved bakteriologisk undersøkelse viste bacilleutskilleren fra 1915 sig fri for baciller iaar, hvorimot hans mor, som i 1915 gjennemgik en tyfoidfieber, utskilte tyfusbaciller gjennom urinen, hvorfor hun i et par maaneder isolertes i sykehus. De fleste tilfælde optraadte forøvrig isolerte rundt omkring i byen, uten at de kunde føres tilbake til nogen bestemt smittekilde. 17 var smittet ved kontakt, 3 ved melk fra en gaard paa Askøen i nærheten av anlæggene i Knarrevik, hvor adskillige tilfælde av sykdommen optraadte blandt arbeiderne. — Paa Neevengaarden sindsykeasyl forekom ogsaa iaar 5 tilfælde av tyfoidfieber; 2 av disse, som optraadte paa mandsavdelingen, var paratyfus, de 3 paa kvindeavdelingen og blandt tjenerpersonalet var almindelig tyfoidfieber. Paa grund av den seige optræden av sykdommen i asylet, vaksinertes mot tyfoidfieber samtlige i asylet værende personer, som ikke tidligere hadde gjennomgaaet sykdommen. Angaaende resultatet henvises til «Medicinsk Revue» for mars 1917, «Forsøk paa begrænsning av tyfusendemi ved vaccination mot tyfus» av doktor Margit Haaland. — Der vaksinertes ialt 206 kvinder og 153 mænd. En av de vaksinerte pleiersker fik 5 maaneder etter vaccinationen en regulær, ganske alvorlig tyfus med utgang i helbredelse. Forøvrig vites der ikke om noget tilfælde av tyfus i det sidste halvaar av 1916. Derimot angrepes i begyndelsen av 1917 2 av de præventivt indsprøitete kvinder av sykdommen. — Paa sundhetsvæsenets kontor er i 1916 vaksinert 30 personer tilhørende tyfussmittede familier. Ingen av de vaksinerte har senere faat sykdommen. Vaksinen har man erholdt fra det patologiske institut i Bergen. Det har tildels været vanskelig at faa gjennomført vaccinationen, da en del av de indsprøitete i 1ste døgnet efter indsprøitningen har følt sig saa daarligere, at de ikke har kunnet arbeide og tildels har holdt sengen. De har vægret sig for fornyet indsprøitning. For at forebygge ildebefindende efter vaccinationen har været anvendt acetyl-salicylsyre, men uten paaviselig nytte.

Av **cerebrospinalmeningit** anmeldtes 3 tilfælde, som alle endte dødelig. Samtlige behandledes paa sykehus. De optraadte enkeltvis uten nogen indbyrdes sammenheng.

Det ene behandlede tilfælde av **akut poliomyelitt** helbrededes uten varig mén.

Epidemiske sygdomme.

	Ialt kjendte		Tiden er opgit for	Januar.	Februar.	Mars.	April.	Mai.	Juni.	Juli.	August.	September.	Oktober.	November.	December.
	tilfælde.	dødsfald.													
Tyfoidefeber	53	6	53	.	2	-	4	8	4	3	3	9	10	3	7
Cerebrospinalmeningit (epid.) . . .	3	3	3	.	.	-	2	.	.	.	.	1	.	.	1
Akut poliomyelitis	1	-	1	-	.	-	-	.	.	.	.	.	.	.	.
Skarlagensfeber	46	-	46	3	-	4	1	4	9	2	2	8	6	2	5
Meslinger	256	7	256	101	47	34	39	27	1	3	1	3	.	.	.
Difteri (croup)	321	16	321	20	27	32	18	31	30	21	24	21	25	35	37
Blodgang	22	.	22	1	3	-	-	.	.	.	.	.	9	4	5
Barsel-feber	4	3	4	1	1	-	1	-	-	1	.	.	.	.	.
Pyæmi, septicæmi	6	6	6	.	.	2	-	-	-	1	.	.	.	.	3
Pemfigus (hos nyfødte)	3	-	3	.	1	-	-	-	-	-	.	1	.	.	1
Rosen	159	4	159	11	18	10	16	14	15	5	13	15	10	17	15
Røde hunde	252	-	252	35	12	57	54	65	15	1	1	7	1	1	3
Variceller	586	-	586	5	40	14	27	9	11	1	6	56	180	159	78
Kusma	526	-	526	184	107	111	45	44	22	3	2	1	.	5	2
Kikhoste	554	15	554	65	93	59	42	47	19	31	14	25	25	64	70
Akutte katarrher i aandedrætsorg . .	4904	40	4877	851	512	559	500	404	243	139	210	289	289	412	469
Influenza	1734	14	1734	987	497	92	53	5	5	2	8	16	21	34	34
Lungebetændelse	431	91	431	91	45	46	53	44	30	15	15	16	17	24	35
Pleurit	358	3	358	52	33	35	27	31	32	19	16	31	19	35	28
Gigtfeber	327	4	327	36	32	25	36	42	27	17	13	26	20	22	31
Akut diarrhoe (kolerine)	1056	22	1056	55	32	53	57	67	75	75	101	167	126	149	99
Tilsammen	11602	234	11575	2498	1482	1133	975	842	538	339	429	692	758	966	923

Meslinger forekom i begyndelsen av aaret som avslutning paa den store epidemi i slutningen av 1915.

Difteri (croup) viser en betydelig forøkelse i de angrepnes antal mot aaret forut, idet der anmeldtes 321 tilfælde med 16 dødsfald mot 192 og 8 i 1915. 2 syke døde i hjemmet uten at være kommet til lægebehandling. De øvrige behandledes alle i sykehus. — Diffterien har i de senere aar gjennomgaaende hat et mildt forløp med forholdsvis ringe dødelighet. Dette skyldes vel for en væsentlig del en forandring i smittestoffets natur, og immunisering av befolkningen, men for en del ogsaa den omstændighet, at saavel publikum som læger bedre forstaar at møte sygdommen. Tilfældene blir tidlig erkjendt og isoleret i sykehus, de sykes omgivelser blir undersøkt og overvaaket, mulige smitekilder blir opdaget og fjernet. Forholdsreglerne mot sygdommen har været de samme som før. — Paa sundhetsvæsenets poliklinik har været undersøkt 440 personer paa difteri, derav 203 bakteriologisk. Av disse hadde 40 difteribaciller. Difteribacillebærere har delvis været isoleret i sykehus til bacillefrihet var opnaaet, tildels har de været kontrollert ved sundhetsvæsenets poliklinik, naar forholdene har tilladt det. — Forebyggende indsprøitninger av difteriserum har ikke været anvendt i 1916.

Kikhoste optraadte i samme utstrækning som i 1915 og forekom nogenlunde jevnt fordelt over hele aaret.

Av **influenza** har der ikke siden 1903 været anmeldt saa mange angrepne som iaar. Av 1 739 tilfælde behandledes 1 464 i januar og februar.

For **fnat** behandledes 325 personer.

Veneriske sygdomme. Disses hyppighet og fordeling paa maanederne vil sees av følgende tabel:

Sygom.	Tilfælde.	Januar.	Februar.	Mars.	April.	Mai.	Juni.	Juli.	August.	September.	Oktober.	November.	December.
Veneriske saar	172	6	13	12	8	3	8	11	14	26	26	23	22
Syfilis, erhvervet	191	15	8	19	9	8	12	12	15	31	14	24	24
— medfødt	4	.	.	.	.	1	.	.	.	1	.	2	.
Gonorrhoe, uretrit	719	63	59	58	49	45	52	50	72	72	75	74	50

Antallet av veneriske sygdomstilfælde behandlet i aarene 1909—1916 vil sees av tabellen paa næste side.

De anmeldte tilfælde av chancker og syfilis pr. 10 000 indbyggere stiller sig saaledes for nedenstaaende aarrække (middelfolkemængden i Bergen var ifølge opgave fra Det statistiske Centralbureau 89 699 i 1916):

1902	1903	1904	1905	1906	1907	1908	1909	1910	1911	1912	1913	1914	1915	1916
26,8	37,6	30,6	26,6	21,7	23,2	33,0	50,7	38,6	37,3	26,9	20,8	24,2	24,7	40,9
28,7					36,6					27,5				

Paa sundhetsvæsenets kontor undersøktes 277 personer (197 mænd og 80 kvinder). Av disse hadde 43, alle mænd, veneriske saar, 120 (96 mænd og 24 kvinder) erhvervet syfilis, 5 (alle kvindekjøn) medfødt syfilis, og gonorrhoe eller

Aar.	Veneriske saar og syfilis (konstitutionel og medfødt).						Gonorrhoe (uretrit).						Tilsammen.		
	Paa sykehus.			Utenfor sykehus.			Paa sykehus.			Utenfor sykehus.			Veneriske sygdomme.	Veneriske saar og syfilis.	Gonorrhoe og uretrit.
	Behandlede.	Derav		Behandlede.	Derav		Behandlede.	Derav		Behandlede.	Derav				
		Md.	Kv.		Md.	Kv.		Md.	Kv.		Md.	Kv.			
1916..	153	129	24	214	202	12	65	47	18	654	591	63	108	367	719
1915..	95	74	21	123	115	8	38	30	8	647	538	71	865	218	647
1914..	55	36	19	132	122	10	29	23	6	527	448	79	743	187	556
1913..	59	37	22	102	93	9	29	12	17	552	501	51	742	161	581
1912..	51	31	20	156	141	15	11	9	2	564	494	70	782	207	575
1911..	79	45	34	205	178	27	24	17	7	618	580	38	926	284	642
1910..	82	49	33	210	191	19	32	24	8	645	589	56	969	292	677
1909..	65	32	23	329	270	59	33	23	10	684	621	63	1111	394	717

uretrit 88 (50 mænd og 38 kvinder). 21 (8 mænd og 13 kvinder) hadde intet tegn paa venerisk sygdom. — Stadsfysikus omhandler paany det efter hans mening uheldige forhold, at bykassen belastes med utgifterne ved behandling og forpleining av en hel del kommunen ivedkommende personer, som lider av venerisk sygdom, og som det av hygieniske hensyn er nødvendig at ta sig av. Paa helse-raadets kontor fremstillet sig saaledes i 1916 til undersøkelse og for at faa behandling 189 mænd med venerisk sygdom. Av disse hadde kun 55 fast bopæl i Bergen, 102 var fra andre steder i landet, oftest uten fast bopæl, og 32 var fra utlandet. 53 var smittet i Bergen, 51 i Norge forøvrig og 85 i utlandet. 130 var sjømænd, 17 anlægsarbeidere og vagabonder, 25 løsarbeidere og 17 haandverkere og andre. Det var kun de to sidste grupper, som væsentlig hørte til byens egentlige befolkning. De øvrige opholdt sig tilfældig, eller hadde for anledningen søkt til Bergen. For 152 var sygdommens beskaffenhet eller de forhold, hvorunder de syke levet, saadan, at det var nødvendig at behandle dem i sykehus.

Tuberkulose. Angaaende de i aarets løp nyanmeldte og av tuberkuloseprotokollen utgaaede tilfælde av tuberkulose sygdomme m. v. henvises til tabellen i den almindelige beretning. — Dødsfald av lungetuberkulose utgjorde 16,2 pct. av samtlige ved sygdom foraarsakede dødsfald og 20,3 pct. av dødsfald av ikke epidemiske sygdomme. — Sundhetsvæsenets poliklinik for lungesygdomme var i aaret søkt av 639 personer, hvorav 116 var nye og 236 gamle patienter. 287 barn, væsentlig fra tuberkulose hjem, undersøktes i anledning av «Maiblomstens» feriekoloni. — Det frivillige tuberkulosearbeide har været drevet av Bergens tuberkulosekomité paa samme maate som i tidligere aar. «Maiblomsten»s barnehjem for barn fra tuberkulose hjem var overbelagt, hvorfor komitéen gik i gang med innsamling av midler til opførelse av et større barnehjem. En for saken interessert tilbød sig at bygge et nyt hjem for tuberkulosekomitéen beregnet paa 60 barn, paa betingelse av, at kommunen gav fri tomt. Saadan blev ogsaa overladt med 4 maal av Neevengaarden asyls grund, hvor barnehjemmet nu er under opførelse. — 95 anmeldelser om tuberkulose hos utenbys boende patienter er oversendt helse-raadenes ordførere paa hjemstederne.

Indikation.	Tangforløsning				Vending.		
	Mødre.		Barn.		Mødre.	Barn.	
	Lev.	Død.	Lev.	Dødf.	Lev.	Lev.	Dødf.
Paa fødselsstiftelsen:							
Risvækkelse	8	-	8	-	-	-	-
Trangt bækken	-	-	-	-	1	1	-
Forliggende morkake	-	-	-	-	2	-	2
Barselkrampe	2	¹⁾ 1	2	1	1	-	1
Hyperemesis gravidarum	-	-	-	-	-	-	-
Nyresvækkelse, pyelitis	-	-	-	-	-	-	-
Forhodeleie	1	-	1	-	-	-	-
Pandeleie	1	-	-	1	-	-	-
Dyp tverstand	1	-	1	-	-	-	-
Daarlige fosterlyd	7	-	6	1	2	²⁾ 2	-
Fremfald av navlesnor	-	-	-	-	1	1	-
Tverleie	-	-	-	-	1	1	-
— og forliggende morkake	-	-	-	-	1	1	-
Tilbakeholdelse	-	-	-	-	-	-	-
Tilsammen	20	1	18	3	9	6	3
Utenfor fødselsstiftelsen:							
Risvækkelse	88	-	84	4	1	1	-
Trangt bækken	6	-	6	-	-	-	-
Barselkrampe	2	-	2	-	-	-	-
Placenta prævia og blødning	-	-	-	-	1	-	1
Blødning	-	-	-	-	-	-	-
Trange ydre dele	11	-	11	-	-	-	-
Tidlig avgang av fostervand	4	-	4	-	-	-	-
Hævelse i legemet	1	-	1	-	-	-	-
Daarlige fosterlyd	12	-	12	-	-	-	-
Forhodeleie	-	-	-	-	-	-	-
Pandeleie	-	-	-	-	-	-	-
Dyp tverstand	3	-	3	-	-	-	-
Cyanose, barnekrampe	-	-	-	-	-	-	-
Tverleie	-	-	-	-	1	1	-
— og forliggende morkake	-	-	-	-	-	-	-
Fremfald av navlesnor	-	-	-	-	-	-	-
Tilbakeholdelse	-	-	-	-	-	-	-
Fastvoksning	-	-	-	-	-	-	-
Uopgit indikation	-	-	-	-	3	1	2
Tilsammen	127	-	123	4	6	3	3
Tilsammen i Bergen	147	1	141	7	15	9	6
	148		148		15		

¹⁾ Dødsårsak: barselkrampe. ²⁾ To 2den tvillinger forløst ved vending. ³⁾ Trans-
tilstand med lungeødem.

operationer.

Uttækning ved bækkenendeleie.			Partus præmaturus artificialis.		Keisersnit.				Mutilation.	Abortus provocatus.	Efterbyrdsoperation.
Mødre.		Barn.	Mødre.	Barn.	Mødre.		Barn.		Mor.	Mor.	Mødre.
Lev.	Lev.	Dødf.	Lev.	Lev.	Lev.	Død.	Lev.	Dødf.	Lev.	Lev.	Lev.
1	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	3	3	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	³⁾ 1	-	1	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	⁴⁾ 1	-	1	-	-	-
-	-	-	1	1	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	1	1	-	-	-	-	-	1	-
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
2	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-
3	3	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	6
6	5	1	5	5	1	1	1	1	1	1	6
11	10	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-
1	1	-	1	1	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	1	-	1	-	-	-	-
2	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	4
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
1	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
1	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
1	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	3
17	16	1	1	1	1	-	1	-	-	-	8
23	21	2	6	6	2	1	2	1	1	1	14
23					3		3				

peritonealt keisersnit, amputatio uteri. ⁴⁾ Vaginalt keisersnit; kvinden kom ind i haabløs

Spedalskhet. I aarets løp døde 12 spedalske i stiftelserne. I byen bor 2 spedalske med helseraadets tilladelse og under dets kontrol.

Angaaende stadsfysikatets **sindssyke** henvises til tabellen i den almindelige beretning.

Fødselsoperationer. Av læger utførtes ialt 211 saadanne, derav 51 paa fødselsstiftelsen. Angaaende indikationer og utfald henvises til tabellen paa side 150—151.

Om **jormorhjælpen** se tabellen i den almindelige beretning.

Paa **fødselsstiftelsen** laa tilbake fra 1915 21 kvinder. I aarets løp kom ind 565 kvinder. For gynækologiske lidelser (aborter og lign.) behandledes 15, uten at føde utgik 30, av fødende og barselkvinder blir saaledes tilbake 520; av disse hadde 4 født før indkomsten. Misfødslar indtraf hos 4, og 2 laa tilbake ved aarets utgang uten at ha født. Tilbake blir 510 kvinder som fødte paa stiftelsen, derav fødte 7 tvillinger. Der fødtes tilsammen 517 barn. Tilbake fra 1915 laa 18 barn, født før indkomsten, men medbragt av moren var 4 barn, saa der ialt forpleiedes 539 barn i aarets løp. Av de 510 kvinder var 401 gifte, 109 ugifte. For de 517 barn, som fødtes i stiftelsen, var fosterleierne følgende:

Hodeleie	493	1ste bakhodeleie	280.
		2det —	202.
		1ste forhodeleie	3.
		2det —	2.
		1ste ansigtsleie	1.
		1ste pandeleie	1.
		2det —	1.
		Hodeleie, høi likestand	2.
		Ubestemt hodeleie	1.
Sæteleie	20	1ste sæteleie	5.
		2det —	8.
		1ste fotleie	6.
		2det —	1.
Tverleie			4.

Om 7 paa stiftelsen indtrufne tvillingfødsler meddeles, at fødselen foregik ved naturens hjælp 7 ganger for 1ste tvilling, 5 ganger for 2den, ved vending og uttrækning 2 ganger for 2den tvilling. Leierne var følgende:

	1ste bakhode- leie.	2det bakhode- leie.	Sæteleie.	1ste fotleie.
1ste tvilling	5	-	-	2
2den —	1	5	1	-
			(misfoster)	

Paa stiftelsen døde 4 kvinder. Av disse hadde 3 barselkrampe; en av dem kom ind i haabløs tilstand med lungeødem og døde efter utført vaginalt keisersnit. Den 4de døde av apopleksi **uforløst**. Hun kom ogsaa ind i haabløs tilstand under billedet av en barselkrampe.

Ved den til stiftelsen knyttede jormorskole uteksaminertes 20 elever. Av disse var fra Stavanger amt 2, Søndre Bergenhus amt 3, Nordre Bergenhus amt 5, Romsdals amt 3, Søndre Trondhjems amt 3 og Tromsø amt 4.

Antallet av **fødte** og **døde** vil sees av følgende tabel:

Lægedistrikter.	Fødte		Døde						
	leven- de.	død- fødte.	ialt.	0—1 aar.	i 1ste døgn.	paa bar- sel- seng.	ved ulyk- kelige hæn- delser.	ved selv- mord.	ved drap.
Bergens stadsfysikat ...	2301	50	1193	144	9	3	20	3	1

Der blir et overskudd av 1 108 levende fødte og forholdet mellom fødte og døde = 100 : 51,8.

Fødselshyppigheten har, som oftere nævnt i sundhetsvæsenets tidligere aarsberetninger, i en aarrække været synkende. Beregnet pro mille av befolkningen var saaledes antallet av levende fødte aar 1900 30,5. I 1905 var det sunket til 28,3, i 1910 til 23,9 og har holdt sig omkring dette tal i de følgende aar. For 1915 er den saaledes opgjort til 23,2 og for 1916 til 23,4 pro mille.

Dødsfald paa barselseng. Efter presternes opgaver døde 3 kvinder paa barselseng. Lægerne har opgit dødsaarsaken for 8 kvinder saaledes: barsel-feber 3, barselkrampe 2, blødning 1, ektopisk svangerskap 1; dertil døde en kvinde av anden barsel- eller svangerskapsyggdom.

Angaaende **dødsaarsakerne** for de indtrufne dødsfald henvises til tabel XXXVIII i den almindelige beretning og til Bergens sundhetsvæsens aarsberetning.

De **hyppigste dødsaarsaker** var: lungetuberkulose 189, organisk hjerte- og karsyggdom (arteriosclerose) 137, alderdomssvakhet 96, krupøs lungebetændelse 91, kræft (cancer og sarcom) 90, hjerneslag 82, tuberkulose utenfor lungerne og miliærtuberkulose 56, akut bronkit og katarralsk lungebetændelse 40, medfødt svakhet 32, Bright's nyresyggdom 30, hjertelammelse 22.

Veirliget. Middelterperaturen for aaret var i gjennemsnit litt høiere end den normale, + 7,1⁰ (den normale + 6,8⁰). Den høieste varmegrad var 25,5⁰ i juni, den laveste kuldegrad ÷ 6,8⁰ i mars. Den samlede nedbør ugjorde 1 891 mm. Den største nedbørmængde hadde januar med 322 mm., den mindste mai med 43 mm. Lufttrykket ved havets overflate var i gjennemsnit for aaret 756 mm., gjennemsnitstemperaturen var 0,30 mm. og nedbørhøiden 113 mm. over normalen (1 778 mm.). Tallene er meddelt av det meteorologiske institut i Bergen.

Levemaate og hygieniske forhold. Kontrollen med nærings- og nydelsesmidler har som tidligere været utført av stadsdyrlægen. Ifølge hans indberetning for 1916 undersøktes paa kontrolstationen 69 905 slagt. Tilførselen er gaat ned mot nærmest foregaaende aar, mens prisen viser en væsentlig stigning. Av samtlige slagt, som brukes til menneskeføde, konfiskeredes 14 941 kg., derav 7 855,5 kg forskjellige organer. — Paa det landslagtede kjøts behandling er det fremdeles altfor ofte berettiget grund til at klage. Særlig burde og kunde emballagens beskaffenhet rettes paa. Av tøndekjøtt undersøktes i 1916 1 291 fate eller 163 052 kg., av hester, okser, faar og av tarme. Der kassertes herav 14 803 kg.

som utjenlig til menneskeføde — Kontrollen med den forhandlede melk er utført paa samme vis som i tidligere beretninger beskrevet. Der undersøktes ialt 743 melkeprøver. Av 89 fløteprøver indeholdt kun 9 den fastsatte mindste fedtprocent (17 pct.). Forfalskning av melken ved vandtilsætning blev paavist, og det lykkedes at faa forfalskerne ilagt saa høie bøter, at det neppe vil lønne sig at fortsætte. — Undersøkelser av melkens renlige og meierimæssige behandling har git nogenlunde tilfredsstillende resultater. — Fra beboere i det i byen indlemmede Aarstad, som lider under slette brøndforhold, indleveres til laboratoriet mange vandprøver til undersøkelse. I et større antal av disse viste vandet sig at være forurenset ved tilløb av spildvand. Laboratorieundersøkelser av kemisk og mikroskopisk art til mulig paavisning av forfalskning eller sundhetsfarlig beskaffenhet har været fortsatt, saaledes av smør, potetemesel, krydderier, trykkede tøier o. s. v.

Sykehus, syke- og barnepleie. Planerne for utvidelse av det kommunale sykehus paa Haukeland er kommet et skritt nærmere sin virkeliggjørelse, idet det er besluttet at utvide medicinsk og kirurgisk avdeling med hver sin fløi. Planerne for en optagelsesavdeling for epidemiske syke samt en avdeling for hud- og veneriske syke er under forberedelse. Fødselstiftelsen og jormorskolen skal faa ny bygning, idet der er tilstaaet gratis tomt av kommunen i nærheten av Haukeland. — Det under sundhetsvæsenet henlagte og godkjendte Welanderhjem for medfødt syfilittiske barn har paa grund av bolignøden ikke kunnet skaffes et brukbart lokale. — Paa Neevengaardens sindssykeasyl blev der fra Bergens by i 1916 indlagt 41 patienter. Paa Rosenbergs sindssykeasyl, som nu ogsaa eies av kommunen, indlagdes fra Bergen 5 patienter. Det skal saasnatr asylnøden til later det nedrives og tomten anvendes til utvidelse av Bergens museum, til handelshøiskole og kommunal middelskole. Desuten ligger Møllendals private sindssykeasyl i Bergen. Der findes fremdeles Lungegaardens sykehus, St. Jørgens hospital og Pleiestiftelsen nr. 1 til pleie og behandling av spedalske, Bergens kommunale arbeids- og pleiehjem, et katolsk St. Franciskus's hospital, sykehuset Betania, Diakonisseanstaltens og det røde kors's klinikker. Foruten poliklinikken for lungesygdomme er der 2 kommunale poliklinikker for spædbarnpleie, hvor behandlingen ledes gratis av flere læger. Tuberkulosekomiteén har paa kommunens eiendom «Elsero» i Sandviken et barnehjem for smaabarn fra tuberkuløse hjem, fra hvilke moren maa indlægges i sykehus. Desuten er der 7 barnehjem og 4 barnekrybber eller barneasyler.

Badeindretninger. Angaaende disses antal og drift er ingen meddelelse avgit for 1916.

Om byens **apotek** se tabellen i den almindelige beretning. Et nyt apotek, Møhlenpris, aapnedes for drift i juli 1916. Antallet av apotek er nu saaledes 9.

Helseraadet holdt i aaret 22 møter og behandlede 495 saker. — Ved stadsfysikatets kontor behandledes ialt 6 185 saker, hvorav 1 210 var indtat i sundhetskommisjonens journal og 101 i stadsfysikatets.

Sundhetsbetjentene avgav 3 365 meddelelser om sanitære misligheter av forskjellig slags. Av disse oversendtes 69 politiet til paatale, resten ordnedes i mindelighet.

Kontrollen med sjøværts indførte smitsomme sykdomme har, som før, været utført av stadsfysikus. I aaret undersøgtes 7 skibe, uten at der fandtes noget tilfælde av «karantænepliktig» sykdom. Derimot blev paatruffet nogen tilfælde av tyfoidfeber.

Desinfektionen efter smitsomme sykdomme er utført som tidligere. Ved desinfektionsanstalten er foretat 219 desinfeksjoner omfattende 6 672 kolli fra 466 hjem, derav 36 utenbys. I hjemmene foretoges 759 desinfeksjoner.

Ved krematoriet foretoges i aaret 79 likbrændinger, hvorav 70 av indenbys, 9 utenbys hjemmehørende.

Den offentlige **vaksination** utførtes som vanlig av stadsfysikus. Der vaksinertes 775 barn. Det viser sig hvert aar at være et ikke ringe antal barn, som først møter til vaksination, naar de skal indtegnes til konfirmation, altsaa i 14—15 aars alderen.

Tilsynet med utsatte **pleiebarn** utførtes som før av egen læge (kvindelig). Av hendes indberetning hitsættes: Som i forrige trykte beretning meddelt, brændte i januar 1916 ogsaa pleiebarnprotokollen og øvrige papirer vedkommende utsatte pleiebarn. Det har siden voldt store vanskeligheter at bringe indregistreringen i orden igjen. I den forvirring i boligforholdene, som opstod efter branden, hørte adresseforandringer til dagens orden, idet mange pleieforældre maatte ta, mange ganger vekslende ophold, hvor de kunde faa tak over hodet. Forholdene for pleiebarnene har saaledes været løse og flytende. Flere barn var rent forsvundne, idet det viste sig, at de var reist paa landet eller til en anden by. Ifølge en fortegnelse fra fattigvæsenet skulde der i Bergen i 1916 for det offentliges regning være utsat ialt 136 barn, 90 i privatforpleining og 46 i barnehjem. De barn, som ikke var indført i nogen anden protokol end pleiebarnprotokollen, var det vanskeligere at faa rede paa. Efter de paa forskjellig vis innsamlede oplysninger skulde der i begyndelsen av 1916 være 180 utsatte barn. I aarets løp utgik 16 barn, mens der indmeldtes 21. — Boligforholdene har for mange av pleiehjemmene været forvilede, saa tiltrods for at det i mange tilfælde kunde været ønskelig at faa pleiebarn flyttet, har sundhetsvæsenet ikke kunnet gripe ind, da man ikke har hat noget andet og bedre sted at henvise til. Tilsynet har været drevet som før, men de gamle hygieniske krav av forskjellig art har ikke kunnet opretholdes. Sundhetstilstanden blandt pleiebarnene har dog været bedre end man kunde vente. Der indtraf kun 1 dødsfald, idet en 9 maaneder gammel rakitisk gut døde av «krampe». Betegnende for de forværrede sanitære forhold, hvorunder en stor del av pleieforældrene har levet i 1916, er, at de saakaldte smudssygdomme, pediculosis og scabies, har naaet en utbredning, som aldrig før. — Vanskeligheten med utsættelse av medfødt syfilitiske barn øker stadig og vil antagelig vedbli at gjøre det, indtil det planlagte Welanderhjem en gang kan træde i virksomhet. Som forholdene nu er, maa man regne med en tiltagende hyppighet av de veneriske sygdomme, og da især syfils. De syfilitiske pleiebarn er fremdeles spredt rundt i byen og er en stadig smittefare for sine omgivelser. (Dagny Tyvold).

I henhold til lov av 10de april 1915 om forsorg for barn, har 54 mødre henvendt sig til sundhetsvæsenet om understøttelse de sidste 6 uker før fødselen og de nærmeste 3 maaneder efter denne. Helseraadet har fastsat bidragets størrelse til kr. 40,00 før fødselen og kr. 30,00 for 1ste maaned efter og kr. 20,00 for 2den og 3dje maaned. Dette blev stadfæstet av stiftamtmanden. Helseraadet har dog paa grund av den store dyrtid og de vanskelige levevilkår forøvrig fundet i særlige tilfælde at burde forhøie bidragene noget for tiden efter fødselen, likesom det leilighetsvis har ydet understøttelse for 4de til 6te maaned. Dette har skeet, hvor det har været paakrævet, at moren beholdt barnet hos sig og gav det bryst. En hel del av disse mødre har faat plass paa Bergens mødrehjem. — Boligforholdene har i det overveiende antal tilfælde været mislige, saaledes at tjenestepiker har faat beholde barnet hos sig hos de familier, hvor de har tjent, og da git det bryst. For den store mængde er det dog om at gjøre at bli barnet kvit saa snart som mulig, for at kunne komme ut i arbeide. Det er imidlertid overordentlig vanskelig at finde bra pleiehjem, og alle barnehjem er overfylde. Kommunen maa derfor saasart som mulig gaa i gang med at opføre et større barnehjem.

XIV. Nordre Bergenhus amt.

Lægedistriktsinddeling, flateindhold, indbyggere, medicinalpersonale.

Lægedistrikter.	Tilsvarende herreder, dele derav og bykommuner.	Flate- indhold i km. ²	Tilstedev. indb. 1ste decb. 1910.	Læger.	Tandlæger.	Jormødre.	Hjælpe- vaccinatorer
Amtet.....		18467,74	88 943	22	3	84	73
1. Aurland		1 455,95	2 328 ¹⁾	-	-	2	2
2. Lærdal		2 156,21	4 089	1	-	7	3
	Lærdal.....	583,67	1 878	1	-	3	1
	Borgund	577,94	721	-	-	1	1
	Aardal	994,60	1 490	-	-	3	1
3. Lyster.....	Lyster.....	1 559,87	3 051 ¹⁾	2	-	3	3
4. Hafslo.....		1 111,95	4 027	1	-	3	3
	Hafslo	582,75	3 093	1	-	2	2
	Jostedal.....	529,20	934	-	-	1	1
5. Sogndal.....	Sogndal.....	440,66	3 610	1	1	1	1
6. Leikanger.....	Leikanger	465,13	2 591	1	-	3	3
7. Balestrand	Balestrand.....	626,15	2 213	1	-	2	2
8. Vik.....	Vik	714,66	3 417 ¹⁾	-	-	3	3
9. Kirkebø	Kirkebø	667,00	1 668	1	-	3	3
10. Lavik		685,97	4 484	1	-	3	3
	Lavik	239,63	1 122	1	-	1	1
	Brekke.....	185,59	951	-	-	1	1
	Hyllestad	260,75	2 411	-	-	1	1
11. Gulen		629,89	4 877	1	- ²⁾	7	6
	Gulen.....	416,64	3 070	1	-	3	3
	Sulen	213,25	1 807	-	-	3	3
12. Gaular	Gaular.....	560,94	3 349 ¹⁾	-	-	3	3
13. Fjaler.....	Fjaler	505,36	3 734	1	-	3	3
14. Askvold	Askvold	178,27	2 839	1	- ³⁾	7	2

¹⁾ Distriktslægestillingen ledig. ²⁾ Uopgitt bopæl for en jormor. ³⁾ Der er bosittende inden distriktet 5 utdannede jormødre, som har en del søkning.

Lægedistrikter.	Tilsvarende herreder, dele derav og bykommuner.	Flate- indhold i km. ²	Tilstedev. indb. 1ste decb. 1910.	Læger.	Tandlæger.	Jormødre.	Hjælpe- vaksinerer.
15. Indre Søndfjord		1 145,76	5 602	1	-	4	4
	Førde	493,12	2 702	1	-	2	2
	Jølster	652,64	2 900	-	-	2)	2
16. Bremanger	Bremanger.....	347,24	2 393	1	-	4	4
17. Kinn...		687,76	6 310	2	1	6	5
	Florø ladested.....	0,72	1 407	2	1	2	1
	Kinn	687,04	4 903	-	-	4	4
18. Naustdal		519,96	3 625	1	-	3	3
	Naustdal.....	394,80	2 527	1	-	2	2
	Vevring.....	125,16	1 098	-	-	1	1
19. Ytre Nordfjord... . .		79,36	2 573	1	-	2	2
	Nord-Vaagsø	40,08	1 098	-	-	1	1
	Sør-Vaagsø	39,28	1 475	1	-	1	1
20. Selje	Selje.....	242,84	3 277	1)	-	2	2
21. Daviken	Daviken	640,69	3 269	1	-	2	2
22. Nordfjordeid	Eid	252,40	3 190	1	-	2	2
23. Gloppen		1 031,89	5 311	1	1	3	3
	Gloppen	673,63	3 349	1	1	2	2
	Breim	358,26	1 962	-	-	1	1
24. Indviken		1 761,83	7 116	1)	-	6	6
	Indviken	502,31	2 970	-	-	2	2
	Hornindalen	370,32	1 629	-	-	1	1
	Stryn	889,20	2 517	-	-	3	3

1) Distriktslægestillingen ledig. 2) En av disse virker ogsaa som jormor i endel av Gloppen distrikt (Breim herred).

Sundhetstilstanden var ikke saa god, som aaret i forveien. Av epidemiske sygdomme med noget større utbredning forekom meslinger, akutte katarrar i aandedrætsorganerne og influensa, likesom pleurit og gigtfeber hadde litt flere anmeldte tilfælde end det aar om andet vanlige. Det samlede antal anmeldte epidemiske sygdomstilfælde utgjorde 3 988 med 133 dødsfald mot i 1915 henholdsvis 3 022 og 107.

Dødeligheten. De døde antal utgjorde 1 284 eller 14,3 pro mille av den tilstedeværende, beregnede middelfolkemængde (89 617). I 1915 var dødeligheten 13,7 pro mille.

Om de **epidemiske sygdomme** i almindelighet henvises til tabellen paa side 159—161, sammendraget efter lægernes opgaver.

Tyfoidfieber. Der anmeldtes ialt 12 tilfælde med 3 dødsfald. I Gaular distrikt behandledes 6 angrepne paa gaarden Birkeland ved Dalsfjorden i oktober og november. Smittekilden kunde ikke sikkert paavises, men antoges at skrive sig fra tilfælde, som hadde forekommet længere ute i Dalsfjorden. Ingen døde. (R. Bergh). Ved et dødelig endende tilfælde i Indre Søndfjord var patienten maaske smittet utenfor distriktet. (W. Münster). Fra Naustdal distrikt indlagdes en voksen mand paa Haukelands sykehus i Bergen, hvor han døde. Dødsfaldet er opført paa dødsårsakslisten for Naustdal distrikt. I Daviken distrikt angrepes en voksen mand paa gaarden Almenningen i Rugsund sogn uten kjendt smittekilde. Han hadde nogen dage i forveien været paa «kulsjau» ombord i et dampskib i Moldøen. (K. Mortensen).

Cerebrospinalmeningit. I Hafslo distrikt iagttoges 4 tilfælde i Ytre Hafslo med 1 dødsfald, derav 3 i mars og 1 i november. De 3 i mars forekom paa de tre nabogaarder La, Lomheim og Ækren. (Kvam). 2 angrepne helbrededes uten mén, den 3dje blev ganske døv. Det antoges, at den først angrepne patient paa La var smittekilden for de 2 andre nævnte syke. I november (december) døde en 14 aar gammel pike av cerebrospinalmeningit efter 3 ukers sygdom. (O. B. Schøyen, A. Kvamme). En voksen mand døde i Indre Søndfjord distrikt i juli. Fra Bremanger distrikt opføres et noget tvilsomt tilfælde hos et litet barn, og fra Nordfjordeid distrikt et dødelig endende tilfælde hos en gut i alderen mellem 10 og 15 aar.

Akut poliomyelit. Fra Kirkebø distrikt indlagdes i november—december 2 voksne kvinder i Haukelands sykehus i Bergen. Den ene av dem blev syk i Vadheim efter et kortere ophold i Bergen. I Kinn distrikt angrepes en 16 aar gammel gut i mai, han blev lam i begge underestremiteter og henderne. Han bodde paa gaarden Osland og hadde besøkt en i nærheten i Vaagene boende gut med poliomyelit. (Se den trykte beretning for 1915 om sundhetstilstanden og medicinalforholdene i Norge, side 161). Han helbrededes uten mén. — Et andet tilfælde hos en ung prestefrue endte med døden. Hun var helt lam i begge underestremiteter. Smittekilden var her ukjendt. (Skridshol). I Selje distrikt blev i august en 14 aars pike paa Tvinnesæter syk med lammelse av venstre arm og i november en 20 aar gammel mand paa nabogaarden Saltkjellen i Søndre Vaagsø av Ytre Norfjord distrikt; den sidste døde efter 3 dages sygdom. (E. Strand). I juli blev en 5 aar gammel pike paa Kolsæter syk med lammelse av begge underestremiteter, hele truncus og høire arm. Efter 1 aars forløp var der endnu nogen atrofi og parese tilbake av rygmuskulaturen paa høire side. Smittekilden var ukjendt. (K. Mortensen). I Nordfjordeid distrikt sees 2 gutter at være døde av sygdommen; nærmere meddelelse foreligger ikke.

Av **skarlagensfeber** anmeldtes 90 angrepne med 1 dødsfald. Sygdommen forekom i det hele med faa tilfælde inden en del lægedistrikter; epidemisk optræden omtales alene fra Gloppen distrikt, hvor sygdommen dog hadde et let forløp.

Meslinger synes at ha hersket epidemisk inden den største del av amtet, særlig fra Sognefjordens ytre del og nordover. Ialt behandledes 413 tilfælde med 14 dødsfald. Epidemien omtales fra enkelte steder som mere ondartet med komplikationer fra lungerne og ørene. Baade voksne og barn angrepes. I Breim herred, Gloppen distrikt, hændte det ofte, at hele barneflokken angrepes av meslinger, efter at den saavidt var blit frisk efter skarlagensfeber.

Epidemiske sygdomme.

	Ialt kjendte		Tiden er opgit for	Januar.	Februar.	Mars.	April.	Mai.	Juni.	Juli.	August.	September.	Oktober.	November.	December.
	tilfælde.	dødsfald.													
Tyfoidfieber	12	2	11	1	-	-	-	1	-	1	-	-	6	2	-
Cerebrospinalmeningit (epid.)...	7	3	7	-	-	3	-	-	-	1	-	-	2	1	-
Akut poliomyelit.	11	4	9	-	-	-	-	1	-	1	1	1	2	3	-
Skarlagensfeber	90	1	90	-	3	-	-	14	1	1	12	9	13	29	8
Meslinger	413	14	407	68	62	68	69	32	13	18	34	6	14	9	14
Difteri (croup)	89	11	89	5	3	4	20	1	-	11	8	11	19	2	5
Barselfeber	1	-	1	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Pyæmi, septhæmi	14	3	13	-	-	1	1	1	2	3	-	1	4	-	-
Rosen	35	1	33	4	4	-	3	2	-	2	4	4	2	5	3
Røde hunde	22	-	22	-	-	-	7	5	3	2	-	-	5	-	-
Variceller	24	-	24	7	3	1	1	3	-	4	-	-	1	2	2
Kusma	139	-	139	20	20	15	16	25	13	8	4	7	1	3	7
Kikhoste	34	2	33	7	3	3	-	-	1	-	2	2	6	5	4
Akute katarrer i aandedræts- organerne	1503	26	1491	106	201	238	144	128	115	93	60	64	101	105	136
Influenta	727	4	727	63	263	225	59	28	20	8	2	4	12	19	24
Lungebetændelse	269	51	259	19	30	30	25	28	21	16	10	8	22	22	28
Pleurit	204	3	203	13	9	18	11	22	13	23	33	14	13	16	18
Gigtfeber	120	2	120	12	9	9	7	10	10	11	8	10	6	9	19
Akut diarrhoe (kolerine)	274	6	274	9	17	17	15	18	25	43	33	28	19	23	27
Tilsammen	3988	133	3952	334	627	633	378	319	237	246	211	169	248	255	295

Epidemiske sygdomme.

160

Nordre Bergenhus amt. 1916.

(Forts.).	Fordeling paa lægedistrikterne:																					
	1 og 2		3		4		5		6		7		8		9		10		11		12	
	Lærdal og Aurland.		Lyster.		Hafslo.		Sogndal.		Leikan- ger.		Bale- strand.		Vik.		Kirkebø.		Lavik.		Gulen.		Gaular.	
	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.
Tyfoidefeber	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	6	-
Cerebrospinalmeningit (epid.) . . .	-	-	-	-	4	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Akut poliomyelit	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	2	-	1	-	1	-	-	-
Skarlagensfeber	13	-	3	1	1	-	-	-	6	-	-	-	-	-	5	-	1	-	2	-	-	-
Meslinger	2	-	-	-	-	-	-	-	4	-	1	-	-	-	67	3	48	1	49	3	1	1
Difteri (croup)	-	-	-	-	21	-	2	2	3	-	-	-	3	-	2	-	4	1	3	-	-	-
Barselfeber	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Pyæmi, septhæmi	-	-	-	-	-	-	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-	1	1	-	-	-	-
Rosen	2	-	1	-	-	-	6	-	2	-	-	-	1	-	3	-	1	-	-	-	-	-
Røde hunde	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	7	-	-	-	5	-	-	-	-	-
Variceller	4	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	3	-	-	-	-	-	2	-
Kusma.	7	-	-	-	-	-	1	-	-	-	9	-	1	-	23	-	7	-	5	-	4	-
Kikhoste	15	1	1	-	1	1	1	-	-	-	3	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Akutte katarrer i aandedræts- organerne	28	1	15	1	10	-	49	1	81	1	73	-	52	3	91	2	66	2	97	1	-	-
Influenza	51	-	25	1	15	-	42	-	2	-	18	-	48	-	9	-	19	-	30	-	-	-
Lungebetændelse	12	1	3	3	14	1	7	-	6	2	3	3	9	1	6	1	18	1	29	5	5	5
Pleurit	9	-	12	-	1	-	9	-	11	-	6	-	5	-	1	-	13	-	18	-	1	1
Gigtfeber	8	-	5	-	2	-	6	-	6	-	2	-	5	-	1	-	4	-	7	-	-	-
Akut diarrhoe (kolerine)	20	-	6	-	14	-	5	-	20	-	11	-	14	-	1	-	5	-	9	1	-	-
Tilsammen	172	3	71	6	83	3	129	4	141	3	126	3	145	4	214	6	193	6	251	10	19	7

Epidemiske sygdomme.

Nordre Bergenhus amt. 1916.

161

II

(Forts.).	Fordeling paa lægedistrikterne:																							
	13		14		15		16		17		18		19 og 20		21		22		23		24			
	Fjaler.		Askvold.		Indre Sønd-fjord.		Brem-anger.		Kinn.		Naust-dal.		Ytre Nord-fjord og Selje.		Daviken.		Nord-fjordeid.		Gloppen.		Indviken.			
	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.		
Tyfoidfeber	1	-	-	-	1	1	1	-	-	-	1	1	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-		
Cerebrospinalmeningit (epid.) . . .	-	-	-	-	1	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	1	-	-	-	-		
Akut poliomyelit	-	-	-	-	-	-	-	-	2	1	-	-	2	1	1	-	2	2	-	-	-	-		
Skarlagensfeber	-	-	-	-	6	-	-	-	2	-	-	-	6	-	-	-	11	-	33	-	1	-		
Meslinger	25	-	21	-	18	-	12	-	58	-	4	-	28	1	5	-	44	4	24	-	2	1		
Difteri (croup)	-	-	-	-	8	2	-	-	18	2	-	-	4	1	9	-	-	-	-	-	12	3		
Barselfeber	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-			
Pyæmi, septhæmi	-	-	-	-	11	1	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-			
Rosen	3	1	1	-	1	-	1	-	2	-	3	-	5	-	3	-	-	-	-	-	-	-		
Røde hunde	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	8	-	-	-	-			
Variceller	-	-	2	-	1	-	-	-	2	-	-	-	8	-	2	-	-	-	-	-	-	-		
Kusma	-	-	-	-	17	-	-	-	34	-	2	-	3	-	5	-	20	-	meget udbredt	-	1	-		
Kikhoste	-	-	-	-	-	-	8	-	-	-	-	-	5	-	-	-	-	-	-	-	-			
Akute katarrher i aandedræts-organerne	87	-	39	2	28	4	98	2	233	1	50	-	170	-	50	4	93	-	90	1	3	-		
Influenta	35	-	7	-	49	1	-	-	185	2	26	-	113	-	36	-	17	-	-	-	-	-		
Lungebetændelse	14	4	7	3	27	4	5	-	31	3	6	4	30	2	18	1	4	1	13	4	2	2		
Pleurit	4	-	1	-	1	-	2	-	43	1	5	-	24	-	12	1	3	-	21	-	2	-		
Gigtfeber	9	-	6	-	24	1	4	-	10	1	2	-	9	-	4	-	-	-	6	-	-	-		
Akut diarrhoe (kolerine)	16	-	12	2	11	1	15	-	30	1	19	-	26	1	11	-	11	-	15	-	3	-		
Tilsammen	195	5	96	7	205	16	147	2	651	12	118	5	433	6	157	6	214	8	202	5	26	6		

II

Av difteri (croup) behandledes ialt 89 tilfælde med 11 dødsfald. I Indre Hafslo angrepes i april 12 personer i 2 hus og i november 9 i 2 stuer; alle behandledes med serum, og ingen døde. Den først angrepne patient i april hadde været syk i flere dage, før han kom under behandling. Han var meget daarlig, og det tok maaneder, før han blev sterk igjen. (A. Kvamme). Av de for Kinn distrikt opførte 18 tilfælde indtraf i januar—april 5 i Nordalen, 8 i Eikefjord med 2 dødsfald og 3 i Stavang. Smittestedet for samtlige synes at ha været Bergen. (Skridshol). I Indviken distrikt behandledes i 2det halvaar 12 personer med 3 dødsfald. En 20-aarig pike døde før lægens ankomst paa gaarden Steinsaaker i Blakstadgrænden. Sammesteds var der forekommet difteri 3 maaneder i forveien. I september døde en gut paa gaarden Vesnes, og i oktober og november indtraf en mere utbredt epidemi paa gaardene Nesi, Sandvik og Fosnes ved Opstrynvandet. Skolen blev av den grund lukket. (O. Løken).

Kusma herskede epidemisk i Kinn distrikt, særlig blandt fiskerne under vaarsildfisket og var meget utbredt i Gloppen distrikt.

Kikhosteepidemien fra de to nærmest foregaaende aar maa betragtes som omtrent ophørt, idet der for det hele amt kun anmeldtes 34 tilfælde med 2 dødsfald, derav 15 med 1 dødsfald i Lærdal (med Aurland) distrikt.

Influenza synes at ha optraadt hyppigere end i de sidste 10 aar. I Kinn distrikt forekom et stort antal tilfælde, særlig blandt fiskerne under vaarsildfisket. 2 dødsfald indtraf. I Naustdal distrikt var der en større epidemi; paa enkelte gaarder laa hele husstanden samtidig tilsengs, saa nabofolkene maatte hjælpe til med stellet paa gaarden. (T. Bydal). I Ytre Nordfjord distrikt var størstedelen av befolkningen angrepet av sygdommen. Ørelidelser og lungebetændelser var ikke sjeldne. Der døde dog ingen. (E. Strand).

Av fnat opgives behandlet kun 80 personer, derav 20 i Kinn distrikt.

Av andre smitsomme sygdomme omtales fra Leikanger distrikt **mycosis tonsurans**, som fremdeles optræder hyppig hos folk og fæ. (F. Heiberg).

Veneriske sygdomme. Utenfor sykehus behandlede tilfælde vil sees av følgende tabel:

Sygdom.	Tilfælde.	Fordeling paa lægedistrikterne:							
		1	5	9	12	17	19	22	23
		Lærdal.	Sogndal.	Kirkebo.	Gulen.	Kinn.	Ytre Nordfjord.	Nordfjordeid.	Gloppen.
Veneriske saar	2	-	-	2	-	-	-	-	-
Syfilis, erhvervet	1	-	-	-	-	-	-	1	-
Gonorrhoe, uretrit	24	1	2	8	1	5	4	1	2

Tuberkulose. Til oplysning om de i aarets løp anmeldte og av tuberkuloseprotokollerne utgaaede tilfælde av tuberkulose sygdomme inden amtets lægedistrikter henvises til tabellen i den almindelige beretning. — Dødsfald av lunge-tuberkulose utgjorde i henhold til lægernes dødsaaarsakslister for det hele amt 15,8 pct. av samtlige ved sygdom forårsakede dødsfald og 17,9 pct. av dødsfald av ikke epidemiske sygdomme. For Florø ladested var forholdet henholdsvis 14,3 pct. og 16,7 pct. og for bygderne 15,8 pct. og 17,9 pct. Forøvrig henvises

Døde av lungetuberkulose.

Lægedistrikter.	. Opgivne dødsfald ved			
	sygdom.	lunge- tuberkulose.	epidemiske sygdomme.	ikke epidemiske sygdomme.
Lærdal (med Aurland).....	75	11	3	72
Lyster.....	35	6	6	29
Hafslo.....	38	9	3	35
Sogndal.....	29	4	4	25
Leikanger.....	29	6	3	26
Balestrand.....	22	4	3	19
Vik.....	32	5	4	28
Kirkebø.....	24	2	6	18
Lavik.....	62	13	6	56
Gulen.....	75	16	10	65
Gaular.....	51	4	7	44
Fjaler.....	51	5	5	46
Askvold.....	32	4	7	25
Indre Søndfjord.....	82	4	16	66
Bremanger.....	21	3	2	19
Kinn.....	94	15	12	82
Flørø ladested.....	21	3	3	18
Bygder.....	73	12	9	64
Naustdal.....	46	4	5	41
Ytre Nordfjord (med Selje)....	68	24	6	62
Daviken.....	48	10	6	42
Nordfjordeid.....	53	5	8	45
Gloppen.....	78	16	5	73
Indviken.....	77	7	6	71
Nordre Bergenhus amt.....	1122	177	133	989
Derav i by.....	21	3	3	18
— - bygder.....	1101	174	130	971

til ovenstaaende tabel. — Distriktslægen i Sogndal bemerker, at der ved aarets utgang kun var 6 tuberkuløse syke i distriktet; sykdommen synes at være i tilbakegang der. (O. B. Schøyen). I Leikanger distrikt synes den derimot at tilta, idet der i aarets løp blev protokollert 14 nye tilfælde. Det maa dog erindres, at distriktet i 2 aar har været uten læge, saa lægesøkningen har været liten. De i 1916 opførte tilfælde skulde vistnok været opført tidligere. Ellers synes tuberkulosen her at optræde med for det meste akutte former. Utpræget kroniske former ser man sjelden. (F. Heiberg). I Naustdal distrikt er der i aarets løp paavist adskillige nye tilfælde. Smitteoverførelsen maa vel for en stor del ske ved den forfærdelige spytning, som foregaar overalt, ogsaa i kirken. Desuten er urenligheten, daarlige boligforhold, slurvethet med opvask, spising og drikning av samme kopper og kar en medvirkende aarsak. Der er nu sat igang arbeide for at skaffe en menighetssøster, og det haabes, at der ved hendes hjælp skal opnaaes nogen bedring, hvad stel og renlighet angaar. — Et stadig følt savn er mangelen paa et pleiehjem. I husene er vanskeligheten med gjennomførelse av

Obstetriciske operationer.

Indikation.	Tangforløsning.			Vending.				Uttrækning ved bækkenendeleie.			Perfora- tion.	Efter- byrds- operation.
	Mødre.	Barn.		Mødre.		Barn.		Mødre.	Barn.		Mødre.	Mødre.
	Lev.	Lev.	Dødf.	Lev.	Død.	Lev.	Dødf.	Lev.	Lev.	Dødf.	Lev.	Lev.
Risvækkelse	35	33	2	-	-	-	-	3	²⁾ 2	1	-	-
Trangt bækken	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-	2	-
Placenta prævia og blødning	-	-	-	-	¹⁾ 1	-	1	-	-	-	-	-
Dyp tverstand	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
«Skjevt leie»	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-
Tverleie	-	-	-	2	-	2	-	-	-	-	-	-
Fastvoksning	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	2
Tilbakeholdelse	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1
Tilsammen	37	35	2	2	1	2	1	3	2	1	3	3
		37		3		3			3			

¹⁾ Dødsårsak: blødning. ²⁾ Begge forløste ved tang paa sætet.

Fødte og døde.

Lægedistrikter.	Fødte		Døde						
	leven- de.	død- fødte.	ialt.	0—1 aar.	i 1ste døgn.	paa bar- sel- seng.	ved ulyk- kelige hæn- delser.	ved selv- mord.	ved drap og mord.
Aurland	41	2	31	-	-	-	-	-	-
Lærdal	95	1	52	4	-	-	1	-	-
Lyster	66	2	39	6	1	-	-	-	-
Hafslo.	104	4	51	6	-	-	-	-	-
Sogndal.	63	3	32	1	-	-	2	-	-
Leikanger	58	-	34	2	-	-	-	-	-
Balestrand	35	-	23	2	-	1	-	-	-
Vik	74	1	40	3	1	-	-	-	-
Kirkebø	58	2	27	3	1	-	1	-	-
Lavik	86	3	64	2	-	-	1	-	-
Gulen	117	4	88	7	-	-	3	-	-
Gaular	70	2	57	1	-	-	-	-	-
Fjaler	89	1	63	-	-	-	3	-	-
Askvold	38	2	31	5	-	-	2	-	-
Indre Søndfjord	105	1	86	7	-	-	2	-	-
Bremanger	78	1	24	2	-	-	2	-	-
Kinn.	159	3	101	4	1	-	2	-	-
Florø ladested	42	1	22	-	-	-	-	-	-
Bygder	117	2	79	4	1	-	2	-	-
Naustdal	82	-	54	-	-	-	1	-	-
Ytre Nordfjord	99	1	50	2	-	-	1	-	-
Selje	71	1	52	5	1	-	2	-	-
Daviken	74	1	52	5	1	-	1	-	-
Nordfjordeid	71	-	46	1	-	-	1	1	1
Gloppen	135	1	93	3	-	-	9	1	-
Indviken	160	4	94	5	1	-	1	-	-
Nordre Bergenhus amt	2028	40	1284	78	7	1	30	2	1
Derav i by	42	1	22	-	-	-	-	-	-
— - bygder	1986	39	1262	78	7	1	30	2	1

isolation og andre forholdsregler ofte store. (T. Bydal). — I Ytre Nordfjord distrikt kan man ikke vente nogen formindskelse av tuberkulosen i den nærmeste fremtid; den gamle levemaate avlægges, og av den nye er det gjerne det mindre gode, som først faar indpas. (E. Strand).

Spedalskhet. I Lavik distrikt lever, som før, 4 spedalske i Brekke herred. I Naustdal distrikt er der nu ingen spedalske. (T. Bydal). Fra Kinn distrikt indlagdes en mand i pleiestiftelsen nr. 1 i Bergen. (Skridshol). I Daviken distrikt konstateres et nyt tilfælde av spedalskhet hos en 50-aarig mand i Lergulen; han led av den maculo-anæstetiske form. Angaaende smitteforhold oplystes, at han var farbror til 2, nu døde spedalske gutter paa nabogaarden Løfnes. Helseraadet besluttet, at han foreløbig skulde faa bo hjemme,

hvor eget værelse blev indrettet for ham. Manden sitter i daarlige økonomiske kaar, og de hygieniske forhold er yderst mislige. (K. Mortensen).

I Fjaler distrikt behandledes et tilfælde av **struma** (B. Molden).

Om amtets **sindssyke** se den almindelige beretning.

Fødselsoperationer. Av læger utførtes 49 saadanne, derav i Lærdal distrikt 2, i Lyster 4, i Hafslo 1, i Sogndal 3, i Balestrand 2, i Vik 1, i Kirkebø 4, i Lavik 2, i Gulen 2, i Gaular 1, i Fjaler 3, i Askvold 1, i Indre Søndfjord 5, i Bremanger 1, i Kinn 4, i Naustdal 4, i Daviken 3, i Gloppen 4, i Indviken 2. — Angaaende indikationer og utfald henvises til tabellen paa side 164. — I Balestrand distrikt gjordes forgjæves forsøk paa ved tang at forløse en 40-aarig, første gang fødende barselkvinde med trangt bækken. Hun var av jormor undersøkt en tid i forveien og tilraadet at reise til Bergens fødselsstiftelse, men negtet at følge raadet. Paa grund av tilstanden blev hun sendt med motorbaat til Bergen ledsaget av jormor, men døde underveis paa fartøiet **uforløst**. (H. L. Hansen). I Fjaler distrikt hadde en kvinde forliggende morkake, men trods advarsler, vilde hun ikke reise til sykehus. Efter et par blødninger med nogen tids mellemrum, døde hun meget hurtig under tredje blødning, saaledes at lægen kom forsent. (B. Molden).

Om **jormorhjælpen** se den almindelige beretning.

Antallet av **fødte og døde** vil sees av tabellen paa foregaaende side.

Der blir et overskudd av 744 levende fødte og forholdet mellem fødte og døde = 100 : 63,3.

Dødsfald paa barselseng. Efter presternes opgaver døde 1 kvinde paa barselseng. Lægerne har opgit dødsaaarsaken for 5 kvinder saaledes: barselkrampe 1, blødning 3, dystoki 1.

De hyppigste dødsaaarsaker var:

Dødsaaarsaker.	Dødsfald.	Derav i	
		byer.	bygder.
Alderdomssvakhet	380	2	378
Lungetuberkulose	177	3	174
Kræft (cancer og sarkom)	94	3	91
Krupøs lungebetændelse	51	1	50
Hjerneslag	51	2	49
Organisk hjerte- og karsygdome (arteriosclerose)	51	3	48
Tuberkulose utenfor lungerne og miliærtuberkulose	43	1	42
Akut bronkit og katarralsk lungebetændelse	26	-	26
Medfødt svakhet	21	-	21

Veirliget. Forsaavidt der kan dømmes noget om dette, idet der kun fra halvparten av amtets lagedistrikter er meddelt noget om dets beskaffenhet, synes vinteren at ha været kold, likesaa for det meste kold vaar og forsommer, eftersommeren og høsten var bedre. Tidlig vinter. Frugthøsten mislykkedes.

Levemaate, hygieniske og økonomiske forhold. I Lyster distrikt siges floraen at være en blanding av vestlandsk og østlandsk. — I distriktet er der jevn velstand. Folket er arbeidsomt, og husene er gode. Almindelig jordbruk er hovednæringen, men frugtdyrkningen er særdeles vigtig. (A. Kvamme).

I Hafslo distrikt er de hygieniske forhold ikke rosværdige, men der kan dog spores fremgang. Husene er gode. Klædelusen er sjelden, hodelusen derimot hyppigere, næsten udelukkende hos barn. Levemaaten var bedre før. Der er jevn velstand, og folk er gode betalere. — Der leves forresten for meget paa salt og gammel mat og brukes for litet fersk, likesom man hele sommeren er avskaaret fra at faa frisk melk, da alle kuene er paa sæteren med den følge, at der om sommeren kommer en del flere fordøielsesbesværigheter til behandling end ellers. — Gaardbrukerne er dygtige og strævsomme folk, som gjennemgaaende stiller sine gaarder godt. — Ædruelighetstilstanden var før upaaklagelig; nu maa folk være nøkterne med eller mot sin vilje. — Sedelighetstilstanden antages at være som almindelig. (A. Kvamme).

I Leikanger distrikt er de økonomiske forhold meget gode for gaardbrukernes vedkommende. Særlig nu under dyrtiden har disse hat store inntægter paa grund av de høie priser paa alle gaardsprodukter. For arbeiderne har derimot dyrtiden været haard. En tid om sommeren var der ikke melk at faa kjøpt, og flere arbeiderfamilier levet da udelukkende paa kaffe, margarin og brød. — Som en merkelig følge av dyrtiden kan anføres, at bønderne er begyndt at anvende vildt i sin husholdning; særlig harer har faat ry for at være en drøi og billig mat. (F. Heiberg).

I Balestrand distrikt er de hygieniske forhold i det hele forholdsvis bra. Der er jo hjem, hvor alt som heter hygieniske krav, er banlyst, men der er jevn fremgang og forstaaelse for de krav, som maa oppfyldes for at pleie sundheten. — Lus og væggedyr forekommer meget sjelden. — Ædruelighetstilstanden er meget god. — I løpet av sommeren optraadte en masse insekter, som angrep frugttrærnes blade og frugt, saa største delen av frugten blev markspist og fortørket, likesom selve mængden blev meget knapp, men alt blev allikevel solgt til meget gode priser. (H. L. Hansen).

I Vik distrikt burde de hygieniske forhold være langt bedre, end de er. Der er paa mange steder et sørgelig urenlig stel, især i den del av bygden, som grænser til sjøen og i Vikøren. Foruten almindelig gaardsdrift har vikværingen lagt sig efter opdræt av hester og griser og efter potetesavl, hvilke næringsgrene gjør, at Vik har svunget sig op til formentlig den mægtigste bygd i hele Sognefjorden. (H. L. Hansen).

For Kirkebø har 1916 været et merkeaar, forsaavidt der er sat igang en stor utvidelse i industriel retning i herredet. Aktieselskapet Høyangfaldene har nemlig med stor kraft begyndt paa sit anlæg av en aluminiumfabrik i den hittil stille og rolige dal, Høyanger. Med dens store planer om bymæssig anlæg ved bebyggelsen av dalen og med den store samling mennesker, bestaaende av forskjelligeartede elementer, er det øiensynlig, at der vil bli meget at iagttå av embedslægen, som søkte om flytning av sin bopæl fra Vadheim til Høyanger; dette blev dog ikke imøtekommet, da anlegget vilde ha sin egen læge. (R. Bergh).

I Lavik distrikt har de høie priser paa alle slags landmandsprodukter og de voldsomt økede arbeidslønninger bragt mange penger ind, og den almindelige velstand er øket. For jordbrukerne er det dog ogsaa her vanskelig at faa den nødvendige arbeidshjelp, da især Høyanger drar al arbeidskraft til sig. Renlighetssansen er stigende, om der end fremdeles kan være meget at paatale. Spisning av fælles matfat er det almindelige. Der er vel ikke mange hus i distriktet, hvor man ikke er i besiddelse av gafler og tallerkener, men da som regel kun til

stasbruk, til fremmede. Til dagligdags er bordplaten ogsaa tallerken, og med fingrene som gaffel kommer man bedst tilrette. Opvasken blir paa den maate ganske enkel. Hornskeer, som for en 10--15 aar siden var de almindelige, er nu avløst av blik- og tinskeer. — Ved undersøkelse angaaende lus blandt befolkningen, viste det sig, at hodelus er temmelig utbredt blandt skolebarn; klædeslus er der mindre av. Der er enkelte hjem hist og her, som er arnesteder, hvorfra der sker smitte. Som regel søker man at holde sig ren. En sjelden gang kan man hos ældre folk finde, at de nærmest kroppen bærer en pennepose fylt med kviksolv til beskyttelse mot utøi. (L. Trædal).

I Gulen distrikt er ædruelighetstilstanden god, især i Gulen herred. I Sulen forarsaket den gode fortjeneste en del misbruk av spirituosa blandt ungdommen. — Sedelighetsforholdene er tilsynelatende gode. — I hjemmene bedres de hygieniske forhold efter hvert. Flere og flere av de gamle, lave hus paa daarlig avgrøftet grund og uten kjelder forsvinder, og nye, store bygninger med kjelder under reiser sig istedet. — Overordentlig heldig fiske og høie priser paa alle slags fisk bragte mange penger ind i distriktet, særlig i Sulen og den vestlige del av Gulen. Den gode fortjeneste øket desværre bruken av finsigtet mel, særlig hvetemel; det sammalte mel vandt ikke bifald ogsaa av den grund, at brød av sammalt mel er vanskeligere at bake, da der skal meget gjær til for at faa deigen til at hæve sig, og gode komfyrer til at steke brødet i mangler paa mange steder. (J. Nielsen).

I Fjaler distrikt er de hygieniske forhold mange steder meget mangelfulde paa grund av de fattige forhold. Husene er smaa, og der blir ofte liten plads for den store familie. Renligheten er ofte mangelfuld. Det er ikke underlig, at tuberkulosen her har god grobund, saa meget mere som spytning, hvor man staar og gaar, er meget utbredt, tiltrods for at man godt vet, hvad denne uskik indebær. — Levemaaten er nøktern, men den gamle, solide bondekost viker mer og mer for kjøpte varer. Næringsværdien av den til daglig meget brukte, saakaldte potetkake av poteter og litt mel, synes ikke at være særlig stor og fordeligheteten liten. Mange taaler den slet ikke. Enkelte andre surrogater for det almindelige brød brukes ogsaa, da der paa de almindelige gaarder ikke findes en bakerovn. Av samme grund er ogsaa bønderne henvist til bakerne. Et godt, sunt havreflatbrød stekes dog paa hver gaard. — Jordbruk er den viktigste næringsvei, men drives paa en gammel, litet lønsom maate. — Fisket har i de sidste par aar git et rikere utbytte end tidligere og spillet en større rolle. Bødkerarbeide drives i stor utstrækning. — Ædrueligheten staar høit, sedeligheten likesaa. (B. Molden).

I Indre Søndfjord distrikt kan jenteskolernes virksomhet merkes i husstellet, agronomskolernes likesaa paa gaardsstellet, som er i betydelig fremgang. Opdyrkning av myrer og skogmark foretages med iver, især i Jølster. Havebruket utvikler sig med stor fart. — Ædrueligheten staar høit. Bruken av elektricitet breder sig over bygderne og vil vel snart strække sig til alle opsittere. (W. Münster).

I Bremanger gav distriktets hovednæringsvei fisket et enestaaende økonomisk utbytte, der blev fisket ind hele formuer efter forholdene der, og da bygden ved de senere aars gode fiske før var velstaaende og hadde sin utrustning og sine motorbaater i fortreffelig orden, har det før forholdsvis saa fattige Bremanger nu arbeidet sig op et økonomisk grundlag, som kan komme vel med i fremtiden. — Jordbruket gav et godt middelsaars utbytte, som var av god beskaaffenhed. — Ædrueligheten staar meget høit. — Der er i distriktet under oparbeidelse en betydelig industriell bedrift, Bremanger kraftaktieselskap med en aktiekapital paa flere millioner kroner til utbygning av den betydelige Svælgenfoss. Paa grund av de ved krigen skapte vanskeligheter staar arbeidet dog i stampe. (C. Hide).

I Kinn distrikt har levemaate, hygieniske og økonomiske forhold opnaaet et tidligere ukjent opsving, med nye og bedre boliger, tiltagende renlighets-, ædruelighets- og sedelighetssans og arbeidskraft paa land og sjø. (Skridshol).

I Naustdal distrikt er boligerne fremdeles ofte daarlige og litet skikket til at huse mennesker. Befolkningen lever av jordbruk, mange tar i ventetiden ut til kysten dels som fiskere dels som arbeidere iland under fisket. I Vevring herred spiller fisket ogsaa en stor rolle ved siden av jordbruket, og der er kommet store værdier ind i de sidste aar, likesaa har jordbruket gaat godt fremad de sidste par aar. — Levemaaten er omtrent som i forrige aarsberetning omtalt, dog menes at brødbakningen er tiltat, flatbrød, bakt av havre, anvendes meget. Av nydelsesmidler misbrukes kaffe. Brus, skraatobak og snus anvendes ogsaa i store mængder, det sidste stof mest av yngre folk. Dette sidste svineri befordrer igjen spytningen i høi grad. — Paa faa steder laves endnu «heimebrygg», som tildels kan være meget sterkt. Der er ingen drikkfældighet, og sedelighetstilstanden er efter distriktslægens skjøn god. (T. Bydal).

I Ytre Nordfjord spores der fremgang i de hygieniske forhold. Fisket gav godt utbytte. Mange, som før levet fra haand til mund, maa nu siges at være velstaaende, og enkelte er blit rike. Velstanden gir sig utslag i større og bedre baater, sjøhus, vaaningshus, maling, nye møbler, væggepryd og fine klæder. — Folkets ernæring er tilfredsstillende, melkemangelen er dog ofte følelig. (E. Strand).

I Daviken distrikt har aaret været utmerket i økonomisk henseende baade for gaardbrukere og fiskere. Aarveien slog godt til, men nogen nybrytning av jord i større utstrækning er ikke foretat. Fisket var rikt og indbragte store summer. Sansen for at gjøre hjemmet hyggelig og for større bekvemmelighet synes at være i stigende, men den umaadelige luksus i klædedragt er ikke av det gode. Der fortæres betydelige mængder av sterke drikke, især av ungdommen. Efter brændevinsforbudet fortærtes øl, tilsat slet vin eller nafta. — Sedelighetstilstanden synes at være bra. (K. Mortensen).

I Nordfjordeid distrikt bedres de hygieniske forhold for hvert aar, hvilket vistnok skyldes en større velstand blandt befolkningen. Priserne paa levnetsmidler og ved har været paa høide med andre steds, men baade arbeidere og gaardbrukere har hat god fortjeneste. Daglønnen, som før krigen var kr. 3,00, er nu steget til 7 à 8 kr. Nød har neppe nogen lidt paa grund av dyrtiden. — Der var meget liten drikkfældighet og fødsel av uegte barn en stor sjeldenhet. (P. Dietrichson).

Sykehus. I Lærdal distrikt ligger amtets syke- og pleiehjem og i Lyster distrikt sanatoriet av samme navn for tuberkuløse. I Vik distrikt er der paa Vikøren et sykehus, som dog for det meste staar tomt av mangel paa utstyr. (H. L. Hansen). Den 1ste juli begyndte driften av Lavik tuberkulosehjem. Det er bygget av amtet for samlagspenger, er et forenet tuberkulosehjem og sykehus for almindelige syke med plads for 8 à 10 tuberkuløse og 8 almindelige patienter i 2den etage. I Askvold distrikt er der et pleiehjem for tuberkuløse. I Bremanger distrikt findes i Kalvaag et litet men udmerket utstyret sykehus, tilhørende vaarsildavgiftsfondet og aapent alene i fisketiden (februar—mars). Det samme fond har i Florø, Kinn distrikt, ogsaa et stort sykehus, aapent i 2 à 3 maaneder om vinteren til behandling av syke fiskere.

Badeindretninger. I Indre Søndfjord distrikt er et badehus forlængst tat i bruk, men det er ikke første rangs. (W. Münster). Sykehuset i Florø gir en gang ukentlig publikum adgang til benyttelse av dets karbad. I Gloppen distrikt er der 2 folkebad, ved det ene paa Sandene var der 2 383 badende og ved Breims 1 065. Kvindernes badesøkning var næsten likesaa stor som mændenes. (O. Løken).

Om amtets **apotek** se den almindelige beretning

Følgende tabel gir oplysning om antallet av møter i helseraad og av vaksinerte:

Lægedistrikter.	Møter i helseraad.	Vaksinerte.
Nordre Bergenhus amt	40	1771
Lærdal	¹⁾ 1	145
Lyster	1	67
Hafslo	²⁾ 4	65
Sogndal	1	76
Leikanger	1	62
Balestrand	ingen	25
Vik	ingen	90
Kirkebø	3	8
Lavik	³⁾ 6	112
Gulen	⁴⁾ 2	91
Gaular	2	42
Fjaler	1	80
Askvold	ingen	94
Indre Søndfjord	⁵⁾ 2	81
Bremanger	2	21
Kinn	⁶⁾ 2	145
Naustdal	⁷⁾ 4	136
Ytre Nordfjord	⁸⁾ 3	38
Selje	1	88
Daviken	3	52
Nordfjordeid	ingen	80
Gloppen	⁹⁾ 1	82
Indviken	uopgit	91

¹⁾ Lærdal 1. ²⁾ Hafslo 2, Jostedalen 2. ³⁾ Lavik 2, Brekke 2, Hyllestad 2.
⁴⁾ Gulen 1, Sulen 1. ⁵⁾ Førde 1, Jølster 1. ⁶⁾ Florø 1, Kinn 1. ⁷⁾ Naustdal 1,
Vevring 3. ⁸⁾ Nordre Vaagsø 1, Søndre Vaagsø 2. ⁹⁾ Gloppen 1.

XV. Romsdals amt.

Lægedistriktsinddeling, flateindhold, indbyggere, medicinalpersonale.

Lægedistrikter.	Tilsvarende herreder, dele derav og bykommuner.	Flate- indhold i i km. ²	Tilstedev. indb. 1ste decb. 1910.	Læger.	Tandlæger.	Jornedre.	Hjælpe- vaksinatører.
Amtet		15054,98	143 102	47	19	113	83
1. Vannelven	Vannelven	305,55	2 869	-	-	2	2
2. Sande		166,27	2 831	1	-	2	2
	Sande	114,88	2 196	1	-	1	2
	Rovde	51,39	635	-	-	1	-

Lægedistrikter.	Tilsvarende herreder, dele derav og bykommuner.	Flate- indhold i km. ²	Tilstedev. indb. 1ste decb. 1910.	Læger	Tandlæger.	Jordmødre.	Hjælpe- væknaterer.
3. Herø (S.).....	Herø (S.)	140,05	3 832	1	-	3	3
4. Ulstein	Ulstein	182,61	3 498	-	-	2	2
5. Ørsten		365,01	3 407	1	-	3	2
	Ørsten	241,57	2 741	1	-	2	1
	Vartdalstranden	123,44	666	-	-	1	1
6. Volden	Volden	520,59	5 032	1	1	4	3
7. Hjørundfjord	Hjørundfjord ...	479,11	1 881	1	-	2	2
8. Østre Søndmør ..		2 040,94	6 432	1	-	7	7
	Stordalen	259,28	918	-	-	1	1
	Stranden	267,67	1 494	1	-	1	1
	Norddalen	947,67	2 363	-	-	3	3
	Sunnellen	566,32	1 657	-	-	2	2
9. Ørskog		720,23	7 121	1	-	6	5
	Ørskog	200,85	1 799	1	-	1	1
	Søkkelven	261,05	2 353	-	-	3	2
	Skodje	121,41	1 484	-	-	1	1
	Vatne	136,92	1 485	-	-	1	1
10. Nordre Søndmør ..		225,32	8 591 ¹⁾	1	-	7	6
	Vigra	20,06	926	-	-	1	1
	Borgund	184,37	6 057	-	-	5	4
	Giske	20,89	1 608	-	-	1	1
11. Aalesunds stads- fysikat		2,14	14 785	8	8	8	-
12. Haram		106,36	3 594	1	-	4	3
	Haram	90,32	2 638	1	-	3	2
	Sandø	16,04	956	-	-	1	1
13. Molde		271,83	5 979	6	2	6	3
	Molde, kjøbstad	1,17	2 300	5	2	2	-
	Bolsø	270,66	3 679	1	-	4	3
14. Bud		525,68	8 415	1	-	7	7
	Bud	152,90	3 066	1	-	2	2
	Akerø	152,46	2 439	-	-	2	2
	Frænen	220,32	2 910	-	-	3	3
15. Vestnes		351,60	3 654	1	-	2	2
	Sylte	193,29	1 167	-	-	1	1
	Vestnes	158,31	2 487	1	-	1	1

¹⁾ Bor i Aalesund.

Lægedistrikter.	Tilsvarende herreder, dele derav og bykommuner.	Flate- indhold i km. ²	Tilstedev. indb. 1ste decb. 1910.	Læger.	Tandlæger.	Jormødre.	Hjælpe- vaccinaterer
16. Indre Romsdal		2 525,46	9 984	4	1	9	8
	Hen	245,54	1 157	-	-	4	3
	Grytten	798,94	1 690	1	1	1	1
	Eid	36,12	568	2	-	1	1
	Vold	260,81	931	-	-	1	1
	Veo	247,14	2 409	-	-	1	1
	Neset	178,68	1 630	1	-	1	1
	Eresfjord og Vistdalen	758,23	1 599	-	-	2	2
17. Søndre Nordmør.		808,72	12 260 ¹⁾	2	-	9	9
	Kvernes	33,45	687	1	-	1	1
	Bremsnes	119,71	3 534	-	-	1	1
	Kornstad	66,24	1 591	-	-	1	1
	Eide	141,11	1 567	-	-	1	1
	Frei	51,49	988	-	-	1	1
	Grip	0,48	162	-	-	1	1
	Øre	232,28	1 818	-	-	1	1
	Strømsneset	118,57	1 147	-	-	1	1
	Gjemnes	45,39	766	-	-	1	1
18. Kristiansund stads- fysikat		8,80	15 891	7	5	7	-
19. Stindalen		1 951,22	5 078	3	1	7	7
	Sundalen	1 229,84	1 524	2	1	2	2
	Øksendalen	225,67	539	-	-	1	1
	Ulvundeidet	182,39	392	-	-	1	1
	Tingvold	313,32	2 628	1	-	3	3
20. Surendalen		1 530,55	5 697	2	1	4	3
	Stangvik	510,98	2 165	1	-	2	2
	Aasgaard	149,05	791	-	-	1	1
	Surendalen	870,52	2 741	1	1	1	-
21. Rindalen	Rindalen	606,30	2 292	1	-	2	1
22. Nordre Nordmør.		946,72	6 702	2	- ¹⁾	7	3
	Tustren	167,31	1 431	-	-	1	1
	Aure	349,48	2 252	1	-	2	-
	Stemshaug	156,01	782	-	-	-	-
	Valsefjorden	155,33	1 018	-	-	2	1
	Halse	118,59	1 219	1	-	1	1
23. Edø		273,92	3 277	1	-	3	3
	Edø	150,59	932	1	-	1	1
	Hopen	50,67	1 000	-	-	1	1
	Bratvær	72,66	1 345	-	-	1	1

¹⁾ Den ene, distriktslægen, bor i Kristiansund.

Sundhetstilstanden var i det hele tat mindre tilfredsstillende. Av epidemiske sygdomstilfælde blev ialt meldt 10 785, hvorav 291 med dødelig utgang; aaret forut var de tilsvarende tal 7 169 og 209.

Dødeligheten var 14,6 pro mille av den opgivne tilstedeværende middel-folkemængde. Se tabel II.

Om de **epidemiske sygdomme** i almindelighet henvises til tabellen paa side 174—176. Se forevrig sidste tabel i den almindelige beretning.

Tyfoidfieber. Det for Indre Søndmør opførte dødsfald var hos en inden distriktet hjemmehørende mand, som døde paa sykehuset i Tromsø. — Tilfældet i Molde var hos en sjømand ombord i en skute fra Haugesund; han blev indlagt i sykehus og desinfektion foretat ombord. (Parelius). — Paa Indre Hoem i Frænen (Bud distrikt) indtraf inden en familie 4 tilfælde; den først angrepne var blit syk like efter at være kommet hjem fra Bud fiskevær, hvor sygdommen hadde forekommet høsten forut. Alle de angrepne blev indlagt i sykehus og hjemmet grundig desinficeret. (Rambech). — Tilfældet i Indre Romsdal skyldtes smitte i Aalesund. (Aanonsen). — Fra Kristiansund hadde 6 personer tat ferieophold paa en gaard (Hoem) i Tingvold; alle blev angrepne, og en av dem døde der. Da det viste sig, at budeien paa gaarden var bacillebærerske, blev hun sendt til epidemilasettet i Bergen. Ogsaa foregaaende aar var et par personer fra Kristiansund blit angrepet paa den samme gaard. For de øvrige tilfælde i Kristiansund kunde ingen smittekilde paavises. (L. Larsen).

Cerebrospinalmeningit. Om tilfældet i Nordre Nordmør anføres, at det endte med helbredelse uten mén; sygdomskilde kunde ikke opspores; desinfektion blev foretat.

Akut poliomyelit optraadte i Østre Søndmør paa meget avsidesliggende gaarder uten nogen forbindelse med hinanden, nemlig to tilfælde i Tafjord, étt paa den høitliggende gaard Grønning i Valdalen og étt paa fjeldgaarden Aakerne i Sunnølv. I to av tilfældene var der svære lammelser, som dog meget hurtig gik tilbake og ikke efterlot synderlig mén. (Alm). — Hos den angrepne i Rindalen var der parese i begge underekstremiteter; den svandt ogsaa snart fuldstændig. (O. Bugge).

Meslinger hadde stor epidemisk utbredning, da sygdommen mange steder ikke hadde forekommet paa flere aar. — I Hjørundfjord optraadte den temmelig voldsomt; smitten var kommet fra Aalesund. — I Bud var mange voksne haardt angrepne. — I Indre Romsdal begyndte sygdommen i Grytten blandt soldaterne paa Setnesmoen og bredte sig derfra til Aandalsnes og Veblungnes. Den optraadte ogsaa i Nesset.

Difteri. I Kristiansund var der en epidemi i aarets første halvdel; sygdommens forløp var let, og den optraadte næsten udelukkende blandt barn. Der indtraf kun étt dødsfald; det er paa dødslisten ikke opført under difteri.

Barselfeber. Ved et par tilfælde i Østre Søndmør, som begge forløp heldig, hadde jormoren foretat manuel løsning av placenta.

Influensa hadde særdeles stor utbredning i aarets første kvartal.

Av **skabb** er ialt meldt 164 tilfælde. — Fra Østre Søndmør anføres, at smitten som regel var erhvervet paa reiser eller paa fiskerierne. — I Bud distrikt kom usedvanlig mange under behandling. Som smittekilde blev gjentagne ganger opgit vernepligtige, som var hjemvendt fra nøttralitetsvakt i Hommelviken. (Rambech). — I Nordre Nordmør har man for at opmuntre folk til at søke læge i den senere tid skaffet dem den nødvendige medicin for offentlig regning. (Helsing).

Epidemiske sygdomme.

174

Romsdals amt. 1916.

	Ialt kjendte		Tiden er opgit for	Januar.	Februar.	Mars.	April.	Mai.	Juni.	Juli.	August.	September.	Oktober.	November.	December.
	tilfælde	dødsfald.													
Tyfoidefeber	51	4	51	-	-	-	8	11	8	13	2	2	2	3	2
Cerebrospinalmeningit (epid.) . . .	11	3	10	-	-	-	5	3	-	-	1	1	-	-	-
Akut poliomyelit	7	2	7	1	1	-	-	1	2	1	1	-	-	-	-
Skarlagensfeber	45	1	45	10	9	6	3	5	2	5	2	-	1	2	-
Meslinger	1001	19	999	2	-	45	133	197	247	133	52	41	85	40	24
Difteri (croup)	138	7	138	44	15	8	13	19	3	11	2	4	6	11	2
Blodgang	3	-	3	1	-	-	1	-	-	-	-	-	1	-	-
Barselfeber	29	8	25	1	4	2	2	3	2	1	3	1	1	4	1
Pyæmi, septhæmi	26	13	17	2	2	3	5	-	2	1	-	-	1	1	-
Pemfigus (hos nyfødte)	2	1	2	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	1	-
Rosen	143	10	143	13	12	12	19	12	14	13	5	14	12	6	11
Røde hunde	11	-	11	2	3	1	1	-	1	-	-	-	2	-	1
Variceller	54	-	54	-	5	13	10	3	4	5	2	-	7	-	5
Kusma	156	-	156	24	32	36	12	10	12	4	2	8	11	2	3
Kikhoste	254	17	254	40	66	12	22	10	11	19	19	9	29	7	10
Akute katarer i aandedrætsorg. . .	4211	70	4211	440	652	537	545	329	246	201	150	175	234	287	415
Influenta	2647	16	2647	435	1170	488	196	75	23	14	15	42	34	72	83
Lungebetændelse	554	96	545	42	68	71	42	53	39	23	15	17	46	75	54
Pleurit	482	9	479	40	57	47	54	24	49	39	34	23	35	36	41
Gigtfeber	210	2	210	17	14	21	21	33	19	24	15	7	13	12	14
Akut diarrhoe (kolerine)	750	13	750	44	52	62	78	49	50	75	54	56	71	56	103
Tilsammen	10785	291	10757	1158	2162	1364	1170	838	734	582	374	400	591	615	769

Epidemiske sygdomme.

(Forts.).	Fordeling paa lægedistrikterne:																			
	1 og 2		3 og 4		5 og 6		7		8		9		10		11		12		13	
	Vannel- ven og Sande.		Herø og Ulstein.		Ørsten og Volden.		Hjørund- fjord.		Østre Søndmør.		Ørskog.		Nordre Søndmør.		Aalesund stads- fysikat.		Haram.		Molde.	
	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.
Tyfoidfeber	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	3	-	27	1	-	-	1	-
Cerebrospinalmeningit (epid.) . . .	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	7	1	2	2	-	-
Akut poliomyelit	-	-	1	1	-	-	-	-	4	1	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-
Skarlagensfeber	1	-	-	-	-	-	-	-	2	-	-	-	3	-	3	-	-	-	-	-
Meslinger	4	1	49	4	97	-	27	-	57	2	16	1	-	-	163	-	-	-	29	-
Difteri (croup)	1	1	-	-	1	-	2	-	-	-	-	-	3	-	18	1	-	-	1	-
Blodgang	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-
Barselfeber	1	1	1	-	3	3	-	-	2	-	-	-	1	-	3	1	2	-	1	-
Pyæmi, septhæmi	1	1	1	1	1	1	-	-	1	1	-	-	-	-	13	2	-	-	-	-
Pemfigus (hos nyfødte)	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Rosen	8	-	5	1	10	2	3	1	-	-	5	-	10	-	31	3	-	-	3	-
Røde hunde	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	8	-	-	-	-	-
Variceller	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	13	-	-	-	1	-
Kusma	-	-	-	-	8	-	-	-	-	-	-	-	-	-	18	-	-	-	17	-
Kikhoste	6	1	11	1	39	-	6	1	-	-	4	3	12	-	57	1	-	-	-	-
Akute katarrar i aandedrætsorg. . .	89	1	144	3	176	5	70	1	82	1	157	2	296	4	692	16	28	3	351	1
Influenta	17	1	35	1	111	-	9	1	30	-	126	-	93	-	467	-	10	-	96	1
Lungebetændelse	28	3	40	6	13	6	11	-	10	-	16	-	48	10	129	6	2	2	16	8
Pleurit	13	1	33	1	17	-	7	-	11	2	21	1	58	1	81	-	2	-	28	-
Gigtfeber	4	-	4	-	12	-	7	-	4	-	4	-	5	-	34	1	2	-	6	-
Akut diarrhoe (kolerine)	18	-	29	-	35	-	6	-	36	1	10	-	17	-	207	5	4	-	38	1
Tilsammen	192	11	353	19	523	18	148	4	239	8	359	7	550	15	1972	38	53	7	588	11

Epidemiske sygdomme.

176

Romsdals amt. 1916.

(Forts.).

		Fordeling paa lægedistrikterne:																			
		14		15		16		17		18		19		20		21		22		23	
		Bud.		Vestnes.		Indre Romsdal.		Søndre Nordmør.		Kristiansund stads-fysikat.		Sundalen.		Suren-dalen.		Rindalen.		Nordre Nordmør.		Edø.	
		Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.
Tyfoidefeber	4	-	-	-	1	-	2	1	7	1	6	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Cerebrospinalmeningit (epid.) . . .	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	
Akut poliomyelit	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	
Skarlagensfeber	4	-	-	-	-	-	10	1	18	-	4	-	-	-	-	-	-	-	-	-	
Meslinger	47	2	-	-	113	1	40	1	250	6	35	-	18	-	-	-	9	1	47	-	
Difteri (croup)	7	1	-	-	2	-	14	-	70	-	-	-	14	2	-	-	5	2	-	-	
Blodgang	-	-	-	-	-	-	-	-	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	
Barselfeber	-	-	1	1	-	-	5	1	2	-	1	-	3	1	-	-	1	-	2	-	
Pyæmi, septhæmi	1	1	-	-	-	-	3	1	4	4	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-	
Pemfigus (hos nyfødte)	-	-	-	-	1	-	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	
Rosen	-	-	3	-	1	-	11	-	38	2	6	-	3	-	3	-	1	-	2	1	
Røde hunde	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	2	-	-	-	
Variceller	-	-	-	-	-	-	1	-	36	-	-	-	1	-	-	-	1	-	-	-	
Kusma	3	-	-	-	10	-	9	-	84	-	2	-	-	-	2	-	3	-	-	-	
Kikhoste	-	-	7	-	1	-	1	1	64	3	2	-	2	-	-	-	19	2	23	4	
Akute katarrer i aandedrætsorg . . .	144	4	115	1	282	4	350	4	656	13	144	2	127	3	58	-	88	1	162	1	
Influenza	94	-	-	-	61	-	249	-	1011	6	28	1	125	4	17	-	59	1	9	-	
Lungebetændelse	12	2	3	1	13	2	43	8	105	17	20	2	11	2	15	3	8	8	11	10	
Pleurit	8	1	5	-	23	-	50	-	75	1	8	-	27	-	5	-	3	-	7	1	
Gigt feber	6	-	2	-	18	-	33	-	44	-	3	-	16	-	2	-	2	-	2	1	
Akut diarrhoe (kolerine)	26	-	12	-	29	-	41	1	163	1	18	-	11	-	9	-	25	4	16	-	
Tilsammen	356	11	148	3	555	7	863	20	2630	54	278	6	358	12	112	3	227	19	281	18	

Veneriske sygdomme. Utenfor sykehus behandlede tilfælde vil sees av følgende tabel:

Sygdom.	Tilfælde.	Fordeling paa lægedistrikterne:															
		1 og 2	3 og 4	6	10	11	13	14	16	17	18	19	21	22	23		
		Vannerven og Sande.	Herø og Ulstein.	Ørskog.	Nordre Søndmør.	Aalesund.	Molde.	Bud.	Indre Romsdal.	Søndre Nordmør.	Kristian- sund.	Sundalen.	Rindalen.	Nord- Nordmør.	Edø.		
Veneriske saar ..	13	-	-	-	-	11	-	-	1	-	-	1	-	-	-	-	-
Syfilis, erhvervet	39	1	-	-	1	5	-	-	-	-	32	-	-	-	-	-	-
— medfødt ..	2	-	-	-	-	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Gonorrhoe, uretrit	298	1	3	1	6	131	10	2	3	14	101	20	1	2	3		

Tuberkulose. Til opplysning om de i aarets løp meldte og av tuberkuloseprotokollene utgaaede tilfælde av tuberkulose sygdomme inden amtet henvises til tabellen i den almindelige beretning. — Dødsfald av lungetuberkulose utgjorde i henhold til lægernes dødsårsakslistor for det hele amt 16,7 pct. av alle ved sygdom foraarsakede dødsfald, og 19,5 pct. av dødsfald av ikke epidemiske sygdomme. For byerne var forholdet henholdsvis 13,7 pct. og 17,9 pct. og for bygderne 17,5 pct. og 19,9 pct. Forøvrig henvises til tabellen paa næste side. — Det meddeles fra Sande, at sygdommen ikke synes at være i tiltagen. Folk faar mere og mere forstaaelse av smittefaren, og av at renlighet og desinfektion er de sikreste midler mot smitte. Sanatoriebehandling er meget eftertragtet, men desværre er der ikke plads at opnaa for alle, som kunde trænge det. (Arntzen). — Ogsaa fra Herø anføres, at folk i almindelighet har forstaaelse av smittefaren og er forsiktig, ialfald naar sygdommen først er kommet. (Glesne). — I Volden synes den at være paa retur; der har ialfald paa 3 aar været en minking fra 22 nye tilfælde til 8. Med renligheten staaer det fremdeles ilde til i de fleste fiske- og fangstfartøier. En stor del av mandskaperne paa disse er ganske unge gutter; de reiser friske hjemmefra, men nogen kommer av og til hjem med pleurit eller allerede utviklet tæring. Alle er de samstemmige om, at lugarerne aldrig blev rengjort, saalænge de var ombord, og, saavidt de vidste, hverken før eller efter heller. (Norman Eng). — Lignende meddeles ogsaa fra Østre Søndmør; hos paafaldende mange var erythema nodosum gaat forut; denne her saa almindelige sygdom er derfor vistnok med rette meget frygtet. (Alm). — I Nord-Søndmør har Borgund tuberkuloseforening dette aar ansat en menighetssøster med specielt mandat at inspicere og hjælpe til i de tæringssykes hjem; hun træffer ikke sjelden paa patienter, som ikke er blit indregistreret. At de syke selv, trods deres læge har meddelt dem, at deres lunger er angrepne, længst mulig legger skjul paa sin sygdom, er intet at undres over, naar man ser, hvor skaanselsløst de blir skyet av publikum, selv om de er noksaa renlige og omhyggelige. (Tobiassen). — I Bud er interessen for arbeidet paa tuberkulosens bekjæmpelse i tiltagen, men megen gammel slendrian og mange indgrodde uvaner og skikke i forbindelse med en utpræget konservatisme lægger fremdeles hindringer iveien for et frugtbart arbeide. (Rambech). — Fra Indre Romsdal anføres, at de fleste tæringssyke ønsker indlæggelse paa sanatorium, men mange vægrer sig for at bli indlagt paa pleiehjem. (Aanonsen). — I Surendalen distrikt er smittefrykten fremdeles altfor stor trods gjentagne foredrag og megen formaning om at ta hensyn saavel til de syke som til deres omgivelser. (O. Bugge). — I Nordre Nordmør lar utførelsen av anmeldelsespligten fremdeles meget tilbake at

Døde av lungetuberkulose.

Lægedistrikter.	Opgivne dødsfald ved			
	sygdom.	lunge- tuberkulose.	epidemiske sygdomme.	ikke epidemiske sygdomme.
Vannellen	68	11	11	57
Sande				
Herø				
Ulstein	105	12	19	86
Ørsten				
Volden				
Hjørundfjord	32	2	4	28
Østre Søndmør	96	14	8	88
Ørskog	86	21	7	79
Nordre Søndmør	129	15	15	114
Aalesund stadsfysikat	178	22	38	140
Haram	45	9	7	38
Molde	94	22	11	83
Molde by	31	7	5	26
Bygder	63	15	6	57
Bud	129	20	11	118
Vestnes	46	5	3	43
Indre Romsdal	138	23	7	131
Søndre Nordmør	191	40	20	171
Kristiansund stadsfysikat	207	28	54	153
Sundalen	78	26	6	72
Surendalen	92	15	12	80
Rindalen	38	10	3	35
Nordre Nordmør	106	21	19	87
Edø	63	9	18	45
Romsdals amt	2014	336	291	1723
Derav i byer	416	57	97	319
— - bygder	1598	279	194	1404

ønske; hertil kommer, at smittefrykten endnu er meget stor, hvorfor sygdommen skjules længst mulig. Dette er selvfølgelig meget til hinder for sygdommens motarbeidelse. (Helsing).

Spedalskhet. En mand fra Skodje (Ørskog distrikt) døde i aarets løp paa pleiestiftelsen nr. 1; i Vatne bor en mand med den glatte form. (H. G. Holst).

Om de med bidrag fra stat og amt forpleiede **sindssyke** se den almindelige beretning. — Fra Østre Søndmør anføres, at de syke forpleies efter omstændighetene godt; de deler forpleierens kaar. (Alm).

Av **obstetriciske operationer**, utført av læger, er ialt meldt 104, derav i Vannellen og Sande 6, Herø og Ulstein 4, Ørsten og Volden 3, Nordre Søndmør 10, Aalesund 20, Haram 4, Molde 7, Bud 4, Vestnes 1, Indre Roms-

Obstetriciske operationer.

Indikation.	Tangforløsning.				Vending.			Ultrækning ved bækkenendeleie.		Partus præmaturus artificialis.		Perforation.	Exviseration.	Efterbyrdsoperation.	
	Mødre.		Barn.		Mødre.	Barn.		Mødre.	Barn.	Mødre.	Barn.	Mor.	Mor.	Mødre.	
	Lev.	Død.	Lev.	Dødf.	Lev.	Lev.	Dødf.	Lev.	Lev.	Lev.	Lev.	Lev.	Lev.	Lev.	Død.
Risvækkelse; langvarig fødsel etc	63	-	59	4	-	-	-	1	³⁾ 1	-	-	-	-	-	-
Trangt bækken	2	¹⁾ 1	3	-	-	-	-	-	-	1	1	1	-	-	-
Barselkrampe	2	-	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Placenta prævia og blødning	-	-	-	-	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Ueftergivelige fødselsdele	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Dystoki	5	-	5	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Morbus Brighti	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	1	-	-	-	-
Forhodeleie (isseleie med panden fortil)	2	²⁾ 1	3	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Tverleie	-	-	-	-	6	4	2	-	-	-	-	-	1	-	-
Skakt leie	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Fare for fosterets liv	5	-	5	-	-	1	-	1	1	-	-	-	-	-	-
Tilbakeholdt morkake	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	2	²⁾ 1
Fastvokset morkake	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-
Uopgit indikation	2	-	2	-	-	-	-	1	1	-	-	-	-	-	-
Tilsammen	83	2	80	5	7	6	2	3	3	2	2	1	1	3	1
	85		85			8								4	

¹⁾ Dødsårsak: hjertelammelse. ²⁾ Barselfeber. ³⁾ Forløst ved tang paa sætet.

Fødte og døde.

Lægedistrikter.	Fødte		Døde						
	leven- de.	død- fødte.	ialt.	0—1 aar.	i 1ste døgn.	paa barsels- seng.	ved ulyk- kelige hæn- delser.	ved selv- mord.	ved drap.
Vannelven	75	2	45	3	-	-	3	-	-
Sande	67	2	37	1	1	1	3	-	-
Herø	128	1	73	10	2	1	1	-	-
Ulstein	115	2	42	8	1	-	4	-	-
Ørsten	81	-	40	4	1	2	2	-	-
Volden	100	1	70	3	-	1	3	-	-
Hjørundfjord	40	-	36	6	-	-	2	-	-
Østre Søndmør	132	3	103	8	3	1	1	-	-
Ørskog	198	2	110	8	2	-	3	-	-
Nordre Søndmør	269	3	125	11	-	2	1	-	-
Aalesund stadsfysikat...	452	18	193	36	2	1	9	1	1
Haram	130	2	52	6	-	-	-	-	-
Molde	148	4	101	8	3	1	1	-	1
Molde by	64	2	36	6	2	-	-	-	1
Bygder	84	2	65	2	1	1	1	-	-
Bud	247	2	136	21	4	-	6	1	-
Vestnes	95	1	50	3	1	2	-	-	-
Indre Romsdal	271	5	157	6	-	-	4	1	-
Søndre Nordmør	299	7	200	14	1	2	2	-	-
Kristiansund stadsfysikat	438	7	229	45	5	-	5	-	-
Sundalen	134	4	92	2	2	-	7	-	-
Surendalen	135	4	96	6	-	1	1	-	-
Rindalen	63	-	40	2	-	-	-	-	-
Nordre Nordmør	171	3	102	4	-	1	-	-	-
Edø	123	3	64	10	4	-	2	-	-
Romsdals amt	3911	76	2193	225	32	16	60	3	2
Derav i byer	954	27	458	87	9	1	14	1	2
— - bygder	2957	49	1735	138	23	15	46	2	-

dal 7, Søndre Nordmør 6, Kristiansund 13, Sundalen 4, Surendalen 8, Rindalen 1, Nordre Nordmør 3 og Edø 3. — Om indikationer og utfald henvises til tabellen paa foregaaende side.

Om jormorhjælpen se tabellen i den almindelige beretning.

Ifølge ovenstaaende tabel over **fødte** og **døde** var der et overskudd av 1 718 fødte og forholdet mellem fødte og døde = 100 : 56,1.

Efter presternes opgaver **døde paa barselseng** 16 kvinder, ifølge lægernes 12; av disse døde 8 av barselfeber; se forøvrig tabel XXXVI, gruppe XII. — I Østre Søndmør døde 2 kvinder **uforløst**. I det ene tilfælde forelaa vistnok en placenta prævia med langvarig forutgaaende blødning; i det andet en ruptura uteri. I begge tilfælde blev lægen tilkaldt saa sent, at døden var indtraadt, mens han var underveis. (Alm).

De hyppigste dødsårsaker var:

Dødsårsaker.	Dødsfald.	Derav i	
		i byer.	bygder.
Alderdomssvakhet.....	486	49	437
Lungetuberkulose.....	336	57	279
Kræft (cancer og sarkom).....	156	29	127
Hjerneslag.....	103	22	81
Krupøs lungebetændelse.....	96	26	70
Tuberkulose utenfor lungerne og miliærtuber- kulose.....	95	23	72
Klappfeil og hjertemuskelsygdomme.....	87	10	77
Akute katarer i aandedrætsorganerne.....	70	30	40
Medfødt svakhet.....	52	17	35
Arteriosklerose.....	48	11	37

Veirliget. Sommeren var kald og regnfull; avlingerne blev dog gjennom-
gaaende rikelige og velbjergede. Frugthøsten derimot, som for mange er en
hovednæringsvei, slog ogsaa dette aar fullstændig feil. (Alm).

Levemaate og hygieniske forhold etc. Aaret maa for amtet i sin
helhet i økonomisk henseende nærmest betegnes som glimrende. Fiskerierne (silde-
fisket i januar og februar, torskefisket i februar og mars) slog udmerket til, og
priserne var stive. Alle tjente godt, ikke bare fiskere og fiskehandlere; gaard-
brukerne fik paa grund av dyrtiden sine produkter særdeles godt betalt, og dag-
lønnen for arbeidsfolk var meget høi. De ekseptionelt gode indtægter hadde en
gavnlig indflydelse paa de hygieniske forhold, idet der blev foretat adskillig ny-
bygging og ellers bedring av boligforholdene; dertil kom, at megen gjæld paa fast
eiendom blev indfriet. — Ædruelighetsforholdene var gode og blev endnu bedre,
da alkoholforbudet kom. Der var faa som trængte offentlig understøttelse.

Fra Sande meddeles, at fisket nu næsten udelukkende drives med motor-
baater. Man faar sig stadig nye, større og bedre fartoier, og der findes neppe
en gaard, hvor der ikke er nogen, som er parthaver i motorbaat. (Arntzen).

Fra Herø klages over de mislige hygieniske forhold ombord under fisket.
Lugaren er liten, oftest mørk, overophet og uten ventilation. Motorens for-
brændingsprodukter har let for at trængte ind, likesaa stank fra kjølvand og fiske-
avfall. Vaatt tøy og indtrængende væte er ikke til at undgaa, og der spyttes fort
væk paa gulvet. (Glesne).

Fra Volden skrives, at bruk av tobak, særlig røking, er avtat sterkt i de
senere aar. Det er mest jypplinger man nu til enhver tid ser med cigarettene i
munden; de kan røke like op til 20 pr. dag, ser bleke og visne ut, er nervøse
og har hjerteklap etc. I det hele tat har de 2 sidste aars uhyre fortjeneste ved
fiskerierne tildels hat en sørgelig demoraliserende virkning paa ungdommen.
Mange vet ikke, hvad de skal gjøre med de uventet mange penger, og er derfor
henfaldt til drikk, luksus og lediggang, idet de ikke gidder arbeide, med mindre de
faar en ublu høi betaling. Ungdommen taaler ikke slike saakaldte «gode» tider
og har i altfor stor utstrækning tat skade paa sin karakter. Sammen med en

yderst slet og mangelfuld opdragelse i hjemmene spaar det daarlig for Norges fremtid, naar ungdommen paa forskjellig vis er ødelagt, hvis det forøvrig i landet er saa daarlig som her. (Norman Eng).

I Hjørundfjord synes sansen for renlighet at være i tiltagen; det arbejde, som av Nationalforeningen mot tuberkulosen er nedlagt, har bevirket en øket kundskap om faren ved urenlighet. Levemaaten er god. — Man baker selv sit brød; al melken sendes til meierierne; man faar den separerte tilbake og kjøper margarin. — Folket er sedelig, driftig og meget ædruelig. (E. Bugge).

Det samme er tilfældet i Østre Søndmør, hvor man endnu ikke har hat bruk for loven av 10de april 1915 om ugifte mødre, som ikke kan sørge for sit utkomme. (Alm).

I Ørskog er boligforholdene rummelige og gode; om sommeren leies der ut til landliggere, mens familien selv bor i kjelder og paa stabbur; om vinteren nøier man sig med et stort kjøkken eller én stue. — Levemaaten er paa en vis god, men uhensigtsmessig. De fleste meierier er nedlagt, og melken sendes til Aalesund, saa folket ikke engang faar den separerte til husbruk; av den nysilte brukes der i hjemmet høist utilstrækkelig. — Pengefommen har bevirket, at for mangen arbeider er ingen kost lenger god nok, intet arbeide let nok, og ingen betaling høi nok; nykonfirmerte gutter vil ikke arbeide for 5 kr. pr. dag og kost, i timebetaling maa man ut med kr. 1,50, og mand med hest og omakkorderet betaling kr. 15,00 pr. dag streiker. — Løskarerne vil ikke arbeide med andet end fiskeri, og gaardbrukerne kan ikke overkomme sit arbeide. (H. G. Holst).

Fra Nordre Søndmør anføres, at sansen for bruk av grønsaker i husholdningen er øket; der dyrkes særlig kaal og gulerøtter. (Tobiassen).

I Haram har røkning av cigarretter øket i betænkelig grad blandt ungutterne; flere handelsmænd har stillet sig loyalt til ønsket om ikke at forhandle cigarretter, men da har gutterne vidst at forsyne sig i byen eller ombord i rutebaatene; man har saaledes set en gut paa en gang kjøpe 1 000 motorcigarretter. (Walderhang).

I Molde har byens gjenopbygning efter branden og den tiltagende industrielle virksomhet bragt arbeidspriserne op til en uanet høide. — Paa landsbygden var det saa vondt om arbeidshjælp, at mangen større gaardbruker følte sig stillet overfor den mulighet at maatte slagte sin bøleng og høre op med alt fjøsstel. (Parelius).

Fra Bud skrives med hensyn til det økonomiske utbytte av fiskerierne, at en aarsindtægt paa 10 à 15 000 kroner og derover ikke var nogen sjeldenhet for baateiende fiskere. Beretningerne, særlig fra sildefiskets dage, antok tildels endog rent eventyrlige former; nye motorbaater med fuld utrustning blev optjent i løpet av 2—3 uker; en enkelt baateier hadde optjent sin nyanskaffede motorbaat endnu før end han hadde faat tid til at «tjærebræ» dækket etc. (Rambech).

I Kristiansund var arbeidsforholdene meget gode, saa dyrtiden vistnok ikke har været merkbar i nogen særlig grad for arbeidsfolk. (L. Larsen).

I Surendalen er de fleste gaarder ikke større, end at de for det meste drives av husets egne folk, hvorfor den dyre og vanskelige leiehjælp ikke i nævneværdig grad har genert bønderne. — Løsarbeiderne har væsentlig været beskjeftiget med tøndefabrikasjon og paa dette arbeide tjent saa gode penger, at mangen baker, murer, skomaker etc. forlot sit haandverk og gav sig til at «slaa» tønder. (O. Bugge).

I Nordre Nordmør har det ved inspektion av renholdet i skolerne vist sig, at ialfald de vigtigste bestemmelser overholdes; mangel paa fotskrape har dog flere ganger maattet paatales. (Helsing).

Sykehus. I Aalesund er der et kommunalt sykehus og et epidemilasaret. I Molde ligger amtssykehuset og i nærheten Reknes sanatorium for tuberkulose.

I Bolsø herred ligger Opdøl sindssykeasyl. Et militært sykehus paa Setnesmoen i Indre Romsdal distrikt brukes kun under vaabenøvelserne. I Kristiansund er der et kommunalt sykehus med avdeling for epidemiske syke. Pleiehjem for tuberkulose findes i Volden, Ørskog, Vestnes og Tingvold.

Badeindretninger. I Volden er der en privat badeindretning med 3 karbad og et litet dampbad; adgang for alle mot betaling. I Aalesund er der en privat liten badeindretning med badstubad og karbad; endvidere et skolebad (dusj). I Molde er der et folkebad med karbad og styrt i folkeskolen. Om sommeren er et sjøbadehus aapent. Paa «Grand hotel» er der anledning til at faa karbad, dampbad og lysbad. I Indre Romsdal findes av badehus, tilgjængelig for publikum, et ved det militære sykehus; under vaabenøvelserne brukes det kun av soldaterne. Kristiansund by har en karbadanstalt. I Øksendalen (Sundalen distrikt) er der en badeindretning. I Rindalen og i Aure (Nordre Nordmør) findes der badstue.

Om amtets **apotek** se den almindelige beretning.

Følgende tabel gir oplysning om tallet paa møter i helseraad og vaksinerte:

Lægedistrikter.	Møter i helseraad.	Vaksinerte.
Romsdals amt	124	2568
Vannelven	2	73
Sande	1) 3	-
Herø	4	111
Ulstein	2	61
Ørsten	1	16
Volden	4	92
Hjørundfjord	1	38
Østre Søndmør	2) 7	74
Ørskog	3) 7	77
Nordre Søndmør	4) 3	248
Aalesund	10	132
Haram	5) 4	85
Molde	6) 11	114
Bud	7) 6	211
Vestnes	8) 2	68
Indre Romsdal	9) 11	174
Søndre Nordmør	10) 11	407
Kristiansund	13	155
Sundalen	11) 6	145
Surendalen	12) 2	193
Rindalen	4	68
Nordre Nordmør	13) 7	-
Edø	14) 3	26

1) Sande 2, Rovde 1. 2) Stordalen 2, Stranden 1, Norddalen 1, Sunnelven 3.
 3) Ørskog 1, Søkkelven 2, Skodje 2, Vatne 2. 4) Borgund 2, Vigra 1. 5) Haram 2,
 Sandø 2. 6) Molde by 9, Bolsø 2. 7) Akerø 2, Bud 2, Frænen 2. 8) Vestnes 1,
 Sylte 1. 9) Væø 2, Vold 1, Eid 1, Grytten 2, Hen 1, Nesset 4. 10) Strømsneset 1,
 Frei 2, Øre 1, Gjemnes 1, Eide 1, Kornstad 2, Bremsnes 2, Grip 1. 11) Sundalen 3, Ul-
 vundeidet 1, Øksendalen 1, Tingvold 1. 12) Surendalen 1, Stangvik 1. 13) Valsøfjorden
 1, Stemshaug 2, Aure 1, Tusteren 1, Halse 2. 14) Et i hvert av distriktets herreder.

I Sande blev indehaveren av de 3 største fiskeforretninger ilagt mulkt for overtrædelse av sundhetsvedtægterne i fiskeværene. (Arntzen). — Ved behandlingen i Indre Romsdals helseraad av medicinaldirektørens rundskrivelse om lus kom man til det resultat, at tilstanden inden distriktet var ganske god. (Aanonsen). — I Kristiansund laa der overalt paa kaierne store oplag av tønder med sild fra utover vaaren og helt til høsten, hvorfor det flere ganger blev nødvendig for helseraadet at skride ind, naar der begyndte at udvikles stank. (L. Larsen).

Kvaksalveriet er i Nordre Søndmør vistnok paa retur. En ældre mand befatter sig væsentlig med indvortes sygdomme, og en kvinde med led-sygdom; mange har en usvigelig tro paa disse personers store viden og erfaring. (Tobiassen). — I Bud distrikt blir fremdeles utenfor distriktet boende signekjerringer konsulert pr. distance for barn, som antages eller vites at lide av «engelsk syke»; forresten er det beltefabrikanterne, som takket være avisernes iøinefaldende og løfterike annoncer vistnok har høstet sin ikke helt uvæsentlige andel av de gyldne tider. (Rambech).

XVI. Søndre Trondhjems amt.

Lægedistriktsinddeling, flateindhold, indbyggere, medicinalpersonale.

Lægedistrikter.	Tilsvarende herreder, dele derav og bykommuner.	Flate- indhold i km. ²	Tilstedev. indb. 1ste decb. 1910.	Læger.	Tandlæger.	Jordmødre.	Hjælpe- vaksinatorer.	
Amtet ¹⁾		18726,64	147 823	63	26	91	57	
1. Trondhjems stads- fysikat	Trondhjem, kjøbstad	35,34	46 256	39	24	24	-	
2. Strinden		687,77	16 292	²⁾ 5	-	6	5	
	Strinden	143,62	7 754	3	-	³⁾ 1	1	
	Malvik	186,10	2 849	1	-	1	1	
	Klæbu	178,25	980	-	-	} 1	1	
	Tilder	23,68	714	-	-		1	1
	Byneset	78,54	1 730	-	-		2	1
	Leinstranden	45,74	1 408	-	-	1	1	
	Buviken	31,84	857	-	-	⁴⁾ -	-	
3. Selbu		2 561,72	4 832	1	-	2	2	
	Selbu	1 254,20	4 050	1	-	1	1	
	Tydalen	1 307,52	782	-	-	1	1	

¹⁾ Jfr. note 1 og 2 paa side 4*. ²⁾ Distriktslægen bor i Trondhjem. ³⁾ Bor i Trondhjem. ⁴⁾ Se anm. under Orkedalen lægedistrikt (Børsen).

Lægedistrikter.	Tilsvarende herreder, dele derav og bykommuner.	Flate- indhold i km. ²	Tilstedev. indb. 1ste decb. 1910.	Læger.	Tandlæger.	Jormødre.	Hjælpe- vaksinaterer.
4. Røros		2 693,00	7 395	2	1	3	3
	Røros med bergstaden	} 1 910,82	5 024	2	-	2	2
	Røros		2 253	-	-	1	1
	Aalen.....	718,03					
	Til Røros prestegjeld og Røros lægedistr. hører ogsaa en del av Tolgen herred av Hedemarkens amt...	64,15	118	-	-	-	-
5. Singsaas		1 608,86	3 057	1)	-	3	3
	Singsaas	765,32	1 575	-	-	1	1
	Budalen.....	334,76	533	-	-	1	1
	Holtaalen	508,78	949	-	-	1	1
6. Støren.....		1 162,88	7 227	1	-	4	4
	Støren.....	263,98	2 083	1	-	1	1
	Soknedalen.....	440,68	2 167	-	-	1	1
	Horg	291,33	2 047	-	-	1	1
	Hølandet.....	166,89	930	-	-	1	1
7. Melhus		239,89	3 227	1	-	1	1
	Melhus	119,95	2 546	1	-	} 1	1
	Flaa	119,94	681	-	-		
8. Opdal		2 850,03	5 169	2	-	5	3
	Opdal	2 399,32	3 755	1	-	3	2
	En del av Rennebu (søn- denfor Vangsgreven)	238,37	823	1	-	2	1
	Til Opdal lægedistrikt hører derhos Inset anneks til Kvikne av Hedemarkens amt...	212,34	591	-	-	-	-
9. Orkedalen		1 943,10	15 358	5	1	13	8
	Børsen.....	62,07	1 386	1	-	1)	1
	Gjeitestranden	118,29	660	-	-	1	1
	Børseskognen.....	129,58	1 237	-	-	1	1
	Orkedalen.....	470,33	6 384	2	1	6	2
	Meldalen.....	635,20	4 257	2	-	3	2
	Rennebu (den til Opdal distrikt hørende del fraregnet).....	527,63	1 434	-	-	1	1
10. Hevne.....		1 094,01	4 756	1	-	4	4
	Hevne	866,06	3 284	1	-	2	2
	Heim	227,95	1 472	-	-	2	2

1) Distriktslægestillingen ledig. 2) Er tillike jormor og hjelpevaksinatrice i Bu-
viken herred av Strinden lægedistrikt.

Lægedistrikter.	Tilsvarende herreder, dele derav og bykommuner.	Flate- indhold i km. ²	Tilstedev. indb. 1ste decb. 1910.	Læger.	Tandlæger.	Jornedre.	Hjælpe- vaksinater.
11. Hitteren		678,07	5 134	1	-	6	5
	Hitteren	303,80	1 864	1	-	2	2
	Kvenvær	129,92	1 084	-	-	1	1
	Fillan	98,54	1 322	-	-	2	1
	Sandstad	145,81	864	-	-	1	1
12. Frøya		243,77	5 779	1) ¹⁾	-	5	5
	Sør-Frøya	105,17	1 974	-	-	2	2
	Nord-Frøya	138,60	3 805	-	-	3	3
13. Ytre Fosen		618,67	9 749	2	-	5	5
	Ørlandet	79,12	3 040	1	-	1	1
	Nes	60,45	1 166	-	-	1	1
	Bjugn	82,18	1 108	1	-	1	1
	Skjørn	317,41	2 889	-	-	1	1
	Jøssund	79,51	1 546	-	-	1	1
14. Indre Fosen		806,79	6 869	1	-	5	5
	Stadsbygden	135,77	1 721	-	-	1	1
	Rissen	331,82	2 917	1	-	2	2
	Lensviken	171,71	955	-	-	1	1
	Agdenes	167,49	1 276	-	-	1	1
15. Nordre Fosen		1 779,38	7 432	2	-	5	4
	Roan	360,98	1 948	1	-	1	1
	Osen	389,07	1 536	-	-	1	1
	Stoksund	114,23	1 342	-	-	2	1
	Aa	915,10	2 606	1	-	1	1

1) Distriktslægestillingen ledig.

Sundhetstilstanden maa i det hele tat betegnes som mindre tilfredsstillende, idet den kun i et par lægedistrikter kan siges at ha været god, i de øvrige ikke. Der har hersket større og mindre epidemier av skarlagensfeber, meslinger, kuma, særlig akute katarer i aandedrætsorganerne, tildels influensa, med noget vekslende hyppighet inden de forskjellige lægedistrikter. Det samlede antal anmeldte epidemiske sygdomstilfælde er derfor i dette aar usædvanlig stort, vel større end det nogensinde har været; det utgjorde for det hele amt 19 802 med 390 dødsfald, mot henholdsvis 14 848 og 379 i aaret forut. — Bemerkningen paa side 189 i den trykte beretning om sundhetstilstanden og medicinalforholdene i Norge for 1915 om manglende statistiske opgaver m. v. fra Strinden og Orkedalen lægedistrikter, samt forholdet med Inset sogn av Opdal lægedistrikt, gjælder ogsaa for 1916.

Dødeligheten. De dødes antal utgjorde 2 577 eller 16,3 pro mille av den tilstedeværende beregnede middelfolkemængde (157 792). I 1915 var dødeligheten 15,5 pro mille.

Om de **epidemiske sygdomme** i almindelighet henvises til tabellen paa side 188—189, sammendraget efter lægernes opgaver.

Tyfoidfieber. Ialt behandledes 32 tilfælde med 1 dødsfald. — For de 8 angrepne i Trondhjem by kunde ikke i noget tilfælde smitekilden paavises, 3 av de syke var smittet utenbys, derav 2 i Kristiania; den 3dje var en handelsreisende, som hadde været mange steder. 7 indlagdes i sykehuset. (M. Bøckman). — I Strinden distrikt iagttoges 12 tilfælde uten dødsfald. 3 angrepne, 1 paa gåarden Glenset og 2 paa Teslimyren i Lade, var landliggere fra Trondhjem, hvorfra vistnok smitten skrev sig. En tjenestepike paa gaarden Overvik, ogsaa i Lade, var smittet i Aalen, hvor familien hadde sommerbolig. I oktober fik distriktslægen underretning om, at en kone, som fra gaarden Presthus i Ranheim var reist paa besøk til Levanger, var blit indlagt i sykehus der som lidende av tyfoidfieber. Hun var ikke ganske frisk, da hun reiste hjemmefra og var aabenbart smittet paa Presthus. 14 dage efter hendes avreise blev 5 barn angrepne paa denne gaard i 2—3 nabohus. I november blev manden til ovennævnte kone fra Presthus syk; siden indtraf ikke flere tilfælde her. (T. Herlofsen). — Av de for Opdal distrikt opførte 8 syke, vedkommer de 5 Opdal herred, 3 Rennebu (og Inset sogn). Av de 5 skriver 3 sig fra en gaard, hvor konen er kronisk bacillebærer. Det er nu 5te gang hun er aarsak til smitte. Av de 3 var den ene den sykepleierske, som var sendt til gaarden. Da det fandtes utilraadelig at sende en ny pleierske til denne gaard, blev sykepleiersken bragt til et midlertidig lasaret, hvortil ogsaa en paa en anden kant av bygden angrepen — en tjenestepike fra prestegaarden — blev flyttet. Det 5te tilfælde var fra en ussel hytte, hvor sygdommen forekom for en del aar siden. (P. Nissen)

Cerebrospinalmeningit. Fra Trondhjem opføres 4 tilfælde med 3 dødsfald, men diagnosen var dog i flere av dem meget tvilsom. (M. Bøckman). — Fra Røros distrikt opføres 3 dødelig endende tilfælde uten nærmere meddelelse. I Hitteren distrikt døde en liten gut av sygdommen i Sandstad herred. En yngre broder blev syk senere og førtes til Trondhjem, hvor han døde (er ikke opført paa sykelisten eller dødsaarsakslisten for Hitteren). — I Ytre Fosen distrikt angrepes 3 barn i samme grænd i Nes herred; deres fædre hadde været paa sildefiske paa samme dampskib. 2 à 3 uker efter deres hjemkomst blev de 3 barn samtidig syke. (H. Næs). En soldat fra Fevaag i Skjørn fik sygdommen; han indlagdes straks i Trondhjems sykehus og er ikke opført paa sykelisten for Ytre Fosen.

Akut poliomyelit. I Strinden distrikt anmeldtes 1 tilfælde fra Leinstranden og 1 fra Hommelvik, men diagnosen var tvilsom. (T. Herlofsen). — I Høvne distrikt angrepes i januar en gut, som helbrededes fuldstændig. Smittekilden var ukjent. (Hj. Wedøe). Angaaende de 2 øvrige inden amtet opgivne tilfælde, 1 i Orkedalen distrikt og 1 i Indre Fosen, foreligger ingen nærmere meddelelser.

Skarlagensfeber viser, sammenlignet med de 3 nærmest foregaaende aar, en øket utbredning inden amtet, men sygdommen synes i det hele at ha været av mild karakter. I Trondhjem indlagdes av 271 anmeldte syke kun 39 i epidemilasaret. I flere distrikter antoges de angrepnes antal at ha været adskillig større end det, som kom til lægernes kundskap. — I Ytre Fosen distrikt antoges saaledes omtrent 200 barn i Skjørn og Bjugn at ha hat skarlagensfeber, mens kun 32 kom til lægebehandling, idet man ikke fandt det nødvendig at hente læge paa grund av sygdommens lette optræden. Paa en inspektionsreise fandt kommunelægen ca. 150 tilfælde; 4 skoler blev i den anledning lukket en tid. (H. Næs). I Indre Fosen distrikt var sygdommen særlig utbredt i Stadsbygden. (Stjernholm).

Epidemiske sygdomme.

	Ialt kjendte		Tiden er opgit for	Januar.	Februar.	Mars.	April.	Mai.	Juni.	Juli.	August.	September.	Oktober.	November.	December.	1		
	tilfælde.	dødsfald.														Trondhjems stads- fysikat.	Tilf.	Dsf.
Tyfoidfieber	32	1	32	5	3	1	2	1	-	1	4	4	7	3	1	8	-	
Cerebrospinalmeningit (epid.) . . .	11	7	11	1	1	4	1	-	-	1	1	1	1	-	-	4	3	
Akut poliomyelit	5	-	5	1	-	-	-	-	1	1	1	1	-	-	-	-	-	
Skarlagensfeber	546	6	546	63	50	69	48	39	32	21	14	29	53	72	56	271	3	
Meslinger	2787	42	2787	469	1104	461	259	229	150	52	35	8	5	8	7	1993	25	
Difteri (croup)	273	17	273	5	21	18	21	26	14	2	11	47	29	28	51	211	11	
Blodgang	2	-	2	-	-	-	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	
Barselfeber	21	6	20	3	-	3	2	2	-	1	3	-	2	2	2	7	1	
Pyæmi, septhæmi	16	14	6	1	-	-	1	-	-	-	4	-	-	-	-	5	5	
Pemfigus (hos nyfødte)	7	2	6	1	1	-	1	-	-	1	1	-	1	-	-	2	-	
Rosen	220	2	220	19	22	13	19	32	20	18	11	11	18	17	20	134	1	
Røde hunde	114	-	113	1	2	4	28	28	35	7	1	3	3	-	1	84	-	
Variceller	213	-	213	17	10	7	13	14	11	14	10	9	25	35	48	172	-	
Kusma	748	-	748	242	219	136	67	33	13	3	2	4	10	16	3	551	-	
Kikhoste	148	4	148	23	16	5	5	8	7	21	6	2	18	20	17	86	-	
Akute katarrer i aandedræts- organerne	9976	99	9899	1214	1616	1285	1026	795	638	351	550	557	514	673	680	5714	45	
Influenza	1864	7	1862	275	746	524	129	52	24	23	14	20	19	13	23	833	2	
Lungebetændelse	746	136	746	71	114	93	94	83	60	27	29	31	35	44	65	382	48	
Pleurit	481	10	480	44	39	48	46	48	50	36	27	39	35	38	30	249	4	
Gigtfeber	331	2	331	20	19	32	42	40	42	25	19	14	15	27	36	199	1	
Akut diarrhoe (kolerine)	1261	35	1259	66	77	71	77	102	98	147	133	151	115	109	113	923	15	
Tilsammen	19802	390	19707	2541	4060	2774	1883	1532	1195	752	876	931	905	1105	1153	11828	164	

Epidemiske sygdomme.

(Forts.).	Fordeling paa lægedistrikterne:																							
	2		3		4		5 og 6		7		8		9		10		11 og 12		13		14		15	
	Strinden ¹⁾ .		Selbu.		Røros.		Singsaas og Støren.		Melhus.		Opdal.		Orkedalen ²⁾ .		Hevne.		Hitteren og Frøya.		Ytre Fosen.		Indre Fosen.		Nordre Fosen.	
	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.
Tyfoidefeber.	12	-	-	-	3	1	-	-	-	-	8	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Cerebrospinalmen. (epid.)	-	-	-	-	3	3	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	1	3	-	-	-	-	-
Akut poliomyelit.	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	1	-	-	-	-	-	1	-	-	-
Skarlagensfeber.	46	-	10	-	46	1	9	-	11	-	10	-	76	-	-	-	4	-	32	1	31	1	-	-
Meslinger.	124	4	50	2	33	-	40	-	43	-	3	-	187	2	42	4	95	-	80	1	7	1	90	3
Difteri (croup).	33	3	1	-	3	-	-	-	1	-	3	-	-	-	4	-	2	-	5	1	6	2	4	-
Blodgang.	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	2	-	-	-
Barsel-feber.	1	1	-	-	2	-	2	-	2	-	3	2	3	1	-	-	-	-	-	-	1	1	-	-
Pyæmi, septhæmi.	5	4	1	1	-	-	-	-	-	-	1	1	2	1	-	-	1	1	1	1	-	-	-	-
Pemfigus (hos nyfødte).	-	-	3	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	1	1	-	-
Rosen.	13	-	-	-	36	1	8	-	6	-	-	-	14	-	2	-	4	-	3	-	-	-	-	-
Røde hunde.	6	-	5	-	17	-	-	-	-	-	-	-	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Variceller.	9	-	-	-	4	-	2	-	1	-	1	-	15	-	4	-	-	-	4	-	-	-	1	-
Kusma.	25	-	-	-	-	-	16	-	11	-	7	-	71	-	1	-	12	-	13	-	31	-	10	-
Kikhoste.	12	1	1	1	-	-	1	-	21	-	-	-	-	-	1	-	16	1	3	-	4	1	3	-
Akute katarrher i aandedrætsorganerne.	324	14	23	2	1737	7	213	3	249	-	100	1	753	6	57	3	162	4	364	5	80	6	200	3
Influenza.	121	-	5	-	230	-	53	1	96	2	6	-	335	-	34	-	38	-	41	-	7	-	65	2
Lungebetændelse.	24	8	3	-	44	9	37	23	27	2	29	5	85	17	26	5	24	3	17	5	6	2	42	9
Pleurit.	27	4	7	-	32	1	26	-	14	-	10	-	46	-	11	-	10	-	19	-	8	-	22	1
Gigtfeber.	16	-	1	-	18	-	9	-	16	-	6	-	17	-	4	-	17	1	12	-	5	-	11	-
Akut diarrhoe (kolerine)	27	7	1	-	63	5	17	2	36	-	24	-	94	-	1	-	13	2	35	2	5	-	22	2
Tilsammen	827	46	111	7	2271	28	433	29	534	4	211	9	1702	27	188	12	400	13	632	16	195	15	470	20

¹⁾ For Strinden distrikt mangler opgaver fra Byneset og Buviken herreder. ²⁾ Fra Orkedalen distrikt mangler opgaver fra Børsen og Børseskognen herreder.

Meslinger optraadte epidemisk inden flere lægedistrikter. Av de ialt for amtet anmeldte 2 787 tilfælde, med 42 dødsfald, forekom 1 993 med 25 døde i Trondhjem. De fleste steder synes sygdommen at ha forløpet let. Fra Hevne distrikt bemerkes dog, at en stor del syke var haardt angrepne. Kun en brøkdell kom til lægebehandling. 4 Dødsfald indtraf. (Hj. Wedøe).

Difteri (croup). Av det for det hele amt opgivne antal angrepne, 273 med 17 dødsfald, forekom 211 med 11 døde i Trondhjem, hvor sygdommen var noget hyppigere end aaret forut. — I Strinden distrikt iagttoges 33 tilfælde, derav 23 i Strinden herred. I Hommelvik, Malvik herred, forekom 8 tilfælde inden nøytralitetsvakten, væsentlig under symptomer av nefrit (tildels hæmorrhagisk). Prøven fra halsen gav som resultat av undersøkelsen difteri som årsak. (T. Herlofsen). — Fra de øvrige lægedistrikter opføres ganske faa tilfælde, fra 2 ingen angrepne.

Av **pemfigus hos nyfødte** forekom 3 tilfælde med 1 dødsfald i Selbu distrikt, alle i en jormors praksis. Hun paalagdes at foreta streng desinfektion, hvorefter ingen nye tilfælde indtraf. (C. Meidell).

Kusma forekom epidemisk i Trondhjem og desuten med større eller mindre utbredning inden flere lægedistrikter.

Forrige aars epidemi av **kikhoste** synes at være gaat tilbake i det væsentlige, om der end fremdeles forekom en del tilfælde inden enkelte lægedistrikter.

Akute katarrar i aandedrætsorganerne var ogsaa dette aar overmaade hyppige. I Trondhjem behandledes saaledes 5 714 tilfælde med 45 dødsfald, og en enkelt læge i Røros distrikt opfører paa sin sykelliste 1 086 behandlede syke.

Influenza var ogsaa hyppigere end vanlig. Saa mange angrepne har ikke været anmeldt inden amtet siden aar 1900. Fra Hevne distrikt omtales epidemi i likhet med den i 1890; den hersket fra januar til mai, da den stanstet ganske braatt. En hel del tilfælde kom ikke til behandling. (C. Meidell).

Croupøs lungebetændelse. For Støren og Singsaas distrikter opgives behandlet 37 tilfælde med 23 dødsfald eller en dødelighet av 62,2 pct. Sygdommen synes derfor at ha været meget ondartet. (J. Halvorsen).

Pleurit var hyppigere end vanlig.

Akut diarrhoe viser omtrent samme hyppighet som i 1915.

Skabb. Ialt behandledes 433 patienter, derav 237 i Trondhjem. — I Hitteren-distrikt er sygdommen fremdeles ikke sjelden som smaa husepidemier, særlig i de egentlige fiskevær, hvor renlighetsforholdene er mangelfulde. (T. Hammer).

Veneriske sygdomme. Utenfor sykehus behandlede tilfælde vil sees av følgende tabel:

Sygdom.	Tilfælde.	Fordeling paa lægedistrikterne:											
		1	2	4	5 og 6	7	8	9	11, 12	13	14	15	
		Trondhjems stadfysikat.	Strinden.	Røros.	Singsaas og Støren.	Melhus.	Opdal.	Orkedalen.	Hitteren og Frøya.	Ytre Fosen.	Indre Fosen.	Nordre Fosen.	
Veneriske saar	34	33	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	
Syfilis, erhvervet . . .	109	104	1	-	1	-	2	-	-	-	-	1	
— medfødt	5	3	1	-	-	-	1	-	-	-	-	-	
Gonorrhoe, uretrit. . .	720	647	9	9	5	4	4	21	3	13	3	2	

I Trondhjem forekom de veneriske sygdomme i ret stort antal. I polikliniken for veneriske mødte i aaret 66 personer, færre end i de to nærmest foregaaende aar. Aarsaken til det sparsomme fremmøte maa vistnok være, at lægerne i den første tid efter poliklinikens oprettelse flittigere henviste til den end nu, da de mere beholder patienterne i privat behandling. Av de 66 led 28 av syfilis, 3 av chanker og 29 av gonorrhoe og uretrit, 5 frembød ingen veneriske symptomer, og 1 led av condylomata acuminata. 3 personer med syfilis, 2 med chanker og 2 med uretrit indlagdes i sykehus. (M. Bøckman).

Døde av lungetuberkulose.

Lægedistrikter.	Opgivne dødsfald ved			
	sygdom.	lunge- tuberkulose.	epidemiske sygdomme.	ikke epidemiske sygdomme.
Trondhjems stadsfysikat.....	772	151	164	608
Strinden	163	17	46	117
Selbu.....	79	14	7	72
Røros	138	31	28	110
Singsaas og Støren	191	55	29	162
Melhus	47	13	4	43
Opdal	71	11	9	62
Orkedalen	229	50	27	202
Hevne	74	11	12	62
Hitteren og Frøya	150	36	13	137
Ytre Fosen	110	13	16	94
Indre —	115	27	15	100
Nordre —	116	24	20	96
Søndre Trondhjems amt.....	2255	453	390	1865
Derav i by	772	151	164	608
— - bygder	1483	302	226	1257

Tuberkulose. Angaaende de i aaret anmeldte og av tuberkuloseprotokollerne utgaaende tilfælde av tuberkulose sygdomme henvises til tabellen i den almindelige beretning. — Dødsfald av lungetuberkulose utgjorde i henhold til lægernes dødsaaarsakslistor for det hele amt 20,1 pct. av samtlige ved sygdom forårsakede, kjendte dødsfald og 24,3 pct. av dødsfald av ikke epidemiske sygdomme. — For Trondhjem by var forholdet henholdsvis 19,5 pct. og 24,8 pct. og for bygderne 20,4 pct. og 24,0 pct. Forøvrig henvises til ovenstaaende tabel. — I sin medicinalberetning for Trondhjem meddeler stadsfysikus følgende opgaver for de 5 sidste aar over døde av tuberkulose lidelser:

Aar.	Lunge- tuberkulose.	Tuberkuløs hjernebetæn- delse.	Tuberkulose i andre organer.	Tilsammen.	Pro mille av befolkningen.
1916	151	32	9	192	ca. 3,8
1915	116	30	12	158	- 2,2
1914	118	11	5	134	- 2,7
1913	130	14	22	166	- 3,4
1912	102	20	16	138	- 2,9

Dødeligheten i Trondhjem av tuberkulose, særlig lungetuberkulose, viser sig altsaa under de fortvilede bolig- og andre vanskelige forhold i 1916 at være steget sterkt, efter i de senere aar at ha været i avtagende. — Hjelpestationen for tuberkulose var det hele aar i virksomhet, likesaa var lægeforeningens tuberkulosehjem for barn paa Vikan i Stjørdalen fuldt belagt. Trondhjems forening for tuberkulosens bekjæmpelse hadde i sit rekonvalescenthjem paa Valheim mindre godt belæg; hvis dette vedvarer, vil det bli tat under overveielse at benytte stedet paa anden maate i samme saks tjeneste. (M. Bøckman). I Strinden distrikt var i de 5 herreder, hvor distriktslægen er ordfører, antallet av tuberkulose steget i sammenligning med aaret forut, men dødeligheten av sygdommen var paa den anden side liten i 1916, 1,2 pro mille for alle 5 herreder. Distriktslægen mener, at med de nu færdige pleiehjem (Orkedalen, Meldalen, Røros, Opdal, Melhus, Hevne) og naar det i Selbu blir færdig, er amtet tilstrækkelig forsynet med saadanne hjem; indtil det maatte vise sig, at disse ikke tilfredsstiller behovet, burde der ventes med opførelse av nye. Det vilde være uheldig om nogen av dem skulde komme til at gaa med indskrænket belæg. (T. Herlofsen). — I Selbu distrikt synes nogen økning av sygdommen ikke at være paaviselig — dog er der tegn til nogen stigning i Tydalen. Befolkningen her søker ogsaa mere og mere ut, og dette i forbindelse med samfærdselsmidlernes forbedring kan mulig være en medvirkende aarsak til sygdommens utbredning. Den forekommer forøvrig spredt over hele distriktet. Befolkningen er vistnok i det store og hele paa vagt mot sygdommen, men i flere tilfælde søkes lægen for sent, særlig gjælder dette ældre individer, som menes ikke at kunne ha tuberkulose, men blot almindelig «gammelmandshoste». (C. Meidell). — Fra Røros distrikt bemerker distriktslægen, at det ikke er godt at sige, hvad grunden er til tuberkulosens tiltagen. Han har dog fæstet sig ved ungdomslokalerne, som i senere aar er grodd op i hver grænd. Her drives vistnok litt med belærende møter og foredrag, men den hovedsagelige bruk er til dans. Distriktslægen har sine store tvil om effektiviteten av den her anordnede kontrol med renholdet. Støv hvirvles ialfald rundt, ikke alene det, som er der før, men ogsaa det, som de mange, som gaar ut og ind, fører med sig. (Stengel). — I Orkedalen distrikt synes tuberkulosen at være omtrent stillestaaende. Indflytningen av familier, som bringer syke med sig, øker tallet paa tuberkulose; utflytningen er derimot meget liten. Desinfektion efter syke foregaar altid, men melding av flytning sker næsten aldrig. Tuberkulosehjemmene i Orkedalen og Meldalen var fuldt belagte, men en hel del patienter var fra Trondhjem eller andre distrikter. I alle herreder er der nu ordnet med faste desinfektører. (E. Støren). — I Hevne distrikt blev desinfektion altid foretat efter dødsfald eller flytning av syke ved fast desinfektør. Renlighetsforholdene i de angrepne hjem synes at bedres efter hvert, men endnu er ikke den nødvendige forsigtighet opnaet. Saavel hjemmene som de syke selv ønsker indlæggelse i pleiehjem eller sanatorium. Det av amtet byggede pleiehjem i Hevne blir et smukt utstyret hjem i enhver henseende. (Hj. Wedøe). — I Hitteren distrikt viser sygdommen intet tegn til avtagen og er meget utbredt særlig i fiskeværene. Befolkningen synes let mottagelig og har liten motstandskraft, saa sygdommen som regel forløper hurtig. Overfyldningen paa sanatorier og pleiehjem gjør det fremdeles vanskelig at faa dertil egnede tilfælde sanatoriebehandlet eller truende smitekilder anbragt i pleiehjem. (T. Hammer).

Spedalskhet. Den i tidligere beretninger omtalte spedalske kvinde i Strinden distrikt er nu med mand og pleiedatter fraflyttet leiegaarden paa Tempe og bor nu i en enebolig litt mere avsides fra trafikken. (T. Herlofsen). — I Hitteren distrikt lever fremdeles den i tidligere beretninger omtalte kvinde, som ikke er at formaa til at la sig indlægge i pleiestiftelse. Hun er forresten betryggende isolert med egen pleierske. (T. Hammer).

Obstetriciske operationer.

Søndre Trondhjems amt. 1916.

193

Indikation.	Tangforløsning.				Vending.				Uttrækning ved bækken-endeleie.			Partus præmatu- rus arti- ficialis.		Repositio uteri.		Keiser- snit.		Per- fora- tion.	Abor- tus provo- catus.	Efter- byrds- opera- tion.
	Mødre.		Barn.		Mødre.		Barn.		M.	B.		M.	B.	M.	B.	M.	B.	M.	M.	M.
	Lev.	Død.	Lev.	Df.	Lev.	Død.	Lev.	Df.	Lev.	Lev.	Df.	Lev.	Df.	Død.	Lev.	Lev.	Lev.	Lev.	Lev.	Lev.
Risvækkelse.....	64	¹⁾ 2	62	4	-	-	-	-	5	⁸⁾ 4	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Trangt bækken.....	6	-	6	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	1	2	-	-
Barselkrampe.....	3	-	3	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Ueftergivelige fødselsdele.....	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Placenta prævia og blødning.....	-	-	-	-	4	-	1	⁵⁾ 3	-	-	-	1	1	-	-	-	-	1	-	-
Blødning.....	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1
Lungetuberkulose.....	2	-	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-
Nefrit, retinitis albuminurica, pyelit	3	-	3	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Hydramnion.....	-	-	²⁾ 1	-	1	-	⁶⁾ 1	-	-	-	-	1	1	-	-	-	-	-	-	-
Fortidlig løsning av normalt sittende morkake.....	-	-	-	-	³⁾ 1	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Forhodeleie.....	7	-	6	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Ansigtfødsel.....	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Daarlige fosterlyd.....	5	-	5	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Fremfald av arm.....	-	-	-	-	1	-	⁷⁾ 1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Tverleie.....	-	-	-	-	3	-	2	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Tilbakeholdelse.....	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	5
Inversio uteri.....	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	⁹⁾ 1	1	-	-	-	-	-
Uopgit indikation.....	-	-	-	-	1	-	⁴⁾ 1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Tilsammen	92	2	90	5	10	1	5	6	5	4	1	2	2	1	1	1	1	3	1	6
	94		95		11		11		5											

¹⁾ Dødsårsak for den ene kvinde barsel-feber, for den anden blødning. ²⁾ 1ste tvilling, 2den forløst (lev.) ved vending, hvor utfald for moren er anført. ³⁾ Dødsårsak: intrauterin blødning. ⁴⁾ 2den tvilling, om 1ste intet anført. ⁵⁾ Derav et ikke levedygtig foster. ⁶⁾ 2den tvilling, 1ste forløst (lev.) ved tang. ⁷⁾ 2den tvilling, om 1ste intet anført. ⁸⁾ Derav et foster forløst med krok, et andet ved tang paa sætet. ⁹⁾ Dødsårsak ikke angit.

Fødte og døde.

Lægedistrikter.	Fødte		Døde						
	leven- de.	død- fødte.	ialt.	0—1 aar.	i 1ste døgn.	paa bar- sel- seng.	ved ulyk- kelige hæn- delser.	ved selv- mord.	ved drap eller mord.
Trondhjems stadsfysikat.	1494	42	793	111	12	1	13	1	-
Strinden	367	12	167	24	4	-	1	1	-
Leinstranden	76	1	48	2	-	-	2	-	-
Børsen	111	2	85	5	-	-	-	1	-
Selbu	105	5	99	8	-	1	4	-	-
Røros	218	1	119	7	-	1	2	-	-
Singsaas	66	-	54	4	2	-	-	-	-
Støren	171	5	169	15	2	-	1	-	-
Melhus	78	2	59	5	2	-	1	-	-
Opdal	128	2	74	5	1	-	-	-	-
Orkedalen	385	5	259	12	-	-	8	1	-
Hevne	154	4	85	7	1	1	1	-	-
Hitteren	130	1	88	6	-	-	2	-	-
Frøya	186	6	84	11	1	-	2	1	-
Bjugn	181	-	90	4	-	-	1	-	-
Ørlandet	93	1	56	1	-	1	1	-	-
Indre Fosen	174	3	135	17	1	1	5	-	-
Bjørnør	105	1	55	8	2	-	1	-	1
Aafjorden	73	-	59	3	1	-	4	-	-
Søndre Trondhjems amt	4295	93	2577	255	30	6	49	5	1
Derav i by	1494	42	793	111	12	1	13	1	-
— bygder	2801	51	1784	144	18	5	36	4	1

Om amtets **sindssyke** se tabellen i den almindelige beretning.

Fødselsoperationer. Av læger utførtes ialt 125 saadanne, derav i Trondhjems stadsfysikat 70, i Strinden distrikt 1, i Selbu 3, i Røros 4, i Singsaas og Støren 6, i Melhus 2, i Opdal 4, i Orkedalen 17, i Hevne 5, i Hitteren og Frøya 4, i Ytre Fosen 4, i Indre Fosen 2, i Nordre Fosen 3. — Angaaende indikation og utfald henvises til tabellen paa foregaaende side. — Der er desuten opgit 2 tangforløsninger utført i Støren distrikt av læge Dahlø i Børsen, men uten angivelse av indikationer og utfald; de er derfor ikke medtat i tabellen, men medregnet i summen.

Om **jormorhjælpen** se tabellen i den almindelige beretning.

Dødsfald paa barselseng. Efter presternes opgaver døde 6 kvinder paa barselseng. Lægerne har ogsaa opgit dødsårsaken for 6 kvinder saaledes: barselkrampe 2, emboli og thrombose 1, blødning 2, inversio uteri 1.

Antallet av **fødte og døde** vil sees av ovenstaaende tabel.

Der blir et overskudd av 1 718 levende fødte og forholdet mellem fødte og døde = 100 : 60,0.

De av lægerne opførte dødsårsaker for Trondhjem vil sees av tabel XXXVIII i den almindelige beretning.

Stadsfysikus i Trondhjem omtaler i sin medicinalberetning de mindre gunstige dødelighetsforhold i denne by. Der er paa den officielle dødsliste opført 798 dødsfald eller 15,6 pro mille av byens befolkning, som efter den sidste tælling i begyndelsen av 1917 maa sættes til mindst 51 000 (i 1915 15,2 pro mille, i 1914 14,2 pro mille, i 1913 14,4 pro mille). — Der fødtes i 1916 1 341 levende barn, total nativitet altsaa 27,6 pro mille av befolkningen, og barselkvinder 26,3 pro mille. For de 3 foregaaende aar var promillen 29,9, 31,2 og 29,7 total nativitet og 18,5, 29,8 og 28,1 pro mille for barn, blivende ilive. Nativitetsforholdene for aaret har altsaa været ret ugunstige.

Aarsaken til aarets ugunstige forhold, hvad sykелighet, dødelighet og den avtagne nativitet angaar, maa vistnok søkes i de mange pinlige forhold, hvorunder vide kredser av befolkningen for tiden lever. Dyrtid paa fødevarer, brænde og fremfor alt den stadig mere knugende bolignød, — faktorer, som ikke kan undlate at virke uheldig i sanitær henseende, specielt gjælder dette bolignøden, som blir værre og værre. Befolkningen er øket med mindst 1 000 individer pr. aar, hvorav en halvpert maa skyldes tilflytning. Men byggevirksomheten har neppe skaffet hus for halvperten av dette antal. Folk stues mere og mere sammen; følgerne herav kan ikke bli andet end slette sanitære forhold i alle retninger. (M. Beckman).

De hyppigste dødsarsaker var:

Dødsarsaker.	Antal dødsfald.	Derav i	
		by.	bygder.
Lungetuberkulose	453	151	302
Alderdomssvakhet	422	81	341
Kræft (cancer og sarkom)	182	70	112
Organisk hjerte- og karsygdom (arteriosclerose)	140	59	81
Croupøs lungebetændelse	136	48	88
Hjerneslag	113	40	73
Tuberkulose utenfor lungerne, miliærtuberkulose	107	41	66
Akut bronkit og katarrale lungebetændelse ..	99	45	54
Medfødt svakhet	45	14	31
Meslinger	42	25	17

Veirliget synes, at dømme efter de tildels sparsomme og ufuldstændige meddelelser derom, som foreligger fra en del av lægedistrikterne, i det hele at ha været mindre gunstig. Vinteren var kold, vaaren kom tildels sent, sommeren var uten sterkere varme, tildels regnfuld, flersteds sur og kold, høsten ogsaa for en del kold. I flere distrikter blev dog utbyttet av jorden som i et middelsaar eller henimot det.

Levemaate, hygieniske og økonomiske forhold. I Trondhjem er i aarets løp lagt 1 009 løpende meter kloak, især i de østlige og sydlige dele av byen, mens i den indre by en del kloaker, som laa for grundt til at skaffe avløp fra kjeldere, er sænket og tildels nedlagt med større rør. Derhos er der for at skaffe Ladebækken, som har hat utløp over de fjærestrækninger, hvor de nye

havneanlæg foregaar, frit utløp i fjorden, sprængt en 294 meter lang tunnel gjennom Ladehammeren. Bækken, som efterhvert vil komme til at danne avløp for en række kloaker, blir etterhaanden overhøvellet opover. — Byggevirksheten har desværre været yderligere indskrænket. I aarets løp er kun 100 nye leiligheter tat i bruk, hvad der er altfor litet. Kommunen har dels opført en del midlertidige smaa træhus opunder Kristiansten, dels nogen arbeiderboliger i Ilen og paa Ulstadløkken, men de er ikke blit færdige til bruk i 1916. Disse og flere andre byggeforetagender av kommunen vil ikke være tilstrækkelig saa længe den private byggevirkshet ligger saa helt nede, som den nu gjør og vil vedbli at gjøre, saa længe krisen varer. — Tilsynet med byens renhold er ført som tidligere. Der foretoges 28 395 eftersyn av byens gaarder, hvorved der 4 190 ganger er fundet ting at paatale og i den anledning gjort 6 705 kontroleftersyn. Renovationsforholdene er fremdeles høist utilfredsstillende, og indtrængende henstillinger fra helseraadet til de kommunale myndigheter om at gjøre skridt til avhjælpelse av denne byens værste sanitære mislighet har været uten resultat. Tilsynet med forholdene i verksteder, losjhus, forsamlingslokaler, kjeldere o. s. v. er skeet som før; 236 ganger er derunder fundet forhold, som har foranlediget paalæg, som er efterkommet uten anvendelse av tvang. Stadsdyrlægen har ført tilsynet med salg av nærings- og nydelsesmidler, og med deres utsalgs-, opbevarings- og tilberedelsessteder, samt med dyrestaldene. — For slagterierne blev git bestemmelser og regler for behandlingen av kjøttet og andre dele av slagtedyret. Til kontrol av pølsemakerier og kjøttsalg uttoges prøver av kjøtdeig og pølser til kemisk undersøkelse. I en prøve av bolledeig paavistes svovlsyrlig salt, og slagteren blev av politiet ilagt bot, som han vedtok. — Frugt-, vildt- og delikatessforretninger, kolonialforretninger er blit efterseet, paatrufne bedærvede varer konfiskeret og andre misligheter rettet paa. I Bakerier og flatbrødbakerier har renholdet oftere været mangelfuldt. Anvendelse av kunstig søtstof i bakervarene har i de uttagne prøver ikke kunnet paavises. Av helseraadet blev salg av melk og fløte forbudt fra kafelokaler, hvor utsalget ikke sker fra rum, som er helt adskilt fra kafelokalet. Melkeutsalgene blev ved stadsfysikus git bestemmelser for sin indredning og drift m. v. Prøver av melk og fløte blev uttat til undersøkelse paa stivelse og fedtindhold, paatrufne forfalskninger blev paataalt. Bakteriologisk undersøkelse av en del melkeprøver viste mastitstreptokokker i en prøve fra en gaard i nærheten av byen. Ved nærmere undersøkelse av en besætning paa 70 dyr fandtes hos 3 jurbetændelse. — Forfalskning av fløte ved luftiblanding paavistes i prøver fra nogen utsalg, som fik sin melk og fløte fra et enkelt meieri. Dette fik en advarsel, hvorefter forfalskningen ophørte i Trondhjem. — Ved næringsmiddelkontrollen konfiskertes 16 040 kg. matvarer som utjenlige til menneskeføde.

I Strinden distrikt har kommunen i Strinden herred faat istand et vandreservoir ovenfor Moholt kirke med et vidt forgrenet ledningsnet paa samme side av Nidelven. — Som fast desinfektør ansattes for Strinden og Malvik herreder en kvinde, med hvis virksomhet man har været vel tilfreds. For Tilder og Leinstranden er i sundhetsforskrifterne indtat særbestemmelser for mere bymæssig bebyggelse, saaledes ogsaa ved Heimdal, hvor grænsen mellem herrederne gaar midt igjennem jernbanestationen. Man kom overens om at lægge en hovedkloak gjennom Heimdal, for derved efter sundhetsforskrifterne at tvinge de private husiere til at føre ledning fra husene til den kommunale kloak, hvis de ikke gjorde det godvillig. (T. Herlofsen).

I Selbu distrikt kunde levnetsmidlernes opbevaring og tilberedning og det daglige stel være bedre; særlig gjælder dette «opvasken», som er mangelfuld. Matvarer hensættes ganske som det falder sig uten at beskyttes mot støv og anden urenlighet. Det samme rum, som forresten kan være ganske stort, be-

nyttes baade som kjøkken, spisestue, dagligstue og soveværelse for husbondsfolket. — Levemaaten er ret tilfredsstillende, særlig i Tydalen. Der er stor mangel paa haandverkere som skomakere og skræddere, hvorfor der kjøpes mere og mere færdigsydd klær, særlig skotøi. Befolkningen er forøvrig nøisom, dog beklageligvis ikke ungdommen, som har vanskelig for at tænke paa den dag imorgen. Livsforsikring blir mere og mere almindelig og dette kan forhaabentlig virke til større sans for sparsomhet. (C. Meidell).

I Røros distrikt mangler paa Bergstaden fremdeles den i mange aar paa-tænkte og absolut paakrævede kloak, idet kommunestyret negter bevilling av penger dertil, uagtet alvorlige henstillinger baade fra den ene og den anden autoritet. De hygieniske forhold i det hele er dog gode, for saavidt de kan for- enes med det arbeide, som drives av den overveiende del av den mandlige befolk- ning, nemlig grubedriften. Levemaaten er god og kraftig, og der kan ikke merkes noget til nedsættelse heri ved dyrtid eller krigen. Arbeiderne tjener efter distrikts- lægens mening nu saa meget mere end før, at de kan tillate sig at kjøpe nærings- og nydelsesmidler i mindst like høi grad som tidligere, samt kostbarere klæder. (Stengel).

Melhus er et utpræget jordbruksdistrikt. Gaardbrukerne har hat god av- sætning paa sine produkter til toppris, og smaabrukerne har hat let for at faa godt betalt arbeide, saa den herskende dyrtid har neppe i nævneværdig grad ledet til nogen nødtilstand eller underernæring av befolkningen. Kostholdet er dog i mange hjem noget omlagt, idet kjøt og fleck delvis er erstattet med sild og fisk, og det fine brød erstattet med brød av sammalet mel. Boligforholdene er blit bedre, idet mange familier paa grund av den indskrænkede virksomhet ved flere anlæg, særlig Størenbanen, igjen har forladt distriktet, saa den ifjor paa mange steder forekommende sammenstuvning av folk ikke lenger gjør sig gjældende. Ædruelighetstilstanden er god, sedelighetstilstanden kunde være bedre. (C. M. B. Müller).

I Hevne distrikt gav alle grener av næringslivet, jordbruk, skogdrift og fiskeri godt utbytte. Prisen paa tømmer og ved var svær, likesaa betinget alle gaardsprodukter høie priser likesom forrige aar. Arbeidslønnens stigning gjorde, at arbeiderne led forholdsvis mindre av dyrtiden. Fiskerierne gav godt utbytte, saa fiskerbefolkningen staar sig godt. Befolkningen er ædruelig, dog synes det, som en enkelt ungdom ikke kan taale de gode tider, men er tilbøielig til at drikke mere end før. (Hj. Wedøe).

I Hitteren distrikt holdt prisen paa alle fiskeprodukter sig ogsaa iaar høi, og da fisket slog godt til, kom der betydelige summer til distriktet. Trods den store prisstigning paa alle livsfornødenheter og paa driftsredskaper, har derfor den økonomiske fremgang været betydelig. Talrike motorbaater er ogsaa iaar ind- kjøpt, større og med kraftigere maskiner end før. Trangen til nye og bedre bo- liger er kommet med den økede velstand. — For ungdommen har den uventet høie fortjeneste ikke altid været til det gode. Meget er ogsaa iaar gaat til drik og fornøielser. Cigaretrøkning, som tidligere var omtrent ukjendt, er nu blit en almindelig uvane. — Nogen «dyrtid» har man merket litet til; folk har aldrig hat saa mange penger mellem hænderne som nu. — Bedring i kostholdet har ikke fundet sted. Kaffe nytes til overmaal, 4 à 5 ganger daglig, og gives ogsaa til smaabarn, saasnart de har sluppet brystet eller melkeflasken. — Megen jord kunde med lethed opdyrkes, saa kreaturholdet kunde økes; men fiskerne interes- serer sig mindre for jordbruk. Naar de ikke er paa sjøen, gaar de heller og driver med hænderne i lommen end at gripe til spade og grev. Der er derfor faa kjør, og de færreste har adgang til at skaffe sig melk, hvad der særlig i sygdomstilfælde er en følelig ulempe. — I sedeligheten er der ingen bedring, og tonen blandt ungdommen er noksaa raa. (T. Hammer).

I Ytre Fosen faldt fetsildfisket uheldig ut for distriktet, hvorimot skreifisket og især storsildfisket gav godt utbytte, saa fiskerbefolkningen økonomisk har greiet sig meget godt. I de sidste aar er oprettet flere fabrikker for tilvirkning av sildolje, kraftfôr og fiskehermetik. Disse har skaffet meget arbeide for befolkningen og forhøiet prisen paa sjøprodukter. (H. Næs).

I Indre Fosen distrikt har de økonomiske forhold bedret sig meget i aarets løp, da gaardbrukerne og fiskerne fik sine varer godt betalt. Forarbeidelsen av tomtønder bragte ogsaa iaar mange penger til bygden, især til Rissen, hvor der næsten paa hver gaard lavedes tønder, som avsattes til høie priser. — Av tømmer er omtrent intet drevet ut, da alle er saa optat med tøndelavningen. — Alt kjøt sælges til Trondhjem, og er desuten saa dyrt, at kan man faa lidt et par ganger om maanedene, er det det høieste. (Stjernholm).

Fattig- og sykepleien. I Røros distrikt er fattigsykepleien god, men en sykepleierske for hvert herred viser sig ofte at være for litet. Paa Røros og i Holtaalen (Singsaas distrikt) er gode fattighjem med fællesspisning. (Stengel). I Støren og Singsaas distrikter arbeider i hver bygd en eller to sykepleiersker, hvis underhold og løn bekostes av de respektive sanitetsforeninger; disse sykepleiersker utfører et meget godt arbeide til gagn for de syke og bygden i det hele. (J. Halvorsen). I Melhus distrikt har begge herreder hat sin utdannede sykepleierske, Melhus herred tildels to foruten en speciel barslepleierske. Da pleierskerne i sin tid holdt sit indtog i bygden, mottoges de av store dele av befolkningen med sterk tilbakeholdenhet og tildels mistro, da man frygtet for, at de ved den opvartning, de antoges at forlange, vilde bli til mere bryderi og bekostning end til hjælp for den almindelige mand. Men de kom, saa og vandt, de blev meget hurtig populære, saa deres bistand søkes nu næsten ved ethvert alvorligere sygdomstilfælde, for ikke at tale om ved epidemiske sygdomme. Distriktslægen tror, man kan gjøre sig store forventninger om disse sykepleierskers gode indflydelse paa befolkningens renlighetssans, fornuftig kosthold og hygienisk levemaate. Deres nære forbindelse med befolkningen skaffer dem godt gehør hos denne. (C. M. B. Müller). I Orkedalen distrikt besørges sykepleien i hjemmene av sanitetssøstre. I hjemmene har man nu forholdsvis mindre hjælp til dagens arbeide end før, og sygdom bringer et plus, som man vanskelig kan klare, hvorfor kravet paa sykepleiersker er langt sterkere end tidligere. I Orkedalen og Meldalen har derfor sanitetsforeningerne ansat barnepleiersker, som viser sig at avhjelpe et meget stort savn. Baade i Orkedalen og Meldalen har man gamlehjem, som dog egentlig er fattiggaarder. De underholdes av kommunerne. (E. Støren). I Hevne distrikt har tuberkuloseforeningen en sykepleierske, som foruten at pleie de tuberkuløse hjelper andre syke. (Hj. Wedøe). I Hitteren distrikt har fattige syke ikke vanskelig for at faa rekvisition til lægehjælp. Paa grund av at for tiden blot 1 læge har maattet betjene det store og vidstrakte distrikt paa tilsammen 11000 mennesker (Hitteren og Frøya), blir lægehjælpen ofte ikke «pr. omgaaende», likesom der ogsaa sjelden blir anledning til mere end én reise til hver syk. Der er nu 2 fast ansatte sykepleiersker, 1 i Hitteren og 1 i Sørfrøya. Av de lokale sanitetsforeninger arbeides der dog paa at skaffe sykepleiersker til de øvrige herreder. (T. Hammer). I Ytre Fosen distrikt er sykepleiersker ansat i Ørlandet, Skjørn, Bjugn og Jøssund, saavel i privat- som i fattigpleiens tjeneste. (H. Knutzon). I Indre Fosen distrikt er der i Rissen 2 utlærte sykepleiersker. (Stjernholm).

Pleiebarn. Ifølge beretning fra den kvindelige assistent for tilsynet med utsatte pleiebarn i Trondhjem, var ved aarets begyndelse 129 barn under tilsyn. Der kom til 51 i 1916 og gik ut 40, tilbake ved aarets utgang altsaa 140. Der døde 5; dødsårsakerne var: lungetuberkulose 1, tuberkuløs peritonit 1, meningit 1, croupes lungebetændelse 1, gastro-enterit 1. — Pleie og stel har

gjennemgaaende været tilfredsstillende, og ønskelige flytninger er altid opnaaet underhaanden. Husnøden har gjort det vanskelig at faa pleiehjem i byen, hvorfor en hel del er utsat paa landet. — Fra Indre Fosen distrikt meddeler saaledes distriktslægen, at der er en mængde saadanne barn utsat fra Trondhjem, særlig i Agdenes. De behandles overalt godt. (Stjernholm).

Sykehus I Trondhjem har ingen forandring i sykehusenes antal m. v. fundet sted i 1916. (M. Bøckman). I Strinden distrikt blev planen om opførelse av et sykehus først virkeliggjort i 1917. Rotvold sindssykeasyl (statsasyl) og Reitgjerdets pleiestiftelse for spedalske ligger i distriktet. Paa Røros er der et pleiehjem for tuberkuløse, likesaa et i Melhus distrikt. I Opdal distrikt er der et sykehus med særskilt afdeling for tuberkuløse og for almindelige syke. I Orkedalen distrikt er der 2 sykehjem, 1 i Orkedalen og 1 i Meldalen. I Hevne distrikt blev amtets tuberkuløsehjem færdigbygget og fuldt monteret, men kunde først komme i drift det følgende aar. I Hitteren findes et litet sykehus paa Titran til benyttelse under skreifisket og paa Halten i Frøya distrikt en sykestue, ogsaa aapen i fisketiden.

Badeindretninger. I disse er der for Trondhjems vedkommende ingen forandring skeet i 1916. I Strinden distrikt er der i Hommelvikken, Malvik herred, et forenet badstu- og karbad til almindelig benyttelse. Paa Dalen blindeinstitut i Strinden herred er der i kjelderen et badstabad med dusjer og svømmebasin for skolens lærere og elever. Paa hermetikfabrikken paa «Toki» ved Lade er dusjbad baade for mandlige og kvindelige arbeidere, men det skal være litet benyttet. Ved Ranheim papirfabrikker findes et litet dusjbad. I Selbu distrikt er der en badstue i Tydalen. Paa Røros findes et litet for almenheten tilgjængelig bad og et dusjbad for arbeiderne ved smeltehytten. I Ytre Fosen distrikt findes ved Ørlandets meieri karbad til benyttelse for betjeningen og andre, som maatte ønske det. (H. Knutzon).

Om amtets **apotek** se den almindelige beretning.

Følgende tabel gir oplysning om antal møter i helseraad og om vaksinerte:

Lægedistrikter.	Møter i helseraad.	Vaksinerte.
Søndre Trondhjems amt	87	2618
Trondhjems stadsfysikat	24	320
Strinden	¹⁾ 12	644
Selbu	2	29
Røros	²⁾ 3	128
Singsaas	³⁾ 4	63
Støren	⁴⁾ 1	123
Melhus	⁵⁾ 9	73
Opdal	⁶⁾ 4	49
Orkedalen	⁷⁾ 13	245
Hevne	⁸⁾ 8	76
Hitteren	⁹⁾ 2	117
Frøya	ingen	159
Ytre Fosen	¹⁰⁾ 3	271
Indre —	¹¹⁾ 1	159
Nordre —	¹²⁾ 1	162

¹⁾ Strinden 4, Malvik 4, Tilder 2, Leinstranden 2. ²⁾ Røros 2, Aalen 1. ³⁾ Holt-aalen 1, Singsaas 3. ⁴⁾ Støren 1. ⁵⁾ Melhus 5, Flaa 4. ⁶⁾ Opdal 3, Rennebu 1. ⁷⁾ Mel-dalen 6, Orkedalen 4, Gjeitestranden 1, Børsen 1, Børseskognen 1. ⁸⁾ Hevne 4, Heim 4. ⁹⁾ Fillan 1, Sandstad 1. ¹⁰⁾ Ørlandet 2, Jøssund 1. ¹¹⁾ Stadsbygden 1. ¹²⁾ Aa 1.

XVII. Nordre Trondhjems amt.

Lægedistriktsinddeling, flateindhold, indbyggere, medicinalpersonale.

Lægedistrikter.	Tilsvarende herreder, dele derav og bykommuner.	Flate- indhold i km. ²	Tilstedev. indb. 1ste de- cember 1910.	Læger.	Tandlæger.	Jornedre.	Hjælpe- vaksinatører.
Amtet		22419,12	84 640	36	5	54	45
1. Stjørdalen		2 176,14	11 032	5	-	5	4
	Stjørdalen	54,66	3 171	3	-	2	2
	Laanke	185,40	1 348	-	-	1	-
	Skatval	94,47	1 776	-	-	-	-
	Hegre	612,39	2 572	1	-	1	1
	Meraker	1 229,22	2 165	1	-	1	1
2. Frosta	Frosta	75,23	2 950	1	-	1	1
3. Leksviken	Leksviken	431,19	3 055	¹⁾ 1	-	2	2
4. Skogn		480,60	5 344	1	-	2	2
	Skogn	340,30	3 363	-	-	1	1
	Aasen	140,30	1 981	1	-	1	1
5. Levanger		1 738,54	9 893	7	-	5	3
	Levanger, kjøbstad	0,42	1 646	4	-	2	-
	Levanger	140,24	2 343	-	-	-	1
	Værdalen	1 597,88	5 904	2	-	3	2
6. Inderøen		985,28	10 703	2	-	10	5
	Ytterøen	28,04	841	-	-	1	1
	Mosviken	137,33	865	-	-	1	1
	Verran	414,58	1 687	-	-	2	1
	Inderøen	91,57	2 944	2	-	2	1
	Røra	28,30	879	-	-	1	-
	Sandvollan	26,42	730	-	-	1	-
	Sparbu	259,04	2 757	-	-	¹⁾ 2	1
7. Stenkjær		1 570,50	10 070	6	2	7	5
	Stenkjær, ladested	0,87	2 459	5	2	3	-
	Egge	50,82	1 372	1	-	-	¹⁾ 1
	Stod	258,81	932	-	-	1	-
	Kvam	374,67	1 137	-	-	1	1
	Beitstaden	200,92	1 886	-	-	1	1
	Malm	258,40	994	-	-	1	1
	Ogndalen	426,01	1 290	-	-	-	¹⁾ 1
8. Grong		6 477,64	4 957	2	-	3	5
	Grong	4 071,29	2 671	1	-	2	4
	Snaasen	2 406,35	2 286	1	-	1	1

¹⁾ Bor i Stenkjær.

Lægedistrikter.	Tilsvarende herreder, dele derav og bykommuner.	Flate- indhold i km. ²	Tilstedev. indb. 1ste decb. 1910.	Læger.	Tandlæger.	Jornødre.	Hjælpe- vaksinatorer.
9. Lierne		2 970,43	1 606	1	-	3	3
	Nordli	1 529,07	912	-	-	2	2
	Sørli	1 441,36	694	-	-	1	1
10. Namsos		240,89	3 835	4	3	2	1
	Namsos, ladested	0,34	2 533	4	3	1	-
	Vemundvik	240,55	1 302	-	-	2) 1	1
11. Klingen		975,88	2 809	1	-	2	2
	Klingen	352,49	1 539	1	-	1	1
	Namdalseidet	623,39	1 270	-	-	1	1
12. Overhallen		1 270,08	3 487	1	-	2	2
	Overhallen	708,99	2 424	1	-	1	1
	Hølandet	561,09	1 063	-	-	1	1
13. Flatanger	Flatanger	462,18	1 792	1	-	1	1
14. Fosnes		860,82	2 694	1)	-	2	2
	Otterøy	272,10	1 685	-	-	1	1
	Fosnes	588,72	1 009	-	-	1	1
15. Kolvereid		1 085,30	5 102	1	-	3	3
	Kolvereid	437,26	2 090	1	-	1	1
	Foldereid	513,20	900	-	-	1	1
	Nærø	134,84	2 112	-	-	1	1
16. Vikten	Vikten	317,27	3 276	1	-	2	2
17. Leka		301,15	2 035	1	-	2	2
	Leka	108,11	1 201	1	-	1	1
	Gravvik	193,04	834	-	-	1	1

1) Ledighet i distriktslægestillingen. 2) Er bosat i Namsos.

Sundhetstilstanden betegnes fra de fleste lægedistrikter som god, kun fra Stjørdalen, Overhallen og Kolvereid opgives den som mindre tilfredsstillende. — Av epidemiske sygdomme med større utbredning forekom meslinger, kusma, akute katarrar i aandedrætsorganerne, tildels influensa, mens skarlagensfeber, tyfoidfeber og kikhoste viser tildels betydelig tilbakegang mot aaret forut. Det samlede antal av anmeldte epidemiske sygdomstilfælde utgjorde 7 504 med 163 dødsfald, mot henholdsvis 6 964 og 199 i 1915.

Dødeligheten. De døde antal utgjorde 1 270 eller 14,6 pro mille av den beregnede tilstedeværende middelfolkemængde (86 704) I 1915 var dødeligheten 15,5 pro mille.

Hvad angaar de **epidemiske sygdomme** i almindelighet, henvises til tabellen paa side 203—205, som er sammendraget efter lægernes opgaver. Det bemerkes, at paa grund av ledighet i distriktslægestillingerne er opgaverne paa tabellen for Frosta og Leksviken distrikter slaaet sammen, det samme er tilfældet for Flatanger og Fosnes.

Av **tyfoidfeber** anmeldtes ialt 10 tilfælde med 1 dødsfald. Fra Stenkjær distrikt opføres 6 angrepne, derav i ladestedet 3 med paratyfus i januar, sandsynlig i sammenhæng med epidemien av denne sygdom aaret forut. Efter at manglerne ved drikkevandsforsyningen blev avhjulpet, synes det sandsynlig, at faren for en nyopblussen av sygdommen fra denne kilde er forebygget. (A. Schnitler). I Namsos distrikt er paa dødsaaarsakslisten for landdistriktet opført et dødsfald hos en voksen kvinde uten nærmere meddelelse.

Cerebrospinalmeningit. I Stjørdalen distrikt behandledes ialt 10 tilfælde, derav 2 paa eksercerpladsen, med 4 dødsfald. I Meraker indtraf 4 tilfælde hos smaapiker paa gaardene Kopperaaen, Myrhaug og Baknæs (?) i februar og mars; en av dem, som bodde i en arbeiderbolig, blev indlagt i Levanger sykehus. 2 døde. I Stjørdalen herred angrepes i mars 2 smaagutter, brødre, paa Mælesgjerdet; den ældste blev indlagt i Levanger sykehus, hvor diagnosen først blev stillet efter bakteriologisk undersøkelse; han døde der. Den yngste, som blev syk et par dage efter broderens indlæggelse, behandledes i hjemmet med serumindsprøitning; han kom sig. I april blev en liten gut syk paa Sætnan i Laanke herred; han fik kramper og koma om kvelden den ene dag og døde om morgenen den næste efter en mørk brækning. I mai blev en liten gut syk paa gaarden Dyvaskog i Laanke, ikke langt fra hvor sidstnevnte syke bodde; Folkene paa Dyvaskog hadde trods forbud, hat forbindelse med dem paa Sætnan. Tilfældet var ikke karakteristisk; en senere tilkaldt læge stillede diagnosen tuberkuløs meningit. Gutten døde efter et par maaneders sygdom. I mai indtraf et tilfælde paa eksercerpladsen; patienten behandledes paa militæretatens sykehus og blev tilsynelatende bra igjen. Han blev overflyttet til Agdenes befæstninger, men blev derfra indlagt i Trondhjems sykehus, hvor diagnosen cerebrospinalmeningit blev bakteriologisk fastholdt. I juni blev atter en syk indlagt i Levanger sykehus fra eksercerpladsen. Senere indtraf ingen nye tilfælde. (K. Knutssøn). I Stenkjær distrikt angrepes 2 smaapiker i juni maaned; den ene døde.

Akut poliomyelitis. I Levanger landdistrikt døde en liten pike i juli av denne sygdom. I Inderøen distrikt indtraf i januar et meget tvilsomt tilfælde ogsaa hos et pikebarn. (H. Angell).

Skarlagensfeber viser en betydelig nedgang i de anmeldte angrepnes antal mot aaret forut (358 i 1915, 131 i 1916). Det for Frosta distrikt opførte dødsfald av skarlagensfeber gjælder en pike, som var paa besøk i Orkedalen, hvor hun fik sygdommen og døde. Skarlagensfeber optraadte ellers ikke i distriktet. (Berg-Nilssen).

Meslinger hersket epidemisk i amtets sydligste distrikter til og med Stenkjær, samt i Kolvereid og Vikten nordligst i disse, mens der fra de mellemliggende øvrige distrikter ingen tilfælde er anmeldt. Der er opført 1 dødsfald blandt 523 behandlede patienter. I fiskeværret Horta, Leka distrikt, viste sygdommen en temmelig ondartet karakter. (C. Henriksen).

Epidemiske sygdomme.

	Ialt kjendte		Tiden er opgit for	Januar.	Februar.	Mars.	April.	Mai.	Juni.	Juli.	August.	September.	Oktober.	November.	December.
	tilfælde.	dødsfald.													
Tyfoidefeber	10	1	9	3	-	1	-	-	-	-	-	-	2	-	3
Cerebrospinalmeningit (epid.) . . .	12	5	12	-	2	4	1	2	3	-	-	-	-	-	-
Akut poliomyelit	2	1	2	1	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-
Skarlagensfeber	131	2	130	16	12	2	6	11	11	7	2	8	18	22	15
Meslinger	523	1	523	8	6	10	13	72	129	94	31	26	42	46	46
Difteri (croup)	52	10	50	1	1	11	2	-	-	13	6	1	7	8	-
Barselfeber	3	1	2	-	-	-	-	1	-	-	-	1	-	-	-
Pyæmi, septhæmi	12	6	8	1	1	-	-	-	-	2	-	2	2	-	-
Pemfigus (hos nyfødte)	2	1	1	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-
Rosen	44	3	43	1	2	4	3	4	8	7	5	3	3	1	2
Røde hunde	58	-	58	-	-	4	9	9	8	1	5	6	7	6	3
Variceller	74	-	74	13	12	6	3	4	7	2	-	2	2	14	9
Kusma	515	-	515	106	61	40	26	51	32	42	29	16	31	40	41
Kikhoste	91	4	91	40	12	18	4	3	-	2	-	4	5	1	2
Akute katarrar i aandedræts- organerne	3803	28	3792	478	520	543	431	386	264	201	135	133	177	214	310
Influenta	798	6	798	47	116	254	164	72	44	17	10	11	9	17	37
Lungebetændelse	365	70	364	25	46	64	59	53	23	12	1	5	14	29	33
Pleurit	221	8	221	26	16	29	16	28	20	16	15	12	24	8	11
Gigtfeber	172	4	172	18	3	16	18	20	14	9	12	8	13	21	20
Akut diarrhoe (kolerine)	614	12	614	37	28	27	32	45	55	100	102	66	44	39	39
Skjærbuk	2	-	2	-	-	-	2	-	-	-	-	-	-	-	-
Tilsammen	7504	163	7481	821	838	1033	789	761	618	527	353	304	400	466	571

Epidemiske sygdomme.

204

Nordre Trondhjems amt. 1916.

(Forts.)	Fordeling paa lægedistrikterne:													
	1		2 og 3		4		5		6		7		8	
	Stjørdalen.		Frosta og Leksviken.		Skogn ¹⁾ .		Levanger.		Inderøen.		Stenkjær.		Grong.	
	Tilf.	Dødsf.	Tilf.	Dødsf.	Tilf.	Dødsf.	Tilf.	Dødsf.	Tilf.	Dødsf.	Tilf.	Dødsf.	Tilf.	Dødsf.
Tyfoidefeber	-	-	-	-	1	-	1	-	-	-	6	-	1	-
Cerebrospinalmeningit (epid.) . . .	10	4	-	-	-	-	-	-	-	-	2	1	-	-
Akut poliomyelit	-	-	-	-	-	-	1	1	1	-	-	-	-	-
Skarlagensfeber	21	-	1	1	1	-	65	1	26	-	7	-	2	-
Meslinger	172	-	31	1	-	-	174	-	25	-	68	-	-	-
Difteri (croup)	14	1	1	1	-	-	4	1	11	3	14	3	-	-
Barselfeber	-	-	-	-	-	-	-	-	2	1	-	-	-	-
Pyæmi, septhæmi	5	-	-	-	-	-	-	-	-	-	2	1	-	-
Pemfigus (hos nyfødte)	-	-	1	1	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-
Rosen	11	-	1	1	-	-	4	1	9	-	4	-	2	-
Røde hunde	16	-	-	-	-	-	2	-	2	-	8	-	3	-
Variceller	10	-	-	-	-	-	19	-	4	-	16	-	4	-
Kusma	127	-	3	-	-	-	146	-	14	-	52	-	44	-
Kikhoste	16	-	-	-	-	-	33	1	-	-	36	2	-	-
Akute katarrer i aandedrætsorg. . .	867	10	101	-	4	-	418	1	385	5	867	9	209	-
Influenza	121	3	4	-	2	-	69	-	48	-	171	-	38	2
Lungebetændelse	90	14	8	3	1	1	30	19	44	10	99	8	11	4
Pleurit	41	2	11	1	-	-	27	-	17	3	29	1	15	-
Gigtfeber	44	1	7	1	-	-	19	1	24	1	40	-	9	-
Akut diarrhoe (kolerine)	146	1	2	-	1	-	57	-	58	3	152	5	46	-
Skjorbuk	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Tilsammen	1713	36	171	10	10	1	1069	26	670	26	1574	30	384	6

¹⁾ Omfatter kun aarets 2 sidste maaneder.

Epidemiske sygdomme.

(Forts.).	Fordeling paa lægedistrikterne:															
	9		10		11		12		13 og 14		15		16		17	
	Lierne.		Namsos.		Klingen.		Overhallen.		Flatanger og Fosnes.		Kolvereid.		Vikten.		Leka.	
	Tilf.	Dødsf.	Tilf.	Dødsf.	Tilf.	Dødsf.	Tilf.	Dødsf.	Tilf.	Dødsf.	Tilf.	Dødsf.	Tilf.	Dødsf.	Tilf.	Dødsf.
Tyfoidefeber	-	-	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Cerebrospinalmeningit (epid.) . . .	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Akut poliomyelitis	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Skarlagensfeber	-	-	3	-	4	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Meslinger	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	17	-	1	-	35	-
Difteri (croup)	-	-	1	-	-	-	3	-	1	1	3	-	-	-	-	-
Barsel-feber	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-
Pyæmi, septicæmi	-	-	-	-	2	2	-	-	-	-	2	2	1	1	-	-
Pemfigus (hos nyfødte)	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Rosen	2	-	-	-	-	-	3	-	1	-	-	-	1	1	6	-
Røde hunde	-	-	10	-	6	-	1	-	-	-	2	-	8	-	-	-
Variceller	3	-	-	-	6	-	4	-	-	-	6	-	-	-	2	-
Kusma	-	-	14	-	22	-	11	-	-	-	6	-	6	-	70	-
Kikhoste	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	4	1	2	-
Akutte katarrher i aandedrætsorg. . .	21	-	333	-	98	1	126	-	132	-	82	2	114	-	46	-
Influenza	4	-	118	1	24	-	74	-	71	-	-	-	45	-	9	-
Lungebetændelse	5	-	27	3	25	3	3	1	7	1	6	1	3	1	6	1
Pleurit	6	-	21	-	9	-	14	-	1	1	14	-	10	-	6	-
Gigtfeber	4	-	9	-	3	-	1	-	1	-	4	-	4	-	3	-
Akut diarrhoe (kolerine)	3	-	47	-	35	-	2	1	10	-	9	-	26	-	20	2
Skjærbuk	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Tilsammen	48	-	584	5	234	6	243	2	224	3	151	5	224	4	205	3

Difteri (croup) viser tiltagen i de anmeldte angrepnes antal mot aaret forut, idet der i 1916 behandledes 52 tilfælde med 10 dødsfald mot henholdsvis 17 og 4 i 1915. I Stjørdalen distrikt indtraf av de ialt iagttagne 14 tilfælde de 11 i Meraker herred. En voksen, svært angrepen kvinde, døde av hjertelammelse. Et par patienter maatte indlægges i Trondhjems sykehus, da de boede i en arbeiderbarakke. (K. Knutssøn). I Frosta (Leksviken) distrikt behandledes ingen tilfælde; den paa sykelisten opførte patient var en voksen mand fra Leksviken; han døde paa Trondhjems sykehus. I selve Frosten og Aasen herreder optraadte sygdommen ikke. (Berg-Nilssen). I Stenkjær distrikt forekom de 14 opførte tilfælde i landdistriktet. De fleste syke blev indlagt i Stenkjær isolationslokale. (A. Schnitler). Av de 3 angrepne i Overhallen, var den første en liten pike, lidende av croup, hun blev indlagt i Namdalens sykehus. Ved undersøkelse kunde der ikke findes difteribaciller i fauces hos familiens øvrige medlemmer, men 14 dage efter fik en mand og en kvinde av de undersøkte klinisk difteri og indlagdes i sykehus. Præventiv serumindsprøitning foretoges hos de øvrige husfæller, og ingen nye tilfælde indtraf. Smitten antoges bragt ved en onnejente, i hvis hjem der hadde været flere med ondt i halsen, før hun reiste hjemmefra. (O. Fladvad).

Røde hunde var meget utbredt i Vikten distrikt.

Kusma synes at ha gaat epidemisk over den største del av amtet. Av 127 behandlede tilfælde i Stjørdalen, indtraf 76 paa eksercerpladsen. (K. Knutssøn). Til Grong distrikt bragtes smitten ved hjemvendte soldater, som spredte den rundt i bygden. De som søkte læge var som regel haardt angrepne, voksne personer, som hadde sterke rheumatoide smerter, hodepine, ustanselige brækninger samt søvnløshet. Utpræget meningisme iagttoges i et tilfælde. Sygdommen var hos mange alvorlig og foranlediget en 4—6 ukers arbeidsudygtighet. (K. Haug). Under epidemien paa Hølandet av Overhallen distrikt var mange syke meget medtat, med høi feber, vedholdende brækninger og søvnløshet. Sygdommen gav ogsaa her indtryk av at være av en alvorlig art, ofte forbundet med orchit. (O. Fladvad). I Folden av Kolvereid distrikt hadde sygdommen blandt voksne en ondartet karakter, den var meget utbredt; men der kom dog ikke mange til behandling. (H. Lie).

Kikhoste. Forrige aars epidemi synes i hovedsaken at være omtrent op hørt, idet der i 1916 kun anmeldtes 91 tilfælde mot 662 i 1915. Epidemi omtales dog fra Vikten distrikt.

De **akute katarrar i aandedrætsorganerne** var ogsaa dette aar meget hyppige, mulig foranlediget ved de mindre gunstige veirforhold, særlig i aarets første halvdel.

Influenza viser omtrent samme hyppighet som aaret forut. I Kolvereid distrikt forekom sygdommen næsten i hvert hus. I Vikten distrikt optraadte den fuldstændig pandemisk. (I. Waage).

Skjærbuk behandledes hos 2 smaagutter i Stjørdalen distrikt.

Icterus catarrhalis optraadte epidemisk i Meraker, Stjørdalen distrikt og i Overhallen distrikt i aarets sidste kvartal; henholdsvis 37 og 14 syke kom til behandling.

Før **fnat** behandledes 226 angrepne, derav 126 i Stjørdalen distrikt. I Kolvereid distrikt hadde en hel del av de syke paadraget sig sygdommen under fravær fra hjemmet paa fiske; naar den er kommet ind i et hus, faar gjerne alle dets beboere den, før der søkes raad, men det synes, som at man nu

anstrenger sig mere for at bli denne plage kvit. (H. Lie). I Overhallen herred av Overhallen distrikt antoges smitten at komme med skogsarbeidere fra andet distrikt. Der findes ellers ikke fnat i bygden, saa der kan gaa aar, uten at nogen er kommet under behandling for denne sygdom. (O. Fladvad).

I Kolvereid var *impetigo contagiosa* meget utbredt over hele distriktet om sommeren og høsten. (H. Lie).

Veneriske sygdomme. Utenfor sykehus behandlede tilfælde vil sees av følgende tabel:

Sygdom.	Tilfælde.	Fordeling paa lægedistrikterne:				
		1	5	7	10	16
		Stjørdalen.	Levanger.	Stenkjær.	Namsos.	Vikten.
Gonorrhoe, uretrit.	63	21	6	13	9	14

Tuberkulose. Om de i aarets løp anmeldte og av tuberkuloseprotokollene utgaaede tilfælde av tuberkulose sygdomme henvises til tabellen i den almindelige beretning. — Dødsfald av lungetuberkulose utgjorde i henhold til lægernes dødsårsakslistor for det hele amt 17,8 pct. av samtlige ved sygdom forårsakede, kjendte dødsfald og 20,9 pct. av dødsfald av ikke epidemiske sygdomme. For byerne var forholdet henholdsvis 20,4 pct. og 24,0 pct. og for bygderne 17,6 pct. og 20,9 pct. Forøvrig henvises til tabellen paa næste side. — I Linderøen distrikt indlægges næsten uten undtagelse alle nye tilfælde i pleiehjem, og den motvilje, patienterne hadde i de første aar mot pleiehjemmene, forsvinder nu mere og mere. Befolkningen er fremdeles meget interessert i arbeidet mot tuberkulosen, særlig er den tiltagende forsigtighet med al spytnig inde paatagelig. Foredrag om tuberkulosen holdes av lægerne av og til og spørsmålet drøftes gjerne under helseaaadmøterne. Nogen egentlig avtagning av sygdommen kan vistnok ikke sees endnu, dertil er der gaat for kort tid siden tuberkuloselovens ikrafttræden. (H. Angell). — I Lierne distrikt er sygdommen meget utbredt. Det har været distriktslægen paafaldende, hvor ondartet enkelte tilfælde har været. Tidligere angivelig helt friske personer, som er blit angrepet av sygdommen, har den knækket paa mindre end 1 aar. (C. Brønn). — Ogsaa fra Overhallen distrikt omtales ondartede, hurtig forløpende febrile former av tuberkulosen. Ogsaa i 1916 synes de i senere aar optrædende epidemier av kikhoste, meslinger og influensa, især den sidste, at ha indvirket paa tuberkulosedødeligheten inden distriktet. Der er blit oprettet 2 nye tuberkuloseforeninger til sygdommens bekjæmpelse, 1 i Hølandet og 1 i Overhallen. (O. Fladvad). — I Nærø herred av Kolvereid distrikt er tuberkulosen meget utbredt; ogsaa i Kolvereid er antallet av nye tilfælde ret stort, mens forholdene i Foldereid er bedre. (H. Lie). — I Vikten distrikt er tuberkulosen fremdeles den mest fremtrædende sygdom; det gaar smaat med at motarbeide den. Folk er endnu ikke kommet ut over det primitive stadium, som veksler mellem avsindig smittefrygt og den største likegyldighet. Distriktslægen beklager ogsaa, at han ikke faar anmeldelse fra sine kolleger i byerne. (I. Waage). — I Leka distrikt er antallet av tuberkulose øket dette aar. Nogen er sendt til sanatorier, andre har ikke kunnet faa plads i pleiehjem. Leka og Gravvik sanitetsforeninger arbeider

Døde av lungetuberkulose.

Lægedistrikter.	Opgivne dødsfald ved			
	sygdom.	lunge- tuberkulose.	epidemiske sygdomme.	ikke epidemiske sygdomme.
Stjørdalen	188	33	36	152
Frosta } Leksviken }	84	21	10	74
Skogn	8	2	1	7
Levanger	173	37	26	147
Levanger kjøbstad	21	6	2	19
Bygder	152	31	24	128
Inderøen	154	13	26	128
Stenkjær	130	19	30	100
Stenkjær ladested	29	2	7	22
Bygder	101	17	23	78
Grong	64	11	6	58
Lierne	24	5	-	24
Namsos	57	15	5	52
Namsos ladested	38	10	4	34
Bygder	19	5	1	18
Klingen	43	7	6	37
Overhallen	36	7	2	34
Flatanger } Fosnes }	50	12	3	47
Kolvereid	48	9	5	43
Vikten	43	6	4	39
Leka	24	4	3	21
Nordre Trondhjems amt.	1126	201	163	963
Derav i byer	88	18	13	75
— - bygder	1038	183	150	888

ihærdig, og interessen for tuberkulosesaken er stor blandt befolkningen. Leka sanitetsforening har bekostet sanatorieophold, har en del materiel for syke og en kapital paa ca. kr. 1 600,00. Desuten skal den sende en dame til utdannelse som pleierske for bygden. (C. Henrichsen).

Spedalskhet. I Frosta distrikt blev det tilladt en spedalsk kvinde, paa visse betingelser, at bo hjemme. Hun blev tilset av overlægen for den spedalske sygdom sammen med distriktslægen. Høsten 1915 blev hun indlagt paa Reitgjerdets pleiestiftelse, men rømte derfra vaaren 1916. (Berg-Nilssen). — I Fosnes distrikt bor som før 1 spedalsk og i Flatanger 2. Den spedalske i Kolvereid distrikt blev efter helseraadsbeslutning indlagt i Reitgjerdets pleiestiftelse. I Leka distrikt er der nu ingen spedalske, idet den sidste blev sendt til Reitgjerdet, og ingen nye tilfælde blev konstateret i aarets løp. (C. Henrichsen).

Kræft. Distriktslægen i Klingen synes, denne sygdom optræder med foruroligende mange tilfælde inden distriktet. De forholdsvis mange tilfælde av

Obstetriciske operationer.

Indikation.	Tangforløsning.			Vending.			Uttækning ved bækkenendeleie.			Perfora- tion.	Exvis- eration.	Decapi- tation.	Efter- byrds- operation.
	Mødre.		Barn.	Mødre.		Barn.	Mødre.		Barn.	Mødre.	Mødre.	Mor.	Mødre.
	Lev.	Lev.	Dødf.	Lev.	Lev.	Dødf.	Lev.	Lev.	Dødf.	Lev.	Lev.	Død.	Lev.
Risvækkelse	41	¹⁾ 40	3	1	1	-	2	³⁾ 1	⁴⁾ 1	-	-	-	-
Trangt bækken	1	-	1	-	-	-	-	-	-	⁵⁾ 2	-	-	-
Barselkrampe	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-
Placenta prævia	1	1	-	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-
Forhodeleie	2	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Tverleie	-	-	-	1	²⁾ 1	-	-	-	-	-	⁶⁾ 2	⁷⁾ 1	-
Fastvoksning	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1
Tilbageholdelse	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	2
Tilsammen	45	43	4	3	2	1	2	1	1	3	2	1	3
		47			3			2					

¹⁾ 2 tvillingfødsler, hvor alle fostre forløstes ved tang. ²⁾ 2den tvilling, om første intet anført. ³⁾ Forløst ved tang paa sætet. ⁴⁾ Dødt, 6 maaneder gammelt foster. ⁵⁾ I et af tilfældene var fosteret dødt før operationen. ⁶⁾ I et af tilfældene gjordes operationen paa 2den tvilling ved forsømt tverleie, 1ste tvilling født (lev.) ved naturens hjælp. ⁷⁾ Dødsårsak: blødning (ruptura uteri paa dødsaaarsaks-listen). Operationen gjordes paa 2den tvilling, 1ste var født (lev.? død?) før jormorens ankomst.

Fødte og døde.

Lægedistrikter.	Fødte		Døde						
	leven- de.	død- fødte.	ialt.	0—1 aar.	i 1ste degn.	paa bar- sel- seng.	ved ulyk- kelige hæn- delser.	ved selv- mord.	ved mord og drap.
Stjørdalen	296	5	197	14	2	1	1	1	-
Frosta	82	3	43	5	-	1	1	-	-
Leksviken	101	-	47	7	1	-	1	-	-
Skogn	127	3	76	2	-	-	1	-	-
Levanger	88	4	65	3	1	-	3	-	-
Levanger kjøbstad	35	4	33	2	1	-	2	-	-
Bygder	53	-	32	1	-	-	1	-	-
Værdalen	185	-	80	9	-	-	1	1	-
Inderøen	155	5	123	8	-	-	1	1	-
Verran ¹⁾	43	4	31	3	1	2	3	-	-
Stenkjær	247	5	165	14	1	1	2	-	1
Stenkjær ladested	64	-	32	4	1	1	-	-	-
Bygder	183	5	133	10	-	-	2	-	1
Grong	130	1	74	1	-	-	-	-	-
Lierne	40	1	25	4	1	-	-	-	-
Namsos	85	3	70	3	-	-	3	-	-
Namsos ladested	50	-	56	1	-	-	3	-	-
Bygder	35	3	14	2	-	-	-	-	-
Klingen	61	3	45	2	-	-	2	-	-
Overhallen	73	3	37	1	-	-	-	-	-
Flatanger	43	-	23	1	-	-	-	-	-
Fosnes	41	2	33	-	-	-	-	-	-
Kolvereid	120	3	62	6	2	-	-	1	-
Vikten	132	1	52	6	1	-	2	-	-
Leka	47	-	22	2	-	-	-	-	-
Nordre Trondhjems amt	2096	46	1270	91	10	5	21	4	1
Derav i byer	149	4	121	7	2	1	5	-	-
— - bygder	1947	42	1149	84	8	4	16	4	1

¹⁾ Tilhørte tidligere Inderøen lægedistrikt.

kræft i mavesækken maa vel paa en eller anden maate hænge sammen med befolkningens levevis, og han synes, naar det gjelder ventrikelsygdomme i almindelighet og kræften der i særdeleshet, kan man ikke komme forbi misbruken av kaffe, naar der spørges om aarsaken. Trods prækning og foredrag drikkes kaffe i uhyggelige mængder; kaffekjedlerne staar paa hele dagen, og antallet av kopper pr. individ pr. dag er mange steder uhyggelig stort. Det er dog ikke utænkelig, at 10—15 kopper daglig av glohet kaffe gjennem aar kan utgjøre det kemiske og thermiske irritament, som i et dertil disponeret organ hos en disponeret person kan fremkalde kræftsvulst. (H. Norbye).

I Lierne distrikt kom en kvinde til behandling efter **lynnedslag**. Hun hadde staat i nærheten av telefonen, da lynet slog ned og blev slaaet i svime,

senere var hun lam i den ene side, men dette svandt efter et par timers forløp. Paa den ene arm, brystet og det ene ben var der merker efter forbrænding. (C. Brønn).

Om amtets **sindssyke** se den almindelige beretning.

Fødselsoperationer. Av læger utførtes ialt 62 saadanne, derav i Stjørdalen distrikt 11, Frosta (og Leksviken) 4, Levanger 6, Inderøen 9, Stenkjær 10, Namsos 4, Klingen 3, Overhallen 2, Kolvereid 7 og Vikten 6. — Angaaende indikationer og utfald henvises til tabellen paa side 209. — Distriktslægen i Stjørdalen har medsendt sin medicinalberetning en indberetning om en skulderfødsel i Meraker, avgit av jormoren der. Barselkvinden fødte et foster i skulderleie paa knapt $1\frac{1}{2}$ time. Jormoren kom 1 time for sent til at hjelpe ved fødselen. Fosteret mentes at være dødt. Det begyndte dog at snappe efter luft, men skrek ikke, hvorfor det besluttedes at ha barnedaab. Da barnet fik vandet paa hodet skrek det og var reddet. Moren er en meget kraftig kvinde, som har født 6 barn før. Den nyfødte veiet 2 750 gram, var 47 cm. lang og hadde alle tegn paa fuldbaarenhet. Barnet hadde ingen merker efter fødselen, undtagen en liten blaa flek over venstre hofteled.

Dødsfald paa barselseng. Efter presternes opgaver døde 5 kvinder paa barselseng. Lægerne har opgit dødsårsaken for 3 kvinder saaledes: barselkrampe 2, livmorsbristning 1. Desuten døde en kvinde av uopgit eller ukjent aarsak.

Antallet av **fødte** og **døde** vil sees av tabellen paa foregaaende side.

Der blir et overskudd av 826 levende fødte og forholdet mellem fødte og døde = 100 : 60,6.

De **hyppigste dødsårsaker** var:

Dødsårsaker.	Dødsfald.	Derav i	
		byer.	bygder.
Alderdomssvakhet.....	253	14	239
Lungetuberkulose.....	201	18	183
Kræft (cancer og sarkom).....	117	7	110
Organisk hjerte- og karsygd (arteriosclerose).....	81	6	75
Croupøs lungebetændelse.....	70	6	64
Hjerneslag.....	55	9	46
Tuberkulose utenfor lungerne og miliærtuberkulose.....	54	7	47
Akut bronkit og katarralsk lungebetændelse.....	28	2	26
Hjertelammelse.....	23	1	22

Veirliget. Vinteren synes i det hele tat at ha været streng og kold, vaaren kom tildels tidlig, dels til vanlig tid, beskrives dels som kjølig eller regnfuld, dels som god, sommeren var for det meste varm og tør, høstens første del tildels regnfuld, senere bedre, sneen kom almindelig først i december mot jul. Jordens avkastning synes i det hele at ha været ganske god.

Levemaate, hygieniske og økonomiske forhold. I Frosta distrikt er levemaaten som før, god og kraftig, om end de altfor hyppige maaltider neppe kan være helsebringende. Det almindelige er nemlig 6 større og mindre maaltider daglig: 1) morgenkaffe med smørbrød, hvetebrød kl. 6. 2) kaffe og smørbrød eller varm melk paa kold grøt kl. 7. 3) middag (dugurd) om sommeren kl. 10¹/₂—12, om vinteren kl. 11—12, kokt eller stekt mat med suppe. 4) eftermiddagskaffe med brød kl. 12. 5) non (tidligere almindelig varm mat), nu som regel smørbrød med melk eller kaffe kl. 3¹/₂—4¹/₂. 6) kveldsmat, som regel bygmelsgrøt og melk kl. 7¹/₂—8. I et faatal husholdninger brukes desuten 7) formiddagskaffe med brød kl. 9 à 10 form. og 8) mekveldskaffe med brød kl. 6 efterm. Mens der saaledes drikkes meget kaffe, brukes alkohol litet, noget misbruk kan der i det store og hele ikke være tale om. I selskap (begravelse, julegilde) drikkes der lidt «karsk», d. v. s. sort kaffe med sukker og konjak, men saavidt distriktslægen bekjendt, vistnok sjelden til overmaal. Den noget tunge, alvorlige, tilknappe indherredsbyg maa næsten ha «et glas eller to» for at bli naturlig og omgjengelig. (Berg-Nilssen).

I Grong distrikt gav jordbruket et meget godt utbytte; faa aar faar man mere og bedre korn i det forholdsvis høitliggende Grong herred. — Tømmerdriften fortsatte, som i 1915, i stor maalestok med fremdeles stigende priser paa saavel tømmer som arbeide. Da de fleste arbeiderfamilier i Grong ved siden av dagarbeide ogsaa driver et litet gaardsbruk, klarte man sig godt gjennom dyrtiden. Hos de familier derimot, som kun lever av mandens arbeidsinntægt, var det let at se, at underernæringen frembragte større sykелighet, særlig hos barnene. For dem, som skal kjøpe alle fødemidler, falder nu nær sagt alt for kostbart. Melk, ferskt kjøt og fisk maa tages i retur fra byen, da smaasalgs som regel ikke finder sted. Distriktslægen mener, at det ikke længere er meget billigere at bo paa landet end i byerne. (K. Haug).

I Lierne distrikt synes de hygieniske forhold i de sidste aar at være gaat bra frem, men tildels kan de jo staa en del tilbake i utkanten av distriktet, særlig hvad renligheten angaar. — Levemaaten er meget kraftig, kjøt brukes saaledes ofte til 2 maal om dagen. Derimot anvendes, særlig om vinteren, litet melk, ja der kan ogsaa være melkemangel paa gaarder, hvor der haves 3 à 4 kjør. Følgen er da, at kaffe misbrukes baade av voksne og barn. (C. Brønn).

I Klingen distrikt er begge herreder Klingen og Namdalseidet skogbygder, og av skogen og skogsarbeidet lever næsten alle direkte eller indirekte. — Der er økonomisk gode kaar, befolkningen er gjennomgaaende intelligent og oplyst. — Kostholdet er fremdeles bra, kun brukes altid sigtet mel for sammalet. — Ædruelighetstilstanden er gjennomgaaende bra, ialfald ute paa selve landsbygden. — Tobak misbrukes ganske vist i høi grad og navnlig blandt arbeidsfolk ved brukene har den avskyelige manér med munden halv fuld av snus vundet stor utbredning. Dertil kommer tygningen av skraatobak; der gives arbeidere, som uke efter uke i aarevis sætter tillivs sin meter skraa. Det blir i aarenes løp skraa i kilometervis. (H. Norbye).

I Overhallen distrikt var aarveien god, landmandsprodukter og tømmer kunde omsættes til stadig høiere priser; derved føltes dyrtiden i almindelighet ikke særlig trykkende. Der var heller ingen arbeidsløshet at merke. De hygieniske forhold maa fremdeles ansees for jevnt gode. Hvad særlig renligheten angaar, kan bemerkes, at f. eks. lus forekommer meget sjelden. (O. Fladvad).

I Fosnes (og Flatanger) er den økonomiske tilstand for en stor del bedret i de sidste aar. Arbeidslønnen er høi, folkehjelp vanskelig at opdrive, idet fiskebedriften trækker til sig alt. (P. C. Johnson).

I Kolvereid distrikt er de økonomiske forhold vedvarende bra; der er mange penger blandt folk. Hertil bidrar vel væsentlig de gode priser paa alle

land- og sjøprodukter. Ædrneligheten er gjennomgaaende bra. Sansen for den personlige renlighet er ofte noksaa litet utviklet. (H. Lie).

I Vikten distrikt er de hygieniske forhold ikke gode. De fleste hus er smaa og trange, opført av tynde materialer og pap, som brukes meget til isoleringsmateriale. De er ofte utætte og trækfulde. — Kosten er meget ofte ensformig. Høiest i kurs staar «kaffe og kak», men der brukes jo ogsaa noksaa meget fisk og poteter; kjøt brukes ikke meget. Det var et gyldent aar for fiskerne, og de levte høit nok baade i klær og mat. Naar unge gutter i alderen fra 16—17 aar og opover kunde tjene fra 1 000 til 1 500 kr. paa et 7 ukers vinterfiske, ja op til 2 000 kr., saa sat pengene temmelig løst, naar de kom hjem. Det var vanskelig for handelsmændene at tilfredsstille fordringerne, og mange «maatte» reise til Namsos for at faa fine nok klær m. m. Særlig ungdommen var gjennomgaaende meningsløs flot og ødsel. (I. Waage).

I Leka distrikt er de hygieniske forhold fremdeles ganske gode. Priveter findes paa alle gaarder. — Matholdet er gjennomgaaende godt, mest fisk og sild, kjøt brukes der mindre av; det sælges nu, da prisen er saa høi. — Distriktslægen har holdt flere foredrag om tuberkulosen omkring i bygdene.

Sykehus. I Stjørdalen distrikt er der et militæretaten tilhørende sykehus, kun i bruk under vaabenøvelserne, paa Sandferhus i Værnes, doktor Ellen Seips sykehus for skrofuløse barn, trondhjenslægerens pleiehjem for tuberkuløse barn, tilhørende Trondhjems by, samt Hegre pleiehjem for tuberkuløse. I Levanger distrikt findes i Levanger by Nordre Trondhjems amts sykehus og i Værdalen et tuberkulosehjem. I Stenkjær ladested er et isolationslokale for epidemiske syke og amtets pleiehjem for tuberkuløse. I aarets løp blev av ladestedets sanitetsforening med støtte av frivillige bidrag oprettet et sykehjem i en til dette øiemed indkjøpt gaard. Hjemmet er væsentlig beregnet paa syke, som av forskjellige grunde vanskelig kan forpleies i sit eget hjem, og som heller ikke egner sig for indlæggelse i sykehus. Det bestyres av en utdannet sykepleierske og har plads for 10 syke. Det har allerede vist sig at avhjelpe et stort savn. (A. Schnitler). I Vemundvik herred like utenfor bygrænsen for Namsos ladested ligger Namdalens sykehus med tilknyttet tuberkulosehjem. I Vikten distrikt er en sykestue paa Gjeslingerne, som kun er i bruk nuder vinterfisket.

Fattigsykepleien. I Stenkjær distrikt er der i alle herreder sanitetsforeninger og utdannede sykepleiersker, som er i stadig virksomhet. (A. Schnitler). Kolvereid og Nærø herreder i Kolvereid distrikt har faat fast ansatte sykepleiersker og vil i den nærmeste fremtid ogsaa faa utdannede barselpleiersker. (H. Lie).

Badeindretninger. I Stjørdalen distrikt er der et styrtbad ved det militære sykehus og paa Stjørdalshalsen et forenet badstu- og karbad. Anledning til badning har dette aar været indskrænket paa grund av vanskeligheter med brændsel. (K. Knutssøn). I Levanger er der et damp- og karbad ved amtssykehuset og et skolebad med dusj og karbad; dette benyttes nogen dage i uken som folkebad. I Inderøen distrikt er ved Kirkenes meieri karbad og ved Hustad meieri varmdusjbad. Stenkjær folkebad i ladestedet var for det meste lukket paa grund av de høie kulpriser. Desuten var der et privat damp- og karbad. I Grong distrikt er der 2 badstubad. I Namsos ladested aapnedes et nyt kommunalt folkebad med romerbad, dusj og badstue samt karbad. (P. Holst). I Klingen distrikt findes bad for arbeiderne ved Spillum bruk, og et er under bygning ved Bangdalsbruket. (H. Norbye). I Overhallen distrikt er der 3 badstubad, 1 paa Hølandet, 1 paa Øisletten og 1 paa Mælen, men de brukes kun leilighetsvis foran høitiderne. (K. Haug). I Kolvereid distrikt holdes en badstue aapen av og til, væsentlig foran de store høitider.

Om amtets **apotek** se den almindelige beretning.

Følgende tabel gir oplysning om antal av møter i helseraad og av vaksinerte:

Lægedistrikter.	Møter i helseraad.	Vaksinerte.
Nordre Trondhjems amt	80	1990
Stjørdalen	¹⁾ 18	132
Frosten	²⁾ 4	154
Leksviken	1	45
Skogn	ingen	¹³⁾ 143
Levanger	³⁾ 13	302
Inderøen	⁴⁾ 6	282
Stenkjær	⁵⁾ 3	220
Grong	⁶⁾ 5	79
Lierne	ingen	28
Namsos	⁷⁾ 2	219
Klingen	⁸⁾ 2	95
Overhallen	⁹⁾ 2	ingen
Flatanger	2	11
Fosnes	¹⁰⁾ 5	24
Kolvereid	¹¹⁾ 9	82
Vikten	2	120
Leka	¹²⁾ 6	54

¹⁾ Stjørdalen 3, Skatval 6, Laanke 2, Hegre 3, Meraker 4. ²⁾ Frosta 3, Aasen 1.
³⁾ Levanger by 3, Levanger herred 3, Værdalen 7. ⁴⁾ Røra 1, Inderøen 1, Værran 2.
Sandvollan 1, Sparbu 1. ⁵⁾ Ogdalen 1, Kvam 1, Beitstaden 1. ⁶⁾ Grong 3, Snaasen 2.
⁷⁾ Namsos 2. ⁸⁾ Klingen 2. ⁹⁾ Overhallen 1, Hølandet 1. ¹⁰⁾ Fosnes 3, Otterøy 2.
¹¹⁾ Kolvereid 4, Foldereid 3, Nære 2. ¹²⁾ Nogen fordeling paa herreder ikke opgit.
¹³⁾ Skogn herred.

XVIII. Nordlands amt.

Lægedistriktsinddeling, flateindhold, indbyggere, medicinalpersonale.

Lægedistrikter.	Tilsvarende herreder, dele derav og bykommuner.	Flate- indhold i km. ²	Tilstedev. indb. 1ste decb. 1910.	Læger.	Tandlæger.	Jordmødre.	Hjælpe- vaksinatører.
Amtet		38164,42	161 105	52	11	113	81
1. Bindalen	Bindalen	1 509,00	2 502	1	-	2	2
2. Vik	Vik	232,66	2 505	1	-	1	1
3. Velfjord	Velfjord	600,39	1 425	-	-	1	1

Lægedistrikter.	Tilsvarende herreder, dele derav og bykommuner.	Flate- indhold i km. ²	Tilstedev. indb. 1ste decb. 1910.	Læger.	Tandlæger.	Jormødre.	Hjælpe- vaksinatorer.
4. Brønnøy	Brønnøy	150,19	3 274	1	1	2	1
5. Vega	Vega	147,27	2 422	1	-	1	1
6. Tjøtta		866,80	3 318	1	-	3	3
	Tjøtta	346,02	2 262	-	-	2	2
	Vevelstad	520,78	1 056	-	-	1	1
7. Alstahaug		408,54	4 205	2	1	3	3
	Stamnes	44,88	1 006	1	1	1	1
	Leirfjord	271,87	1 767	-	-	1	1
	Alstahaug	91,79	1 432	1	-	1	1
8. Herøy	Herøy	172,83	3 627	-	-	2	1
9. Vefsen	Vefsen	3 405,94	4 894 ¹⁾	1	- ²⁾	2	1
10. Mosjøen stadslid. . .	Mosjøen ladested..	0,83	1 721	1	1	1	-
11. Hatfjelldalen	Hatfjelldalen...	3 102,51	1 061	1	-	1	1
12. Rana		6 323,05	16 651	4	1	7	5
	Nesna	580,94	4 700	1	-	1	1
	Dønnes	87,06	1 370	-	-	1	1
	Hemnes	1 690,13	4 689	1	-	3	2
	Mo	3 964,92	5 892	2	1	2	1
13. Lurøy		288,22	2 727	1	-	3	3
	Lurøy	270,86	2 107	1	-	2	2
	Træna	17,36	620	-	-	1	1
14. Rødøy	Rødøy	696,83	2 666	-	-	2	1
15. Meløy	Meløy	872,26	3 487	1	-	2	1
16. Gildeskaal		1 893,00	6 027	1	-	3	3
	Gildeskaal	666,25	4 166	1	-	2	2
	Beiarn	1 226,75	1 861	-	-	1	1
17. Bodø stadslæged. .	Bodø, kjøbstad....	1,03	4 895	3	3 ³⁾	3	-
18. Bodin	Bodin	671,34	5 218 ⁴⁾	3	-	4	3
19. Skjerstad	Skjerstad	511,54	1 800	1	-	2	1

¹⁾ Bor i Mosjøen. ²⁾ Den ene av disse bor i Mosjøen. ³⁾ 1 av disse er fast ansat jormor i Bodin. ⁴⁾ Den ene av disse, distriktslægen, bor i Bodø.

Lægedistrikter.	Tilsvarende herreder, dele derav og bykommuner.	Flate- indhold i km. ²	Tilstedev. indb. 1ste decb. 1910.	Læger.	Tandlæger.	Jornedre.	Hjælpe- vaktmænd.
20. Saltdalen.....	Saltdalen.....	2 162,58	3 316	2	-	2	2
21. Fauske	Fauske.....	1 108,88	6 760	3	-	3	2
22. Sørfold		2 020,96	3 469	1	-	2	2
	Sørfold	1 846,75	2 641	1	-	1	1
	Kjerringøy	174,21	828	-	-	1	1
23. Nordfold		748,78	2 602	-	-	2	2
	Nordfold	563,37	1 375	-	-	1	1
	Leiranger	185,41	1 227	-	-	1	1
24. Steigen	Steigen	252,21	2 235	1	-	1	1
25. Hamarøy.....	Hamarøy.....	931,88	3 104	1	-	2	2
26. Lødingen.....		1 201,36	4 055	1	-	4	4
	Lødingen.....	977,75	2 787	1	-	3	3
	Tjeldsund	223,61	1 268	-	-	1	1
27. Tysfjord	Tysfjord.....	1 444,61	3 143	1	-	3	3
28. Narvik stadslæged.	Narvik, kjøbstad..	12,82	4 922	3	1	5	1
29. Ofoten		2 816,50	7 166	1	-	6	6
	Evenes.....	810,77	4 073	1	-	3	2
	Ankenes	2 005,73	3 093	-	-	1) 3	4
30. Værøy.....	Værøy	28,87	1 501	1	-	3	1
31. Flakstad		298,98	3 242	1	-	2	2
	Flakstad.....	179,75	1 795	1	-	1	1
	Moskenes	119,23	1 447	-	-	1	1
32. Buksnes	Buksnes	169,01	5 524	1	1	5	2
33. Borge	Borge.....	256,79	4 533	1	-	3	2
34. Gimøy	Gimøy	185,34	1 625	-	-	2	2
35. Vaagan	Vaagan	286,17	5 828	2	1	5	4
36. Hadsel	Hadsel.....	725,39	8 037	2	1	7	1

1) En av disse bor i Narvik,

Lægedistrikter.	Tilsvarende herreder, dele derav og bykommuner.	Flate- indhold i km. ²	Tilstedev. indb. 1ste decb. 1910.	Læger.	Tandlæger.	Jornedre.	Hjælpe- vaksinatorer.
37. Bø	Bø.....	212,61	4 435	1	-	2	1
38. Øksnes	Øksnes	362,61	3 293	1	-	2	2
39. Sortland	Sortland.....	409,93	3 536	3	-	2	2
40. Dverberg	Dverberg.....	674,52	4 354	1	-	5	5

Sundhetstilstanden ¹⁾ betegnes av de allerfleste indberettende læger som god; kun fra Vega, Meløy, Saltdalen, Hamarøy, Lødingen, Hadsel og Bø beskrives den som mindre god. Av influensa og meslinger er meldt langt flere tilfælde end det gjennemsnittlige i de forutgaaede 10 aar (henholdsvis over dobbelt og 4 ganger saa mange). — Ialt er meldt av epidemiske sygdomstilfælde 12 908, hvorav 314 med dødelig utgang; i 1915 var de tilsvarende tal henholdsvis 9 051 og 310.

Dødeligheten var 14,1 pro mille av den opgivne tilstedeværende middel-folkemængde. Jfr. tabel II.

Om de **epidemiske sygdomme** i almindelighed henvises til tabellen paa side 218—222. Se forøvrig sidste tabel i den almindelige beretning²⁾.

Tyfoidfieber. Et tilfælde i Vik, en sjømand, som blev sendt hjem fra Trondhjem, syk uten at diagnosen tyfus var stillet. I Ranen forekom 3 tilfælde, 2 barn og derpaa moren. Smittekilde ukjent. I Lurøy kom en ung mand hjem fra omegnen av Harstad med sygdommen. Ogsaa i Skjerstad observertes et tilfælde hos en ung mand, som hadde sin bopæl i Harstad. I Lødingen behandledes et tilfælde ombord i en lægter fra Skibotten. I Narvik blev en person, som var kommet fra Kristiania, angrepet av paratyfus. I Buksnes 6 tilfælde. I Borge 6 uten paaviselig smittekilde, herav 2 tilfælde paa gaarden Valle, hvor der oftere skal ha forekommet spredte tilfælde av tyfus. I Bodø observertes 2, begge utenbysfra.

Cerebrospinalmeningit. Til Træna i Lurøy kom en musikersjant syk hjem fra Harstad, efter at ha gjennomgaat først meslinger, dernæst akut ledrrheumatisme. Under rekonvalescentsen efter denne satte saa symptomer paa cerebrospinalmeningit ind. En søster, som pleiet ham, blev syk efter en ukes forløp og døde paa Søvik sykehus efter nogen faa dages sygdom. Broren døde næsten samtidig. (Glatved). I Gildeskaal 8 tilfælde med 3 dødsfald, spredt omkring i distriktet; bare i et hus var der 2 samtidige tilfælde. I Vaagan døde en ung mand efter langvarig sygdom.

¹⁾ Nedenstaaende er, bortset fra tabellerne etc., i det store hele tat en ordret gjengivelse av amtslægens beretning. ²⁾ For Aistahang, Sørfold, Nordfold, Flakstad og Øksnes distrikter er ingen aarsberetning indkommet. Hvad der for disse er opført paa listen over epidemiske sygdomme, er hentet fra de til medicinaldirektøren hver maaned sendte fortegnelser over iagttagne nye tilfælde av nogen epidemiske sygdomme.

Epidemiske sygdomme.

	Ialt kjendte		Tiden er opgit for	Januar.	Februar.	Mars.	April.	Mai.	Juni.	Juli.	August.	September.	Oktober.	November.	December.
	tilfælde.	dødsfald.													
Tyfoidfieber	19	1	19	2	1	1	1	1	2	-	-	1	3	2	5
Cerebrospinalmeningit (epid.) . . .	19	10	18	2	-	4	-	5	3	4	-	-	-	-	-
Akut poliomyelit	1	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-
Skarlagensfeber	156	4	156	21	22	15	7	9	13	7	3	14	25	17	3
Meslinger	1334	18	1330	-	-	-	7	23	7	16	17	67	317	605	271
Difteri (croup)	339	22	338	23	21	62	7	13	37	15	38	21	53	29	19
Blodgang	15	-	15	-	-	4	-	-	-	11	-	-	-	-	-
Barselfeber	13	3	13	4	1	2	1	1	-	1	1	1	-	1	-
Pyæmi, septhæmi	62	12	54	6	4	5	5	2	9	7	3	2	4	3	4
Pemfigus (hos nyfødte)	6	1	6	1	2	-	2	1	-	-	-	-	-	-	-
Rosen	121	5	121	11	8	16	6	12	14	10	5	11	9	12	7
Røde hunde	28	-	28	1	4	5	6	2	1	-	2	3	2	1	1
Variceller	114	-	114	5	13	16	10	13	11	9	11	2	9	12	3
Kusma	76	-	75	10	8	9	12	5	24	1	1	1	3	1	-
Kikhoste	316	8	316	36	44	28	26	8	16	22	31	33	23	23	26
Akute katarrer i aandedrætsorg. . .	5010	62	4897	437	696	831	538	498	375	214	198	173	251	350	336
Influenza	2387	12	2376	123	567	917	329	149	69	44	23	26	41	47	41
Lungebetændelse	965	127	890	77	85	147	119	105	60	45	21	31	62	71	67
Pleurit	810	8	810	64	78	78	92	88	76	75	53	46	51	63	46
Gigtfeber	262	4	262	29	30	26	29	25	20	20	19	11	23	11	19
Koldfeber	2	1	2	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	1	-
Akut diarrhoe (kolerine)	852	15	851	67	110	108	75	70	67	67	56	59	75	55	42
Skjærbuk	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1
Tilsammen	12908	314	12693	919	1694	2274	1272	1030	805	568	482	502	951	1305	891

Epidemiske sygdomme.

(Forts.).	Fordeling paa lægedistrikterne:																	
	1		2		3 og 4		5		6		7		8		9		10	
	Bindalen.		Vik.		Velfjord og Brønnøy.		Vega.		Tjøtta.		Alstahaug.		Herøy.		Vefsen.		Mosjøen stads- læge- distrikt.	
	Tilf.	Dødsf.	Tilf.	Dødsf.	Tilf.	Dødsf.	Tilf.	Dødsf.	Tilf.	Dødsf.	Tilf.	Dødsf.	Tilf.	Dødsf.	Tilf.	Dødsf.	Tilf.	Dødsf.
Tyfoidfeber	-	-	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Cerebrospinalmeningit (epid.) . . .	-	-	-	-	-	-	-	-	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-
Akut poliomyelit	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Skarlagensfeber	-	-	-	-	3	-	-	-	5	-	5	-	5	-	11	-	8	-
Meslinger	-	-	1	-	10	-	20	4	8	1	-	-	4	-	23	1	61	-
Difteri (croup)	-	-	-	-	13	-	8	1	9	-	-	-	1	-	-	-	5	1
Blodgang	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Barselfeber	-	-	1	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Pyæmi, septhæmi	-	-	1	1	8	1	-	-	2	2	-	-	-	-	2	2	-	-
Pemfigus (hos nyfødte)	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Rosen	1	-	4	-	1	-	3	-	1	-	-	-	-	-	8	-	7	-
Røde hunde	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	3	-	6	-
Variceller	-	-	8	-	-	-	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-
Kusma	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	5	-	7	-
Kikhoste	8	-	6	-	32	-	37	2	28	1	-	-	-	-	5	-	2	-
Akute katarer i aandedrætsorg. . . .	10	1	22	-	88	2	55	1	87	3	-	-	28	-	72	2	87	-
Influenza	16	-	7	-	-	-	34	-	16	-	4	-	-	-	33	1	33	-
Lungebetændelse	5	3	2	1	8	-	9	2	7	-	4	-	11	-	10	4	18	1
Pleurit	5	-	9	-	44	1	6	-	4	-	-	-	-	-	8	1	12	-
Gigtfeber	1	1	-	-	5	-	-	-	2	-	-	-	1	-	4	-	4	-
Koldfeber	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Akut diarrhoe (kolerine)	15	-	2	-	37	-	20	-	6	-	-	-	-	-	12	1	11	-
Skjærbuk	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Tilsammen	62	5	64	3	251	4	194	10	177	8	13	-	50	-	196	12	262	2

Epidemiske sygdomme.

(Forts.).	Fordeling paa lægedistrikterne:																	
	11		12		13		14		15		16		17		18		19	
	Hatfjell- dalen.		Ranen.		Lurøy.		Rødøy.		Meøy.		Gildeskaal.		Bødø stadslæge- distrikt.		Bodin.		Skjerstad.	
	Tilf.	Dødsf.	Tilf.	Dødsf.	Tilf.	Dødsf.	Tilf.	Dødsf.	Tilf.	Dødsf.	Tilf.	Dødsf.	Tilf.	Dødsf.	Tilf.	Dødsf.	Tilf.	Dødsf.
Tyfoidefeber	-	-	3	-	1	-	-	-	-	-	-	-	2	-	-	-	1	-
Cerebrospinalmeningit (epid.) . .	-	-	-	-	2	2	-	-	-	-	8	3	-	-	-	-	-	-
Akut poliomyelit	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Skarlagensfeber	-	-	11	-	-	-	-	-	8	-	5	-	35	-	1	-	-	-
Meslinger	-	-	20	-	10	-	-	-	1	-	-	-	223	4	36	-	15	-
Difteri (croup)	-	-	12	2	-	-	-	-	7	1	4	-	25	1	11	-	4	1
Blodgang	-	-	-	-	4	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Barselfeber	-	-	-	-	2	2	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-
Pyæmi, septhæmi	-	-	4	-	1	-	-	-	1	1	2	2	-	-	-	-	-	-
Pemfigus (hos nyfødte)	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-
Rosen	-	-	8	-	-	-	2	-	3	-	4	-	22	-	-	-	3	-
Røde hunde	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	3	-	2	-	-	-
Variceller	-	-	9	-	1	-	2	-	5	-	-	-	9	-	3	-	-	-
Kusma	-	-	1	-	-	-	-	-	1	-	-	-	7	-	-	-	-	-
Kikhoste	11	1	22	1	14	1	2	-	12	-	1	-	2	-	-	-	-	-
Akute katarrer i aandedrætsorg. .	28	1	232	8	39	-	44	-	460	6	99	1	838	2	40	2	73	1
Influenza	-	-	220	1	29	1	51	-	160	-	-	-	134	-	16	-	2	-
Lungebetændelse	5	-	158	18	19	4	7	-	10	3	34	9	89	2	7	3	19	2
Pleurit	4	-	82	-	2	-	4	-	33	-	23	-	124	1	3	-	7	-
Gigtfeber	4	-	20	-	3	-	3	-	15	-	13	-	45	-	2	-	2	1
Koldfeber	-	-	-	-	-	-	-	-	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-
Akut diarrhoe (kolerine)	3	-	58	1	15	-	6	-	68	-	5	1	181	3	2	-	8	-
Skjærbuk	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Tilsammen	55	2	860	31	142	10	121	-	785	12	198	16	1740	13	124	5	134	5

Epidemiske sygdomme.

(Forts.).	Fordeling paa lægedistriktene:																			
	20		21		22 og 23		24		25		26		27		28		29		30	
	Saltdalen.		Fauske.		Sørfold og Nordfold.		Steigen.		Hamarøy.		Lødingen.		Tysfjord.		Narvik stadslæge-distrikt.		Ofoten.		Værøy.	
	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.
Tyfoidefeber	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	1	-	1	1	-	-
Cerebrospinalmeningit (epid.) . . .	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Akut poliomyelit	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	1	-	-
Skarlagensfeber	9	2	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	7	-	3	-	2	-
Meslinger	27	-	129	2	-	-	-	-	97	-	69	1	21	1	321	-	67	3	27	-
Difteri (croup)	33	2	25	-	9	5	1	1	-	-	26	1	-	-	7	1	1	-	2	-
Blodgang	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	11	-	-	-	-	-
Barselfeber	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-
Pyæmi, septhæmi	-	-	1	1	-	-	-	-	-	-	1	1	-	-	1	-	5	1	3	-
Pemfigus (hos nyfødte).	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	2	-
Rosen	5	-	6	-	-	-	1	-	3	1	1	-	2	-	3	2	1	1	2	-
Røde hunde	-	-	2	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Variceller	-	-	22	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	26	-	1	-	6	-
Kusma	-	-	8	-	-	-	2	-	-	-	4	-	-	-	1	-	20	-	5	-
Kikhoste	4	-	23	-	-	-	1	-	5	-	15	-	-	-	1	-	2	-	4	-
Akute katarrer i aandedrætsorg. . .	65	6	385	-	-	-	33	1	50	-	167	1	33	-	578	3	228	-	19	2
Influenza	136	-	56	2	-	-	41	2	32	-	89	-	29	-	295	2	65	-	23	-
Lungebetændelse	13	-	49	8	-	-	11	2	11	2	31	7	26	6	78	4	25	2	7	1
Pleurit	17	-	45	-	-	-	45	1	12	1	13	-	3	-	36	-	31	2	10	-
Gigtfeber	4	1	8	-	-	-	-	-	2	-	9	-	3	-	26	-	17	1	7	-
Koldfeber	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-
Akut diarrhoe (kolerine)	-	-	26	2	-	-	18	-	13	-	23	1	18	-	92	2	59	4	13	-
Skjærbuk	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Tilsammen	313	11	787	15	10	5	154	7	225	4	450	12	135	7	1484	14	527	16	134	3

222

Nordlands amt. 1916.

Skarlagensfeber har optraadt spredt utover hele amtet aaret igjennem. I Mosjøen og Vefsen blev skolerne inspiceret; i klasseværelser, hvor der blev fundet barn i avskallingsstadiet, blev der foretaget desinfektion og isolation; i en skolekreds blev skolen stanset. (Klüver).

Meslinger. De første tilfælde optraadte i april, men ikke før i september meldtes større antal. Sygdommen kulminerte i oktober—november. Den gik mange steder over hele bygden. — Fra Bodin skrives, at epidemien blev mere og mere ondartet, jo længere den varte. Som vanlig kom en hel del ikke under lægebehandling, dog var søgningen til læge større end før i tiden under mesling-epidemier takket være kredssykekasserne, hvilket var til stor hjælp for mangen barneflokk. (Christoffersen). — I Kabelvaag (Vaagan) døde en kvinde mellem 30 og 40 aar av meslinger. Det var et voldsomt tilfælde med sterk albuminuri; sygdomsbilledet var usedvanlig; hun var tyfus, og lægen tænkte meget paa eksantematisk tyfus. Men senere fik hendes barn meslinger. (Saxland).

Difteri forekom jevnt utbredt over hele aaret. I Saltdalen indtraf et par dødsfald paa grund av for sen behandling. (Tornøe). — I Bodin hadde sygdommen ganske sikkert forekommet nogen tid, inden den i september blev opdaget. Den viste sig da at ha en noksaa stor utbredning blandt den forholdsvis tætte befolkning rundt Saltstrømmen, men den optraadte ganske mildt. Flere svelgglammelser viste dens vei. Til Lødingen kom difteri vistnok med en zigøinetrup. Da nogen av konfirmanterne hjalp disse med at slaa leir, blev to av dem syke og indlagt paa sykestuen. Efter konfirmationen optraadte sygdommen paa 4 gaarder i distriktet. Senere importertes den med et notlag fra Harstad. (Zachariassen). — I Hadsel behandledes i det hele 63 difterisyke inderst i Eidsfjorden og paa Vestvaagøens ytterside. Sygdommen var som regel mild. Der indtraf 4 dødsfald. Desinfektionen vanskeliggjøres meget ved veiret, og aarstiden, og der synes at være importeret stadig smitte søndenfra. (Thode). — Amtslægen og distriktslægen i Hadsel er enig i, at det er meget vanskelig at desinficere her nord med de trange boligforhold. Man kan jo ikke i stygveir jage de smaa ut paa marken, heller ikke bringe dem til en nabo, og saapas uthus, at man kan anbringe dem der under desinfektionen, findes som regel heller ikke.

Barselfeber. Fra Lurøy beskrives 2 tilfælde, begge dødelige. I det ene hadde ekteparret besluttet, at konen, paa grund av manglende tjenerhjælp, ikke skulde amme sit barn og staa op jo før jo heller. Resultatet: dobbeltsidig mastitis, noget senere smerter i underlivet. Ved lægens besøk i 4de uke strævet hun endda oppe med symptomer paa utbredt peritonit. Tilslidst kom der lungegangræn. Det andet tilfælde, en flerfødende med partus præcipitatus, frostanfald i andet døgn og mors efter en ukes sygdom. (Glatved).

Kikhoste. I Bindalen optraadte sygdommen i aarets sidste kvartal, indført nordfra fra Velfjord. Den overførtes ikke til Tosenfjordens sydside. (Bjørklund). — I Tjøtta forekom der i december 1915 et tilfælde paa gaarden Høyholm, formodentlig overført pr. brev. Fra dette tilfælde spredte sygdommen sig videre i Vevelstad sogn og kom i løpet av sommeren til Halsfjorden. (Sørensen). — I Vega begyndte den i februar og bredte sig efterhaanden utover hele distriktet og ophørte ikke før utpaa høsten. (H. Eriksen). — I Hatfjelldalen gik sygdommen om høsten paa hver en gaard i Susendalen. Sygdommen var ondartet, ledsaget av bronkit og katarralsk pneumoni. Offentlige møter blev forbudt og skolen indstilledes. (Freihow). — I Lurøy fortsatte sygdommen fra 1915. Sammenstuvning av hele familien i et bitte litet kjøkken paa grund av brændselnøden gjør de hygieniske forhold under en saadan epidemi aldeles fortvilede. (Glatved).

		Veneriske													
Sygdom.	Tilfælde.	Fordeling paa													
		2	3 og 4	5	6	7	8	9	10	12	13	14	15	16	
		Vik.	Brønøy.	Vega.	Tjøtta.	Alstahaug.	Herøy.	Vefsen.	Mosjøen.	Ranen.	Lurøy.	Rødøy.	Meløy.	Gildeskaal.	
Veneriske saar . .	14	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	
Syfilis, erhvervet .	64	-	-	-	-	-	1	-	-	2	-	-	-	-	
— medfødt . .	5	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	
Gonorrhoe, uretrit	483	4	10	1	10	3	11	1	8	19	2	2	21	6	

— I den midtre del av amtet hadde sygdommen kun i Sulitjelma nogen næneværdig utbredning: 18 tilfælde kom i januar—mai under behandling. I Værøy omtales adskillig kikhoste paa Røst om høsten.

Croupøs lungebetændelse optraadte i Mo (Ranen) i forbindelse med influensa. — Fra Dverberg skrives, at pneumoni er en meget hyppig sygdom i distriktet. Særlig i vaartiden kommer den gjerne med flere tilfælde paa én gang og paa samme «gaard». 1916 har været et rigtig pneumoniaar med mange dødsfald (23 pct.), som væsentlig indtraf hos gamle samt særlig svake mennesker. (Rossow).

Av **koldfeber** indtraf i Meløy et dødelig endende tilfælde hos en sjømand, som var kommet hjem fra Middelhavet. (L. Daae). — Tilfældet i Værøy var hos en av mandskaperne paa det der stationerte vaktskib; han hadde paadrat sig sygdommen som sjømand. (Grønning).

Skjærbuk blev iagttat hos en grubearbeider av finsk herkomst i Sulitjelma. Han hadde levet av daarlig hermetik. (Mortensen).

Av **skabb** er anmeldt 584 tilfælde. Det gir dog intet rigtig indtryk av det virkelige forhold, da de fleste behandler sig selv. Sygdommen er blit en ren plage i mange distrikter. — Fra Meløy skrives, at folk er villig nok til at smøre sig med de forskjelligste midler for at bli fri for skabb, men at faa dem til nøiagtig at desinficere klær og sengklær er meget vanskelig. Som følge av dette tar sygdommen sig op igjen gang paa gang i de engang smittede familier. (L. Daae). — Lignende skrives fra Buksnes og Bø.

Veneriske sygdomme. Utenfor sykehus behandlede tilfælde vil sees av ovenstaaende tabel. — Til sammenligning mellem land og by og de enkelte byer sammenstilles følgende tabel:

	Veneriske saar.	Syfilis.	Gonorrhoe.	Indbyggere.
I landdistrikterne	3	17	191	152 800
I byerne	10	42	227	11 000
Derav i Mosjøen	-	-	8	1 700
— - Bodø	-	19	131	4 900
— - Narvik	10	23	88	4 900

sygdomme.

lægedistrikterne:

17	18	20	21	24	25	26	27	28	29	30	31	32	33	34, 35	36	37	39	
Bodø.	Bodin.	Saltdalen.	Fauske.	Steigen.	Hamarøy.	Lødingen.	Tysfjord.	Narvik.	Ofoten.	Værøy.	Flakstad.	Buksnes.	Borge.	Gimsøy og Vaagan.	Hadsel.	Bø.	Sortland.	Under Lofotfisket.
-	-	-	-	-	-	1	-	10	-	-	-	1	-	1	1	-	-	-
19	-	2	-	1	-	-	-	20	-	1	-	-	-	10	7	-	-	1
-	-	-	-	-	-	-	-	3	-	-	-	-	-	2	-	-	-	-
132	2	5	16	3	1	4	1	75	14	10	2	4	4	52	12	3	9	36

Forholdet mellem land og by er selvfølgelig ikke rigtig uttrykt i ovenstaaende tal, idet mange landsfolk søger læger i by for sine kjønssygdomme. Forholdet byerne imellem bestemmes utvilsomt av deres mere og mindre kontakt med utenverdenen. Dette sidste gjælder ogsaa landdistrikterne: Vaagan med sine bymæssige smaasteder Svolvær og Kabelvaag frembød i aarets løp 10 nye syfilistilfælde og 52 gonorrhøer. Dernæst kommer Meløy med Glaamfjord og Fauske med Sulitjelma.

Spedalskhet. I Tjøtta opdagedes 2 tilfælde, hvorav det ene blev indlagt i Reitgjerdet. (Sørensen). — I Bodin er en spedalsk, en 85 aar gammel kone, for tiden uten ulcerationer. Hun deler seng med sin jevnaldrende mand og pleies av sin gifte datter, som har mange barn. Forholdet er ingenlunde tilfredsstillende, men baade hun og manden negter at skilles ad, og man har i en aarrække ventet dødens komme. I Buksnes er der fremdeles 3 tilfælde. Det har endelig lykkedes at faa opført eget hus til den ene kvindelige patient i det ulcerøse stadium. Herved har man faat hende isoleret, og efter at hun nu har faat et temmelig avskrækkende utseende, er folk i nabolaget blit tilstrækkelig rædd hende, saa man passer noksaa godt paa, at de givne forordninger blir iagttaaet. (Hermansen).

Tuberkulose. Om de i aarets løp nytlikomme og av protokollerne utgaaede tilfælde m. v. henvises til tabellen i den almindelige beretning. Dødsfald av lungetuberkulose utgjorde ifølge lægernes dødsaaarsakslistor for det hele amt 19,7 pct. av alle ved sygdom foraarsakede dødsfald og 23,9 pct. av dødsfald av ikke epidemiske sygdomme. For byerne var forholdet henholdsvis 18,0 pct. og 22,7 pct. og for bygderne 19,8 pct. og 24,0 pct. Forøvrig henvises til tabellen paa næste side. — Av de læger, som har indsendt beretninger, er der ifølge utdragene av tuberkuloseprotokollerne alt i alt behandlet 1 151 smitsomme lungetuberkulose i aarets løp. Regner man, at der er forholdsvis samme antal blandt den femtedel av amtets befolkning, hvorfra der ikke foreligger nogen opgaver, faar man ca. 1 500 lungetuberkulose = 1 pct. av befolkningen. Av disse har 241 været indlagt i tuberkulosehjem i henhold til tuberkuloseovens § 6. Tuberkulosehjemmene har hat et stigende belæg. Deres sengeantal har utgjort 152, deres gjennemsnitlige daglige belæg har været 102 patienter. Hertil er at bemerke, at et av hjemmene, i Brønnøy, ikke aapnedes før i august, og Vaagan tuberkulosehjem maatte stanse driften 1 maaned i slutten av sommeren, væsentlig av mangel paa bestyrerinde, indtil man fik ansat en dansk saadan. Som vanlig gaar det noksaa lang tid, inden et tuberkulosehjem kommer i drift med fuldt belæg. (Angaaende de enkelte hjems forhold med hensyn til belæg, sengepladser og utgift pr. liggedag se tabel i den almindelige beretning). Alle hjem har maattet gaa til forhøielse av kurpengene. Det er især brændelskontoen, som trykker mest. (I 1917 har

Døde av lungetuberkulose.

Lægedistrikter.	Opgivne dødsfald ved			
	sygdom.	lunge- tuberkulose.	epidemiske sygdomme.	ikke epidemiske sygdomme.
Bindalen	38	9	5	33
Vik	33	7	3	30
Velfjord	66	9	4	62
Brønnøy				
Vega	42	6	10	32
Tjøtta	38	11	8	30
Alstahaug	-	-	-	-
Herøy	5	2	-	5
Vefsen	66	12	12	54
Mosjøen stadslægedistrikt	26	6	2	24
Hatfjelldalen	13	5	2	11
Ranen	212	33	31	181
Lurøy	43	6	10	33
Rødøy	-	-	-	-
Meløy	48	8	12	36
Gildeskaal	85	17	16	69
Bodø stadslægedistrikt	63	7	13	50
Bodin	65	18	5	60
Skjerstad	27	5	5	22
Saltdalen	50	6	11	39
Fauske	72	14	15	57
Sørfold	5	-	5	-
Nordfold				
Steigen	54	5	7	47
Hamarøy	32	6	4	28
Lødingen	47	8	12	35
Tysfjord	31	9	7	24
Narvik stadslægedistrikt	50	12	14	36
Ofoten	79	17	16	63
Værøy	20	4	3	17
Flakstad	1	-	1	-
Buksnes	58	12	5	53
Borge	62	15	5	57
Gimsøy	96	19	23	73
Vaagan				
Hadsel	100	25	16	84
Bø	43	9	5	38
Øksnes	-	-	-	-
Sortland	46	22	4	42
Dverberg	73	9	21	52
Under Lofotfisket	4	-	2	2
Nordlands amt	1793	353	314	1479
Derav i byer	139	25	29	110
— bygder	1654	328	285	1369

de praktisk talt gaat med fuldt belæg allesammen). Ved utgangen av 1916 var 8 tuberkulosehjem i drift. 3 andre hjem var under tak (Ranen, Meløy og Bodin), og dermed skulde den for Nordland lagte plan være fuldbyrdet. — I Tjøtta synes sygdommen at tilta. Spyttedvineriet florerer i husene, i kirken og i forsamlingslokaler. (Sørensen). — I Hatfjelldalen med sine 1 050 indbyggere er i aarets løp indført 21 nye tilfælde, utgaat 5. Trods gode boliger, god kraftig mat, herlig luft — tør skog- og fjeldluft! Renligheten, saavel den personlige som i husene, er upaaklagelig. Hatfjelldalen ligger ogsaa saa isoleret, at noget samkvem med andre bygder og folk er der ikke i nogen større maalestok. (Freihow). — Fra Lurøy skrives om, hvilke vanskeligheter religiøs fanatisme lægger i veien for et ordentlig tuberkulosearbeide. (Glatved). — I Fauske behandledes ialt 91 smitsomme tuberkuloser, vistnok størsteparten fra Sulitjelma. I alle tilfælde av isolationer ifølge § 6 er slette hygieniske forhold i de overbefolkede hjem med ofte mange barn aarsaken. (Mortensen). — I Skjerstad var under tilsyn 13 kvinder og 2 mænd. Denne avgjorte pluralitet for kvindernes vedkommende har holdt sig i distriktet i aarrækker, og det er jo rimelig, at den omsiggrípene forfængelighet med lette bluser og tynde strømper i dette haarde klima passer som pepper i sure øine, — den maa ta sin del av ansvaret her. Dertil kommer, at kvinderne ved sit stadige indearbeide om vinteren (i motsætning til manden, som driver meget med skogs- og andet utearbeide) paadrar sig chlorose og anæmier, som bidrar til at forberede sygdommen. (Torp). — I Bodin har man forstaaelsen av sygdommens smitsomhet — det er ikke vanskelig at faa patienterne avsted til tuberkulosehjem, tvertimot. — I Tysfjord (3 000 indbyggere) 17 nye tilfælde, derav 11 kvinder. Døde i aarets løp 11, 31,4 pct. av samtlige ved sygdom forvoldte dødsfald. — I Lødingen viser sig desværre stadig utbredning av tuberkulosesmitte, hvis sygdommen først kommer i et hus, og saavel ved denne som ved andre smitsomme sygdomme viser ofte befolkningen liten forstaaelse av lægens bestræbelser for at undgaa smittefaren, særlig har dette under difteriepidemier vist sig blandt flere læstadianere, der synes tilbøielig til at dække sin sløvhed og likegyldighet ved religiøse talemaater. (Zachariassen). (Læstadianerne er ifølge sine religiøse anskuelser fatalister). (Amtslægen). — I Buksnes synes tuberkulosen fremdeles at være i tilbakegang. De syke er uvillige til at la sig indlægge i tuberkulosehjem. Det sidste er ogsaa tilfældet i Vaagan. — Fra Bø skrives, at i renlighet og forsigtig omgang med tuberkulose sporedes en glædelig fremgang. I det hele kan siges, at folks forstaaelse av tuberkulosen og dens farlighet i de par sidste aar har gaat adskillig frem, men endnu staar meget igjen. (Andreassen). — I Dverberg raader en sterk motvilje mot tuberkulosehjemmene, saa det er forbundet med de største vanskeligheter at faa de syke indlagt i disse. Alle vil paa sanatorium. (Rossow). — I Narvik indførtes der i aarets løp kun 15 nye tilfælde mot 21 i 1915 og 34 i 1914, — fremgangen er næsten for stor til, at man kan haabe, at den vil bli varig. Men stadslægen føler sig overbevist om, at fremgangen for en stor del skyldes tuberkulosehjemmets velsignelsesrike virksomhet. (Astrup).

Kræft. Fra distrikterne i Søndre Helgeland meldes kun spredte tilfælde. Derimot opgives 10 nye tilfælde fra hvert av distrikterne Gildeskaal og Fauske og 5 i Bodin, overalt hovedsagelig cancer ventriculi. I Salten forøvrig og Lofoten og Vesteraalen synes ogsaa kræftsygdomme at optræde med faa tilfælde. I Bodø er iagttat 11 kasus.

Bleksot, anæmi og fordøielssygdomme optræder som vanlig i massevis hos og kvinderne i det hele. Fra de fleste hold tales om misbruk av kaffe. Patienterne behandler for en stor del selv disse sygdomme,

Obstetriciske operationer.

Indikation.	Tangforløsning.				Vending.			Ultrækning ved bækkenendeleie.			Partus præmaturus artificialis.		Perforation.		Abortus provocatus.	Efterbyrdsoperation.
	Mødre.		Barn.		Mødre.		Barn.		Mødre.		Barn.		Mødre.		Mødre.	Mødre.
	Lev.	Død.	Lev.	Død.	Lev.	Lev.	Død.	Lev.	Lev.	Død.	Lev.	Død.	Lev.	Død.	Lev.	Lev.
Risvækkelse, langvarig fødsel etc.	47	-	43	4	1	-	1	2	²⁾ 2	-	-	-	-	-	-	-
Trangt bækken.....	6	-	5	1	-	-	-	-	-	-	1	1	-	³⁾ 1	-	-
Barselkrampe, truende barselkr.	2	-	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Temperaturstigning	-	¹⁾ 1	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Utmattelse	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Forhødeleie; isseleie med panden fortil	2	-	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Tverleie	-	-	-	-	2	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Fare for fosteret	-	-	-	-	-	-	-	1	-	1	-	-	-	-	-	-
Dødt foster	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-
Tilbageholdt morkake	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	6
Tilsammen	58	1	53	6	3	1	2	3	2	1	1	1	1	1	4	6
	59		59			3			3				2			

¹⁾ Dødsårsak: hjertelammelse. ²⁾ Et forløst ved tang paa sætet. ³⁾ Dødsårsak: livmorbristning.

Fødte og døde.

Lægedistrikter.	Fødte		Døde					
	le- vende.	død- fødte.	ialt.	0—1 aar.	i 1ste døgn.	paa bar- sel- seng.	ved ulyk- kelige hæn- delser.	ved selv- mord.
Bindalen	86	-	41	1	-	-	3	1
Vik	74	2	37	2	-	1	-	-
Velfjord	46	-	21	2	-	-	-	-
Brønnøy	103	5	66	5	-	1	4	-
Vega	58	-	48	4	-	-	4	-
Tjøtta	77	2	45	4	1	-	1	-
Alstahaug	134	-	88	17	2	-	2	-
Herøy	123	3	67	7	1	-	-	-
Vefsen	139	1	82	6	1	-	2	1
Mosjøen stadslægedistrikt	31	1	28	2	-	-	1	-
Hatfjeldalen	35	-	25	4	-	-	-	-
Ranen	381	2	233	29	1	1	9	-
Lurøy	101	2	51	2	1	2	-	1
Rødøy	85	1	32	3	-	-	2	-
Meløy	87	2	54	8	-	-	5	-
Gildeskaal	168	3	94	5	-	-	1	-
Bodø stadslægedistrikt	152	4	60	10	1	1	1	-
Bodin	139	7	70	2	-	-	2	1
Skjerstad	49	1	33	1	-	-	-	-
Saltdalen	125	2	52	9	3	-	-	-
Fauske	280	3	78	12	2	-	3	-
Sørfold	119	1	64	6	1	-	1	-
Nordfold	53	-	43	-	-	-	1	-
Steigen	29	1	43	2	-	-	2	-
Hamarøy	90	1	44	6	1	-	2	-
Lødingen	126	4	61	4	1	1	2	-
Tystfjord	75	2	33	4	-	-	1	-
Narvik stadslægedistrikt	262	8	54	21	1	1	1	-
Ofoten	247	5	98	10	-	-	-	-
Værøy	63	2	19	4	-	-	1	-
Flakstad	106	2	23	4	-	1	3	-
Buksnes	228	4	73	11	1	1	3	-
Borge	166	4	74	12	-	-	2	-
Gimsøy	68	1	18	2	-	-	1	-
Vaagan	167	4	120	22	4	-	1	1
Hadsel	281	8	125	22	2	-	2	1
Bø	146	4	58	8	-	-	-	-
Øksnes	85	-	37	7	-	-	2	1
Sortland	150	-	51	1	-	-	2	-
Dverberg	164	4	69	13	-	-	-	-
Nordlands amt	5098	96	2412	294	24	10	67	7
Derav i byer	445	13	142	33	2	2	3	-
— - bygder	4653	83	2270	261	22	8	64	7

idet man der har fuldt op av de sidst reklamerte jernpræparater rundt om i hjemmene. — Fra Vega anføres, at kaffemisbruken begynder, naar barnene er 2—3 aar gamle, og at konsumet øker jevnt gjennom aarene, op til 8—12 kopper om dagen. Man skylder paa melkemangel, men denne kunde for det meste undgaaes ved hensigtsmæssigere ordning av fjøsstellet. De fleste bruker nemlig al sin melk selv, men da kjørene saagodtsom uten undtagelse er vaarbære, har man almindelig ingen melk om vinteren. Havresuppe «har man ikke natur» for. (H. Eriksen).

Av **obstetriciske operationer**, utført av læger, er opgit ialt 78, nemlig i Bindalen 3, Vik 2, Velfjord og Brønnøy 3, Tjøtta 2, Herøy 1, Mosjøen 2, Ranen 4, Meley 3, Gildeskaal 2, Bodø 7, Bodin 1, Skjerstad 2, Saltdalen 1, Fauske 11, Lødingen 4, Narvik 13, Ofoten 5, Buksnes 5, Gimsey og Vaagan 2, Hadsel 4 og Bø 1. Indikationer og utfald vil sees av tabellen paa side 228.

Paa barselseng døde ifølge presternes og lægernes opgaver 10 kvinder; 3 dødsfald skyldtes barselsefeber; forøvrig henvises til tabel XXXVI, gruppe XII.

Ifølge tabellen paa foregaaende side over **fødte** og **døde** var overskuddet av førstnevnte 2 686 og forholdet mellem fødte og døde = 100 : 47,3.

De hyppigste dødsårsaker var:

Dødsårsaker.	Dødsfald.	Derav i	
		byer.	bygder.
Alderdomssvakhet.....	358	10	348
Lungetuberkulose.....	353	25	328
Kræft (cancer og sarkom).....	138	12	126
Lungebetændelse.....	127	7	120
Hjerneslag.....	108	8	100
Tuberkulose utenfor lungerne og miliærtuberkulose.....	84	8	76
Medfødt svakhet.....	72	10	62
Akute katarrar i aandedrætsorganerne.....	62	5	57
Klappfeil og hjertemuskelsygdomme.....	47	6	41
Arteriosklerose.....	33	3	30

Veirliget. Aaret 1916 var i klimatisk henseende et merkeaar. Det begyndte med en usedvanlig sterk kulde og snebar mark, saa mange kjeldere ikke holdt stand, men en stor mængde poteter frøs bort. Fra Narvik meddeles, at tælen gik 2,80 m. dypt, og i sidste halvdel av mars var størstedelen av byens vandledning frosset. (Astrup). Vaaren kom tidlig. Nedbørmængden var usedvanlig liten i de for jordbruket kritiske maaneder mai, juni og juli, da den kun var respektive 33,35 og 51 pct. av samme maaneders normalmængde for amtet. For hele aaret var nedbøren 711 mm., 73 pct. av aarsnormalen. En følge herav blev et rent uaar for alt, som ikke gror under jorden. I dale med væsentlig elvesand til jordsmon og ute i ødistrikterne blev aker og eng aldeles avsvidd. Paa myrlændt jord blev avlingen mellem halvdel og tredjedelen av det sedvanlige. Poteterne derimot kom sig godt til, paa mange steder blev der for disses vedkom-

mende et kronaar. Gamle folk maatte gaa helt tilbake til 1871, somme til 1850 for at kunne mindes et slikt aar. I september kom der rikelig regn (122 pct.), men utover høsten avtok nedbøren igjen gradvis til 28 pct. i december. Samtidig hermed satte en streng kulde ind. Der maatte foretages nedslagting i stor stil av besætningerne, saa der blev stor melkenød, hvilket kom meget ubeleilig for de hundreder smaa rekonvalescenter efter den store meslingepidemi om høsten. En følge av tørken blev ogsaa, at elektricitetsverkerne maatte gaa med indskrænket drift, saa man i byerne maatte ty til petroleumslamperne igjen og gaterne laa i mørke.

Levemaate og hygieniske forhold. Den økonomiske tilstand blandt befolkningen skildres overalt som meget god, takket være de høie fiskepriser. Baade fiskerne og kjøperne hadde et godt aar, saa dyrtiden neppe gjorde det vanskeligere for hovedmassen av folket at slaa sig igjennem, kanske snarere lettere end under almindelige forhold. Trods de stive priser paa alting, saa man nybygninger av vaanings- og uthus, utbedring av gamle, og klædedragten tydet heller ikke netop paa, at der var dyrtid i landet. Tvertimot. Nordlands ungdom har neppe nogensinde tidligere hat saa mange penger at rutte med, som om sommeren 1916. Derom kan automobilroscherne, kaféerne og gramofonforretningerne avgi vidnesbyrd. Et held i heldet var det vistnok, at adgangen til spirituosa var vanskeliggjort.

Fra Mosjøen anføres, at al nyere bebyggelse bestaar av smaa, nette énmandsboliger, som arbeiderne for det meste selv har opført til eget bruk. (A. Fearnley).

Som et nyt træk ved amtets fysiognomi begynner i lægernes indberetninger forholdene ved de store gruber og anlæg mere og mere at vies opmerksomhet. I Glaamfjord (Meløy) arbeidet hele aaret rundt 5 à 600 mand. Der har været klaget over boligforholdene der, og det med rette, skriver distriktslægen. De første barakker bestod av fællesrum for 10 mand. I alle rum blev baade spist og sovet. Luftkubus var kun lidt over 6 kbm. pr. mand. De senere opførte barakker er bedre, og de senest byggede, som er beregnet paa at skulle bli permanente, er absolut gode. Her er vaskerum (toilette) for arbeiderne og tørrerum for vaate klær. Soverummene er beregnet paa 4 mand med en luftkubus av 10 kbm. pr. mand. Spisebarakke er opført for sig like ved de andre barakker. Provianteringen av saa mange mand paa et saa avsides sted frembød følgelig ogsaa vanskeligheter, likesaa drikkevandsforholdene. Selskapet har ansat en diakon, som hjælper til med sykepleien. Der er ogsaa istandbragt et mindre isolationslokale i en barakke, hvor der er avdelt 2 værelser med 2 senger i hvert. (L. Daae). I Sulitjelma (Fauske) med over 1 600 arbeidere og over 3 000 indbyggere i det hele var der arbeidsstands fra januar til juli, hvorfor en hel del av de løse eksistenser slog sig paa vinterfiske i Lofoten og vaarsildfisket med godt økonomisk utbytte. Foruten sykehuset i Sulitjelma med sine 15 sengepladser blev der i aarets løp paa en frit og høit beliggende tomt opført et epidemilasaret med plads til 18 syke. Det var ved aarets utgang ikke helt færdig. (Mortensen). I Bjørkaasen gruber i Ofoten har der været beskjæftiget op til 400 mand og derover, likesom ogsaa adskillige har været i arbeide ved befæstningsanlæggene i Ramsundet. (Borch-Johnsen).

Om forholdene i Hatfjelldalen skriver distriktets første læge følgende: Hatfjelldalens befolkning bestaar for en stor del av indflytterfolk søndenfra. Fra Gudbrandsdalen, Trondhemstrakterne, Solør, Odalen og Hedemarken. Disse indflyttere er det, som har befolket Susendalen i 1840—50-aarene. De egentlige hatfjelldøler bor rundt omkring Røsvatten. Hatfjelldølen bærer meget præget av leilændingstypen. Han er leilænding under staten. Det er kun i det sidste, han

er begyndt at bli selveier. Hovednæringsvei er jordbruk, men gaardene er smaa og ulønssomme og tungvindte at drive. Ungdommen maa ut paa anlægsarbeide for at kunne eksistere. Staten eier al skog i Hatfjellaldalen og fører om vinteren stor skogdrift, hvor mange faar godt avlønnnet og stadig arbeide vinteren rundt. Her drives meget husflidsarbeide, ja enkelte lever helt av dette. Hatfjellaldalen er en nethændt og dygtig husflidsarbeider. Boligerne er gode, tætte og varme. Som regel store og luftige stuer og alle værelser i bruk. De har som oftest ingen «stadsstue». Man lever kraftig og sunt. Meget melk, kjældermelk, ost, bondesmør. Margarin brukes saavidt vites ingen steder. Meget fisk (ørret), saavel fersk som saltet. Kjøtt blir det mindre av. Flatbrød brukes meget. Der er desværre ikke liten drik blandt ungdommen. Avholdssaken og avholdsarbeidet har gaaat Hatfjellaldalen aldeles forbi. Her er det ingen skam at være beruset. Her vet folk intet om det skadelige i at være beruset, i at nyte alkohol til overmaal. Det høres næsten utrolig ut, men det er saa. «Javel drikker han lidt», sier hatfjellaldalen, «men han drikker da ikke saa, at det skader hans arbeide, hans hjem, og da er det ikke noget at si paa det. Da maa han da faa lov at drikke urlite grann». Mot saadant ræsonnement staar man magtesløs. Sedeligheten kunde man ønske adskillig bedre. (Freihow).

Fattigsykepleien er vistnok god. I flere bygder er der større, vel-drevne fattiggaarder med store jordbruk — et usedvanlig gode for de fattige i disse tider.

Lægehjælpen. I følgende nyoprettede lægedistrikter beskikkedes læger: Bindalen, Hatfjellaldalen, Herøy, Meløy, Sørfold, Bø og Øksnes. De tidligere bevilgede og kundgjorte lægestillinger, Velfjord og Gimsey, forblev fremdeles ubesatte. Rødøy blev i aarets løp ogsaa uten læge. Der kommer stadig andragender fra herreder om at faa gaa over til at bli egne lægedistrikter, men der, hvor der ikke i forveien allerede er læge paa stedet, er det haabløst at foreta nogen utskillelse fra de gamle distrikter. I 1915 var der 52, i 1916 49 læger i amtet, 37 lægedistrikter og 3 stadslægedistrikter.

Jormorvæsenet i amtet frembyr de samme forhold — hyppige andragender om yderligere opstykning av distrikterne, saa disse truer med at bli de rene sulteposter. Her er allerede distrikter med like ned til 9 forretninger for aaret. Ungdommens uvanthet med at sette sig til aarerne i skyssbaaten, takket være de senere aars motordrift, og krigstidens mangel paa petroleum gjør, at man nu synes det er forfærdelig at skulle ro et par mil eller saa i jormor- eller doktorskyss. Der var 99 jormødre i amtet i 1916.

Sindssykepleien frembyr større og større vanskeligheter baade med hensyn til at faa patienter asylbehandlet og utsat i privatforpleining. Overbelægget i asylet gaar op i over 40 pct., og Steigen er nu det eneste sted, hvor man kan gjøre regning paa at faa anbragt patienterne i privatpleie. Man har maattet gaa til en betydelig forhøielse av forpleiningsgodtgjørelsen, som regel 25 pct. tillæg. Man venter med længsel paa, at Namdalen fogderi skal gaa over til de trønderske asylers optagelsesdistrikt.

Sykehus. Foruten de faste sykehus i Søvik, Bodø, Gravdal og Stokmarknes dreves for medicinalgondets regning under lofotfisket sykehusene i Kabelvaag, Henningsvær, Stamsund (nyt), Reine samt de leiede sykestuer i Værøy og Røst, de to sidstnævnte bare enkle rum, hvor sengene var stuvet kant i kant, men hvor det dog var bedre end i en rorbod, end sige ombord i en skjøite. Amtstinget vedtok en plan for total nyordning av sykehusforholdene, og nedsatte i den anledning 3 sykehuskomiteer med opgave at levere fuldstændige planer med overslag for sykehus i amtets søndre, midtre og nordre del. Der blev herved

gjort et godt tiltak til at faa avgjort en snart 20-aarig gjenganger i Nordlands amtsting — sykehussaken. I Svolvær er ved rosværdige private tiltak aapnet en net liten sykestue paa 10 à 12 senger til stort gagn ikke alene for Svolvær, men ogsaa for omliggende distrikt. I dens kjelder er indrettet et badstubad for stedets indvaanere. Forøvrig er der i Mosjøen et privat sykehus og i Bodø et epidemilasaret. Det førstnævnte har nu ved sanitetsforeningens hjælp faat et tidsmæssig utstyr. (A. Fearnley). I Bodin ligger Rønvik sindssykeasyl. Ved Sulitjelma verk (Fauske distrikt) er der et sykehus og et epidemilasaret. I Salt-dalen har sykepleieforeningen en liten sykestue. Vensmoen sanatorium for tuberkulose blev aapnet for drift i slutten av aaret. I Narvik findes foruten sanitetsforeningens sykehus et epidemilasaret. Til sidstnævnte er planlagt en tilbygning; den tænkes anvendt til behandling av veneriske smittekilder, som man hittil hadde kunnet sende til amtssykehusene. (Astrup). I Sortland er der en sykestue.

Apotekene har været godt forsynet med medikamenter. En større drogeforretning har aapnet en filial i Bodø med lager. I Bodø aapnedes i December byens 2det og amtets 13de apotek.

Badeindretninger. I Vik er der en badstue ved meieriet paa Bræk-eide. I Mosjøen er en varmbadeanstalt med badstue. I Bodø er der et folkebad ved folkeskolen; ved det kommunale bad leveres karbad, dusj, dampbad og elektrisk lysbad. Ved Sulitjelma sykehus er der karbad med dusj; endvidere findes badstubad ved flere gruber. — I Lødingen findes et par halvt private bad. — I Narvik er der i folkeskolebygningens kjelderetage et kombineret skole- og folkebad med adgang til kar- og dampbad. — I Kabelvaag (Vaagan distrikt) er der et badstubad. Paa sykehuset i Stokmarknes (Hadsel distrikt) er der adgang til bad for private.

Følgende tabel gir oplysning om tallet paa møter i helseraad og paa vaksinerte:

Lægedistrikter.	Møter i helseraad.	Vaksinerte.
Nordlands amt	110	2683
Bindalen	2	82
Vik	1	43
Velfjord	-	3
Brønnøy	3	194
Vega	2	-
Tjøtta	3	130
Alstahaug	-	-
Herøy	-	-
Vefsen	5	151
Mosjøen stadslægedistrikt	1	29
Hatfjelldalen	2	30
Ranen	¹⁾ 10	169
Lurøy	²⁾ 5	106
Rødøy	-	-

¹⁾ Hemnes 1, Mo 9. ²⁾ Lurøy 3, Træna 2.

(Forts.).	Lægedistrikter.	Møter i helseraad.	Vaksinerte.
	Meløy	2	4
	Gildeskaal	1) 3	100
	Bodø stadslægedistrikt	14	118
	Bodin	2	-
	Skjerstad	3	64
	Saltdalen	8	173
	Fauske	2	105
	Serfold	-	-
	Norfold	-	-
	Steigen	2) 7	53
	Hamarøy	2	187
	Lødingen	3) 5	-
	Tysfjord	2	84
	Narvik stadslægedistrikt	4	141
	Ofoten	4) 4	-
	Værøy	2	-
	Flakstad	-	-
	Buksnes	3	-
	Borge	2	146
	Gimsøy	-	-
	Vaagan	3	124
	Hadsel	4	142
	Bø	2	245
	Øksnes	-	-
	Sortland	2	60
	Dverberg	-	-

1) Gildeskaal 2, Beiarn 1. 2) Steigen 4, Leiranger 3. 3) Lødingen 3, Tjeldsund 2. 4) Evenes 4.

XIX. Tromsø amt.

Lægedistriktsinddeling, flateindhold, indbyggere, medicinalpersonale.

Lægedistrikter.	Tilsvarende herreder, dele derav og bykommuner.	Flate- indhold i km. ²	Tilstedev. indb. 1ste decb. 1910.	Læger.	Tandlæger.	Jormødre.	Hjælpe- vaksinatører.
Amtet		26985,86	80 554	18	5	64	49
1. Trondenes		545,30	10 499	4	2	6	5
	Harstad, ladested . . .	0,67	2 341	4	2	2	1
	Trondenes	544,63	8 158	-	-	1) 4	1) 4
2. Kvæfjord	Kvæfjord	659,31	2 980	1	-	2	1

1) En av disse jormødre, bosat i Tovik, er tillike jormor og hjelpevaksinatrice for en nærliggende del av Ibestad lægedistrikt.

Lægedistrikter.	Tilsvarende herreder, dele derav og bykommuner.	Flate- indhold i km. ²	Tilstedev. indb. 1ste decb. 1910.	Læger.	Tandlæger.	Jordmødre.	Hjælpe- vaknaterer.
3. Bjarkøy	Bjarkøy	110,40	1 787	1	-	2	1
4. Ibestad	Ibestad	807,58	5 351	1	-	6	5
5. Salangen		897,08	4 461	-	-	3	1
	Salangen	590,50	2 990	-	-	1	} 1
	Lavangen	306,58	1 471	-	-	2	
6. Sørreisa	Sørreisa	357,84	2 039	-	-	1	1
7. Tranøy		714,36	3 436	1	-	3	3
	Tranøy	439,22	1 789	-	-	2	2
	Dyrøy	275,14	1 647	1	-	1	1
8. Berg		632,02	2 811	-	-	5	2
	Berg	263,33	1 203	-	-	2	1
	Torsken	368,69	1 608	-	-	3	1
9. Lenvik		1 145,63	7 260	1	-	4	4
	Lenvik	670,27	5 220	1	-	3	2
	Hillesøy	475,36	2 040	-	-	1	2
10. Maalselven	Maalselven	4 454,94	3 796	1	-	2	2
11. Bardu	Bardu	2 577,03	1 622	1	-	1	1
12. Balsfjord		1 667,44	5 019	-	-	4	4
	Balsfjord	1 252,95	3 322	-	-	2	2
	Malangen	414,49	1 697	-	-	2	2
13. Tromsø stadslæge- distrikt	Tromsø kjøbstad ..	0,71	8 262	7	3	6	-
14. Tromsøysund	Tromsøysund	1 449,89	5 068	¹⁾ -	-	²⁾ 4	4
15. Lyngen		3 644,15	6 334	-	-	3	3
	Lyngen	2 993,71	5 171	-	-	2	2
	Sørfjord	650,44	1 163	-	-	1	1
16. Karlsøy		1 417,91	3 569	-	-	5	5
	Karlsøy	753,90	2 139	-	-	2	2
	Helgøy	664,01	1 430	-	-	3	3
17. Skjervøy		5 904,27	6 260	1	-	7	7
	Skjervøy	1 132,13	2 951	1	-	3	3
	Nordreisa	2 770,84	1 508	-	-	1	1
	Kvænangen	2 001,30	1 801	-	-	3	3

¹⁾ Distriktslægen bor i Tromsø. ²⁾ Den ene av disse er bosat i Tromsø.

Sundhetstilstanden var i det hele tat ikke saa god som i de foregaaende aar. Av epidemiske sygdomstilfælde er ialt anmeldt 5 025, hvorav 203 hadde dødelig utgang. I 1915 var de tilsvarende tal 3 542 og 125.

Dødeligheten var 13,3 pro mille av den opgivne tilstedeværende middel-folkemængde. Se tabel II.

Om de **epidemiske sygdomme** i almindelighet henvises til tabellen paa side 237—239. Jfr. sidste tabel i den almindelige beretning.

Tyfoidfieber. I Harstad og de umiddelbart tilstøtende strøk av Trondenes indtraf i aarets sidste maaneder en meget stor epidemi. Den omfattet ialt 113 tilfælde, naar nogen faa i begyndelsen av 1917 medregnes. 72 blev behandlet paa sykehus og et midlertidig oprettet lasaret, de øvrige i hjemmene. Smitten skrev sig fra melk, som var bragt til meieriet og derfra solgt ut. Meieriet fik derfor straks paalæg om at pasteurisere al melken. Trods gjentagne eftergranskninger lyktes det ikke at faa konstateret, fra hvilken gaard smitten var kommet. (Haslerud). — I forbindelse med denne epidemi stod ogsaa nogen av de spredt forekommende tilfælde i Ibestad. (Borchgrevink). — I Kvæfjord og Lenvik var fiskere kommet syk hjem fra Mehavn i Finmarken. Den ene av disse i Lenvik søkte ikke læge; da han var blit rekonvalescent, blev moren syk og døde; derefter blev en søster angrepet, og nu først blev læge tilkaldt. (S. K. Hansen og Furrevik). — Tilfældet i Tromsø var hos en sjømand, som blev behandlet paa sykehus; han var antagelig blit smittet i Lofoten. (P. Lie).

Av **cerebrospinalmeningit** blev 5 eller 6 rekruter paa Sætermoen (Bardu) angrepet; de blev straks sendt til sykehus i Harstad og Tromsø, hvor der blev institueret behandling med lumbalpunktion og meningitserum med heldig resultat. En, som blev privat behandlet i Tromsø uten serum, døde efter en maanedes forløp. (Gløersen). — I Skjervøy optraadte sygdommen paa 4 langt fra hverandre liggende steder, deriblandt et par gaarder i Nordreisa; sandsynlig herfra blev smitten bragt til Lyngen, hvor de to første tilfælde indtraf i et par sildefiskeres hjem umiddelbart efter deres hjemkomst fra fisket (Halla).

Om et tilfælde av **poliomyelitis acuta** i Balsfjord meddeles følgende: Paa Nystad ved Sagelvvandet blev en gut pludselig angrepet, mens han var ute og fisket. Trods han laa bare et litet stykke fra land, hadde han den største vanskelighet med at greie sig, da armene var halvveis lammet, saa han ikke kunde holde aarerne. Da han endelig hadde faat karret sig tillands, faldt han sammen og maatte bæres i hus. Der var dyspné (parese av diafragma), parese av begge armer og ben og omtaaket sensorium. Han kom sig senere litt efter litt, men det varte længe, før han fik sin fulde førlighet igjen. (Vangsnes).

Meslinger hadde stor utbredning. Komplikationer forekom hyppig. — Paa Sætermoen i Bardu blev mange av rekruterne angrepet; de blev isoleret og nogen sendt hjem; disse har saa antagelig bragt smitten ut i bygden. (Gløersen).

Difteri. Fra Bjarkøy anføres: Trods der var mange haardt angrepne i nabodistrikterne, indtraf kun 1 tilfælde i dette distrikt. I det hele tat har det været paafaldende, hvor litet der forekommer av epidemisk sygdom her, hvor baade mænd og kvinder stadig er paa farten, saa man skulde tro, der ofte maatte ske import av smittestof. (Andreassen). — I Ibestad hadde der paa et par gaarder (Grav og Rotnes) i længere tid forekommet «3 dages halsesyke», men

Epidemiske sygdomme.

	Ialt kjendte		Tiden er opgit for	Januar.	Februar.	Mars.	April.	Mai.	Juni.	Juli.	August.	September.	Oktober.	November.	December.
	tilfælde.	dødsfald.													
Tyfoidefeber	124	19	121	2	1	-	-	-	4	-	2	-	38	54	20
Cerebrospinalmeningit (epid.) . . .	12	8	7	-	-	-	1	-	-	3	1	1	-	-	1
Akut poliomyelit	3	-	3	-	-	-	-	-	-	2	-	-	1	-	-
Skarlagensfeber	106	1	106	2	2	4	14	2	10	5	1	4	4	50	8
Meslinger	489	15	484	-	2	-	4	12	13	21	15	42	142	173	60
Difteri (croup)	241	37	241	7	10	14	9	16	30	12	20	32	33	23	35
Blodgang	2	-	2	1	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-
Barselfeber	11	1	11	-	-	-	-	1	1	2	1	3	-	2	1
Pyæmi, septhæmi	10	8	5	-	-	-	-	-	-	-	3	1	-	1	-
Pemfigus (hos nyfødte)	4	-	4	1	-	-	-	-	-	-	-	-	3	-	-
Rosen	64	1	63	6	6	4	3	3	1	10	5	6	6	6	7
Røde hunde	18	-	18	1	2	5	1	-	-	1	-	-	-	8	-
Variceller	27	-	27	3	9	2	-	2	2	-	5	1	2	-	1
Kusma	6	-	2	-	-	-	-	-	1	1	-	-	-	-	-
Kikhoste	124	2	124	9	9	12	22	9	20	11	3	13	1	5	10
Akute katarrer i aandedræts- organerne	2413	49	2408	266	253	289	235	292	187	131	89	94	109	214	249
Influenza	357	1	357	54	40	107	59	29	23	12	11	3	5	4	10
Lungebetændelse	283	40	275	24	32	27	33	24	28	15	14	11	24	23	20
Pleurit	238	5	237	25	23	23	26	21	19	29	18	10	12	14	17
Gigtfeber	107	2	107	9	4	4	8	13	9	11	5	5	8	13	18
Akut diarrhoe (kolerine)	386	14	384	42	43	25	9	23	28	37	28	36	32	29	52
Tilsammen	5025	203	4986	452	436	516	424	447	376	304	221	262	420	619	509

Tromsø amt. 1916.

Epidemiske sygdomme.

238

Tromsø amt. 1916.

(Forts.).	Fordeling paa lægedistrikterne:															
	1		2		3		4		5		6		7		8	
	Trondenes.		Kvæfjord.		Bjarkøy.		Ibestad.		Salangen.		Sørreisa.		Tranøy.		Berg.	
	Tilf.	Dødsf.	Tilf.	Dødsf.	Tilf.	Dødsf.	Tilf.	Dødsf.	Tilf.	Dødsf.	Tilf.	Dødsf.	Tilf.	Dødsf.	Tilf.	Dødsf.
Tyfoidefeber	107	13	1	-	-	-	10	3	2	2	-	-	-	-	-	-
Cerebrospinalmeningit (epid.)...	-	-	1	1	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Akut poliomyelitis	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Skarlagensfeber	24	-	2	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Meslinger	111	4	3	-	-	-	44	-	3	3	-	-	20	-	-	-
Difteri (croup)	59	7	14	2	1	-	13	2	-	-	-	-	11	3	18	8
Blodgang	-	-	-	-	-	-	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Barsefeber	2	-	2	-	-	-	1	-	-	-	-	-	1	-	1	-
Pyæmi, septicæmi	4	4	-	-	-	-	1	-	1	1	-	-	-	-	-	-
Pemfigus (hos nyfødte)	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Rosen	8	-	3	-	3	-	12	-	-	-	-	-	-	-	2	-
Røde hunde	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	8	-	-	-
Variceller	1	-	-	-	-	-	3	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Kusma	4	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Kikhoste	5	-	-	-	-	-	2	-	-	-	-	-	18	-	-	-
Akutte katarrher i aandedræts-																
organerne	336	14	62	1	93	1	215	6	1	1	-	-	48	-	121	2
Influenza	90	-	1	-	14	-	52	-	-	-	-	-	11	-	7	-
Lungebetændelse	26	6	12	2	15	2	20	3	2	2	-	-	10	-	25	-
Pleurit	34	2	14	-	10	1	27	-	-	-	-	-	3	-	13	-
Gigtfeber	27	1	5	1	4	-	12	-	-	-	-	-	2	-	6	-
Akut diarrhoe (kolerine)	42	2	1	-	26	-	-	-	-	-	-	-	2	2	39	-
Tilsammen	884	53	121	7	166	4	416	14	9	9	-	-	134	5	232	10

Epidemiske sygdomme.

(Forts.).	Fordeling paa lægedistrikterne :																	
	9		10		11		12		13		14		15		16		17	
	Lenvik.		Maalselven.		Bardu.		Balsfjord.		Tromsø stadslæge- distrikt.		Tromsøy- sund.		Lyngen.		Karlsey.		Skjervøy.	
	Tilf.	Dødsf.	Tilf.	Dødsf.	Tilf.	Dødsf.	Tilf.	Dødsf.	Tilf.	Dødsf.	Tilf.	Dødsf.	Tilf.	Dødsf.	Tilf.	Dødsf.	Tilf.	Dødsf.
Tyfoidefeber	2	1	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	1	-	-	-
Cerebrospinalmeningit (epid.) . . .	-	-	1	1	-	-	-	-	1	1	-	-	4	4	-	-	4	1
Akut poliomyelit	-	-	2	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Skarlagensfeber	4	-	-	-	59	-	-	-	15	1	1	-	-	-	-	-	-	-
Meslinger	17	1	5	-	55	-	-	-	187	5	14	-	2	2	8	-	20	-
Difteri (croup)	36	8	5	1	-	-	-	-	35	1	29	3	5	1	3	-	12	1
Blodgang	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Barselsefeber	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	1	-	-	3	-
Pyæmi, septhæmi	2	2	-	-	-	-	-	-	1	1	-	-	-	-	-	-	1	-
Pemfigus (hos nyfødte)	-	-	-	-	-	-	-	-	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Rosen	2	-	-	-	1	-	-	-	21	-	1	1	-	-	2	-	9	-
Røde hunde	-	-	-	-	-	-	-	-	8	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Variceller	5	-	-	-	-	-	-	-	17	-	-	-	-	-	-	-	1	-
Kusma	-	-	-	-	-	-	-	-	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Kikhoste	50	2	6	-	-	-	-	-	35	-	-	-	-	-	-	-	8	-
Akute katarrer i aandedræts- organerne	142	1	9	1	14	-	7	1	1179	9	11	5	6	5	100	-	69	2
Influenta	31	-	5	-	1	-	-	-	100	-	9	-	2	1	5	-	29	-
Lungebetændelse	34	3	21	1	11	2	3	-	66	7	5	4	4	3	8	-	21	5
Pleurit	22	-	4	-	12	-	-	-	60	-	1	-	1	1	13	-	24	1
Gigtfeber	7	-	2	-	2	-	-	-	27	-	-	-	3	-	-	-	10	-
Akut diarrhoe (kolerine)	19	-	24	-	6	-	4	-	151	4	8	4	2	1	28	-	34	1
Tilsammen	373	18	84	4	161	2	15	1	1908	29	79	17	30	19	168	-	245	11

først da nogen smaabarn fik croup og døde, blev lægen varslet. (Borchgrevink). — I Lenvik distrikt optraadte sygdommen sporadisk og i Tromsøysund væsentlig i 4 forskjellige grænder.

Kikhoste hadde stor epidemisk utbredning i Lenvik distrikt.

Under **akut diarrhoe** er i slutten av aaret i Trondenes opført 9 tilfælde ombord i et fiskefartøi; de skyldtes kjøtforgiftning. (Haslerud). — Paa Lysbotn (Lenvik) var der en liten, men slem epidemi av næsten dysenterisk karakter. (Furrevik).

For **skabb** blev 188 behandlet. — Fra Tromsø anføres, at smitten som regel er importeret; der er saaledes familier, som har faat plagen, ved at folk fra landet, som har været i besøk hos dem, har overført skabb ved sengklerne. (P. Lie). — Baade skabb og lus forekommer i et uhyggelig høit procenttal ved indrykningen paa Sætermoen eksercerplads i Bardu. (Gløersen).

Veneriske sygdomme. Utenfor sykehus behandlede tilfælde vil sees av følgende tabel:

Sygdom.	Tilfælde.	Fordeling paa lægedistrikterne:												
		1	2	3	4	7	8	9	12	13	14	15	16	17
		Trondenes.	Kvæfjord.	Bjarkøy.	Ibestad.	Tranøy.	Berg.	Lenvik.	Balsfjord.	Tromsø.	Tromsøysund.	Lyngen.	Karlsøy.	Skjervøy.
Veneriske saar ...	10	5	1	-	-	-	-	-	-	4	-	-	-	-
Syfilis, erhvervet ..	13	7	-	-	-	-	-	-	-	6	-	-	-	-
Gonorrhoe, uretrit ..	172	35	6	1	16	2	2	5	1	84	1	2	8	9

Tuberkulose. Om de i aarets løp ny tilkomne og av protokollerne utgaede tilfælde m. v. henvises til tabellen i den almindelige beretning. Dødsfald av lungetuberkulose utgjorde i henhold til lægernes dødsårsakslistor for det hele amt 17,5 pct. av samtlige ved sygdom forårsakede kjendte dødsfald og 22,6 pct. av dødsfald av ikke epidemiske sygdomme. For byerne var forholdet henholdsvis 14,6 pct. og 20,2 pct. og for bygderne 18,2 pct. og 23,1 pct. — Forøvrig henvises til tabellen paa næste side. — I Bjarkøy forekom sygdommen næsten udelukkende i Nergaard skolekreds, hvor bebyggelsen er mere bymæssig, og hvor de hygieniske forhold og levemaaten er bedre end de fleste andre steder i bygden. Men skolehuset i denne kreds er en meget gammel bygning, som vanskelig lar sig gjøre ordentlig ren, og den er trækfull og gulykold. Helseraadet henstillet derfor til herredsstyret at bygge nyt skolehus, og bevilgning dertil blev git. (Andreassen). — I Ibestad er smittefrykten i tiltagen og præges ofte av det rene uvett. (Borchgrevink). — I Maalselven er der mange lokale tuberkuloseforeninger, som ved basarer o. l. søker at skaffe penger til bedste for de syke og deres familier. Der er ogsaa blit holdt foredrag om sygdommens væsen og om slike sanitære misligheter, som spytingen og den traditionelle vandøse paa vandspandet til bruk for hvemsomhelst. (Vangsnes). — I Bardu synes sygdommen ikke at være paa retur, trods renlighetsforholdene gjennemgaaende er blit meget bedre. Dette kan dog ikke siges om enkelte offentlige lokaler, f. eks. kirke og ungdomslokaler. (Gløersen). — I Balsfjord arbeider nogen tuberkulosefore-

Døde av lungetuberkulose.

Lægedistrikter.	Opgivne dødsfald ved			
	sygdom.	lunge- tuberkulose.	epidemiske sygdomme.	ikke epidemiske sygdomme.
Trondenes	149	18	53	96
Harstad ladested.....	33	2	18	15
Bygder.....	116	16	35	81
Kvæfjord	30	4	7	23
Bjarkøy	24	1	4	20
Ibestad	56	14	14	42
Salangen	47	7	9	38
Sørreisa.....	49	7	5	44
Tranøy				
Berg	38	2	10	28
Lenvik	52	10	18	34.
Maalselven	54	8	4	50
Bardu	20	7	2	18
Balsfjord.....	38	8	1	37
Tromsø stadslægedistrikt	138	23	29	109
Tromsøysund	61	18	17	44
Lyngen	64	7	19	45
Karlsøy.....	16	9	-	16
Skjervøy	62	14	11	51
Tromsø amt	898	157	203	695
Derav i byer	171	25	47	124
— - bygder	727	132	156	571

ninger for at skaffe bygden et tuberkulosehjem. (Vangsnes). — Tuberkulosehjemmene i Ibestad og Tromsø med henholdsvis ca. 10 og 30 pladser har hat fuldt belæg. Der mottages ogsaa syke fra andre distrikter, naar pladsen tillater det.

Om amtets med statsbidrag forpleiede **sindssyke** se den almindelige beretning. — Fra Bardu anføres, at av de 4 der offentlig forpleiede sindssyke hadde 2 til mor et i bygden omvankende halvgalt fruentimmer. (Gløersen).

Obstetriciske operationer. Av læger utførtes ialt 57 saadanne; derav i Trondenes distrikt 9, Kvæfjord 1, Bjarkøy 4, Ibestad 5, Tranøy 1, Berg 2, Lenvik 6, Maalselven 1, Bardu 1, Tromsø 19, Tromsøysund 2, Lyngen 1, Karlsøy 3 og Skjervøy 2. Om indikationer og utfald henvises til tabellen paa næste side.

Om **jormorhjælpen** henvises til tabellen i den almindelige beretning.

Paa barselseng døde ifølge presternes opgaver 2 kvinder, ifølge lægernes 1, som døde av barselfeber.

Ifølge tabellen paa side 243 over **fødte** og **døde** var der et overskudd av 1 657 fødte og forholdet mellem fødte og døde = 100 : 41,0.

Obstetriciske operationer.

Indikation.	Tangforløsning.			Vending			Uttækning ved bækkenendeleie.		Partus præmaturus artificialis.		Abortus provocatus.	Efterbyrdsoperation.
	Mødre.	Barn.		Mødre.	Barn.		Mødre.	Barn.	Mødre.	Barn.	Mor.	Mødre.
	Lev.	Lev.	Dødf.	Lev.	Lev.	Dødf.	Lev.	Lev.	Lev.	Dødf.	Lev.	Lev.
Risvækkelse, langsom fødsel etc.....	31	29	2	2	¹⁾ 2	-	2	²⁾ 2	-	-	-	-
Trangt bækken	4	3	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Barselkrampe	2	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Placenta prævia og blødning	-	-	-	1	-	1	-	-	-	-	-	-
Ueftergivelige fødselsdele ...	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Utmattelse	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Tverleie	-	-	-	2	2	-	-	-	-	-	-	-
Fremfald av navlesnor	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Fare for fosterets liv	5	5	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Tilbakeholdt morkake	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	3
Urinveissygdom	-	-	-	-	-	-	-	-	³⁾ 1	1	⁴⁾ 1	-
Tilsammen	45	42	3	5	4	1	2	2	1	1	1	3
		45			5							

¹⁾ Hos det ene var der sæteleie; efter vending forløsning ved tang. ²⁾ Det ene av disse forløst ved tang paa sætet. ³⁾ Operationen blev utført 6 uker før fuldgaat. Indikation: pyelit. ⁴⁾ Indikation: nefrit.

Fødte og døde.

Lægedistrikter.	Fødte		Døde						
	levende.	døde.	ialt.	0—1 aar.	i 1ste dogn.	paa barselseng.	ved ulykkelige hændelser.	ved selvmord.	ved drap.
Trondenes	291	5	142	19	1	-	4	-	-
Harstad ladested	68	1	34	7	-	-	2	-	-
Bygder	223	4	108	12	1	-	2	-	-
Kvæfjord	98	4	37	6	-	-	2	-	-
Bjarkøy	42	2	24	-	-	-	1	-	-
Ibestad	159	4	71	10	1	-	2	-	-
Salangen	24	4	59	12	-	-	3	1	-
Sørreisa	90	1	41	4	-	-	-	-	-
Tranøy	129	1	44	6	-	-	-	-	-
Berg	110	2	37	7	-	-	4	-	-
Lenvik	273	2	105	13	1	-	3	-	-
Maalselven	83	5	56	3	-	-	2	1	-
Bardu	36	1	22	3	-	-	1	-	-
Balsfjord	280	5	60	9	-	-	-	-	-
Tromsø stadslægedistrikt	323	5	146	27	2	-	2	1	-
Tromsøysund	195	3	82	17	-	1	3	1	-
Lyngen	245	6	119	20	1	1	3	-	1
Karlsøy	156	1	34	3	-	-	5	-	-
Skjervøy	276	9	74	9	1	-	1	2	-
Tromsø amt	2810	60	1153	168	7	2	36	6	1
Derav i byer	391	6	180	34	2	-	4	1	-
— - bygder	2419	54	973	134	5	2	32	5	1

De hyppigste dødsårsaker var:

Dødsårsaker.	Dødsfald.	Derav i	
		byer.	bygder.
Alderdomssvakhet	164	15	149
Lungetuberkulose	157	25	132
Kræft (cancer og sarkom)	55	11	44
Hjerneslag	49	12	37
Akute katarer i aandedrætsorganerne	49	14	35
Klappfeil og hjertemuskel sygdomme	42	10	32
Croupøs lungebetændelse	40	7	33
Difteri	37	4	33
Medfødt svakhet	36	8	28
Tuberkulose utenfor lungerne og miliærtuberkulose	34	10	24

Veirliget. Sommeren var meget varm og tør. Det blev derfor litet høi, kun ca. tredjeparten av det vanlige. Flere steder blev det ogsaa knapt med poteter.

Levemaate og hygieniske forhold. Fra Kvæfjord anføres, at der for tiden er stor interesse for jordbruket, og at folket, som er strævsomt og ædruelig, søker at øke produktionen efter evne for at trygge sin egen og landets stilling bedst mulig. Bygden har nok av skog og torvmyr, saa den skal ikke lide mangel paa brændsel. (S. K. Hansen).

For Bjarkøy var dette aar udmerket godt. Vinterfisket, sommerfisket efter sei og sildefisket gav alle godt utbytte paa grund av de høie priser. Utover høsten blev der saltet sild overalt; kvinder kunde tjene op til 8 kr. dagen ved sildverkning. Der hersker nu nogenlunde jevn velstand, men der er ingen formuer av betydning. Trods de høie materialpriser er der bygget en del nye vaaningshus, vistnok gjennemgaaende smaa, men dog noget rummeligere end de, man almindelig ser her. At komme ind i et sligt hus, gjerne hos velstaaende folk, er som at komme ind i en dukkestue; smaa rum og lavt under taket; folk flest har liten trang til komfort og til at gjøre det hyggelig indendørs. Leve-maaten er overalt nøisom med litet avvekslende kosthold. (Andreassen).

I Berg distrikt bedret de økonomiske forhold sig betydelig i aarets løp. Fiskepriserne var saa overvældende høie, at det blev godt utbytte, om fangsten var noksaa liten; især bragte haakjerringfisket mange penger ind. Fattigdommen er dog stor endnu og de hygieniske forhold litet tilfredsstillende. I Gryllefjord ligger saaledes de smaa hus tæt i tæt, hvert bebodd fra kjelder til kvist av barnerike familier. Der er litet sol paa grund av de høie fjeld og luften forpestet av den hængte fisk og det i fjæren henkastede fiskeaffald. Barn maa tidlig venne sig til kaffe, da melk om vinteren er meget vanskelig at opdrive. (Andreassen).

I Maalselven slaas der fremdeles tønder i mængde; de betales med nærsagt hvad som forlanges; ialfald ikke under 8 kr.; omtrent hver anden mand er derfor bødker. Tjæren er nu kommet op i 90—100 kr. tønden. (Vangsnes).

Fra Bardu anføres, at den overveiende del av befolkningen er avholdsfolk. (Gløersen).

I Balsfjord er for tiden de økonomiske forhold gode paa grund av de rike indkomster fra havet, især ishavet. Mandslotter paa 1 000—1 200 kr. hører til det almindelige, men der er ogsaa større. Men karer, som tjener slik, vil nødig befatte sig med at grave i jorden for en rimelig betaling, naar de kommer hjem; da driver de heller omkring med henderne i buksen og cigarettene dinglende i mundviken. (Vangsnes).

I Tromsø har tiderne været glimrende, da der ved ishavsbedriften paa grund av de uhørte priser paa tran og spæk er sopt ind kapitaler. — Hermetik-industri holder nu paa at bli en av byens næringsveier; der er alt 5 fabrikker i drift, og 2 er under opførelse; derved er det før saa kinkige tjenestepikespørsmål blit endnu vanskeligere. Ogsaa melken gaar til fabrikkene og er derfor i mange familier blit en ren raritet. — Som følge av den ogsaa her raadende bølgnød lar kommunen opføre en større leiegaard, og fattigstyret arbeider likeledes paa at faa bygget hus for at kunne evakuere nogen gamle rønner, det eier. — De florissante tider har ikke været til gagn for ædrueligheten, som ellers gjennemgaaende maa siges at ha været i god fremgang. (P. Lie).

Fra Karlsøy anføres, at renligheten i almindelighet maa betegnes som forholdsvis upaaklagelig i hjemmene; ombord i fiskeskøiterne derimot hersker der jevnt over stor urenlighet i de som regel altfor smaa mandskapslugarer. (A. Uchermann).

Sykehus. I Harstad, Trondenes distrikt, er der et kommunalt sykehus med tilskudd av medicinalgondet. I Ibestad er der et kommunalt tuberkulosehjem. I Tromsø by ligger amtssykehuset og et katolsk St. Elisabeths hospital samt et epidemilasar. Utenfor bygrænsen i Tromsø lægedistrikt ligger statens karantænestation og Tromsø tuberkulosehjem. Byen og amtet har besluttet i fællesskap at opføre et sykehus paa 159 senger i Tromsø by, saasnart tiderne er blit mindre abnorme. (P. Lie). — I Lyngen distrikt er der et tuberkulosehjem. Sykehuset i Skjervøy distrikt var i virksomhet.

Badeindretninger. Ved sykehuset i Harstad er der en badeanstalt. I Bjarkøy distrikt findes ved gruberne et karbad for arbeiderne. Badeanstalten i Tromsø by var paa grund av de voldsomme kulpriser kun aapen 2 ganger om uken. (P. Lie).

Om amtets **apotek** se den almindelige beretning.

Følgende tabel gir oplysning om tallet paa møter i helseraad og paa vaksinerte:

Lægedistrikter.	Møter i helsæraad.	Vaksinerte.
Tromsø amt	66	1681
Trondenes	1) 6	221
Kvæfjord	2	95
Bjarkøy	1	60
Ibestad	2	71
Salangen	-	-
Sørreisa	-	-
Tranøy	2) 2	33
Berg	3) 2	45
Lenvik	4) 2	356
Maalselven	3	232
Bardu	3	-
Balsfjord	5) 1	86
Tromsø stadslægedistrikt	25	97
Tromsøysund	6	43
Lyngen	6) 3	30
Karløy	-	144
Skjervøy	7) 8	168

1) Harstad ladested 3, Trondenes 3. 2) Tranøy 1, Dyroy 1. 3) Torsken 1, Berg 1. 4) Lenvik 2. 5) Balsfjord 1. 6) Lyngen 2, Sørfjord 1. 7) Nordreisa 2, Skjervøy 4, Kvænangen 2.

Av frygt for import av kopper og eksantematisk tyfus fra det nordlige Rusland hadde helsæraadet i Tromsø besluttet, at alle fra Rusland kommende fartøier skulde undersøkes ved ankomsten. Det var kun 5, som kom direkte derfra; ved inspektionen fandtes intet mistænkelig. (P. Lie).

Av **kvaksalvere** findes der i Tromsø en, som kanske nu og da kan faa trænge sig ind paa en eller anden fisker. Byens folk er forlængst færdig med ham. (P. Lie).

XX. Finmarkens amt.

Lægedistriktsinddeling, flateindhold, indbyggere, medicinalpersonale.

Lægedistrikter.	Tilsvarende herreder, dele derav og bykommuner.	Flate- indhold i km. ²	Tilstedev. indb. 1ste dec. 1910.	Læger.	Tandlæger.	Jornedre.	Hjælpe- vaknaterer.
Amtet		47580,84	39 126	¹⁾ 16	2	41	31
1. Alten		9 574,45	3 347	1	-	2	2
	Alten	2 047,82	2 367	1	-	1	1
	Kautokeino	7 526,63	980	-	-	1	1
2. Talvik	Talvik	1 652,92	2 475	1	-	4	4
3. Loppen		1 266,24	2 638	²⁾ -	-	3	4
	Loppen og Øksfjord ...	713,00	1 388	-	-	2	2
	Hasvik	553,24	1 250	-	-	1	2
4. Hammerfest		3 193,49	5 240	2	1	5	2
	Hammerfest, kjøpst.	4,00	2 817	2	1	3	-
	Hammerfest	857,08	1 368	-	-	1	1
	Kvalsund	2 332,41	1 055	-	-	1	1
5. Maasø	Maasø	385,56	2 052	³⁾ -	-	2	2
6. Kjelvik	Kjelvik	150,24	2 389	1	-	3	2
7. Kistrand	Kistrand	4 426,68	1 926	1	-	1	2
8. Karasjok	Karasjok	7 539,39	823	1	-	2	1
9. Lebesby	Lebesby	4 477,71	1 726	1	-	2	2
10. Gamvik			2 245	1	-	2	3
	Gamvik	?	1 446	1	-	1	2
	Berlevaag	?	799	-	-	1	1
11. Tanen		4 434,73	1 853	1	-	2	1
	Tanen	?	1 395	1	-	1	-
	Polmak	1 923,22	458	-	-	1	1
12. Vardø		2 027,38	4 363	2	1	4	2
	Vardø, kjøbstad	3,65	3 111	2	1	2	-
	Vardø	2 023,73	1 252	-	-	2	2

¹⁾ Distriktslægestillingen uten fast distrikt var ledig. ²⁾ Distriktslægen i Hammerfest bestyrede ogsaa Loppen lægedistrikt under ledigheten i stillingen. ³⁾ Bestyredes av distriktslægen i Kjelvik.

Lægedistrikter.	Tilsvarende herreder, dele derav og bykommuner.	Flate- indhold i km. ²	Tilstedev. indb. 1ste decb. 1910.	Læger.	Tandlæger.	Jordmødre.	Hjælpe- vaksinatører.
13. Vadsø		2 605,58	4 479	2	-	4	1
	Vadsø, kjøbstad	1,84	1 988	2	-	1	-
	Nordvaranger	1 188,38	1 404	-	-	1 ¹⁾	-
	Næsseby	1 415,36	1 087	-	-	2	1
14. Sydvaranger		3 293,25	3 570	2	-	5	3

¹⁾ Bor i Vadsø.

Sundhetstilstanden maa betegnes som kun nogenlunde god, idet der fra flere av de lægedistrikter, hvorfra indberetning foreligger, meddeles, at den ikke var ganske tilfredsstillende (Alten, Kjelvik, Kistrand og sandsynlig ogsaa Gamvik og Sydvaranger). Blandt epidemiske sygdomme med noget større utbredning kan nævnes kikhoste, akutte katarrar i aandedrætsorganerne, influensa, tildels ogsaa meslinger og akut diarrhoe. Det samlede antal anmeldte epidemiske sygdomsfælde utgjorde 3 358 med 157 dødsfald mot henholdsvis 2 793 og 86 i 1915.

Dødeligheten. De døde antal utgjorde ialt 858 eller 19,9 pro mille av den tilstedeværende beregnede middelfolkemængde (43 223). I 1915 var dødeligheten 17,9 pro mille.

Om de **epidemiske sygdomme** i almindelighet henvises til tabellen paa side 248—249, som er sammendraget efter lægernes opgaver.

Tyfoidfieber. I fiskeværer Mehavn i Gamvik distrikt indtraf ogsaa dette aar en epidemi av tyfoidfieber med ialt 48 kjendte tilfælde og 1 dødsfald. Sygdommen optraadte allerede fra januar, men med ganske faa tilfælde indtil mai, da der iagttoges 16 tilfælde og i juni 19, i 3dje kvartal tilsammen 9, og dermed ophørte epidemien. 15 av de syke blev sendt til sykehuset i Vardø, men da dette ikke kunde rumme flere, og der stadig viste sig flere tilfælde i Mehavn, blev der oprettet et lasaret i fiskeværer, idet et derværende bedehus blev indredet dertil. Ved lasaret blev beskikket egen læge og ansat sykepleierske. Fra august overtoges lægetilsynet av distriktslægen i Lebesby (kfr. anhang). Smitten antoges at skrive sig fra inficeret melk og brøndvand. — Tilsammen kjendtes 58 angrepne i amtet med 4 dødsfald, derav 6 med 3 dødsfald i byerne Hammerfest, Vardø og Vadsø, de øvrige i landdistriktet. I et tilfælde i Talvik og i et i Vardø by skrev smitten sig fra Mehavn.

Av **akut poliomyelit** døde en gut i alderen mellem 5 og 10 aar i Sydvaranger distrikt.

Epidemi av **meslinger** omtales fra Vadsø og Sydvaranger distrikter.

Av **difteri** (croup) opføres 65 angrepne med 10 dødsfald. Sygdommen optraadte spredt omkring i distrikterne, uten at der forekom nogen større epidemi nogetsteds.

Epidemiske sygdomme.

	Ialt kjendte		Tiden er opgit for	Januar.	Februar.	Mars.	April.	Mai.	Juni.	Juli.	August.	September.	Oktober.	November.	December.
	tilfælde.	dødsfald.													
Tyfoidefeber.....	58	4	53	2	1	3	3	16	19	3	5	-	1	-	-
Akut poliomyelitis.....	1	1	1	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-
Skarlagensfeber.....	14	-	14	-	-	-	-	-	3	-	-	-	8	3	-
Meslinger.....	275	5	274	-	1	1	1	1	2	2	11	47	97	70	41
Difteri (croup).....	65	10	64	8	5	5	-	2	9	4	9	12	3	4	3
Blodgang.....	11	2	11	6	-	-	4	-	-	1	-	-	-	-	-
Barselsefeber.....	24	4	23	5	1	4	1	1	1	3	2	1	3	-	1
Pyæmi, septicæmi.....	14	2	13	-	-	2	1	1	-	2	6	1	-	-	-
Pemfigus (hos nyfødte).....	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Rosen.....	37	3	37	5	5	2	1	5	5	1	-	5	2	-	6
Røde hunde.....	16	-	16	1	2	-	-	-	1	2	1	8	1	-	-
Variceller.....	45	-	45	4	3	4	7	2	-	3	7	3	6	4	2
Kusma.....	22	-	22	10	2	-	1	-	-	1	6	1	1	-	-
Kikhoste.....	231	18	230	6	10	2	1	4	15	6	5	14	33	55	79
Akutte katarer i aandedrætsorg.	1301	37	1273	117	191	150	140	170	90	55	37	48	102	91	82
Influenza.....	440	4	438	16	123	161	48	42	13	6	2	9	2	6	10
Lungebetændelse.....	125	36	112	17	15	10	17	8	9	5	5	3	13	7	3
Pleuritis.....	175	5	175	15	12	23	20	19	22	15	11	8	10	10	10
Gigtfeber.....	84	1	83	6	10	13	5	15	5	5	1	5	6	6	6
Akut diarrhoe (kolerine).....	418	24	417	27	30	22	20	30	31	67	41	32	35	50	32
Skjærbuk.....	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-
Tilsammen	3358	157	3302	245	411	402	270	317	225	181	149	197	323	307	275

Epidemiske sygdomme.

(Forts.).	Fordeling paa lægedistrikterne:																											
	1		2		3		4		5		6		7		8		9		10		11		12		13		14	
	Alten.		Talvik.		Loppen.		Hammerfest.		Maasø.		Kjelvik.		Kistrand.		Karasjok.		Lebesby.		Gamvik.		Tanen.		Vardø.		Vadsø.		Sydvaranger.	
	Tilf.	Df.	Tilf.	Df.	Tilf.	Df.	Tilf.	Df.	Tilf.	Df.	Tilf.	Df.	Tilf.	Df.	Tilf.	Df.	Tilf.	Df.	Tilf.	Df.	Tilf.	Df.	Tilf.	Df.	Tilf.	Df.	Tilf.	Df.
Tyfoidefeber.....	1	-	1	-	-	-	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	48	1	-	-	4	2	3	-	-	-
Akut poliomyelit.....	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	1	
Skarlagensfeber.....	-	-	-	-	-	-	-	-	8	-	-	-	-	-	-	-	-	-	6	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Meslinger.....	-	-	-	-	1	-	33	1	-	-	2	-	-	-	-	-	-	-	2	1	-	-	9	-	56	-	172	3
Difteri (croup).....	2	-	5	-	10	3	5	-	6	-	13	2	8	2	-	-	2	-	-	-	2	2	6	1	-	-	6	-
Blodgang.....	5	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	6	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Barselfeber.....	1	1	1	1	-	-	3	-	1	-	3	-	1	1	-	-	2	-	1	-	-	-	9	-	2	1	-	-
Pyæmi, septhæmi.....	-	-	10	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	3	1	1	1	-	-
Pemfigus (hos nyfødte).....	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	1
Rosen.....	2	-	1	-	1	-	2	-	1	-	2	-	1	-	-	-	3	-	1	-	-	-	8	2	7	-	8	1
Røde hunde.....	-	-	-	-	-	-	7	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	5	-	3	-	-	-
Variceller.....	-	-	1	-	-	-	13	-	-	-	1	-	-	-	-	-	2	-	-	-	3	-	12	-	9	-	4	-
Kusma.....	1	-	-	-	-	-	14	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	7	-	-	-	-	-
Kikhoste.....	23	-	13	-	11	2	40	3	2	1	36	3	-	-	-	-	3	1	-	-	-	-	79	8	5	-	19	-
Akute kat. i aandedr.org.	61	5	1	1	6	-	71	4	51	1	253	5	13	2	1	1	15	1	2	2	1	1	243	4	208	2	375	8
Influenta.....	1	-	32	-	-	-	79	-	5	-	78	-	16	1	6	-	20	1	-	-	-	-	59	1	30	1	114	-
Lungebetændelse.....	7	2	7	3	7	4	17	15	-	-	11	-	5	1	1	1	2	1	2	2	3	-	27	6	4	-	32	1
Pleurit.....	7	-	6	-	3	1	17	-	2	-	32	-	3	1	-	-	3	2	1	-	1	-	26	1	14	-	60	-
Gigtfeber.....	4	-	17	1	-	-	6	-	1	-	18	-	3	-	-	-	-	-	-	-	3	-	13	-	9	-	10	-
Akut diarrhoe (kolerine)	30	-	23	4	3	3	28	2	-	-	64	4	13	1	-	-	9	-	-	-	-	-	87	2	51	5	110	3
Skjærbuk.....	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-
Tilsammen	145	10	118	10	42	13	336	26	77	2	514	14	63	9	8	2	61	6	69	6	13	3	598	28	402	10	912	18

Blodgang. Om de for Alten distrikt opførte 5 tilfælde og 2 dødsfald av dysenteri meddeles, at der var feber, profus diarrhoe, sterke tenesmer, gjentagende helt blodige uttømmelser og collaps. Smittekilden var ukjendt. (R. Gjessing).

Kikhoste var noksaa utbredt inden amtet; epidemisk optræden omtales fra flere lægedistrikter.

Akute katarrer i aandedrætsorganerne og influensa var hyppig forekommende sygdomme i 1916.

Et let tilfælde av **skjorbuk** viste sig hos en maskinist ombord i et dampskib i Vardø. Han kom sig snart, da han fik fersk mat med grønnsaker og frugt.

Av **skurv** (favus) er paa sykelisterne opført 3 tilfælde, 1 i Kistrand og 2 i Gamvik distrikt, alle hos smaagutter.

For **fnat** behandledes ialt 146 syke. I Maasø distrikt er sygdommen særlig utbredt paa Hjelmso, Ingø og Rolfso. Renligheten staar ogsaa særdeles lavt blandt de fleste av fiskerbefolkningen, saa sygdommen faar god anledning til at sprede sig. (E. Erichsen). I Kjelvik distrikt er fnat særlig utbredt blandt sjøfinnerne, hvor renligheten heller ikke er stor. Bad brukes meget sjelden. (E. Erichsen).

Veneriske sygdomme. Utenfor sykehus behandlede tilfælde vil sees av følgende tabel:

Sygdom.	Tilfælde.	Fordeling paa lægedistrikterne:											
		1	3	4	5	6	7	8	9	10	12	13	14
		Alten.	Loppen.	Hammerfest.	Maasø.	Kjelvik.	Kistrand.	Karasjok.	Lebesby.	Gamvik.	Vardø.	Vadsø.	Sydvaranger.
Veneriske saar	5	1	-	-	-	-	-	-	1	-	-	1	2
Syfilis, erhvervet	36	1	-	2	-	3	-	-	-	-	24	1	5
— medfødt	4	1	-	-	-	-	2	-	1	-	-	-	-
Gonorrhoe, uretrit	257	6	10	16	3	49	2	1	9	2	85	12	62

Fra Vardø distrikt meddeler distriktslægen, at gonorrhoe der ofte tar et kronisk forløp. Aarsaken antages sandsynlig at være, at de syke behandler sin sykdom paa egen haand. (Hj. Ottesen).

Tuberkulose. Angaaende de i aarets løp ny tilkomne og av tuberkuloseprotokollerne utgaaende tilfælde av tuberkulose sygdomme m. v. henvises til tabellen i den almindelige beretning. — Dødsfald av lungetuberkulose utgjorde i henhold til lægernes dødsårsakslistor for det hele amt 19,4 pct. av samtlige ved sykdom forårsakede, kjendte dødsfald og 26,0 pct. av dødsfald av ikke epidemiske sygdomme. For byerne var forholdet henholdsvis 16,6 pct. og 23,0 pct. og for bygderne 20,5 pct. og 27,1 pct. — Forøvrig henvises til tabellen paa næste side. — I sin hovedberetning uttaler amtslæge Ottesen, at til bekjæmpelse av tuberkulosen i Finmarken har Nationalforeningen mot tuberkulosen i aarets løp bevilget ikke saa faa penger, saaledes til opførelse av et tuberkulosehjem i Næsseby, til nedrivning av en del tuberkulosesmittede gammer sammesteds og bygning av smaa tømrede hus istedet, til bygning av en sykestue i Karasjok, beregnet paa forpleining først og fremst av tuberkulose samt til nedrivning av et

Døde av lungetuberkulose.

Lægedistrikter.	Opgivne dødsfald ved			
	sygdom.	lunge- tuberkulose.	epidemiske sygdomme.	ikke epidemiske sygdomme.
Alten	48	8	10	38
Talvik	40	10	10	30
Loppen	35	3	13	22
Hammerfest	99	16	26	73
Hammerfest by	52	7	12	40
Bygder	47	9	14	33
Maasø	9	3	2	7
Kjelvik	30	6	14	16
Kistrand	40	4	9	31
Karasjok	10	6	2	8
Lebesby	29	4	6	23
Gamvik	18	4	6	12
Tanen	23	8	3	20
Vardø	79	16	28	51
Vardø by	74	14	28	46
Bygder	5	2	-	5
Vadsø	89	19	10	79
Vadsø by	43	7	7	36
Bygder	46	12	3	43
Sydvaranger	69	13	18	51
Finmarkens amt	618	120	157	461
Derav i byer	169	28	47	122
— - bygder	449	92	110	339

tuberkulosesmittet hus paa Birkestrand i Tanen og bygning av et nyt hus. — Tuberkulosehjemmet i Næsseby paatok Norsk-Luthersk finnemissionsforbund sig at opføre. I Karasjok skulde den derværende tuberkulosekomite besørge sykestuen bygget. Bevilgningen til opførelse av nye hus i Næsseby blev git paa betingelse av, at et lignende beløp blev skaffet tilveie andetstedsfra, men et saadant beløp hadde man endnu ikke opdrevet ved aarets utgang. Der blev av Næsseby tuberkuloseforening sendt til Socialdepartementet et andragende med amtslægens anbefaling om en bevilgning av kr. 4 000,00 av statens midler som tillæg til det av Nationalforeningen bevilgede beløp. (Hj. Ottesen). — Fra Alten distrikt skriver distriktslægen: De tuberkuloses kaar er som regel mislige, og prognosen endog ved tuberkulose i 1ste stadium meget tvilsom. Den kvænske og lappiske befolkning har endnu liten forstaaelse av gjennomført renlighet, og er gjennomgaende ogsaa likeglad med at følge den givne anvisning. Læstadianismens fatalistiske syn paa sygdom og død bidrar sit til dette. — Alten tuberkuloseforening har dette aar hat sin sykepleierske stationeret paa Elvebakken. Tiltrods for utrættelig arbeide og daglig tilsyn hos de tuberkulose, følger de ret ofte ikke hendes anvisning længere, end hun er i huset. Tuberkulosen har derfor rammet kvænsk befolkning i ulike høiere grad end den norske. Av 63 i de forløpne 6 aar bogførte tuberkulose er ca. 43 av kvænsk og kun ca. 20 av norsk nationalitet (o: ca. 2 : 1),

mens forholdet mellem kvænsk og norsk befolkning er ca. 1 : 2; med andre ord, tuberkulosen optræder ca. 4 ganger saa hyppig i det kvænske befolkningslag. Pladsforholdene er som regel ikke gunstig for isolation av den syke; gjennomgaaende er der kun to rum: kjøkken og stue, som samtidig er soverum for den hele familie, forældre i en sengebænk, barna paa gulvet. De vanlige foranstaltninger til motarbeidelse av smitte er som regel illusoriske, de kan ikke overholdes og det prøves heller ikke. Spyttewanen er meget indgrodd og utbredt. Butikkens og forsamlingslokalers gulve er iblandt saa griset, at en kan kvie sig for at gaa ind. Der er av Alten tuberkuloseforening reist propaganda mot spyttegriseriet, kanske med nogen effekt. — Alten tuberkuloseforening har det sidste aar arbeidet for oprettelse av et tuberkulosepsykehus da den eneste maate at motarbeide smitteutbredning paa synes at være den at faa fjernet de syke, saasnaart sygdommen er diagnosticeret. — Til Tanagaard har det ikke været mulig at forma nogen til at reise frivillig. Der er i Alten indsamlet ca. 1 200 kr. i det forløpne aar, en innsamlingskomite i Hammerfest har samlet ca. 5 500 kr., under forutsætning av, at Hammerfest faar anledning til at sende sine syke til Alten. — Det var at haabe, at dette arbeide maa ha fremgang, og at tuberkulosepsykehuset maa bli utstyret slik, at det baade kan være tjenlig til og faa præg av kuranstalt. Ellers vil det komme til at dele skjæbne med Tanagaard. (R. Gjessing). — I Karasjok synes tuberkulosen at være i rask fremgang. Karasjok tuberkuloseforening har med bidrag av Nationalforeningen mot tuberkulose under opførelse et tuberkulose- og sykehjem med 12 til 16 sengepladser, som fortrinnsvis vil staa til raadighet for tuberkulose. (H. Klouman). — I Tanen har distriktslægen det indtryk, at tuberkulosen er i tiltagen inden distriktet med langsom og ubønhørlig styrke. Den gamle kliniske betegnelse tæring er her den mest træffende for det overveiende antal tilfælde, som iagttages. (B. Lunde). — I Vardø blev tuberkulosehjemmet heller ikke i dette aar færdig til bruk. — Paa en inspektionsreise av distriktslægen til Havningberg for at tilse et par tuberkulose, viste det sig, at en av disse, en ca. 50 aar gammel kone med uttalt kronisk tæring, hadde tat til sig et spædbarn et par maaneder i forveien. Barnet led av tuberkulose. Det var blit anbragt hos denne kone, uten at helseraadet var underrettet derom. — Om høsten holdt distriktslæge Caspersen fra Haugesund som utsending fra Nationalforeningen mot tuberkulose foredrag om tuberkulosen paa flere steder inden distriktet. Der var meget godt fremmøte, og foredragene blev hørt paa med interesse. — Befolkningens forstaaelse av tuberkulosens smitsomhet og maate at smitte paa er ikke stor, men synes dog at være i tiltagende. Nødvendigheten av streng renlighet og særlig av at fjerne al slags støv fremholdes stadig. Meget vanskelig at faa bugt med er folks bruk av fillematter paa gulvene; de er mægtige støvsamlere og spyttes ofte paa, men folk erklærer, at det er nødvendig at ha dem, da gulvene som regel er utætte og gisne, saa det vilde bli altfor gult og kaldt uten matterne. Som regel tages de dog ut hver uke for at børstes og bankes og nogen ganger om aaret blir de ogsaa vasket, saa man faar baabe, den skade de gjør, ikke blir saa stor. (Hj. Ottesen).

Spedalskhet. Den sidste spedalske i Alten distrikt blev i løbet av aaret overflyttet til pleiestiftelsen i Bergen. (R. Gjessing).

Om amtes **sindssyke** se den almindelige beretning. — I aarets løb var 33 sindssyke utsat til forpleining i amtet, av dem døde 3. Forpleiningsgodtgjørelsen har været høist forskjellig, fra 100 kr. til 400 kr. for aaret. Ansøkninger om forhøielse av betalingen har været begrundet i dyrtiden og forværrelse i vedkommende sykes tilstand. Der har i intet tilfælde været noget at utsætte paa forpleiningen. En enkelt sindssyk kvinde blev flyttet, da rummet var saa trangt og

Obstetriciske operationer.

Indikation.	Tangforløsning.				Vending.		Uttækning ved bækkenendeleie.		Abortus provocatus.	Efterbyrdsoperation.
	Mødre.		Barn.		Mor.	Barn.	Mor.	Barn.	Mor.	Mødre.
	Lev.	Død.	Lev.	Dødf.	Lev.	Dødf.	Lev.	Lev.	Lev.	Lev.
Risvækkelse	12	¹⁾ 1	8	²⁾ 5	-	-	1	1	-	-
Trangt bækken	3	-	1	³⁾ 2	-	-	-	-	-	-
Forhodeleie	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-
Dyp tverstand av hodet	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-
Daarlige fosterlyd	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-
Tverleie	-	-	-	-	1	⁴⁾ 1	-	-	-	-
Tilbakeholdelse	-	-	-	-	-	-	-	-	-	7
Tilsammen	18	1	12	7	1	1	1	1	1	7
	19		19							

¹⁾ Dødsårsak: barselseber. ²⁾ I et tilfælde var fosteret tidligere avdøet, i et andet skede manuel løsning av misdannet og med livmorræggen sammenvokset hode. ³⁾ Et av fostrene led av medfødt syfilis. ⁴⁾ Der lagdes tang paa sidstkommende hode.

Fødte og døde.

Lægedistrikter.	Fødte		Døde				
	leven- de.	død- fødte.	ialt.	0—1 aar.	i 1ste døgn.	paa barsel- seng.	ved ulyk- kelige hæn- delser.
Alten	114	2	75	14	4	1	3
Talvik	63	2	38	1	-	1	1
Loppen	122	3	46	14	-	-	4
Hammerfest	204	-	123	30	2	1	4
Hammerfest by	102	-	61	13	-	-	-
Bygder	102	-	62	17	2	1	4
Maa sø	60	-	30	9	-	-	1
Kjelvik	122	2	63	31	1	-	3
Kistrand	79	2	55	14	-	2	1
Karasjok	40	2	15	4	-	-	-
Lebesby	80	6	40	8	-	1	2
Gamvik	92	-	20	4	-	-	1
Tanen	58	1	37	2	-	1	1
Vardø	215	-	105	24	1	-	8
Vardø by	164	-	78	18	1	-	4
Bygder	51	-	27	6	-	-	4
Vadsø	180	5	107	24	3	2	3
Vadsø by	73	1	50	9	2	1	2
Bygder	107	4	57	15	1	1	1
Sydvaranger	272	6	104	41	1	-	5
Finmarkens amt	1701	31	858	220	12	9	37
Derav i byer	339	1	189	40	3	1	6
— - bygder	1362	30	669	180	9	8	31

der var saa mange barn hos den familie, hvor hun var utsat, at det var til gæne for de friske og heller ikke heldig for den syke. (Amtslæge Hj. Ottesen).

Fødselsoperationer. Av læger utførtes ialt 26 saadanne, derav i Alten distrikt 1, i Kjelvik 4, i Karasjok 1, i Lebesby 2, i Tanen 1, i Vardø 8, i Vadsø 5 og i Sydvaranger 4. — Angaaende indikationer og utfald henvises til tabellen paa foregaaende side.

Om jordmorhjælpen se tabellen i den almindelige beretning.

Antallet av fødte og døde vil sees av ovenstaaende tabel.

Der blir et overskudd av 843 levende fødte og forholdet mellem fødte og døde = 100 : 50,4.

Dødsfald paa barselseng. Efter presternes opgaver døde 9 kvinder paa barselseng. Lægerne har opgit dødsårsaken ogsaa for 9 kvinder saaledes: barselfeber 4, barselkrampe 1, emboli og thrombose 1, dystoki 1 og abort 2.

De hyppigste dødsårsaker var:

Dødsårsaker.	Dødsfald.	Derav i	
		byer.	bygder.
Lungetuberkulose	120	28	92
Alderdomssvakhet	75	11	64
Tuberkulose utenfor lungerne	41	16	25
Kræft (carcinom)	37	11	26
Akut bronkit og katarralsk lungebetændelse ..	37	5	32
Organisk hjerte- og karsygd (arteriosclerose)	37	14	23
Croupøs lungebetændelse	36	13	23
Hjerneslag	32	13	19
Medfødt svakhet	29	7	22
Akut gastro-enterit	24	6	18

Veirliget. Hvis der kan dømmes noget derom, efter de meddelelser, som mere eller mindre fuldstændig foreligger fra 7 av amtets 14 lægedistrikter, synes vinteren at ha været kold og streng. Sommeren var for det meste varm, men tør, saa aarsveksten tog skade, høihøsten især blev formindsket. Vinteren indtraadte tidlig.

Levemaate, hygieniske og økonomiske forhold. Fra Alten distrikt omtales den store dødelighet blandt kautokeinofinnernes spædbarn i alderen 0—1 aar i 1916. Nomadelivet og den strenge kulde vanskeliggjør selvsagt spædbarnpleien i høi grad, men begge disse faktorer er dog ret konstante og kan ikke forklare den store dødelighet (10 dødsfald). — Levemaaten er ofte litet hensigtsmæssig. Kaffemisbruk er regelen, selv barn faar kaffe fra 3-aars alderen. De fleste forældre vet vel, at det ikke er rigtig, men maa lystre barnene og har ikke tiltak til at bryte med gammel slendrian. — Drikfældigheten er ikke stor, det mest benyttede berusningsmiddel er nafta, som særlig fjeldfinnerne, men ogsaa Altens befolkning, faar tilsendt i større partier fra de omkringliggende apotek. Der brukes desuten ogsaa andre surrogater. — Kanske hovedmassen av den mandlige befolkning i Alten er høst og vinter beskæftiget i skiferbruddene der; vaar og sommer drives fiske. Baade ishavsfisket og sildefisket har ved de nuværende høie priser gjort talrike fiskere til velholdne mænd med motorskjeite og notbruk, op-tjent paa 1 à 2 aar. — Boligerne er i de senere aar blit bedre, især i Bugten. — Fattige findes der for tiden kun faa av, de fleste sitter, om end i smaa, saa dog i jevne kaar. (R. Gjessing).

I Talvik distrikt har der med hensyn til sjøens avkastning aldrig været et saa glimrende aar som 1916. Fisket var middels godt, de ualmindelig høie priser paa alle fiskeprodukter paa grund av krigen, gjorde utbyttet saa storartet, som det menes ikke at kunne bli for fremtiden. (T. Johnsen).

I Kjelvik distrikt bedres boligforholdene aar for aar. Nye, gode hus er-statter gammer og de elendige rorboder, som i mangel av andet i stor utstrækning har været benyttet til boliger hele aaret. Forhaabentlig vil disse forbedringer ogsaa bevirke i mange tilfælde en forminskelse av tuberkulosen, men her

er det desværre endnu langt igjen. Folk er i regelen svært uforsigtige, særlig blomstrer spyttesvineriet, og her hjælper ingen præken eller formaning. Ombord i motorbaatene er renlighetsforholdene i regelen slette; der findes vel neppe en fiskeskjeite, hvor der ikke i større eller mindre grad er «pumpelugt». Alslags metal blir sort, selv sølvpenge kan efter kort tid forveksles med kobbermynt o. s. v. Vaskning av koppe og kar er efter distriktslægens erfaring meget mangelfuld ombord. (E. Erichsen).

I Kistrand distrikt blev i 1916 mange hus bygget eller forbedret. (G. Ottesen).

I Karasjok distrikt er den fastboende befolknings hovednæringsvei jordbruk; den sitter gjennemgaaende i smaa kaar, men nogen egentlig fattigdom er der litet av, og i 1916 synes den at ha været bedre økonomisk stillet end tidligere. Der var temmelig høie priser paa landbruksprodukter, og der var til enhver tid nok av godt lønnet ekstraarbeide av forskjellig slags. Fjeldfinnerne opnaaede usædvanlig høie priser paa sit renkjøt. Boligforholdene later meget tilbake at ønske. De fastboende har gjennemgaaende rummelige og forholdsvis bra boliger, men i de smaa og daarlige fjeldfinstuer hersker der ofte et utrolig griseri, og det synes fremdeles næsten haabløst at faa bibragt fjeldfinnerne nogen sans for renlighet. Levemaaten hos disse er temmelig ensidig, det er kjøt til enhver tid; poteter og fisk begynder dog at bli mere anvendt. Kaffe misbrukes som før i høi grad. — De fastboende har dette aar maattet nøie sig med mindre kjøt; speksilden har begyndt at faa indpas, og om vinteren frossen fersk fisk fra kysten. — Misbruk av alkohol er sjelden. Derimot synes ungdommen i det sidste at ha faat smak for nafta, som de formodentlig skaffer sig fra et av de nærmeste apotek. (H. Klouman).

I Lebesby distrikt skaffet et særdeles rikt sildefiske i Laksefjorden befolkningen god fortjeneste. Torskefisket var mindre godt og slog delvis feil. Men, da priserne var høie, blev lotterne store allikevel, ja større end noget aar tidligere. — Distriktslæge Svindland blev i anledning av tyfoidebepidemia i Mehavn, Gamvik distrikt, beordret did med fast bopæl der fra begyndelsen av august. Skildring av hans virksomhet der m. v. er indtat som anhang paa side 262 i nærværende beretning.

I Tanen distrikt opstod paa grund av tørken om sommeren fôr-mangel utover vinteren, saa der allerede fra høsten maatte tilføres høi i stor utstrækning. Fiskerierne gav, hvad mængden av fisk angaar, et daarlig utbytte, men de uhyre priser paa fisken og biprodukterne av den gjorde, at det økonomiske utbytte blev rent utglimrende for de allerflestes vedkommende. Befolkningen har derfor klaret sig meget godt, trods dyrtidens høie priser paa alle livsfornødenheter. — Boliger, kosthold og personlig hygiene forandres aar for aar til det bedre; kostholdet er tildels rikt og ganske vekslende. Tilberedningen skorter det jo adskillig paa fremdeles. — Der lægges mere og mere interesse i at dyrke og utnytte jorden, som her er taknemmelig at bearbeide og regelmæssig gir god avkastning. (B. Lunde).

I Vardø la distriktslægen megen vekt paa renholdet i forsamlingslokalerne i byen, og fik opnævnt 3 av byens fruer, som med bemyndigelse av helseraadet førte tilsyn med disse lokaler. I 4 av lokalene blev der foretat utbedringer. 3 av dem var blit benyttet av russiske arbeidere paa vei fra Rusland over Narvik til Kola, og efterat denne arbeidertransport i juni var ophørt, paa-lagdes eierne at foreta en grundig desinfektion av lokalene. — I Vardø distrikt var utbyttet av vaarfisket betydelig under middels, og tilstrømningen av fremmede fiskere var mindre end vanlig. Priserne paa fisk og lever holdt sig høie, saa fortjenesten blandt fiskerne var gjennemgaaende god. Ved kobbefangst tjente enkelte rene formuer. Arbeidsprisen for sjauere og arbeidere holdt sig mellem 10

og 15 kr. pr. dag. Den rikelige fortjeneste fristet mange til at misbruke den til luksus, turing og drik. Utover sommeren og høsten tiltok drikken i Vardø i høi grad; berusede personer sjanglet daglig om i byens gater. (Hj. Ottesen). — Distriktslæge Wessel i Sydvaranger har git en skildring av de økonomiske og hygieniske forhold i distriktet, som er indtat som anhang paa side 265 i nærværende beretning.

Syke- og fattigpleie. I Alten distrikt er der i Kaafjord ved private bidrag indrettet et pleiehjem for gamle fattige fra forskjellige kommuner i Vestfinmarken. Distriktslægen i Alten bemerker, at det nok kunde være ønskelig for Kautokeino at ha en læge boende der, om det end kun meget sjelden (fødselshjælp) vilde være av avgjørende betydning for den syke, at læge bodde der og ikke i Alten. Finnerne er gjennomgaaende friske folk, deres hyppigste, næsten eneste lidelse, er dyspepsi. En sykestue, som nu agtes bygget, og en dertil knyttet sykepleierske vil være til stor nytte, og naar telefonlinjen naar frem til Kautokeino, vil den være til stor hjælp og spare unødvendige reiser. (R. Gjessing). Distriktslægen i Talvik var nødt til leilighetsvis at gjøre reiser til Loppen distrikt, som stod ledig siden vaaren 1916. (T. Johnsen). — Distriktslægen i Kjelvik beklager, at det i Vestfinmarkens største fiskevær (Honningsvaag) ikke har kunnet la sig gjøre at faa opført en sykestue, hvor tilfælde av mere forbigaaende art kunde bli behandlet. Da medicinalfondet neppe — i de nærmeste aar — vil magte at bestride utgifterne til opførelse av sykestue, synes det rimelig, at staten maatte kunne ta affære. (E. Erichsen).

Om jormorhjælpen i Karasjok distrikt bemerkes, at de store avstande og mangelen paa veier bevirker, at de mest avsidesboende oftest maa klare sig uten jormor. Det har saaledes hændt, at fædrene har maattet optræde som fødselshjælpere ved døttrenes nedkomst. Fjeldfinnerne synes som oftest at føde uten synderlig besvær. En finnekone kjørte en vinter 6 mil alene over fjeldet i pulk og fødte underveis et barn. Hun puttet dette ind paa barmen og fortsatte reisen. Begge lever i bedste velgaaende. (H. Klouman).

Sykehus. De 3 amtssykehus ligger i byerne Hammerfest, Vardø og Vadsø. I Hammerfest er tillike et katolsk, St. Vincents, hospital. I Tanen distrikt ligger paa Tanagaard Finmarkens amts pleiehjem for tuberkuløse. I Vardø er der foruten epidemiavdelingen ved sykehuset et koleralsaret i Engelsen. I Vadsø er der et hospital for skrofuløse syke. Paa Kirkenes i Sydvaranger har grubeselskapet et sykehus for sine arbeidere.

Av **badeindretninger** med adgang for publikum var der karbad ved de 2 amtssykehus i Hammerfest og Vardø og dertil i St. Vincents hospital i Hammerfest. I Vardø by er der 3 kvænbad og 1 russebad og paa byens største hotel karbad for publikum. Desuten eier kommunen et karbad, som har været holdt aapent 3 dage i uken. Paa fæstningen er der karbad for fæstningens folk og paa gamlehjemmet et badekar med badeovn til. (Hj. Ottesen). — Paa Kirkenes i Sydvaranger er der en liten badstue med et rum for dampbad og to for karbad. Den er bygget av aktieselskapet «Sydvaranger», men er ganske utilstrækkelig for den store arbeiderbefolkning, den holdes aapen bare et par dage i uken, og i vinter var den for det meste stængt paa grund av frost paa ledningerne. Fabriktilsynet har i sin tid paalagt selskapet at istandbringe badeindretning oppe i selve verket, for at arbeiderne i hvert fald ikke behøve at trække med sig al smuds fra arbeidspladsen til sine trange hjem, men det har hittil intet frugtet. (A. Wessel).

Om amtets **apotek** se den almindelige beretning.

Følgende tabel gir oplysning om antal møter i helseraad og av vaksinerte:

Lægedistrikter.	Møter i helseraad.	Vaksinerte.
Finmarkens amt.....	41	903
Alten	1) 6	6) 30
Talvik	2	7) 133
Loppen	ingen	80
Hammerfest	2) 6	8) 63
Maasø.....	1	85
Kjelvik	1	ingen
Kistrand.....	1	9) 67
Karasjok	1	35
Lebesby	3	11
Gamvik	3) 2	uopgit
Tanen	ingen	37
Vardø.....	4) 10	10) 130
Vadsø	5) 5	125
Sydvaranger.....	3	107

1) Alten 5, Kautokeino 1. 2) Hammerfest by 6 3) Berlevaag 2. 4) Vardø by 8, Vardø herred 2. 5) Vadsø by 3, Nordvaranger 1, Næsseby 1. 6) Der vaksinertes ialt i Alten herred 70 barn, derav var 8 revaksinerte, hos de øvrige 62 kom anslag alene hos 30. I Kautokeino var der intet anslag hos de vaksinerte. 7) I Talvik kom anslag hos 133 av 148 vaksinerte. 8) Kun i Hammerfest by, i landdistriktet ingen vaksinerte. 9) Desuten 37 revakinationer, derav 32 med positivt resultat. 10) Desuten revakinerstes 68 personer, derav 55 soldater paa Vardøhus.

Helseraad. Vardø helseraad gik efter forslag av ordføreren (distriktslegen) med paa ansættelse av 2 desinfektører, derav en kvindelig. Der blev anskaffet en generator til formaldehyddampning med dr. Leinigers faste formaldehyd, og den mandlige desinfektør blev oplært i bruken av dette apparat. Den kvindelige desinfektør foretar dampkokning av klær i en passende stor dampkjele, konstruert efter samme princip som dr. Edv. Bockmanns sterilisator. I tilfælde av indførsel av smitsomme sygdomme fra utlandet hadde helseraadet paa ansøgning til statens havnevæsen faat overladt et litet murhus med en dampkjele og en kokeovn i til desinfektion av smitteførende klær. — I anledning av faren for overførelse av smitsomme sygdomme ved de russiske arbeidertransporter, blev det forbudt at anvende forsamlingslokaler eller rorboder til indkvartering av russiske arbeidere. — For Vardø herred blev vedtat et tillæg til sundhetsforskrifterne om renhold i rorboder og butikker. Ordføreren henstillet i hvert møte til helseraadets medlemmer at ha sin opmerksomhet henvendt paa de hygieniske forhold, og saa meget som mulig selv foregaa med et godt eksempel og forsøke at retlede og belære omgivelserne. Under et ophold i Havningberg i begyndelsen av september inspicerte ordføreren et par brønder. I den ene av disse fandtes hodet av en maase («krykje») liggende. Eieren av brønden, som var tilstede ved inspektionen av brønden, forklarte da, at han ikke troede det var saa farlig, om der kom noget sligt op i en renvandsbrønd. Som støtte for denne sin opfatning anførte han, at han for nogen aar siden mistet sin kat om høsten, og at de om vaaren fandt ka-

daveret av denne igjen nede i denne brønd. Han og hans hus hadde drukket vand av denne brønd hele vinteren uten at kjende nogen usmag av vandet og uten at bli syke derav, (Hj. Ottesen).

Kvaksalveri. Fra Kjelvik distrikt meddeles, at i de sidste par aar har et ektepar fra Bodø besøkt distriktet under vaarfisket. Manden solgte forskjellige sorter salve, som var godt for alt mulig, og konen holdt lager av en mikstur tilsat en del bitterstoff, som ogsaa skulde virke udmerket paa alslags sygdomme. (E. Erichsen).

C. Anhang.

(Appendices).

1. Utdrag av medicinalberetning for Kongsberg stadslægedistrikt for 1916

fra
stadslæge Fodstad.

I indberetning til hr. medicinaldirektøren av 8de november 1916 er de væsentligste begyndelsessymptomer paa angina streptococcica beskrevet. Den artet sig i det hele som en septisk forløpende sygdom med utslag nærsagt til alle organer. Akut begyndelse med almindelige symptomer som ved angina — kanske sterkere glandelsvulst paa halsen og især av nakkeglandlerne og utpræget slimavsondring i svelget. I alle tilfælde, der blev mikroskopert, var streptococ-en fremherskende — baade i de jeg selv mikroskoperte, og de epidemilægen undersøkte. Sygdommen kunde i de fleste tilfælde gaa over ganske let paa 3—8 dage, især om vedkommende kunde holde sig i ro og helst tilsengs. Men i en række tilfælde kom der komplikationer. Jeg har forsøkt at samle en del av disse (se nedenfor). Barn blev gjerne let angrepne, mest gik det utover voksne og især da gamle. Der døde vel alt i alt 12 i direkte tilslutning til sygdommen. Angina er dog kun i 1 tilfælde opført som direkte dødsårsak.

De viktigste følgesygdomme var:

Halsbyld.	Septicæmi, pyæmi.	Peritonitis.
Glandelabsces.	Nefrit (hæmorrhagisk).	Abort, for tidlig fødsel.
Otitis med.	Lungeabsces.	Barselfeber.
Retropharyngealabsces,	Pleurit.	Gigtfeber.
furunkulose.	Pneumonia.	Osteomyelitis femoris.
Rosen i ansigt og universelt.	Appendicitis.	

Man saa patienter gjennemgaa rækken av sygdomme efter hinanden.

Som et godt eksempel skal nævnes:

En 1½ aar gammel pike, en direktørs datter, fik efter en let angina i 3 dage med feber, snue og rubor i svelg med glandelsvulst paa hals og nakke, en venstresidig pneumonia, krise 5te dag efter. 2 dage efter dobbeltsidig otitis med.; 8 dage efter erysipelas faciei, nogen uker senere incideredes en svær glandelabsces paa venstre side av halsen. Senere utover en række furunkler utover i hele sæteregeionen, og alt dette trods den mest omhyggelige pleie og behandling. Barnet kom sig helt.

Hvad årsaken til sygdommens svære utbredning kunde være, er gaadefuldt.

Angina streptococcica har jeg set alle aarene utover. Utpaa sommeren 1916 begyndte tilfældene at bli almindeligere for at kulminere i november maaned. Derefter gik det raskt nedover, men adskillige tilfælde var ogsaa noteret i de første maaneder av 1917.

Paa sykelisten staar opført for hele aaret 547 angina, derav i oktober—december 486 tilfælde. Dertil kommer, som før nævnt, den del, som i oktober, november, december er betegnet som influenza, 150 tilfælde, og mange av de under akute katarrer i aandedrætsorganerne, 235, nævnte, endelig de under gigtfeber 66 rosen 57, septichæmi 18, lungebetændelse 17 o. s. v. nævnte tilfælde. Som man ser en ganske betydelig morbiditet. Jeg tror neppe man tar munden for fuld, naar man antar, at $\frac{1}{3}$ eller vel 2 000 mennesker var angrepne av sygdommen i aarets sidste maaneder. Vel halvparten av disse kom under lægebehandling.

Om veirlaget har spillet nogen rolle for utbredningen skal jeg la være usagt. Jeg skal kun oplyse, at oktober—november var særlig fugtige og regnfulde — sneen kom først i december.

2. Utdrag av medicinalberetning for Trysil lægedistrikt for 1916

fra

distriktslæge Mejlænder.

Jeg nærer fremdeles den anskuelse, at indestængtheten i de ofte daarlige boliger over den halve del av aaret er hovedaarsaken til tuberkulosens trivsel i dette utprægede naaleskogsdistrikt med indlandsklima, ca. 400 m. o. h., hvor tilgangen paa billigt brændsel skulde synes let. Paa grund av lang og kostbar vedkjøring er dette desværre ikke tilfældet, og arbeiderbefolkningen ser sin mon i at spare paa husvarme den lange vinter igjennem ved mangelfuld luftning i de ofte smaa og daarlige vaaningshus, hvor matkokning og klæsterkning gjerne foregaar i samme rum, som benyttes til dag- og natrum for hele familien.

De fleste arbeiderfamilier har raad til, og skaffer sig ogsaa baade tilstrækkelig og god kost, de fleste har en eller flere kuer, saa ernæringsspørsmålet her neppe skulde spille nogen større rolle som aarsak til tuberkulosens fremgang.

Derimot kan barns og ukonfirmertes deltagelse i det strenge og tunge skogsarbeide ikke siges at være uten betydning, og i en motiveret henstilling av 26de december i anledning en rundskrivelse fra komiteen til revision av fabriktilsynsloven av 8de november 1916 har jeg henledet opmerksomheten paa dette forhold, som jeg mener har krav paa opmerksomhet fra den lovgivende myndighets side.

Henstillingen lyder: «Den store «fabrik» er i dette distrikt skogen, hvori alle voksne mandlige arbeidere, men ogsaa ofte barn og ukonfirmerte gutter har sit slitsomme og tunge arbeide. Trysil stedlige fabriktilsyn har fundet at burde henlede komiteens opmerksomhet paa barns (ukonfirmertes og skolepligtiges) deltagelse i skogsarbeidet, hvor ofte helt ned til 11—12-aaringer deltar. At saa tungt arbeide i barnealderen vil kunne virke nedbrytende paa den enkeltes og paa den opvoksende slekts helse turde være indlysende, og tilsynets formand kan som 25-aarig læge i skogdistrikt av erfaring tale med herom, da der ikke sjelden hos de yngre skogsarbeidere kan konstateres symptomer paa legemlig overanstrengelse, — f. eks. blodsygdomme, o: mangel paa tilstrækkelig ernæring for de unge, (kaffe istedetfor melk i skogen), akute hjertehypertrofier, som i den alder let blir kroniske, — fordøielseessygdomme med tilbøielighet til utvikling av anlæg av skrofulotuberkuløse tilstande. — Vel er det saa, at de unge gutter som regel deltar i skogsarbeidet sammen med sin far eller sin forsørger, men ikke destomindre har det vist sig, at legemlig overanstrengelse og andre baade moralske og fysiske farer for den opvoksende slekt dermed ikke er udelukket.

Tilsynet er av den mening, at der for barns deltagelse i skogsarbeide — hvorunder indgaar baade tømmerhugning og tømmerfløtning — ved lov bør sættes en lavmaalsalder, — og eventuelle andre forskrifter».

3. Utdrag av medicinalberetning for Lebesby lægedistrikt for aaret 1916

fra

distriktslæge H. Svindland.

Tyfoidfieberen i Mehavn begyndte vaaren 1915, overført hertil antagelig ved nogen leveropkjøpere fra Lofoten. Sygdommen ulmet hele tiden med et roligere tidsrum før og efter nytaar 1916. Utover vaaren 1916 tok den sig mere op, og tilstanden med flere nye tilfælde blev værre utover sommeren. Ved min ankomst til Mehavn laa der i bedehuset, som var indrettet til lasaret, 7 patienter. I august indlagdes 3, en voksen mand og 2 gutter, og i september en gut — det sidst forekommende tilfælde. — Av patienterne var det især en voksen mand og en kvinde, som var meget syke; den sidste døde, de andre kom sig.

Sygdommens utbredning og haardnakkede vedvaren skyldtes forskjellige omstændigheter og særlig de uheldige drikkevandsforhold. Befolkningen tok sit drikkevand dels fra nogen brønder og dels fra vandhul og vandsig, beliggende indimellem bebyggelsen saaledes, at infektion og forurensning fra de smittefarlige hus var uundgaelig. Klæsvask og klæsskylling ved disse vandtak var ogsaa almindelig. En anden uheldig omstændighet var den store urenlighet i husene og rundt i været, og befolkningens likegladhet og motvilje mot at etterkomme de paabudte forholdsregler. Fataalt var det ogsaa, at der tidligere var forekommet flere tilfælde av nervefeber, uten at disse var blit diagnosticert og isolert, og endelig var desinfektionerne utført paa en mangelfuld maate. Illustrerende for disse forhold er omstændighetene ved det sidst forekommende tilfælde av sygdommen, en liten gut tilhørende en familie med mange smaa barn. Familien bodde alene paa et sted kaldet Normanset, faa minutters gang østenfor selve Mehavn. Den var i slutten av mars 1916 flyttet dertil fra et hus, som var et av arnestederne for tyfoidfieberen i været, og straks etter blev hele familien syk, den ene etter den anden, like til jeg tilfældigvis fik høre, at der skulde være et barn «forkjølet» der. Da jeg kom dit, paastod moren først, at der ingen syk var, men ved gjennemsøkning av huset fandt jeg den lille liggende paa loftet i en fillehaug, lidende av tyfoidfieber. Gutten blev indlagt paa lasarettet og hele huset, som var overmaade skiddent, blev rengjort og desinficert. Etter hvad husfaren fortalte mig om de tidligere sygdomstilfælde i hjemmet er det temmelig sikkert, at det var tyfoidfieber de hadde lidt av alle. At smitten let kunde utbredes herfra er givet; ingen vidste om, at der var tyfus, og ingensomhelst forsigtighet utvist, uagtet foreldrene maatte ha en mistanke om sygdommens art. Faren gik daglig paa arbeide i været, og barnene hadde stadig omgang med de andre barn.

For at kunne iverksette de nødvendige forholdsregler, blev jeg beskikket til formand i helseraadet og sammenkaldte dette straks. Der valgtes tre opsynsmænd for stedet til at vareta de hygieniske forhold og være mig behjælpelig med at paase, at de givne paabud blev overholdt. Likeledes fik jeg enstemmig bemyndigelse til at stenge brønder og vandtak, som jeg fandt smittefarlige, og trods motstand fra enkelte medlemmer blev jeg bemyndiget til at forbyde kjøp og salg av melk fra fjøs, som jeg fandt kunde være inficert.

Der blev foretat grundig rengjøring og desinfektion overalt, hvor jeg fandt dette paakrævet, og med nøiagtighet passet paa, at de givne paabud blev overholdt.

Nogen vrangvillige indbyggere blev anmeldt til politiet for overtrædelser og undlatelse av at foreta den paabudte rengjøring. Samtidig har stedet hele tiden været iagttat med hensyn til mistænkelige sygdomstilfælde.

De saaledes iverksatte forholdsregler og bestræbelser til bekjæmpelse av epidemien gav det forønskede resultat. Siden 2den september 1916 har der ikke forekommet nye tilfælde, hverken i Mehavn eller noget andet sted i distriktet, og tyfoidfeberepidemien maa fra den tid ansees for stanset her. Jeg fandt det dog klogest at beholde bedehuset som lasaret indtil videre, om der mot formodning skulde dukke op noget nyt tilfælde av sygdommen. Det vil imidlertid nu bli endelig desinficert og tilbakelevert.

Til vaarfisket 1917 fandt jeg det ikke paakrævet at holde kafeerne lukket og opretholde forbudet mot avholdelse av offentlige møter. Disse forbud blev derfor i helseraadmøte hævet paa betingelse av, at den nøiagtigste renlighet blev iagttat, og jeg fik som formand bemyndigelse til uten videre at lukke og forbyde møter, hvis der forekom misligheter i saa henseende.

4. Utdrag av medicinalberetning for Sydvaranger lægedistrikt for aaret 1916

fra

distriktslæge A. B. Wessel.

Paa grund av den tørre vaar og forsommer blev græsveksten meget ringe, og langt under et middelsaars. Det vilde derfor blit almindelig förnöd og nedslagting av kreaturer i indeværende vaar, om der ikke ved provianteringsraadets og kommunens foranstaltning var blit sørget for en betydelig tilførsel av høi sydfra.

Bærhøsten blev ringe, men baade multebær, tytebær og blaabær blev modne og betaltes med høie priser.

Fisket hadde fuldstændig skiftet karakter, og krigstilstanden i Europa hadde paa dette omraade skapt ganske eiendommelige og hittil ukjendte forhold. Mens det egentlige fiske, baade vaar- og sommerfisket nærmest maa kaldes fuldstændig mislykket i hele Østfinmarken, har det allikevel neppe været noget aar tidligere, da fiskerne har tjent saa godt som i 1916. Dette skyldes en omlægning av bedriften, som nu blev rettet mot fangst av kobbe, russekobbe, som like fra slutten av februar og særlig fra begyndelsen av mars i stor mængde søkte ind under Østfinmarkens kyster, og hvis spæk og skind opnaadde fabelagtige priser. Likeledes mot fangst av haakjærring, for hvis lever der ogsaa betaltes tidligere ukjendt høie priser. Mens tidligere 45 øre ansaaes for god pris paa kobbeskind med spæk, kom prisen i 1916 straks op i kr. 1,50, senere til kr. 2,50 pr. kilo. — Hvad der end yderligere øket utbyttet av fangsten var, at ogsaa kjøttet saavel av haakjærring som av kobbe, der før som værdiløst blev bortkastet, kom i høi pris, idet det blev betalt med ca. 40 øre pr. kilo. — De høie priser paa andet kjøt gjorde ogsaa, at fiskerne delvis vænnet sig til selv at spise kobbekjøt. Men den store masse blev eksportert til Tyskland. — Kobbefangsten foregaar med stormasket garn paa 60 favnes længde og 6 favnes høide, som sættes paa bunden av havet, dels ut fra fjeld, hvor der er braadyp nær land, dels længer ute. — Haakjærring fanges paa krok med kobbespæk til agn. — Var priserne høie paa fiskernes produkter, saa var paa den anden side ogsaa priserne paa alt, de skulde ha til sin utrustning, steget uhyre, og hvad de trængte var en tid næsten ikke at faa. Det var saaledes langt fra alle, som kunde skaffe sig de store kostbare kobbe-garn, og dette gjorde, at utbyttet blev temmelig ujevnt fordelt; og for alle blev det tilsynelatende saa store nettoutbytte derved i betragtelig grad formindsket. — Den største fordel ved at utbyttet av nævnte fangst blev saa godt, var dog visselig den, at fiskerne derved blev sat istand til at kjøpe, hvad de manglet i høi for at kunne føre sine kreaturer vinteren over, saa større nedslagting ialfald hittil er undgaat. Dyrtiden har været mest følelig for arbeiderne ved jernverket og i det hele for alle, som sitter med smaa faste indtægter. Brændselsnød har der dog ikke været, idet arbeiderne har faat kul fra selskabet's lager for en meget rimelig pris, og andre har faat kjøpe, hvad de behøvet, rigtignok til høie priser.

Driften ved gruberne og i Kirkenes blev fra begyndelsen av juni indskrænket til det halve eller mindre, idet en mængde arbeidere opsa sine pladser og reiste bort, hovedsagelig fordi de ikke opnaadde at faa et dyrtidstillæg til sin løn, samtidig som det var godt for arbeidsfortjeneste overalt i landet. Rygterne

om de store skatter, som vilde bli utlignet, bidrog vel ogsaa sit til, at mange unge og ledige personer søkte at komme sig bort itide, til stort tap for kommunen. — Uagtet tariffen blev forhøiet senere, gik det dog meget langsomt med at faa folk nok til fuld drift, og man saa sig tilslut nødt til (i strid med koncessionen, men formentlig i henhold til dispensation) at ta en hel del finlændere i arbeide. Som følge herav og likeledes paa grund av den store finske varetransit over Kirkenes, har dette sted i vinter mere hat prægnet av en finsk end av en norsk by.

Paa Kirkenes lider man under 3 alvorlige hygieniske mangler. For det første bolignøden, som jeg har uttalt mig utførlig om før, og som jeg derfor ikke skal komme nærmere ind paa. For det andet den utilstrækkelige tilførsel av frisk melk. Og for det tredje mangelen av et ordentlig bad. — Den melk, som produceres i landdistrikterne omkring Kirkenes, er trods den betydelige forbedring i jordbruket i de sidste aar, aldeles utilstrækkelig, og paa grund av de litet udviklede kommunikationsmidler dyr og vanskelig at faa fat paa. Prisen er 30—35 øre pr. liter. Man har derfor maattet indføre betydelige mængder melk fra Harstad; men paa grund av den lange transport kan denne melk især i sommertiden langt fra sidestilles med nysilet. Og ofte er selv ikke denne importerte melk at faa, til stor skade for de mange barn, som her vokser op. — Denne melkenød behøvet ikke at være tilstede, thi der er overflod av udyrket, men dyrkbar jord i trakterne mellem Kirkenes, Sandnes og Elvenes, og der er nok av folk som gjerne vilde faa sig utmaalt et stykke til opdyrkning og bebyggelse; men nei, der utmaales intet her; det skal ligge som ødemark, og de store arbeiderbefolkninger i Kirkenes og grubebyen skal for altid lide mangel paa et saa vigtig næringsmiddel som melk. — Dette forbud, hvad enten det nu er utklækket av jordsalgskommissionen eller av høiere autoriteter, er i høi grad skadelig og hensynsløst mot Sydvaranger befolkning, og det har heller aldrig været begrundet med andet, end at man vilde hindre spekulation i byggetomter. — Det sande forhold er imidlertid, at det er dette forbud, som netop har muliggjort den spekulation i byggetomter, som har fundet sted blandt de faa, som har været saa heldig at faa en tomt paa Kirkenes, og det at der skapes mulighet for øket husbygning og melkeproduktion, det begunstiger ikke utilbørlig spekulation, men det skaper gode og naturlige tilstande, idet det avhjælper et vigtig behov. — Og det vi har av humanitær lovgivning (barnelovene, boligtilsynet, lov om smaabruk og boliglåan, sundhetsvedtægter o. s. v.) blir der litet nytte og mening i, saa længe folket ad kunstig vei stænges ute fra jorden og derved hindres i at komme i besiddelse av saa vigtige betingelser for et sundt liv som husrum og melk.

Om bacillebærere ved tyfus- og paratyfusinfektioner.

En veiledning fra Medicinaldirektøren.

I de senere aar er man mer og mer blevet opmerksom paa den fare for smittutbredelse, som ligger i, at friske personer kan utskille tyfus- eller paratyfus-baciller i sin urin eller sin avføring.

Det har vist sig at ikke alle læger, som er beskæftiget med forholdsregler til motarbeidelse av smitte, tar tilstrækkelig hensyn til den nævnte fare.

Nedenfor skal derfor efter konference med statens epidemilæge angives de synspunkter, hvorefter man bør gaa frem, dog saaledes, at helseraadsordføreren for hvert enkelt tilfælde maa ta mest mulig hensyn til de individuelle forhold og avpasse reglerne efter dem.

I. Bakteriologiske undersøkelser.

Det alt overveiende flertal av de patienter, som har lidt av tyfoidfeber (herunder forstaaes baade tyfus- og paratyfusinfektion) utskiller smittestof i urin og avføring saavel under sygdommen, som kortere eller længere tid efter dennes ophør. Det tidsrum under rekonvalescensen, hvori denne utskillelse varer, er meget forskjellig i de enkelte tilfælde, saa det er umulig at opstille nogen regel for, naar man skal betrakte patienten som smittefri.

Det maa avgjøres ved bakteriologisk undersøkelse av avføring og urin i hvert enkelt tilfælde.

Saadanne bakteriologiske undersøkelser av indsendte prøver kan blandt andre steder utføres paa medicinalstyrelsens bakteriologiske laboratorium (om indsendelsesmaaten slm. Medicinaldirektørens cirkulære av 10. august 1915). Det bemerkes, at det for resultatet er av stor vigtighet, at avføring og urin indsendes hurtigst mulig, efter at de er uttømt.

Naar to prøver, sendt med mindst tre dages mellemrum har git negativt resultat, kan patienten betraktes som smittefri.

Findes der endnu smittestof i nogen av prøverne, maa undersøkelserne fortsættes, i begynnelsen med ukentlige mellemrum, senere efter avtale med laboratoriets chef.

I tilfælde, hvor prøverne har vist tilstedeværelsen av smittestof i ti uker eller mere, bør der konfereres med laboratoriet om, hvor mange negative prøver man maa fordre, forat man kan betrakte patienten som smittefri.

Foruten rekonvalescenterne gives der imidlertid ogsaa endel mennesker, som uten at ha været syke, i al fald med tydelige mistænkelige symptomer, utskiller smittestof i urin eller avføring. Utskillelsen av smittestof i urinen foregaar oftest nogenlunde kontinuerlig, mens utskillelsen i avføringen som regel foregaar med større eller mindre fri mellemrum.

Saadanne personer kommer som regel ikke til lægens observation, uten de har eller mistænkes for at ha smittet andre. Man opsporer dem oftest, naar man foretar eller foranlediger systematiske undersøkelser efter smitekilden til en epidemi. Det maa derfor paa det sterkeste anbefales at ha øiet aapent for disse smitekilder, som i de senere aar i stadig stigende mon har foraarsaget epidemier. I tilfælde man mener at ha en saadan mulighet for sig, maa man foranledige vedkommende uttømmelser undersøkt bakteriologisk. I tilfælde av negativt utfald bør man fortsætte med undersøkelserne i den utstrækning, man efter konference med statens epidemilæge

finder nødvendig. I positive tilfælde fortsætter man undersøkelserne paa samme maate en gang om maaneden eller hyppigere om fornødiges.

Baade rekonvalescenter og folk, som ikke vites at ha lidt av tyfoidfeber, kan fortsætte længe at utskille smittestof, enkelte endog hele livet igjennem.

Helseraadene maa derfor overfor disse personersætte igang særskilte forholdsregler.

II. Særlige forholdsregler overfor kroniske smittebærere.

Enhver frisk smittebærer bør av de private læger anmeldes til helseraadets ordfører og staa under dennes kontrol likesaa vel som patienter med smitsom sygdom.

Alle forholdsregler bør i fornødent fald paalægges efter formel beslutning i henhold til sundhetsloven og undergives amtets (i byerne formandskaps og magistratens) approbation, hvis de medfører utgifter.

Helseraadets ordfører maa til enhver tid være underrettet om vedkommendes bopæl og eventuelle arbeide og kontrollere, at alle de paabudte forholdsregler overholdes.

Enhver smittebærer skal underrettes om sin tilstand og mest mulig bringes til forstaaelse av de farer, som forsømmelighet med forsigtighetsregler medfører for andre.

Smittebærere maa ikke flytte uten helseraadsordføreren's tilladelse inden sit hjemstavnstridrikt og ikke tillates at forlate dette, uten at helseraadets ordfører paa det nye opholdssted i tide underrettes.

Smittebærere maa utvise den største omhu med sin personlige renlighet. Særskilt maa det paalægges dem at vaske hænderne med saape og vand efter hver uttømmelse av avføring eller urin.

Smittebærere maa, hvor det er mulig, kun late urin og avføring paa et bestemt, for dem indrettet privet, som ingen anden maa benytte. Særlig maa det tilholdes dem ikke at late urin eller avføring uten i priveter, pissoirer og møbler, som kan desinficeres. Det for smittebæreren bestemte privet maa holdes omhyggelig rent ved vaskning av gulfv og sæte med grønsaape og vand mindst en gang i uken. Der maa altid forefindes papir, som smittebæreren tilholdes at bruke.

Privetet skal desinficeres saa ofte, det efter helseraadsordføreren's skjøn er nødvendig. Det maa være saaledes indrettet, at intet av indholdet kan komme ut udesinficeret. Der maa nøiagtig og stadig undersøkes, at tilsig til drikkevand eller bruksvand er udelukket.

Smittebæreren maa ha sit eget spisestel, som opbevares og vaskes for sig. Opvasken foregaar i kokende vand, saapevand eller sodaopløsning.

Smittebæreren's tøy opbevares for sig, naar det er brukt. Gang- og sengklær vaskes særskilt. Undertøy, putevar, laken, dynevar etc., som taaler det, bør kokes, førend de vaskes; alt andet tøy renses paa den maate, som helseraadets ordfører finder hensigtsmessig og betryggende.

Smittebærere maa ikke tillates at befatte sig med arbeide, hvorunder de kommer i berøring med næringsmidler, som er bestemt for andre; heller ikke med arbeide, som bringer dem i nær personlig berøring med andre mennesker.

I hvilken utstrækning de kan tillates at færdes frit omkring og delta i arbeide beror paa vedkommendes personlige forhold og maa for hvert tilfælde avgjøres av helseraadsordføreren.

Salg av melk fra gaarder, hvor der opholder sig en smittebærer, kan ikke tillates, uten hvor helseraadets ordfører personlig kan føle sig forvisset om, at betryggende foranstaltninger mot overførelse av smitte stadig og nøiagtig overholdes. Budeien bør med mellemrum, f. eks. hvert halvår, kontrolleres ved bakteriologisk undersøkelse av fæces og urin.

Kristiania den 7de december 1917.

Trykt 1918:

- Nr. 121. Veterinærvesenet og kjøtkontrollen 1916. (*Le service vétérinaire et l'inspection de la viande.*)
- 122. Norges kommunale finanser 1914/15. (*Finances des communes.*)
 - 123. Civil retspleie 1914 og 1915. (*Justice civile.*)
 - 124. Dyrtidens virkninger paa levevilkaarene. 2den del. (*Effets de la cherté des vivres sur les conditions d'existence. 2ième partie.*)
 - 125. Industristatistik 1915. (*Statistique industrielle.*)
 - 126. De offentlige jernbaner 1916/17. (*Chemins de fer publics.*)
 - 127. Norges telegrafvæsen 1916/17. (*Télégraphes et téléphones de l'État.*)
 - 128. Forsikringsselskaper 1916. (*Sociétés d'assurances.*)
 - 129. Skolebarns erhvervsmæssige arbeide. (*Travail salarié parmi les enfants des écoles primaires publiques.*)
 - 130. Norges handel 1916. (*Commerce.*)
 - 131. Beboelsessstatistik for enkelte norske byer for 1917 (1916). (*Statistique d'habitation pour quelques villes norvégiennes en 1917 (1916).*)
 - 132. Ulykkesforsikringen 1915. (*Assurances contre les accidents du travail.*)
 - 133. Sundhetstilstanden og medicinalforholdene 1915. (*Rapport sur l'état sanitaire et médical.*)
 - 134. Fængselsstyrelsens aarbok 1915. (*Annuaire de l'Administration générale des prisons 1915.*)
 - 135. Norges postvesen 1917. (*Statistique postale.*)
 - 136. Folkemængdens bevægelse 1911—1915. II. Sammendrag. (*Mouvement de la population pendant les années 1911 à 1915. II. Résumé.*)
 - 137. Fagskolestatistik 1914/15—1916/17. (*Écoles professionnelles.*)
 - 138. Norges bergverksdrift 1916. (*Mines et usines.*)
 - 139. Den norske Statskasses finanser 1 juli 1910—30 juni 1915. (*Finances de l'État.*)
 - 140. Private aktiebanker 1917. (*Banques privées par actions.*)
 - 141. Lønninger og levevilkår i Norge under verdenskrigen. (*Gages et conditions d'existence en Norvège pendant la guerre.*)
 - 142. Fiskerforsikringen 1917. (*Assurances contre les accidents des marins pêcheurs.*)
 - 143. Drukkenskapsforseelser 1916—1917. (*Délits d'ivresse.*)

Trykt 1919:

- Nr. 144. Skolevæsenets tilstand 1914. (*Instruction publique.*)
- 145. Fattigvæsenet 1915. (*Assistance publique.*)
 - 146. Rekruttering 1914. (*Recrutement.*)
 - 147. Norges sparebanker 1917. (*Caisses d'épargne.*)
 - 148. Veterinærvesenet og kjøtkontrollen 1917. (*Le service vétérinaire et l'inspection de la viande.*)
 - 149. Norges skibsfart 1917. (*Navigation.*)
 - 150. Stortingsvalget 1918. (*Élections en 1918 pour le «Storting».*)
 - 151. De offentlige jernbaner 1917/18. (*Chemins de fer publics.*)
 - 152. Ulykkesforsikringen 1916. (*Assurances contre les accidents du travail.*)
 - 153. Norges postvesen 1918. (*Statistique postale.*)
 - 154. Norges handel 1917. (*Commerce.*)
 - 155. Norges bergverksdrift 1917. (*Mines et usines.*)
 - 156. Forsikringsselskaper 1917. (*Sociétés d'assurances.*)
 - 157. Lønninger 1919. (*Gages et salaires.*)
 - 158. Norges telegrafvæsen 1917/18. (*Télégraphes et téléphones de l'État.*)
 - 159. Fængselsstyrelsens aarbok 1916. (*Annuaire de l'Administration générale des prisons 1916.*)
 - 160. Norges kommunale finanser 1915/16. (*Finances des communes.*)
 - 161. Private aktiebanker 1918. (*Banques privées par actions.*)
 - 162. Industristatistikk 1916 og 1917. (*Statistique industrielle.*)

Trykt 1920:

- Nr. 163. Folkemengdens bevegelse 1916. (*Mouvement de la population.*)
- 164. Norges sparebanker 1918. (*Caisses d'épargne.*)
- 165. Skiftevesenet 1916 og 1917 samt overformynderiene 1916. (*Successions, faillites et biens pupillaires.*)
- 166. Sinnssykeasylenes virksomhet 1916. (*Hospices d'aliénés.*)
- 167. Areal- og husdyrtellingen pr. 20 juni 1918. (*Recensement des superficies agricoles et du bétail 1918.*)
- 168. Rekruttering 1915. (*Recrutement.*)
- 169. Sjømannsforsikringen 1913—1917. Fiskerforsikringen 1918. (*Assurances contre les accidents des marins. Assurances contre les accidents des marins pêcheurs.*)
- 170. Jordbrukstellingen 1 januar 1918. Første hefte. Kreaturhold. (*Recensement du 1 janvier 1918. Bétail.*)
- 171. Forsemt barn 1914 og 1915. (*Traitement des enfants moralement abandonnés.*)
- 172. Norges jernbaner 1918/19. (*Chemins de fer norvégiens.*)
- 173. Kriminell rettspleie og benådninger 1913 og 1914. (*La justice criminelle: Comptes de travail des tribunaux et les grâces.*)
- 174. Sykeforsikringen 1916—1918. (*Assurance-maladie.*)
- 175. Norges skibsfart 1918. (*Navigation.*)
- 176. Norges handel 1918. (*Commerce.*)
- 177. Arbeidstiden i anleggs- og byggevirksomheter m. v. (*Durée du travail dans les entreprises de construction et bâtiment, etc.*)
- 178. Kvinnens nattarbeide. (*Travail de nuit des femmes.*)
- 179. Ulykkesforsikringen 1917. (*Assurances contre les accidents du travail.*)
- 180. Norges postvesen 1919. (*Statistique postale.*)
- 181. Forsikringsselskaper 1918. (*Sociétés d'assurances.*)
- 182. Norges fiskerier 1916. (*Grandes pêches maritimes.*)
- 183. Norges fiskerier 1917. (*Grandes pêches maritimes.*)
- 184. Veterinærvesenet og kjøttkontrollen 1918. (*Le service vétérinaire et l'inspection de la viande.*)
- 185. Sinnssykeasylenes virksomhet 1917. (*Hospices d'aliénés.*)
- 186. Sundhetstilstanden og medisinalforholdene 1916. (*Rapport sur l'état sanitaire et médical.*)

Det Statistiske Centralbyrå har dessuten bl. a. utgitt følgende verker:

- Statistisk Aarbok for kongeriket Norge. Senest utkommet: 39te årgang, 1919. Kristiania 1920. (*Annuaire statistique de la Norvège.*)
- Mødteleser fra det Statistiske Centralbyrå. Senest utkommet: 37te bind, 1919. Kristiania 1920. (*Journal du Bureau Central de Statistique.*)
- Månedsopgaver over vareomsetningen med utlandet 1919. Syvende bind. Kristiania 1920. (*Bulletin mensuel du commerce extérieur en 1919. Septième année.*)
- Norges civile, geistlige og judicielle Inddeling 1ste oktober 1917. Kristiania 1917. (*Les divisions civiles, ecclésiastiques et judiciaires du royaume de Norvège le 1er octobre 1917.*)
- Fortegnelse over Norges Officielle Statistik m. v. 1828—31 december 1910. Kristiania 1889 og 1918. (*Catalogue de la Statistique officielle.*)
- Statistiske Oversigter 1914. Kristiania 1914. (*Résumé rétrospectif 1914.*)

Samtlige verker er til salgs hos H. Aschehoug & Co., Kristiania.

Av «Norges handel», årgangene 1911, 1912, 1913 og 1915, er byråets beholdning meget knapp, hvorfor man vilde være takknemlig for å erholde tilstillet eksemplarer av samme.

22 september 1920.